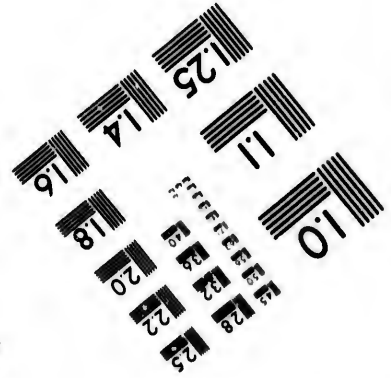
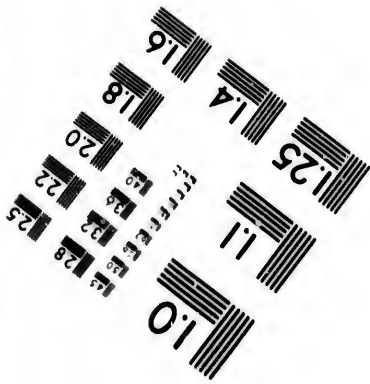
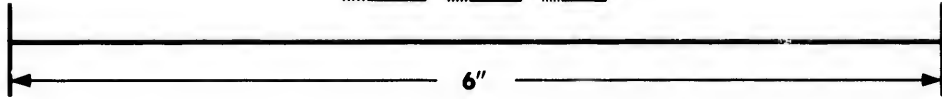
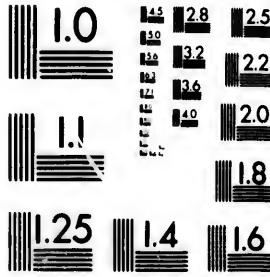

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

15
128
12
25
16
22
20
18

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

11
10
15

© 1982

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- Coloured covers/
Couverture de couleur
- Covers damaged/
Couverture endommagée
- Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée
- Cover title missing/
Le titre de couverture manque
- Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur
- Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur
- Bound with other material/
Relié avec d'autres documents
- Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distortion le long de la marge intérieure
- Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.
- Additional comments:/
Commentaires supplémentaires:

- Coloured pages/
Pages de couleur
- Pages damaged/
Pages endommagées
- Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
- Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
- Pages detached/
Pages détachées
- Showthrough/
Transparence
- Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
- Includes supplementary material/
Comprend du matériel supplémentaire
- Only edition available/
Seule édition disponible
- Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image/
Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	14X	18X	22X	26X	30X
☐	☐	☐	☒	☐	☐
12X	16X	20X	24X	28X	32X

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

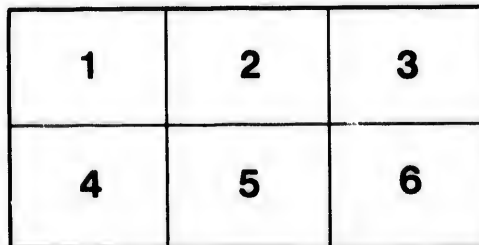
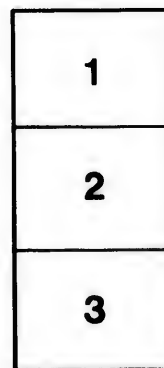
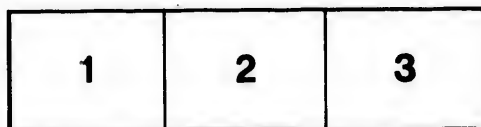
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol $\rightarrow$ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole $\rightarrow$ signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

C

J. A. Campbellus Roy Eccl.

DISPUTATIONES THEOLOGICÆ

119 9
SEU
14059
C

COMMENTARIA

IN SUMMAM THEOLOGICAM D. THOMÆ

DE REPARATIONE

POST LAPSUM

PER GRATIAM ET VIRTUTES

(I-II, q. LXXXI et sqq; II-II, Q. I-XXIX)

AUCTOR . . .

ALOISIO-ADULPHO PAQUET

SACRÆ THEOLOGICÆ DOCTORE ET PROFESSORE IN UNIVERSITATE
LAVALLENSI

QUEBECI

EX TYPOGRAPHIA FRATRUM DEMERS

1897

93

7

C

J. A. Pamphile Roy, Cecl

Fm 7

DISPUTATIONES THEOLOGICÆ

SEU

COMMENTARIA

IN SUMMAM THEOLOGICAM D. THOMÆ ^{r. 4.3 f}

DE REPARATIONE

POST LAPSUM

PER GRATIAM ET VIRTUTES

(I-II, Q. LXXXI et sqq; II-II, Q. I-XXIX)

AUCTORE

ALOISIO-ADULPHO PAQUET

SACRÆ THEOLOGICÆ DOCTORE ET PROFESSORE IN UNIVERSITATE
LAVALLENSI

QUEBECI

EX TYPOGRAPHIA FRATRUM DEMERS

1897

Bx1749

76

P36

v.3

*Sectiones et eminenti
opere J. Alf. Sanglois datae.*

DEDICATIO

SUMMO AC ILLUSTRIS

SACRÆ DOCTRINÆ MAGISTRO

DIVI THOMÆ INTERPRETI CLARISSIMO

ECCLESIAE CHRISTI SERVO ZELANTISSIMO

EMINENTISSIMO VIRO FRANCISCO SATOLLI

SINGULARI QUODAM AMICITIÆ CULTU

A LEONE PAPÆ MERITISSIME HONORATO

VOLUMEN HOC ATQUE INTEGRUM

COMMENTARIORUM QUAEcumQUE OPUS

FERVENS GRATUSQUE DISCIPULUS

OFFERT AC DEDICAT

J. A. Pamphile Roy. Eccl.

EPISTOLA

EMINENTISS. CARD. SATOLLI

AD

AUCTOREM

Placet præ lectorum oculis ponere verba quæ Em^{us} Card. Satolli, de re thomistica tam bene meritus, ad nos scribere dignatus est (die 31^a Martii 1897), quæque ex italico idiomate in latinum vertimus :

“ Mihi tecum gratulor in Theologiæ profectum, quia jam paratum habeas tertium commendatissimarum tuarum Prælectionum volumen, quod claritudine, quæstionum sobrietate, et sincera doctrinarum thomisticarum expositione profecto non impar cæteris succedet. Methodus, quæ doctrina et textus ipse S. Thomæ fideliter exhibeatur, varia quidem esse potest et, pro circumstantiarum opportunitate, alia alii præferenda, uti exempla demonstrant, sed illa quam sequendam elegisti in genere utilissima est aliisque securior. Quapropter in votis est ut inceptum opus tot compleas voluminibus quot integer cursus theologicus requirit—ad eruditionem incipientium.—Et jam nunc vehementer exopto ut opus illud quasi textus universaliter adoptetur in remedium tam multorum Compendiorum quæ singulis annis nascuntur meritoque deflorescunt, utpote destituta præcipuis dotibus ad bonum Theologiæ Dogmaticæ cursum necessariis.”

En textus italicus.

Roma, 31 Marzo 1897.

Revino e carno Prof. Paquet,

Mi congratulo con Lei nell'interesse della Teologia che già tenga pronto il terzo Volume delle sue commendevolissime Prelezioni, il quale per chiarezza, sobrietà di questioni, e per schietta esposizione

della dottrina di S. Tommaso, sarà pari agli altri. Il metodo di presentare fedelmente la dottrina ed il Testo medesimo di S. Tommaso può esser vario, e secondo le circostanze uno più confacente di un altro, come si hanno esempi, ma il metodo adottato da V. S. è per la generalità utilissimo ed il meglio sicuro. Io quindi faccio voti che V. S. prosegua fino a dare tanti volumi che comprendano l'intero insegnamento—ad eruditionem incipientium.—E fin da ora faccio ardenti auguri che il suo lavoro sia adottato qual testo universalmente a rimedio di tanti Compendi che di anno in anno nascono ed appassiscono meritamente mancanti delle prime qualità richieste per essere un buon Corso di Teologia Dogmatica...

La riverisco, e Le auguro ogni maggior bene repetendomi con sensi di altissima stima

di Vostra Signoria Revma

Uno ed affmo

† FR. CARD. SATOLI.

IMPRIMATUR

† L. N. ARCHIEP. CYRENEN.

Administrator.

Quebeci, die 20^a Aug. 1897.

Cum ex Seminarii Quebecensis prescripto recognitum fuerit opus cui titulus est *Disputationes theologice seu Commentaria in Summam theologiam D. Thomæ: De Reparatione post lapsum per Gratiam et Virtutes, auctore Aloisio-Adulpho Paquet, nihil obstat quin typis mandetur.*

THOM. ST. HAMEL, Pter,

Pro-Rector Sem. Queb.

Quebeci, die 23^a Aug. 1897.

PRÆFATIO

Benignus favor, quo priora incepti commentarii in *Summam theologicam* volumina accepta sunt, haud mediocriter cor nostrum movet, animum roborat, stimulosque ad prosequendum opus adjicit. Non solum enim ex canadensis regionis clero summisque Pastoribus, in primis ex doctissimo Præsule qui Quebecensem Ecclesiam sapientissimè moderatur, sed et ex illustrissimis viris, quorum scientia necnonque sunt tum Europæ tum Americæ decus, prodire suffragia apprime laudatoria de quibus gratias Deo rependimus. Hæc quidem, collatis quæ cepimus propriis experimentis de aptiori ratione tradendi sacram Theologiam, magis magisque suos nos faciunt illam præ cæteris methodum excellere qua juvenum mentes severiori disciplinæ subdantur deque ipsis fontibus thomisticis doctrinalem sapientiam haurire assuescant.

Materia hujus voluminis erit divinæ gratiæ celestiumque virtutum indoles visque, post miserandum humani generis lapsum, reparatrix et efficax. Jam enim commentando

Primam Partem *Summæ* exploravimus quæ sive Deum in se, sive ejus ad extra operationem, mundi constitutivam, respiciunt. Verum homo, nobilissimis originalis justitiæ donis locupletatus, ab alto vertice infeliciter cecidit suaque traxit ruina posterorum universitatem; quorum sane status haud satis deferi posset nisi Deus clementissimæ voluntatis consilio decrevisset tantam miseriam nova gratiarum effusione allevare.—Fatemur doctrinas, quas tractaturi sumus, ad rem moralem rectamque agendi rationem pertinere; at certe convenit ut moralia ipsa, præsertim quæ communia actuum humanorum principia attinent, speculative ac dogmatice considerentur.

Tractatio præsentis operis in tres partes dividetur, quarum prima, veluti præambularis, aget de *Peccato originali*, secunda de *Gratiâ* peccati reparatrice, tertia de *Virtutibus* quæ, quasi rivuli, ex gratiæ fonte uberrimo scaturiunt.

con
in
tio
exp
Tri
I qu
ins

I
Doc
lege
rial
form
dist
I vel
Ada
post

Summa de peccato

PARS PRIMA

DISPUTATIO PRIMA

DE PECCATO ORIGINALI:

(I-II°, Q. LXXXI et sqq.)

“ In tam magna causa, ubi christianæ religionis summa consistit ” (Aug. cont. Julian. l. I, c. 7), præstat diligenter inquirere quid fides doceat quidve Doctorum mens, revelationis rationisque documentis illustrata, in dogma illud explicandum omni que ab errore custodiendum conferat.— Tria de peccato originis disputari possunt: ¹an sit, ²quid sit, ³quosque effectus sibi proprios pariat. Unde tres legitime instituentur questiones.

QUÆSTIO PRIMA

DE TRADUCTIONE PECCATI ORIGINALIS

Peccatum in genere definitur a S. Augustino aliisque Doctoribus: Dictum vel factum vel concupitum contra legem æternam; sic ut priora verba expriment quasi materiale elementum peccati, posteriora vero elementum quasi formale (I-II°, Q. LXXI, a. 6).—Ex parte causæ acceptum, distinguitur peccatum in ¹personale et ²originale, quatenus ³vel propriæ voluntatis actu committitur, vel aliena, scil. Adami, voluntate commissum per carnalem generationem in posteros derivatur.

3 } *An sit*
Quid sit
Quosnam effectus

Cum igitur culpa originis supponat actualem transgressionem in eo a quo transfunditur, dicendum primo erit de illa transgressionem secundum quod personaliter ad protoparentes spectat (art. 1), dein vero secundum quod communiter humanum genus afficit. Id autem investigari poterit vel quoad primi peccati traductionem (art. 2), vel quoad traductionis extensionem, sive ex parte principii, quaerendo scilicet, an alia peccata praeter primum traducantur (art. 3), sive ex parte termini, proposito dubio utrum peccati traductio omnes homines attingat (art. 4).

ARTICULUS I.

Utrum et quomodo primi parentes peccaverint.

De peccato protoparentum personaliter sumpto plura ediserunt auctores, maxime vero S. Thomas (II-II^{ae}, Q. CLXIII-CLXV) et Bellarminus (de Amis. gr. et St. pecc. l. III), quae nos compendiosiori stylo proponemus.

Quaeri potest: a) primo, num protoparentes vere peccaverint, cum nonnulli id temerarie negasse referantur; b) secundo, quamnam peccati speciem admiserint, de quo non una opinio fuit; c) tertio, quanam fuerit peccati illius gravitas. Quibus respondebimus tribus conclusionibus.

Conclusio 1^a. — VERE PRIMI PARENTES PECCAVERUNT, NEQUE INCONVENIENTER DEUS ILLOS TENTARI AC LABI PERMISIT.

1^a Part fide nititur ex Conc. Trid. (Sess. V, c. 1): "Si quis non confitetur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem et iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, incurrisseque per offensam praevagationis huiusmodi iram et indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, et cum morte captivitatem sub ejus potestate qui mortis deinde habuit imperium, hoc est diaboli, totumque Adam, per illam praevagationis offensam, secundum corpus et animam in deterius commutatum fuisse; A. S."

Sane 1° legimus (Gen. II, 16-17): Praecepitque ei dicens:

S. Scriptura

Ex omni ligno paradisi comede. De ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas; in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris (cf. ibid. III, 1 sqq.). Ubi patet ex verbo præcepit pœnaque contra delinquentes lata non admonitionem tantum, sed legem exprimi; quam qui transgressi sunt, graviter peccarunt.—De præcepto illo loquens *S. Thomas* (Opusc. II, c. 188) ait: “Cujus quidem ligni esus non ideo prohibitus est, quia secundum se malus esset, sed ut homo saltem in hoc modico aliquid observaret ea sola ratione, quia esset a Deo præceptum: unde predicti ligni esus factus est malus, quia prohibitus. Dicebatur autem lignum illud scientiæ boni et mali non quia haberet virtutem scientiæ causativam, sed propter eventum sequentem, quia scilicet homo per ejus esum experimento didicit quid intersit inter obedientiæ bonum et inobedienciæ malum.”

2° Præcipua adversariorum ratio petitur ex verbis (1 Tim. I, 9): Lex justo non est posita, sed injustis; quasi Adam innocens lege caruerit quam transgrederetur: quo quid absurdius dici potest?—Sensus Paulini asserti est. vel *a*) ad mentem *S. Ambrosii* (Exp. ps. 36) per legem intelligi renovationem legis et *descriptionem in tabulis lapideis*, vel *b*) ad mentem *S. Augustini* (I. de Sp. et Lit. c. 10) jugum legis non justo sed injustis nolentibus imponi, quamvis justis nunquam sine lege fuerint.

2^a Pars concl. alludit ad rationes ob quas Deus, præsciens futuri casus, siverit protoparentes tentari.

Qua de re *Bellarminus* (op. cit. c. 2) tria post *S. Augustinum* edocet: primo, nullam fecisse Deum injuriam homini, quod hunc a diabolo tentari permiserit, cum eum tantis viribus instruxerit ut facile potuerit adversarium superare; secundo, primariam causam hujus permissionis Deo soli esse notam; tertio, probabiles tamen rationes reddi posse, quia nempe id requirerent a) omnipotentia Dei bonum de malo eruens, b) providentia homines libero suo arbitrio permittens,

*Ad est in inobedia
quandò in aliquo
hæditur. Aliquid
sunt in in in in
hæditur ad in in in
originali. Ergo.*

1.—Communis Patrum sententia est, contra *Ophitas* hæreticos aliosque, seductorem *Evæ* fuisse verum ac naturalem serpentem, per quem tamen diabolus locutus est malum exterius suggerens.—*Augustinus* autem censet *Satanam* non fuisse permissum alio instrumento uti quam serpentis ore, ut ex forma ipsa callidi illius animalis admoneretur homo cavere insidias. (Vid. *Bellarmin.*, op. cit.)

ngressio-
it de illa
pparentes
muniter
oterit vel
d traduc-
o scil. an
sive ex
io omnes

int.

lura edis-
CLXIII-
c. I. III),

vere pec-
ferantur;
t, de quo
pati illius
bus.

NT, NEQUE
SIT.

1): “Si
ndatum
tatem et
risseque
nationem
is fuerat
state qui
otumque
n corpus

dicens:

c) justitia puniens ac misericordia liberans, d) pulchritudo rerum ex variis gradibus resultans, e) ipsa hominis gloria atque utilitas cujus virtus experimento clarescit quique ex redemptione per Christum tanta collecturus erat bona ac commoda. (Cf. II-II^{ae}, Q. CLXV, a. 1 ad 2)

Conclusio 2^a.—PRIMUM PROTOPARENTUM PECCATUM FUIT SUPERBIA.—Posuerunt quidem *Lutherus* et *Calvinus* peccatum illud fuisse *infidelitatem*, quod nempe primi parentes non crediderint se morituros, si fructum vetitum degustassent; at *communis* theologorum sententia tuetur id quod asseruimus.

Concl. 1° eruitur ex illo (Eccli. X, 15): *Initium omnis peccati est superbia*; siquidem convenit peccato primo hominis initium esse omnis peccati. Hinc *S. August.* (XIV de Civ. Dei, c. 13): "Non ad malum opus perveniretur, nisi precessisset mala voluntas. Porro male voluntatis initium, quid potuit esse nisi superbia?"

2° Accedit ratio qua peccatum illud superbiam fuisse monstratur, et proprium ejus objectum determinatur.

a) Cum ad unum peccatum multi motus concurrere possint tum interiores tum exteriores, patet rationem peccati prius inesse motui interiori, in quo primo inordinatio invenitur. Atqui in protoparentibus primus ille motus fuit superbiae. Ergo. *Prob. min.* Inter motus interiores, prius movetur appetitus in finem quam in media; unde primum peccatum hominis accipiendum est secundum iudolem primi appetitus inordinati finis. Atqui id fieri non poterat circa bonum sensibile, cum status innocentiae omnem carnis rebellionem prohiberet. Ergo relinquitur primum hominis defectum in eo fuisse ut aliquod spirituale bonum inordinate appeteret. Atqui nulla fuisset inordinatio, nisi appetiisset bonum illud supra mensuram ex regula divina praestitutam: quod ad superbiam seu ad immoderatum propriae excellentiae amorem pertinet. Ergo.

b) Ad determinandum autem objectum peccati illius specificativum, sic proceditur.—Duplex est similitudo: una *omnimode equiparantiae*, altera *imitationis*. Atqui primam similitudinem ad Deum protoparentes non appetierant, quippe quae non cadit in apprehensione, praecipue sapientis; verum appetendo indebitam spiritualis boni mensuram, eo

superbia est inordinatio appetitus propriae excellentiae.

ipso cupierunt inordinate *divinam similitudinem secundi generis*.—Quod ut *declaretur*, notandum est similitudinem istam secundum tria attendi: nempe secundum *esse nature*, quantum ad *cognitionem*, et quantum ad *operandi facultatem*. Porro, quia nullus peccat desiderando quod sibi competit secundum suam naturam, nequaquam primus homo, sicut nec diabolus, peccavit appetendo similitudinem nature sibi originaliter impressam. Sed postquam serpens ei suggererat (Gen. III, 5): *Eritis sicut dii, scientes bonum et malum*, peccavit *principaliter* appetendo similitudinem Dei quantum ad scientiam boni et mali, ut scilicet virtute propriæ naturæ determinaret sibi quid esset bonum quidve malum ad agendum, vel etiam ut per seipsum præcognosceret quid sibi boni malive futurum esset; et *secundario* peccavit appetendo similitudinem Dei quantum ad propriam potestatem operandi, ut nempe vi nature ad beatitudinem consequendam contenderet. Diabolus vero, scientia perfectior, ex solo appetitu comparandi per se beatitudinem peccasse existimatur.

Advertemus 1° initium superbiæ in primis parentibus fuisse absque præcedente errore, per solam incogitantiam vel *inconsiderationem* divini luminis scientiam influentis divinæque virtutis ad beatitudinem perducentis.

2° Ex peccato superbiæ, germen inobedienciæ jam continentis, subsecuta sunt plura alia peccata: a) primo in Eva saltem error infidelitatis quo, discredens illud: *Morte morieris* (Gen. II, 17), credidit vera esse verba serpentis, videlicet Deum prohibuisse primis parentibus esum ligni scientiæ boni et mali ne ad ejus similitudinem pervenirent; b) secundo rursus in Eva peccatum scandali eo quod induxit virum ad peccandum, in Adamo autem inordinatus *amor uxoris*, secundum quod Deo culpam exprobranti pro excusatione respondit (Gen. III, 12): *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno et comedi*; c) tertio peccatum gulæ, utrique protoparenti commune, et situm in nimio appetitu comedendi fructum vetitum, prout constat (ibid. 6): *Vidit mulier quod bonum esset lignum ad vescendum etc*; d) quarto peccatum formale inobedienciæ, quatenus primi parentes vetitum fructum manducarunt.

3° Cum S. Paulus (1 Tim. II, 14) scripserit: *Adam non*

*In peccato originis
fuit in actis
liberæ, infidelitatis
et inobedienciæ.
Peccaverunt
parentes non cogitantes
de eo quod
operati erant.*

est seductus; mulier autem seducta in prevaricatione fuit, operose disputant theologi ad concilianda hæc verba cum Patribus dicentibus Adamum et ipsum fuisse seductum. Commendabilior omnibus videbitur explicatio S. Thomæ (Comm. in h. l.): "Adam non est seductus, sc. primo, quia fortior erat, sed tentator incepit a debiliori ut facilius seduceretur fortior... Seductio autem duplex est, sc. in generali, et in particulari eligibili, quæ est ignorantia electionis... Mulier autem fuit seducta ignorantia in generali, quando sc. credidit quod serpens dixit, sed vir non credidit hoc, sed deceptus fuit in particulari, sc. quod gerendum esset mos uxori, et cum ea comedere deberet, et inexpertus divinæ severitatis credidit quod facile ei remitteretur."

Conclusio 3^a.—PECCATUM PRIMORUM PARENTUM GRAVISSIMUM FUIT, NON QUIDEM ABSOLUTE, SED SECUNDUM QUID.—*Premittimus* (ex I-II^æ, Q. LXXXIX, a. 3), protoparentes non potuisse prius peccare venialiter quam mortaliter; quod ratio perfecta que omnium virium subordinatio in statu justitiæ originalis prohibebat, uti ostensum est in Tract. de Creatione, Disp. VII, Q. II, a. 3.

Concl. prob. quoad utramque partem.

1^a Pars.—Illud peccatum cæteris gravius dicitur absolute, quod gravius est secundum speciem suam. Atqui peccatum primi hominis non fuit cæteris gravius secundum speciem peccati. Etsi enim superbia ex genere suo habeat quamdam excellentiam inter alia peccata ¹, major tamen est superbia qua quis Deum negat vel blasphemat quam ea qua quis inordinate divinam similitudinem appetit; qualis fuit superbia primorum parentum. Ergo.

2^a Pars.—Peccatum primorum parentum gravissimum dici potest secundum quid, nempe ratione circumstantiarum, triplici ex capite: a) primo ex facilitate non peccandi quæ major fuit in Adam quam in aliis hominibus, tum ob levitatem præcepti, tum ob status perfectionem in quo abundabat gratia, deerant autem pravæ cupiditates; b) secundo ex ingratitude primi hominis, qui summa felicitate in paradiso fruebatur; c) tertio ex læsione generis humani, cui primum peccatum miserrime nocuit.

I-II-II^æ, Q. CLXII, a. 6.

*peccatum nigrum
de est gravissimum
iniquissimum
inordinabile
est mortaliter
ca.*

h. m.

Inquirentibus de *gravitate relativa* peccati Adæ et Evæ, respondeo cum Angelico:—*a) Primo*, attendita *personarum conditione*, gravius fuit peccatum viri, utpote qui perfectior erat muliere.—*b) Secundo*, si spectetur *genus*, æquale seu idem fuit peccatum utriusque, nempe superbia.—*c) Tertio*, quantum ad *gradum* sub illo genere, gravius peccavit mulier: tum quia major fuit ejus elatio quam viri, dum, credens ex diaboli suasionem Deum prohibuisse esum ligni ne ad ejus similitudinem pervenirent, nihilominus hanc Dei voluntatem explicite contemnens præsumpsit divinam similitudinem consequi; tum quia, peccatum suggerens viro, et in Deum et in proximum peccavit; tum quia ex parte viri aderat causa allevians ejus casum, nempe amicabilem benevolentiam erga uxorem (cf. Cajet. in II-II^æ, Q. CLXIII, a. 4)¹.

ARTICULUS II.

Utrum primum peccatum primi parentis traducatur per originem in posterum.

Quia peccatum primi hominis non solum personale fuit, sed etiam totam naturam profundissime affectit, sub hoc jam præcipuo adpectu considerationi objicitur.

1° Titulus est *a)* de peccato Adæ secundum quod est *formale peccatum*, non autem de solo *effectu* vel *propensione* ex illo orta ad peccandum.—*b)* Queritur vero an peccatum illud traducatur in posterum, nempe an a posteris vere *contrahatur*, non an solum imitatione in eis reproducatur.—*c)* Origo designat *propagationis medium*.

1.—Communis est existimatio in Scriptura et traditione fundata, *protoparentes* egisse penitentiam *salvosque factos esse*; cui opinioni concordat suasio de sepultura Adami in Calvarie loco. Hinc Tertulliani carmen (l. 2 adv. Marc.), ubi scribit:

“ Ille hominem primum suscepturus esse sepultum,
Ille patitur Christus, pio sanguine terra madescit,
Pulvis Adæ ut possit veteris cum sanguine Christi
Commixtus stillantis aque virtute levari.”

(Cf. Bellarm., Billuart, etc.).

2° Uti scribit Em^{us} Mazzella (de Deo creante, Disp. V, a. 2), culpam originalem a) *indirecte* inficiati sunt qui originem mali aut a principio malo repetebant, ut *Gnostici* et *Manichæi*, aut a peccatis actualibus non expiatis, ab anima commissis ante unionem cum corpore, deducebant, uti Origenes et omnes *Præexistentiani*.

b) *Directe* autem dogma de peccato originali impugnarunt post *Theod. Mopsuest.* atque *Rufinum, Pelagius*, ex Britannia monachus, ejusque discipuli, inter quos eminent *Cælestius* et *Julianus*.—Docuit Pelagius peccatum Adami *ipsi soli nocuisse*; quod autem omnes qui ab Adamo originem ducunt moriantur, fieri naturaliter: nam Adam (dicebat) moriturus fuisset, etiamsi non peccasset.—Anathematizavit hunc errorem in Syn. Palæst. et fassus est Adæ peccatum nocuisse etiam ejus posteris; sed deinde discipulis suis respondit peccatum primi hominis nocuisse posteris, non propagatione, sed *imitatione*.—Pelagiani, uti videtur, convicti argumentis catholicorum Adamum non fuisse moriturum si non peccasset, docere ceperunt *mortem corporis* trahi per generationem ex Adamo, non tamen peccatum, quod est mors animæ.

c) Posterioribus vero temporibus *Albigenses, Anabaptiste, Sociniani, Remonstrantes* renovarunt errorem, qui nec mortem nec peccatum ex Adamo trahi contendit.—Errorem alium, qui mortem atque morbum quemdam seu propensionem ad peccandum, non tamen peccatum ipsum, ex Adamo derivari concedit, instaurarunt *Hulder, Swinglius*¹, *Jab. Faber*, etc; quibus plus minusve *Quakeri* aliique assenserunt.

d) *Rationalistæ* omnes et *Pantheistæ* nihil intentatum reliquerunt ut dogma de peccato originali, quasi repugnans rectæ rationi, everterent. Unde invaluit perniciosus error tenentium homines *perfectos nasci* ideoque nec religionis nec civilis potestatis freno indigere².

3° Tria sub præsentî articulo considerabimus: *existentiam* peccati originalis, *modum* quo propagatur, necnon hujus

1—Cf. Bellarminus, *op. cit.* l. IV, c. 2.

2—Cl. Le Play (Réforme sociale) huic errori adscribit pleraque mala status socialis moderni.

doctrinæ *legitimitatem*; quæ cuncta seq. propositione concludentur.

Conclusio.—TENENDUM EST PRIMUM PECCATUM PRIMI HOMINIS IN POSTEROS TRANSIRE, PER VIAM ORIGINIS, ABSQUE ULLO CONTRA RATIONEM OFFENDICULO.

1^a *Pars de existentia ipsius dogmatis fundatur in pluribus ecclesiasticis definitionibus* ^{deinde} 1, præsertim in *Conc. Trid.* (Sess. V): “ Si quis Adæ prævaricationem sibi soli et non ejus propagini asserit nocuisse... aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum mortem et pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem et peccatum, quod mors est animæ; A. S.” (can. 2).—“ Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum est, et propagatione, non imitatione, transfusum omnibus, inest unicuique proprium,” etc. (can. 3).

Concl. 1° ostend. ex Scriptura.

Arg. 1um ex V. T.—Legimus (Job. XIV, 4): *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es?* Quæ verba Vulgatæ seu versionis Hieronymianæ haud discrepant, quoad sensum, ab aliis LXX interpretum: *Nemo mundus a sorde, nec infans*, etc, vel a textu hebraico: *Quis dabit mundum ab immundo? non unus* etc. Igitur admittenda est sordis quædam et immunditia cuilibet homini *ab origine* inhærens. Atqui, juxta Sacri Eloquii usum Patrumque interpretationem, nomine sordis et immunditiæ intelligitur peccatum. Ergo.—Item propheta ait (Ps. L, 6): *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea.* Ubi sciendum est iniquitatem seu peccatum, quod hic in Vulgata secundum versionem LXX interpretum pluraliter exprimitur, in hebraico fonte et in ipsa Hieronymi versione singulariter significari; ideo autem græcos interpretes adhibere numerum pluralem, quia ex una parte inusitata non est in Scriptura suppositio pluralis pro singulari, ex altera autem parte peccatum Adæ plures in eo deformitates secum tulit, virtute in nobis multiplex est, pluresque animæ partes inficit². Atqui confessio Davidis intelligi nequit de peccatis parentum gignentium, siquidem

1—Cf. Bellarm., *loc. cit.*, c. 6.

2—I-IIæ, Q. LXXXII, a. 2 ad 1.

sanctus rex ex casto conjugio natus erat; præterea (ut Bellarm. evincit, *op. cit. et in Ps. Expl.*), juxta verborum hebraïcorum proprietatem, voces *conceptus sum* et *concepit me* non ad actum gignendi parentum, sed ad actum formationis fœtus in utero referendæ sunt. Ergo relinquitur ut dicamus significatum fuisse peccatum originale.

Arg. 2um ex N. T.—Inter plura quæ suppetunt testimonia, potissimum eligimus ex (Rom. V, 12): Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors; et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt; unde sic arguimus. Per unum hominem intravit in hunc mundum quoddam peccatum quod omnes homines peccatores subindeque morti obnoxios fecit. Atqui ejusmodi peccatum non potest esse actuali voluntate commissum, cum etiam infantes sint morti obnoxii et sæpe moriantur antequam quicquam boni vel mali propria voluntate efficere potuerint: igitur est peccatum originale.—Falso autem cum Pelagianis *Swinglius*, ad infirmandum illud argumentum, vult per peccatum, quod intravit in mundum, significari *affectum* peccati seu pronitatem ad peccandum: non enim pronitas ad peccandum est causa mortis, sed ipsum formale peccatum, juxta illud (Rom. VI, 23): *Stipendia enim peccati mors*.—Falso etiam post Pelagium *Erasmus* explicat illum locum de peccato *imitationis*, eo scil. sensu quod primus homo exemplo incitet reliquos homines ad peccandum. Nam *a*) si de imitatione ageretur, non dixisset Apost. per unum hominem, sed per *unum angelum* peccatum in mundum introisse. Hic enim est primus qui peccavit hominemque ad peccandum impulit. *b*) Secundo obstat illud, *in quo* (scil. Adamo) omnes peccaverunt: non enim qui Adamum peccando imitantur, in illo peccasse dici possunt. Et quamvis *Erasmus* græcam expressionem vertat, non *in quo*, sed *quatenus* vel *eo quod*¹, ista tamen substitutio sensus causalis in vicem sensus relativi probabilitate tantum fulcitur (cf. Bellarm., Mazzella, etc.); neque, ea admissa, argumentum nostrum eliditur. Nam si mors in omnes homines pertransiit *quatenus* omnes peccaverunt, infantes et ipsos, mortis decreto

1—Hanc versionem defendit el. Cornely in præclaro opere: *Cursus Scripture Sacre, Comm. in Ep. ad Rom., 1896.*

percu
cato e
(Rom
in co
homi
justit
per re
tionem
esse d
II, a
non a
imo id
20
(refer
de pe
per u
Præ
a ten
admis
docte
(I. I—
Irena
Ambro
Greg.
etc. 2
conci
b)
(Dial
pro c
Adam
prop
c)
Theo
tere s
Præc

1—
trina
2—
Bossu

perculosos, peccasse negari non poterit; quoniam autem peccato eos inquinatos dices, nisi originali? c) Tertio subit illud (Rom. V, 18): *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ.* Quemadmodum enim justitia non intravit in mundum per imitationem Christi, sed per regenerationem in Christo, ita peccatum, non per imitationem Adami, sed per generationem ex Adamo inductum esse dicendum est. d) Tandem habemus *Conc. Milevitanum* II, a R. P. confirmatum, docens (cap. 2) locum Ap. Rom. V non aliter esse intelligendum quam de peccato originali; imo id ipsum sanxit *Conc. Trid.* (Sess. V, can. 2)¹.

²*o Traditio invictum suffragium præbet.*—*Wegscheider* (refert *Mazzella*) ausus est dicere S. Augustinum invexisse de peccato originali doctrinam, quam dein sua auctoritate per universam Ecclesiam propagavit.

Præpmissis, a) itaque fatentur adversarii dogma illud, saltem a tempore S. Augustini, universaliter fuisse in Ecclesia admissum.—Ipse autem *S. Augustinus* in sex libris tam docte et eloquenter exaratis cont. Julianum Pelag. profert (I. I-II) plura antiquorum testimonia, nominans ex Occidente *Irenæum, Cyprianum, Reticium, Olympium, Hilarium, Ambrosium, Innocentium, Hieronymum*, ex Oriente vero *Greg. Nazianzenum, Basilium, Joan. Chrysostomum*, etc.²—Præterea ab anno 412 ad an. 431 viginti quatuor concilia celebrata sunt adversus heresim Pelagianam.

b) Inter alia referam ex sec. II verba *S. Justinii M.* (Dial. cum Tryph. n. 88) qui ait: “ Venisse eum (Christum) pro comperto habemus... humani generis causâ, quod per Adam in mortem et fraudem serpentis conciderat, ut interim propriam pro se maligne agentis ejusque culpam taceam.”

c) Si qui autem Patres, ut *Clem. Alex., Joan. Chrys., Theodoretus*, specie tenus ab aliis dissentire videantur, advertere sufficiet: primo, Patres negasse vitium originis in sensu Præexistentianismi vel Gnosticismi et Manichæismi, non

1—Vid. plura penes el. Bellarminum qui eruditionis copia et doctrinarum expositione inter controversistas facile princeps eminet.

2—Cf. Bellarm., *op. cit.*;—De Rubéis, *de Peccato originali*;—Bossuet, *Défense de la Tradition et des S. Pères.*

autem in sensu catholico; *secundo*, eos caute distinxisse inter peccatum originale et peccatum *actuale* a quo solo infantes immunes asseruere; *tertio*, obscuriora quaedam illorum testimonia ex clarioribus explicanda esse. Sic *S. Joan. Chrys.*, cujus verbis maxime hæretici abusi sunt, clarissimum testimonium reliquit (Hom. ad Neophyt.): “ Venit, inquit, semel Christus, invenit nostrum chirographum paternum, quod scripsit Adam. Ille initium induxit debiti, nos fœnus auxinus posterioribus peccatis.”

3° Conf. ex praxi Ecclesie cum Judaicæ tum Christianæ.—

a) *Circumcisio* enim, infantibus octo dierum adhibita, instituta fuerat, si non ad tollendum peccatum originale, saltem ad ejus purgationem significandam. Unde (Gen. XVII, 14): *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, deletur anima illa de populo suo.*—b) In Ecclesia Christiana semper fuit diligentissima sollicitudo, ne quis omnino sive adultus sive infans absque *Baptismo* decederet. Atqui Baptismus datur ad remissionem peccati, prout indoles *lavari regenerationis* (Tit. III, 5), necnon antiquissimæ cæremonia *exorcismi* et *exsufflationis* luculenter ostendunt. Ergo.

4° Accedit obscura illa, at universalis gentium ethnicarum traditio de primordiali hominum lapsu, ex quo mala in terram prodiisse humanumque genus ira deorum opprimi credebatur. Huc indubie pertinent fabule mythologicae *Pandoræ* et *Promethei*¹, cæteraque multa mundi originem spectantia, quæ in describendis veterum religionum historiis enarrantur, quæque historiam Genesiacam omnino subaudiunt².—Ad hæc addere fas est generalem *sacrificiorum* consuetudinem quæ cruento modo, scil. *sanguinis* plerumque innocentis effusione, apud omnes gentes ad placandum Deum

1.—Horatius (l. I, Carm. 3) Promethei fabulam sic memorat:

Audax Japeti genus
 Ignem fraude mala gentibus intulit.
 Post ignem ætheria domo
 Subductum, macies et nova febrium
 Terris incubuit cohors;
 Semotique prius tarda necessitas
 Lethi corripuit gradum.

2.—Cf. Aug. Nicolas, *Etud. philos. sur le Christianisme*, t. II.

III.
 in Scælitæ.

IV.
 ad huc ethnicarum

off
 lat
 sar
 ins
 per
 ori
 con
 ex
 ma
 cul
 tua
 pec
 pe
 bili
 abs
 eo,
 div
 con
 con
 prin
 talis
 pcer
 Hon
 ribu
 in s
 nos,
 luer
 tur
 2
 nali
 gin
 Con
 illa

1.
 les
 2
 3
 4
 5

offerbantur, adeo ut humanarum etiam victimarum immolatio expiandæ communi iniquitati visa nonnunquam necessaria fuerit. Quo enim pacto tam constans tamque crudelis institutio explicari posset, nisi supponeremus homines fuisse persnasos se vitiatæ sanguinis transmissione per carnalem originem labem quamdam, puriori sanguine mundandam, contrahere? ¹

5° Succurrunt satis probabilia indicia ² ad conjectandum ex solo rationis lumine originale peccatum.

Cum enim Deus bonis operibus præmium, pœnam vero malis retribuere soleat, ex ipsa pœna certificari possumus de culpa. Atqui miseræ omnigenæ cum corporales, tum spirituales, quibus humanitas premitur etiam independenter a peccatis actualibus, ut apparet in infantibus, characterem pœnæ cuique adspicienti (seclusa revelatione) non improbabiler exhibent. Ergo. Min. decl. ex eo quod, licet Deus absolute loquendo potuisset hominem ab initio condere in eo, in quo nunc vivit, difficultatis statu ³; tamen decebat divinam Providentiam, cujus est singulis perfectionibus congrua perfectibilia coaptare, ut nobilissimo rationis imperio corpus viresque inferiores plene subjiceret ⁴. Qua deficiente primatus plenitudine, temerarium non est suspicari causam talis defectus sitam esse in aliqua perturbatione morali cujus pœnam sustinemus. Hinc gentilis philosophus Cicero (in *Hortensii Dial.*): “Ex quibus, inquit, humanæ vitæ erroribus et ærumnis fit ut interdum veteres illi sive vates, sive in sacris initiisque tradendis divinæ mentis interpretes, qui nos, ob aliqua scelera suscepta in vita superiore, pœnarum luendarum causa natos esse dixerunt, aliquid vidisse videantur ⁵.”

2^a Pars concl. est de modo transmissionis peccati originalis.—Peccatum istud in genere transfundi per viam originis et carnalis generationis ab Adamo, fidem faciunt Conc. Milev. et Trid.; ast quomodo in specie transmissio illa fieri possit ita ut posteros Adæ vera peccati labe inficiat,

1.—Cf. Aug. Nicolas, *op. cit.*;—J. de Maistre, *Eclaircissement sur les sacrifices.*

2.—S. Thom., *Cont. Gent.* IV, 52.

3.—Vid. *Tract. nostrum de Creatione*, Q. ult.

4.—Cf. I-II^æ, Q. LXXXVI, a. 6.

5.—Cf. Virgil., *Georg.* l. I.

nec faciliter nec unanimiter ab auctoribus explicatur. Dicemus imprimis de opinamenti improbabilibus, posthæc vero solidiorem explicationem proponemus.

I.—*Rejiciuntur nonnullæ explicationes.*

1^a *Explicatio* est quam tradunt *Traducianistæ* dicentes animam rationalem, cum sit peccati subjectum, cum semine traduci, ut sic ex infecta anima infectæ animæ derivari videantur.—Sed præterquamquod hæc opinio impingit in grave inconueniens mox sequenti opinioni exprobandum, *Traducianismus* manifeste falsus est (cf. *de Creatione*, Disp. VI, Q. II, a. 1).

2^a *Explicatio* ab aliis proposita hujusmodi est. Scilicet experimur corporis defectus, ob aliquam seminis corruptionem, traduci a parente in prolem, sicut leprosus generat leprosum. Cum autem corpus sit proportionatum animæ, et defectus animæ redundant in corpus et e converso, simili modo, aiunt, seu ex illa influxus mutui lege et proportionem culpabilis defectus animæ per traductionem seminis in prolem derivatur, quamvis semen actualiter non sit culpæ subjectum.—Verum hæc via, ut monet S. Thomas, *insufficiens* est; ex qua quidem *materialis* intelligitur transmissio peccati, non vero *formalis*. Dato enim quod aliqui defectus corporales a parente transeant in prolem per originem, et etiam consequenter ob corporis indispositionem aliqui defectus animæ (sicut interdum ex fatuis fatui generantur), rite concludes posteros Adæ, generatione contrahentes defectum primi parentis, enasci *miseros*, non tamen esse *reos*: quippe de ratione culpæ est quod sit voluntaria; defectus autem originalis, præcise sumptus, nihil voluntarii involvit¹.

3^a *Explicatio* cursim indicanda, nec multum distans a præcedenti, est *Rosminii* et quorundam recentiorum², qui docent fructum arboris scientiæ boni et mali, industria dæmonis³ vel natura ipsa noxium et venenatum, produxisse

1—Cf. Lacordaire, 65e conf : *De la transmission de la chute à l'humanité.*

2—Vid. Knoll, vol. II, p. 523.

3—En 33^a inter propp. damnatas Rosminii : *Cum dæmones fructum possederint, putarunt se ingressuros in hominem, si de illo ederet; converso enim cibo in corpus hominis animatum, ipsi poterant libere ingredi animalitatem, i. e. in vitam subjectivam hujus entis, atque ita de eo disponere sicut proposuerant.*—Phantastica magis quam theologica ista dici debent.

*Propter
reprehensionem.*

in
mal
dens
orig
part
qua
tuti
I
I
et h
sion
post
habi
aute
nem
orig
eju
ex da
volu
natu
" Sic
dam
natu
ritur
actur
requ
pecc
pers
nalis
prin
H
teros
tan
tion
com
1^a

1-
2-
3-

in protoparentibus et per hæreditatem in posteris cuncta mala quæ deploramus.—Verum a) sententia hæc, uti præcedens, nequaquam explicat rationem formalem peccati in labe originali. b) Præterea *supponit falsum*, videl. potuisse partem inferiorem primi hominis turbari ac perverti antequam voluntas in malum deflecteret: quod repugnat constitutioni status innocentiae (cf. *de Creatione*, Disp. VII).

II.—*Verior sententia proponitur.*

Imprimis præmoneo a) peccatum distingui posse in actuale et habituale, prout sumatur vel pro actuali legis transgressionem, vel pro statu offensivæ a versionis a Deo in quo peccator post actionem illam perseveret. ¹ b) Hoc autem peccatum habituale, si solam personam inficiat, *personale* dicitur; sin autem naturam ipsam, *naturale* ac *originale* nuncupatur ², nempe originale-originans in capite naturæ, originale-originatum in posteris.—Præmitto secundo a) ad peccati cujusecumque rationem requiri aliquod *voluntarium*, prout ex damnatis propp. Baii (46, 47, 48, 49) apparet ³. At b) aliter voluntas se habet in peccato personæ, aliter in peccato naturæ: audiatur S. Thomas (2 Sent. D. XXX, Q. I, a. 2): “Sicut est quoddam bonum quod respicit naturam, et quoddam quod respicit personam, ita etiam culpa naturæ et quedam personæ. Unde ad culpam personæ requiritur *voluntas personæ*, sicut patet in culpa actuali, quæ per actum personæ committitur; ad culpam vero naturæ non requiritur nisi *voluntas in natura illa*.” Quapropter c) licet peccatum habituale-personale relationem dicat ad voluntatem personæ in qua est, tamen sat est ad rationem peccati originalis ut voluntarium sit *per respectum ad voluntatem primi parentis* seu “*principii naturæ*” (S. Thomas, *loc. cit.*)

His positis, deveniamus ad id quod intenditur, scil. posterios Adæ contrahere peccatum originale quatenus ex eo, tanquam ex vitiatō naturæ capite, labem illam per generationem seu naturæ communicationem derivant: quod est *communis* scholarum doctrina.

1° Omnes homines qui nascuntur ex Adam, accipiendo

1—Cf. Bellarm., *op. cit.* l. V, c. 17.

2—Cf. Mazzella, *De Deo create*, Disp. V, a. 3-4.

3—Mazz., *Ibid.* a. 4.

*Omnes homines
efformant. Atque in al
fuo corpore, quando in
suum membrum in
ho laborat, totum corpi
partitur. Ergo omnes homines
partem suam ex defectu primi
sem ex peccato primi parentis
suo.*

Argumentum
capitale.

eandem naturam, considerari possunt non solum uti singulares personæ, sed etiam quasi unum collegium vel unum corpus, cujus caput, utique morale et juridicum, est Adam. Atqui, quemadmodum ad hominem, in quantum est singularis persona, pertinet ille actus quem per se proprioque arbitrio facit; ita ad eum, in quantum est pars collegii vel moralis corporis membrum, pertinere potest actus alienus quem per se non facit, sed qui fit a principe collegii vel a principio motivo corporis. Ergo tenendum est peccatum originale fieri peccatum posterorum Adæ, in quantum eorum persona recipit naturam a primo parente: unde et vocatur peccatum nature.

Maj. decl.—Nam primo a) in civilibus omnes homines, qui sunt unius communitatis, reputantur quasi unum corpus et tota communitas quasi unus homo. Ergo a pari, etc. Hinc b) *Porphyrius* (cap. de *Specie*) dixit quod “participatione speciei plures homines sunt unus homo.”—Secundo a) ad hoc ut Adam constitueretur Caput juridicum humani generis, necesse quidem non est confugere ad *consensum præsumptum* seu *interpretativum* posterorum, qui consensus gratis prorsus confingitur; b) neque congruit admittere *pactum proprie dictum* Dei hominisque assensione initum. De hoc enim silent *Scripturæ* vel *Patres*, nullaque est necessitas talem conventionem supponendi: siquidem, cum Deus magis sit dominus voluntatum nostrarum quam nos ipsi earum (*August.*), potuit ex se, absque consensu nostro, humanas voluntates in capite nature, scil. Adamo, moraliter includere, eo ferme modo quo princeps voluntatem pupilli in voluntate tutoris claudit. Verum c) ad hoc necessaria erat *specialis lex* vel *institutio*, cujus tenor revelari debuit primo homini vel per illa verba (*Gen. II, 17*): *In quocumque die comederis ex eo, morte morieris*, vel per alia. Sane (ait *Billuart*) quod Adam sit caput nostrum morale, non habet ex ipso jure nature; alioquin fieri non potuisset quin in eo peccassemus, neque esset ratio cur primum ejus peccatum tantum, et non alia, nobis imputaretur: ergo id habuit ex institutione divina. Hæc autem institutio si Adamo non innotuisset, ignorasset invincibiliter se operari ut caput morale hominum, nec proinde peccasset ut tale.

Min. ostend. ex lege solidaritatis quæ membra cujuscunque corporis, sive physici, sive moralis et socialis, devineit.—

4/ Pri
neun
etsi
est v
homi
pecc
sed e
a pr
alter
plus
in qu
princ
Pa
hum
pres
nem
vel e
2º
etian
heroe
vider
consp
admi
quan
obser
lis, n
patri
gue
post
noris
(cf.
sump
majo
num
uniu
imm
N
logio

Primo, esto exemplum corporis humani præ omnibus idoneum: actus enim unius membri corporalis, puta manus, etsi involuntarius respectu manus ipsius, tamen voluntarius est voluntate animæ, quæ primo membrum movet. Unde homicidium, quod manus perpetrat, non imputaretur ei ad peccatum, si consideraretur secundum se, ut divisa a corpore; sed ei imputatur quatenus est aliquid hominis, quod movetur a primo principio motivo hominis. Secundo, exemplum alterum duci potest ex corpore sociali. Nam, ut ait Philosophus, illud quod princeps civitatis facit, dicitur civitas facere, in quantum communitas reputatur quasi unus homo cujus princeps est caput, singulorum personam gerens.

Pari modo igitur Adam habendus est velut Caput juridicum humani generis; cui capiti Deus ab initio ordinationem prescripsit de transfundenda justitia vel injustitia per originem in postero, secundum quod mandatum divinum servaret vel contemneret.

2° Conf. arg. ex solidaritate quæ familias vel gentes afficit etiam per seculorum spatia^{1.} Sane in familiis, ita filii heredes paternæ iniquitatis, sicuti paternæ gloriæ, esse videntur, ut iisdem, quibus parentes, pœnis affligi non raro conspiciantur. Nonne enim liberi nobiliorum parentum, ob admissum ab istis crimen læsæ majestatis, in perpetuum quandoque a rege exheredantur? Idipsum apud gentes observare est; penes quas posterî, pluribus jam elapsis seculis, non solum præclarioribus majorum gestis gloriantur, sed patrii etiam criminis ignominiam pœnamque sustinent. Insigne est exemplum populi judæici, quem ubique terrarum, post tam longa temporum spatia, velut reum inauditi facinoris publica prosequitur execratio. Unde Scriptura refert (cf. II-II^æ, Q. CVIII, a. 4, obj. 1) Deum ipsum pœnas sumpsisse aut de familiis aut de populo Israel ad puniendam majorum peccata. Atqui major est solidaritas omnium hominum sub Adamo capite quam membrorum unius gentis uniusve familiæ: quippe illa in ipsa identitate specifica immediate fundatur. Ergo.

Nihilominus argumentum istud non nisi secundum analogiam accipiendum est. Pœnæ enim proxime recensitæ,

1.— Cf. Lacordaire, *loc. cit.*

utpote *temporales*, medicinae praeventivae rationem habere possunt, neque ex necessitate supponunt culpam in eis qui puniuntur. Verum poena peccati originalis *spiritualis* est, privans in perpetuum beatitudine regni caelestis, ideoque culpam aliquam subaudit¹. Quamvis autem nullus hominum possit taliter voluntates futuras voluntatibus posterioribus conjungere ut posteros proprie participes efficiat culpae majorum, id tamen fieri potuit a Deo qui supremus est omnium temporum omniumque voluntatum dominus.

2^a Pars concl. importat, nihil esse in dogmate peccati originalis, sive ex parte Dei, sive ex parte creature, quod sanae rationi repugnet.

1° Non ex parte Dei.—a) Audiamus S. Thomam dubium petitum ex *divina justitia* sic diluentem (Opusc. II vel Comp. theol. c. 195): “Nec hoc est contra ordinem justitiae, quasi Deo puniente in filiis quod primus parens deliquit: quia ista poena non est nisi subtractio eorum quae supernaturaliter primo homini divinitus sunt concessa per ipsum in alios derivanda; unde aliis non debebantur, nisi quatenus per primum parentem in eos erant transitura. Sicut si rex det feudum militi transiturum per ipsum ad haeredes, si miles contra regem peccat, ut feudum mereatur amittere, non potest postmodum ad ejus haeredes devenire: unde juste privantur posterius per culpam parentis.” Quemadmodum igitur Deus, sublimans hominem de statu possibili naturae purae ad justitiam originalem, benigne decreverat ut, perseverante Adamo, justitia illa in omnes ineffabili communione transiret; ita aequum erat ut, Adamo praevaricante, posterius eadem justitia privarentur. — b) Bonitas autem divina minime in hoc dogmate offenditur. Nam imprimis Deus bona sua creaturis communicat liberrime eoque gradu quo sibi placuerit, quin totam possibilem perfectionem effundere tenentur aut etiam valeat. Praeterea, si omnes communicatione peccati in primo Adamo mortui sunt, omnes quoque meritorum Christi participatione in Adamo secundo reviviscere possunt. Jamvero, dum Deus se reatum ac sequelas peccati originalis permissurum constituebat, perspectum jam habebat *Redemptionis* ordinem quo naturae lapsae subveni-

1—Cf. I-II^a, Q. LXXXVII, n. 7-8; II-II^a, Q. CVIII, a. 4.

retur. *Immo* Incarnationis bonum majus fuit quam malum originis, juxta illud (Rom. V, 20): *Ubi abundavit delictum, superabundavit gratia*. Atqui, Adamo non peccante, probabilis Deus incarnatus non fuisset. Merito itaque canit Ecclesia: "O felix culpa!"¹

² *Non ex parte creature*.—Quisque sane experitur quæ multæ sint tum animi tum corporis miseriæ, quam multa mala quibus mundus subjacet. Porro philosophi, sola ratione ducti, absurdas plerumque prompsere explicationes præsertim rerum conditionis, aliis ad Præexistentianismum, aliis ad principiorum Dualismum, ad Naturæ tyrannidem aliis confugientibus. Etsi verò concedimus Deum potuisse hominem condere in eo statu in quo nunc nascitur, multo tamen convenientius præsentium malorum existentia ex primordiali culpa repetitur: quod fides docet. Ergo.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Dicitur (Ezech. XVIII, 20): *Filius non portabit iniquitatem patris*. Portaret autem, si ab eo iniquitatem traheret. Ergo. (Ita Julianus et Swinglius.)

RESP. D. M.:... et hoc propheticè intelligendum est de regeneratione per Christum, C; de paternitate carnali, S.d: non portabit iniquitatem patris in quantum est patris, C; in quantum sua quodammodo est, N.—C.d.m: portaret ut aliquid suam, C; ut alienam tantum, N.—Neg. conseq.

Utraque distinctio est S. Augustini. Nam (cont. Julian. l. VI, c. 10) ait: "Parentum peccata modo quodam dicuntur aliena, et rursus modo quodam reperiuntur et nostra; aliena quippe proprietate sunt actionis, nostra sunt autem contagione propaginis²."—Ibidem vero (c. 25) docet textum Ezechielis propheticè esse exponendum de promissione futuræ regenerationis per Christum, inquit: "In hoc igitur Test. Novo per sanguinem testatoris deleto paterno chirographo, incipit homo paternis debitis non esse obnoxius renascendo, quibus nascendo fuerat obligatus."

OBJ. 2.—Accidens non traducitur per originem, nisi traducto subjecto. Atqui anima rationalis, quæ est subjectum culpæ, non traducitur per originem. Ergo.

1—Cf. Knoll, vol. II, c. IV, a. 11;—Monsabrè, 28e conf;—Donoso Cortès, *Œuvres*, vol. III, l. 3.

2—Cf. Cajetanus in h. art.

Obiectio:
 Anima creatur
 mala vel bon
 Si creatur ma
 lus est aucto
 mali.
 Resp: Si agat
 de bonitate me
 auctur boni
 et morali, an
 ma est mala q
 tenet in corpore
 non in suo.

RESP. *C. M.*—*D. m.* :...neque traducitur humana natura, *N*; traducitur natura seu compositum cum adnexis accidentibus, *C.*—*Neg. conseq.*

1° Fatendum est hanc objectionem adeo gravem *S. Augustino* visam fuisse ut ea de causa anceps hæserit inter creationem et traductionem animæ rationalis, quamvis tamen sententiam de creatione pro veriori, saltem in postremis suis scriptis, habuerit ¹.—2° Etsi anima non traducatur, quia virtus seminis nequit animam rationalem causare, generans tamen *dispositive* se habet ad ipsam, disponendo scilicet materiam ea lege ut animam infallibiliter consequatur. Unde vi seminis traducitur a parente in prolem ipsum *compositum* seu *humana natura*, et simul cum natura naturæ infectio: ex hoc enim fit iste qui nascitur consors culpæ primi parentis quod naturam ab eo sortitur per quamdam generativam motionem.

OBJ. 3.—Quidquid traducitur per originem humanam causatur ex semine. Atqui semen non potest causare peccatum. Ergo.

RESP. *D. M.* :...vel principaliter vel concomitanter, *C*; principaliter tantum, *N.*—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

Etsi culpa non sit actu in semine, est tamen in ipso *virtute*, non quidem *principaliter*, sed *concomitanter*, in quantum scilicet comitatur naturam humanam quam semen per se intendit ac producit.

OBJ. 4.—Quod est perfectius in natura, virtuosius est ad agendum. Atqui caro jam perfecta nequit animam sibi unitam inficere, ut patet in puero baptizato. Ergo multo minus semen etc.

RESP. *D. M.* :...in eodem genere causalitatis, *C*; in diverso genere, *N.*—*D. m.* :...quia pertinet ad constitutionem personæ, *C*; quasi spectet, sicut semen, ad propagationem naturæ, *N.*—*Neg. conseq.*

Semen est principium seu instrumentum generationis, quæ est proprius actus naturæ, ejus *propagationi* deserviens; unde, cum peccatum originale sit peccatum naturæ, magis inficitur anima per semen quam per carnem perfectam, quæ jam determinata est ad personam.

1—Cf. Bellarm., *op. cit.*, l. IV, c. 11–12.

OBJ. 5.—Juxta Philosophum (III Ethic. c. 5), defectus naturales non sunt increpabiles. Atqui peccatum originis, si quod esset, foret naturale. Ergo.

RESP. D. M :...si consideretur persona nascens *secundum se, C*; si consideretur *relative*, seu per respectum ad aliquod principium contaminatum cui conjunctum sit, *N*.—*Trans. m.*—*Neg. conseq.* ¹

ARTICULUS III.

Utrum etiam alia peccata primi parentis vel proximorum parentum traducantur in posteros.

Principio *advertam* quæsitum fuisse a theologis, num si Adam *aliter peccasset* quam comedendo de cibo vetito, peccati transfusio contigisset.—Cui questioni contra alios respondendum est, saltem probabilius, *affirmative* cum *S. Thoma* (2 Sent. D. XXXIII, in fin.), ubi ait: “Gravius est præceptum præterire naturalis legis, quo prohibetur illud quod est in se malum, quam præterire præceptum disciplinae, quo prohibetur quod non est malum nisi quia prohibitum.” Unde cum eodem *S. Doctore* a minori inferri potest quod, si Adam prius defecisset violando legem naturalem, peccatum ejus transiisset in posteros.

Verum dubium præsens movetur de *aliis peccatis*, post primum, ab Adamo admissis, vel de *peccatis proximorum parentum*: qua in re hæsitans nobis offertur *August.* (Enchir. cap. 46-47).

Conclusio.—NEQUAQUAM PECCATA PROXIMORUM PARENTUM, VEL ETIAM PRIMI PARENTIS, PRÆTER PRIMUM, ORIGINE TRADUCUNTUR.

Prob.—Quæ sunt pure personalia non traducuntur a parentibus in filios. Atqui peccata actualia protoparentis, præter primum, necnon peccata aliorum parentum sunt pure personalia. Ergo. Maj. eo nititur quod homo generat sibi idem in

*Consequenter
ad hunc
nititur a S. Thoma
do vel a peccato
ginali? — bene
procedit in fili
desit a S. Thoma
quantum ibi
des. Transm.*

1—Quoad reliquas obj. cf. Bellarm., Billuart vel Perrone, necnon *S. Thom. de Malo*, Q. IV, a. 1.

specie, non autem secundum individuum: hinc quæ pertinent ad integritatem speciei, nisi natura deficiat, generatione transmittuntur, ut oculatus generat oculatum; et, si adsit vis sufficiens, etiam aliqua accidentia individualia, spectantia ad dispositionem naturæ, propagantur in filios, sicut velocitas corporis, bonitas ingenii, etc; verna quæ directe pertinent ad individuum, ut actus personales aliaque eis connexa, non transmittuntur: non enim grammaticus traducit in filium scientiam grammaticæ, quam proprio studio acquisivit. *Min. ostend.* Ideo primum peccatum primi hominis origine in posteros derivatur, quia erat inordinatio opposita dono justitiæ toti humane naturæ divinitus collato. Atqui alia peccata actualia vel primi parentis vel aliorum non corrumpunt naturam quantum ad id quod naturæ est, sed solum quantum ad id quod est personæ, scil. secundum pronitatem ad actum. Ergo.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Pœna nunquam debetur nisi culpæ. Atqui nonnulli puniuntur iudicio tum divino tum humano pro peccato proximorum parentum. Ergo.

RESP. *D. M* :...pœna spiritualis et simpliciter, *C*; pœna corporalis et medicinalis, *N*.—*C. d. m* :...pœna corporali ac medicinali, *C*; pœna spirituali, *N*.—*Neg. conseq.*

Pœna *spirituali* et æterna nunquam puniuntur filii pro parentibus nisi in culpa communicent vel per originem vel per imitationem; quia talis pœna rationem pœnæ *simpliciter* habet nec medicinalis esse potest. Pœna autem *corporali* vel temporali interdum, iudicio divino vel humano, plectuntur filii pro parentibus, in quantum sunt quedam res eorum; ita ut pœnæ quidem respectu parentum, respectu vero filiorum medicinæ rationem id habeat¹.

OBJ. 2.—Magis potest transferre in alterum id quod habet aliquis a seipso, quam id quod habet ex alio. Atqui homo transfert in prolem per originem peccatum quod habet ab Adam: ergo multo magis peccatum quod ipse commisit.

RESP. *D. M* :...dummodo id quod habet aliquis ex se sit traducibile, *C*; si sit pure personale, *N*.—*C. m*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Ideo contrahimus peccatum originale, quia fuimus in Adamo sicut in principio naturæ quam ipse corrumpit.

1—Cf. I-IIæ, Q. LXXXVII, a. 7-8.

Atque
quam
magis
RE
tinent
person
direct

Utr

1°
ideoqu
libus;
factum
cati or
venta
2°
rem, e
active
ditur a
comm
privile
3°
tema
tualen
mund
decret
giis st
novo
in per
migra

1—C
2—C
l' Egli
est a

Atqui similiter præexstitimus in proximis parentibus tanquam in principiis naturæ, quæ, etsi jam corrupta, peccato magis corrumpitur. Ergo.

RESP. *D. M* :...quam ipse corrumpit corruptione directe pertinente ad naturam, *C*; corruptione pertinente ad solam personam, *N*.—*C.d.m* :... quæ peccato magis corrumpitur directe, *N*; indirecte ex corruptione personæ, *C*.—*Neg. conseq.*

ARTICULUS IV.

Utrum peccatum primi parentis transeat per originem in omnes homines.

1° Monendum est questionem moveri circa *posterios Adæ*, ideoque independentem ab *hypothesi de planeticis rationalibus*; quæ tametsi vera esse probaretur, quod nondum factum est, nulla inde oppositio sequeretur inter dogma peccati originalis humanæque Redemptionis atque scientiæ inventa¹.

2° Non solum a lege peccati *Christum*, sanctitatis auctorem, excipimus qui virtute Sp. Sancti, non ex Adami semine, active conceptus est, sed exceptio quoque gratissime extenditur ad *B. V. Mariam*, singulari Dei privilegio subductam communi necessitati contrahendi labem originalem: quod privilegium exponetur in *Tract. de Incarnatione*.

3° Nonnulli recentiores, duce *Chabauty*, invexerunt *systema* dictum *Renovationis*; quatenus, *Chiliasmum* spirituales nova sub specie restaurantes, opinantur, post finalem mundi conflagrationem, *justos tunc viventes*, revocato a Deo decreto transmissionis peccati originalis et restitutis privilegiis status innocentiae, taliter esse regenerandos ut "sub coelo novo" et "in nova terra" generationes ab illis sine peccato in perpetuum futuræ sint, de via ad patriam stato tempore migraturæ².—Verum hæc doctrina, præterquamquod adver-

1—Cf. Ortolan, *Astronomie et Théologie*.

2—Opus in quo Chabauty, sub titulo *Etudes sur l'avenir de l'Eglise catholique* etc., integrum suum systema evolvit, prohibitum est a Cong. Indicis, an. 1894.

satur conditioni Ecclesiae *militantis* in terris¹ et communi *sensui* catholicorum, ægre conciliari potest cum definitionibus *Conc. Trid.* de peccato originali.

Conclusio.—TENENDUM EST OMNES HOMINES, PRÆTER CHRISTUM ET VIRGINEM DEIPARAM, PECCATUM ORIGINALE EX ADAMO CONTRAHERE.—Id fide constat ex Conc. Trid. (Sess. V, can. 2-3), ubi decernit peccatum Adæ *in omne genus humanum* vel *omnibus* transfusum fuisse, addens (can. 5) manere in baptizatis concupiscentiam ad agonem : quod contradicit systemati Renovationis.

1° Explicita sunt S. Pauli verba jam recitata (Rom. V, 12): In omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.—Neque nos moveat quod dicit (v. 19): Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obeditionem iusti constituentur multi. Vox enim *multi* accipienda est absolute, non comparative seu per oppositionem ad omnes.

2° Ratio duplex a S. Thoma adducitur.—Nam a) nisi omnes vel actu vel saltem debito quodam contraherent peccatum originale, non omnes indigerent redemptione per Christum: quod erroneum est et contrarium Scripturæ, puta quando dicit (Heb. II, 9) Christum gustasse mortem pro omnibus.—b) Præterea, sic ex peccato primi parentis traducitur culpa originalis in posteros, sicut a voluntate animæ per motionem membrorum traducitur peccatum actuale ad membra corporis. Atqui manifestum est peccatum actuale traduci posse ad omnia membra quæ nata sunt moveri a voluntate. Ergo culpa originalis transmittitur ad omnes illos qui Adamo subjiciuntur motione generationis.

Coroll. tria sequuntur.—1° Si quis miraculose seu virtute Dei formaretur ex carne humana, non descenderet ab Adam secundum vim activam generationis, neque consequenter peccatum originale contraheret.—2° Si Eva sola peccasset, Adamo non peccante, neque peccatum neque mortem contraxissent posteri, quia principium activum generationis, quod est pater, incorruptum mansisset.—3° E contra, etsi Eva non peccasset, Adamo tamen peccante, originalis labes eunctos posteros inficeret.

1—Cf. Hurter, *De Deo consummatore.*

De peccato

Contrarium est
tunc, quid
dicitur redemptio
labentis?

m. m.

So
pecca
qui v
Helia
Re
reatu
conde
conve
morit
OB
baptiz
Re
instru
menta
Lic
et per
hec p
huma
mitter
homo
aliqui
inordi
secun
OB
(Rom.
Ergo.
RE
cacia
omne
Neg.
Sic
corpo
qui a
et ho
sed e
in glo

1—

Solv. obj.—**OBJ. 1.**—Mors est pœna consequens originale peccatum. Atqui sunt posteri Adæ qui non moriuntur, puta qui vivi reperiuntur in adventu Domini, necnon Henoch et Helias adversus Anticristum congressuri¹. Ergo.

RESP. C. M.—*D. m*: Sunt posteri Adæ in quibus non erit reatus mortis, *N*; qui de facto non moriuntur, Deo pœnam condonante, *S. d*: juxta quosdam, *C*; quasi probabilius et convenientius non sit etiam eos qui vivi in fine reperiuntur morituros actu, ut post modicum resurgant, *N*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Nemo dat alteri quod non habet. Atqui homo baptizatus non habet peccatum originale. Ergo.

RESP. D. M:...quod non habet neque principaliter, neque instrumentaliter, *C*; quod non habet principaliter, sed instrumentaliter, *N*.—*C. d. m.* eodem sensu.—*Neg. conseq.*

Licet per gratiam baptismi *reatus* peccati originalis tollatur et persona baptizata, qua persona est, sanctificetur, tamen hæc persona, in quantum est instrumentum propagationis humanæ naturæ, potest quoque *instrumentaliter* transmitti peccatum naturæ proprium. Cujus signum est quod homo baptizatus sanatur quidem quoad mentem, at retinet aliquid de vetustate primi peccati, scil. fomitem, qui est inordinatio partium inferiorum animæ et ipsius corporis, secundum quod generat.

OBJ. 3.—Donum Christi majus est quam peccatum Adæ (Rom. V). Atqui donum Christi non transit in omnes homines. Ergo.

RESP. C. M.—*D. m*:...quoad sufficientiam, *N*; quoad efficaciam, *S. d*: non transit in omnes absolute, *C*; non in omnes qui spiritualem Christi regenerationem accipiunt, *N*.—*Neg. conseq.*

Sicut peccatum Adæ traducitur in omnes qui ab Adam corporaliter generantur, ita gratia Christi effunditur in omnes qui ab eo spiritualiter generantur per fidem et baptismum; et hoc non solum ad removendam culpam primi parentis, sed etiam ad delenda peccata actualia, et ad introducendum in gloriam.

1—Cf. Bellarm., *De Rom. Pontifice*, l. III, c. 6.

QUÆSTIO SECUNDA

DE ESSENTIA ET SUBJECTO PECCATI ORIGINALIS

Cum accidentium sit inesse subiecto, natura accidentis ideoque peccati originalis definiri nequit nisi habita ratione subiecti cui insidet.

Peccatum autem originis considerari potest vel sub ratione *entis* (art. 1), vel sub ratione *peccati* (art. 2).—Subjectum quoque peccati illius explorandum se præbet aut respectu *animæ* divisæ contra corpus (art. 3), aut respectu *essentiæ* animæ divisæ contra potentias (art. 4). Quatuor ideoque articuli sequuntur.

ARTICULUS I.

Utrum originale peccatum sit habitus.

*1. Antequam
iscit quod peccatum
originale est, ita
ratiōe gratiæ
libro Summarum
no dicit quod
peccatum origi-
nale est divini-
tatis et ali-
nam macu-
am.*

1° Expedit errantium opiniones recolare ¹.—*a)* *Illyrici* lutherani sententia fuit peccatum originis consistere, non in qualitate, sed in substantia per transformationem animæ rationalis in substantialem imaginem diaboli: quam sententiam non pauci ex Lutheranis adoptantes dicti sunt *substantialistæ*.—*b)* Alii de peccato originali ita locuti sunt ac si habendum foret pro *actuali* culpæ deformitate.—*c)* Quidam vero theologi catholici, scil. *Alb. Pighius* et *Amb. Catharinus*, contenderunt labem originis esse *ipsum actuale Adami peccatum*, non intrinsece inhærens posteris, sed extrinsece tantum eos afficiens per imputationem. Ex quo concluderunt peccatum originale esse unum et idem in omnibus hominibus.

2° *Habitus* sub qualitatis genere continetur, et duplex est: unus quidem *operativus*, scil quo inclinatur potentia ad agendum, sicut scientiæ et virtutes dicuntur habitus; et

1—Ex Bellarmino (*op. cit.* l. V) qui falsa illa opinamenta explodit.

hoc
licet
proh
quod
natu
preo
ut p
habi
origi
C
INTE
AD
1°
unie
(can.
tollit
tria
santu
accid
intra
lavac
Ergo
2°
quæ
illius
sicut
dispo
qua
voca
Atq
habi
ægru
prie
bidæ
qual
origi
C
una
pect
item

hoc modo peccatum originale habitus non est saltem directe, licet *indirecte* talis dici possit, nempe ob remotionem justitiæ prohibentis rebellionem partium inferiorum hominis.—Datur quoque habitus *entitativus*, consistens in dispositione alicujus nature secundum quod bene vel male se habet in essendo, precipue cum talis dispositio fuerit quasi in naturam versa, ut patet de sanitate et ægritudine in corpore, et de gratia habituali in spiritu; et hoc sensu contendimus peccatum originale esse habitum.

Conclusio.—PECCATUM ORIGINALE, SUB RATIONE ENTIS, INTELLIGENDUM EST PER MODUM CUIUSDAM HABITUS SINGULOS ADÆ POSTEROS INEICIENTIS.

1° Juxta Conc. Tridentinum, peccatum originale “ inest unicuique proprium ” (can. 3), parvulos ipsos labe maculans (can. 4), quæ tamen per baptismum et gratiam Christi vere tollitur, manente baptizatorum substantia (can. 5). Atqui tria hæc tribus supra recitatis opinionibus e diametro adversantur: supponunt enim peccatum ab Adamo originatum esse *accidens* quoddam substantiæ posterorum additum, quod eos *intrinsece* necnon *habitualiter* inficit, siquidem parvuli, lavaero indigentes, incapaces tamen sunt actus peccaminosi. Ergo.

2° Peccatum originale, entitative sumptum, describi potest quædam inordinata dispositio proveniens ex dissolutione illius harmoniæ in qua consistebat ratio originalis justitiæ; sicut etiam *ægritudo* corporalis est quædam inordinata dispositio corporis, secundum quam solvitur æqualitas, in qua consistit ratio sanitatis: unde prædictum peccatum vocatur nature languor (S. Aug. de Civ. Dei, l. XV, c. 6). Atqui *ægritudo corporalis* pertinet ad genus qualitatis et habitus. Ergo. Min. decl. ex Cajetano: quia, quanquam *ægritudo plures corporis partes* corrodere solet, tamen uni principaliori inest secundum quod huic cæteræ partes morbide consonant; unde potest esse habitus qui proprie est qualitas, non autem qualitatum collectio. Idipsum de morbo originali teneatur.

Coroll.—Ex dictis 1° colligimus peccatum originale esse *unum proportionem* in omnibus hominibus secundum respectum ad suum principium, scil. ad primum Adæ peccatum; item esse *unum speciem* ob unitatem causæ formalis, quæ est

*Si habitus est
hæc est difficultas
in his dissonant
ad agnoscendum
quæ sit de hunc
peccatum originale
male. Ergo...*

privatio justitiæ originalis, unde consecuta est corruptio seu inordinatio virum animæ.—2° Colligitur in uno homine non posse dari nisi *unum numero* peccatum originale, in diversis autem hominibus *diversum numero* admittendum esse: distinctio enim numerica sequitur materialem subjecti distinctionem (Q. LXXXII, art. 2).

Solv. obj.—OBJ. 1.—Originale peccatum est quedam privatio. Atqui privatio opponitur habitui. Ergo.

RESP. *D. M.*...est privatio pura, *N*; dicit positivum cum privatione seu contrarium, *C*.—*C.d.m.*: privatio pura.. *C*; dispositio contrarie inordinata, *N*.—*Neg. conseq.*

Sicut ægritudo corporalis habet aliquid de *privatione*, prout tollitur æqualitas sanitatis, et aliquid *positive*, scil. humores inordinate dispositos, ita peccatum originale utrumque dicit, nempe privationem justitiæ et inordinatam dispositionem partium animæ. Idecirco, secundum esse suum, non privative, sed *contrarie* sumendum est, ita ut sit habitus corruptus dispositioni habitualis justitiæ contrarius.

OBJ. 2.—Actuale peccatum, utpote magis voluntarium, plus habet de ratione culpæ quam originale. Atqui habitus actualis peccati non vertitur in culpam, ut patet de peccatore dormiente. Ergo nullus habitus originalis habet rationem culpæ.

RESP. *D. M.*... et diversa est in utroque ratio inordinationis, *C*; est eadem ratio, *N*.—*D. m.*: habitus proprie sumptus, qui ex repetitione malorum actuum acquiritur, *C*; habitus improprie acceptus pro reatu culpæ, *N*.—*Neg. conseq.*

Actuale peccatum consistit essentialiter in quadam inordinatione actus, ita ut habitus vitiosus, ex repetitis actibus acquisitus, non sit nisi peccati consequentia. *Originale* vero peccatum, cum sit peccatum nature, est quedam inordinata dispositio nature ipsius, quæ rationem culpæ habet prout derivatur ex primo parente, quæque etiam *proprie* et essentialiter est habitus entitativus.—Attamen si velimus habitum *improprie* accipere pro statu peccatoris gratia orbati et reatu culpæ, tunc habebitur peccatum habituale-personale, distinctum contra peccatum habituale-originale.

OBJ. 3.—In malis actus semper præcedit habitum. Atqui originale peccatum non præcedit aliquis actus. Ergo etc.

RESP. *D. M.*: in malis ordinis operativi ... *C*; in malis

nat
nat
C;
1
in
Tal
qua
incl
hab
acq

1
qua
tion
nere
lati
carn
2
orta
esse
pat
tivo
etc,
non
Ada
ami
Ven
ad
per
nali
traj
dec
et C
re

naturæ, *S.d.* : actus singularium personarum, *N.* ; actus capitis naturæ, *C.*—*C.d.m.* ...non præcedit actus cujusque personæ, *C.* ; actus capitis naturæ, *N.*—*Neg. conseq.*

In malis *ordinis operativi*, habitus, quo potentia inclinatur in actum, actum personalem supponit ex quo acquiritur. Talis autem habitus non est peccatum originale saltem directe, quamvis indirecte, scil. per remotionem prohibentis, ad malum inclinēt.—Nec debet dici quod peccatum illud naturæ sit habitus infusus, verum est habitus *per actum primi parentis* acquisitus et per vitiatam originem innatus.

ARTICULUS II.

Utrum originale peccatum sit concupiscentia.

1° Determinandum nunc suscipitur peccatum originale, qua *peccatum* est ; et, cum ex superioribus constet inordinationem partium animæ ad peccatum illud *aliqua* pertinere, questio gravis exsurgit quam ratione *concupiscentia*, latius sumpta pro habilitate seu pronitate ad malum, sive carnale, sive etiam spirituale, de labe originali participet.

2° Etenim plures de essentia peccati originis *opiniones* ortæ sunt.—*a*) Imprimis non defuere qui cum *Durando* essentiam illam in *reatu pœnæ* constituerent. Sed, ut cuique patet, condignitas pœnæ subaudit culpam, de ejus constitutivo nunc inquiritur.—*b*) Alii ut *Henricus, Greg. Arimin.*, etc, posuerunt peccatum originale formaliter consistere in *morbida quadam qualitate* animæ superinducta et ab Adamo in posteros transfusa, que in renatis rationem peccati amittit vel ex non-imputatione vel ex dominatu gratiæ. Verum, præterquam quod hæc sententiæ *supervacua* est ad explicandum concupiscentiam carnis adversus spiritum, perdifficilem intellectu reddit propagationem peccati originalis (habitus enim acquisiti presertim animæ non solent trahi in prolem), neque conciliari potest cum *Conc. Trid.* decreto (can. 5) mox adducendo.—*c*) *Novatores*, duce Luthero et Calvino ulterius progredientes, tenent corruptionem naturæ seu concupiscentiam, qualis remanet in justificatis, esse

vere et *proprie peccatum*, quamvis credentibus non imputetur.¹ Nec aliter sensit *Hermes*, a Greg. XVI damnatus.

3° Rejecta Protestantium sententia, veritatem præcipua conclusionem sub hoc articulo intenta proponemus.

Conclusio 1^a.—CONCUPISCENTIA NON EST ELEMENTUM FORMALE PECCATI ORIGINALIS.

Id 1° evincitur ex decreto *Trid.* (Sess. V, can. 5): "Si quis per J. C. D. N. gratiam... asserit *non tolli* totum id quod veram et propriam peccati rationem habet; sed illud dicit tantum radi, aut non imputari; A. S." Constat siquidem per baptismum non tolli concupiscentiam, ut *Trid.* ibidem declarat. Porro, si in renatis concupiscentia non est formaliter peccatum, neque est in infidelibus, cum eadem specie sit in utrisque.

2° *Scriptura* plura ad rem suppeditat: unum eligimus (Jac. I, 14-15): *Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus et illectus. Deinde, concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum; peccatum vero, cum consummatum fuerit, generat mortem.* Ubi quatuor ab Apostolo distingui videntur: nempe concupiscentia seu vis ipsa appetitiva ad malum prona; suggestio per modum allicientis; delectatio cum aliquo imperfecto consensu; denique pleni consensus consummatio. Atqui concupiscentiam seu vim ipsam et primum ejus motum non appellat B. Jacobus peccatum; sed nomine peccati, scil. levis, designat partum imperfectum seu delectationem non plene deliberatam; nomine vero peccati mortalis, partum perfectum seu desiderium cum pleno consensu. Ergo.—Hinc *Patres Trid.*, occurrentes iis quæ ab adversariis ex SS. Litteris objiciuntur, aiunt (can. 5): "Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum² appellat, S. Synodus declarat Ecclesiam catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari quod vere et proprie in renatis peccatum sit, sed quia *ex peccato* est et *ad peccatum* inclinat."

3° *Idipsum* expresserat *S. Aug.* (de Nupt. et Concup.

1—Cf. Ch. Hodge, *Systematic theology*, ed. 1895, Vol. II, p. 230; quod opus professoris Americani (Princeton University) utile est ad manifestandas doctrinas *hodierni* Protestantismi earumque variationes.

2—Rom. VI, VII, VIII; Coloss. III.

nota Scri
sane conien
centia est pro
dial ad secca
in non an
peccatum
lume

l. I,
catu
vice
ergo
rema
4°
in T
cond
nase
form
pecc
ratio
centi
dicen
Co
VOLU
NALL
Hæc
Et
Nam
can.
privat
Atque
gratia
Patrib
quæ o
S. A
nat "
2°
Ca
origin
origin
justit
rale,
volut
quæ
ment
taten

l. I, c. 23): "Concupiscentia... modo quodam loquendi peccatum vocatur, quod et peccato facta est, et peccatum, si vicerit, facit." Quare (Serm. 6 de Verb. Dom.): "Restat ergo cum carne conflictus, quia deleta est iniquitas, sed remanet infirmitas."

4° Rationes suppetunt.—*a*) Nam primo, ut ostensum est in Tract. de Creatione (Disp. VII, Q. VII), potuisset homo condi in statu nature pure cum concupiscentia in qua nunc nascitur. Atqui concupiscentia nature pure non fuisset formaliter peccatum: ergo.—b) Præterea, formale elementum peccati est id quod primum et principalius habetur in ejus ratione completiva. Atqui hujusmodi non est concupiscentia consequens privationem justitiæ originalis, ut mox dicemus: ergo ¹.

Conclusio 2^a.—PRIVATIO ORIGINALIS JUSTITIÆ, PER QUAM VOLUNTAS SUBDEBATUR DEO, EST FORMALE IN PECCATO ORIGINALI, CONCUPISCENTIA VERO SE HABET UT QUIDDAM MATERIALE. Hæc est *S. Thomæ* mens, quam plerique sequuntur.

Et 1° authoritas sat clare veritati intentæ suffragatur.— Nam *a*) juxta *Conc. Arausic.* II (can. 2) et *Trid.* (Sess. V, can. 2) peccatum originale *mors est animæ* seu, aliis verbis, privatio principii vitalis quo primus homo instructus fuerat. Atqui principium vite supernaturalis primi hominis erat gratia et justitia. Ergo.—*b*) Accedit quod peccatum illud a Patribus vocatur *aversio a Deo, macula, sordes animæ*; quæ euncta privationem justitiæ originalis important. Unde *S. Anselmus* (de Concept. Virg. c. 26) idem peccatum nominat "justitiæ debitæ nuditatem."

2° Ratione sic cum Auctore et Cajetano proceditur.

Causa formalis seu ratio specifica ac constitutiva peccati originalis attendenda est ex causa seu ratione formali justitiæ originalis: oppositorum enim oppositæ sunt cause. Atqui justitia originalis tria importabat, nempe donum supernaturale, subjectionem mentis ad Deum, atque debitum ordinem voluntatis et omnium potentiarum ad proprium bonum: quæ tria tali ordine continebantur ut ex dono gratiæ penderet mentis subjectio, ex hac autem subjectione per rectam voluntatem finis quicumque alius motus virium animæ. Ergo in

1.—De tota hac controversia vid. plura apud Bellarminum.

*Dependentia
male peccati
originalis delectate
quod primo in
conscientia: ergo
sic intelligitur
causæ verum
antea; de rege
non intelligitur
peccatum origi
de. Alqui id est
justitia originalis
Ergo....*

ipso peccato originali radix seu causa formalis dicenda est privatio justitiæ, cujus primarius effectus est aversio mentis a Deo, consequente dein omni alia inordinatione virium animæ. Quapropter recte concludit Cajetanus (in h. art.) ad peccatum originis, moraliter seu in ratione peccati sumptum, spectare ut *formale primo* privationem justitiæ originalis, *secundario* aversionem mentis a Deo; habitum autem concupiscentiæ constantem ex virium inordinatione se habere *quasi* quiddam *materiale* consequens atque integrans¹ adæquatam peccati rationem.—Si autem velimus accipere peccatum physice, quatenus est ens et habitus, tunc pro *formali* ponenda est inordinatio voluntatis privans justitiâ originali, pro *materiali* vero quæcumque alia inordinatio ex illa procedens.

Defectus seu *privatio* justitiæ originalis, in qua formale peccati originis elementum repositum est, dici potest tum *reatus culpe*, prout est voluntaria voluntate capitis nature, tum *offensa*, prout est contemptus Dei legislatoris, tum *aversio*, utique habitualis, prout mentem a Supremo Fine deflectit, tum *macula*, quæ tanquam defectus nitoris immediate privationem gratiæ comitatur.

Colligitur 1° peccatum originale quoad suum *formale* esse æqualiter in omnibus. Sic enim sumptum, importat privationem justitiæ originalis et respectum ad peccatum Adæ a quo originatur. Porro ista privatio æqualis in omnibus reperitur, cum omnes sint totaliter privati justitiâ originali; similiter respectus ad primum peccatum, ex quo sumitur ratio culpe, haud secus ac reliquæ relationes, non recipit *magis* et *minus*.—2° Quoad suum *materiale* et ratione subjecti, peccatum originale gradus admittit. Rupto enim justitiæ originalis gubernaculo quo omnes animæ vires regebantur, unaquæque vis tendit in proprium motum, et tanto vehementius quanto pro diversis hominum complexionibus fortior fuerit (Q. LXXXII, art. 4).

Solv. obj. (cont. 2^{am} concl.)—OBJ. 1.—Privatio justitiæ originalis est pœna peccati, ut docet ipse S. Th. (Q. LXXXV, a. 5, et *de Malo*, Q. V, a. 1). Atqui pœna supponit, non constituit culpam. Ergo privatio illa nequit esse formaliter peccatum originale.

1—Cf. De Rubéis, *De pecc. orig.*, pp. 348-349.

RESP. *D. M.* : Privatio justitiæ originalis extensive sumptæ...*C.*; radicaliter acceptæ, *S. d.* : est pœna prout sumatur active ex parte Dei, *C.*; prout sumatur passive ex parte hominis, *N.*—*C. m.*—*Neg. conseq.*

1° Justitia originalis dupliciter accipi potest: *radicaliter* pro gratia, quæ fundamentum erat ordinis primi status, quæque mentem Deo subiciebat; *extensive* pro vi moderatrice omnium virium et partium hominis. Patet quidem defectum justitiæ, hoc postremo sensu acceptæ, fuisse consequentiam atque pœnam peccati quo homo se libere gratia exuit et a Deo avertit.—Verum 2° sumptâ justitiâ radicaliter, privatio justitiæ originalis simul fuit et culpa et pœna: *culpa* quidem, si *passive* respiciatur ex parte naturæ humanæ; *pœna* vero, si spectetur *active* ex parte Dei subtrahentis auxilium, justitiæ conservativum, ob demeritum precedens prioritate naturæ.

OBJ. 2.—Omne peccatum est contra naturam (Damasc.). Atqui concupiscentia secundum naturam est. Ergo neque materialiter concupiscentia ad peccatum originale pertinet.

RESP. *C. M.*—*D. m.* : concupiscentia quæ ratione regitur...*C.*; quæ transcendit limites rationis, *N.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Per peccatum originale sunt in nobis *passiones peccatorum* (Rom. VII, 5). Atqui multæ aliæ sunt passiones præter concupiscentiam. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D. m.* :... quæ reducuntur ad passiones concupiscibilis velut ad principales, inter quas concupiscentia vehementius movet et sentitur, *C.*; secus, *N.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 4.—Per peccatum originale deordinantur omnes animæ partes. Atqui intellectus supremus eminet inter partes animæ. Ergo peccatum illud magis est ignorantia quam concupiscentia.

RESP. *C. M.*—*D. m.* :...i. e. principalitatem habet in bonis, *C.*; etiam in malis præeminet inferioribus viribus animæ, *N.*—*Neg. conseq.*

Inordinatio virium animæ præcipue in hoc attenditur quod indebite convertuntur ad bonum commutabile: quæ quidem inordinatio appetitiva communi *concupiscentiæ* nomine designatur; unde peccatum originale (materialiter) potius dicitur concupiscentiæ, licet etiam ignorantia intellectus inter defectus materiales ejusdem peccati contineatur.

ARTICULUS III.

Utrum originale peccatum sit magis in carne quam in anima.

1° Aliquid potest esse in aliquo dupliciter: uno modo *causaliter* seu sicut in causa vel principali vel instrumentali; alio modo *essentialiter* et sicut in subjecto.—*a*) Primo sub respectu, peccatum originale omnium hominum fuit in Adam sicut in prima *causa principali*, secundum illud Ap. (Rom. 5, 12): *In quo omnes peccaverunt*; et quidem potiori modo quam in nobis, cum in eo fuerit secundum rationem et actualis et originalis-originantis peccati. *b*) In semine autem corporali est peccatum originis sicut in *causa instrumentali* cujus virtute in prolem traducitur.—Sed questio præsens potissime movetur *de subjecto* proprio illius peccati.

2° Titulus art. est num peccatum originis sit magis in carne quam in anima.—Ubi *caro* accipienda est secundum se, prout distinguitur contra animam rationalem atque ejus imperio subducitur. Quocirca peccatum originale *esse in anima* sibi vult subjectari culpam illam in anima rationali, secundum quod hæc radix existit moralitatis actuum quam influit vel in parte intellectiva, vel in parte sensitiva sibi subjeibili.

Conclusio.—PECCATUM ORIGINALE PRO SUBJECTO HABET, NON CARNEM, SED ANIMAM.

1° Idem est subjectum virtutis et vitii sive peccati, quod virtuti contrariatur. Atqui caro, secundum se, nequit esse susceptiva virtutis: ergo nec culpæ originalis.

2° Revera, ita ex voluntate primi parentis peccatum originale traducitur in posteros per quamdam generativam motionem, sicut a voluntate alicujus hominis derivatur peccatum actuale ad alias partes ejus. Atqui in hac derivatione id attendi potest quod quidquid provenit ex motione voluntatis peccatricis ad quamcumque hominis partem peccati susceptivam, sive per modum subjecti, sive per modum instrumentalis participationis, sortitur rationem culpæ, quo modo se habet concupiscentia cibi in vi appetitiva cibi que sumptio

per ma
ulteriu
que ne
culpæ.
volunt
venit
ratione
nisi ra
queritu
memb

SOL
quam
semen

RES

mental

OBJ

mus,

Atqui

RES

in prin

tivo, M

OBJ

tione v

tati De

RES

S.d:

respec

creatic

U; ex

infund

ditur

nis ob

Oni

non ju

corpot

RES

consid

consequ

1°

secun

per manus et os ex voluntate gulæ procedens ; quidquid vero ulterius derivatur ad vim nutritivam et ad interiora membra, quæ non sunt nata moveri a voluntate, non obtinet rationem culpæ. Sic igitur, cum caro *de se*, et prout effugit imperium voluntatis, nullatenus sit culpæ susceptiva, quidquid pervenit de corruptione primi peccati ad animam utique culpæ rationem habet ; quod autem pervenit ad carnem, non habet nisi rationem noxiæ materialis et pœnæ. De qua pœna conqueritur Ap. dicens (Rom. VII, 23) : *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.*

Solv. obj. — OBJ. 1. — Unumquodque potius est in causa quam in effectu. Atqui anima inficitur labe originali per semen carnale. Ergo.

RESP. *D. M.* :... in causa principali... *C* ; in causa instrumentali, *N.* — *C. d. m.* — *Neg. conseq.*

OBJ. 2. — Peccatum originale ex primo parente contrahimus, prout in eo fuimus secundum *seminalem* rationem. Atqui sic non fuit ibi anima, sed sola caro. Ergo.

RESP. *C. M.* — *D. m.* :... non fuit sic anima in Adam sicut in principio effectivo, *C* ; neque sicut in principio dispositivo, *N.* — *Neg. conseq.*

OBJ. 3. — Anima, culpæ originalis susceptiva, ex sua creatione vel infusione inquinaretur. Atqui id repugnat sanctitati Dei creantis. Ergo.

RESP. *D. M.* :... ex sua creatione, *N* ; ex sua infusione, *S. d.* : habito respectu ad Deum infundentem, *N* ; habito respectu ad corpus cui infunditur, *C.* — *C. d. m.* : repugnat ex creatione, quæ refertur ad solum Deum, animam maculari, *C* ; ex infusione, *S. d.* : prout infusio se tenet ex parte Dei infudentis, *C* ; prout se tenet ex parte corporis cui infunditur anima ad efformandam naturam humanam vitio originis obnoxiam, *N.* — *Neg. conseq.*

OBJ. 4. — Tam pretiosam animæ substantiam sapiens Deus non jungeret corpori ex quo inficeretur. Atqui reapse illam corpori conjungit. Ergo.

RESP. *D. M.* :... considerato bono singulari animæ, *Trans* ; considerato bono communi totius universi, *N.* — *C. m.* — *Neg. conseq.*

1° Bonum *commune* præpollet bono singulari ; unde Deus secundum suam sapientiam non intermittit naturalem generis

humani multiplicationem ut vitetur singularis infectio hujus animæ.—Eo magis 2° a) quia melius est tali animæ esse secundum naturam principii essentialibus constantem, etsi donis indebitis spoliata, quam nullo modo esse; b) præsertim cum possit per gratiam damnationem evadere. ¹

ARTICULUS IV.

Utrum peccatum originale sit per prius in essentia animæ quam in potentiis.

(Q. LXXXIII, a. 2-4)

Tria breviter sub hoc articulo determinanda sunt: et 1° an, supposita reali distinctione ² inter essentiam animæ ejusque potentias, peccatum originis per prius insideat animæ quam potentiis; 2° quænam potentia prius subjective corrumpatur; 3° quæ potentie principaliter in ratione causæ inficiantur.

Conclusio 1^a.—ANIMA SECUNDUM ESSENTIAM EST PRIMUM SUBJECTUM ORIGINALIS PECCATI.

1° Idem est subjectum formæ et oppositæ privationis. Atqui *originalis justitia*, cui peccatum originale opponitur, pertinebat primordialiter ad essentiam animæ, siquidem donum erat divinitus collatum humanæ nature; hanc autem per prius respicit essentia animæ quam potentiæ, dum istæ, utpote principia actuum personalium, magis spectant ad personam. Ergo. (Art. 1 ad 2)

2° Culpa originalis dici solet peccatum *naturæ*. Atqui anima est in linea nature humanæ secundum essentiam, qua corpus informat. Ergo.

3° Sane, illud animæ est principaliter subjectum alienjus peccati, ad quod primo pertinet causa motiva illius. Atqui peccatum, de quo agimus, origine producit. Ergo illud animæ, quod primo attingitur ab origine hominis, est pri-

1—Cf. 2 Sent. D. XXXII, Q. II, a. 2.

2—Cf. I, Q. LXXVII.

num s
attingit
tiam es
cati exi
subject
tiam es
priorita
sed etia
stantia
potenti

Con
TUM, PE
POTENTI

Prob

sit, seil.

inclinat

dem m

autem s

magisqu

dum. A

motioni

mali mo

Ergo, q

suam p

subicie

summe

Dixi

esse in

rialiter,

quod v

Con

DE SU

TRES I

VIS GE

1—Cf.

2—Cf.

3—Cf.

4—D

num subjectum originalis peccati. Atqui origo animam attingit ut terminum generationis, prout secundum essentiam est forma corporis: quo sub respectu certe capax peccati existit, in quantum est rationalis, primum principium ac subjectum actuum moralium¹. Ergo anima secundum essentiam est primum subjectum originalis peccati; ita ut hæc prioritas accipienda sit non solum in *ordine generationis*, sed etiam in *ordine perfectionis* et naturæ, ea lege qua substantia prior est secundum perfectionem et naturam suis potentiis naturaliter consequentibus (resp. ad 3).²

Conclusio 2^a.—PECCATUM ORIGINALE, SUBJECTIVE SUMP-
TUM, PER PRIUS ET MAGIS AFFICIT VOLUNTATEM QUAM CÆTERAS
POTENTIAS.

Prob.—Cum peccatum originale dupliciter considerari possit, scil. secundum inhaerentiam ad subjectum, et secundum inclinationem quam subjecto imprimit ad actum, priori quidem modo maxime respicit essentiam animæ, posteriori autem sensu respicit potentias. Ergo illam potentiam prius magisque afficit quæ primam inclinationem habet ad peccandum. Atqui hujusmodi est voluntas; quod patet, quia ejus motioni subjacent pleræque potentiæ, quarum actus boni vel mali moralitatem suam ducunt ex ordine ad voluntatem³. Ergo, quemadmodum in primo statu justitia originalis vim suam potissime exerebat per voluntatem sese cunctaque Deo subjicientem, sic in statu lapsus peccatum naturæ primo summeque voluntatem attingit.

Dixi in concl. *subjective*; nam corruptio peccati potest esse in aliquo vel *actu* sicut in subjecto formaliter aut materialiter, quod modo tetigimus, vel *virtute* sicut in causa⁴: quod viam sternit ad sequentem conclusionem.

Conclusio 3^a.—SUB RATIONE CAUSÆ, SPECIALIUS DICEN-
DÆ SUNT CORRUPTÆ ET INFECTÆ PER PECCATUM ORIGINALE
TRES ILLÆ VIRES: SENSUS TACTUS, VIS CONUPISCIBILIS, ET
VIS GENERATIVA.

1—Cajet. in h. art.

2—Cf. *de Malo*, Q. IV, a. 4.

3—Cf. I-IIæ, Q. LXXIV.

4—*De Malo*, Q. IV, a. 5 ad 1.

Illa corruptio solet præcipue *infectio* nominari quæ nata est in aliud transferri, v.g. lepra. Atqui corruptio originalis peccati traducitur per actum generationis; qui quidem ad vim generativam pertinet sicut ad exequentem, et ad concupiscibilem sicut ad appetentem et imperantem, ad sensum autem tactus sicut ad sentientem delectationem et eam nuntiantem. Ergo infectio originalis peccati in tribus prædictis potentiis specialius vigere dicitur virtute sicut in causa, non tamen sicut in proprio subjecto ¹.

1—Cf. de Verit., Q. XXV, a. 6.

Ad quaestionem tertiam

Ante prædictam culpam originalem. homo præcedens erat quatuor præcipuis qualitatibus seu excellentiis:

- 1° - Immunitas ab errore.
- 2° - Immunitas a veniali peccato.
- 3° - Immunitas ab immortalitate.
- 4° - Immunitas ab omni tristitia et pena.

Quatuor status:

- 1. - Status naturalis prime originalis - continet quatuor excellentias supra dictas.
- 2. - Status naturalis pure - nunquam existit, sed præsentibus tantum.
- 3. - Status naturalis integræ - creditis quibus hominibus dum quædam sunt, præter facultates naturales, habent etiam perfectionem submittitione in concupiscentiis et tamen concupiscentiæ, scilicet, harmoniam inter facultates inferiores et rationem.
- 4. - Status naturalis basæ - est creditis hominibus de se ad finem suum hypernaturalem inde a peccato originali.
- 5. - Status naturalis basæ et reparatæ - dicit gratiam et virtutem mentium negativum dicit privationem donorum.

Pelagi
penas e
ex iis qu
centiam
inter nat
lem nox
catholicis
cum ipsa

Doctri
Arausic
Adæ totu
deterius
statuenti
minime
naturum."

Sunen
ramus de
precepti
macula,
possit vo
culpe or
dispescet

1—Cf. I

uæ nata
originalis
dem ad
l concu-
sensus
m nun-
redictis
sa, non

QUÆSTIO TERTIA

DE EFFECTIBUS PECCATI ORIGINALIS

Pelagiani, negantes peccatum originale, effectus atque pœnas ejusdem peccati concedere detrectabant; imo aliqua ex iis quæ nos mala pœnalia dicimus, maxime vero concupiscentiam carnis, contra ipsa Scripturæ et rationis præscripta¹ inter naturæ bona numerabant.—*Novatores* e contra, originalem noxam exaggerantes, non solum peccati sequelas a catholicis admissas, sed et *substantialem* naturæ vitiationem cum ipsa liberi arbitrii ademptione asseruerunt.

Doctrinæ catholicæ formula reperitur in verbis *Conc. Arausic.* II docentis (can. 1) "per offensam prævaricationis Adæ totum hominem, i. e. secundum *corpus* et *animam*, in *deterius* fuisse commutatum", necnon in verbis *Conc. Trid.* statuentis (Sess. VI, cap. I) in nobis "liberum arbitrium *minime extinctum* esse, viribus licet *attenuatum* et *inclinatam*."

Summæ theologi ordo nos monet ut impræsentiarum disseramus de effectibus *formalibus* peccati originalis, qui tres præcipui esse videntur, nimirum *vulneratio* naturæ, peccati *macula*, et *reatus pœnæ*. Cum autem reatus pœnæ vestigari possit vel *in genere*, vel *in specie* quatenus proprius est culpæ originalis, ideo præsens quæstio in quatuor articulos dispescetur.

1.—Cf. Bellarm., *De am. gr. et st. pecc.*, l. VI, c. 14.

Tract
cellent

quatin

sed pmi

nimio de

habent

der reo

iginali.

et airt

um.

ARTICULUS I.

De vulneratione naturæ.

(Q. LXXXV)

Receptum in scholis est adagium, per peccatum Adæ hominem "spoliatum esse gratuitis, vulneratum in naturalibus." Quot enim mala quantasque ruinas ex primæva illa calamitate humana natura sustinuerit, nemo est qui non in seipso persentiat.

1° Mala, e vitio originali secuta, dupliciter accipi possunt, videl. ex parte *animæ*, et ex parte *corporis*, prout *Syn. Araus*, paulo ante citata decrevit. Et sub utroque malorum capite, alia sunt *interna*, de quibus potissime dicemus, alia vero *externa*, ut habere Deum iratum, esse sub diaboli potestate, carere obedientia animantium, a cælo, ab aère, ab aqua et ipsa terra multa variaque incommoda perpeti.

2° Ad clariorem argumenti intelligentiam quedam *præmittenda* sunt.

a) Nam *bonum naturæ* tripliciter dici potest: *primo*, ipsa principia naturæ constitutiva cum proprietatibus consequentibus, et hoc bonum, secus ac *Novatores* senserunt, peccato nec tollitur nec minuitur; *secundo*, donum justitiæ originalis toti humanæ naturæ collatum, et novimus bonum istud totaliter ablatum esse peccato primi parentis; *tertio*, naturalis inclinatio ad virtutem quæ convenit homini in quantum rationalis est, et ex hac parte naturæ bonum potest, non quidem penitus tolli, sed diversimode imminui.

b) Re quidem vera, prædicta inclinatio intelligitur ut media inter duo: fundatur enim, sicut in radice, in natura rationali, et tendit finaliter in bonum virtutis. Porro *ex parte radice*, quam peccatum nequit inficere, nullum detrimentum pati potest; sed diminuitur *ex parte termini*, et tanto magis quanto plura fortiorave obsistant impedimenta.

3° Jam ea quæ sub hoc art. intenduntur duabus propositionibus pro duplici genere malorum, sive animæ sive corporis, concludamus.

Conclusio 1^a. — CONVENIENTER PONUNTUR, EX PARTE ANIMÆ, QUATUOR NATURÆ VULNERA A PECCATO ORIGINALI

INFLICTA

MITAS; q

1° Pro

ratio cont

jecta ab e

tracta est

animæ re

naturalite

ratio na

animæ qu

est prude

cibilis in

fortitudo.

ordine ad

(Sap. IX,

providen

multa cog

ordinis ad

malum qu

quasi aqu

tuitur ord

concupisc

Infelix e

hujus? L

armatus a

tuitur suo

cujus mer

v. g. (Ps.

da imper

2° Exp

qua natur

c. 8): " J

hominis

ablata jus

in corpore

lesus hon

naturale,

subveniet

nem, salt

bonum in

47
Ratiō perdidit
peccatum immu-
ten scientiam q.
creditiō malitiae
scientia autem de
entia dicitur q.
ratio.

INFLICTA: SCIL. IGNORANTIA, MALITIA, CONCUPISCENTIA, INFIRMITAS; quod theologi post Ven. Bedam communiter docent.

1° Prob. concl. — a) Per justitiam originalem perfecte ratio continebat inferiores animæ vires, et ipsa ratio Deo sub-
jecta ab eo perficiebatur. Atqui hæc originalis justitia sub-
tracta est per peccatum primi parentis. Igitur omnes vires
animæ remanent quodammodo destitutæ proprio ordine quo
naturaliter ad virtutem tendunt; et ista destitutio vulne-
ratio nature dicitur. — b) Porro, quatuor sunt potentia
animæ quæ possunt esse subiecta virtutum, scil. ratio in qua
est prudentia; voluntas in qua est justitia; vis concupis-
cibilis in qua est temperantia; vis irascibilis in qua est
fortitudo. In quantum ergo ratio destituitur perfecto
ordine ad verum, ponitur vulnus ignorantia, juxta illud
(Sap. IX, 14-15): Cogitationes mortalium timide, et incertæ
providentiæ nostræ... Terrena inhabitatio deprimit sensum
multa cogitantem. Quatenus voluntas destituitur integritate
ordinis ad bonum, habetur vulnus malitiæ seu pronitas ad
malum quæ exhibetur (Job. XV, 16) in homine qui bibit
quasi aquam iniquitatem. Quatenus concupiscentia desti-
tuitur ordine ad delectabile ratione moderatum, est vulnus
concupiscentia, propter quod Ap. clamat (Rom. VII, 24):
Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis
hujus? Demum in quantum vis irascibilis, quæ veluti miles
armatus aut animi nervus imperanti rationi deservit, desti-
tuitur suo ordine ad arduum, ponitur vulnus infirmitatis,
cujus memor Psalmista tam sæpe divinam opem implorat,
v. g. (Ps. LXXXV, 16): Respice in me et miserere mei:
da imperium tuum puero tuo.

2° Expl. concl. — a) Suarez, declarans metaphoram illam
qua natura vulnerata dicitur, recte scribit (Proleg. 4 de Grat.
c. 8): "Justitia originalis pacem et unionem inter appetitus
hominis constituebat, quæ unio per peccatum dissoluta est,
ablata justitia, et ita factum est vulnus in: natura, sicut fit
in corpore per dissolutionem continui. Atque eodem modo fuit
lesus homo in naturalibus, non quia donum amissum fuerat
naturale, sed quia naturalem defectum auferebat seu illi
subveniebat." — b) Ex hoc autem concludi non potest homi-
nem, saltem substantialiter, debiliorem esse ad operandum
bonum in statu nature lapsæ, vi istius status, quam fuisset

ad malitiam de
dicitur propter volun-
tatem defectivam
latam defectivam
sunt in eis operanti-
bus irascibilis non
sunt in tota natura
nem gubernare.
nec sunt facere
creatio necessarii
ad res dandam te
rationem et ideo
gradita est infir-
mitate

(V)
Adæ
natura-
eva illa
non in
ossunt,
t Syn.
alorum
us, alia
potes-
b aqua
a præ-
primo,
conse-
nt, pec-
ustitiæ
bonum
tertio,
nini in
potest,
media
ratio-
parte
rimen-
t tanto
proposi-
porporis,
PARTE
GINALI

in statu *naturæ puræ*. Nam audiamus *S. Thomam* (2 Sent. D. XXXI, Q. I, a. 1): "Quia hoc (scil. rectitudo per dona justitiæ originalis) gratis collatum fuerat, ideo juste per ingrati- tudinem inobediendiæ subtractum est. Unde factum est ut, primo homine peccante, natura humana, quæ in ipso erat, *sibi ipsi relinqueretur*, ut consisteret secundum *conditio- nem suorum principiorum*." Homo itaque nec *intrinsece* debilior nascitur, quoniam peccatum Adæ non addit qualita- tem vehementius inclinantem ad malum, sed est mera *desti- tutio* seu privatio justitiæ originalis; neque *extrinsece* debi- lior absolute dicendus est ex indole sui status: siquidem divina providentia se accommodat rerum naturæ et exigentiæ; ubi autem eadem manet natura, idem requiri videtur ordo Pro- videntiae obstacula removens mediaque saltem essentialia fini proportionantis. 1—c) Graves theologi docent hominem sibi relictum *aversum esse* a Deo, ut est finis naturalis, non posi- tive, sed *negative* in statu naturæ puræ, vel *privative* in statu naturæ lapsæ, quatenus, ob oppositionem duplicis appeti- tus, rationalis et sensitivi, in neutro statu exigit ex se determinate et efficaciter applicari ad amorem boni honesti, sed solum ad amorem boni ut sic et in communi, unde se dein discarnu rationis et electione voluntatis ad bonum honestum movere et ad Deum convertere valeat. Ergo ex aversione privativa, peccato Adæ inducta, deduci nequit imminutas esse, saltem substantialiter, vires naturales homi- nis; quamquam æstinare probabiliter liceat, liberalitatem Providentiæ naturalis paulo minorem deberi naturæ lapsæ et reæ quam naturæ puræ.

Conclusio 2^a.—MORS ET ALII DEFECTUS CORPORALES SUNT PÆNA PECCATI ORIGINALIS.

1° De *morte* diserta est Scriptura (Rom. V, 12) post fac- tam ab initio comminationem (Gen. II, 17): *In quocum- que die comederis ex eo, morte morieris*.—*S. Thomas* (II-II°, Q. CLXIV, a. 2) concinne explicat alios *defectus corporales* ex peccato secutos, prout in Gen. legimus. "Quan- tum ad corpus, ad quod pertinet differentia sexus, alia pœna attributa est mulieri, alia viro. *Mulieri* quidem attributa est pœna secundum duo, propter quæ viro conjungitur; quæ

1—Cf. Suarez, *op. cit.* c. 8-9;—Gonet, *De homine*, Disp. IV, a. 3.

sunt ge
ad dom
rationer
tum ad
hoc sign
arum
quem p
dolore p
nem pu
hoc que
muliere
cam cor
necessar
Primo c
terra in
qua fru
comedes
impedin
tur: Sp

2° A
se seu s
nempe
dicimus
defectu
originali
vires su
deordina
nalis ha
peccato,
si quis
dato, qu
benefici
tus aut

1—Int
tum vir
prout m
voluntat
2—Cf.
graphice
3—Cf.

sunt generatio prolis et communicatio operum pertinentium ad domesticam conversationem. Quantum autem ad generationem prolis, punita fuit dupliciter: primo quidem quantum ad tædia quæ sustinet portando prolem conceptam; et hoc significatur, cum dicitur (Gen. III, 16): *Multiplicabo aerumnas tuas et conceptus tuos*; et quantum ad dolorem quem patitur in pariendo, et quantum ad hoc dicitur: *In dolore paries*. Quantum vero ad domesticam conversationem punitur secundum quod subicitur dominationi viri per hoc quod dicitur: *Sub viri potestate eris*.¹ Sicut autem ad mulierem pertinet ut subdatur viro in his quæ ad domesticam conversationem pertinent; ita ad virum pertinet quod necessaria vitæ procuret. Et circa hoc punitur tripliciter. Primo quidem per terræ sterilitatem, cum dicitur: *Maledicta terra in opere tuo*. Secundo, per laboris anxietatem, sine qua fructus terræ non percipit; unde dicitur: *In labore comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ*. Tertio quantum ad impedimenta quæ proveniunt terram colentibus; unde dicitur: *Spinus et tribulos germinabit tibi*.²

^{2o} Aliquid potest esse causa alterius dupliciter: vel *per se* seu secundum virtutem suæ formæ, vel *per accidens*, nempe per modum removentis prohibens, et hac ratione dicimus peccatum originale esse causam mortis aliorumque defectuum corporalium, quatenus peccato illo sublata est originalis justitia, per quam non solum inferiores animæ vires sub ratione, sed et totum corpus sub anima absque ulla deordinatione continebatur. Atqui effectus illi peccati originalis habent rationem pœnæ, non quidem pœnæ *taxatæ* pro peccato, sed pœnæ *concomitantis* vel consequentis: ³ quippe si quis propter culpam suam privetur aliquo beneficio sibi dato, quale erat donum justitiæ originalis, subtractio illius beneficii pœna est illius culpæ proportionaliter taxata; defectus autem provenientes ex subtractione illa se habent per

1—Intellige “non quantum ad regimen (quia etiam ante peccatum vir caput mulieris fuisset et ejus gubernator extitisset), sed prout mulier contra propriam voluntatem nunc necesse habet viri voluntati parere” (*Ibid.* ad 1).

2—Cf. Bellarm. (l. VI), qui cunctos defectus corporis et animæ graphice describit.

3—Cf. *De Malo*, Q. V, a. 4; II-IIæ, Q. CLXIV, a. 1 ad 4.

modum poenae consequentis.—Verum quidem est Christi gratiam delere peccatum originale, quin corporales hujus vitæ miserias prohibeat. Sed quod tam efficaci gratia *inadequate* tantum justitiam originalem homini restituat, ex ordine divinae sapientiae dependet. “Oportet enim quod ad immortalitatem et impassibilitatem gloriae, quæ in Christo inchoata est, et per Christum nobis acquisita, perveniamus *conformati* prius passionibus ejus. Unde oportet quod ad tempus ejus passibilitas in nostris corporibus remaneat ad impassibilitatem gloriae promerendam conformiter Christo” (art. 5 ad 2).

3° *Objicienti* mortem aliosque corporales defectus naturales esse homini, nec ideo dici posse poenales, respondeatur (art. 6) hominem *ex parte suæ formæ*, quæ non solum inclinatione communi omnibus formis ad esse, sed et natura sua perpetuitatem vindicat, naturaliter esse incorruptibilem, verum naturaliter corruptibilem esse *secundum se totum* et *ex parte materiae*: siquidem corpus humanum, a natura electum ut sit temperatæ complexionis, ex hac ipsa conditione habet ut corruptibilitati subsit, quin tamen iste defectus sub electione cadat. Atqui Deus, cui subjacet omnis natura, in ipsa institutione hominis supplevit per justitiæ donum defectum et corruptibilitatem humani corporis. Recte itaque secundum hoc dicitur quod *Deus mortem non fecit* (Sap. I, 13) et quod corporalis corruptio poena est peccati.

ARTICULUS II.

De macula peccati.

(Q. LXXXVI)

Non raro Deus revelavit sanctis suis quam fæda horridaque sit anima peccato coinquinata: quod sane intelligendum est proportionaliter de omni peccato, sive originali sive personali. Unde tria, sub præsentis articulo, ex doctrina Angelici de peccato in genere ad rem nostram conferemus unaque conclusione determinabimus: nempe an peccatum originale maculam gignat; quid proprie sit hæc macula; quomodo in anima peccatoris remaneat.

Alud potest dici
vult ab omni
peccato sicut
non solum in
re sed effectum
etiam quod
est in bonum
quod effectum te-
nere. Originali
peccatum in
malis. Ergo...

Hic quod dicitur
de peccato...

Conc
SEU DEFF
USQUEDU

1^a Pa

originis g

Beatus d

22) ubi d

(Ps. XI

tuo?... C

exhiberet

maculam

libus diei

que prop

contactu

humana

gentia lu

sapientie

contra qu

amore in

b) Conf.

voluntate

ligibiles s

ex eis no

tatis cons

nam rei

maculatu

abomina

2^a Pa

originalis

notans p

Enim

est a Deo

originalis

illuminat

est per

nitores sp

que pro

formalite

anima ne

sum seu

Conclusio.—EX PECCATO ORIGINALI RELINQUITUR MACULA SEU DEFECTUS NITORIS SPIRITUALIS, PERSEVERANS IN ANIMA USQUEDUM GRATIA DELEATUR.

1^a Pars scil. maculam ex peccato proindeque ex ipso vitio originis gigni, suadetur 1° ex Scriptura, v. g. (Eccli. XXXI, 8): *Beatus dives qui inventus est sine macula*; (ibid. XLVII, 22) ubi dicitur Salomoni: *Dedisti maculam in gloria tua*; (Ps. XIV, 1-2): *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?... Qui ingreditur sine macula*; (Eph. V, 27): *Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam.* —2° Ratione. a) Macula in spiritualibus dicitur per similitudinem desumptam ex corporalibus, quæ proprie maculam contrahunt perdendo nitorem suum ex contactu alterius corporis, v. g. vestis ex oleo. Atqui anima humana duplicem habet nitorem: unum quidem ex refugentia luminis naturalis rationis, alium ex splendore divinæ sapientiæ et gratiæ altius hominem perficientis et dirigentis; contra quod rationis et legis divinæ lumen peccat homo per amorem adhiærens tactu spirituali rebus prohibitis. Ergo. b) Conf. (ex art. 1 ad 2). In hoc enim differt intellectus a voluntate quod actio intellectiva fit secundum quod res intelligibiles sunt in intellectu per modum ipsius, unde intellectus ex eis non inficitur, sed magis perficitur. Actus autem voluntatis consistit in motu ad res ipsas per modum amoris animam rei amatæ conglutinantis; qua ex inhaesione inordinata maculatur anima secundum illud (Os. IX, 10): *Facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.*

2^a Pars est de natura maculæ spiritualis, et dico: macula originalis peccati est privatio nitoris primæve justitiæ, connotans peccatum primi parentis a quo causatur (a. 1 ad 3).

Enim vero 1° natura humana per peccatum Adæ aversa est a Deo, suo ultimo fine, et justitiæ originali privata. Atqui originalis justitiæ erat verus splendor animam cælesti luce illuminans. Ergo ex illa aversione ac privatione consecuta est per modum formalis effectus macula, veluti defectus nitoris spiritualis (cf. Cajet. in h. l.). —2° Igitur hæc macula, quæ prout re identificatur cum aversione est culpa et prout formaliter sequitur est pœna, non est quidpiam positivum in anima nec privatio sola, sed privatio nitoris in ordine ad causam seu primum peccatum a quo esse suum morale sortitur.

3^a Pars habet, maculam superesse post actum peccati ex quo nata est, usquedum gratiâ deleatur.—Cum enim macula importet recessum a lumine rationis vel divinæ legis, quamdiu homo extra lumen illud moratur, tamdiu in eo manet macula peccati. Atqui, post admissum peccati actum, non statim homo ad illud redit in quo fuerat, sed ad hoc requiritur vel actualis vel habitualis mutatio voluntatis per divinam gratiam. Ergo.

ARTICULUS III.

De reatu pœnæ in genere.

(Q. LXXXVII)

Duplex distingui debet reatus, culpæ et pœnæ. 1° Reatus culpæ aliud reapse non est quam ipsa culpæ malitia, prouti quis libere eam amplectitur fitque illius reus. 2° Reatus pœnæ vero est condignitas seu debitum pœnæ propter peccatum luendæ; unde reatum culpæ supponit et consequitur. Cum reatus pœnæ considerari possit in genere et absolute, vel in specie et respectu peccati originalis, jam lectori patet ratio presentis ac sequentis articuli.

Conclusio.—REATUS PŒNÆ EST EFFECTUS PECCATI; NEC PECCATA DESUNT QUÆ REATUM INDUCANT PŒNÆ ATERNÆ ET QUODAMMODO INFINITÆ.

1^a Pars prob.—1° Ex Scripturis: nam (Ps. XXXI, 10) sic peccator justo opponitur: *Multa flagella peccatoris; sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.* Et (Rom. II, 9): *Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum.*—2° Ratione. Peccator violat ordinem et aequalitatem divinæ justitiæ, indulgendo ultra modum et contra Dei mandatum voluntati propriæ. Atqui æquum est ut violator ordinis ordinem restauret per quamdam recompensationem pœnæ sponte vel invite toleratæ, prout in humanis injuriis observatur (art. 6). Ergo. *Evolv. arg.* (ex art. 1). Lex est communiter vicens tum in rebus naturalibus tum apud homines ut insurgens contra aliquid vel aliquem ordinem ab eo deprimitur. Jamvero peccatum,

quod est
nem hun
tualis ve
Quare co
triplici il
pœnam,
ab homi
debitum,
sistat offe

2^a Pa

Et sane
maledict
dum ami
eruciatu
suppliciu

2° Ra

aternitat

reatum p
irreparab
originale
cum Deo
reatum pœ
autem ea
reatus pœ
primo pœ
est anima
subtrahit
petuus, s
voluntas
etsi repar
ordinis es
a quo pœ
peccata a
se inducu
ut fugaci
duration
Præterea,
est, prout
(hic ad 1)

1—Cf. S

quod est inordinatio, triplicem ordinem pervertit, scil. ordinem humanæ rationis, ordinem socialis auctoritatis vel spiritualis vel temporalis, tandem ordinem regiminis divini. Quare consequens est ut peccator, universaliter loquendo, a triplici illo ordine detrimentum patiat, incurrens triplicem pœnam, *unam* a seipso, quæ est conscientie remorsus, *aliam* ab homine, *tertiam* a Deo.—Hic autem pœnæ reatus seu debitum, cessante actu peccati, tamdiu manet quamdiu persistat offensa habitualis seu peccati macula (art. 6).

2^a Pars dicenda est fide sancita per Conc. Lat. ac Trid.—Et sane 1° legimus (Matth. XXV, 41): *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum*; ubi tum pœna *damni* secundum amissionem Infiniti Boni, tum pœna *sensus* secundum cruciatum ignis æterni exprimitur; et (v. 46): *Ibunt hi in supplicium æternum*.

2° Ratione sic procedendum est.—*a)* Quod ad pœnæ *æternitatem* attinet (art. 3), illud peccatum de se inducit reatum pœnæ æternæ quod importat inordinationem ex se irreparabilem. Atqui hujusmodi est peccatum mortale (sive originale sive personale), privativum gratiæ et conjunctionis cum Deo. Ergo. *Major* constat ex eo quod peccatum inducit reatum pœnæ, quatenus pervertit aliquem ordinem. Manente autem causa, manet effectus; unde tam longe se protendit reatus pœnæ quam ordinis perversitas. *Min. prob.* Nam *primo* peccatum mortale tollit vitam gratiæ, ideoque mors est animæ de se irreparabilis. *Secundo*, quia defectus, quo subtrahitur quodcumque primum principium, de se est perpetuus, si per peccatum corrumpatur principium ordinis quo voluntas Deo subditur, erit inordinatio ex se irreparabilis, etsi reparari possit virtute divina. Atqui principium hujus ordinis est Ultimus Finis, cui homo per caritatem inhæret et a quo per lethale peccatum avertitur. Itaque quæcumque peccata avertunt a Deo, caritatem auferentia, quantum est de se inducunt reatum æternæ pœnæ.—Neque enim necesse est ut fugaci culpæ pœna æquetur secundum *quantitatem durationis*, ut patet ex legibus criminalibus hominum. Præterea, culpa, etsi actu temporaria, *virtute* tamen æterna est, prout ultimum finem de se perpetuum in malo constituit (hic ad 1) ¹.

1—Cf. Suppl. Q. XCIX, a. 1.

b) Quod pertinet ad *infinitem* pœnæ (art 4), dicendum est pœnam peccato proportionari. Porro in peccato duo sunt: scil. *aversio* ab incommutabili Bono quod est infinitum, unde ex hac parte peccatum infinitum est et meretur *pœnam damni* quodammodo infinitam, quæ consistit in amissione infiniti Boni, scil. Dei; aliud in peccato reperitur, nempe inordinata *conversio* ad bonum commutabile¹, et ex hac parte peccatum est finitum, tum quia bonum illud finitum est, tum quia finita est ipsa conversio quæ actu creaturæ perficitur, et sub hoc respectu peccato respondet *pœna sensus* quæ est finita.

ARTICULUS IV.

De pœna propria peccati originalis.

1° Exploratis supra pœnis quas in hac vita peccatum originale adducit, pœnam in altera vita solvendam investigemus oportet; nempe determinanda est sors eorum qui cum *sola culpa originali* decedunt, sive infantium non baptizatorum, sive adultorum qui infantibus æquiparantur, ut perpetuo amentes.

2° Ea de re plures existere *opiniones*.—a) Prima fuit eorum qui regnum cœlorum infantibus non baptizatis promittere ausi sunt, uti *Vincentius* quidam de quo Aug. loquitur, et posterius *Swinglius*, *Bucerus*, multique sectarii.—b) Altera sententia fuit *Pelagianorum* qui, ut Aug. refert, non baptizatis promittebant, “extra regnum quidem Dei, æternam et beatam quamdam vitam suam;” quamvis incertum sit utrum nomine vitæ æternæ intellexerint visionem Dei, vel beatitudinem naturalem ab omni pœna immunem.—c) Naturali autem felicitate, stante tamen pœna damni, fructuosos infantes illos certo docuerunt *Amb. Catharinus*, *Pighius*, *Savonarola*, etc.—d) Alii dicunt eos damnari quidem æterna morte ac pœnam damni seu carentiam visionis Dei sustinere, at sine ullo dolore sive sensus sive spiritus.—e) Alii parvulos liberant a cruciatu ignis et vermis conscientie, non tamen a spirituali quodam dolore proveniente ex

1—Cf. Cajet. in h. loc.

notitia
tenent
gehenna

Conc

QUE DUR

NATURAI

Carthag

“ Si qui

peccati,

vitam a

Sane

Nisi qu

introire

tionem

Gratia

infecti, s

Conc

ORIGINAL

BABILIUS

1^a Pa

et pro v

Nam

dum illu

deliciis

in pecc

Patres

Ambros

videantu

antiqui

(in Dec

originali

pœna p

Pius V.

riensis “

inferiore

designar

culpa p

Concilia

1—Cf.

notitia amissæ beatitudinis.—*f*) Alii demum rigidissimi tenent parvulos utraque pœna tum damni tum sensus in gehenna torqueri.

Conclusio 1^a.—PARVULI SINE BAPTISMO DEFUNCTI ABSQUE DUBIO PRIVANTUR VITA ÆTERNA SEU BEATITUDINE SUPERNATURALI.—*Id de fide est secundum definitionem conciliorum Carthag., Milevit., Florent., necnon Trid. (Sess. V, can. 4): "Si quis parvulos...dicit...nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam...A. S."*

Sane 1° clarissima exstat Domini sententia (Joan. III, 5): *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Sp. Sancto, non potest introire in regnum Dei.*—2° Homo ordinatur ad consecutionem vitæ æternæ per gratiam, juxta illud (Rom. VI, 23): *Gratia Dei, vita æterna.* Atqui infantes, originali labe infecti, sunt gratia et justitia destituti. Ergo 1.

Conclusio 2^a.—TENENDUM EST PARVULOS IN PECCATO ORIGINALI DECEDENTES NON AFFLIGI PœNA SENSUS, IMO PROBABILIS NEQUE ULLO INTERNO DOLORE.

1^a *Par*s, licet non de fide, *communis* est tamen in scholis et pro veriori habenda est.

Nam 1° *a*) afflictio pœnæ debetur delectationi culpæ, secundum illud (Apoc. XVIII, 7): *Quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum.* Atqui in peccato originali nulla fuit delectatio. Ergo.—*b*) Inter *Patres* citari possent uterque *Gregor. Naz.* et *Nyss., S. Ambrosius, S. Bernardus,* etc, quamvis nonnulli dissentire videantur; necnon plerique *Scholastici ac theologi* tum antiqui tum moderni.—*c*) Accedit illud *Innoc. III* qui (in Decr. l. III, tit. 42, c. *Majores*) ait: "Præterea pœna originalis peccati est *carentia visionis Dei*; actualis vero pœna peccati est gehennæ perpetuæ cruciatus." Insuper *Pius VI* (const. *Auct. fidei*) damnavit prop. 26 Syn. Pistoriensis "que velut fabulam Pelagianam explodit locum illum inferiorem (quem limbi puerorum nomine fideles passim designant), in quo animæ decedentium cum sola originali culpa pœna damni *citra pœnam ignis* puniantur." Tandem Concilia (Lugd. II et Florent.) et RR. PP. (Greg. XIII et

1—Cf. *De Malo*, Q. V, a. 1.

Bened. XIV) non obscure favent, decernendo *disparitatem pœnarum* originali et actuali peccato debitarum.

2° S. Thomas (*de Malo*, Q. V, a. 2) tripliciter arguit.—*a*) *Primo*, peccatum originale, cum sit naturæ vitium, non nisi *pœna naturæ* puniri debet. Atqui hujusmodi est pœna damni, non autem pœna sensus quæ immediate personam afficit in bonis personalibus. Ergo.—*b*) *Secundo*, pœna sensus respondet conversioni ad bonum commutabile, sicut pœna damni aversioni a Deo; unde peccato actuali mortali, in quo reperitur simul conversio et aversio secundum unum eundemque actum inordinatum animæ, debetur utraque pœna. Atqui in peccato originali directe et per se non est conversio, sed *sola aversio* vel aliquid aversioni respondens, scil. destitutio justitiæ originalis. Ergo 1.—*c*) *Tertio*, habitualis dispositio mala potest esse causa damni, puta quod inhabilem reddat ad aliquam dignitatem, non vero meretur pœnam sensus. Atqui tota deordinatio peccati originalis se habet per modum *habitualis dispositionis*. Ergo.

2^a Pars concl. est S. Thomæ, S. Bonav., aliorumque illustrium theologorum negantium in parvulis origine vitiatam tristitiam ex pœna damni proveniente, quam tamen alii distinguentes a verme conscientiæ, qui culpam propriam subaudit, cum Bellarmino 2 admittunt.—Tria ex D. Thoma adducemus 3.

1° Ideo pœnam sensus a parvulis cum originali peccato defunctis exclusimus, quia dolor pœnæ delectationi culpæ respondet. Atqui hæc ratio communiter spectat ad dolorem, internum vel externum, spiritualem vel sensibilem. Ergo probabilius parvuli illi nullum prorsus dolorem sentiunt.

2° Circa modum quo id exponi possit, varia est doctorum opinio.—Quidam enim hujus rei causam assignant, quod nemo tristatur de amissione boni ignoti. Porro infantes, cognitione fidei carentes, nonne *sanctorum gloriam ignorant*, supposita præsertim suavi dispositione divinæ Providentiæ quo gloria illa, in judicio universali manifestanda, eorum perceptioni subtrahenda sit? Hanc rationem non improbabilem judicavit Angelicus, cui tamen merito aliam prætulit.

1—Cf. De Rubeis, *De pecc. orig.*, p. 446.

2—*De Amiss. gratiæ et Statu peccati*, l. VI, c. 6.

3—*De Malo*, Q. V, a. 3; 2 Sent. D. XXXIII, Q. II, a. 2.

3° Igitur sic discurramus. Qui rectæ etque voluntatis non affligitur ex carentionem suam excedit; sic nullus sapiens quod non sit rex. Atqui, cum ex una omnem naturæ exigentiam superet, ex a pueri non baptizati fuerunt per gratiam ad hoc quod vitam æternam consequerentur gratiæ et gloriæ in illis non magis tristitia sapientibus pariat defectus gratiarum sibi, sed aliis similibus factarum 1.

Stet igitur culpam originalem, quæ in parvulis minus quoque habere de pœna, sed *privatiōe gloriæ* puniri, absque ullo peccato.

Conclusio 3^a.—PARVULIS SINE BAPTISMO NEQUIT TRIBUI BEATITUDO NATURALIS, SAPIENTER; EIS TAMEN CONCEDITUR ALIQUA PORTIO FELICITATIS.

1^a Pars exprimit doctrinam catholicam oppositam.—Etenim pueri sine baptismo juxta Scripturas 2, in statu *perditionis* suntque *natura filii iræ* (Eph. II, 3); juxta Concilia, *æternam morte* mulentur et condempnuntur; nec dici possunt assequi finem ultime beatitudinis, qui impresentiarum unus est *finis suppletionis*. Atqui hæc omnia impossibilitate formaliter dicta, etiam naturaliter est veræ beatitudinis excludere omnem. Ergo.

2^a Pars concedit *participationem aliquid beatitudinis*, juxta verba S. Thomæ (2 Sent. a. 2 ad 5): "Quamvis pueri non baptizati Deo quantum ad illam conjunctionem carent, non tamen ab eo penitus sunt separati, sed per participationem naturalium bonorum ipso gaudere poterunt naturali cognitione."

Verum notandum est theologos catholicos

1—2 Sent. *loc. cit.*, ubi S. Thomas plerumque

2—Joan. III, 14-15 et 36;—Rom. V, 18;—

3—Cf. Bellarm. l. VI, c. 2.

4—Cf. *De Malo*, Q. V, a. 3, c. et ad 4.

infantes in
iudicio probati
in la Deo scripto
luminantibus
cognoscuntur
et filii de ang.
o. Etiam in
iudicio arantem
per naturalen
dram ex scripto
iudicio quæ
ubi multa cogit

discurramus. Qui recte rationis est ordinatis non affligitur ex carentia ejus quod proportionatè excedit; sic nullus sapiens tristatur ex hoc defectu. Atqui, cum ex una parte visio beatificæ exigentiam superet, ex altera parte nunquam satisfacti fuerunt per gratiam proxime proportionatam æternam consequerentur. Ergo defectus visus in illis non magis tristitiam parit quam in illis qui defectus gratiarum superexcedentium, non minus similibus factarum ¹.

culpam originalem, quæ minus habet de voluntate, quoque habere de pœna, scil. (probabilius) solam pœnæ puniri, absque ullo positivo dolore.

3^a.—PARVULIS SINE BAPTISMO DECEDENTIBUS BEATITUDO NATURALIS, SALTEM STRICTE ET FORTITER CONCEDITUR ALIQUA PARTICIPATIO NATURALIS.

Præcipit doctrinam catholicam, Pelagianismo præsertim, quatenus pueri sine baptismo morientes versantur, non in statu *perditionis* et *damnationis*, sed in statu *filii iræ* (Eph. II, 3); juxta Patres ³ quoque *eterna morte* mulctantur et in *infernum* deduci possunt assequi suum ultimum, quod finis gratiarum unus est *finis supernaturalis* beatificæ, cui hæc omnia impossibilia sunt cum beatitudinis dieta, etiam naturali: siquidem proprium beatitudinis excludere omnem culpam et pœnam.

concedit *participationem aliquam naturalis felicitatis* verba S. Thomæ (2 Sent. D. XXXIII, Q. II, a. 1, c. 2). Quamvis pueri non baptizati sint separati a conjunctione ad illam conjunctionem quæ est per gloriam, eo penitus sunt separati, imo ei conjunguntur non per participationem naturalium bonorum; et ita etiam deest illis cognitio et dilectio ⁴.
videndum est theologos catholicos non eodem modo

¹ *cit.*, ubi S. Thomas pleraque dubia dissipat. 14-15 et 36;—Rom. V, 18;—Apoc. XX, 6 et 15.

² a. 1. VI, c. 2.

³ *ibid.*, Q. V, a. 3, c. et ad 4.

verba illa interpretari et in tres præsertim scindi opiniones.—
a) Quidam *liberaliores* tenent parvulos non baptizatos Deum naturæ auctorem *perfecte* cognituros et amatuos, atque de puerorum *limbo* seu inferni secreto post iudicii diem esse egressuros ut in terris renovatis perpetuo et feliciter commorentur. *b)* Alii *severiores* coarctant cognitionem et dilectionem illam ad quosdam actus imperfectos et necessarios qui *implicite* tantum Deum attingant, quales dæmonibus ipsis conveniunt. *c)* Alii demum, *mediam ac temperatam* viam sequentes, eam, quæ nobis verior esse mentemque D. Thomæ fidelius exprimere videtur, doctrinam proponunt.

1° Itaque, missa quæstione de *loco* proprio quo nunc sint animæ infantium non baptizatorum vel quo hi futuri sint post corporum resurrectionem, et quamvis credamus cum Aquinate (2 Sent. *loc. cit.* a. 1 ad 5) puerorum illorum *corpora* futura esse *impassibilia* non *ab intrinseco* et per dotem gloriosam, sed *ab extrinseco* et per congruam Providentiæ ordinationem; tamen abnuimus eorum intellectui et voluntati tantam inesse perfectionem quantam efferunt patroni primæ opinionis. Siquidem neque jus anteacti laboris et meriti ad illam habent; neque præsumenda est tantæ a Deo scientiæ ac virtutis infusio in subjecto indisposito tum physice ob mancã seu truncatã existentiam, tum moraliter ob labem originalem damnatione dignam.

2° Nihilominus non est cur eis denegemus sat amplam Dei rerumque *naturalium cognitionem*, ante resurrectionem quidem per species infusas, secundum quod convenit animæ separatæ¹, postmodum vero per abstractionem a sensibilibus, absque gravamine corporis, comparatam. Quia vero non alia in eis erit culpa quam privatio justitiæ originalis et consequens aversio ab Auctore talis justitiæ, arbitrandum est parvulos istos Deum, ut naturæ auctorem, quadantenus amatuos atque laudaturos, disponente sic ac movente divina Providentiã. Unde in eis participatio aliqua² naturalis felicitatis non deerit³.

1—Cf. 4 Sent. D. L, Q. I, a. 1, c. et ad 6;—I, Q. LXXXIX;—*de Malo*, Q. V, a. 3.

2—Cf. De Rubeis, *op. cit.*, c. 74.

3—Cum pueri illi magnam admodum humani generis partem efforment, quæ de eorum sorte dicta sunt temperare valent doctrinam de majori numero reproborum hominum.

Sol
tura.
ignem
baptiz
Res
respec
respec
potest
propri
m.—
Ob
Grego
plicio
Res
torme
dictis
ut por
loquen
gianor
nec ei
Ob
vitam
hae vi
bilis i
Res
justiti
consec
permi
subde
Ap
REDE
Ad
thesir
tentia
1°
systen
Deo a
1—
solvur

Solv. obj. (cont. 1^m p. 2^m concl.) — OBJ. 1 ex *Scriptura*. — Dicitur *his qui a sinistris erunt: Discedite in ignem æternum* (Matth. XXV, 41). Atqui parvuli non baptizati erunt a sinistris. Ergo.

RESP. *D. M*:... et hic describitur forma iudicii servanda respectu fidelium vel adulatorum, ut ex contextu suadet, *C*; respectu omnium simpliciter, *S. d*: et nomine *ignis* intelligi potest pœna generatim et indeterminate vel pœna cujusque propria, *C*; necessario intelligitur pœna sensus, *N*. — *Trans. m*. — *Neg. conseq.* (Cf. Bellarm., Billuart, etc.)

OBJ. 2 ex *Patribus*. — S. Augustinus, S. Fulgentius, S. Gregorius explicite tradunt parvulos non baptizatos *igne, supplicio, tormentis* cruciandos. Ergo.

RESP. ex *D. Thoma* (Q. V *de Malo*, a. 2 ad 1): “Nomen tormenti, supplicii, gehennæ et cruciatus, vel si quid simile in dictis sanctorum inveniatur, est *large* accipiendum pro pœna, ut ponatur species pro genere. Ideo autem sancti tali modo loquendi usi sunt, ut detestabilem redderent errorem Pelagianorum, qui asserebant in parvulis nullum peccatum esse, nec eis aliquam pœnam deberi.”

OBJ. 3 ex *ratione*. — Gravius puniuntur peccata post hanc vitam quam in vita ista, ubi est misericordiæ locus. Atqui in hac vita respondet originali peccato multiplex pœna sensibilis interior et exterior. Ergo.

RESP. *Trans. M*. — *D. m*:...directe et taxative secundum justitiæ divinæ ordinem per se intentum, *N*; indirecte et consequenter ob virtutem naturæ agentis quæ nunc sibi permittitur, post mortem vero justitiæ ordini undequaque subdetur, *C*. — *Neg. conseq.*¹

Appendix: DE SORTE ADULTORUM IN HYPOTHESI NULLIUS REDEMPTIONIS.

Ad complendam doctrinam de peccato originali, hanc hypothèsim instituunt theologi quin tamen in una certa que sententia concordent.

1° *S. Augustinus* (ut videre est apud De Rubeis, c. 40) *systema* amplectitur *divinæ justitiæ*, juxta quod homo, a Deo aversus et præpotentis concupiscentiæ vi libenter abrep-

1—2 Sent. D. XXXIII, Q. II, a. 1 ad 3; in quo art. aliæ objectiones solvuntur.

tus, de malis in mala præcipitaretur usque ad extremum sine fine supplicium : quem S. Doctorem alii graves theologi sectantur.—At systema illud haud levis ingerere videtur difficultates, nisi temperetur secundum exigentias *sapientia*, *bonitatis* et *miseriordiæ* divinæ quæ justitiæ sociæ sunt neque re ab ea separari possunt.

2° Quidquid sit de *aversione* a fine naturali (quam quidam volunt per primum peccatum, transgressivum naturalis mandati *superiori legitime præcipienti obediens*, in solo Adamo contigisse, alii vero et rectius ad totum humanum genus cum labe originali extendunt), hæc defectio habitualis et mere privativa ¹ per auxilium Dei naturale reparari posset, *non* quidem *simpliciter*, manente aversione a fine supernaturali, sed *secundum quid* et imperfecte ². Idcirco referam que scribit Eximius Doctor *Suarez* (*de Gratia*, Proleg. IV, c. 9, n. 12) : “ Licet Deus post prævisum originale peccatum statuisset non redimere homines per Christum, vel omnino illos non restituere ad felicitatem supernaturalem neque ad gratiam, nihilominus (quantum cogitari potest) non crearet illos destitutos debita et convenienti providentia naturali, neque hoc esset debitum originali peccato; sed potius illos relinqueret in hoc mundo tanquam viatores in ordine ad conservationem et propagationem naturæ et ad comparandam in hoc mundo Dei cognitionem et virtutem, et consequenter ad obtinendum post mortem, saltem in anima separata, aliquem statum naturalem, vel felicem in suo ordine et gradu, vel saltem carentem speciali dolore et pœna sensus, si nova peccata non committerent.” Hæc ille. Unde homo, secundum hunc statum, maneret quidem in statu *damnationis* seu privationis gratiæ et gloriæ, non tamen destitutus omnium bonorum naturalium participatione et fruitione.

1—Vid. supra, Q. III, a. 1.

2—Quod concedere videtur Cajetanus in I-IIæ, Q. CXIII, a. 2.

Vix
versam
Deus, n
consiliu
vandis
superat
tem, it
per Jes

I. T
est qui
scholast
rationis
diorum
divino
gratiam
gratiam
fructuo
de exce
Tres n
lumine
tolus,
memb
prof
sor ac
non
sum,

I—C

8. Nov. 1915.

PARS SECUNDA

DE GRATIA CHRISTI

(I-II^æ, Q. CIX-CXIV)

PROCEMIUM

Vix primus parens lethali naturæ morbo se suamque universam posteritatem in reatum et ruinam adduxerat, quum Deus, misericordia motus, benignum providentiæ suæ prompsit consilium de *reparando* tam lugendo casu tantisque sublevandis miseriis. Quam ob rem ubi abundaverat delictum, *superabundavit gratia, ut sicut regnavit peccatum in morte, ita et gratia regnet per justitiam in vitam æternam per Jesum Christum Dominum nostrum* (Rom. V, 20-21).

I. Tractationis præstantia ejusque duces.—Nemo est qui non perspiciat quanti faciendæ sint disputationes scholasticæ de gratia, quæ vitæ fons nostræque regenerationis principium et forma existit, quantâque etiam studiorum diligentia ejus notitia adipiscenda sit. Sacerdos enim divino ministerio addictus quotidie circa gratiam occupatur, gratiam concionibus prædicat, gratiam precibus implorat, gratiam sacramentis communicat. Quibus muneribus ut recte fructuoseque fungatur, calleat necesse est sacram doctrinam de excellentia, indole, ac fecunditate divinorum auxiliorum.—Tres nobis in re tam ardua præbunt magistri præcipui lumine et auctoritate: videlicet *S. Paulus*, gratiæ *Apostolus*, qui per quatuordecim Epistolas vel Christi capitis vel membrorum principalium vel ipsius corporis mystici gratiam profundissime exponit¹; *S. Augustinus*, gratiæ *Pater*, defensor ac vindex adversus Pelagianam hæresim, cujus scripta non solum (in hoc argumento) expresse ab Ecclesia probata sunt, sed etiam vera vel ut certa, vel ut probabiliora altissime com-

1—Cf. S. Thomæ *Commentaria*, Prologus.

Duces nostri { S. Thomas = Theologus.
S. Paulus apostolus.
S. Augustinus = ex patribus.

1° *Errores circa gratiam.*—a) Omittimus *Gentiles*, ex quibus pauci admodum sunt qui virtutem bonasque actiones a summo Datore Deo derivaverint¹.—b) *Judei ante Christum* non raro litteræ legis adhaeserunt cum divinæ gratiæ neglectu vel contemptu.² *Ex Judæis autem ad Christum conversis*, alii negarunt gratiam sine legis mosaicæ observatione sufficere ad salutem (contra quos est Epist. ad Gal.), alii meritis legis gratiam Evangelii tribuerunt (contra quos est Ep. ad Rom.)².—c) Verum sæc. V celebris existit *hæresis Pelagiana* quæ, ab Origene, Theod. Mopsuesteno et Rufino præformata, operâ Pelagii ejusque discipulorum, præsertim Celestii et Juliani, propagata est, quamque, ab Augustino strenue debellatam, 24 Concilia pluresque RR. PP. proscripserunt. *Radix* hujus erroris, quem Em^{us} Satolli merito nominat *Rationalismum moralem*, et cui post Socinianos et Arminianos moderni Rationalistæ omni ex parte assentiunt, duplex fuisse videtur: nempe peccatum primi parentis nihil nocuisse ejus propagini, operationem vero divinæ gratiæ libero arbitrio repugnare. Pelagianismus ex versipelli fautorum indole plures suscepit formas seu status.³ 1us status est in quo Pelagius, nulla facta gratiæ mentione, tria illa distinguit, *posse, velle et agere*, posse quidem seu liberum arbitrium a Conditoro Deo repetens, velle autem et agere ab homine. 2us fuit in quo *ipsum liberum arbitrium*, utpote nullis meritis datum, subdole cœpit gratiam appellare.⁴ 3us id proprium habuit ut hæretici præter liberum arbitrium *externam gratiam* admitterent, scil. legem, doctrinam et exempla Christi.⁵ 4us status fuit in quo, catholicorum argumentis pressi, concesserunt etiam internam quamdam gratiam, nempe *mentis illustrationem*. Certum videtur eos, saltem verbis, *admisisse gratiam habitualem*; quam tamen quia confitebantur naturæ meritis debitam, S. Augustinus principaliter quidem de actuali, at consequenter etiam de habituali gratia contra ipsos disputavit. Num vero iidem sub controversiæ fine, præter alia mox relata, gratiam quoque aliquam *voluntatis* adjutricem agnoverint, non apparet omnino; neque, si quam admiserunt, eam necessariam ac gratuito datam, sed

Gentiles
Judei } ante Christum
 } ad Christum

Pelagianismus

1—Cf. Knoll, vol. IV.
 2—*Ibid.*

utilem tantum ac meritis debitam professi sunt.—d) Ex Pelagianismo veluti dimidiato pullulavit eodem sæc. V Semi-pelagianismus, auctōribus præsertim Cassiano et Gennadio, Massiliensibus presbyteris, necnon Fausto et Vincentio, quibus fortiter restiterunt imprimis S. Augustinus (ll. de Don. Pers. et Præd. Sanct.), S. Prosper et S. Fulgentius, donec hæresis illa sequenti sæculo in *Conc. Arausicano II*, a RR. PP. Felice et Bonifacio II approbato, per 25 canones ex Aug. scriptis decerptos penitus interimeretur. Capitale vitium Semipelagianismi est, initium fidei et salutis esse ab homine, scil. hominem solis naturæ viribus posse præstare *pium credulitatis affectum* quo voluntas imperat actum fidei formalis ac divinæ, posseque per seipsum desiderare, petere, querere gratiam hisce conatibus infallibiliter a Deo tribuendam. Ex quo primum erat Semipelagianis negare, tum *gratuitatem predestinationis* ad gratiam, tum *donum perseverantiæ* in fide et justitia. Licet vero a plerisque credantur admisisse cum Pelagianis in quarto gradu gratiam illuminationis seu intellectus, non aperte constat utrum aliqui saltem ex eis admitterent etiam pro voluntate quamdam gratiam internam, *oblatam*, nondum *collatam*, cui voluntas *ex se* tantum consensus daret¹.

2º *Errores circa liberum arbitrium*.—a) Certum videtur jam sæc. V invaluisse apud quosdam doctrinam pessimam *Prædestinarianismi* quæ fert liberum arbitrium in homine nihil esse, sed prædestinationem Dei sive ad bonum sive ad malum cuncta in unoquoque operari: quo quidem de errore sæc. IX accusatus est *Godescalchus* quidam, cujus causa in utramque contradictionis partem graves contestationes excitavit, aliis illum condemnantibus, absolvantibus aliis.—b) *Wicleffi* et *Huss*, prædecessorum suorum, sensa amplectentes, Novatores sæc. XVI contenderunt liberum arbitrium in statu naturæ lapsæ esse vanum nomen seu "titulum sine re," et ad summum nil aliud significare quam libertatem a coactione, non vero a necessitate: unde *Lutherus* librum scripsit *de servo arbitrio*. Ex hoc pernicioso semine

1—*Damnata* quidem est, uti *falsa et hæretica*, prop. 4ª Jansenii mox infra adducenda: quam tamen damnationem theologi diversarum scholarum diverse intelligunt. Cf. ex una parte Mazzella, ex altera Billuart, etc.

prodiere
irresistibi
etiam per
de justifi
rum mon
que nunc
XVI M
quarunda
tinatianis
ejus operi
d) Sæc
opus post
renovaban
tum est.
(1653), pr
propositio
nam¹. Cu
rent, fam
tenentes l
lectum ne
sed suffici
VII et C
Idem Clem
senii; euj
Unigenitū
senii ad h
tionis statu
movet, ter
voluntas in

1—1ª pro
conantibus s
deest quoque
gratie in s
merendum e
homine libe
4ª prop: S
necessitatem
hæretici, qu
voluntas re
dicere Chris
sanquinem J

prodire alii *Lutheranorum et Calvinistarum* errores de irresistibilitate divinæ gratiæ vel motionis, de impossibilitate etiam per gratiam implendi præcepta ob naturæ corruptionem, de justificatione mere externa, etc; a quibus tamen doctrinarum monstris paulatim protestantes recesserunt, ita ut plerique nunc in Pelagianismum cedant.—c) Cum eodem sæc. XVI M. Baius Doctor Lovaniensis, in odium laxarum quarundam opinionum professus esset doctrinam Prædestinatianismo et Lutheranismum infectam, 79 propositiones ex ejus operibus desumptæ a Pio V (1567) proscriptæ sunt.—d) Sæc. XVII alterius prof. Lovaniensis scil. Jansenii opus postumum prodiit in quo multæ propositiones Barii renovabantur; unde statim ab Urbano VIII (1641) damnatum est. Hanc damnationem confirmavit Innocentius X (1653), proscribens post examen duorum annorum quinque propositiones compendio continentes doctrinam Jansenianam¹. Cum vero Janseniani, ut pontificium decretum effugerent, famosam excogitassent distinctionem juris et facti, tenentes librum Jansenii non fuisse a Censoribus rite intellectum nec ideo Pontificiæ damnationi obediendum esse, sed sufficere *religiosum silentium*, Innocentius X, Alexander VII et Clemens XI omne effugium hæresi præcluserunt. Idem Clemens proscripsit librum *Quesnelli*, sectatoris Jansenii; ejus 101 propositiones per illius Pontificis Bullam *Unigenitus* (1713) censuris perculse sunt. *Systema* Jansenii ad hæc summa capita reducit: in præsentem corruptionis statu, duplex est *delectatio* quæ nos ad operandum movet, *terrena* ex cupiditate mala, *caelestis* ex gratia. Porro voluntas inter hæc duo pondera ad instar libræ se habet, quæ

1—1^a prop: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, et conantibus secundum præsentem, quas habent, vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia qua possibilia fiunt.*—2^a prop: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.*—3^a prop: *Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.*—4^a prop: *Semipelagianii admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.*—5^a prop: *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse aut sanguinem sudasse.*

in unam vel alteram partem *necessario inclinatur* pro majori vel minori alterutrius delectationis gradu. Quamvis autem coactio necnon *necessitas immutabilis* libertati nostræ officiat, tamen *necessitas mutabilis*, quæ absolute vinci potest, etsi non relative, minime libertatem tollit¹.

IV. Lemma de libero arbitrio.—Jam alibi (*de Creatione*, Disp. VII, Proœmium) recensuimus *quinque status* in quibus humanum genus vel inveniri possit vel de facto inventum est aut invenitur, nempe statum *naturæ puræ*, statum *naturæ integræ*, statum *innocentiæ* vel *justitiæ originalis*, statum *naturæ lapsæ*, statum *gratiæ gratum facientis* et *reparatriciæ*.—Quia vero Novatores, Baianistæ et Jansenistæ fundamentum errorum suorum ex nimia corruptione naturæ liberique arbitrii extinctione desumunt, pretium operis erit nonnulla de hoc argumento præstituerem.

Prætermittimus quæ de conceptu *metaphysico* libertatis philosophia tradit nosque ipsi (*de Deo*, Disp. V et VI) breviter tetigimus : modo res agitur præcipue sub adpectu *historico-morali*.—Dicendum est itaque contra hæreticos *hominem, etiam in statu naturæ lapsæ, gaudere vera libertate securum immunis a necessitate, neque sine ea mereri vel demereri posse.*

Distinguit Bellarminus (*de Gr. et Lib. Arb.* l. III, c. 4) triplicem libertatem : scil. libertatem a miseria seu *gloriæ*, libertatem a peccato seu *gratiæ*, et libertatem *naturæ*.—Hæc autem dividitur in *moralem* et *physicam*, prouti sit immunitas a morali vinculo legis vel a vi physica. — Physica vero libertas alia est a *coactione* seu *spontaneitatis*, alia a *necessitate* seu *arbitrii*. — Contendimus ergo libertatem, quam impresentiarum homo potitur, consistere non solum in immunitate a coactione extrinseca, sed etiam in immunitate a quocumque principio intrinsecus necessitante et determinante ad unum sive ex parte objecti sive ex parte subjecti : quippe *independentia* illa seu *activa indifferentia*, qua quisque seipsum determinat eligendo quæ sibi congrua ad finem

1 Cf. Knoll, Billuart, Theolog. Wirezburg., etc.

videantur
libertatis

1° Ob
Trid. (S
nis arbit
Deo exc
velit, sed
que pass
damnata
fit, etiam
peccat et

2° *Scr*
homini p
boni et n
sic alloqu
proposue
mortem e
et tu viva
Qui potu
et non fec
Ap. loqu
IX, 7) :
ex tristiti
Deus.

3° *Perl*
solita eru
gratia, ad
hæretici t
" Quis au
perierit lil
dem perii
habendi p
Litt. c. 33
Creatore a
ad fidem v
et Lib. Arb

1—Cf. pr
Libertate h

videantur, formalis est atque essentialis prorsus conditio libertatis humanae.

1° Obviam præsto sunt Ecclesiae documenta. Nam Conc. Trid. (Sess. VI, c. 4) habet: "Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum et excitatum nihil *cooperari* Deo excitanti atque vocanti... neque *posse dissentire*, si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere. meretque passive se habere, A. S." Hinc inter propp. a RR. PP. damnatas sunt sequentes Baii, nempe 66^a: *Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fit*; et 67^a: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit* ¹.

2° Scripturae frequentia sunt testimonia quæ tribuunt homini *post lapsum* electionem diversarum rerum, maxime boni et mali: pauca sufficiant.—(Deut. XXX, 15) Moyses sic alloquitur Hebræos sui temporis: *Considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitum et bonum, et e contrario mortem et malum*; et infra (v. 19): *Elige ergo vitum ut et tu vivas, et semen tuum.* (Eccli. XXXI, 10-11) dicitur: *Qui potuit transgredi, et non est transgressus, facere mala et non fecit. Ideo stabilita sunt bona illius in Domino.*—Ap. loquens de facienda eleemosyna hæc scribit (2 Cor. IX, 7): *Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus.*

3° Perlonga est SS. Patrum series quos Bellarminus solita eruditione in liberi arbitrii tutelam recitat. Brevitatis gratia, ad unam provocabimus Augustini auctoritatem, qua hæretici temere abusi sunt. Nam (l. I ad Bonif. c. 2) ait: "Quis autem nostrum dicat quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum, sed illa que in paradiso fuit, *habendi plenam cum immortalitate justitiam.*" (De Sp. et Litt. c. 33): "Liberum arbitrium, naturaliter attributum a Creatore animæ rationali, illa media vis est quæ vel intendi ad fidem vel inclinari ad infidelitatem potest." Item (de Gr. et Lib. Arb. c. 2): "Divina præcepta homini non prodessent,

¹—Cf. prop. 3 Jansenii, necnon Litt. Encycl. Leonis XIII *de Libertate humana.*

nisi haberet liberum voluntatis arbitrium, quo ea faciens ad promissa præmia perveniret."—*a*) Si quando igitur S. Augustinus aliique Patres liberum definiant quod non est *coactum*, quod *sponte et voluntarie* fit, coactio accipienda est lato sensu pro quacunque vi necessitante etiam interna, spontaneum vero et voluntarium sumi debent formaliter quatenus voluntas sponte agens, *ut voluntas*, distinguitur a *natura* antecedenter ad unum determinata. *b*) Insuper quod Augustinus quamdam in homine lapsa *peccandi necessitatem* agnovit, intelligendum est vel de peccato *improprie* dicto, scil. de motu concupiscentiæ, vel de *moralis* necessitate committendi peccatum absque ulla gratia seltem sanante ¹.

4° Ex *ratione* multiplex argumentum colligi potest. Audiamus S. Thomam (*de Molo*, Q. VI, a. unic.): "Quidam posuerunt quod voluntas hominis ex *necessitate* movetur ad aliquid eligendum; nec tamen ponebant quod voluntas *cogere*retur (est ipsissima Jansenii distinctio)... *a*) Hæc autem opinio est *heretica*: tollit enim rationem meriti et demeriti in humanis actibus. Non enim videtur esse meritorium vel demeritorium quod aliquis sic ex necessitate agit quod vitare non possit.—*b*) Est etiam annumeranda inter extraneas philosophiæ opiniones; quia non solum contrariatur fidei, sed subvertit omnia principia *philosophiæ moralis*. Si enim non sit liberum aliquid in nobis, sed ex necessitate movemur ad volendum, tollitur deliberatio, exhortatio, præceptum et punitio, et laus et vituperium, circa quæ moralis philosophia consistit."—*c*) Amplius dicam opinionem adversariorum contrariari *experientiæ* humani generis, *testimonio conscientie* uniuscujusque, necnon *propriæ humanæ nature* quæ non fuit peccato Adæ essentialiter corrupta. Proprium enim est hominis cognoscere finem et media ad finem, tum necessaria, tum contingentia; quam cognitionem sequitur proportionalis appetitio vel necessaria vel contingens. Atqui id constituit libertatem a necessitate, posse videl. secundum activam quamdam indifferentiam accipere vel rejicere ea media, quæ ratio docet non necessario cum fine esse connexa. Ergo ².

1—Vid. plura ap. Mazzella, Disp. I, art. 3.

2—Cf. Beilarminus, qui totam hanc controversiam contra Novatores mira eruditione et doctrina omni ex parte versat atque absolvit.

V. D
dividetur
inquire
dum; q
quos eff
logos pe
rum tam
nec insti
tulant;
secus ac

V. Disputationum ordo.—Tractatus de Gratia a nobis dividetur in quatuor partes seu Disputationes. Siquidem inquirere possumus *an sit gratia, secundum necessitatis modum; quid et quotuplex sit; a quo et quibus detur; ad quos effectus dispensetur.*—Novimus equidem celebres theologos per integra volumina de gratia Christi disserere: quorum tamen sectari morem nec ingenii nostri modulus sinit, nec institutionis a nobis susceptæ propositum limitesque postulant; quippe in usum et commodum incipientium, non secus ac Angelicus noster, theologicum opus exaramus.

DISPUTATIO SECUNDA

QUÆSTIO UNICA

DE NECESSITATE GRATIÆ

Optime S. Thomas quæstionem hanc de necessitate gratiæ in limine totius tractationis instituit; quæ semel atque soluta fuerit, duo jam constabunt: scil. *esse* gratiam, cum providentia non desit in necessariis; eam autem tali *modo* agnosci ut sine ea impossibile omnino sit finem ultimum consequi, ideoque enixis precibus esse efflagitandam.

Præsens disquisitio tot determinanda involvit quot diversis modis homo auxilio egeat ut perficiatur et beatificetur. Unde Cl. Satolli¹ decem articulis, mirabili ordine digestis, totam quæstionem absolvi liquido demonstrat. Etenim necessarium aliquid reputatur vel ad aliud *obtinendum*, vel ad *permanendum* in eo; ad aliud *obtinendum*, vel directe secundum ordinem ad consequendum *bonum*, vel indirecte secundum ordinem ad *malum vitandum*.—At bonum hominis est vel quoad *cognitionem* (art. 1), vel quoad *electionem*. Electio autem respicere potest vel præparationem ad gratiam (art. 6), vel id ad quod gratia datur: quod est aut *bonum* generaliter acceptum (art. 2), aut *finis* seu Deus dilectione super omnia dignus (art. 3), aut *ordo in finem* duobus constans, scil. divinorum *præceptorum* observatione (art. 4), et *proportione ad vitam æternam* (art. 5).—Malum vero, pro cuius fuga dubitatur an opus gratia sit, dupliciter considerari oportet, prout scil. peccatum est, vel *commissum*, ut homo resurgat (art. 7), vel in futurum *præcavendum* (art. 8).—Denique necessarium potest dici aliquid homini ad permanendum in bono, vel ut *aliquamdiu* (art. 9), vel ut *usque in terminum* perseveret (art. 10).

1—De gratia Christi prælectiones, Quæst. I.

Utrum h

1º Ti

tur non

historice

sit, non s

possibilit

cognitior

solum pa

active pr

proposita

verum ab

que spec

genere fa

agibilia

e) Tandem

duplex d

gratia ve

auxilium

est, sive

speciale

concessur

2º Tri

Auctore p

Concl

INDIGET A

contra R

Prob.—

applicatio

per modum

manifesta

Deo depe

conservat

ad motum

ostend: c

Rogo...

1.— Cf. B

scend

ad cognitio

ad motum

ostend: c

ostend: c

ostend: c

ostend: c

ostend: c

ostend: c

ostend: c

ostend: c

ostend: c

ostend: c

speculativum = est illud cuius finis et ratio ostendi est ut
 noscatur, i.g. Deum existit.
practicum = est illud quod ordinatur ad agendum
 i.g. Deum est colendum.

ARTICULUS I.

Utrum homo sine gratia aliquid verum cognoscere possit.

1° Titulus breviter declarandus est.—a) Homo hic sumitur non tam psychologicè et secundum speciem suam quam historicè et secundum statum lapsus.—b) Quæritur an possit, non solum possibilitate metaphysica et remota, sed quoque possibilitate concreta et proxima, sufficienter ad veritatis cognitionem devenire.—c) Cognitio autem accipi debet non solum passive secundum disciplinam ab alio susceptam, sed active pro notitia certa et demonstrativa veritatis vel exterioris propositæ, vel præsertim mente proprio inventæ.—d) Porro verum aliud est naturale, aliud supernaturale; aliud quoque speculativum, practicum aliud, quod quidem aut est in genere factibilem secundum rationem artis, aut in genere agibilem seu morum secundum rationem prudentiæ.—e) Tandem dicitur sine gratia; ubi notandum auxilium Dei duplex distingui, naturale, et supernaturale quod proprie gratia vocatur. In utroque autem genere adiutorii datur auxilium quoddam generale, nature vel ordini, in quo homo est, sive naturali sive supernaturali debitum, et auxilium speciale secundum suavem Providentiæ cursum liberalius concessum ¹.

2° Tribus propositionibus concludemus doctrinam ab Auctore propositam, contra tres diversas erroris formas.

Conclusio 1^a.—AD COGNITIONEM CUIUSCUMQUE VERI HOMO INDIGET AUXILIO GENERALI DEI MOVENTIS: quod dirigitur contra Rationalistas.

Prob.—Cognoscere veritatem, cum sit usus quidam seu applicatio intellectualis luminis, duo importat lumen ipsum per modum formæ seu principii manifestativi et ipsam manifestationem veluti actum seu motum. Atqui homo a Deo dependet non solum quantum ad participationem et conservationem intellectualis luminis, sed etiam quantum ad motum quo lumen illud in usum deducitur. Ergo Min. ostendit: a) primo ex principio illo jam alibi explicato (de

Considerare non
 debet, et considerari
 secundum id quod
 est in se, sed
 secundum
 quod est in
 se, secundum
 quod est in se.

Prohibere
 illud se quod de
 applicat. de veritate
 et generalis
 carum non cessat
 veritate in ratione
 min. sed ad quod
 procedat regni
 in aliquo dicitur

Prohibere
 rationale est illud
 quod dicitur
 quam
 motus applicat
 emulatores secundum
 illarum ad actum
 proportionatos.

1. Cf. Billuart, De Gratia, Diss. III, a. 1.

In his metaphysicis transitus d
 potentia ad actum

Prob. — Cognoscere veritatem, cum sit usus quidam seu applicatio intellectualis luminis, duo importat lumen ipsum per modum formæ seu principii manifestativi et ipsam manifestationem veluti actum seu motum. Atqui homo a Deo dependet non solum quantum ad participationem et conservationem intellectualis luminis, sed etiam quantum ad motum quo lumen illud in usum deducitur. Ergo Min. ostendit: a) primo ex principio illo jam alibi explicato (de

Deo, Disp. I, Q. un. a. 3 et Disp. VI, Q. I, a. 4-5) quod ad primum motorem ducit, scil. "omne quod movetur ab alio movetur"; *b) secundo ex comparatione inter corporalia et spiritualia*. Siquidem non minus dependent intellectiones nostræ a sole divinæ intellectualitatis quam corporalia a sole corporali. Atqui physica, tum antiqua tum moderna, motus ac mutationes naturales quæ in terra fiunt universaliter repetitæ soli materialis influxu. Ergo intellectus noster non potest in seipsum procedere nisi moveatur a Deo, non quidem secundum necessitatem naturæ, sed secundum adjuncticis Providentiæ rationem.

Conclusio 2^a.—HOMO LAPSUS POTEST, ABSQUE GRATIA ET CUM SOLO INFLUXU DEI NATURALI-GENERALI, COGNOSCERE PLERAQUE VERA ORDINIS NATURALIS, TUM SPECULATIVA, TUM PRACTICA; QUAMVIS PROBABILIVS NON POSSIT ABSQUE AUXILIO NATURALI-SPECIALI OMNIA ILLA VERA, COLLECTIVE SUMPTA, COGNOSCERE.

1^a Pars est contra Traditionalistas¹ sive rigidiores sive moderatos, quos Ecclesia pluries damnavit, nuperius declarans (Conc. Vatic. cap. II, *de Revel.*) nonnulla esse "in rebus divinis quæ humanæ rationi per se impervia non sunt". (Cf. *de Deo*, Disp. I, Q. un. a. 2.)

Prob. 1° generaliter.—Nam *a)* qui solo naturæ lumine attingere potest verum divinum potest universaliter verum naturale, sive speculativum, sive practicum, deprehendere. Atqui homo ex se valet, etsi imperfecte, Deum cognoscere¹, juxta illud (Job. XXXVI, 25): *Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul*. Ergo.—*b)* Hinc *S. Augustinus* dixit (1 *Retract.* c. 4): "Non approbo quod in oratione dixi: Deus, qui non nisi mundos verum scire voluisti; responderi enim potest, multos etiam non mundos (i. e. nondum gratiâ perfectos) multa scire vera."—*c)* Et sane, qualibet forma seu virtus rebus a Deo indita, quamdiu in esse subsistat, efficaciam habet respectu actuum ad quos natura sua ordinatur; secus daretur virtus activa, non effectrix proprii actus, quod implicat. Atqui intellectus noster etiam in præsentī statu pollet forma activa, scil. lumine intelligibili, quod, licet ex peccato Adæ extrinsecam quandam obscurationem patiatur, idem tamen essentialiter manet. Ergo lumen

1—Cf. Bellarm., *de Gr. et Lib. Arb.* l. IV, c. 2-3.

non solus, de peccato
homo potest
cognoscere naturam
deos dependentes ad
autem

natura
naturaliter
non est completa
peccatum quid

Intellectus
in intellectu
vult

illud, in
intelligib
per sensu
rituri su
Aristotel
morali (q
laudem p
Prob. 2
Capreolu
mus illud
bona? S
Ubi prop
nes, si no
lumen in
loquens c
lex; qui
testimoni
S. Joan.
quod igno
vitæ duce
trum hab
adjumento
implantata
c) Non di
vulnus ac
exstinxit,
vulnus re
causa mor
maxime i
dum quod
dentia.
2^a Pars
posse sine
collective
VIII, 1?)
possit hom
tur de ord

1—Cf. Be
2—Cf. 1-1

Intellectum est facultas passiva. Requiruntur actus
intelligendae quae sibi illuminant et impo-

illud, in nobis refulgens, de se sufficiens est ad manifestanda intelligibilia sibi proportionata, ea scil. in quorum notitiam per sensibilia devenire possumus.—d) Hujus rei testes imperituri sunt philosophorum antiquorum principes, *Plato* et *Aristoteles*, quorum tractatus de re metaphysica, physica, et morali (quibusdam exceptis), tam sublimem humanæ rationis laudem præ se ferunt.

Prob. 2° specialiter de vero morali contra Greg. Arim., Capreolum, aliosque recentiores.—Nam a) ex V. T. habemus illud (Ps. IV, 6-7): *Multi dicunt: quis ostendit nobis bona? Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.* Ubi propheta docet non posse excusari per ignorantiam homines, si non servant præcepta moralia, cum ab ipsa natura lumen in corde impressum ferant. In N. T. Apostolus loquens de Gentibus, ait (Rom. II, 14-15): *Ipsi sibi sunt lex; qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum.*—b) Quare S. Joan. Chrys. (Hom. 54 in Gen.) dicit: "Nullus prætextum quod ignorans virtutem negligat, vel quod non habeat aliquam vitæ ducem et demonstratorem. Sufficiens enim magistrum habemus conscientiam et fieri non potest ut quis illo adjumento privetur. Nam simul cum formatione hominis implantata est scientia faciendorum et non faciendorum 1."—c) Non diffitemur quidem nos per peccatum Adæ ignorantie vulnus accepisse; sed hoc vulnus neque vium intellectivam exstinxit, neque tantum fuit respectu veri quantum malitiæ vulnus respectu boni: siquidem corruptio naturæ, utpote a causa moralis ordinis, scil. a peccato voluntatis, procedens, maxime infecit voluntatem, rationem vero præcipue secundum quod hæc movetur a voluntate 2 et est subjectum prudentiæ.

2^a Pars concl. ut probabilius tradit hominem lapsum non posse sine speciali auxilio naturali omnia vera naturalia collectivè cognoscere.—1° Id evincitur ex verbis (Eccle. VIII, 17): Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem; quæ præsertim dicta videntur de ordine Providentiæ in mundo.—2° Ratio asserti est

*ergo in se dan
vires propri
voluntate peccat
maest.
vulneratio mal
magis habita sa
in voluntate qu
in intellectu!
Inde ab Adam
nulla potuit
cognoscere om
collectivè sum
cognoscere pol
cognoscere.—*

1—Cf. Bellarm., *op. cit.* l. V, c. 2-3.
2—Cf. I-II^a, Q. LXXXIII, a. 3 ad 3.

ceteris in infirmitate
 ut potest facere
 ut potest statio dante
 prima. Atque per
 hominis est fac. dno
 linna (nona tena
 linna sed in in
 lapsim.) Ergo
 test. facere omnia
 na quae conue
 nit. facit
 ae. dno. e. e. e. e.
 veritate collectio
 mptat. et actio
 ellentia. et in id
 e actio intellectus
 nich. integri.

DISPUTATIO II.

humani intellectus *defectibilitas* qui non potest, moraliter loquendo, quin quandoque decipiatur cum solo influxu Dei generali, maxime si respiciamus ad tam multa impedimenta externa, scil. ad brevitatem vitae, ad infirmitatem corporis, ad innumera prope civilis ac domesticæ vitæ officia, ad passionum impetus, etc. Unde *S. Thomas* (C. G. IV, 52): "Inter spirituales autem (pœnas peccati originalis) est potissima debilitas rationis, ex qua contingit quod homo difficulter pervenit ad veri cognitionem, et de facili labitur in errorem, et appetitus bestiales omnino superare non potest, sed multoties obnubilatur ab eis."¹

Conclusio 3^a. — NEQUIT HOMO PER SEIPSUM, ABSQUE LUMINE GRATIÆ REVELANTIS, INTELLIGIBILIA SUPERNATURALIA COGNOSCERE, NEQUE POTEST IISDEM VERITATIBUS JAM A DEO MANIFESTATIS ABSQUE LUMINE GRATIÆ INTERNÆ ASSENTIRI, NISI EX MOTIVO MERE NATURALI.

1^a Pars ferit cujusque ætatis *incredulos* qui mysteria negant, contra quos egit *Conc. Vat.* (c. de *Revelatione* et *de Fid. et Rat.*); neque a nobis hic demonstranda est, cum jam demonstrata supponatur in *Theologia fundamentali*². — Satis esto indigitare, medium terminum potissimæ demonstrationis factæ a *S. Thoma* (C. G. I, 3) in eo esse positum, quia sensibilia, ex quibus proficiscuntur cognitiones nostræ, non possunt nobis quidditatem divinæ substantiæ patefacere, cum sint effectus Dei inadæquati: unde necesse est ut plura circa Deum cuique intellectui humano impervia naturaliter maneant.

2^a Pars militat contra *Pelagianos* et *Semipelagianos*; que quum proprius ad tract. *de Fide*³ pertineat, idcirco unam *Conc. Araus. II* (can. 5) auctoritatem referemus: "Si quis, sicut augmentum, ita etiam *initium fidei* ipsumque *credulitatis affectum* quo in eum credimus qui justificat impium ... non per *gratiæ donum* ... sed naturaliter nobis inesse dicit, apostolicis dogmatibus adversarius approbatur, beato Paulo dicente (Phil. I, 6): *Confidens hoc ipsum, quia*

1—Cf. *Ibid.* I, 4;— Joan. a *S. Thoma*, Disp. XIX, a. 2;— *Gonet*, Disp. I, a. 1.

2—Cf. quoque Tract. *de Deo*, Disp. III, Q. II.

3—Cf. II-IIæ, Q. VI.

qui cep
 Christi
 debet ess
 revelatio
 autem su
 stari pos
 3^a Pa
 assentiri
 motivo
 sub tali
 tamen se
 naturæ v
 possunt
 revelatio
 mysterio
Solv.
 quocumq
 Cor. XII
 Ergo.
 RESP.
 supernatu
 gendum e
 per gratia
 omne ver
 Apostolus
 Neg. cons
 OBJ. 2.
 rum certis
 poralia ad
 quantume
 absque ex
 RESP. D
 ratio, C;
 illustration
 Sol corp
 est Deus,
 animæ ind
 ad cognosc
 superaddita
 lem cogniti

qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu." — Ratio est, quia fides, ut sit salutaris, debet esse ex motivo fidei proprio, scil. ex motivo divinæ revelationis, unde supernaturalitatem sortiatur. Repugnat autem supernaturalem assensum solis naturæ viribus præstari posse.

3^a Pars tamen concedit posse hominem per seipsum assentiri veritatibus a Deo revelatis, dummodo id fiat ex motivo naturali seu humano. — Nam verum supernaturale sub tali motivo, licet entitative sit supernaturale, formaliter tamen seu in ratione objecti naturale est, ideoque non superat naturæ vires. Hoc modo, scil. fide humana, hæretici amplecti possunt nonnulla mysteria, quatenus non ex motivo divinæ revelationis credunt, sed ex proprio judicio sive de illorum mysteriorum rationabilitate sive de fidei laude vel utilitate.

Solv. obj. (cont. 2^m concl.) — OBJ. 1. — "Omne verum, a quocumque dicatur, a Sp. Sancto est" (Ambrosius in 1 Cor. XII, 3). Atqui Sp. S. habitat in nobis per gratiam. Ergo.

RESP. D. M. ... sicut ab infundente vel naturale vel supernaturale lumen et movente proportionaliter ad intelligendum et loquendum veritatem, C; sicut ab inhabitante per gratiam vel largiente donum naturæ superadditum, S. d: omne verum ad fidem pertinens, de quo loc. cit. loquitur Apostolus... C; omne verum simpliciter, N. — Trans. m. — Neg. conseq.

OBJ. 2. — Juxta Augustinum (1 Soliloq. c. 6), disciplinarum certissima comparantur ad illustrationem Dei, sicut corporalia ad lumen solis ut videri possint. Atqui sensus, quantumcumque validus, non potest aliquid visibile cernere absque externa solis illustratione. Ergo a pari, etc.

RESP. D. M. ... quatenus utrobique necessaria est illustratio, C; quasi utriusque tum sensibilis tum intelligibilis illustrationis ratio eadem sit, N. — C. m. — Neg. conseq.

Sol corporalis illustrat *exterius*; sed sol intelligibilis, qui est Deus, illustrat *interius*. Unde ipsum naturale lumen animæ inditum est illustratio Dei qua ab ipso illuminamur ad cognoscendum objecta naturaliter proportionata; nec alia superaddita illustratione indigemus, nisi pro eis quæ naturalem cognitionem excedunt.

J. Killebr...
... dicitur...
... dicitur...
... dicitur...
... dicitur...

OBJ. 3.—Humana mens non potest veritatem intelligere nisi cogitando (Aug. de Trin. XIV, 7). Atqui *non sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis* (2 Cor. III, 5). Ergo.

RESP. C. M.—*D.m.* :... et sensus est semper nos egere auxilio Dei creantis, conservantis et moventis ad cogitandum quodcumque, C; significat probabilius¹ Apostolus necessariam esse gratiam in qualibet cogitatione nostra, *S.d.* : in qualibet cogitatione *salutari* seu ducente ad salutem, C; universaliter, N.—*Neg. conseq.*

ARTICULUS II.

Utrum homo possit velle et facere bonum absque gratia.

1° Revocare est ex doctrina alibi exposita de quinque statibus humani generis alium esse statum nature integre, alium autem statum nature corrupte².—Natura humana, cujus integritatis status confundendus non est cum statu justitiæ originalis, ex hac tamen conjunctione cum justitia primi parentis mutuabatur *vigorem* quemdam rationis quo vires sensitivæ viribus superioribus subjicerentur; etsi, secus ac justitia originalis, integritas illa de se non prohibeat omnem venialem defectum citra mortalem aversionem a fine.—Ratio autem in natura lapsa vigorem suum amisit; quo perrupto freno aureo, unaquæque vis in sua prorumpit, sæpe contra rationis ordinem.

2° Juxta S. Doctoris mentem in hoc articulo et toto hujus tractationis decursu³ distinguendum est triplex Dei adjutorium, scilicet movens sanans et elevans movens quidem, quod communissime⁴ in omnibus reperitur secundum propriam cujusque rei indolem et exigentiam sanans vero, quod intelligitur per modum dispositionis vel auxilii nature

1—Cf. Conc. Arausic. II, can. 7.

2—Cf. Cajet. in h. art.

3—Cf. præsertim art. 9 hujus Quæst.

4—Vide art. præc.

restituendis
deperditam
quod natura
unde est e

3° Ante
tam aggred
temus.—a
sive lapsæ,
tis ad bene
cooperatio
omne eis e
hæc conf.
berationun
in infinitum
ad Deum, e
que excitat
homo quan
portionalite
sue adæqu
portio enim
integra act
naturalis.

4° Si ser
varia hære

a) Nota
arbitrii sub
mandatum
docentes ta
essentialite
unde posue
peccata
quos mala
necessario a
charitatis d

b) Non
hæreticos l

1—Hanc
tantes hodie
VIII, 15.

restituentis connaturalem quamdam perfectionem peccato deperditam, unde simpliciter naturale est. Elevans tandem, quod naturam evehit et confortat respectu boni supernaturalis, unde est essentialiter supernaturale.

3° Antequam doctrinam sub hoc articulo præcipue intentam aggrediamur, duo certa omnibusque explorata præmittemus.—a) Primo, in quocumque statu naturæ, sive integræ, sive lapsæ, sive reparatæ, indiget homo auxilio Dei moventis ad bene agendum: siquidem nihil operari potest absque cooperatione primæ causæ efficientis ac finalis, a qua est omne ens et omne bonum (cf. 1^a concl. art. præc.). Veritas hæc conf. (resp. ad 1), ex eo quod in omni actu et deliberationum nostrarum serie deveniendum est, nisi velimus in infinitum procedere, ad aliquod exterius principium, scil. ad Deum, ex quo nobis immediate sit prima ad verum bonumque excitatio.—b) Secundo, in statu naturæ integræ poterat homo quantum ad sufficientiam operativæ virtutis, Deo proportionaliter movente, velle et operari totum bonum naturæ suæ adæquatam, quale est bonum virtutis acquisitæ: proportio enim erat non solum remota, sed et proxima inter vires integra activitate instructas et universam spheram boni naturalis.

4° Si sermo sit de statu naturæ lapsæ, en obviam fiunt variae hæreticorum ipsorumque catholicorum sententiæ.

a) Nota est Pelagiana hæresis tribuens viribus liberi arbitrii sufficientiam ad omne bonum omneque implendum mandatum. In extremum oppositum abiere Novatores, docentes tantam fuisse originalis vitii corruptionem ut natura, essentialiter infecta, modo nequeat quidpiam boni efficere; unde posuerunt omnia infidelium et peccatorum opera esse peccata¹. Non alia fuit Baii et Jansenii opinatio; juxta quos mala cupiditas, post Adæ peccatum effrenate æstuans, necessario ad malum trahit in singulis actionibus, nisi opposita charitatis delectatione vincatur.

b) Nonnulli scotores catholici, etsi concederent contra hæreticos hominem ipsum posse absque gratia justificante

*De statu naturæ
integre Divo
et non in
reclina a primo
alio recte
minis exigib
cientiam volu
tatis ad bonum
in natura pacando
quæcunque
illa recte
dicitur de volente
ad gratiam operari
voluntate
bona.*

1—Hanc tamen doctrinam vel emolliunt vel deserunt protestantes hodierni, v. g. Ch. Hodge, *Systematic theology*, P. II, ch. VIII, 15.

vel gratia fidei aliquod bonum morale facere, in eo tamen decepti sunt quod ad hoc necessarium reputaverint speciale auxilium actualis gratiæ.—Hæc fuit opinio *Greg. Arim.*, aliorumque quorundam veterum; quibus accessit *Vasquez*, gratiam illam singulis actibus bonis necessariam reponens in cogitatione saneta et congrua.—*Ripalda* opinatus est in præsententi Providentiæ ordine cuncta, etiam gentilium, opera bona de facto, quamvis non de jure, elevari per gratiam ad ordinem superatorem.—*Augustiniani*, ut *Noris, Berti, etc.* tenent probabiliter defendi posse, naturam humanam adeo infirmam esse ut nullum opus bonum ex fine ultimo efficere valeat absque auxilio gratiæ, quamvis concedant posse opus bonum esse ex fine proximo.¹

Conclusio 1^a.—NON OMNIA PECCATORUM VEL INFIDELIUM OPERA SUNT PECCATA; SED POTEST HOMO LAPSUM VIRIBUS NATURÆ, COMMUNI PROVIDENTIÆ INFLUXU ADJUTIS, ET ABSQUE ULLA GRATIA, PERFICERE QUÆDAM OPERA MORALITER BONA.

1^a Pars impetit *Lutheranos* et *Jansenianos*, quorum errores proscripti sunt in *Conc. Trid.* (Sess. VI, c. 7): “Si quis dixerit opera omnia quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vere esse peccata...A. S.”; necnon in variis propp. a SS. PP. damnatis, de quibus est illa Baii 25^a: Omnia infidelium opera sunt peccata et philosophorum virtutes sunt vitia².

Prob. 1° ex verbis *S. Thomæ* (*de Malo*, Q. II, a. 5 ad 7): “Est simpliciter falsum quod omnis actus qui est ex voluntate non informata charitate sit demeritorius: alioquin illi qui sunt in peccato mortali in quolibet suo actu peccarent, nec eis esset consulendum quod interim quiddam boni possent facerent; nec opera ab eis facta, quæ sunt de genere bonorum, disponderent eos ad gratiam: quæ omnia sunt falsa.” Nam *Scriptura* hortatur peccatores et infideles ad conversionem et bona opera, v. g. (*Ezech. XVIII, 30*): Convertimini, et agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris; et (*Dan. IV, 24*) propheta regem Nabuchodonosor monet: Peccata tua elemosynis redime.

1—Ap. Mazzella (Disp. II, art. 9), qui omnes illas opiniones dilucide expendit.

2—Cf. Mazzella, *D. cit.* a. 8.

2° Hæc
nunt em
corruptu
vatam. I
nalis ejus
Disp. oste

3° Igit
S. Thomæ
suo opere
tur ex imp
potest alie
ad fidei fi
ita etiam
quod non

2^a Par
dem, cum
rens in m

non sunt
honestate.

huiusmodi

posse qua
tingere.

1° Nam

pluribus h

damnatis,

doctrina

tatem et c

a natura

apparet n

liter bono

2° Fav

legimus (

(parcendo

adificavi

(Matth. V

tantum, q

Estote erg

Pro Injide

1—II°

adde, vel fi

Ita si magis

concedat ad

concedat ad

valeret anser

in infidelita

in infidelita

ro Peccator

hæc opera

2° Hæreticorum positio inmititur falso supposito; supponunt enim totum nature bonum fuisse per peccatum Adæ corruptum omnemque inclinationem nostram penitus depravatam. Id autem quam alienum sit a recto peccati originalis ejusque effectuum conceptu, abunde, ni fallor, in præc. Disp. ostensum est.

3° Igitur verissima censenda sunt quæ de infidelibus scribit S. Thomas (II-II^æ, Q. X, a. 4): "Non oportet quod in omni suo opere peccent; sed quodcumque aliquod opus operantur æ infidelitate, tunc peccant. Sicut enim habens fidem potest aliquod peccatum committere in actu quem non refert ad fidei finem, vel venialiter, vel etiam mortaliter peccando, ita etiam infidelis potest aliquem actum bonum facere in eo quod non refert ad finem infidelitatis".

2^a Pars conel. ex prima veluti corollarium fluit; siquidem, cum nullus actus deliberate positus possit esse indifferens in individuo¹, opera moralia ipsorum gentilium, quæ non sunt peccata, necesse est ut bona sint saltem naturali honestate. — Verum quia nonnulli theologi arbitrantur opera hujusmodi non fieri absque aliqua actuali gratia, ideo ostendendum est hominem lapsum ex solo generali Dei auxilio posse quandoque bene moraliter agere, idque de facto contingere.

1° Namque præfate theologorum opiniones nequeunt cum pluribus Ecclesie documentis conciliari, præsertim cum propp. damnatis, Baii 37^æ, Quesnelli 40^æ, Syn. Pist. 24^æ; ejus Synodi doctrina repudiata est "qua parte inter dominantem cupiditatem et caritatem dominantem nulli ponuntur affectus medii a natura ipsa insiti snapteque natura laudabiles." Ex quo apparet non solum posse dari, sed dari de facto actus moraliter bonos ex sola natura, seu sine ullâ gratia.

2° Favet Scriptura tum V. tum N. T. Nam, inter alia, legimus (Exod. I, 21): Quia timuerunt obstetrices Deum, (parcendo masculis infantibus contra jussum Pharaonis), edificavit eis domos (scil. Deus prosperitatem eis tribuit). (Matth. V, 47-48) dicitur: Si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti. Quæ verba, etsi non expresse a

Abominanda sunt infidelium peccata.

Possumus dicere quod infidelium peccata sunt peccata contra naturam, sed non contra naturam ipsam, sed contra naturam quam habent in actu.

De facto aliquando peccata sunt opera moralia ipsorum gentilium.

Pro infidelibus = Abominanda sunt infidelium peccata.

Pro Infidelibus = *Abominanda sunt infidelium peccata.*
I-II^æ, Q. XVIII, a. 9. *Sciendum debet quod ad omnia multa sunt peccata, sed non sunt peccata ad naturam ipsam, sed ad naturam quam habent in actu.*
Pro Peccatoribus = *Abominanda sunt peccatorum peccata.*
Peccata sunt peccata contra naturam, sed non contra naturam ipsam, sed contra naturam quam habent in actu.

nantia. Atque non omnia opera peccatorum sunt
inmodi. — Ergo. — Ad maiorem. Quia peccatorum
a directivè conseruata sunt, et in modum, v. g. licentia
inuitati familiaris Nam peccator est, et est inuitati in intentionem
audi actum in modum finem. Ergo inuitati, quoniam non
materialiter. 80

DISPUTATIO II.

bonis gentilium operibus excludant omne auxilium gratiæ,
tamen obvio sensu nobis in argumentum cedunt, nisi neces-
sitas talis auxilii aliunde persuadeatur.

3° Ex Patribus pauca recitare sufficiat. Inquit S. Basi-
lius (Hom. 9 in Hexam.): “Sunt et apud nos virtutes secun-
dum naturam, ad quas familiaritas ipsi animæ non ex
doctrina hominum, sed ex ipsa natura inest.” S. Augusti-
nus, cæteris rigidior, ait et ipse, loquens de Gentilium operi-
bus (l. de Sp. et Litt. c. 27): “Quædam facta vel legimus,
vel novimus, vel audimus, que secundum iustitiæ regulam
non solum vituperare non possumus, verum etiam merito
recteque laudamus; quamquam si discutiantur quo fine fiant,
vix inveniuntur quæ iustitiæ debitam laudem defensionemve
mereantur.” Ergo S. Doctor non negat aliqua saltem bona
etiam ex recto fine fieri ab infidelibus. Ita quoque sentiunt
S. Hieronymus, S. Prosper, S. Fulgentius, etc, prout videre
est ap. Bellarminum (l. V, c. 9).

4° Ratio a S. Thoma inducitur, quia homo in statu natu-
ræ lapsæ vulneratus, non tamen totaliter corruptus, compa-
rari potest infirmo. Infirmus autem potest per seipsum
aliquem motum habere. Ergo poterit homo lapsus virtute
sue nature aliquod bonum particulare agere, v. g. ædificare
domos, plantare vineas gratiæ providendæ familiæ, reddere
mutuum, honorare parentes, etc.—a) Neque enim impossibile
est ethnicis, semel ac sibi innotuerit haberi nature Auctorem
supremumque Finem, ad hunc finem seu Deum explicite ordi-
nare nonnullas suas actiones. Nec etiam explicita illa ultimi
finis intentio omnino requiritur ad sanam ejusque actus
moralitatem, sed sufficit intentio implicita, qualis datur
quando fit opus ea lege qua ratio dicitur esse faciendum¹.—
b) Præterea, congrua illa cogitatio, quam Vasquez æstimat
actualem Dei gratiam, gratiæ proprie non est, sed pertinet ad
generalem Dei motionem qua unicuique cooperatur secun-
dum modum, proportionem et exigentiam ejus².—c) Tandem
quod ad sententiam a Ripalda propositam attinet, hic auctor
confundit ordinationem mere materialem, contingentem et
extrinsecam actuum naturalium ad finem supernaturalem

1—Cf. Cajet. in II-II^æ, Q. X, a. 4.

2—Cf. Joan. a S. Thoma, Disp. XIX, a. 3.

cum or-
bus no-
exigit s

Con-
PERFICIE
NEQUE I
TURALE
dirigitu
parte r
quosdan
dum, G

1^a P
c. 26),

Nam
Video-
mentis
pore m

Reve
ut homo
mentis
appetit
et bona

—b) E
ditioner
respectu
medicin

Ergo—

homo, “
prospice
compara
generis,
humani
unumq
in diem

in h. ar

3° It
totum P

1—Cf.

cum ordinatione *formali, per se et intrinseca* quæ sola actibus nostris modum supernaturalem imprimit subindeque exigit speciale auxilium gratiæ.¹

Conclusio 2^a.—HOMO IN STATU NATURÆ LAPSE NEQUIT PERFICERE TOTUM BONUM NATURALE ABSQUE GRATIA SANANTE, NEQUE IN QUOCUMQUE STATU ULLUM POTEST BONUM SUPERNATURALE AGERE ABSQUE GRATIA ELEVANTE.—Hæc thesis ex toto dirigitur contra Pelagianos et Semipelagianos; qua autem parte respicit bonum naturale, adversarios quoque habet quosdam antiquiores theologos, inter quos numerant *Durandum, Gabrielem, et Scotum.*

1^a *Pars*, quamvis non sit simpliciter de fide (Suarez, l. I, c. 26), tamen negari nequit sine temeritatis et erroris nota.

Nam 1° clamantem Ap. audimus (Rom. VII, 23-25): Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee (scil. legi naturali) ... Quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Dei per J. C.

Revera 2° a) hæc est dolenda peccati originalis consequentia ut homo plerumque in se persentiat contrarietatem et *luctum* mentis et carnis; quo perseverante certamine inter oppositos appetitus, impossibile videtur quin quandoque homo deficiat et bona sensibilia rationis bono altiori et remotiori anteponat.

—b) Eo magis, quia secundum hanc naturæ corruptiæ conditionem infirmus dicendus est (Conc. Araus. II, c. 13) respectu naturæ integræ. Infirmus autem nequit, nisi debito medicinæ auxilio sanetur, omnes motus hominis sani perficere.

Ergo—c) Tandem sequeretur ex opposita sententia quod homo, “non obstante corruptione sua, non solum posset sibi prospicere in his quæ sunt necessaria vitæ naturali, sed etiam comparare virtutes intellectuales et morales cujuscumque generis, indefinito progressu. Huic hypothese *historia* totius humani generis vehementer contradicit; et experientia probat unumquemque individuum hominem ac societates deteriores in diem fieri, si relinquuntur suæ naturali virtuti” (Satolli in h. art.).

3° Itaque, in statu naturæ lapsæ, requiritur ad faciendum totum bonum morale gratia sanans: de qua gratia utile erit

1—Cf. Suarez, *De Gratia*, l. I, c. 15.

*Quis credit de bono
nempe per se
bonum posse peccare
se bonum, ideoque
que gratia sanans*

71.

*Salva de natura
aliquod præter
naturale in actu
bonum naturale.*

quoniam si
sanantis

per gratia
elevante.

haec gratia
est indebita
et gratuita.

nonnulla subnotare.—a) Et primo si quaeratur quid sit, respondeo eam videri constituendam in speciali auxilio entitative naturali quo perfectius illustretur intellectus, excitetur ac moveatur voluntas, custodiatur homo a peccandi occasionibus, etc. in ordine ad finem naturalem.—b) Unde, secundo, ex natura rei certo distinguitur a gratia elevante seu entitative supernaturali. Quamvis autem, ut plurimum, merito credatur suppleri per auxilia supernaturalia, tamen improbabile non est quaedam bona naturalia fieri per sola auxilia gratiae sanantis, qua talis.—c) Addam tertio auxilia ista recte dici indebita et gratuita, licet substantialiter requivaleant auxiliis naturae purae debitis ad naturalem finem assequendum, tum quia, in presenti Providentiae statu, ordinantur saltem extrinsecus ad finem supernaturalem, tum quia plerumque intrinsecus identificantur cum auxiliis supernaturalibus, tum quia, praeter indignitatem culpae originalis, saepius jam subiecto haeret indignitas culpae actualis.

2^a Pars concl. de fide est juxta verba Conc. Araus. II c. 7: "Si quis per naturae vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare ut expedit aut eligere posse confirmat... haeretico fallitur spiritu:" id intelligi de homine in utroque statu, naturae integrae et naturae loquae.

1° Assertum nostrum evincitur ex manifesti. in Scripturae sententiis. Nam (Joan. XIV, 6) ait Christus: Ego sum via, et veritas, et vita. nemo venit ad Patrem nisi per me. Atqui quodlibet opus supernaturale ducit ad Patrem. Ergo sine gratia elevante et. Quisquam propria nequit homo quidquam supernaturalis virtutis operari.—Idipsum com. ex metaphora vitis et palmitum (Ibid. XV, 5): Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum; quia sine me nihil potestis facere.—Ap. quoque dicit (Rom. IX, 16): Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei; scil. velle et agere nostrum, etsi liberum, in ordine ad salutem principaliter est a gratia Dei misericordis (cf. S. Thom. Comt.).

2° SS. Patres in asserenda gratiae necessitate ad quodcumque salutis opus unanimes sunt, Docet Aug. (l. de Corr. et Gr. c. 2) quod sine gratia Dei per J. C. homines "nullum

1—Cf. Mazzella, Disp. II, art. 6.

prorsus

faciunt

"Ad bo

Sp. et p

3° En

datur op

dem ea

Atqui h

lem exe

opere qu

nitus ac

l. I, 14^a

Ceter

mox disp

determin

Solv.

(Luc. V

malos, 2

Matth. V

non est

est in m

oculorum

RESP.

ideo dici

ex cupid

in pluri

lum opus

Ad 2^m di

qua in C

quidquid

a) vel in

superbiae,

amatorib

revocari.

Obj. 2

sine char

"Si ita es

nos dicim

1—Vid.

prorsus sive cogitando, sive volendo et amando, sive agendo faciunt bonum". Et *S. Greg. M.* (in *Ezech. li. 10, n. 45*):

"Ad bona, inquit, assurgere perfecte non possumus, nisi *S. Sp.* et præveniēdo *elevet*, et subsequendo confortet 1."

3° Enimvero, ex fine ultimo ad quem res tendunt attendatur oportet circa ipsas diversus gubernationis modus: siquidem ea quæ sunt ad finem, necesse est fini esse proportionata.

Atqui homo ordinatur in finem qui ejus facultatem naturalem excedit adeoque dicitur supernaturalis. Ergo, in omni opere quo in talem finem contendit, necesse est ut ei divinitus adhibeatur auxilium supernaturale gratiæ (ex *C. G. l. I, 147*).

Cæterum, quod circa bonum generatim et indeterminate, mox disputavimus, in singulis articulis sequentibus specialiter determinabitur.

Solv. obj. — **OBJ. 1** (cont. 1^{am} concl.). — Nam legitur (*Luc. VI, 43*): *Non est arbor bona que facit fructus malos, neque arbor mala, faciens fructum bonum*; cf. *Matth. VII, 18*; *XII, 33*. — (*Rom XIV, 23*): *Omne quod non est ex fide peccatum est*. — (*1 Joan. II, 16*): *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vite*. Ergo.

RESP. ad 1^{am} arborem malam, qua significatur malus homo, ideo dici non facere fructum bonum, *a*) vel quia, *ut mala* et ex cupiditate agens, nihil boni efficit voluntas, *b*) vel quia, *ut in pluribus*, fructus ejus operum mali sunt, *c*) vel quia nullum opus in peccato factum meritorium est *vite æternæ*. — Ad 2^{am} dico nomine fidei intelligendam esse, non virtutem qua in Christum credimus, sed conscientiam; qua reclamante, quidquid fit peccatum est. — Ad 3^{am} resp. sensum Joannis esse *a*) vel in mundo non reperiri nisi *objecta* luxuriæ, avaritiæ et superbiæ, quæ tamen nemo concupiscere tenetur, *b*) vel in amatoribus mundi, *qua tales*, omnia peccata ad hos tres fontes revocari.

OBJ. 2. — *S. August.* ait (*l. I Retract. c. 15*): "Voluntas sine charitate tota est vitiosa cupiditas." — Item (*Ep. 106*): "Si ita est, nullus locus adjutorio gratiæ reservatur, sine qua nos dicimus ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium

1—Vid. plura ap. Knoll, P. IV, S. I, c. 2, a 1.

*Quædam dicitur deinde
fines per se non
est alibi in mundo
peccata carnis
concupiscentia carnis
concupiscentia oculorum
superbia vite
et non reperiri nisi
objecta luxuriæ
avaritiæ et superbiæ
2 De adhibendo*

valere."—Amplius (l. de Gr. et Lib. Arb. c. 18) docet "sine charitate nihil bene fieri." Ergo.

RESP. ad 1^m sermonem ibi esse, non de actu voluntatis, sed de *potentia* quæ plena quodammodo est amore proprio et in malum inclinata.—Ad 2^m resp. eam esse S. Augustini mentem, hominem ex solo voluntatis arbitrio non posse *vivere sine omni peccato*.—Ad 3^m dico nihil fieri *salubriter* seu utiliter ad salutem sine charitate.¹

OBJ. 3 (cont. 2^{am} concl.).—Illud est in hominis potestate cuius ipse est dominus. Atqui homo est dominus omnium suorum actuum. Ergo potest facere omne bonum sine gratia.

RESP. *D. M*:...cuius est dominus dominio independentiæ a superiori motore, *C*; dominio libertatis tantum, *N*.—*C.d.m.*—*Neg. conseq.*

Homo dominus est *dominio libertatis* omnium suorum actuum moralium propter deliberationem rationis quæ potest flecti ad unam vel ad aliam partem. Verumtamen dominium istud exerceri non potest nisi *dependenter a Deo* vel communiter *movente*, vel *sanante* naturam ad totum morale bonum agendum, vel eam *elevantem* usque ad bonum supernaturale.

OBJ. 4.—Unumquodque potest magis in id quod fit secundum naturam quam in id quod fit præter naturam. Atqui homo per seipsum potest patrare peccatum, naturæ rationali adversum. Ergo a fortiori, etc.

RESP. *D. M*:... quam in id quod fit præter naturam efficienter, *C*; deficienter, *N*.—*C.d.m*:... et id fit per modum deficientiæ, *C*; efficientiæ, *N*.—*Neg. conseq.*

Homo potens facere bonum aliquid connaturale non ideo valet per seipsum *efficere* bonum præternaturale vel supernaturale, a bono tamen naturæ per seipsum *deicere* potest peccando, quia, sicuti nihil sibi relictum potest suum esse retinere quod a Deo accepit, ita omnis causa secunda sponte in defectum actus cedit nisi a primo motore moveatur.

OBJ. 5.—Homo potest per seipsum verum cognoscere. Atqui voluntas sequitur intellectum. Ergo, etc.

RESP. *D. M*:... verum supernaturale, *N*; naturale, *S.d*:

¹—Plura alia objicit et solvit cl. Bellarminus, l. V, c. 10-12.—
Cf. quoque S. Thom. *de Veritate*, Q. XXIV. a. 12.

tamen
—*D.m*
quasi e
ad app
Neg. co
Reco

Utrum

Semel
genere, v
bonum c

1° Dis
turalis

quod cer
34^a Baii

modum
uctus sec

ferri pot

liberate

Boni atti

dispertit

velleitas.

complace

inefficax

finis sibi

quate, su

omnia, in

etica x ve

omnia su

tionem il

2° Pro

tamen cum aliquo auxilio divino, *C*; absque tali auxilio, *N*.
 —*D. m*: quatenus nihil est volitum nisi præcognitum, *C*; quasi ex peccato major non sit corruptio naturæ quantum ad appetitum boni quam quantum ad cognitionem veri, *N*. —
Neg. conseq.

Recolatur illud poetæ :

“ Video meliora proboque; deteriora sequor.”

ARTICULUS III.

Utrum homo possit diligere Deum super omnia ex solis naturalibus sine gratia.

Semel statuto quid possit voluntas lapsa respectu boni in genere, videndum est quam sit ejus habitudo ad summum bonum quod est Deus, humanorum actuum finis.

1° Distinguitur duplex Dei amor, naturalis et supernaturalis, prout diligatur Auctor naturæ vel Auctor gratiæ; quod certo constat tum ex ratione, tum ex damnata prop. 34^a Baii. — Præterea amor Dei dupliciter se habet, vel per modum actus primi et innatæ inclinationis, vel per modum actus secundi et elicitæ. — Hic autem actus secundus ad Deum ferri potest sive implicite, sive explicite, sive quoque independenter et necessario, prout illum sub communi ratione Boni attingat, sive elective et libere. — Amor Dei liber rursus dispertitur in absolutum et conditionatum, qui est mera velleitas. — Absolutus vero potest esse de Deo per meram complacentiam ut est in se summe bonus, et sic dicitur inefficax; vel potest respicere Deum secundum quod est finis sibi media subjiciens, et sic vocatur efficax, sive adequate, sive inadequate, prout omnia simpliciter, vel non omnia, in Deum referantur. — Tandem amor Dei potest esse efficax vel virtualiter et affective per voluntatis propositum omnia subordinandi Deo, vel formaliter et effective per executionem illius propositi in singulis.

2° Præsupponimus a) ex dictis in art. præc. contra Pela-

giano hominem solis naturæ viribus non posse diligere Deum *supernaturaliter*, ut definiuit *Conc. Arausic.* c. 25.—
 b) Quod vero ad amorem Dei *naturalem* pertinet, poterat quidem homo in statu *naturæ integræ* elective diligere Deum super omnia per seipsum cum solo auxilio generali Dei moventis : siquidem in ejus potestate erat operari virtute propria totum bonum suæ naturæ proportionatum ; conaturali autem est creature rationali, utpote nobiliori creationis parti, seipsam cunctaque alia in Deum, communem finem, ordinare.—c) Sed in statu *naturæ lapsæ*, quamvis concedatur hominem ex seipso posse diligere Deum aut implicite tantum, aut explicite per modum velleitatis, aut etiam absolute per scilicet complacentiam inefficacem, dubitatur num possit absque speciali auxilio diligere Deum super omnia amore electivo *efficaci*.

3° Dubium istud intelligendum est non de potentia *physica* quam certe habet homo lapsus ad quemlibet actum naturalem,^{2^o} sed de potentia *moralis* et proxima, suppositis impedimentis quæ dilectioni Dei super omnia corruptiva ordinis in Deum obsistant.—Re hisce terminis definita, theologi in duas seinduntur sententias : Quarum una (quæ in *Cong. de Auxiliis* acere controversa est), duce *Molina* 1, concedit possibilitatem in homine lapsos amoris Dei efficacis *affective*, etsi non *effective* Alia vero cum *Suarezio* et plerisque *Thomistis* eandem possibilitatem negat, quamvis isti ab invicem dissentiant in explicando auxilio gratiæ ad amorem illum necessario.

Conclusio.—HOMO LAPSUS NON POTEST EX SEIPSO DEUM, UT NATURÆ AUCTOREM, EFFICACITER DILIGERE SUPER OMNIA, NEQUE AFFECTIVE, NEQUE EFFECTIVE; BENE TAMEN POTEST CUM AUXILIO GRATIÆ SANANTIS, QUIN NECESSARIUM SIT AUXILIUM ELEVANS.

1^a Pars 1° doctrinam *S. Thomæ* indubie profert, contra ac *Mazzella* post *Molinam* insinuat : amor enim Dei *efficax affective* nihil aliud est quam perseverantia illius amoris usque ad observationem legis. Cum ergo *S. Doctor* neget in seq. art. hominem lapsum posse ex seipso diligere Deum secundum constantem legis naturalis observationem, sequitur,

1.—Concord. Q. XIV, a. 13, D. 14, m. 3.

ne redu
 ciam an
 2° No
 vere, ead
 Deum su
 ad subje
 bono con
 lapsæ ho
 ad bonum
 Ergo.—b
 virtualit
 plenumq
 illud (Jo
 Atqui, qu
 quam id s
 omnium
 videtur st
 obnoxia,
 servanda.
 3° Add
 lem) : “
 peccati gr
 e Scriptur
 runt, non
 amorem D
 2^a Pars
 ratione dis
 naturalem
 1° Reve
 naturaliter
 rentur nat
 modi est g
 gratiæ elev
 sub ration
 hominem a
 et delectab
 perfecta, di
 finis natur
 (de Ver. Q
 gendi Deu

meritorio gloriæ, impleri absque gratia gratum faciente seu absque caritate : quod non excludit auxilium gratiæ sanantis.

2° Quamvis gratia sanans, et auxilians naturam ad diligendum Deum naturaliter, formali ratione distinguatur a gratia elevante, non plane constat apud theologos *an de facto una seorsim ab altera impertiatur.*—a) Equidem certum est amorem Dei transcendentalem, scil. ut est naturæ et gratiæ auctor, necnon amorem Auctoris naturæ prout hic fide innotescit, haberi non posse absque aliqua gratia elevante.—b) Amor autem Dei simpliciter naturalis, licet *ex natura rei* etiam in statu præsentis separabilis sit ab amore caritatis, tamen *ex lege Dei* ordinantis rectius aestimatur de facto conjungi cum gratia gratum faciente. Id sane consonat menti S. Thomæ qui (I-II^æ, Q. LXXXIX, a. 6) docet puerum, statim ac ætatem discretionis attigerit et seipsum in debitum finem ordinaverit faciens quod in se est, per gratiam consequi remissionem peccati originalis. ¹

Solv. obj. (contra amorem Dei vi naturæ integræ aut sanatæ).—**Obj. 1.**—Diligere Deum super omnia est caritatis actus, ut patet ex Conc. Arausic. II, c. 25. Atqui caritas est donum Sp. Sancti (Rom. V, 5). Ergo.

Resp. D. M : Diligere Deum *sicut oportet*, i. e. supernaturaliter et meritorie... *C* ; diligere Deum naturaliter tantum, *N.*—*C. m.*—*Neg. conseq.*

Obj. 2.—Nulla natura potest supra se ipsam. Atqui diligere Deum super omnia est tendere in aliquid supra seipsum. Ergo.

Resp. D. M : Nulla natura potest ferri ex se in actum excedentem proportionem suæ virtutis, *C* ; nulla natura potest ferri in objectum quod sit supra se, modo suæ virtuti proportionato ideoque imperfecto respectu talis objecti, *N.*—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

Obj. 3.—Amor Dei nonnisi summus esse potest. Atqui natura nequit impendere Deo summum amorem ; secus inutilis esset gratia. Ergo.

Resp. D. M : ... quantum ad gradum dilectionis seu *apprehensive*, *C* ; quantum ad motivum diligendi et dilectionis modum seu *specificative* et *intensive*, *N.*—*C. d. m.* ... secun-

1—Cf. de tota hac controversia Exim. Suarez, I. I, c. 29-37.

dum altior
caritati, in
fervoris in
mum amo
N.—*Neg.*

Utrum ho

1° Nem
tem articu
legis quam
præcepti li
ingerere v
opportunita
virium libe

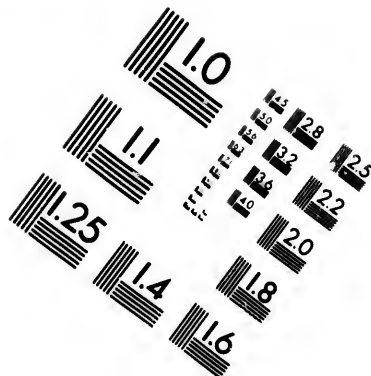
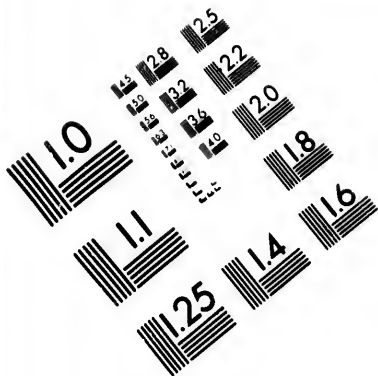
2° *Præ*
que nonni
cepta fidei,
raliter pos
contingit d
prout scil.
tum est *q*
quatenus o
tinctionem
Greg. XII

b) *Tenta*
cis generis
fonte oriri
Trid. Sess.
a *dæmone*
invidiâ di
introivit in
maneat, nu

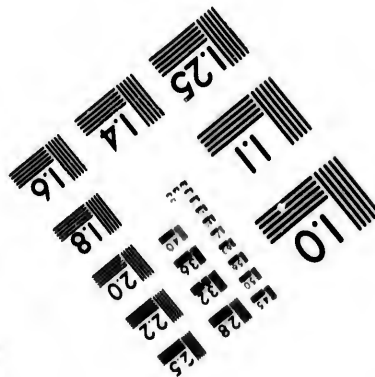
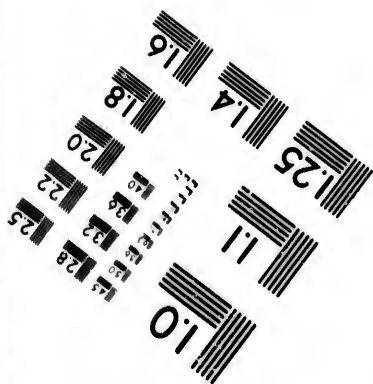
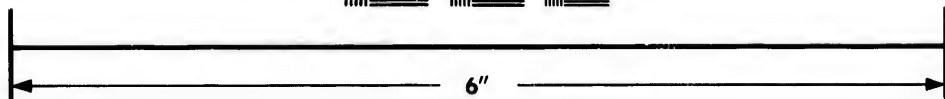
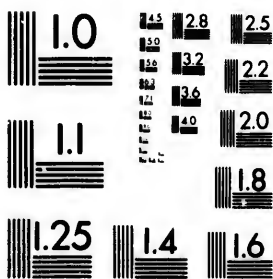
1—Cf. I-I

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

18
20
22
25
28

01
01

ejusmodi fuisset ¹.—*D. Thomas* (2 S. D. XXVIII, Q. I, a. 2 ad 6) docet “aliud esse peccato resistere, aliud victoriam de peccato habere...ille enim proprie vincit peccatum qui potest pertingere ad hoc contra quod est pugna peccati;” unde victoria de tentationibus ea simpliciter dicitur quæ *salutaris* est seu ex motivo fidei ducta.

3° *Pelagiani*, negantes naturæ corruptionem, dixerunt hominem sibi sufficere ad implenda omnia mandata divina: 7 *quorum error in eo principaliter fuit ut sufficientiam illam extenderent ad præcepta supernaturalia vel supernaturaliter implenda; secundario autem in eo quoque decepti sunt quod aestimaverint omnia præcepta naturalia servari omnesque tentationes propulsari posse absque ullo gratiæ auxilio.—Nonnulli catholici, quos inter *Scotus, Durandus, Gabriel*, in hanc postremam Pelagiani erroris partem concesserunt, licet ab eis dissentirent negando hominem posse ex seipso *salubriter* servare præcepta naturalia. Alii ex opposito, ut *Greg. Arim., Capreolus, Marsilius*, quibus accedere videntur recentiores *Augustiniani* ², consent nullum legis præceptum observari posse ab homine lapsio nullamque vinci tentationem sine auxilio gratiæ.—Media habebitur veritas.*

4° Dubium certe non est quin homo in statu *naturæ integre* potuerit ex se totam legem moralem quoad *substantiam operis* implere, tum quia lex hujusmodi non excedit proportionem naturæ, tum quia alioquin nequivisset homo a peccato abstinere, quod perfectioni illius status repugnat.—Verum jam ad doctrinam præcipue intentam properemus.

Conclusio 1^a. — HOMO LAPSUS SINE GRATIA SANANTE NON POTEST IMPLERE TOTAM LEGEM NATURALEM, ETIAM QUOAD SUBSTANTIAM OPERIS, NEQUE GRAVIORES CONTRA ILLAM TENTATIONES SUPERARE.

Sensus concl. est hominem lapsum, sine *sanatione gratiæ*, non posse *dirè* omnia legis naturalis mandata implere omnesque saltem graves tentationes vincere, quamvis *quædam* mandata *confusim* sumpta, imo et *singula* servare valeat.—Conclusio, etsi non formaliter de fide, *theologicè certa* est, tum propter *communem* Doctorum sensum, tum ob damna-

1—Cf. Suarez, l. I, c. 23, n. 25.

2—Vid. supra, art. 2.

tionem h
(Ep. Syn
Pelagian
tem imp
conscrip
(Ep. ad C
“Nemo,
superanda
centias, n
bone con

Prob. c
de infirm
(Rom. VI
autem ca
operor, na
sed quod
facio, car
(Sap. VII
tinens, na
cujus esse
victoriam
a tentatio
orate, ut a

2° S.
tiam Apos
vivificat, i
naturali q
peccatum
tatem, si
peccati qu
sed quia
non in adj

3° *Ratio*
quest. hon
bonum fac
Atqui, qua
cadat, tam

1—Cf. Bel
2—Cf. S. 7
ad Rom.

tionem hæresis pelagianæ. Nam *Conc. Carthag. II* an. 415 (Ep. Syn. ad Innoc. I) testatur idcirco a se damnatos fuisse Pelagianos quod assererent hominem per propriam voluntatem implere posse Dei legem, "sive naturaliter in corde conscriptam, sive in litteris datam." *Cælestinus I* autem (Ep. ad Gall. c. 16), loquens de tentationibus *in genere*, ait: "Nemo, etiam baptismatis gratia renovatus, idoneus est ad superandas diaboli insidias, et ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis acceperit ¹."

1° Prob. concl. 1° ex Scriptura.—Nam Ap. sic conqueritur de infirmitate hominis in lege vel naturali vel mosaica (Rom. VII, 14-16): *Scimus quia lex spiritualis est: ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato. Quod enim operor, non intelligo; non enim quod volo bonum, hoc ago; sed quod odi malum, illud facio. Si autem, quod nolo, illud facio, consentio legi, quoniam bona est* ², etc.—Legitur (Sap. VIII, 21): *Scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det; et hoc ipsum erat sapientia, scire cujus esset hoc donum.* Quare Psalmista (Ps. XVII, 32) victoriam in tentatione simpliciter Deo tribuit: *In te eripiar a tentatione*; unde illud (Matth. XXVI, 41): *Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem.*

2° S. Augustinus (l. de Sp. et Litt.), pertractans sententiam Apostoli (2 Cor. III, 6) *Littera occidit, spiritus autem vivificat*, id intelligit non solum de lege scripta, sed etiam de naturali quæ, sine gratiæ auxilio, auget potius quam arceat peccatum; unde ait (c. 14): "Apparet igitur litteræ vetustatem, si desit novitas spiritus, reos facere potius cognitione peccati quam liberare a peccato...non quia lex malum est, sed quia mandatum bonum habet in littera demonstrante, non in adjuvante spiritu."

3° Ratione sic arguimus.—Constat ex dictis in art. 2 hujus quæst. hominem solis suis viribus non posse totum naturale bonum facere, quia natura peccato ^{vel} saucia et infirmata est. Atqui, quamvis non omne bonum possibile sub præcepto cadat, tamen de plerisque bonis sunt mandata divina vel

1—Cf. Bellarm., l. V, c. 5-7.

2—Cf. S. Thom. *Comt.* in h. l.;—Cornely, *Curs. Script. Sac.*, Ep. ad Rom.

*Adimplere sola
legem natura
non est actus
intellectus. Sicut
aliqui facultates
numerus non
sunt bonæ de
infirmata. Ergo*

naturalia vel positiva; quæ ex ipsa indole legis, nativam libertatis cupiditatem cohibentis, necnon ex variis tentationum incitamentis peculiarem boni faciendi difficultatem ducunt. Ergo non omnia mandata naturalia ab homine lapsa, sine gratia sanante, observari possunt.—Aliqua tamen, imo et singula legis præcepta (excepto summo præcepto amoris Dei super omnia), nil prohibet quominus dicantur naturæ lapsæ proportionata; a) siquidem moralis illa impossibilitas implendi totam legem, quam modo adstruximus, pendet ex causis generalibus internis vel externis, ideoque nonnisi in communi accipienda est. b) Eo vel magis, quia homo in singulis liberum retinet arbitrii usum. c) Jure ergo damnata est prop. 30^a Baii: *Ii fures sunt et latrones qui docent... tentationi ulli sine gratiæ illius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non incidat aut ab ea non superetur.*

*Propter vitium
et tentationes et
incitamenta
debet habere cor
verbum ad nulli
vive vivere, scilicet
Deum, et ita a
aere detest illi
pro nullo bono
immunitati ab illo
arari velib. et
non, in peccato
stent, non ad
det cor etiam cor
eo, sed etiam ad
verbum ad bonum
immunitati tanquam
vivere. Non magis
interdicitur et bonum
veline sensibili
tam in imagine, dicitur
otina relictis, dicitur
inhibere et dicitur
e speculatio et magis*

Conclusio 2^a.—HOMO, IN QUOCUMQUE STATU, SINE GRATIA ELEVANTE NON SOLUM ILLUSTRATIONIS SED ET ADJUTORII, NON POTEST IMPLERE ULLA MANDATA SUPERNATURALIA, VEL NATURALIA QUOAD MERITI MODUM, NEQUE ULLAM TENTATIONEM SALUBRITER SUPERARE.—Veritas hæc, e diametro opposita Pelagianismo, fide constat ex pluribus Ecclesiæ documentis, præsertim ex *Conc. Milev. II*, ex *Conc. Arausic. II* (c. 5-7), ex epistolis RR. PP. *Innocentii I* et *S. Zosimi*, tandem ex *Conc. Trid.* (Sess. VI, c. 1-3); quibus in documentis distincte asseritur necessitas *illustrationis, inspirationis* et *adjutorii gratiæ.*

1° Liquidum est *Scripturæ* suffragium. Nam, præter alia plura, legimus (Rom. XI, 24): *Si tu ex naturali excisus es oleastro et contra naturam insertus es in bonam olivam; quanto magis ii qui secundum naturam inserentur sue olive?* Ubi Apostolus pulcherrima metaphoriæ specie docet cum Gentiles, tum Judæos a fide excisos, laturus esse nobiliores salutis fructus, quatenus olivæ, scil. gratiæ Dei, succum per intimam insertionem in singulis suis potentiis, veluti ramis, suscipient.—Accedit illud (1 Cor. XII, 3): *Nemo, in Sp. Dei loquens, dicit anathema Jesu. Et nemo potest dicere: Dominus Jesus; nisi in Sp. Sancto.* Porro, quid boni facilius est quam pronuntiare nomen Jesu? Si ergo, absque gratia Sp. Sancti, nequit homo id facere, a fortiori

nullum
sanctum
2° Vix
tem incu
disse. Ai
Pelagian
omnia ma
dicatur
sciant, ve
quod sciu
ac Ration
doctrinæ
(cont. dua
fundatam
hæreticor
3° Alia
que statu
quidpiam
tum. At
hominis p
illustrati
get ad im
vel manda
modum qu
intenditur

Solv. o
II, 14): G
legis sunt
Resp. D
adimplent,
sine gratia
Hanc po
Sp. et Litt.
que legis
in imaginem
in nobis,
naturam.

Obj. 2.—
1—Cf. 2 S.

nullum poterit præceptum salubriter implere nisi adiutorium sanctum acceperit.

2° Vix memorare opus est S. Augustinum in eam veritatem inculcandam et vindicandam totas ingenii vires intendisse. Ait (l. de Hæres., hæ. 88) "hoc pertinere ad hæresim Pelagianorum, ut credant sine gratia hominem posse facere omnia mandata divina;" quæ gratia omnibus necessaria prædicatur "non solum ut monstrante ipsa quid faciendum sit sciant, verum etiam ut prestante ipsa faciant cum dilectione quod sciunt" (Aug. de Corr. et Gr. c. 2).—Hæreticis autem ac Rationalistis calumniantibus Augustinum fuisse illius doctrinæ inventorem, respondet ipse Hipponensis Doctor (cont. duas ep. Pelag. l. IV, c. 8) a se "rectam et antiquitus fundatam catholicam fidem adversus recentem Pelagianorum hæreticorum præsumptionem perniciemque defendi."

3° Alias (art. 2) jam confirmavimus hominem in quocumque statu non posse per seipsum, absque gratia elevante, quidpiam boni supernaturalis facere, ob proportionis defectum. Atqui disproportion illa attenditur penes quamlibet hominis potentiam respectu finis supernaturalis. Ergo tum illustratione, tum inspiratione et adiutorio gratiæ, homo indiget ad implendum quodecumque mandatum supernaturale, vel mandata naturalia secundum hunc meritum agendi modum qui, licet non directe cadat sub præcepto, tamen intenditur a legislatore¹.

Solv. obj. (cont. 1^{am} concl.).—OBJ. 1.—Dicit Ap. (Rom. II, 14): *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt.* Ergo.

RESP. *D. antec*:... *quædam* mandata legis naturalis ex se adimplent, *C*; omnia, *S.d*: sine gratia elevante, *Trans*; sine gratia sanante, *N*.—*Neg. conseq.*

Hanc postremam solutionem significavit *Augustinus* (l. de Sp. et Litt. c. 27): "Nec moveat quod *naturaliter* eos dixit *quæ legis sunt facere*... hoc enim agit spiritus gratiæ, ut imaginem Dei, in qua naturaliter facti sumus, *instaret* in nobis," scil. per gratiam sanantem quæ est secundum naturam.

OBJ. 2.—Deus impossibilia non præcipit. Atqui præcipit

1—Cf. 2 S. D. XXVIII, Q. I, a. 3.

Deus etiam homini lapsio implere totam legem moralem. Ergo.

RESP. C. M.—*D. m.* :...implere omnia legis præcepta per seipsum, *N.*; implere singula, et, quando opus sit, petendo auxilium, *C.*—*Neg. conseq.*

Duo notentur.—1° Lex implenda imponitur eo modo quo reapse impletur, scil. secundum *singula* præcepta, non quasi ipsa præceptorum *collectio* directe sub imperio cadat. Porro singulorum præceptorum impletio non videtur etiam homini lapsio impossibilis.—Cæterum 2° juxta dictum Philosophi (III Ethic. c. 3) “quæ per amicos possumus, aequaliter per nos possumus;” unde, cum homini præsto sit, præsertim in difficilioribus et si illud petierit, *auxilium gratiæ*, sub hoc respectu possibilis ei est omnium mandatorum observatio, quin excludatur necessitas divini adjutorii. “Firmiter creditur Deum justum et bonum impossibilia non potuisse præcipere: hinc admonemur, e. in facilibus quid agamus, et, in difficultibus quid petamus” (S. Aug. l. de Nat. et Gr. c. 69).

OBJ. 3.—Qui potest singula præcepta legis implere potest et totam legem, ex singulis conflata. Atqui conceditur hominem lapsio posse per seipsum singula præcepta moralia implere. Ergo.

RESP. D. M.: Qui potest singula præcepta implere secundum potentiam *expeditam* necnon disjunctive et *collective* simul...*C.*; qui potest singula præcepta implere cum quadam *difficultate* et *disjunctive* tantum...*N.*—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*¹.

quæd. 2 Dec. 915.

ARTICULUS V.

Utrum homo possit consequi vitam æternam sine gratia.

1° Cum jam acceperimus ex art. 3 quomodo se habeat voluntas hominis ad finem suum, summa dilectione dignum, *necessitas gratiæ*, proxime inspecta quoad observationem divinæ legis, nunc universalius discutienda occurrit sub

1—Cf. Bellarm., l. V, c. 6 et 8.

ratione
itaque
elevante
vitam æ
hominis

2° *Pel*
admiserit
ultimam
tionis, at

Concl
ÆTERNAM
NATURALI
puam par
“Si quis
dari, ut fa
mereri pos

1^a *Par*
Dei, vita
c. 9): “C
justitiæ vi
æterna:

Deum nos
cere.”—Pr
tet Filium
percat, sed
accipiunt
inter perdi
rari per fid
passione su

2° *Rati*
fini propor
principii ac
ostendit. *E*
ad finem pr
noster in
naturam hu
non potest
sed ad hoc

1—Cf. Bell
2—l. Iæ,

*hominis co
possibilis
moralis jac
invisio be
necessitate per*

ratione medii proportionati ad ultimum finem.—Queritur itaque num homo, sine *gratia*, i. e. sine auxilio divino elevante et confortante vim suam activam, possit *consequi* vitam æternam; ita ut non tam potentia quam *potestas* hominis in dubium vocetur.

2° *Pelagiani* in hoc aliquando errasse referuntur quod admiserint in præsentī œconomia *beatitudinem* quamdam ultimam, *mediam* inter regnum cœlorum et statum damnationis, atque bonis naturalibus sine *gratia* comparandam ¹.

Conclusio.—NEQUIT HOMO SINE GRATIA ASSEQUI VITAM ÆTERNAM; QUAMVIS CONSEQUI VALEAT BONA QUÆDAM CONNATURALIA.—Prop. hæc bimembris, quoad primam et præcipuam partem, est de fide juxta verba Trid. (Sess. VI, c. 2): “Si quis dixerit ad hoc solum divinam gratiam per C. J. dari, ut *facilius* homo juste vivere ac vitam æternam promereri possit... A. S.”

1^a *Pars* prob.—1° Ex Scriptura (Rom. VI, 23): *Gratia Dei, vita æterna*; ubi *S. Augustinus* (de Gr. et Lib. Arb. c. 9): “Cum posset dicere et recte dicere, Stipendium autem justitiæ vita æterna; maluit dicere, *Gratia autem Dei, vita æterna*: ut hinc intelligeremus, non pro meritis nostris Deum nos ad æternam vitam, sed pro sua miseratione perducere.”—Præterea legitur (Joan. III, 14-15): *Exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam*; quibus ex verbis duo accipiuntur contra Pelagianos, nempe: a) non dari medium inter perditionem et vitam æternam; b) hanc autem comparari per fidem in Christum qui nobis necessariam gratiam passione sua promeruit.

2° *Ratione*—Actus perducentes ad finem oportet esse fini proportionatos. Nullus autem actus excedit proportionem principii activi, prout manifesta rerum naturalium inductio ostendit. Ergo et ipsa *virtus activa eandem proportionem ad finem præhabere debet*. Atqui *vita æterna, ultimus finis noster in beatifica Dei visione consistens, longe superat naturam humanam viresque ejus activas naturales* ². Ergo non potest homo per sua naturalia consequi vitam æternam, sed ad hoc exigitur altior virtus elevans et perficiens, non

1—Cf. Bellarm., *De Amiss. gr. et St. pecc.* l. VI, c. 1-3.

2—1-II^a, Q. V, a. 5.

*Videre Deum de
enti est proprium
est actus Dei. Al.
qui nullus potest
agere aliquid alte-
rius beatitudinis in
di virtute istius
beatitudinis. Ergo.*

*omnis cogitatio alicui naturalis
proportionalis ad finem debet. Sic
naturalis facultas quæ operatur in hac natura. Et quæ dicitur
in virtute beatifica scilicet deus, excedit objectum formale fa-
cultatis per quam natura humana operatur. Ergo — — —*

- solum in ratione actus, sed et *in ratione principii*, potentias naturales, scil. exigitur virtus gratiæ¹.

2^a Pars (cont. Quesnelli propp. 55-56) uno verbo expeditur: homo enim, nativa sua virtute, potest in utroque ordine, physico et morali, opera sive speculativa sive practica perficere, quæ ab Auctore naturæ humanæque societatis providore bona connaturalia, juxta proportionis legem, exspostulent.

Solv. obj.—**OBJ. I.**—Ex verbis (Matth. XIX, 17) *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, videtur quod ingressus in vitam æternam pendeat ab hominis voluntate. Atqui quod a nostra voluntate pendet, per nos ipsos possumus. Ergo.

RESP. D. M.... quatenus voluntas libere exercet actum perductivum ad vitam æternam, *C*; quasi ad talem actum non egeat preparari et moveri a Deo per gratiam, *N*.—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Vita æterna est merces homini retribuenda secundum opera ejus. Atqui homo dominus est suorum operum. Ergo.

RESP. D. M.... secundum opera naturaliter facta, *N*; secundum opera per divinum auxilium in ordinem divinæ mercedis sublimata, *C*.—*Trans. min.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Vita æterna est ultimus finis humanæ vitæ. Atqui res, homine inferiores, possunt per sua naturalia consequi finem suum. Ergo a fortiori, etc.

RESP. D. M.... finis connaturalis, *N*; finis supernaturalis et gratuitus, *C*.—*D. m.*... et earum inferioritas prohibet ne ad altiorem finem evehantur, *C*; possent ad finem æternæ vitæ elevari, *N*.—*Neg. conseq.*

1° Nobilioris conditionis est natura quæ potest consequi perfectum bonum, licet ad hoc indigeat exteriori auxilio, quam natura quæ non potest, sed quoddam bonum imperfectum propria virtute consequitur; v.g. melius est dispositus ad sanitatem qui, juvante medicina, perfectam sanitatem obtinere valet quam qui, sine tali auxilio, perfecta sanitate carere cogitur.—Quocirca 2° creatura rationalis, quæ potest, mediante divino auxilio, bonum supernaturale vitæ æternæ assequi, certe præstat creatura irrationali quæ hujusmodi boni non est capax, sed ad finem mere naturalem et imperfectiorem propria vi pertingit.²

1—Cf. C. G. III, 147.

2—I-Itæ, loc. cit.

Utrum

1° Pr
humana
Deoque
in ratione
situatur
quendam

2° Ete

animam
doni sup
tum hom
silio ad
vel negan

ponatur

Quæ con
erit per s
se, sed pe
viat, dispa
materiale
naturæ vi
ralis præ
negativan
possibilem
intelligend

3° In ip
sensusse
quamvis c
terent: co
tratio.

Conclu
PARET, IN
AUXILIO GI
quia secus
Thesis e

ARTICULUS VI.

Utrum homo possit seipsum ad gratiam præparare per seipsum absque exteriori auxilio gratiæ.

1º Præsupponimus ex dictis in art. præc., non posse humanam voluntatem præparari ad meritorie operandum Deoque in gloria fruendum sine habituali gratiæ dono, quo in ratione principii activi tam excelso fini proportionata constituitur. — Verum quæstio est de præparatione ad consequendam ipsam gratiam habitualem.

2º Etenim a) aliud est gratia habitualis, perficiens animam ejusque potentias secundum rationem permanentis doni supernaturalis, aliud est gratia actualis transitorie tantum hominem adjuvans. — b) Præterea præparatio seu dispositio ad gratiam habitualem multipliciter haberi potest, scilicet vel negative vel positive, prout removeatur obex peccati vel ponatur conditio utcumque ducens ad consecutionem gratiæ. Quæ conditio si naturâ suâ ad effectum conferat, dispositio erit per se, simpliciter et formalis; si vero conditio non per se, sed per adjunctum auxilium consequendo effectui deserviat, dispositio erit per accidens tantum, secundum quid et materialis. — c) Porro, cum constet posse hominem solis naturæ viribus aliquod peccatum vitare et aliqua legis naturalis præcepta observare, patet eo ipso dispositionem mere negativam et materialem naturæ humanæ esse quadantenus possibilem absque auxilio gratuito; at vero præsens dubium intelligendum est de præparatione positiva et formali.

3º In ipso tractatus exordio præfati sumus Semipelagianos sensisse initia fidei et salutis a solo esse libero arbitrio, quamvis consummationem salutaris operis a gratia Dei reputerent: contra quos stabit seq. veritatis propositio et demonstratio.

Conclusio. — UT HOMO SE AD GRATIAM HABITUALEM PRÆPARET, INDIGET NON QUIDEM ALTERO GRATIÆ HABITU, SED AUXILIO GRATIÆ ACTUALIS. — Dico: non altero gratiæ habitu quia secus procederetur in infinitum.

Thesis est de fide, prouti constat ex decretis Conc. Arausiaci.

Præparatio gratiæ negative est cessare facere a peccatis et a peccatis gratiæ. Præparatio gratiæ positive est ad consequendam gratiam.

Principium ad finem aliorum effectuum debet esse eodem ordine ut principium ad gratiam et gratiam habitualementem. Ergo gratia habitualementem et gratiam habitualementem debent adjuvari. (Bolmann)

II, necnon ex *Conc. Trid.* (Sess. VI, c. 3): "Si quis dixerit, sine præveniente Sp. S. inspiratione atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere aut pœnitere posse *sicut oportet*, ut ei justificationis gratia conferatur; A. S."

1° Non pauca sunt *Scripturæ* effata ad hanc veritatem spectantia. Sic legimus (Joan. VI, 44): *Nemo potest venire ad me nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Si enim homo seipsum ad gratiam præparare posset, certe non indigeret *trahi* ab alio.—Huc pertinent textus in *Conc. Arausic.* adducti, v. g. (can. 3): "Si quis *invocatione* humana gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere ut invocetur a nobis, contradicit *Isaiæ* prophætæ (LXV) vel Apostolo idem dicenti (Rom. X) *Inventus sum a non quaerentibus me etc.*" Et (can. 6): "Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quaerentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri divinitus...resistit Ap. dicenti (1 Cor. IV) *Quid habes quod non accepisti?*" Cf. can. 4, 7, 8.

2° Innumeros *traditionis* testes habemus, quorum agmen ducit *S. Augustinus*, præcipuus Semipelagianismi debellator. Sic (l. de Præd. Sanct. c. 2), loquens de iis quæ ad religionem et pietatem pertinent, ait: "Sicut nemo sibi sufficit ad *incipiendum* vel *perficiendum* quodcumque opus bonum... ita nemo sibi sufficit vel ad incipiendam vel ad perficiendam fidem, sed sufficientia nostra ex Deo est." *S. Joan. Chrys.*, cujus mens dubia nonnullis visa est, docet (Hom. 13 in Joan.) "gratiam Dei semper in beneficiis priores sibi partes vindicare." Et *S. Hieronymus* (Ep. 130): "Ipsumque quod nostrum est sine Dei miseratione nostrum non est." Item *S. Bernardus* (l. de Gr. et Lib. arb.): "Conatus nostri et cassi sunt, si non adjuventur, et nulli, si non excitentur."—Dubii ex quibusdam Patribus desumptis respondere licet: a) unam alteramve dissentientem vocem in communi concentu non esse audiendam; b) quosdam antiquiores Patres ante exortam pelagianam hæresim minus caute esse locutos; c) quosdam etiam, e quibus *S. Cyprianus*, *S. Irenæus*, *S. Joan. Chrys.*, id sibi aliquando proposuisse ut potestatem liberi arbitrii contra Fatalistas vindicarent; d) tandem alios, ut *Theoderetum*, *Photium*, *Theophylactum*, dum de gratia loquerentur, plenam et perfectam intellexisse, non in-

choatam
mention

3° *Re*

prepara
verti, si
ad recip
vertit. A
converte
moveat l
Omne ag
finiumqu
suum fin
converte
autem pr
tium; v.
riam ex i
lum alicu
omniùm t
commune
suo appet
raliter se
immediate
commune
toris natu
ralem fine

Solv. o
mini...et
est animo
sionis et p

RESP. C
libere, C;
sub influx

In his s
trium, cuj
tat, sed ta
modum in

1—Cf. Kn
2—Cf. De
3—Cf. Caj

*converter, quia tu Dominus Deus meus, et (Thren. V, 21) : Convertite nos, Domine, ad te, et convertemur, commendatur gratia præveniens, quin excludatur liberi arbitrii cooperatio. Creata enim voluntas non potest ad Deum converti, nisi Deo ipsam ad se convertente*¹.

OBJ. 2.—Homo faciens quod in se est se præparat ad gratiam, juxta illud (Luc. XI, 13) : *Pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se.* Atqui facere quod in se est pertinet ad naturam. Ergo.

RESP. *D. M.* : ...dispositione materiali et per accidens tantum, *C.*; dispositione formali, *S.d.* : faciens quod in se est cooperando gratiæ, *C.*; scilicet naturæ viribus, *N.*—*C.d.m.* : facere quod in se est seu in propria potentia viribus...*C.*; libere assentiri gratiæ...*N.*—*Neg. conseq.*

Quodcumque bonum naturale ab homine factum non est de se nisi dispositio mere *materialis*, cui *per accidens* tantum gratia accedere potest : nos vero loquimur de dispositione *formali*.—Verum cum dicitur homo *facere quod in se est*, id communius intelligitur de voluntate libere consentiente, prout adjuvatur gratuito auxilio Dei moventis et dirigentis : siquidem nihil homo potest facere nisi proportionaliter a Deo moveatur, secundum illud (Joan. XV, 5) : *Sine me nihil potestis facere.* Et sub hoc sensu facienti quod in se est Deus non denegat gratiam².

OBJ. 3.—Homo indigens gratia ut se ad gratiam præparet pari ratione indigebit altera præparatione ad illam, et ita porro. Atqui id infert processum in infinitum : quod repugnat. Ergo.

RESP. *D. M.* : Homo indigens gratia habituali ut se ad habitualement gratiam præparet, pari ratione...*C.*; homo indigens sola gratia actuali primi moventis ut se ad habitualement disponat...*N.*—*C.d.m.*—*Neg. conseq.*

Objectio hæc procedit de gratia *habituali*, ad quam requiritur aliqua præparatio, quia omnis forma subjectum dispositum exposcit. Sed hoc quod homo gratuito a Deo moveatur non præexigit aliquam aliam motionem, cum Deus sit primum movens disponens animam ad formam gratiæ³.

1—Cf. Conc. Trid. (Sess. VI, cap. 5).

2—Cf. infra, Disp. IV.

3—Vid. plura ap. Bellarm. l. VI, c. 4-6, et Knoll, Sect. I, c. II, a. 1.

Utru

1° Ad
catum t
possit p
etiam p
resurger
potest d
prout pe
tum ve
creatura
absolute
quamdan
exigentia
pro præ
resurger
tionem r

2° Su
Deum re
etiam po
tialis ad
necessita

Conc
PECCATO
tenendur
14, 19) e
19 *Arat*
gratia sa
sine Dei

1° In
qui dele
Non abj
gratis Ch

1—Cf. C

2—Cf. C

ARTICULUS VII.

Utrum homo possit resurgere a peccato sine auxilio gratiæ. a Jansen?

1º Ad determinandum *questionis statum*, adverto a) peccatum transire actu, manere tamen reatu; cum vero homo possit per seipsum *ab actu peccandi* cessare, dubium est num etiam per seipsum et absque auxilio gratiæ a *statu peccati* resurgere valeat.—b) Resurgere autem a peccato intelligi potest dupliciter, nempe vel *secundum quid* vel *simpliciter*, prout peccati ruina reparetur vel quoad naturæ bonum tantum vel quoad bonum gratiæ ad quod impræsentiarum creatura intellectualis ordinatur ¹.—c) Porro, licet præcise et absolute sufficiat gratia *sanans* ad restituendum hominem in quamdam rectitudinem *naturalem*, nihilominus secundum exigentiam finis supernaturalis ad quem ordinamur, ideoque pro præsentî providentia *simpliciter*, nequit homo a peccato resurgere absque gratia *elevante*: in cujus rei demonstrationem mox incumbendum est.

2º *Supponimus* contra Lutheranos per hanc gratiam *posse* Deum revocare hominem a peccato in justitiam: siquidem, etiam post peccatum, manet in anima potentia saltem obedientialis ad esse et bonum supernaturale ².—Tota quæstio est de *necessitate* divini auxilii.

Conclusio.—HOMO NULO MODO POTEST RESURGERE A PECCATO PER SEIPSUM SINE AUXILIO GRATIÆ.—Hoc fide est tenendum contra Pelagianos post Conc. Arausic. II (can. 4, 14, 19) et Conc. Trid. (Sess. VI. cap. 5 et can. 1, 3). Canon 19 Arausic. id habet: "Cum natura humana sine Dei gratia salutem non possit custodire quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare quod perdidit?"

1º In Scripturis legimus (Is. XLIII, 25): "Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me. Et (Gal. II, 21): "Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est; id est, si absque gratia et per

1—Cf. Cajet. in h. loc.
2—Cf. C. G. III, 156.

*Sunt quædam qui
in dubio dant
non terminantur
in gratia nisi per
legem quod aliq
f. legi b. om
f. legi dare e
accidentium est
a. 1.*

solas nature vires, observata lege, justitia obtineri potest, supervacanea fuit mors Christi : quod christianæ religionis systemati repugnat.

2° Opportuna sunt S. Augustini verba (de Pecc. mer. et remiss. l. II, c. 19) : " Quod vitium nisi adjuvante gratia superetur, ad justitiam nemo convertitur ; nisi operante gratia sanetur, justitiæ pace nemo perfruitur. Cujus autem gratia vincitur et sanatur, nisi illius cui dicitur : *Converte nos, Deus sanitatum nostrarum, et averte iram tuam a nobis?*"¹

3° Subit rationalis probatio ex effectibus formalibus peccati : qua enim ratione gratia tollat peccati essentiam, infra loquendo de justificatione dissertabitur.

Resurgere a peccato sibi vult, hominem redintegrari in eis quæ peccando amisit. Atqui homo peccans triplex detrimentum incurrit, scil. maculam, corruptionem naturalis boni, et reatum pænæ :² quæ tria per gratiam tantum aboleri possunt. Ergo. *Prob. min.* per partes.

a) Imprimis peccator maculam contrahit, in quantum privatur decore gratiæ ex deformitate peccati. Atqui decor ille, in anima proveniens ex illustratione divini luminis refulgentis per splendorem rationis et cœlestis sapientiæ radios, reparari non potest nisi Deo denuo illustrante per lumen gratiæ sanantis et elevantis. Ergo necesse est ut dicamus cum Psalte (Ps. L, 8) : *Asperges me hyssopo et mundabor ; lavabis me et super nivem dealbabor.*

b) Secundo, per peccatum corrumpitur bonum natura, in quantum natura hominis deordinatur, voluntate Deo non subjecta ; hoc enim sublato ordine, quia voluntas omnium potentiarum moralitatem regit, consequens est ut tota natura hominis peccantis inordinata remaneat. Atqui communis ille naturæ ordo per subjectionem voluntatis ad Deum restitui nequit nisi Deo voluntatem hominis ad se trahente sibi que per gratiæ efficaciam subjiciente (cf. art. præc.). Recte igitur Deus refertur dicens (Ezech. XXXVI, 26) : *Dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri ; et auferam cor lapideum de carne vestra et dabo vobis cor carneum.*

1—Ps. LXXXIV, 4.

2—Cf. I-II^æ, Q. LXXXV—LXXXVII.

c) De
cando
reatus p
est offen
dum id
vobis om
graphum
cruci.—
gratiæ a
tum ad

Solv.

fit sine
illumina
mortuis,

RESP.

dum acti
gratia ac
per conat
gitur vel
resurgere
arbitrium

OBJ. 2

tati. Atq
tem nat
medicina

RESP.

N.—Tra

Peccat

fine ; qui

patet na
gratia.—

esse debe

ad quam
habet. U

infundatu
deretur n

OBJ. 3

ad statum
jectus. A
Ergo etc.

c) Denique habetur reatus pœnæ, per quem homo peccando mortaliter æternam meretur damnationem. Porro reatus pœnæ æternæ remitti non potest nisi a Deo, in quem est offensa commissa, et qui hominum iudex existit, secundum id quod legitur de Christo (Col. II, 13-14): *Donans vobis omnia delicta; delens quod adversus nos erat chirographum decreti... et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci.*—Itaque, ad hoc ut homo a peccato resurgat, requiritur gratiæ auxilium et quantum ad *habitualement* donum, et quantum ad interiorem Dei *motionem*.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Illud quod præexigitur ad gratiam fit sine gratia. Atqui resurgere a peccato præexigitur ad illuminationem gratiæ, juxta illud (Eph. V, 14): *Exurge a mortuis, et illuminabit te Christus.* Ergo.

RESP. D. M: Illud quod præexigitur ad gratiam secundum actum liberi arbitrii fit sine gratia *habituali*, C; sine gratia *actuali*, N.—D. m: Resurgere a peccato *inchoative* et per conatus liberi arbitrii proportionaliter *moti* a Deo præexigitur vel tempore vel natura ad illuminationem gratiæ, C; resurgere a morte peccati *totaliter* et per *solum* liberum arbitrium præexigitur... N.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Peccatum virtuti opponitur, sicut morbus sanitati. Atqui homo, principium vitæ retinens, potest per virtutem naturæ resurgere de ægritudine ad sanitatem, sine medicinæ auxilio. Ergo.

RESP. D. M: Peccatum veniale... C; peccatum mortale... N.—*Trans. m.*—*Neg. conseq.*

Peccatum *mortale* id efficit ut avertat hominem ab ultimo fine; qui quum sit principium totius ordinis et vitæ moralis, patet naturam non posse a peccati statu liberari absque gratia.—Hæc autem gratia non solum *sanans*, sed et *elevans* esse debet ut homo consequatur *sanitatem supernaturalem* ad quam naturalis ratio et voluntas nullam proportionem habet. Unde natura lapsa indiget ut ei denuo lumen gratiæ infundatur, sicut si corpori mortuo resuscitando denuo infunderetur anima.

OBJ. 3.—Quælibet res naturalis potest redire per se ipsam ad statum convenientem suæ naturæ, v. g. lapis sursum projectus. Atqui peccatum est quiddam contrarium naturæ. Ergo etc.

RESP. D. M: Quælibet res, integra manens, potest redire...
C; etiam amissa integritate et proportione ad illum statum...
N.—C.m.—Neg. conseq.

Quando res seu natura manet *integra*, potest per se ipsam reparari in eo quod est sibi conveniens et proportionatum; sed in id quod superexcedit suam proportionem restitui non potest sine exteriori auxilio. Sic igitur humana natura, defluens per actum peccati, suaque per corruptionem integritate orbata, nequit per seipsam reparari nec ad bonum sibi *connaturale*, neque multo minus ad bonum *supernaturalis* justitiæ consequendum.

ARTICULUS VIII.

Utrum homo sine gratia possit non peccare.

Peccatum aut *preteritum* est a quo homo lapsus liberari indiget, aut *futurum* quod præcavere jubemur; quam ob rem, ostensa sub primo respectu necessitate gratiæ, idipsum jam altero sub respectu determinandum venit.

Et 1° præloquar hominem secundum statum *naturæ integræ* potuisse, etiam sine gratia habituali, non peccare nec mortaliter nec venialiter. Ratio est quia peccare nihil aliud est quam recedere ab eo quod est secundum naturam; quod certe homo naturâ viribusque integer vitare poterat, licet indigeret proportionali auxilio Dei conservantis et moventis.—At quæstio præsens instituitur de statu *naturæ corruptæ*.

2° Quæritur non de potentia *physica* et remota ad vitandum peccatum, sed de potentia *moralis* et propinqua.—Cum vero homo corruptus considerari possit vel *post* acceptam ex gratia sanationem secundum mentem vel *ante* illam, duo idcirco distinctis conclusionibus statuenda occurrunt.

Conclusio 1^a.—IN PRÆSENTI NATURÆ STATU, LICET HOMO JUSTIFICATUS POSSIT CUM AUXILIIS ACTUALIBUS ORDINARIIS ABSTINERE AB OMNI PECCATO MORTALI, TAMEN NON VALET SINE EXTRAORDINARIO AUXILIO SEU PRIVILEGIO OMNIA PECCATA VENIALIA VITARE.

1^a P
cumque
ad sola
rium c
dunt de
(can. 22)
auxilio
non po
tualet
unde to
peccati
gratiæ d

2^a P
Pelagia
cujus ha
semel ju
etiam v
modum

Prob
enim es
intres i
(i. e. non
Item (J
omnia c
nuntur.

2° E
qui (l. d
qua pro
agitur,
sanctas,
gare utri
mus?...
peccatum
nobis no
tius, etc

3° Ra
sanatur c

1—1 Jo
2—Cf. S

1^a Pars constat ex decreto *Conc. Mileviani* (can. 3): "Quicumque dixerit gratiam Dei, qua justificamur per J. C. D. N., ad solam remissionem peccatorum valere, non etiam *adjutorium* conferre *ne peccata committantur*, A. S." Quibus accedunt definitiones *Trid.* (Sess. VI, cap. 11 et can. 18) necnon (can. 22): "Si quis dixerit justificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel *cum eo non posse*; A. S."—Ratio est, quia homo, per gratiam habitalem ad *ordinem debiti finis reductus, principium* habet unde tota vita sua moralis in rectitudine servetur atque a peccati mortalis deviatione absteineat, suppositis tamen auxiliis gratiæ *actualis* de quibus in art. seq.

2^a Pars et præcipua hujus concl. definita est contra *Pelagianos* a *Conc. Milev.* (can. 6-7), necnon a *Conc. Trid.* cujus hæc sunt verba (Sess. VI, can. 23): "Si quis hominem semel justificatum dixerit... posse *in tota vita peccata omnia*, etiam venialia, vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia; A. S."

Prob.—1° Ex *Scriptura* (2 Paralip. VI, 36): *Neque enim est homo qui non peccet*. Et (Ps. CXLII, 2): *Ne intres in iudicium cum servo tuo; quia non justificabitur* (i. e. non inveniatur justus) *in conspectu tuo omnis vivens*. Item (Jac. III, 2): *In multis offendimus omnes*. Quæ omnia communiter a Patribus de peccatis venialibus exponuntur.

2° Ex *traditione*. Testem appello præ aliis *S. Augustinum* qui (l. de Nat. et Gr. c. 36) ait: "Excepta S. V. Maria de qua propter honorem Domini nullam prorsus, cum de peccatis agitur, haberi volo quæstionem... si omnes illos sanctos et sanctas, eum hic viverent, congregare possemus, et interrogare utrum essent sine peccato, quid fuisse responsuros putamus?... nonne una voce clamassent: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, et veritas in nobis non est* 1"? Ita *S. Hieronymus, S. Greg. M., S. Fulgentius*, etc 2.

3° *Ratione* S. Thomæ.—Homo justus in presenti vita sanatur quidem secundum mentem, nondum tamen appetitu

1—1 Joan. I, 8.

2—Cf. Suarez, l. IX, c. 8.

carnali totaliter refecto. Unde Ap. in persona hominis reparati dicit (Rom. VII, 25): *Ego ipse mente servio legi Dei, carne autem legi peccati.* Atqui homo, in tali statu constitutus, et cum auxiliis gratiæ ordinariis, non potest quin venialiter labatur, corruptioni sensualitatis obsequens: cujus motus *singulos* quidem reprimere potest, et ex hoc habent de voluntario et de peccato; *non autem omnes*, quia dum uni resistere nititur, fortassis alius insurgit, neque etiam ratio semper potest esse pervigil ad hujusmodi motus compescendos aut vitandos.

Expl. doctrina.—1° Non negamus justum, cujus vires habituali gratiæ reparatæ sunt, posse cum gratiæ actuali ordinariæ, saltem *ad breve tempus*, omnia venialia vitare: quod explicite tradit *S. Thomas* (III, Q. LXXIX, a. 4 ad 2). Loquens enim de textu 1 Joan. I, 8, ait: “Illud verbum non est intelligendum, quin aliquâ horâ possit homo esse absque omni reatu peccati venialis; sed quia vitam istam sancti non ducunt sine peccatis venialibus.” Conclusio itaque exponatur oportet vel de *tota vita*, ut definiit *Conc. Trid.*, vel de *diuturno tempore*, ut theologi communiter docent¹.

2° a) *Singula* quidem peccata venialia homo justus declinare potest; quæ cum distributive, seu unum post aliud, occurrant, de illis singillatim vitandis præceptum datur; at fieri non potest, *moraliter* loquendo, quin homo in aliquo *indeterminate* deficiat.—b) Proclive est autem inferre, impotentiam illam moralem frequentius se prodere quoad venialia subreptitia et *semideliberata* quam quoad *deliberata*. Imo non desunt qui probabile existimant, viros eximiæ sanctitatis posse absque speciali privilegio, saltem longiori tempore, omnia venialia *deliberata* vitare.

3° a) Constat ex *Trid.* et *S. Aug.* speciale illud privilegium fuisse in tota sua plenitudine *B. M. Virginii* concessum: quod ut dogma catholicum habendum est².—b) Quærentibus autem num aliquis Sanctus, præter Dei Matrem, fuerit tali privilegio insignitus, respondeo cum *Mazzella* (Disp. II, a. 5): *primo*, si agatur de solis venialibus *deliberatis*, credi potest *Apostolos* post Sp. Sancti adventum,

1—Cf. Knoll, Sect. I, c. II, a. 3.

2—Cf. III, Q. XXVII, a. 3-4.

aliosqu
non con
et de sp
sertim
admis
quod as
victoria
S. Joan
sit de
tempore
exceptio
sanctos

Conc

REPARET
TEST, DI
POTEST.—
cent. I (I
hominem
affirmant
occurba

Prob
(Ps. LXX
me; et a
caderem,

2° Ex
“ Quisqu
nem (neg
gratiæ D
sola lege
hominum
esse non c
catum, qu
ad aliud t

3° *Ratio*
cum homo
quod ei co
dum quod
seipsum or

1—Cf. Ca;

aliosque sanctos in majori suæ perfectionis gradu, illa amplius non commisisse. *Secundo*, si agatur de aliquo vitæ tempore et de *speciali materia*, probabilissimum est *S. Joseph*, præsertim post matrimonium, nihil contra castitatem venialiter admisisse neque ex deliberatione neque ex subreptione; quod asseri potest etiam de *Angelico Doctore* post celebrem victoriam in materia castitatis reportatam. Idem teneto de *S. Joan. Baptista* quoad peccatum lingue. *Tertio*, si sermo sit de omnibus simpliciter venialibus et pro quocumque tempore, probabilior est *communisque sententia* quæ negat exceptionem factam in gratiam B. M. Virginis apud alios sanctos obtinuisse.

Conclusio 2^a.—HOMO, NISI PER GRATIAM JUSTIFICANTEM REPARATUR, SINGULA QUIDEM PECCATA MORTALIA VITARE POTEST, DIU TAMEN ABSQUE PECCATO MORTALI MANERE NON POTEST.—Id contra *Pelagianos* assertum invenitur ab *Innocent. I* (Ep. ad Conc. Milev.): “Negantes, ait, auxilium Dei, hominem sibi posse sufficere, nec gratia hunc egere divina affirmant, qua privatus necesse est diaboli laqueis irretitus occubat.”

Prob. 1° ex Scriptura.—Nam huc revocari possunt verba (Ps. LXX, 10): *Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me*; et alia (Ps. CXVII, 13): *Impulsus eversus sum ut caderem, et Dominus suscepit me.* (Cf. supra art. 4, concl. 1).

2° Ex Patribus.—*S. August.* (l. de Perf. just. c. ult.) ait: “Quisquis negat nos orare debere ne intremus in tentationem (negat hoc autem qui contendit ad non peccandum gratiæ Dei adjutorium non esse homini necessarium, sed, sola lege accepta, humanam sufficere voluntatem), ab auribus hominum removendum et ore omnium anathematizandum esse non dubito.” Accedit illud *Greg.* (25 Mor. c. 9): “Peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, mox suo pondere ad aliud trahit.”

3° Ratione.—Juxta *D. Thomam* (I-II^a, Q. LXXXIX, a. 6), cum homo lapsus usum rationis habere inceperit, primum quod ei cogitandum occurrit est deliberare de seipso¹ secundum quod naturaliter beatitudinem appetit. Et si quidem seipsum ordinaverit ad debitum finem, per gratiam conse-

1—Cf. Cajet. in h. loc.

quetur remissionem originalis peccati; si vero non ordinet se ipsum ad debitum finem, *secundum quod in illa ætate est capax discretionis*, peccabit mortaliter. Atqui existens in peccato mortali, sibi relictus, non potest quin mox in alia peccata mortalia decidat.

Prob. min.—a) Nam sicut rationi subdi debet inferior appetitus, ita etiam ratio subdi debet Deo et in ipso finem voluntatis constituere. Atqui inferiori appetitu non totaliter subjecto rationi, esse non potest quin contingant inordinati motus *veniales*. Ergo etiam ratione hominis non totaliter subjecta Deo, consequens est ut contingant multæ inordinationes *mortales*.—*b)* Sane, potentia vitandi omne peccatum mortale consistit in subjectione voluntatis ad Deum, quatenus per finem debitum regulantur omnes actus humani: siquidem effectus universalis, ut vitatio omnis peccati mortalis, postulat causam *universalem* quæ esse non potest nisi causalitas honesti finis in quo cor firmatum sit et cui omnia subjiciantur. Atqui sicuti affirmatio est causa affirmationis, ita negatio est causa negationis. Ergo consequens est ut privatio subjectionis ad Deum per peccatum mortale privet potentia propinqua vitandi in posterum omnem lethalem culpam ¹.—*c)* Præterea, primum est ut homo operetur secundum sollicitationem finis præconcepti et inclinationem habitus præexistentis, nisi præmeditatio efficax rationis contrarium suadeat. Atqui ex una parte homo lapsus, qui jam finem suum in creaturis seu in amore sui usque ad contemptum Dei defixit, tum finaliter, tum subjective et dispositive ad malum inclinatur; ex altera parte in tam multis maximeque in repentinis quæ accidunt, possibile ei non est illam continuo exercere vigilantiam qua ponderatim discutiat quidquid velle vel agere oporteat. Ergo nequit contingere ut *diu* permaneat quin operetur secundum indolem voluntatis deordinatæ a Deo, nisi cito per gratiam ad debitum ordinem reparetur ².

Subnotetur posse hominem lapsum *singula* peccata mortalia, etsi non omnia, declinare (sicut et de venialibus dictum est): quia numquam determinatur ad malum, sed in singulis

1—Cf. Cajet. in h. art.

2—Cf. C. G., III, 160.

Divisim
potest,
præter
habitus
totum i
fusum i
est volu
lioribus
natur a
naturali
super or

Solv.

eo quod
reparetur
potest or

RESP.

in eo qu
actus, d
conseq.

1° Lic

potestate

illud pec

tarie con

(C. G. 1.

quod se

quod se

omne pe

OBJ. 2

correptio

RESP.

vitandun

auxilio,

externæ

N.—Neg

Utilite

secus ins

occulta in

Gr. c. 6).

1—Cf. M

divisim sumptis seu in particularibus casibus indeterminatis potest, pro libero suo arbitrio, ex præmeditatione rationis agere præter ordinem finis præconcepti et præter inclinationem habitus; eo ferme modo quo *infirmus*, quin valeat sine casu totum iter hominis sani peragere, aliquos tamen gressus confusim in quacumque parte viæ facere potest. — Insuper præsto est voluntati humanæ *auxilium* Dei transiens quo in difficilioribus custodiatur, si velit, a peccato mortali, necnon disponatur ad gratiam justificantem, ex qua valeat non solum naturaliter sed et supernaturaliter præcepta servare et Deum super omnia diligere.

Solv. obj. (cont. 2^{am} concl.)—**Obj. 1.**—Nullus peccat in eo quod vitare non potest. Atqui homo lapsus, antequam reparetur per gratiam, dicitur vere peccare. Ergo vitare potest omne peccatum saltem mortale.

Resp. D. M....in eo quod vitare non potest ullo modo, *C*; in eo quod vitare non potest ex proprio defectu quoad omnes actus, dum tamen potest quoad singulos, *N.*—*C. m.*—*Neg. conseq.*

1° Licet ille qui est in peccato non habeat hoc in propria potestate quod omnino vitet peccatum, potest tamen *hoc* vel *illud* peccatum vitare; unde quodcumque committit, voluntarie committit, et ita non immerito ei imputatur ad culpam (*C. G. l. c.*)—Eo magis 2° quia ex ejus *culpa* est non solum quod se in quadam peccandi necessitate posuerit, sed etiam quod se nunc ad habendum gratiam non præparet qua posset omne peccatum mortale aversari¹.

Obj. 2.—Ad hoc peccator corripitur ut non peccet. Atqui correptio divina non debet dici frustranea. Ergo.

Resp. D. M....quatenus voluntas hominis requiritur ad vitandum peccatum, *C*; quia correptio sufficiens sit sine Dei auxilio, *N.*—*D. m.*... non debet dici sine effectu quodam externæ excitationis, *C*; per se efficaciter in animam agit, *N.*—*Neg. conseq.*

Utiliter peccator corripitur, “ ut strepitu correptionis *forinsecus* insonante ac flagellante, Deus in illo *intrinsicus* occulta inspiratione operetur et velle ” (*S. Aug., l. de Corr. et Gr. c. 6.*)

1—*Cf. Mazzella, Disp. II, a. 6, p. 255-56.*

OBJ. 3. — In potestate hominis est eligere bonum vel malum, juxta illud (Eccli. XV, 18): *Ante hominem... bonum et malum: quod placuerit ei dabitur illi*. Atqui aliquis peccando non desinit esse homo. Ergo.

RESP. D. M: ... in statu naturæ integræ, C; in statu naturæ corruptæ, S.d: quatenus homo libertate sua propriæ sortis est artifex, C; quasi omne bonum velit et ab omni malo absteineat absque auxilio gratiæ, N. — C.m. — Neg. conseq. ¹.

ARTICULUS IX.

Utrum ille qui jam consecutus est gratiam per seipsum possit operari bonum et vitare peccatum absque auxilio gratiæ.

1° Cuique perspicuum est hominem in gratia existentem non indigere alio gratuito auxilio, per modum doni *habitualis*, ad recte vivendum. — Nemo est etiam qui non videat justum, gratiæ virtutumque infusarum viribus instructum, *plura* posse *bona moralia* operari quam extra gratiam. — Quæstio autem movetur, utrum justus in gratia habituali constitutus possit quæ operanda sunt in ordine salutis operari quæque vitanda sunt mortalia vitare absque alio gratiæ actualis auxilio, seu, quod idem est, num sine tali auxilio recte vivere diuque in bono permanere valeat.

2° Auxilium gratiæ actualis aliud est *generale*, aliud *speciale*, aliud *specialissimum*. — Auxilium *generale* nomino quod datur unicuique secundum exigentiam sæ naturæ ideoque, in re supernaturali, quod confertur secundum proportionem hominis elevati quidem per gratiam et virtutes infusas, sed retinentis multiplicem defectibilitatis causam. — Auxilium *speciale* generali addit plura beneficia interna vel externa quibus Providentia corruptioni naturæ subvenit. — *Specialissimum* vero illud est quo homo usque in finem vitæ præservatur ab instabilitate nativa sui liberi arbitrii. —

1—Cf. *De Verit.*, Q. XXIV, a. 12.

De hoc i
generibu
3° Ne
et ad per
pelagian
lici theol
tant, non
(vid. Maz
bono aux
concedan
tuentur.
Ripalda)
requiri in
sententia
8 et 38).
c. X, n. 1
in sola ill
tum volu
gratiam p
tum intell
uberior se
actualis.

Conclu

RES MOTIO
SOLUM GEN
ET EXTERN
1^a Pars
aliquod a
habituali,
Ecclesiæ d
distinctione
in *omnibu*
singulis m
Diospolit.),
secundum
(Id. can. 7
"Cum eni
membra et

1—Cf. Maz

De hoc in art. sequenti; nunc vero de duobus primis auxilii generibus.

3° Necessitatem gratiæ actualis ad singulos actus salutare et ad perseverantiam in bono negarunt *Pelagiani* et *Semipelagiani*; quos moderni *Rationalistæ* sequuntur.—Catholici theologi, licet omnes præfatæ gratiæ necessitatem admittant, non omnes eodem modo illam intelligunt. a) Non pauci (vid. Mazzella, p. 214) tenent sufficere ad perseverandum in bono auxilia communi, quin *specialia* sensu a nobis exposito concedant; alii cum *Suarez*, *Billuart*, etc., specialia quoque tumentur. b) Præterea non defuere olim *theologi* (teste Ripalda) qui negarent gratiam actualem, ut *elevantem*, requiri in homine justo ad omnes actus salutare, eaque in sententia fuisse videtur Molina (Concord. Q. XIV, a. 13, D. 8 et 38). *Alii*, ut Petavius refert (de Pelag. et Semip. hæc. c. X, n. 12), quos nec ipse damnat, reposuerunt gratiam illam in sola illustratione mentis, qua *mediate et moraliter* tantum voluntas afficiatur. *Vera autem sententia* est quæ gratiam *physice immediateque* influentem in singulis actibus tum intellectus tum voluntatis propugnat: de quibus tamen uberior sermo erit, quando loquemur de natura gratiæ actualis.

Conclusio.—INDIGET JUSTUS AD SINGULOS ACTUS SALUTARES MOTIONE DEI SUPERNATURALI; INDIGET QUOQUE NON SOLUM GENERALI, SED ET SPECIALI AUXILIO GRATIÆ INTERNÆ ET EXTERNÆ AD DIU PERMANENDUM IN BONO.

1^a *Pars* profert, *ad singulos actus salutare requiri aliquod auxilium gratiæ elevantis* distinctum a gratia habituali, et videtur certa *fideique proxima*.—Nam ex *Ecclesiæ* definitionibus¹ constat gratiam Dei, nulla facta distinctione inter justos et peccatores, dari ad recte vivendum in *omnibus actibus et cogitationibus* (Zosim. R. P.), in *singulis motibus* (Cælestin. I R. P.), ad *singulos actus* (Conc. Diospolit.), *in omni opere bono* (Conc. Araus. II, can. 25), secundum *illuminationem, inspirationem et adjutorium* (Id. can. 7 et 25). Accedit Conc. Trid. (Sess. VI, c. 16): "Cum enim ille ipse Christus Jesus tanquam *caput* in membra et tanquam *vitis* in palmites in ipsos justificatos

1—Cf. Mazzella, p. 189-190.

con-potest ad eum
 obno-mgus potest
 am in cano, nel
 aduati effectus ni
 a cano agente. At
 id est causa
 canonum. Rige.

jugiter virtutem influat; quæ virtus bona eorum opera semper antecedit et comitatur et subsequitur," etc.

Sane 1º præter ea quæ retulimus (art. 2, concl. 2), sequentia in *Scripturis* leguntur quæ necessitatem gratiæ actualis etiam in justis adstruunt. (Eph. II, 10): *Ipsius sumus factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.* Et (Heb. XIII, 20-21): *Deus omnis pacis... aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem; faciens in vobis quod placeat coram se per J. C.*

2º Ex traditione accipiuntur verba *S. August.* (l. de Nat. et Gr. c. 26): "Sicut enim oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere; sic et homo etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus *adjuvetur*, recte non potest vivere." Hinc *S. Hieronym.* (Ep. 132 ad Ctesiph.): "Velle et currere meum est, sed ipsum meum sine Dei semper auxilio non erit meum."

3º En ratio ex mente S. Thomæ—Nulla res creata potest in quemcunque actum prodire, nisi virtute primi Motoris applicantis et moventis *proportionato* influxu activitatem creaturæ. Atqui activitas hominis justis se habet secundum rationem potentiæ elevatæ per formam gratiæ habitualis ad genus *supernaturale*. Ergo necesse est ut proportionata Dei motio characterem habeat auxilii supernaturalis seu actualis gratiæ.—Ratio hæc, ut patet, necessitatem gratiæ actualis vindicat universalissime, ideoque non solum respectu hominis præsentis, sed etiam respectu Adami ¹ et ipsorum Angelorum.

speciale auxilium
 dicitur ad specialia
 necessitates habere, ut
 in perseverantia
 specialis difficultas
 hominis propter
 ineratam rem
 nec a peccato in i-
 mali.

2º Pars concl. innititur suffragio Conc. Arausic. (can. 10): "Adjutorium Dei etiam renatis ac sanctis est semper implo-randum ut ad finem bonum pervenire, vel *in bono possint opere perdurare*;" necnon *Conc. Trid.* (Sess. VI, can. 22), ubi sanxit justificatum *sine speciali auxilio Dei* in accepta justitia perseverare non posse.

Et jure quidem.—Nam 1º id suadent verba Psalmistæ Deum orantis (Ps. CXVIII, 35-37): *Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam, et custodiam illam in toto corde meo. Deduc me, Domine, in semitam mandatorum tuo-*

1—Contra ac sentit Molina (Q. XIV, a. 13, D. 4).

rum, g
 tua.
 2º I
 menter
 ad car
 net eti
 sertim
 nescim
 event
 expedia
 Cogitat
 nostre
 speciali
 quibus
 Propter
 tare Or
 tatis int
 Solv.
 tur, imp
 tualis id
 vitare.
 Resp.
 ad exclu
 conseq.
 Gratia
 secundu
 excludit
 actualen
 ex hoc
 imperfec
 gratiæ ta
 autem ab
 liter sana
 OBJ. 2
 habitat.
 dum ind
 Resp.
 habituali
 effectum
 1—Cf. K

rum, quia ipsam volui. Inclina cor meum in testimonia tua.

2° Licet natura humana per gratiam sanetur quantum ad mentem, remanet tamen in ea *corruptio* et infectio quantum ad *carnem*, unde servit *legi peccati* (Rom. VII, 25). Remanet etiam quædam ignorantie *obscuritas* in intellectu præsertim pratico, secundum quam *quid oremus, sicut oportet, nescimus* (Rom. VIII, 26); cum enim tam varii sint rerum eventus, neque nos ipsos perfecte cognoscamus, quid nobis expediat plane scire nequimus, juxta illud (Sap. IX, 14): *Cogitationes mortalium timide, et incerta providentiæ nostræ*. Atqui *speciales* illæ hominis presentis *infirmittates* specialia, et a generalibus quoque distincta, auxilia postulant quibus Deus nos dirigat, moveat atque protegat. Ergo.—Propterea, etiam renati in filios Dei monentur quotidie recitare *Orationem dominicam* cujus quot petitiones, tot veritatis intentæ demonstrationes accipi possunt.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Gratia, ne bona aut imperfecta dicatur, implere debet illud ad quod datur. Atqui gratia habitualis ideo confertur ut possimus bonum facere malumque vitare. Ergo.

RESP. *D. M* :...in ratione principii formalis et activi, *C*; ad exclusionem alterius auxilii actualis, *N*.—*C.d.m.*—*Neg. conseq.*

Gratia habitualis, quia datur ad perficiendum hominem secundum esse et *posse* operari supernaturaliter, nullatenus excludit, verum potius includit quasi complementum gratiam actualem quæ adjuvet secundum ipsum *agere*.—Quapropter ex hoc inferri nequit gratiam habitualem vel vanam vel imperfectam esse; siquidem etiam in statu gloriæ, ubi forma gratiæ tam perfecta erit, homo divino auxilio indigebit.—Hic autem aliquantulum gratia imperfecta est, in quantum non totaliter sanat: unde deduximus necessitatem *specialis* auxilii.

OBJ. 2.—Per gratiam habituaalem ipse Sp. Sanctus in nobis habitat. Atqui Sp. S. sufficiens est ut nos ad bene operandum inducat. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D. m* :...quatenus solum effectum formalem habitualis doni progignit in nobis, *N*; quatenus præter hunc effectum nos quoque movet ac protegit, *C*.—*Neg. conseq*¹

1—Cf. Knoll, Sect. I, c. II, a. I, n. 409.

ARTICULUS X.

Utrum homo in gratia constitutus indigeat auxilio gratiae ad perseverandum.

1° *Perseverantia* tripliciter dicitur: a) vel pro constantia, qua firmatur homo contra irruentes tristitias, sicut per continentiam firmatur contra concupiscentias; b) vel pro stabili proposito perseverandi in bono usque in finem; c) vel pro inesa boni continuatione.—Primo et secundo sensu accepta, perseverantia est habitus seu habitualis dispositio quæ, sicuti cæteræ virtutes, cum gratia infunditur.—Verum nos hic inquirimus de perseverantia sub tertio sensu.

2° Perseverantia sic intellecta duplex est: imperfecta et initialis, de qua supra (art. præc.) diximus; perfecta et finalis, secundum quam aliquis simpliciter perseverare dicitur, et de ista quærimus, num requirat singulare donum gratiæ.—Rursus aliud est posse perseverare, et aliud perseverare actu. Potentia quidem perseverandi¹ sufficiens habetur in gratia habituali et auxiliis actualibus eidem consequenter annexis; sed dubitatur utrum præter ea auxilia necessarium sit specialius quoddam et insignius beneficium quo justus actu perseveret.

Conclusio.—AD PERSEVERANDUM ACTU USQUE AD FINEM VITÆ JUSTUS INDIGET SPECIALISSIMO GRATIÆ AUXILIO.—Hoc est de fide, ut patet tum ex Conc. Arausica (can. 10), tum ex Conc. Trid. (Sess. VI, cap. 13): "Similiter de perseverantiæ munere, de quo scriptum est: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit; quod quidem aliunde haberi non potest nisi ab eo qui potens est eum qui stat statuere ut perseveranter stet, et eum qui cadit restituere." Hinc (can. 16) sancitur "magnum illud usque in finem perseverantiæ donum".

Revera 1° id significant SS. *Litteræ*, puta (Ps. XVI, 6): "Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea." Et (1 Pet. V, 10): "Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Jesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque."

1—Cf. Cajet. in h. loc.

2° P
gustina
Persev.
(nempe
et ista i
non ipsi
tate?"
ait: "N
in bono
munus
datum a
descende
cis oratio
verantiæ
3° Per
bus, sive
sanctifica
tionem a
rantia sin
Probi
a) Eter
tio mort
contingen
gratiæ De
11 etc):
aut ne fi
Deo anim
de medio
b) Qua
dupliciter
De fact
lis, tum a
perseverar
De jure
humane n
rantis, sed
liberi arbi
est, success

1—Jac. I,

2° Præ cæteris Patribus dignus est qui audiatur S. Augustinus, sic contra *Semipelagianos* arguens (l. de Don. Persev. c. 2) : " Cur perseverantia ista poscitur a Deo (nempe per Orationem dominicam), si non datur a Deo ? An et ista irrisoria petitio est, cum id ab eo petitur quod scitur non ipsum dare, sed ipso non dante esse in hominis potestate ? " Vide totum librum. Idem (l. de Corr. et Gr. c. 6) ait : " Negare quidem non possumus etiam perseverantiam in bono proficientem usque in finem *magnum* esse *Dei munus* ; nec esse nisi ab illo de quo scriptum est : *Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum* ¹ ". — *Preces Ecclesie* in publicis orationibus constanter a Deo petentis donum finalis perseverantiæ mire idipsum confirmant.

3° Perseverantia considerari potest vel in iis, sive infantibus, sive adultis, qui statim post acceptam primam gratiam sanctificantem decedunt, vel in justis qui post gratiæ acceptionem aliquandiu vivunt. Atqui in utroque casu perseverantia singulare est Dei donum.

Prob. min. per partes.

a) Etenim quod ad *priores* attinet, tam opportuna *conjunctio mortis cum statu gratiæ* ejusmodi est quæ non mere contingenter, sed speciali Providentiæ statuto ab ipso vitæ et gratiæ Domino procurari censenda est, juxta illud (Sap. IV, 11 etc) : *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animum illius... placita enim erat Deo anima illius; propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum.*

b) Quantum vero ad *alios*, conclusionis veritas ostenditur dupliciter de facto et de jure.

De facto quidem : multis enim datur gratia, tum habitualis, tum actualis, quibus non datur in bono usque ad finem perseverare.

De jure vero ; et hoc non solum ex speciali conditione humanæ nature post casum Adæ multiplici infirmitate laborantis, sed universaliter ex *instabilitate et nativa indole liberi arbitrii* (C. G. III, 155). — Nam quod de se *variabile* est, successive et multis motibus agens, ad hoc quod figuratur

1—Jac. I, 17.

in bono secundum immutabilem ordinem ad finem, indiget peculiari auxilio primi moventis immobilis. Atqui hujusmodi est liberum hominis arbitrium. Ergo.—Insuper, potestas liberi arbitrii se extendit ad id quod eligitur ut *nunc operandum*. Atqui perseverare non dicit aliquid ut nunc operabile, sed *continuationem operationis per totum tempus*. Ergo, ut homo finaliter in bono permaneat, requiritur singularis Dei providentia qua per auxilia, sive *interna*, sive *externa*, singularæ nostræ actiones efficaciter dirigantur ad felicem exitum.

4° Postremum argumentum sumamus ex *comparatione* inter Adamum et hominem præsentem (resp. ad 3).—Facilius homo per gratiæ donum perseverare poterat in statu innocentiae, in quo nulla erat rebellio carnis ad spiritum, quam nunc possumus, quando reparatio gratiæ Christi, etsi sit inchoata quantum ad mentem, nondum est consummata quantum ad carnem. Atqui primus homo, qui sic acceperat donum per quod haud ægre perseverare *posset*, non tamen accepit ut *perseveraret* in felici sua conditione, prouti eventus probavit. Ergo *a fortiori* ad perseverandum usque in finem egemus nunc specialissimo Dei auxilio; quod quia multi per Christi beneficium accipiunt, ideo donum Christi majus dicitur quam delictum Adæ (Rom. V).

Qu
Chris
bus
juvar
tenus
ment
plurin
tum d
nibus

Qua
an gra
(art. 1)
rice ill
modum
entitat
dem no
jecti (a

1° N
creatur
jure no

1—De

2 Jan. 1916.

DISPUTATIO TERTIA

DE ESSENTIA ET DIVISIONE GRATIÆ

Quoniam his in terris ratio naturalis non valet gratiam Christi e mysterii caligine penitus eruere, plura tamen, ducibus Ecclesiæ Doctoribus, disputari solent, quæ nonnihil juvant ad ejus indolem, dignitatem ac sublimitatem quadantenus capessendam.—Cum autem divisio sit quoddam instrumentum analyticum cujus ope essentialia rerum conceptus plurimum clarificantur, idcirco sub eodem disputationis capite Itum de essentia, tum de divisione gratiæ, in duabus quæstionibus agemus.

QUÆSTIO PRIMA

DE ESSENTIA GRATIÆ

Quatuor ex ordine post D. Thomam quæremus: nempe an gratia sit aliquid intrinsecum vel extrinsecum tantum (art. 1); et posito quod sit quidpiam intrinsecum, quid genericè illud sit (art. 2); et dato quod principaliter se habeat per modum habitus ad quem actus ordinatur, num sit habitus entitativus distinctus ab habitibus operativis (art. 3); tandem notio specifica gratiæ complebitur ex consideratione subjecti (art. 4).

Intrinsc. in habitibus

ARTICULUS I.

Utrum gratia ponat aliquid in anima.

1º Nonnullos existisse refertur¹ asserentes gratiam nihil creatum esse in anima, sed esse solum in Deo; quos quidem jure nominaveris antecessores *Novatorum*, de quibus infra

1—*De Verit.*, Q. XXVII, a. 1.

Quid sit simpliciter?

dicemus adstruendo effectum gratiæ potissimum qui est justificatio.

2° Communi loquendi usu tripliciter gratia accipi consuevit, scil. active pro dilectione alieujus, puta si dicatur miles habere gratiam regis, formaliter seu objective pro dono gratis dato, quo sensu dicimur gratiam aliquam facere; passive quoque ex parte donatarii gratias agentis suo benefactori.—Quæstio est itaque num gratia, quam in superioribus necessariam ad salutem pronuntiavimus, activum tantum ex parte Dei, vel etiam formalem seu objectivum sensum ex parte hominis præ se ferat, inducens in eo reale beneficium divinitus collatum.

Conclusio.—GRATIA, SIMPLICITER ET COMMUNI SIGNIFICATU, IMPORTAT QUIDDAM SUPERNATURALE IN HOMINE A DEO PROVENIENS; quod de fide est ex Trid. (Sess. VI, can. 11).—Dico simpliciter, ad excludenda dona mere naturalia, quæ non solent dici gratia neque reapse sunt nisi secundum quid¹ (contra *Pelagianos* subdole gratiam pro natura intelligentes).—Dico etiam communi significatu; quandoque enim gratia Dei active sumitur pro ipsa æterna Dei dilectione aut pro beneficio prædestinationis gratuita.

Prob. concl.—1° *Ex Scriptura.* Nam legitur (1 Tim. IV, 14): Noli negligere gratiam quæ in te est. Et (1 Joan. III, 9): Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet.

2° *Ratione.*—Gratia, simpliciter sumpta, ea est qua Deo grati et accepti sumus, quatenus ab Ipso diligitur secundum bonum æternum et simpliciter enique præstitum. Atqui gratia hujusmodi non dicit solum amorem extrinsecum, sed etiam quidpiam intrinsicum et supernaturale: ergo, *Decl. min. a)* Primum differentia attendenda est circa gratiam Dei et gratiam hominis. Etenim, sicuti scientia Dei est causa rerum, non causata a rebus, ut nostra; ita voluntas ejus seu dilectio est effectrix boni et non a bono causata. Nostra autem voluntas, utpote mota ex bono præexistente, non causat totaliter dilectione sua rei bonitatem, sed præsupponit ipsam vel in parte vel in toto. Cum ergo ex hoc quod dicitur

1—Cf. Ep. Episc. Afric. ad Innoc. I, et S. August. (de Gestis Pelagii c. 6; de Prædest. Sanct. c. 5, n. 10, et Serm. 26, n. 4).

una dem
sunt iud
una dem
sunt ea

aliqui
pam
creatu
modur
dilecti
que na
quam
seu su
hanc s
quando
æternu
Ergo.

Sequ
est vita
cientis
(resp. a

Juxta
vertunt
accepta
ejus nat
tentur.

Et 1°
tum faci
dum dup
genere d
Quæritur
ratione in

2° " N
est ens s
omnia p
verum ha
saltem p
3° Cun

forma denominat intrinsece = quando forma denominans
 tenet intra personam denominatam.
forma denominat extrinsece = quando forma denominans
 tenet extra personam denominatam.

aliquis gratiam hominis habere, intelligitur in illo esse quid-
 piam homini gratum; multo magis gratia Dei importat in
 creatura bonum intrinsicum, secundum dilectionis effectivæ
 modum et rationem. b) Porro duplex est Dei ad creaturas
 dilectio una quidem communis, secundum quam esse dona-
 que naturalia rebus elargitur, alia autem specialis, secundum
 quam trahit creaturam rationalem supra conditionem naturæ
 seu supernaturaliter ad participationem divini boni. Atqui
 hanc specialem dilectionem consequitur gratia simpliciter;
 quandoquidem secundum illam vult Deus creaturæ bonum
 æternum et perfectum, quod Ipse est immediate possidendus.
 Ergo.

Sequitur Deum esse vitam animæ, non eo modo quo anima
est vita corporis seu formaliter, sed per modum causæ effi-
cientis perficiendo subjectum formæ quadam in eo productæ
 (resp. ad 2).

*Gratia per se ad
 habitum per se*

quid sit?

Quid sit intimius?

ARTICULUS II.

Utrum gratia sit qualitas animæ.

Juxta mirabilem S. Thomæ ordinem quem sus deque
 vertunt cum claritatis præjudicio plures theologi moderni,
 accepta communiori gratiæ notitia, progrediendum est ad
 ejus naturam intimius perscrutandam.—Nonnulla præno-
tentur.

Et 1° quia gratia, quæ nunc principaliter accipitur ut gra-
 tum faciens, dispescitur in actualem et habitualem secun-
 dum duplicem effectum divini dilectionis, de utroque gratiæ
 genere disserendum est, prout ipse S. Doctor viam aperuit.
Quæritur itaque quid sit gratia, actualis et habitualis, quæve
ratione in entium categoriis collocanda sit?

2° "Non diffitemur (recte monet Em^{us} Satolli) quod gratia
 est ens supernaturale, et hoc sub respectu videtur excedere
 omnia prædicamenta, sicut Deus et quæcumque divina;
 verum hæc singulis concepta rationibus ad prædicamenta,
 saltem proportionis analogia, reducuntur."

3° Cum ens dividatur^r in substantiam^m et accidens, non

is-
 on-
 tur
 pro
 re;
 ne-
 ori-
 um
 ex
 um
 IFFI-
 DEO
).—
 quæ
 id 1
).—
 gra-
 aut
 Tim.
 Et
 tum
 Deo
 dum
 gra-
 sed
 Decl.
 tiam
 ausa
 seu
 ostra
 non
 ponit
 citur
 elagii

finis
hobica

1. - Illustrationes = affulgentia luminis divini super intel-
lum creatum.
2. - Inspirationes = motus in voluntate per modum attra-
ctus a Deo.
3. - Assilia = specie motus adaptatio facultatem ad actum
illuminationis et inspirationis.

defuere qui aestimarent, ut Petrus Lombardus inter antiquos et Rosminius¹ inter modernos, gratiam saltem habitualesse ipsam Dei vel Sp. Sancti substantiam: quod tamen alienum esse a vero, ex eo patescit quia vel substantia divina dicitur informare animam humanam, et id pantheisticum est; vel dicitur tantum eam inhabitare, et id conceditur quatenus Deus, mediante aliquo dono creato, hominem sibi gratum efficiat².—Hoc autem donum nequit esse substantia creata vel pars substantiæ; quia tunc productio gratiæ speciem seu naturam animæ mutaret.—Manet ergo quod gratia sit accidens, sive ut qualitas per modum actus primi, sive ut actio per modum actus secundi.

4° At de modo quo id intelligendum sit, non una sententia est.

Quod ad gratiam actualem attinet, ¶ dum omnes catholici fatentur eam sitam esse in quibusdam illustrationibus, inspirationibus et auxiliis quibus homo in suis actibus moveatur, nonnulli, inter quos recensentur Vasquez et Montesinos, posuerunt quidem tum mediatas et externas tum immediatas et internas illustrationes intellectus (contra Pelagianos), tamen non admiserunt nisi mediatas inspirationes voluntatis.

¶ Inter eos vero qui cum illustrationes tum inspirationes immediatas concedunt, non pauci ex schola Molinistica sentiunt gratiam actualem objective sumptam partim seu initiaiter consistere in actibus indeliberatis et non liberis intellectus et voluntatis, completive autem in actibus liberis et deliberatis. ¶ Alii³ ex schola Bannezianna reponunt gratiam actualem in premotione seu qualitate quadam transeunter impressa potentiae intellectus vel voluntatis, quæ distinguitur ab operatione nostra sicut causa ab effectu, quæque, comitante proportionato Dei influxu simultaneo, efficit tum motus initiales, subitos et indeliberatos (quos tamen aliqui ex illis volunt esse liberos), tum motus posteriores deliberatos. ¶ Alii tandem de schola Cajetano-thomistica opinantur gratiam actualem internam nihil esse aliud quam ipsam operationem liberam intellectus et voluntatis, prout hæc habitudinem dicit

1—Cf. *L'Accad. rom. di S. Tommaso*, Vol. IV, p. 395-400.

2—Cf. II-IIe, Q. XXIII, a. 2.

3—Joan. a S. Thoma, Billuart, etc.

ad Deu
animo
actuam
trati si
quemda
sensu s
rium es
Quoc
quod si
licum q
creatum
dine co

Conc

ILLUSTR
ALIUD N
INFLUXU
pue de g
exemplu
partes.

1° Pa

fide est:

Carthag.

per grati

etiam fa

can. II

nem, in

(Sess. V)

tim Arau

immedi

nam pra

videtur

Arlestin

voluntati

Et san

textus; s

qui dixi

cordibus

Dei, in f

1—Cf. M

Et: motus a Deo

ad Deum supernaturaliter influentem: cui sententiæ libentim animo adhæremus.—Si vero quærat de *supernaturalitate* actuum qui sub gratia actuali ponuntur, licet quidam arbitrati sint supernaturalitatem illam constitui per modum quemdam mere accidentalem, plerique tamen theologi veriori sensu statuunt characterem supernaturalem actuum salutarium esse *substantialem*¹.

Quod spectat ad *gratiam habitualem*, explosa opinione quod sit substantia, vix reperiretur in theologum catholicum qui negaverit eam inessentialem, quæ velut quidpiam creatum physice *permanens*, illiusmodi eadem fidei certitudine constet eam esse *qualitatem et habitum*.

Conclusio 1^a.—GRATIA ACTUALIS, SECUNDUM TRIPLICEM ILLUSTRATIONIS, INSPIRATIONIS, ET ADJUTORII DIVINI RATIONEM, ALIUD NON EST QUAM IPSA ANIMÆ OPERATIO, QUÆ FIT DEI INFLUXU SUBSTANTIALITER SUPERNATURALIS.—Agitur præcipue de gratia interna, ad quam *externa* quæque, puta suasio, exemplum, occasio etc, conducit et reducit: tres sunt conclusiones partes.

1^a *Pars*, prout describit in genere gratiam actualem, de fide est: nam Conc. Milevit II, ab Innoc. I, a Conc. œcum. Carthag. (418) et a Zosimo R. P. probatum, definivit (can. 4) per gratiam nobis præstari “ut quod faciendum *cognoverimus*, etiam facere *diligamus* atque *valeamus*.” Conc. Arausican. II (can. 7 et 10) vocat gratiam actualem *illuminationem*, *inspirationem* et *adjutorium*: cui consentit *Trid.* (Sess. VI, cap. 5).—Quemadmodum autem ex Conc. præsertim Arausic. II (can. 7) *fide* constat illuminationem gratiæ *immediatam* esse, non autem *mediatam* tantum per externam prædicationem, ita quoque *proximum* saltem *fidei* videtur quod inspiratio divina sit *immediata*: nam juxta *Cælestinum I* (Ep. ad Episc. Gall. c. 9) “*omnis motus bonæ voluntatis ex Deo est*.”

Et sane 1° hunc sensum præferunt sequentes *Scripturæ* textus; scilicet a) quoad illustrationes (2 Cor. IV, 6): *Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illucit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Jesu.* Et (1 Cor. III, 7): *Neque qui*

1—Cf. Mazzella, Disp. I, art. 2.

in: *Instituta a Deo in creatura.*

plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus; quasi diceret Apostolus externum ministerium plantantis et irrigantis fidem nihil valere sine interna et immediata Dei actione.—*b) Quoad inspirationes* (Ps. CXVIII, 32): *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.* Unde *S. August.* (in h. Ps. Serm. 17, n. 3): “Docet Deus suavitatem, inspirando delectationem... Docet scientiam, insinuando cognitionem”: cf. quæ retulimus Disp. II, Quæst. un., a. 9.—*c) Quoad adiutorium* divinum (1 Cor. XV, 10): *Abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum.*

2° *Accedit rationis comprobatio.*—*a) Homo indiget supernaturaliter moveri a Deo tum ad cognoscendum, tum ad volendum, tum ad agendum*; ita ut motio illa coaptari lebeat indoli cujusque potentie, scil. intellectus, voluntatis et virium executricium. Atqui motio Dei influens in intelligendi actum se habet ut illustratio; motio in voluntatem, ut inspiratio; motio vero in vires executivas, veluti adiutorium. Ergo.—*b) Quia vero omnes potentie mox recensitæ carent ex se proportionem ad finem supernaturalem, consequitur in singulis necessariam esse certoque esse ponendam immediatam Dei actionem* ¹.

2^a *Part conclusio progreditur ad definiendam naturam gratiæ actualis*; et dicimus eam esse ipsam *liberam animæ operationem*, prout hæc habitudinem claudit ad Deum, principium et finem supernaturalis ordinis; quam quidem sententiam, ex ipso D. Thoma acceptam, ut *veriorem* pronuntiamus.

Prob. directe.

Et 1° *sententia illa saltem innuitur in Sacris Documentis.* Nam legitur (Phil. II, 13): *Deus est qui operatur in vobis velle et perficere pro bona voluntate*; ubi intelligi datur gratiam actualem ex parte principii seu *active* esse substantialem Dei actionem, ex parte autem termini seu *passive* nihil aliud esse quam ipsum velle et operari nostrum.—*Conf. ex Conc. Milevit. II* (can. cit.) decernente quam necessaria sit gratia Christi, “cum sit utrumque donum Dei, et scire quid facere debeamus, et diligere ut faciamus.” Ex quo inferre licet: “*ergo gratia actualis consistit in dono transeunte quod est scire et diligere.*”

1—Vid. plura ap. Mazzella, Disp. I, a. 4.

2° Hu

“Qui da

fidem”;

correctio

intimam

pia liber

dissentit

inquit,

veniunt

sapienti

sum in

niam con

Trahunt

eloquia

ergo gra

delectati

esse S. T

divina:

non est q

3° Sub

(3 Phys.

uno, Dis

hominem

hominem a

b) Neque

esse const

eo quia, j

dissentire

facultas o

gratias ex

quom quoq

ad unum

determina

momentis

necessitate

Prob.

1° opinio

in actibus

a) Quamv

titu inferio

“Dico ad q

vobis velle; et q

voluntate; ab

actibus inferio

“Velle

2° Huc pertinent verba S. August. (I. de Don. Persev. c. 8): "Qui dat cordi humano cogitationes pias, per quas habeant fidem"; et alia (in Ps. 102, n. 16): "Vocat undique ad correctionem, vocat undique ad penitentiam... vocat per intimam cogitationem"; ubi gratia actualis exhibetur velut pia liberaque cogitatio dispositiva ad justificationem.—Non dissentit S. Prosper (in lib. c. Collat. c. 7): "Si nemo, inquit, venit nisi attractus, omnes qui quocumque modo veniunt attrahuntur... Trahit timor: principium (enim) sapientie est timor Domini. Trahit letitia, quoniam letatus sum in his quæ dicta sunt mihi... Trahit desiderium, quoniam concupiscit et deficit anima mea in atria Domini. Trahunt delectationes: quam dulcia enim faucibus meis eloquia tua." Atqui homo trahitur ad Deum gratia actuali ergo gratia actualis consistit in timore, letitia, desiderio, delectatione, scil. in liberis nostris actibus.—Addatur hanc esse S. Thomæ mentem, cum doceat in præf. art. de motione divina: "Et hoc modo ipse gratuitus effectus in homine non est qualitas, sed motus quidam animæ."

3° Subit ratio S. Doctoris.—a) Juxta principium Aristot. (3 Phys.), "actus moventis in moto est motus" (cf. de Deo uno, Disp. VI, Q. I). Atqui Deus supernaturaliter movet hominem per gratiam actualem. Ergo gratia actualis in homine aliud non est quam motus ipse seu actus animæ.

b) Neque obijciatur (cum Mazzella aliisque) gratiam illam esse constituendam in aliquo distincto ad operatione libera, eo quia, juxta Trid., potest homo Deo excitanti assentire vel dissentire: siquidem libera hæc assentiendi vel dissentiendi facultas optime in nostra sententia exerceri potest, tum circa gratias externas quæ moraliter tantum voluntatem movent, tum quoque circa gratias internas, quatenus homo seipsum ad unum determinans sub influxu Dei (motivo, non prædeterminativo) potestatem servat in singulis actuum suorum momenti se subtrahendi gratiæ, nec alia quam suppositiois necessitate stringitur.

Prob. indirecte, rejectis scil. oppositis sententiis. Et 1° opinio Molinistica, in quantum reponit gratiam actualem in actibus indeliberatis non liberis, probari nequit.—

a) Quamvis enim motus hujusmodi admitti possint in appetitu inferiori necnon in intellectu maxime pro primo intelli-

Actus moventis in moto est motus
Actus a movente est motus
Aliqui gratia actualis
Aliud non est nisi motus Dei moventis
Primum motus a Deo in
re. Ergo gratia ac-
alis, seu speciale D-
auxilium, quæ ar-
ma hominis in-
tra a Deo ad cognosc-
faciendum aliqu-
super naturale, in-
est qualitas sed oper-
is quædam ani-

Actus moventis in moto est motus
Actus a movente est motus
Aliqui gratia actualis
Aliud non est nisi motus Dei moventis
Primum motus a Deo in
re. Ergo gratia ac-
alis, seu speciale D-
auxilium, quæ ar-
ma hominis in-
tra a Deo ad cognosc-
faciendum aliqu-
super naturale, in-
est qualitas sed oper-
is quædam ani-

Prob. indirecte, rejectis scil. oppositis sententiis.
Et 1° opinio Molinistica, in quantum reponit gratiam actualem in actibus ineliberatis non liberis, probari nequit.—
a) Quamvis enim motus hujusmodi admitti possint in appetitu inferiori necnon in intellectu maxime pro primo intelli-

entum
erium
mme-
VIII,
atasti
n. 3):
Docet
alirus
vinum
oravi:
indiget
i, tum
oaptari
tatis et
intelli-
em, ut
corium.
carent
itur in
media-
gratiæ
opera-
cipium
entiam,
us.
mentis.
n vobis
datur
abstan-
passive
—Conf.
cessaria
et scire
ex quo
seunte

gendi actu in aliqua actuum serie, tamen id repugnat indoli propriæ voluntatis quæ est libertatis sedes. Audiatur *S. Thomas* (I-II^æ, Q. X, a. 4): "Ad Providentiam divinam non pertinet naturam rerum corrumpere, sed servare. Unde omnia movet *secundum eorum conditionem*... Quia igitur voluntas est activum principium non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa, sic Deus ipsam movet quod non ex necessitate ad unum determinat, sed remanet motus ejus *contingens* et non necessarius, nisi in his ad quæ naturaliter movetur."—*b*) Præterea *Cœlestinus I* (Ep. ad Episc. Gall. cap. 9) ait "quod ita Deus in cordibus hominum atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit:" quibus certe continetur gratia actualis. Atqui motus animæ nequit dici simpliciter *sanctus, pius, bonus*, nisi sit actus moralis seu liber, secum ferens voluntarium hominis obsequium erga Deum. Ergo.—*c*) Cæterum doctrina *Molinae*, tollens *efficaciam intrinsicam gratiæ actualis*, in gravem scopulum offendit quem infra indicabimus.

2° *Opinio Banneziana* et ipsa probanda non est.—

a) Præterquam quod enim nonnulli ejus patroni primos voluntatis actus necessarios ponunt, omnes consentiunt in explicanda gratia actuali secundum qualitatem transeuntem præviam: quod neque verbis *S. Thomæ*, neque distinctioni, quam tradit, habitualis et actualis gratiæ per *qualitatem* et *motum* animæ consonat.—*b*) *Frustra* quoque multiplicantur influxus divini, cum unus, actioni nostræ identicus, sufficiat. Neque requiritur, ut volunt, supra dicta qualitas ad elevandam potentiam, quæ habitibus supernaturalibus careat, ad ordinem superiorem: siquidem sufficit elevatio actus per influxum agentis supernaturalis, quod est Deus¹.—*c*) Demum prævia illa qualitas *determinativa* est humanæ voluntatis: quod omnino abnuimus, ut videbitur infra.

3^a *Pars concl. habet gratiam actualem elevantem taliter illabi actibus salutaribus ut eos efficiat intrinsece et essentialiter supernaturales*: ita communiter.

1° Id requiritur ut actus illi, *qua morales* et liberi, proportionem habeant ad finem supernaturalem.—2° Illi actus

1—Cf. Mazzella, Disp. I, art. 5.

dici debe
a princip
formali
salutares,
quatenus
ad Deum
tenendum
transform
rum actu
sicuti ger
rentiæ sp

Concl

TINCTA P
HABEAT Q
de se per
Cone. Tr
dicendum
tiaverat
opposita s
gratiæ qu
omnes.

Prob.—
designatu
enim Ap.
autem lu
juxta illu
Dicitur q
vit nos et
exhibetur
nomina il
exprimun
Ergo.

2° *Pat*
runt. *Nar*
ita comm
nitatis in
maneant".
ergo, o ho

1—Cf. *Id*

dici debent entitative et essentialiter supernaturales qui tum a principio supernaturali dependent, tum etiam ab *objecto formali supernaturalis ordinis specificantur*. Atqui actus salutares, sub influxu actualis gratiæ positi, hujusmodi sunt, quatenus a Deo quidem supernaturaliter agente procedunt, ad Deum quoque ex supernaturali motivo tendunt. Ergo tenendum est gratiam actualem penitus ingredi, penetrare et transformare actus nostros, adeo ut naturalis substantia illorum actuum modifietur per characterem supernaturalem, sicuti genus, indifferens ad plures species, per modum differentiæ specificæ essentialiter determinatur¹.

Conclusio 2^a.—ADMITTENDA EST GRATIA AB ACTUALI DISTINCTA PER MODUM DONI PERMANENTIS, QUOD RATIONEM HABEAT QUALITATIS ET HABITUS.—Gratiam illam esse donum de se permanens, *Suarez* ut verum *de fide* existimat post *Conc. Trid.* (Sess. VI et VII). Quod vero donum illud dicendum sit qualitas et habitus, jam ut *probabilius* pronuntiaverat *Conc. Viennense* sub Clemente V, eligens præ opposita sententiam de infusione virtutum et *informantis gratiæ quoad habitum*; nunc vero *certa* doctrina est apud omnes.

Prob.—1° *Gratia Dei in Scriptura quasi lux* quædam designatur, quatenus est principium spiritualis visionis; ait enim Ap. (Eph. V, 8): *Eratis aliquando tenebræ; nunc autem lux in Domino*. Dicitur alibi *semen vite æternæ*, juxta illud (1 Joan. III, 9): *Semen ipsius in eo manet*. Dicitur quoque *sigillum* et *pignus* (2 Cor. I, 22): *Signavit nos et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris*. Tandem exhibetur ut *fons aquæ salientis* (Joan. IV, 14). Atqui nomina illa, *lux, semen, sigillum, pignus, fons* certo certius expriment statum quemdam qualitativum et habitualem.

Ergo.
2° *Patres* vel implicite vel etiam *explicite* idipsum senserunt. Nam *S. Cyrill. Alex.* (l. 9 in Joan.) docet per gratiam ita communicari Spiritum “*ut qualitas veluti quædam divinitatis in nobis insit, et in Sanctis habitet ac perpetuo maneat*”. Et *S. Ambrosius* (l. 6 Exam. cap. 8): “*Pictus es ergo, o homo, et piectus a Domino Deo tuo. Bonum habes*

1—Cf. *Ibid.*, art. 2.

artificem atque pictorem, noli bonam delere *picturam*, non ~~facto~~ sed virtute fulgentem, non cera expressam sed gratia."—Hinc in *Catech. Trid.* (de Bapt. n. 50) gratia describitur "divina qualitas in anima inherens ac veluti splendor quidam et lux, quæ animarum nostrarum maculas omnes delet ipsasque animas pulchriores et splendidiore reddit."

3° En ratio S. Thomæ.—Conveniens non est Deum minus providere his quos diligit ad supernaturale bonum habendum quam creaturis naturali bono donatis. Atqui creaturis naturalibus sic providet ut non solum moveat eas ad actus naturales, sed etiam eis largiatur formas et virtutes activas quibus connaturaliter et facile ad prædictos actus inclinentur, secundum illud (Sap. VIII, 1): *Et disponit omnia suaviter*. Multo magis igitur illis quos movet ad consequendum bonum supernaturale æternum infundit aliquas formas seu qualitates habitusque supernaturales quibus suaviter et prompte ad tale bonum tendant: quarum formarum princeps et parens est gratia habitualis¹.

Solv. obj. (cont. 2^{am} concl.)—OBJ. 1.—Nulla qualitas agit in suum subjectum. Atqui gratia agit in animam justificando ipsam. Ergo.

RESP. *D. M.* :... efficienter, *C*; formaliter seu per modum causæ formalis, *N.*—*C. d. m.* eodem sensu.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Gratia nobilior est quam natura animæ. Atqui anima est substantia. Ergo a fortiori gratia.

RESP. *D. M.* :... quantum ad rationem speciei, *C*; quantum ad modum essendi, *N.*—*C. m.*—*Neg. conseq.*

1° In se quidem secundum *specificam* suam rationem nobilior est gratia quam anima, quatenus longe perfectius participat divinam bonitatem cujus est altissima expressio (cf. art. seq.).—At enim 2° participatio hæc divinæ bonitatis quæ est ipsum esse subsistens, unum prorsus et incommunicabile, fieri non potest in eodem perfectionis ordine nisi *accidentaliter*, quia secus multiplicaretur Divinitas. Unde gratia *ex parte subjecti* imperfectionem essendi modum habet quam anima in seipsa subsistens.

OBJ. 3.—Qualitas, quando desinit esse in subjecto, cor-

1—Vid. plura in C. G. III, 150.—Cf. quoque Bellarm., *de Gratia et lib. arb.* 1. I, c. 3-5.

rumpitu
creata in

RESP.

nit esse
rumpi i
modo qu

1° Qu

prie non

tantum

applicand

dictum (

subindeq

quæ qua

dum qu

novo esse

hæc divin

Par. 191b.

1° a) (

per modu

At habitu

operativu

habitualis

vus bonus

tate acqu

tute infu

tio hæc i

distinction

b) Tres

nomine g

Henrici

1—Cf. I,

2—Q. XI

3—De G

rumpitur. Atqui repugnat gratiam corrumpi, quia ex nihilo creata in nihilum redigenda foret. Ergo.

RESP. *D. M.* :... proprie, *N*; eo sensu quod subjectum desinit esse in actu secundum illud accidens, *C.*—*D. m.* :... corrumpi improprie per modum accidentis, *N*; proprie eo modo quo substantia creata annihilatur, *C.*—*Neg. conseq.*

1° Quia accidentis est inesse subjecto, sicuti qualitas proprie non fit, ita nec proprie corrumpitur, sed subjectum tantum secundum illud accidens ab esse desisit: id applicandum est gratiæ.—Neque 2° obstare debet Scripturæ dictum (Gal. VI, 15) *Nova creatura*, quasi scil. gratia creetur subindeque proprie non perimatur nisi per annihilationem, quæ qualitati repugnat. Etenim gratia creari dicitur *secundum quid* tantum, quatenus homines secundum ipsam in novo esse constituuntur ex nihilo meritorum suorum, verum hæc divina qualitas fit dependenter a præjacente subjecto.

ARTICULUS III.

Utrum gratia sit idem quod virtus.

1° a) Constat dari gratiam ab actuali auxilio distinctam per modum *habitus* de se stabilis animæque inheræntis.—At habitus alius est entitativus seu ordinatus ad esse, alius operativus qui respicit operari: unde dubitatio, num gratia habitualis dici debeat idem quod *virtus* seu habitus operativus bonus.—Dubium quidem intelligendum est non de virtute acquisita, spectante ad ordinem naturalem, sed de virtute infusa et supernaturali, præsertim de caritate.—Quæstio hæc intime connectitur cum doctrina philosophica de distinctione reali inter animam et ejus potentias ¹.

b) Tres referuntur sententiæ, quarum una *Durandi* solo nomine gratiam a caritate distinguit; altera *P. Lombardi*, *Henrici Gandav.*, *Molineæ* ², *Bellarm.* ³ etc, distinctionem

1—Cf. I, Q. LXXVII, a. 1.

2—Q. XIV, a. 13, D. 38.

3—*De Gr. et lib. arb.*, l. I, c. 6.

Per. 191b.

*Distinctionem operativam
a virtute infusa*

atque permaneant," seu de gratia habituali.—Notanda insuper sunt verba *Catech. Trid.* (de Baptism. n. 51): "Huic autem (luci gratiæ) additur nobilissimus omnium virtutum comitatus, quæ in animam cum gratia divinitus infunduntur."

3° Ratione cum D. Thoma tripliciter argumentari fas est.

a) Primo ex habitudine inter gratiam et virtutes.—Ea necesse est realiter ab invicem distingui, quorum unum propria ratione dicitur in ordine ad aliud præexistens. Atqui virtus infusa dicitur in ordine ad gratiam præexistentem. Ergo. *Decl. min.* Virtus, cum sit qualitas dispositiva subjecti, dicitur in ordine ad aliquam naturam præsuppositam, in quantum scil. subjectum disponitur secundum quod congruit suæ nature. Unde, quemadmodum virtutes acquisite per actus humanos sunt dispositiones hominis secundum naturam qua homo est; ita virtutes infusæ, altiori modo et ad altiorem finem datæ, disponunt hominem per respectum ad altiore naturam, scil. ad ipsam naturam divinam in anima participatam. Atqui participatio illa divinæ naturæ vocatur gratia habitualis, secundum illud (2 Pet. I, 4): *Maxima et pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ.* Ergo.

b) Secundo ex regeneratione.—Per receptionem gratiæ, velut novæ altiorisque naturæ, dicimur regenerari in filios Dei. Atqui regeneratio, sicut generatio, terminatur ad esse; (virtus vero tendit ad agere.) Ergo gratia ita distinguitur a virtute ut hæc non nisi dispositive vel manifestative ad esse supernaturale referatur.

c) Tertio, ex analogia naturalium et supernaturalium.—Juxta suavem Providentiæ dispositionem, sicuti se habent virtutes acquisite ad lumen rationis, ita proportionaliter se habent virtutes infusæ ad lumen gratiæ. Atqui lumen naturale rationis est aliquid præter virtutes acquisite quæ perficiunt hominem ad agendum secundum luminis illius exigentiam. Ergo lumen gratiæ realiter discriminatur a virtutibus infusis quæ disponunt hominem ad ambulandum secundum normam divinæ lucis (Eph. V, 8): *Eratis aliquando tenebre, nunc autem lux in Domino; ut filii lucis ambulate* 1.

1—Cf. *De Verit.*, Q. XXVII, a. 2.

*Ja' quod dicitur
ordine ad aliud
distinguitur
ipsa. Atqui virtus
infusæ dicitur
in ordine ad q
am. Ergo virtus
infusæ realiter
distinguitur
gratia.
Si gratia esset
ae virtus, maxime
videretur quod
ret esse aliqua ea
bus virtutibus
logici. Atqui quæ
non est species aut
quia istæ virtutes
sunt esse ab ipse
sanctificanti
est charitas, nam
fundat gratia de
vultu enim fides di
ne? quibus virtus ap
immittit aliud esse q
aliud virtutis fides et
tatis quæ ea habitus
tine substantiam. Et*

Principalis est, in q^o
e, actus per quos in aliquo
tem capitis perfectissimum ali-

N.B. { vide notas quae interlin
paginae 1329 133, de
nitioibus qualitatum
gratiae, ubi etiam tota
is probatur per partes.

DISPUTATIO III.

Principalis in verbis
habet perfectissimum
participati formam
per formam ipsi
haerentem, r. g. h^o
per formam ipsi
haerentem, r. g. h^o

haerentem, r. g. h^o
per formam ipsi
haerentem, r. g. h^o

haerentem, r. g. h^o
per formam ipsi
haerentem, r. g. h^o

haerentem, r. g. h^o
per formam ipsi
haerentem, r. g. h^o

haerentem, r. g. h^o
per formam ipsi
haerentem, r. g. h^o

haerentem, r. g. h^o
per formam ipsi
haerentem, r. g. h^o

haerentem, r. g. h^o
per formam ipsi
haerentem, r. g. h^o

haerentem, r. g. h^o
per formam ipsi
haerentem, r. g. h^o

haerentem, r. g. h^o
per formam ipsi
haerentem, r. g. h^o

Conclusio 2^a.—GRATIA DEFINIRI POTEST DIVINAE NATURAE PARTICIPATIO PHYSICA ET FORMALIS-MAJOR SEU IMPORTANS OBJECTIVE, NON SUBJECTIVE, CONVENIENTIAM CUM DEO QUODAMMODO UNIVOCAM.

Premittenda.—1° a) Participatio divinae naturae distingui potest in moralem, et physicam, prout consideretur vel sola moralis rectitudo qua voluntas creata imitatur divinam justitiam, vel physica et supernaturalis entitas quam gratia ponit in anima.—b) Participatio autem physica virtualis tantum dicitur, si res participet id quod solum est virtualiter-eminenter in suo principio; dicitur vero formalis, quatenus suscipiatur id quod est formaliter in alio¹.—c) Amplius participatio formalis duplex esse potest, scil. minor et major, in quantum forma participata in participante reperiatur vel analogice tantum eo modo quo anima rationalis participat Dei intellectualitatem, vel univoce sive simpliciter sive saltem ex parte, videl. ex parte objecti, ea ratione qua duae potentiae conveniunt in uno eodemque objecto attingendo.

2° Gratiam esse aliquam naturae divinae participationem nullus (ait Billuart) negat propter expressa Scripturae et Patrum testimonia. Sed quae sit quove pacto intelligi debeat, dubitatur.—a) Quidam dicunt esse tantum moralem participationem sensu supra exposito, alii et communius physicam participationem docent. b) Quamvis autem juxta hos omnes, gratia nobiliter participet divinam naturam quam anima ad imaginem Dei facta, plurium tamen, ut Curiel, Suarez, Mazzella, sententia est non posse per gratiam participari Deum sub ratione actus puri et infiniti; contra vero, alii affirmant; alii demum cum Jovan. a S. Thoma, Satolli, etc, adhibita distinctione inter gratiam objective et subjective spectatam, id concedunt sub respectu objetivo tantum: cui sententiae adhaeremus.

Prob. concl. per partes.

1^a Pars est de participatione physica: quae certa dici potest.

Nam 1° gratia in Scripturis nuncupatur semen divinum, quo spirituali nativitate fili Dei constituimur, juxta illud (1 Joani. III, 9): Omnis qui natus est ex Deo peccatum

malem.

malem.

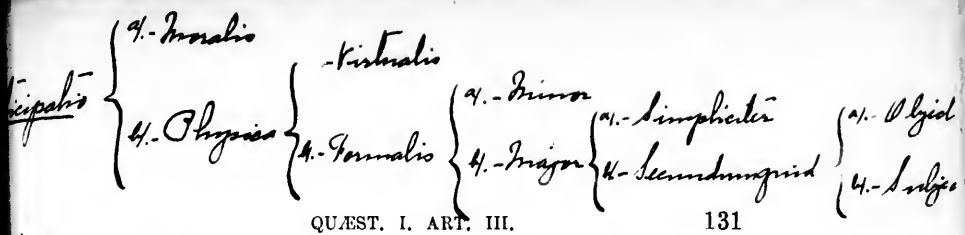
malem.

malem.

Principalis
semen
filiati
nae co
adopt
Ergo.
2°
produ
Atqui
radix,
sub co
2^a
multi
gratia
ipsius
viam, n
1° a
objecti
liare pr
efficiam
anima
num g
b) Praet
commu
ter spec
modo su
maxima
tus tant
unum s
nobis u
2° De
formali,
palis eff
Deo gra
nunt) es
tione ho
veluti s
Ostend.

1—Cf. C

interdum
33. de
alitatim
am tota
r. Jarte.

Participatio
 1. - Inrealis
 4. - Physica
 4. - Formalis
 1. - Divina
 4. - Major
 1. - Simpliciter
 4. - Secundum quid
 1. - Objecti
 4. - Subiecti

non facit, quoniam semen ipsius in eo manet. Porro semen est realis participatio naturæ quam communicat; filiatio quoque nostra adoptiva in reali quodam divinæ consortio fundatur, ea proportionali lege qua in humanis adoptio eandem naturam in adoptato et adoptante supponit. Ergo.

2° Gratia, cum sit forma physica et supernaturalis a Deo producta, aliquam Dei perfectionem physice participare debet. Atqui, utpote prior virtutibus earumque fundamentum et radix, participet necesse est quod in Deo prius intelligitur et sub conceptu naturæ. ¹ Ergo.

2^a Pars versatur circa participationem formalem, cujus multi propriam indolem ignorare videntur.—Dico igitur: *gratia est participatio formalis major divinæ nature ipsiusque esse infiniti secundum convenientiam objectivam, non tamen subjectivam et entitativam.*

1° a) Nisi gratia formaliter participaret divinam naturam objectivâ saltem univoce rationis convenientiâ, nihil peculiare præ se ferret sententia S. Petri (2 Epist. I, 4): *Ut per hæc efficiamini divinæ consortes nature*; siquidem et ipsa anima rationalis assimilatur naturæ Dei secundum supremum gradum intellectivum convenientiâ formali-analogicâ.—

b) Præterea, *filiatio adoptiva* justorum præsupponere videtur communicationem naturæ divinæ, non absolute sed aliquantulum specificam, vi cujus homines *deificati* consequi valcant modo suo hæreditatem Filii Dei naturalis.—c) Hinc resultat maxima illa Deum inter et hominem conjunctio quam Christus tantopere commendat (Joan. XVII, 21) *rogans ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint.*

2° Definitio gratiæ sumenda est ex principali ejus effectu formali, qui velut nota differentialis habetur. Atqui principalis effectus gratiæ (quem alii, puta facere hominem justum, Deo gratum, filium adoptivum, templum Dei, præsupponunt) est participatio divinæ naturæ; qua quidem participatione homo in consortium divini esse secundum formalem et veluti specificam conformitatem objectivam vocatur. Ergo. *Ostend. min.* Deus primo constituitur per ipsum esse sub-

1—Cf. Gonet, *De Gratia*, Disp. II, a. 4.

URÆ
 ANS
 QUO-
 ngui
 sola
 usti-
 ponit
 utum
 inen-
 susci-
 rtici-
 or, in
 r vel
 icipat
 e sal-
 dua
 do.
 onem
 re et
 ebeat,
 parti-
 physi-
 ta hos
 quam
 uriel,
 parti-
 vero,
 atolli,
 ictive
 : cui
 a dici
 inum,
 illud
 catum

sistens¹, in quo omnes essendi gradus radican- tur, et cujus suprema nobilitas est gradus intellectivus. Ergo id participat formaliter et quasi specifica ratione, saltem objective, natu- ram divinam quod, tanquam remotum principium, creaturam ordinat ad consequendum intellectu et voluntate ipsissimum objectum divinum a quo specificatur Dei intellectus et volun- tas. Atqui hujusmodi est gratia habitualis, remote quidem per se, proxime vero per virtutes ordinans hominem ad immediatam Dei intellectionem et dilectionem. Ergo gratia participat Deum secundum formalem et quasi univocam (objective) convenientiam sub respectu *naturæ* seu ipsius esse, dum fides participat ipsum sub respectu veri, caritas sub respectu boni, etc.—*Conf*: quia gratia se habet, non ad instar intelligibilis representationis Dei, quem certe nulla creata species representare potest², sed veluti virtus radicalis ordi- nata ad divinum objectum; unde sicuti nostra intellectua- litas respicit pro objecto quidditatem sensibilem et intellec- tualitas Angeli quidditatem spiritualem, ita intellectualitas gratiæ fertur in quidditatem divinam. Atqui virtutes specifi- cantur et definiuntur per habitudinem ad objecta. Ergo.

Dixi in concl. *objective*, non tamen *subjective*.—Etenim, quamvis gratia, ex parte Dei spectata, formaliter et quodam- modo specificè participet naturam divinam ipsumque esse infinitum, tamen *subjective* et *entitative* aliquid est creatum, accidentis indolem præ se ferens; unde ex hac parte seu secundum essendi modum non nisi analogice cum Deo convenit, neque ideo animam ordinare potest ad intelligendum et amandum Deum eo modo infinito quo Deus se ipsum intelligit et amat³.

3° Huc accedit auctoritas *S. Thomæ* qui non solum gratiam vocat *assimilationem* (*de Ver.* Q. XXVII, a. 6), participationem et *expressionem* divinæ naturæ (hic art. 2 ad 2), sed etiam ait (*ibid.*): "Id quod substantialiter est in Deo, acci- dentaliter fit in anima participante divinam bonitatem." Quibus verbis certe continetur doctrina a nobis exposita: quippe significatur gratiam, etsi *subjective* intra limites acci-

1—Cf. *De Deo*, Disp. II, Q. I, a. 4.

2—Cf. *Ibid.*, Disp. III, Q. II, a. 2.

3—Cf. Joan. a S. Thomæ in h. art.

participati

it partem

viditur in

DRALIS: hab

entis par

am ipsi in

fili diab

PHYSICA: -il

patas, vel

inctam a p

in cum part

rai, v. g. f

icipatio p

RTUALIS: -

to modo vi

dit arbore

RMALIS: -qu

articipato

formalite

icipatio fo

RMALIS-MAN

icipante an

e, v. g. inte

liter sed

RMALIS-MAJ

icipante un

tris in fi

is -major

MALIS-MAJOR

objective e

icipato, v. g.

tron.

LIS-MAJOR

objective,

ato, v. g. h

participatio, in genere est actio per quam aliquid
fit partem in perfectionibus alicujus.

videtur in: a/. - Moralem, et b/. - Physicam

MORALIS: habetur quando participans habet perfecti-
entis participati per imitationem tantum, non per
am ipsi inhaerentem, V.G. homines peccatores dicun-
filii diaboli.

PHYSICA: - illa est quae convenit ex natura rei par-
ticipatae, vel illa quae fit per entitatem receptam,
inquantum a participante et a participato, conveniens
in quantum participato non imitatione tantum sed ex na-
tura rei, v.g. filius participat naturam patris sui phy-

participatio physica est: virtualis vel formalis.

VIRTUALIS: - quando forma participata est in parti-
cipato modo virtuali eminenti, v.g. semen virtualiter
generat arborem.

FORMALIS: - quando forma participata est formaliter
in participato et in participante, v.g. aer participat
in formaliter.

participatio formalis est: minor vel major.

FORMALIS-MINOR: - quando forma participata est in
participante analogice tantummodo, i.e. non de eodem
modo, v.g. intellectualitas est in homine et in Deo
analogice sed analogice.

FORMALIS-MAJOR: - quando forma participata est in
participante univoce et est in participato, v.g. natu-
ra patris in filio.

participatio major est: simpliciter vel secundum quid.

FORMALIS-MAJOR SIMPLICITER: - quando forma participa-
ta objective et objective est in participante et in
participato, v.g. natura humana in filio per respectum
ad naturam.

FORMALIS-MAJOR SECUNDUM QUID: - quando forma participa-
ta objective, vel subjective est in participante et in
participato, v.g. anima in se et in homine.

Magna obiectivè - illa est quâ forma participata

ta est in participante secundum eandem rationem univocam specificè quoad speciem, sed non univocam quoad modum essendi, ita tamen ut subjectum participans mediante forma participata sit capax tendendi ad idem ens ad quod participatum tendit tanquam ad objectum specificans actum suum.

His definitionibus datis, ponatur thesis:

GRATIA DEFINIRI POTEST PARTICIPATIO PHYSICA ET RATIONE MAJOR NATURAE DIVINAE IMPORTANS OBJECTIVAM CONVENIENTIAM CUM DEO QUODAMMODO UNIVOCAM.

Ia. Pars probatur: EST PARTICIPATIO PHYSICA.

a/. - De fide. - "Si quis dixerit hominem justificari sola imputatione justitiae Christi vel sola remissione peccatorum, exclusa gratia et caritate, quae in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffunditur et aliis inhaereat, anathema sit."

b/. - S. Scriptura: - Gratia dicitur "semen ipsius Dei" (Joan. I. 3). - "Ut efficiamini consortes divinae naturae" (Petrus). - "Nisi quis renatus fuerit a Spiritu Sancto". - "Dedit eis potestatem filios Dei fieri" (Joan. I.). - Atqui haec omnia intelliguntur de participatione physica. Ergo.

c/. - Ratione: - Participatio physica est illa quae convenit ex natura rei participatae, vel illa quae illa quae fit per entitatem receptam, distinctam a participante et a participato, conveniens tamen a participato non imitatione tantum sed ex natura. Atqui gratia est huiusmodi: nam Deus non debet diligere hominem in ordine supernaturali quam in ordine naturali. Jamvero in ordine naturali, Deus creaturis concedit aliquid esse permanentem, distinctum a se quo creaturae non tantum moventur sed etiam operantur permanentes habent ad connaturaliter operari.

in ordine ad finem ~~supernaturalem~~ ad quem ordinatur. Ergo homo destinatus ad finem supernaturalem debet apud se habere formam proportionatam, unde potest dici quod gratia est participatio quaedam physica.

Ia. Pars probatur: EST PARTICIPATIO FORMALIS.

a/. - S. Scriptura: - (2 Petri, I. 4.) - "Per eum (Christum) maxima et pretiosa nobis promissa donavit, et per hanc efficiamini divinae consortes naturae." Atqui natura sequitur formam ex qua resultat. Ergo homo per gratiam formam Dei suscipit.

b/. - St. Thomas: - "Id quod est substantialiter in eo, accidentaliter fit in anima participante divinam bonitatem." Atqui id quod est in Deo significat essentiam seu naturam seu formam. Ergo essentia vel forma divina est in homine per gratiam.

c/. - Ratio: - Participatio physica-formalis habetur quando forma participata est formaliter in participante et in participato. Atqui per gratiam forma participata dicitur secundum eandem rationem specificam de Deo et de homine: nam per gratiam radicaliter homo constituitur capax obtinendi eidantibus virtutibus idem objectum formale quod attingit Deus. Jamvero objectum formale specificat actum et facultatem a qua procedit actus. Ergo per gratiam anima hominis constituitur in eodem esse cum ipse Deus, quamvis accidentaliter.

Nota Bene: Dico accidentaliter: nam substantia ipsa, cum sit actus purissimus, non posset communicari ut sic, nisi modo pantheistico, quod repugnat. Possit tamen per modum formae distinctae a forma divina informare animam humanam ipsique novum esse tribuere.

Ia Pars probatur: PARTICIPATIO FORM.-MAJOR.

a/. - S. Scriptura: - (2 Petri, I. 4.) - "Ut efficiamini

divinae consortes naturae. "Si participatio naturae Dei per gratiam non daret homini convenientiam cum Deo univocam, scilicet secundum eandem speciem, quae communicat creaturae esse novum et quasi divinum, non possent intelligi haec verba Sancti Petri. Nam si forma participata per gratiam daret solummodo convenientiam analogicam cum Deo, quia jam analogice convenit homo cum Deo in ordine naturali, verba Sancti Petri sine sensu essent, nihil reale exprimerent. De facto vero, juxta omnes Scripturae interpretes, plene significant quam dicunt.

"Videte qualem caritatem dedit nobis Pater, filii Dei nominemur et simus." Atqui filiatio significat convenientiam univocam.

h/.-Ratio:- Participatio physica formalis major habetur quando forma participata est in participante univoce et est in participato. Atqui per gratiam homo participans fit univoce, communicans cum Deo tem objective. Habetur communicatio univoca inter homines et Deum si objectum formale specificans operationem divinam et operationem hominis sanctae est omnino idem in se, quamvis diverso gradu perfectionis attingatur a Deo et ab homine. Atqui quamvis Deus attingat se meliori modo quam homo, quia objectum formale intellectus Dei identificatur cum ipsius facultate et natura Dei, ita ut se ipsum etiam comprehendat, attamen per gratiam homo ad hanc elevationem evahitur ut essentia Dei objectum formale perfectionis. Ubi vero habetur operatio formalis identica specificae, ibi habetur natura identica. Ergo per gratiam homo participat naturam Dei formaliter univoce.

Nota Bene:- Si quis quaerat cur gratia dicitur ad elevandum hominem ad tales operationes faciendas, quae

sunt operationes
communem
ma univo
num est
ma humana
quae secun
ologorum s
praecipua
h/.-se di
qui homo
telligit
in essentia
quatenus
manifesta
propter D
IVa Pars

Ratio:-
objective
participa
non
quoad mod
tamen ut
participa
quod part
specificat
est hujus
creatura
tutes in s
re idem ob
Dei specie
IVa Pars pr

a/.-S.
consortes
textus Pet
tera parte
Interpretatio
Inventio

sunt operationes insius Dei, respondetur:—Juxta communem theologorum sententiam, dicere quod anima univoce per gratiam participat ad esse divinum est licere quod gratia ~~semit~~ ponit in anima humana quasi radicem operationum divinarum quae secus non explicarentur. Atqui communis theologorum sensu, res ita se habet: nam tres sunt praecipuae Dei operationes: a/.—se intelligere; b/.—se diligere; c/.—omnia propter se agere. Atqui homo vi gratiae haec tria habet: a/.—se intelligit Deum, sub ratione entis perfectissimi in essendo; b/.—diligit Deum, summe bonum, non quatenus apparet ex creaturis, sed quatenus sese manifestat sub lumine rationis; c/.—omnia facit propter Deum.

IVa Pars probatur: FORMALIS-MAJOR OBJECTIVE.

Ratio:—Participatio physica formalis-major objective illa est qua forma participata est in participante secundum eandem rationem univocam quoad modum essendi, ^{non} sed tamen quoad speciem, ita tamen ut subjectum participans mediante forma participata capax sit tendendi ad idem ens ad quod participatum tendit tanquam ad objectum specificans actum suum. Atqui gratia habitualis est hujusmodi: nam per gratiam anima remanens creatura ita elevatur in sua natura et per virtutes in suis facultatibus ut apta sit attingere idem objectum quo intellectus et voluntas Dei apecificantur.

Va Pars probatur: PARTICIPATIO NATURAE DIVINAE.

a/.—S. Scriptura:—"Ut efficiamini divinae consortes naturae"—(2 Petri.) Atqui ex una parte textus Petri ad naturam divinam refertur; ex altera parte nihil pugnat contra sensum obvium. Er-

*Interpretanda est S. Scriptura sensu obvio, nisi ad h. ratio
suadent contrarium. Atqui . . . . .*

go gratia est participatio ad naturam Dei.

b/.-Ratio:-Natura significat essentiam quantum ad operationem adaptatur. Ergo qui operationem propriam alicujus naturae exercet merito dicitur hanc naturam habere saltem participative. Atqui homo per gratiam exercet operationes Dei proprias. Ergo habet apud se naturam Dei, saltem participative.

COROLLARIUM I.-Homo per gratiam potest dici similis Deo entitative, per qualitatem permanentem, operative per virtutes et praesertim fidem, qua participatur cognitio Dei, caritatem, diligendo Deum.

COROLLARIUM II.-Si aliae dentur definitiones gratiae, videndum est antequam admittantur: haec vel istae definitiones sunt gratiae repugnantes, ut definitio a Protestantibus data, quando dicunt gratiam esse imputationem sanctitatis Christi; vel sunt conformes doctrinae catholicae et possunt ad definitionem Sti. Thomae reduci, v. g. quando gratia dicitur dumentum justitiae, vel vestimentum salutis.

COROLLARIUM III.-Unde patet sacramentorum dignitas maxima, maxima quae Dei misericordia.

Hermas Roy.-Di

8 Fevrier 1916.

dentis
stanti
Sol
salutin
et Lit
RES
nomin
gratia
C; qu
OBJ
tum. A
mentis
RES
in recto
gratia
mediat
OBJ.
prima
bonus h
RESP
tus imr
S.d: in
N.—Ne
Grati
idem est
sed ad c
veteres
tus men
non cogn
actus na
a. 2 ad 7

I.—Pulc
(Ep. 140 a
ut nos asc
nature no
cipes nat
participat
participat

dentis creati conclusam, nihilominus ad ipsam divinam substantiam, utique formali convenientia, objective pertingere ¹.

Solv. obj. (cont. 1^{am} concl.).—OBJ. 1.—Juxta Aug. gratia salutifera est “fides quæ per dilectionem operatur” (I. de Sp. et Litt. c. 14 et 32). Atqui fides ista est virtus. Ergo.

RESP. *D. M.*:... quasi gratia sit ipsa fides identice, *N*; sic nominatur, quatenus actus fidei formatæ primus est in quo gratia gratum faciens manifestatur, *C.*—*D. m.*:... formaliter, *C*; quin ordinem dicat ad gratiam, *N.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Cuicumque convenit definitio, convenit et definitum. Atqui definitio virtutis, nempe quod sit “bona qualitas mentis qua recte vivitur,” convenit gratiæ. Ergo.

RESP. *D. M.*: Cuicumque convenit definitio immediate et in recto...*C*; mediate et in obliquo...*N.*—*C. d. m.*:...convenit gratiæ *immediate* tanquam principio proximo boni operis, *N*; *mediate* tanquam radici bonitatis in homine, *C.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Gratia gratum faciens non potest esse nisi in prima specie qualitatis. Atqui in prima qualitatis specie bonus habitus mentis est virtus. Ergo.

RESP. *D. M.*:...proprie, *N*; reductive, *C.*—*D. m.*: bonus habitus immediate operativus...*C*; quicumque bonus habitus, *S. d.*: in opinione antiquorum philosophorum, *C*; absolute, *N.*—*Neg. conseq.*

Gratia *reducitur* ad primam speciem qualitatis; nec tamen idem est ac virtus, cum non immediate referatur ad actum, sed ad quoddam *esse* spirituale constituendum. Ideo autem veteres philosophi posuerunt in prima specie qualitatis habitus mentis solummodo operativos, quia, gratiam ignorantes, non cognoverunt nisi illa animæ accidentia quæ ordinantur ad actus naturæ humanæ proportionatos (*de Ver. Q. XXVII, a. 2 ad 7*).

¹—Pulchre *S. Augustinus*, de hoc argumento dissertans, scribit (Ep. 140 ad Honor. c. 4, n. 10): “Descendit ergo ille (Filius Dei) ut nos ascenderemus, et manens in natura sua factus est particeps naturæ nostræ, ut nos manentes in natura nostra efficeremur particeps naturæ ipsius. Non tamen sic: nam illum naturæ nostræ participatio non fecit deteriorem; nos autem facit naturæ illius participatio meliores.”

non vult
gratia? Po-
respondi in toto
nide.

philosophia enim equidem ad
virtutes animae realiter distinguuntur ad
in potentia quae sunt principia generationis
et essentia animae, sicut a principio gratiae
quodam profertur, his dictis, si quidem gratia idem
quod virtus, necesse est gratiam esse virtutem
subjecto, si gratia sit in essentia animae sicut in subjecto, an
ad res, si gratia sit in essentia animae sicut in subjecto, an
est a virtute, non
sicut dicitur quod gratia
subjectetur in fo-
tia animae tanguntur
gratia subjecto,
ia omnino perfectio
entiae animae ha-
rationem virtutis
sed de facto, cum
gratia effluunt in
deo in potentia a-
inual, sine gratia
objectatur, ut
a animae, virtus
antem in poten-
is hinc

Utrum gratia sit in essentia animae sicut in subjecto, an in aliqua potentialium. : ubique.

Sub hoc articulo, qui non est nisi corollarium praecedentis, quaestio proponitur de subjecto, non qualicumque, sed proprio et immediato gratiae habitualis.—Ubi eos adversarios habemus qui realem distinctionem gratiae et virtutum negant.

Conclusio.—GRATIA SUBJECTIVE INSIDET IN ESSENTIA ANIMAE, SECUNDUM QUOD HÆC EST IN SPECIE INTELLECTUALIS VEL RATIONALIS NATURÆ.—Utraque pars vi gaudet illationis theologice.

Prob. 1^a pars.
1° Ex regeneratione.—Per gratiam habitualement regeneramur in filios Dei. Atqui generatio, qua genitum in esse constituitur, per prius terminatur ad essentiam quam ad potentias. Ergo gratia pro subjecto immediato habet essentiam animae, non potentias ejus.

2° Ex ratione propria gratiae.—Omnis perfectio potentiae animae habet rationem virtutis, eam disponens et inclinans ad debitam operationem. Atqui gratia, ut constat ex supra dictis, realiter distinguitur a virtute, quatenus non jam ad agere, sed ad esse supernaturale immediate ordinatur. Ergo sibi exigit subjectum antea potentias, scil. ipsam animae essentiam.—Conf: sicut enim homo secundum potentiam intellectivam participat cognitionem divinam per virtutem fidei, et secundum potentiam voluntatis divinam amorem per virtutem charitatis, ita etiam secundum animae essentiam participare censendus est nobili similitudine naturam divinam; quippe, quae in divinis unita sunt in creatis discreta inveniuntur.

3° Ex proportionem inter gratiam et essentiam animae (resp. ad 1-2).—Sicut ab essentia animae effluunt potentiae quibus mediantibus opera vitae agit, ita a gratia effluunt virtutes potentialium perfectivas, per quas mediate opera meritoria perficit. Atqui secundum hoc gratia comparatur ad potentias humanas ut movens ad motum, non ut accidens ad subjectum. Ergo.

U
diffe
tame
totan
inven
est, c
eader
tiens
tum g
lis.—
si sun
solum
menta
possur
tionem
dentia
profect
animae
subject
non sequ
gratia, a
bruti,
natura
natura

*animæ
liberæ
animæ*

Prob. 2^a pars

Ut ratio cl. Satolli.—Anima secundum essentiam differt specie ab aliis animabus brutorum et plantarum; ita tamen quod in sua perfectiva simplicitate eminentius contineat totam virtutem essendi et operandi quæ in aliis divisim invenitur. At gratia convenit animæ in quantum humana est, capax vite intellectualis et divinæ. Itaque, licet una eademque sit essentia animæ, qua est homo intelligens, sentiens et vegens; attamen dicendum est animam esse subjectum gratiæ, in quantum est specie intellectualis vel rationalis.—Unde non potest esse gratiæ subjectum quælibet anima, si sumatur gratia in sensu proprio et simpliciter. Potest solum fieri, plantas et animantia bruta ordinari a Deo instrumentaliter ad aliquid altius quam ferat propria natura; possunt etiam in propria singulis specie quamdam perfectionem particularem amplius accipere per divinam Providentiam, tum ut manifestentur opera Dei in illis, tum ad profectum hominis, in ejus utilitatem condita sunt.

*animæ humanæ
subjectum gratiæ
non sequitur quod ani-
mæ gratiæ, aut quod quælibet ani-
mæ bruti, possit esse subjectum gratiæ.
animæ non est subjectum gratiæ, sed ex eo quod habet essenti-
am qualitativam, sed ex eo quod habet essenti-
am naturæ. — Debe*

an
tis,
pro-
rios
ant.
NTIA
ALIS
onis
era-
esse
a ad
essen-
entia
mans
supra
m ad
Ergo
nimæ
ntiam
utem
orem
ntiam
divi-
creta
(resp.
uibus
tutes
itoria
entias
ptum.

8 Pierre 1916. Gratia
 Gratia data ab ignem
 veniens in homine
 et sancto.

1. - <u>Respectu finis.</u>	{	1. - <u>Gratum faciens.</u>	
		4. - <u>Gratis data.</u>	
2. - <u>Gratum voluntatem.</u>	{	1. - <u>Operans = excitans</u>	
		2. - <u>Cooperans = adjuvans.</u>	
3. - <u>Gratum effectus.</u>	{	1. - <u>Ratione successione</u>	{
		2. - <u>Ratione efficacie</u>	{
			1. - <u>Præveniens</u>
			2. - <u>Subsequens</u>
			3. - <u>Sufficiens</u>
			4. - <u>Efficax.</u>

QUÆSTIO SECUNDA

DE DIVISIONE GRATIÆ

In ipso tractatus limine indigitavimus plerasque divisionis species quæ circa gratiam communiter fieri solent, atque plura quoque ea de re, data occasione, in superioribus quæstionibus protulimus. Nunc præstat in trutinam vocare præcipuas quasdam ac specialiores partitiones quas S. Thomas explicite vel implicite sub præsentî quæstione proponit, quæque utrumque donum, tum habituale tum actuale, veluti potentiam et actum unde integratur gratiæ opus, secundum diversa rationum effectuumque momenta dividunt.

Gratia imprimis considerari potest respectu finis in quem datur, et sic dispescitur in gratum facientem et gratis datam (art. 1), quarum unaquæque pro diversa habitudine ulterius divisibilis est.—Nam gratia gratum faciens, si spectetur ordo ad voluntatem, dividitur in operantem et cooperantem necnon in excitantem et adjuvantem (art. 2); sin vero spectetur ordo ad effectus sibi succedentes, aut hoc est ratione successione, unde gratia præveniens et subsequens (art. 3), aut ratione efficacie, unde gratia sufficiens et efficax (art. 4). Gratia quoque gratis data novem speciebus subjecta est (art. 5).—Quibus absolute perspectis, non remanet nisi consideratio comparativa inter unum et aliud gratiæ genus (art. 6).

ARTICULUS I.

Utrum gratia convenienter dividatur per gratiam gratum facientem et gratis datam.

1º Em^{us} Satolli circa hanc divisionem advertit, ejus membra poni secundum quamdam analogiam duarum specierum sibi oppositarum sub genere unius rationis communis, quæ tamen se habent ut prius et posterius respectu finis quem per se gratia intendit.

Gratia faciens
 Gratia data
 Operans
 Cooperans
 Excitans
 Adjuvans
 Præveniens
 Subsequens
 Sufficiens
 Efficax
 Comparativa
 2º Et non s Deo r antec habitu pertin modo tamen super person dicant. pro spe
 Con FACIEN 1º I gratiæ ait Ap. gratiæ nusq admin tie De 2º H rationer illustra ipsa spl dunt; s ipse spi Hinc fu 13º Si consistu aguntur ventur. per eam Deum re Deo con alia vero dicitur q reservati gratia gr

2° Quoad vocum determinationem, pauca *prenotentur*.—
 (a) Et primum gratia gratum faciens hic intelligenda est non *strictè* tantum pro ea qua *formaliter* justificamur et grati Deo reddimur, sed *late* pro ea quæ, quocumque modo, sive antecedenter, sive formaliter, sive consequenter, per modum habitus vel auxilii actualis, ad justificationem sui subjecti pertineat.—(b) Secundo, quamvis dona naturalia sint aliquo modo *gratis data*, scil. non ex meritis personalibus collata, tamen nature jam constitutæ debita sunt; dona autem supernaturalia, quippe quæ utroque debito, tum nature tum personæ, carent, specialius sibi nomen gratiæ gratis datæ vindicant. Unde mirandum non est hanc gratuitatem assumi pro specie gratiæ (resp. ad 2).

Conclusio.—CONVENIENTER GRATIA DIVIDITUR IN GRATUM FACIENTEM ET GRATIS DATAM.—Ita theologi *communiter*.

1° Divisio hæc in *Scripturis* continetur, quæ utrumque gratiæ attribuunt, nempe *gratum facere* et *gratis dari*. Nam ait Ap. (Eph. I, 6) : In laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo. Et (I Pet. IV, 11) : Unusquisque, sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.

2° Haud obscure *S. Basilii* divisionem illam et divisionis rationem tradit, dicens (de Spir. S. c. 9) : “ Quemadmodum illustria ac perlucida corpora radio illius (solis) illabente, tum ipsa splendida fiunt, tum alium splendorem a seipsis diffundunt; sic spiritum ferentes animæ a spiritu illustratæ, tum ipsæ spirituales efficiuntur, tum in alios gratiam emittunt. Hinc futurorum præsentia, mysteriorum intelligentia, etc.”

3° Sic argumentari licet.—(a) Opera Dei optimo ordine consistunt, quatenus quædam per alia in finem communem aguntur, omnia vero a primo principio in illum finem promoven- tur. Ergo eadem ordinatio tribuenda est gratiæ, ut scil. per eam non solum accipiens justificetur, sed etiam is alios in Deum reducat. Atqui gratia, per quam homo ea donatus Deo conjungitur et justificatur, vocatur *gratum faciens*; alia vero, per quam unus homo alterius saluti cooperatur, dicitur *gratis data*, prout nomen generis ignobiliori speciei reservatur. Ergo, *Decl. min.* ex eo quod per se primo gratia gratum faciens refertur in bonum ipsius recipientis,

*gratia dicitur signi-
ficari in omnia.*

lano
isano.
Travinum
subsequens
supplicium
effusa.

onis
que
res-
reci-
pli-
que
ten-
versa

uem
itav
erius
ordo
enon
ordo
onis
atione
gratia
5).—
eratio

atum

embra
erum
que
quem

gratum faciens
gratum facere
gratia dicitur
operatur alteri
ille ad Deum reducit
hinc.

gratis data vero in bonum et utilitatem aliorum ; licet secun-
 dario gratia gratum faciens vergat in profectum alienum,
 gratis data vero in utilitatem habentis. Igitur posterior gratia,
scil. gratis data, nonnunquam in peccatoribus reperiri potest,
cum peccatores, etiamsi suam negliant, possint aliorum
salutem procurare, ad instar eorum qui arcam Noë fabrica-
verunt, et tamen aquis diluvii submersi sunt.

b) *Conf.* ratio hæc S. Thomæ ; Apostolus enim (1 Cor.
 XII-XIV), de gratis gratis datis et excellentiori gratia gra-
 tum faciente edisserens, comparat Ecclesiam corpori in cuius
 bonum multiformis gratia Dei confertur. Porro sicuti in
 corpore *physico* quædam hominis potentie ordinantur ad
 perfectionem individui, ut vis nutritiva et augmentativa,
 aliæ vero ad conservationem speciei, ut potentia generativa ;
 ita in corpore *sociali* bona duplicis generis sunt, quædam
 propria uniuscujusque personæ, et quædam directe in bonum
 aliorum et communitatis ordinata. Ergo duplicis speciei
 gratiam distinguere conveniens est.

Parte voluntatis
activa actualis
per se quatenus
sola applicabilis
ad agendum.
activa actualis
in se quatenus
applicabilis
ad agendum.
activa actualis
in se quatenus
applicabilis
ad agendum.
activa actualis
in se quatenus
applicabilis
ad agendum.

ARTICULUS II.

Utrum gratia convenienter dividatur per operantem et
 cooperantem.

1º Dividenda hic est gratia gratum faciens, cum habitua-
lis tum præsertim actualis, per respectum ad humanam
voluntatem, antequam aliæ partitiones ex parte effectuum
accipiantur.—Quia vero divisioni in *operantem* et *cooperan-*
tem gratiam affinis est altera gratiæ *excitantis* et *adjuvantis*,
 utraque propterea sub eodem capite investigabitur.

At vero 2º, a) licet omnes in admittenda gratia *operante*
 et *cooperante* convenient, magna tamen in explicanda hæc
 divisione opinionum confusio est. Omissis levioribus discre-
 pantis, tres præcipuas, juxta ea quæ supra de natura gratiæ
 actualis retulimus, in medium producemus. Æ Schola Molinæ,
quam sectantur Suarez, Mazzella, etc, docet gratiam operan-

De Gratia, Disp. I.
De gratia operante
De gratia cooperante
De gratia exci-
tante
De gratia adju-
vante
De gratia habitua-
li
De gratia actuali
De gratia operante
De gratia cooperante
De gratia exci-
tante
De gratia adju-
vante

tem et
munere
venit
intellec
consent
libero
Banne
 XXIII
 Dei mo
 rum un
 vero, ad
 Opinio
 minus
 tur Car
 lex dupl
 division
 tum qu
 sistat, in
 movente
 b) Qu
 plerique
 rentiam
 eunt; a
 ostendem
 3º Me
 posse vel
 parte ter
 actionem
 sumatur,
 qualitas
 Concl
 COOPERAN
 ACTUAL
 TUR.—Th
 sione, tu
 Prob.
 1—Salvo
 2—De gr
 3—Cf. D

quadrant verba Ap. (Phil. II, 13): *Deus est qui operatur in vobis et velle* (gratia operans) *et perficere* (gr. cooperans). Et (1 Cor. XV, 10): *Gratia Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum.*—2° Idipsum concinne declarat *S. August.* (l. de Gr. et Lib. Arb. c. 17), de Deo dicens: "Cooperando perficit quod operando incipit. Quoniam ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens... Ut ergo velimus, sine nobis operatur: cum autem volumus et sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur." Assentiuntur *S. Prosper, S. Bernardus*, etc.—Immo 3° favet *S. Coelest. I* (Epist. ad Gallos) docens "agere Deum in nobis ut quod vult et velimus et agamus; ut et nos cooperatores simus gratiae Dei." Cf. quoque *Conc. Arausic. II* (can. 4 et 9) et *Trid.* (Sess. VII, cap. 16 et can. 4).

Prob. concl. specialiter et per partes.

1^a Pars est de gratia actuali, sive quae antecedit, sive etiam quae sequitur justificationem; licet sub primo respectu distinctio proposita clarius pateat: sic proceditur.—Operatio alicujus effectus non attribuitur mobili, sed moventi. In illo ergo effectu in quo mens nostra est mota, et non movens, solus autem Deus movet, operatio Deo attribuitur; et secundum hoc dicitur gratia operans. In illo autem effectu in quo mens nostra et movet et movetur, operatio non solum attribuitur Deo, sed etiam animae; unde habetur gratia cooperans. Atqui duplex ille effectus Dei moventis in creaturis rationalibus reperitur secundum genus causae finalis et efficientis. Ergo Min. ostenditur.

Primo secundum genus causae finalis (resp. ad 3).—Homo non potest in ordine salutis quidpiam velle et exequi nisi ex presupposito fine supernaturali. Atqui ante quaecumque actuum seriem, praesertim si in peccato jaceat, homo est in potentia ad finem supernaturalem, neque ideo ad illum se movere potest, sed indiget ut a Deo illustrante et inspirante moveatur. Ergo prima illa illustratio et inspiratio dicenda est gratia operans, qua voluntas, jam constituta in actu vel formali vel virtuali volendi finem, seipsam sub influxu gratiae cooperantis ad alia movere potest.

Secundo, quoad genus causae efficientis.—Est enim in nobis duplex actus: unus quidem interior et elicitus a

non definitio, sed
 tria actus operans
 illa in gratia operans
 sed mota, et non movens
 operatio est attribuitur
 gratia actualis cooperans
 sed in anima movens
 et movetur, et non movens
 et vel a gratia operans
 non attribuitur Deo
 etiam in anima.

volunta
 quique
 fructio
 tionis e
 exterior
 actus in
 volunta
 meritori
 autem u
 quod pr
 autem v
 potentia
 sive inte
 removen
 spectetu
 ut incip
 moventia
 quae jam
 se in op
 casu nece
 cooperan
 Tercio
 tatis sub
 vitalem s
 tem nost
 influxu d
 habeat s
 spontanei
 principiu
 suum sup
 Cajetani
 possunt v
 venit don
 volentem
 trandum e
 " Ut veli
 nobis actu
 sentientib

voluntate, cujus est accipere initium et continuationem, quique distinguitur secundum varios motus voluntatis, fruitionis et intentionis respectu finis, consensus vero, electionis et usus respectu mediorum¹; alius autem est actus exterior et imperatus a voluntate. Atqui a) si comparetur actus interior, generatim sumptus, ad actum exteriorem, voluntas educta de sua potentialitate, et ad genus operis meritorii per Dei gratiam evectora, se habet ut mota, Deus autem ut movens, præsertim cum homo incipit bonum velle quod prius nolebat, et ideo gratia illa vocatur *operans*. Cum autem voluntas, jam per actum interiorem formata, imperat potentiis inferioribus et executivis, freta tamen auxilio Dei sive interius confirmantis voluntatem sive exterius obstacula removeantis, gratia *cooperans* denominatur. b) Præterea, si spectetur solus actus interior, res ita se habet quod actus ille ut *incipiens* est quidem voluntatis, sed non se ultro in illum moventis; actus vero ut *consequens* procedit a voluntate quæ jam in actu posita sub agente Deo se sponte movet vel se in operatione continet (Satolli in h. l.): unde in primo casu necessaria est gratia *operans*, in altero vero sufficit gratia *cooperans*.

Tertio, subjiciam (contra adversos theologos) actum voluntatis sub gratia operante positum non solum intrinsecum et vitalem sed etiam *liberum* esse, quatenus Deus movet mentem nostram secundum modum ejus. Unde voluntas sub illo influxu dicitur mota potius quam se movens, non quasi non habeat spontaneitatem vitæ et libertatis, sed quia, carens spontaneitate agentis præhabentis in se omne sui motus principium, indiget hic et nunc a Deo recipere id ex quo opus suum supernaturale vel meritorium perficiat. Hæc est aperta *Cajetani* sententia (*Comm.* in h. art.) et in eandem conferri possunt verba *S. Fulgentii* (l. 2 ad Monim. c. 10): "Prævenit donans homini bonam voluntatem, subsequitur benevolentem operando in illo operis facultatem".—Neque arbitrandum est aliter sentire *D. Augustinum* dicentem (*loc. cit.*): "Ut velimus, *sine nobis* operatur"; quippe sensus est: sine nobis actum bonum incipientibus, non vero sine nobis consentientibus. Unde idem *Aug.* (*Tract.* 72 in Joan.): "Ipsum

¹—Cf. I-II w, Q. VIII-XVI.

credere in Christum opus est Christi. Hoc operatur in nobis, non tamen sine nobis." Eodem criterio pensanda sunt verba *S. Gregorii* (Mor. I. X, c. 11): "Superna pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis, ut subsequente quoque nostro libero arbitrio, bonum quod jam appetimus agat nobiscum." Prioritas enim illa gratiæ operantis aliud non est quam præveniens seu liberalis divini motus largitio ad quem voluntas potentialiter tantum se habet, et cui libere obsequitur.—Ex his aliisque supra dissertis (Q. I, a. 2) confutatae manent oppositæ nobis sententiæ.

2^a Pars additur *de gratiâ habituali*, quæ et ipsa convenienter dispescitur in *operantem* et *cooperantem*.—Sane duplex est gratiæ illius effectus sicut et cujuslibet alterius formæ, scilicet *esse* et *operatio*; sic v. g. caloris effectus est facere formaliter calidum et exterius calefacere. Atqui gratiâ habitualis, in quantum animam sanat vel justificat et gratam Deo *formaliter* facit, effectum hunc ipsa sola operatur absque libero arbitrio, quippe qui vel antecedit vel sequitur; in quantum vero principium est *effective* operis meritorii remote quidem per se, et proxime per virtutem, importatur operatio liberi arbitrii. Ergo sub primo respectu gratiâ habitualis est *operans*, sub altero vero *cooperans*.

Conclusio 2^a.—GRATIAE OPERANTI ET COOPERANTI AFFINIS DISTINCTIO ADMITTENDA EST SECUNDUM GRATIAM EXCITANTEM ET ADJUVANTEM. Cf. Conc. Trid. (Sess. VI, cap. 5-6 et can. 4).

1° *Scripturæ* utriusque generis gratiæ meminit: *excitantis* quidem (Eph. V, 14): *Surge qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus*; et (Apoc. III, 20): *Ecce sto ad ostium et pulso*; *adjuvantis* vero (Ps. LXXVIII, 9): *Adjuva nos Deus salutaris noster*, et (Rom. VIII, 26): *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram*.

2° Inter *Patres* referatur *S. Augustinus* (I. 2 de Pecc. Mer. c. 18): "Quod, inquit, ad Deum nos convertimus, nisi ipso excitante atque adjuvante non possumus." Ita quoque *S. Bernardus* (I. de Gr. et Lib. Arb.).

3° *Juxta* el. Satolli, gratiâ *excitans* tripliciter sumi potest: scilicet *moraliter*, secundum quod ostendit tantum, interne vel externe, veritatem ad quam voluntas inclinatur; *physice*, quatenus reducit voluntatem de potentia ad actum, præsertim eam eruendo de somno peccati; *perfective* quoque, si volun-

se esse et a Deo solo.

tatem i
in mot
gratiæ e
citur;
uberior
reducit
liguntur
jam gra
movent
Ex d
adjuvan
habitua
rantis d
Solv.
dam acc
Ergo nu
RESP.
est ipse
S.d: non
Neg. con
OBJ. 2
Atqui gr
Ergo.
RESP.
effectu, C
Deus n
arbitrii, d
illud Aug
sine te,
motus no
ad gratiâ
OBJ. 3.
Atqui gr
arbitrium
RESP. A
C; per
dam, cui
conseq.
OBJ. 4.
cooperari

tatem jam actuatam subleuet in altio rem gratiæ gradum aut in motum intensiorem. Porro, in primo et secundo casu, gratia excitans vel est ipsa gratia operans, vel ad eam reducitur; tertio autem sensu, est gratia cooperans secundum uberiorem influxum.—Adjuvans vero gratia pertinet vel reducitur ad gratiam cooperantem, ejusque sub nomine intelliguntur omnia Dei auxilia interna et externa, quibus justis, jam gratia excitati, reguntur, sustentantur et in finem promoventur.

Ex dictis *apparet* distinctionem illam gratiæ excitantis et adjuvantis ad solam gratiam *actualem* spectare, non ad habitualement; ex quo a distinctione gratiæ operantis et cooperantis discriminatur.

Solv. obj. (cont. 1^{am} concl.)—OBJ. 1.—Gratia est quoddam accidens. Atqui accidens non potest agere in subjectum. Ergo nulla est gratia operans.

RESP. C. M.—*D.m.*: accidens per modum motionis non est ipse actus subjecti, *N*; accidens per modum qualitatis, *S.d.*: non agit in subjectum effective, *C*; formaliter, *N*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Gratia maxime operatur in nobis justificationem. Atqui gratia eam non operatur sine consensu liberi arbitrii. Ergo.

RESP. C. M.—*D.m.*:...sine consensu liberi arbitrii veluti effectu, *C*; veluti concansa, *N*.—*Neg. conseq.*

Deus non sine nobis nos justificat, quia per motum liberi arbitrii, dum justificamur, Dei justitiæ consentimus, juxta illud Aug. (Serm. 15 de Verb. Ap. c. 11): " Qui creavit te sine te, non justificabit te sine te ".—Verumtamen ille motus non est causa gratiæ, sed *effectus*; unde tota operatio ad gratiam pertinet.

OBJ. 3.—Cooperari alicui videtur esse inferioris agentis. Atqui gratia principalius in nobis operatur quam liberum arbitrium. Ergo gratia non debet dici cooperans.

RESP. D. M.: Cooperari per modum causæ ministerialis... *C*; per modum causæ primæ adjuvantis causam secundam, cui operandi principia præstituerit, *N*.—*C.m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 4.—Divisio debet fieri per opposita. Atqui operari et cooperari non opponuntur. Ergo.

RESP. *D. M.*: Divisio totius *universalis*... *C.*; divisio totius *potestativi* seu causæ secundum suos effectus, *N.*—*D. m.*:...scil. pertinent ad eandem gratiam, *C.*; neque distinguuntur secundum diversos effectus, *N.*—*Neg. conseq.*

ARTICULUS III.

Utrum gratia convenienter dividatur in prævenientem et subsequentem.

1° Gratia ex parte effectuum *sibi succedentium* seu ratione ipsius successionis dispertiri solet in prævenientem et subsequentem; cui partitioni accedit altera minus vulgata secundum auxilium *sine quo non* et auxilium *quo*: de utraque dicendum est.

2° Sensu *restricto* quo plures gratiam prævenientem et subsequentem accipiunt, *præveniens* eadem est ac operans, *subsequens* vero eadem ac cooperans; et sic eam accepisse videtur *S. Gregorius M.* dicens (hom. 9 in Ezech.): "Ipse aspirando nos prævenit ut velimus, qui adjuvans subsequitur ne inaniter velimus."—Simpliciter tamen latius patet illa distinctio, prout *S. Thomas* aliique intellexerunt.

Conclusio.—CONVENIENS EST PARTITIO GRATIÆ IN PRÆVENIENTEM ET SUBSEQUENTEM, NECNON IN AUXILIUM SINE QUO NON ET AUXILIUM QUO.

1^a *Pars* seu *prima gratiæ divisio* eruitur ex ipso *Conc. Trid.* (Sess. VI, cap. 5) et clarius (cap. 16): "Quæ virtus (Christi) bona eorum opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur."

1° Suffragatur *Scriptura*. Nam gratia Dei ex ejus misericordia provenit. Atqui legimus in Psalmis ex una parte (LVIII, 11): *Misericordia ejus præveniet me*, ex altera autem parte (XII, 8): *Misericordia tua subsequetur me*. Ergo.

2° Non minus liquida sunt *Augustini* verba (l. de Nat. et Gr. c. 31): "Prævenit ut sanemur, quia et subsequitur ut etiam sanati vegetemur; prævenit ut vocemur, subsequitur ut

glori
" De
bonu
quod
3"
I præv.
qui
diver
mas,
ab in
1us na
saneti
tione
cantis
tantur
bono t
glorian
dum q
niens
subseq
rior es
præven
respect
2^a A
S. Aug
rium s
aliquid
perseve
veraret,
posset.
prædest
tale ut
1° Er
dum su
illam S.
torium s
homini,
lium qu
donata, c

glorificemur." Consentit *S. Fulgentius* (l. 2 ad Monim. c. 9): "Deus donat indigno gratiam, ut præveniente misericordia bonum velle incipiat, et subsequente misericordia bonum, quod vult, facere valeat."

3° Gratia, qualitercumque sumpta, congrue partitur in prævenientem et subsequentem secundum diversos effectus qui sibi ordine et causalitate quadam succedant, quique diversis hominum indigentis correspondant. Atqui S. Thomas, post Augustinum, quinque præsertim effectus ejusmodi, ab invicem distinctos, connumerat: ergo. Decl. minor.
 1us namque effectus gratiæ actualis et habitualis est ut anima sanetur et justificetur; 2us est ut bonum velit ea finis intentione et mediorum electione ad quam virtus gratiæ justificantis primo inclinatur; 3us est ut bonum quod vult actu tantum interno, exterius et efficaciter operetur; 4us est ut in bono totius humanæ vitæ perseveret; 5us tandem est ut ad gloriam consecutione finis perveniat.—Itaque gratia, secundum quod causat in nobis primum effectum, vocatur *præveniens* respectu secundi, et prout causat secundum, dicitur *subsequens* respectu primi.—Sicut vero idem effectus posterior est aliquo et prior altero, ita gratia nuncupari potest præveniens et subsequens secundum eundem illum effectum respectu diversorum.

2^a Pars concl. seu altera gratiæ partitio sumitur ex verbis S. Augustini (l. de Corr. et Gr. c. 12): "Aliud est adjutorium sine quo aliquid non fit et aliud est adjutorium quo aliquid fit... Primo itaque homini... datum est adjutorium perseverantiæ (in statu innocentiae), non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero sanctis in regnum Dei per gratiam Dei predestinatis non tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur."

1° Falsa et heretica est Lansenii positio qui, ad suadendum suum errorem de irresistibilitate gratiæ, distinctionem illam S. Augustini arripere præsumpsit: quasi nempe adjutorium sine quo non fuerit gratia collata Angelis et primo homini, sufficiens quidem, sed cui potuerint resistere; auxilium quo vero sit gratia efficax Christi Salvatoris, lapsis donata, cui resistere nequeant¹.

1—Vid. plura ap. Billuart, Diss. II præamb. art. 4.

2° Missis aliis minus rectis dicti Augustiniani expositionibus,¹ hanc præ cæteris conformiorem litteræ et menti Doct. Hippon. commendabimus. Scilicet S. Augustinus hic non agit de gratia Christi in genere, sed de perseverantia, atque gratiam Adamo innocenti ad perseverandum concessam opponit non dono perseverantiæ, quod omnibus justis nunc datur, sed *perseverantiæ finali* quæ propria est prædestinatorum. Ergo auxilium *sine quo non* comprehendit omnia ea quæ ad bonam vitam ducendam et perseverandum aliquamdiu concurrunt et dici potest gratia præveniens respectu alterius; quippe auxilium *quo* significat ipsam perseverantiam finalem per modum magni doni subsequentis, quo caruit Adam innocens, gaudent vero multi posteri reparati.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Gratia est divinæ dilectionis effectus. Atqui Dei dilectio semper est præveniens, juxta illud (1 Joan. IV, 10): *Ipse prior dilexit nos*. Ergo.

RESP. *D. M*:...est effectus temporalis, *C*; coæternus dilectioni divinæ, *N*.—*D. m*:...in se, *C*; quin unus ex ejus effectibus possit alterum subsequi, *N*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Gratia gratum faciens, de se sufficiens, est una tantum in homine. Atqui idem non potest esse prius et posterius. Ergo.

RESP. *D. M*:...secundum essentiam seu formæ rationem, quæ etiam in patriâ eadem numero perseverat, *C*; secundum effectus suos, *N*.—*C.d.m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Infiniti sunt effectus gratiæ. Atqui infinita non congruit in species dividere. Ergo.

RESP. *D. M*:...possunt in infinitum multiplicari, *C*; quin reduci valeant ad aliqua determinata in specie et ad communem rationem prioris et posterioris, *N*.—*C.d.m.*—*Neg. conseq.*

1—Cf. Satolli in h. art.

1° Lo
versam
doctrina
tionem I
supernat
exortis
sufficiens
distinctio
puta (Cor
Doctores
2° Ant
lectorem
opinionum
sari ideoq
rave theo
dicatur S
mun. N
controvers
injunxit (I
partem alt
3° Erro
—*Hereticis*
negantes n
salutis init
simpliciter
repetebant
absque inte
contra liber
ponere aus
tum se ha
magistri su
sed necessa
efficax et n

1—Cf. Proc

ARTICULUS IV.

De gratia sufficiente et efficaci.

1° Locus hic est denuo agitando celebrem diuque controversam quæstionem de actione Dei in creaturis liberis, et doctrina jam alibi exposita (*de Deo*, Disp. IV) circa operationem Dei in genere modo applicanda subit ad operationem supernaturalem gratiæ.—Pauca quidem D. Thomas, nondum exortis Novatorum et Jansenistarum erroribus, de gratia sufficiente et efficaci nobis reliquit, quam tamen gratiæ distinctionem minime ignoravit, immo expresse proposuit, puta (*Comm.* in 1 Tim. II, 6); nos vero illam ex principiis S. Doctoris infra comprobabimus.

2° Antequam disputationis initium ordiamur, monitum lectorem volumus quæstionem, que præ oculis est, libera opinionum discrepantia intra cancellos catholici dogmatis versari ideoque abstinendum esse a severius taxanda una alterave theologorum sententia, v. g. quod Molinismus redolere dicatur Semipelagianismum vel Bannezianismus Calvinismum. Nam post acerrimas Congregationum *de Auxiliis* controversias, suspenso in aliud tempus iudicio, Paulus V injunxit (1606) “ ut in hujusce argumenti tractatione nullus partem alteram nota aliqua vel censura notare audeat ”.

3° Errores opinionesque enarrentur.

Hæreticorum positiones.—a) Pelagiani et Semipelagiani, negantes necessitatem gratiæ vel absolute vel saltem quoad salutis initium, non aliam vim sive sufficientem sive efficacem simpliciter admiserunt præter liberum arbitrium, ex quo repetebant, alii omnem, primum alii voluntatis consensum absque interiori prævenientis gratiæ auxilio.—b) Novatores e contra liberum arbitrium pessumdederunt; namque Lutherus ponere ausus est voluntatem nostram sub gratia *passive* tantum se habere, *Calvinus* vero et *Kemnitius*, doctrinam magistri sui mitigantes, docuerunt voluntatem agere quidem, sed *necessario*; unde in hoc systemate nulla datur gratia nisi *efficax* et *necessitans*. Nec multum differt Jansenistarum.¹

1—Cf. Proœmium, ubi relatæ sunt 5 propp. damnatæ Jansenii.

positio; quorum theoria de duabus delectationibus, terrena una et mala, coelesti vero bonaque altera, eo ducit ut concedatur sola gratia efficax per bonam delectationem necessario victrix. Quippe *sufficiens* gratia, si quam admittant¹, confert solum potentiam *absolutam* ad bonum, non vero *relativam* seu qua valeat homo contrariam delectationem superare, ideoque vere sufficiens non est. Huc pertinet prop. 6^a inter damnatas ab Alexandro VIII: "Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis quam perniciosa est, sic ut possimus petere: A gratia sufficiente libera nos, Domine".

II°.

~~Catholicorum septentia.~~—Hæ quidem, tametsi in magno sint numero, ad sequentia tamen revocari possunt capita.

a) Occurrit imprimis Molinismus, a *Molina* multisque tum antiquis tum recentioribus propugnatus; cujus systematis fundamentum est scientiæ mediæ qua Deus dicitur infallibiliter et determinate cognoscere futura libera conditionata ante omnem suæ voluntatis dispositionem.² Igitur, juxta Molinistas,³ gratia efficax non distinguitur ex se a sufficiente neque est ab intrinseco efficax, sed ab extrinseco tantum seu a præviso creatæ voluntatis consensu: prævidet enim Deus per scientiam mediæ, quibus auxiliis de se indifferentibus voluntas consensura sit vel dissensura; unde benevole decernit eam concedere gratiam quæ ex consensu libero reapse effectum consecutura sit. Quapropter in eo systemate non ideo voluntas consentit quia gratia est efficax, sed ideo gratia est efficax quia voluntas, utique præventa et adjuncta, consentit.—Systema Molinæ Suarez per congruismum quemdam temperare voluit, quatenus efficacia gratiæ repetatur non a solo consensu dato, sed etiam a circumstantiis congruis temporum et personarum in quibus gratia confertur quasque Deus ipse ordinat; unde, juxta congruistas, discrimen aliquod in actu primo existit inter gratiam sufficientem et efficacem. Verum quia congruitas illa involvere nequit infallibilitatem effectus nisi per habitudinem ad prævisum consensum voluntatis, ideo congruismus non differt essentialiter a Molinismo.—Alia *Molinismi temperatio* proposita est a *Lemoine*,

1—Vid. Billuart, Diss. V, a. 2;—Mazzella, Disp. III, a. 1.

2—Cf. Tract. nost. *De Deo*, Disp. IV.

3—Cf. Mazzella, Disp. III, a. 7.

Turn
gratiam
cem ex
presert
homo u
opera d

b) Se
mediam
imprim
determi
reponit
nans v
systema
tur non
formali
datur fac
voluntas
Thomisti

c) Ven
exponitu
scientiam
gratiæ in
in quanti
lem seu s
cam vol
efficacis i
mentem s
gratiam s
effectiva,
turalem a
quidpiam
tentiæ cor
physicam
ex vi ipsa
cat per va
liorum s

1—Cf. De

2—Cf. ib

3—In op.

Turnely, S. Alph. de Ligorio, etc, qui distinguunt duplicem gratiam, aliam ex voluntatis consensu efficacem, aliam efficacem ex se. Illam quidem dari censent ad opera faciliora, præsertim ad orationem; qua gratia omnibus concessa si homo uti velit, impetrabit gratiam ex se efficacem ad reliqua opera difficiliora.

b) Sequitur *Bannezianismus* qui, dum rejicit scientiam mediam omnemque hypothesim scientia illa suffultam, statuit imprimis Deum futura libera cognoscere in suis decretis prædeterminantibus summamque divinæ operationis efficaciam reponit in duabus motionibus quarum una sit *prædeterminans* voluntatem, alia autem simultanea¹. Idecirco, in illo systemate, differentia qua gratia efficax a sufficiente distinguitur non solum *ab intrinseco* petitur, sed etiam quodammodo *formalis* est, in quantum superaddit gratiæ sufficienti, qua datur facultas agendi, qualitatem quamdam transeuntem qua voluntas physice præmoveatur ut agat.—Ita multi ex Thomistis.

c) Verior *Thomismi* forma quæ a *Cajetano, Satolli* aliisque exponitur, in eo cum Bannezii sententia convenit quod rejicit scientiam mediam, atque efficaciam divinæ operationis et gratiæ *intrinsecam* propugnat. Verum ab illa sententia differt, in quantum, licet non abnuat præmotionem quamdam moralem seu suasoriam, negat tamen prædeterminationem physicam voluntatis, solamque *cooperationem* Dei seu gratiæ efficacis intimam admittit². Quare juxta istud systema, quod mentem S. Thomæ rectius promovere videtur, differentia inter gratiam sufficientem et efficacem est intrinseca quidem, sed *effectiva*, qualis viget inter principium activum et ejus naturalem actum, ad quem essentialiter ordinatur, quemque, nisi quidpiam obstat, assequitur.—*Thomassinus*³ præfatæ sententiæ consentit ea parte qua respuit scientiam mediam et physicam prædeterminationem atque efficaciam gratiæ repetit ex vi ipsa divinæ actionis: quam mirificam gratiæ vim explicat per *varietatem, multitudinem* et *consonantiam auxiliorum* sive interiorum sive exteriorum quibus Deus de

1—Cf. *De Deo*, Disp. VI.

2—Cf. *ibid.*

3—In op. *Mémoires sur la Grâce*, 4e Mém., ch. 62, 63, 86, 97, etc.

voluntate triumphat. Clarus ille theologus propius ad veritatem accessisse censebitur; quin tamen satis attenderit posse Deum una efficaci et intrinseca motione voluntatem libere convertere.—*Bellarminus* quoque plura profert, praesertim (de Gr. et lib. arb. l. I, cap. 12-14), veritati consonantia; quamvis aliunde in congruismum quemdam molinisticum, Suarezii ad instar, inclinet.

d) Tandem *Augustinianismus*, cujus *Berti* unus ex defensoribus fuit, mediam inivit viam inter Molinismum et Thomismum. Patroni illius systematis, male exponentes nonnulla Augustini verba, docuerunt quidem protoparentes ob suam perfectionem non indignuisse nisi gratia versatili et efficaci ex voluntatis consensu; verum, quod ad homines lapsos pertinet, gratiam *ex se efficacem* tuentur. Hanc efficaciam declarare praetendunt per sanctam *delectationem relative victricem* quae infallibiliter, etsi *moraliter* tantum, agere dicitur, integram relinquens liberi arbitrii potentiam. Hinc tenent a gratia sufficienti efficacem differre secundum varios intensitatis gradus, cum prior, cui non desunt pii quidam motus, impar tamen sit ad superandam carnis cupiditatem, posterior vero eandem cupiditatem vincat.¹

4° Proximum est ut de utraque gratia, sufficiente et efficaci, singillatim agamus quaerendo *an et quid* sint.

Conclusio 1^a.—ADMITTENDA EST GRATIA VERE MEREQUE SUFFICIENS; CUIUS INDOLES DESCRIBITUR ET DEFINITUR.—Vere sufficiens gratia dicitur quae homini confert completam agendi facultatem non solum absolute, sed etiam relative seu attentis circumstantiis; mere sufficiens vero seu inefficax vocatur ea gratia quae prohibetur per voluntatis resistentiam ne effectum intentum consequatur.

Prob. concl. per partes.

1^a Pars est de fide contra *Novatores* et *Jansenistas*; id constat tum ex *Conc. Arausic. II* (can. 25) et *Valent. III* (can. 2), tum ex *Conc. Trid.* dicente (Sess. VI, cap. 5) quod homo inspirationem divinam "abjicere potest," (cap. 11) quod "Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur," (cap. 13) quod "Deus, nisi ipsi illius

1—De opinionibus scholarum circa efficaciam gratiae plura utilia reperies ap. Knoll, Sect. I, cap. III, a. 2.

grati
Acce
nata
1^a
Quia
ei?
Porro
praes
bono
Deus
non j
etc.—
Jerus
quem
volui
(1 Th
Demu
Dura
per S
2°
haec s
ait:
culpa
catoru
judica
inferat
titiae
arguer
nius, (n
non ac
quod d
tatem
(l. 83
S. Tho
ubi se
peccan
care no
si quis

gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet.”—
Accedunt propp. *Jansenii* et aliæ *Quesnelli* a RR. PP. dam-
nate.

1° Ex *Scriptura* arguemus.—Legitur enim (Is. V, 4):
*Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, et non feci
ei? an quod expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas?*
Porro, nisi Deus vere sufficiens gratiæ auxilium Judæis
præstitisset, plura vineæ suæ facere debuisset atque frustra
bonos penitentiae fructus expectasset. Item (Prov. I, 24-25)
Deus ait: *Vocavi, et renuistis; extendi manum meam, et
non fuit qui aspiceret. Despeexistis omne consilium meum,*
etc.—In N. T. Christus (Matth. XXIII, 37-38) exclamat:
Jerusalem, Jerusalem...quoties volui congregare filios tuos,
*quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et
noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta;* et
(1 Thess. V, 19) Ap. inquit: *Spiritum nolite extinguere.*
Demum idem probat Stephani increpatio (Act. VII, 51):
*Dura cervice et incircumcisis cordibus et auribus, vos sem-
per Sp. Sancto resistitis.*

2° Ex *Patribus* innumera fere sunt quæ adduci possent: 1
hæc sufficiant. *S. Ambrosius* (Serm. 19 in Ps. CXVIII, n. 4)
ait: “ Numquid si quis ostia domus suæ claudit, solis est
culpa quod non illuminet domum ejus? Ergo si quis pec-
catorum suorum repagulis obserandam mentem propriam
judicaverit, et Verbi a se splendorem stultus avertat, ac sibi
inferat insipientiæ cæcitatem; causari poterit quod sol jus-
titiæ noluerit intrare, aut infirmitatem luminis cœlestis
arguere?” *S. Augustinus*, cujus nomine abusus est Janse-
nius, (l. III de Lib. Arb. c. 16) hæc habet: “ Ex eo quod
non accipit, nullus reus est; ex eo autem quod non facit
quod debet, juste reus est. Debet autem, si accepit et volun-
tatem liberam et sufficientissimam facultatem.” Cf. quoque
(l. 83 Quæst. q. 68) et (l. de Sp. et Litt. c. 34). — *Mens*
S. Thomæ aperte colligitur ex (I-II^æ, Q. CVI, a. 2 ad 2),
ubi scribit: “ Gratia N. T., etsi adjuvet hominem ad non
peccandum, non tamen ita confirmat in bono ut homo pec-
care non possit: hoc enim pertinet ad statum gloriæ. Et ideo
si quis post acceptam gratiam N. T. peccaverit, majori pœna

1—Vid. Knoll, *loc. cit.* a. 4.

est dignus, tanquam majoribus beneficiis ingratus, et *auxilio sibi dato non utens*; nec tamen propter hoc dicitur quod lex nova iram operatur, quia, quantum est de se, *sufficiens* auxilium dat ad non peccandum."

3° *Ratione* evincitur gratia sufficiens seu inefficax, duplici ex capite.

a) *Primo* ex utilitate quam affert sive antecedenter sive consequenter (contra Jansenistas).—*Antecedenter* quidem: gratia enim illa effectus est sinceræ ac misericordis Dei voluntatis, qua salvare hominem intendit modo ei consentaneo, i. e. conditionate, seu nisi homo libere gratiæ resistat; unde importat reale auxilium sive actuale sive habituale, quo vera præstatur potentia operandi bonum: quæ certum *Dei munificentiam* erga nos, tum acceptam a Deo *perfectionem nostram* ostendunt.—*Consequenter* vero; quia, posita libera resistantia et culpa ejus qui gratia sufficiente uti poterat, jure Deus gratiam efficacem denegat, suamque in puniendo *justitiam* demonstrat.

b) *Secundo* ex *incommodis*¹ quæ sequerentur, deficiente gratia inefficaci.—1um est quod primus homo, gratia efficaci destitutus, non sua culpa cecidisset;—2um est quod Deus amicos suos seu justos, quando peccant, desereret antequam deseratur ab eis;—3um est quod nemo se merito posset reprehendere, quia gratiæ Dei non sit cooperatus, quantum potuit et debuit: quæ omnia repugnant.

2^a *Pars* versatur circa *naturam* gratiæ sufficientis: quam ex doctrina Em. Satolli, aliis commendabiliori, sequenti processu declarabimus.

1° *Sufficiens* gratia dicitur, respectu efficaciæ, completum principium ad eligendum et exequendum bonum salutare, propter quod datur, et quod reapse fit per influxum Dei efficacem, nisi voluntas obicem ponat. Atqui id *quadrupliciter* intelligere fas est, dispari tamen verborum proprietate: a) *primum* quidem, *generaliori* sensu et in ordine ad prædestinationem, gratia sufficiens potest significare justificationem et meritum; qua in hypothese efficax gratia nuncupabitur donum perseverantiæ finalis et gloriæ. Et hoc, licet rariori, significatiu præfata distinctio coincidit cum alia secundum auxilium *sine*

1—Ita Bellarminus, l. I, cap. 11.

quo et
b) *Sec*
et act
vitand
seipsâ
tur. c
poterit
potenti
actum.
sola gr
pres. c
habend
cogitati
efficax
boni ele
2° Ut
tria sub
intellige
quaten
(gratia
efficient
fectionis
parte qu
ciam sibi
dici pote
minusve
potest e
hominis
obtineat.
c) Igitur
gratiam
tatem ha
actionis
(I S. D
duobus
Deus no
autem d
suppositi
non vult
est; sed

quo et auxilium quo ab Augustino tradita (cf. art. præc.).
b) Secundo, distinctio eadem sumi potest pro gratia habituali et actuali, in quantum habitualis gratia sufficiens est ad vitanda gravia peccata et bene operandum, actualis vero est seipsâ efficax seu ipsa boni effectio ad quam altera ordinatur. *c) Tertio*, si de sola gratia habituali loquamur, hæc poterit dici sufficiens, in quantum est operans et perfecta potentiarum; efficax vero, ut est cooperans seu inclinans ad actum. *d) Tandem communius* distinctio illa accipitur de sola gratia actuali, et eam satis clare indicat *S. Thomas* in præc. quæst. (art. 3). Itaque isto sensu sufficiens gratia habenda est quæ est actualis operans seu qua Deus bonas cogitationes et sanctas affectiones primum in nobis excitat; efficax vero qua Deus cooperatur libero arbitrio usque ad boni electionem et exterioris actus executionem.

^{2º} Ut clarius pateat habitudo gratiæ sufficientis ad efficacem, tria subjiciam.—*a)* Imprimis gratia etiam mere sufficiens intelligenda non est velut aliquid iners et sterile; siquidem quatenus informat animam (gratia habitualis) vel eam movet (gratia actualis), efficaciam sortitur sive formalem sive efficientem; sufficiens tamen dicitur respectu ulterioris perfectionis ad quam de se conducit.—*b)* Hinc etiam ex ea parte qua ad perfectiorem actum ordinatur, quamdam efficaciam sibi vindicat; imo radicaliter et prædispositive eadem dici potest ac gratia efficax. Verum, quia in subjecto plus minusve participatur secundum modum ejus, ideirco fieri potest et sepe fit ut, obstante animæ indispositione liberaque hominis resistentia, vel nullum vel remissiorem effectum obtineat, quin gratiâ efficaci præcipue intentâ compleatur.—*c)* Igitur defectus gratiæ efficaciæ refundendus est, non in gratiam sufficientem quasi vere sufficiens non sit, sed in voluntatem hominis aut male aut minus dispositam quæ divine actionis cursum intercipit. His consonant verba *S. Thomæ* (1 S. D. XL, Q. IV, a. 2): "Hominem carere gratia ex duobus contingit: tum quia iste non vult recipere, tum quia Deus non sibi infundit vel non vult sibi infundere. Horum autem duorum talis est ordo, ut secundum non sit nisi ex suppositione primi. Cum enim Deus non velit nisi bonum, non vult istum carere gratia, nisi secundum quod bonum est; sed quod iste careat gratia, non est bonum simpliciter:

unde hoc, absolute consideratum, non est volitum a Deo. Est tamen bonum ut careat gratia, si eam *habere non vult*, vel si ad eam habendam *negligenter se præparat*, quia justum est, et hoc modo est volitum a Deo. Patet ergo quod hujus defectus absolute *prima causa* est ex parte hominis qui gratia caret; sed ex parte Dei non est causa hujus defectus nisi *ex suppositione* illius quod est causa ex parte hominis.”¹

Conclusio 2^a.—ADMITTENDA EST, INVIOATA MANENTE LIBERTATE HUMANA, GRATIA EFFICAX, QUÆ SUAM EFFICACIAM AB INTRINSECO DESUMIT, EAMQUE INFLUXU AC PHYSICO, NON PHYSICE PRÆDETERMINATIVO, EXSERIT.

1^a Pars, scil. *dari gratiam efficacem* seu quæ effectum salutarem absque impedimento consequitur, *fide* tenenda est contra omnes gratiæ osores; neque longa demonstratione indiget.—Nam ex superius probatis (Disp. II) constat, sine gratia supernaturali nullum opus salutare perfici, imo nec initium fidei haberi, neque perseverantiam finalem obtineri posse. Atqui, teste Scriptura et Ecclesia, reperiuntur homines qui fidem supernaturalem tenent, opera salutaria perficiunt, et in bono perseverant. Ergo datur gratia efficax, quæ salutaresh istos effectus producit.

2^a Pars habet gratiam efficacem hujusmodi esse ut *non tollat liberum nostrum arbitrium*: quod *de fide* est contra *Novatores* et *Jansenistas*, prout maxime constat ex *Conc. Trid.* (Sess. VI, cap. 5-6 et can. 4).

Revera 1° id veluti *corollarium* sequitur ex dictis (*de Deo*, Disp. V, Q. I, a. 8, et *de Gratia* præcem.). Ibi enim, libertatem considerantes sub adspectu metaphysico et historico-morali, demonstravimus hominem sub Dei actione liberum retinere voluntatis arbitrium, quin peccatum Adæ proprietatem hanc creaturæ rationalis destruxerit. Atqui actio Dei supernaturalis seu per gratiam operantis eam proportionaliter servat habitudinem ad voluntatem nostram quam ipsa Ejus actio naturalis. Ergo etiam sub respectu *theologico* incolumis dicenda est libertas humana.

2° Præter alia *Scripturæ* testimonia jam (*loc. cit.*) allata, esto sequens de Hebræis fœdus cum Deo ineuntibus (Deut.

1—Cf. *De Malo*, Q. III, a. 1 ad 8.

XXV.
ambui
mand
intellig
potesta

3° P
gustin
ait: “

sunt, e
arbor n
arbitriu
arbitriu

4° P
Leonis

“Princ

menter

ad mor

que tut

alienum

tarios:

congru

volunta

nienter

monet

opifice

que na

singula

suppetu

prohibi

cum gra

3^a P
linistas

iis com

generati

tum alii

produce

1° Pr
(Ezech.

1—De

XXVI, 17): *Dominum elegisti hodie, ut sit tibi Deus, et ambules in viis ejus, et custodias ceremonias illius, et mandata atque judicia, et obedias ejus imperio*; quod certe intelligendum est de homine gratia efficaci prævento et adjuto: potestas autem *eligendi* in eo agnoscitur.

3° Ex *traditionis* thesauro depromam unam aliamve *Augustini* sententiam. Sic (l. 2 de Act. cum Felice Manich. c. 4) ait: "Habet unusquisque in voluntate aut *eligere* quæ bona sunt, et esse arbor bona, aut eligere quæ mala sunt, et esse arbor mala." Et (l. de Sp. et Litt. c. 30): "Liberum ergo arbitrium evacuamus per gratiam? Absit: sed magis liberum arbitrium statuimus."

4° Huc spectant, *auctoritate* simul et *ratione* præcellentia, *Leonis XIII* verba (Encycl. *Libertas præstantissimum* 1): "Princeps est atque excellit divinæ virtus *gratiæ*; quæ cum mentem illustret, voluntatemque salutari constantia roboratam ad morale bonum semper impellat, expeditiorem efficit simulque tutiorem nativæ libertatis usum. Ac longe est a veritate alienum, interveniente Deo, minus esse liberos motus voluntarios: nam intima in homine et cum naturali propensione congruens est divinæ vis gratiæ, quia ab ipso et animi et voluntatis nostræ Auctore manat, a quo res omnes convenienter naturæ suæ moventur. Immo gratia divina, ut monet *Angelicus Doctor*, ob hanc causam quod a naturæ opifice proficiscitur, mire nata atque apta est ad tuendas quasque naturas, conservandosque mores, vim, efficientiam singularum."—Præter hoc argumentum *a priori*, alia plura suppetunt tum ex *sensu intimo*, tum ex *ratione præcepti et prohibitionis, meriti et demeriti, præmii et supplicii*, quæ cum gratia necessitante impossibilia sunt.

3^a Pars concl. adserit gratiam *de se efficacem* contra *Molinistas* et *Congruistas*, solidisque argumentis nititur, tum *is communibus* quibus Dei in creaturis liberis operationem, generatim sumptam, descripsimus (*de Deo*, Disp. VI, a. 4-5), tum aliis *specialibus* quæ nunc præ lectorum oculis ac judicio producemus.

1° Præsto sunt *arg. biblica*.—In V. T. sic Deus loquitur (Ezech. XXXVI, 26-27): *Dabo vobis cor novum, et spiri-*

1—*De libertate humana.*

tum novum ponam in medio vestri; et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum... Et faciam ut in præceptis meis ambuletis: quibus verbis Deus talem promittit gratiam quæ voluntatem rebellem in consentientem immutet et cum effectu salutari infallibiliter jungatur.—In N. T. audiatur Apostolus (1 Cor. IV, 7): *Quis te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriari, quasi non acceperis?* Porro, nisi gratia ex sese efficax foret, jam homo aliquid haberet in ordine salutis quod non accepisset, in quo gloriaretur, et quo seipsum ab altero, forte æquali gratia prævento at non consentiente, discerneret, nimirum haberet voluntatis consensum non a gratia efficaci effectum, sed effectorem hujus efficacie. Ergo.—Præterea legitur (Phil. II, 13): *Deus est qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate*: unde sic arguo. Velle, communi loquendi usu, significat voluntatis actum libere positum. Atqui Deus dicitur suâ gratiâ velle illud operari. Ergo efficacia consensus a gratia, nedum gratiæ efficacia a consensu, repetenda est. (Vid. plura apud S. Alphonsum de Ligorio, ¹ Knoll, etc.)

2° Facile comperitur *traditionem ecclesiasticam* doctrinæ nostræ favere.

a) Quantum enim ad *Patres*, non pauca ab eis prolata intrinsecam gratiæ efficaciam suadent; hujusmodi sunt quæ refert Knoll (cap. III, a. 1) ex *S. Justino M.*, ex *Tertulliano*, *S. Basilio*, *S. Hieronymo*, etc. Nos vero in sola *Augustini* auctoritate immorabimur. Ait ille ²(l. de Gr. et lib. arb. c. 16): “Certum est nos velle, cum volumus; sed *ille facit ut velimus* bonum... Certum est nos facere, cum facimus; sed *ille facit ut faciamus*, præbendo vires *efficacissimas* voluntati.” Item (l. de Præd. SS. c. 8): “Hæc itaque gratia, quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur ut *cordis duritia primitus auferatur*.” Et (l. de Corr. et Gr. c. 12): “Tantum Sp. Sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint quia sic volunt; *ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint*... Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut

1—*Contr. hæreticos*, Sess. VI, n. 115 et seq.

2—Cf. quoque *De Deo*, l. cit.

divinâ
Atqui
Molini
consen
neque
Ergo.

b) Q
nus qu
operati
cl. Ma
conten
sim att
“Omn
est a v
agente
potest
Deus.
gratiæ
operati
tutem
operand
operatu
Et (in
omne I
divinæ
non sol
ficiatur,
mæ ecc
tum qu
exortas
Specimi
retuleri
B. Alb.
Dei adst
rebus fu

1—Cf.
2—Ita
Richardu
Capreolu

divinâ gratiâ *indeclinabiliter* et insuperabiliter ageretur." Atqui gratia libero arbitrio permissa seu versatilis, qualem Molinistæ prædicant, nec ipsa primario facit ut velimus seu consentiamus, neque recte dicitur duritiam cordis frangere, neque vim habet de se efficacissimam et indeclinabilem. Ergo.

b) Quantum ad *Doctores*, eorum ducit aciem *Thomas Aquinas* qui, absque ullo scientiæ mediæ vestigio, tam alte divinæ operationis efficaciam extollit ut non possim non mirari quod cl. Mazzella (Disp. III, a. 9) eum in suas partes pertrahere contenderit. Sane, præter ea quæ (*de Deo*, Disp. IV-VI) passim attulimus, quæque mentem S. Doctoris palam ostendunt, en alia prorsus evidentia. Ait enim (*De Ver. Q. XXII, a. 8*): "Omnis actio voluntatis, in quantum est actio, non solum est a voluntate ut immediate agente, sed a Deo ut a primo agente, qui *vehementius* imprimit: unde sicut voluntas potest immutare actum suum in aliud, ita, et *multo amplius*, Deus. "Præterea (in III ad Eph. Lect. 7), distincto duplici gratiæ auxilio secundum exequendi facultatem et ipsam operationem, subdit: "Facultatem dat Deus infundendo virtutem et gratiam per quas efficitur homo potens et aptus ad operandum; sed *ipsam operationem* confert, in quantum operatur in nobis interius movendo et instigando ad bonum." Et (in Rom. IX, Lect. 3): "Manifestum est, inquit, quod omne Dei beneficium, quod homini confert ad salutem, est divinæ prædestinationis effectus. Divinum autem beneficium non solum extendit se ad infusionem gratiæ qua homo justificatur, sed etiam ad *gratiæ usum*:" plura omitto. ¹—D. Thomæ consenserunt explicite vel implicite celeberrimi Doctores, tum qui prius vel simul cum ipso, tum qui posterius, ante exortas rixas Molinam inter et Bannezium, floruerunt ². Speciminis gratiæ, postquam alibi (*de Deo*, Disp. IV et VI) retulerim verba S. Bonaventuræ, hic recitabo quæ habet *B. Alb. Magnus*. Doctor Universalis ita imprimis scientiam Dei adstruit ut eam omnino independentem in suo esse a rebus futuris constituat (1 P. Sum. theol. Tract. XV, Q. 61,

¹—Cf. præsertim C. G. III, 89.

²—Ita apud Thomassinum (*Mémoires sur la Grâce, 2e Mém.*) *Richardus a S. Victore, Card. Rob. Pullus, Egidius Romanus, Capreolus, Gerson*, etc.

memb. 3) : quod est oppositum scientiæ mediæ, cui innititur Molinismus. Atque (ibid. Tract. XVII, Q. 67, m. 4, a. 2) ait : " Quia plus influit causa primaria, et per se influit, et a se influit, ideo secundaria et quod est et quod causa est habet a primaria, et tota constringitur et continetur ab ipsa." Et (in 2 Sent. D. XXIX, A.) docet primum hominem eguisse gratia operante et cooperante " non ut liberaret voluntatem suam, quæ peccati serva non fuerat, sed ut præpararet ad volendum efficaciter bonum, quod per se non poterat."

3° Dubitandum non est quin sententia de efficacia intrinseca gratiæ conformior sit sensui Ecclesiæ : quod multipliciter constat.—a) Enim vero notum est quantis laudibus quantaque æstimatione Ecclesiæ semper honestaverit doctrinam S. Augustini circa gratiam ; quam per se efficacem esse Hipp. Doctor procul dubio ratus est¹.—b) Præterea nonne obvium hunc sensum verisimilius præ se ferunt verba Conc. Arausic II (can. 9) : " Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur" ; et (can. 20) : " Nulla facit homo bona, quæ non Deus præstet, ut faciat homo" ? Adde quæ retulimus ex Conc. Milevit. II, can. 4 (Disp. III, Q. I, a. 2).—c) Amplius Benedictus XIII sic Dominicanos (Brev. 1724) alloquitur : " Magno animo contemnite calumnias intentatas sententiis vestris de gratia præsertim per se et ab intrinseco efficaci, ac de gratuita prædestinatione ad gloriam sine ulla prævisione meritorum, quas laudabiliter hactenus docuistis, et quas ab ipsis SS. Doctoribus Augustino et Thoma se hausisse et verbo Dei, summorumque Pontificum et Conciliorum decretis, et Patrum dictis consonas esse schola vestra commendabili studio gloriatur." Equidem exstat aliud Breve (1733) Clementis XII, in quo legimus : " Nolumus aut per nostras aut per ipsorum (Prædecessorum) laudes Thomisticæ scholæ delatas, quas iterato nostro iudicio comprobamus et confirmamus, quidquam esse detractum cæteris catholicis scholis diversa ab eadem in explicanda divini gratiæ efficacia sentientibus quarum etiam erga hanc S. Sedem præclara sunt merita, quominus senten-

1—" Negari non potest, ait S. Alphonsus de Lig. (Magn. præcat. adjum. P. II, c. 4), S. Augustinum et S. Thomam docuisse, gratiam ex se et ex natura sua esse efficacem ; quod ex multis eorum textibus manifeste constat."

tias ea
ubique
pugna
scil. 2^e
doceri
de effi
RR. P
precun
favent,
volunt
det nob
gratiæ p
(Libert
in Cate
intima
argumen
4° Ra
demonst
Direc
dire nisi
applican
tionalite
supernat
libera op
diverso
modi, att
efficax, s
quodque
creaturis
constitui
eminenti
tingentia
tam effie
etiam ut

1—Atte
Satis cogn
" Qui max
quo vult in
2—De D
3—Supr

tias ea de re tueri pergant quas hactenus palam et libere ubique, etiam in hujus Almæ Urbis luce, docuerunt et propugnarunt." Quibus ex documentis duo nobis constant: scilicet ex una parte Molinismum libere in scholis catholicis doceri posse, ex altera autem parte doctrinam thomisticam de efficacia intrinseca gratiæ laudabiliter teneri, in eamque RR. PP. fuisse inclinatiores.—d) Prætereundæ non sunt præcum formulæ ab Ecclesia usurpatæ quæ certo nobis favent, nempe: *Ut Deus rebelles nostras ad se compellat voluntates; Ut applicet cor nostrum bonis operibus; Ut det nobis bonam voluntatem*, etc.—e) Tandem verba quibus gratiæ potestas describitur, sive in Litt. Encycl. Leonis XIII (*Libertas præstantissimum seu de Libert. hum.*) sive in *Catech. Trid.* (in art. 1 Symb. n. 24), ubi effertur ejus intima et occultissima vis ad singula pertingens, validum argumentum præbent¹.

4° Ratio tum directe tum indirecte vim intrinsecam gratiæ demonstrat.

Directe.—Namque non potest ulla creatura in actum prodire nisi ex influxu physico et intraneo Dei seu primæ causæ applicantis, moventis et regentis causam secundam proportionaliter ad finem²; quæ quidem divina motio in ordine supernaturali dicitur gratia actualis, nec aliud est quam ipsa libera operatio seu liber consensus hominis procedens sub diverso respectu a voluntate et a Deo³. Atqui motio ejusmodi, attingens et esse et modum actus, non solum est per se efficax, sed ipsa effectio. Ergo. *Conf. min.*: quia unumquodque agit secundum formam qua est. Ergo Deus in creaturis operatur secundum rationem esse subsistentis qua constituitur perfectissima ejus actualitas. Atqui esse in sua eminenti comprehensione præhabet tum necessaria tum contingentia et libera. Igitur nil prohibet quominus divina actio, tam efficax et universalis, se extendat ad actum liberum, etiam *ut est liber*, et externis atque internis auxiliis sibi

1—Attendantur quoque verba ejusdem Leonis XIII (Encycl. *Satis cognitum* seu *de Unitate Eccl.*), ubi sub fine de Deo habet: "Qui maxime potest animos hominum permovere, et unde vult, et quo vult impellere."

2—*De Deo*, Disp. VI, Q. I, a. 4-5.

3—*Supra*, Disp. III, Q. I, a. 2.

infallibiliter subjiciat liberum humanæ voluntatis consensum.

Indirecte.—*a*) Systema enim Molinae, repetens efficaciam gratiæ ab eventu seu a præviso voluntatis consensu, totum nititur *scientia media*; quam quidem scientiam objecto carere, neque cum perfectione divinæ mentis componi posse, ex ipsi S. Thomæ principiis suo loco (*de Deo*, Disp. IV, Q. 1) demonstravimus.—*b*) In eodem systemate, gratia Dei exhibitur tanquam quidpiam indifferens, versatile, dependens a voluntatis creatæ actu. Atqui id nimis deprimit *excellentiã gratiæ*, imo Deum hominis pedisequum facit. Ergo.

4ª Pars est de *genuina intelligentia* doctrinæ circa gratiam *per se efficacem*.

Et 1° non placet *positio Banneziana*, qua inducitur efficacia per modum physiciæ prædeterminationis. *a*) Id enim refragari videtur menti S. Thomæ, prout colligi potest tum ex textu ipso ejus operum (cf. *de Deo*, Disp. VI, Q. 4), tum ex Commentariis *Cajetani* (in I, Q. XIV et XIX) et *Silv. Ferrariensis* (in C. G.). Hunc audiamus (*Comm.* in C. G. IV, 22): "Considerandum est, inquit, quod dicitur aliquid agi ad aliquid, quando ad aliquid agendum ab altero movetur. Et si quidem actio illi *determinetur* ab altero omnino, ita quod ipsum non sit indifferens ad agendum, sed agat præcise secundum inclinationem sibi ab altero *ad unum determinatam*, sic dicitur simpliciter agi, sicut bruta... Si autem actio non determinetur sibi ab altero, sed sic quidem moveatur ab altero sive *inclinetur* ad agendum quod tamen in potestate sua sit agere et non agere, sive agere hoc modo aut illo, tale dicitur agi non simpliciter sed secundum quid, quia *non determinatur* sibi actio ab extrinseco ad unum, sed ipsum *se determinat*, sed tamen aliquantulum *inclinatur* ad agendum ab extrinseco. Quia ergo sic Sp. Sanctus nos ad agendum inclinatur quod libere tamen operamur et ex proprio arbitrio, tanquam habentes in nostra potestate sequi aut non sequi Sp. S. *inclinationem* et *motionem*, ideo dicimur ab ipso agi non simpliciter, sed secundum quid; propter hoc dixit S. Thomas, quod per Sp. S. *quodammodo* agimur ut præcepta Dei impleamus."

b) *Scholarum traditio*, antequam theologi in extremas partes Molinismi et Bannezianismi distraherentur, videtur fuisse non minus a prædeterminatione physica quam a

scienti
gratiæ
cooper
Hujus
Thoma
c. 35
quiores
refert
Præmo
logorum
de mot
inter
memor
negat
causa
causæ
viam a
causa
conjung
secunda
attingit
c) Ig
tem nos
illum a
compon
propria
rum act
sola det
est eam
incolum
vis aux
plerisq
cum ex
sentiat,
intime d
ideoque
2° A
gratiam
nis stat
explicat

scientia media aliena, communiter prædicans Dei divinæque gratiæ actionem secundum quamdam *coefficientiam* seu cooperationem atque intimam voluntatis inclinationem. Hujus rei testes existunt plurimi scriptores adducti sive a Thomassino (Mém. sur la Gr.), sive a Suarezio (de Gr. l. III, c. 35; l. V, c. 46-47); atque Eximius Doctor tot antiquiores theologos velut systematis Moliniani antecessores refert ea præsertim de causa, quia eos conspicit sententiæ Præmotionis physici infensus: nos vero in eorundem theologorum scriptis plerumque agnoscimus doctrinam nostram de motione Dei physica et intrinsece cooperativa mediani inter Molinismum et Bannezianismum. Digna sunt quæ memorentur verba *Conradi* (ap. Suarezium, l. III, c. 16), ubi negat influxum Dei esse ita concipiendum ut si prima causa in aliquo instanti attingat effectum et operationem causæ secundæ in seipsa, quasi habeat unam actionem præviam actioni creaturæ... sensus verus est (a³) quod secunda causa non producit nisi in virtute primæ, quæ secundam conjungit suo effectui et intimius attingit effectum quam secunda"; unde "*prius attingit cooperando, quia intimius attingit.*"

c) Igitur aliud est Deum gratia sua *determinare* voluntatem nostram ad actum; aliud, Deum efficaciter influere actum illum ad quem voluntas *seipsam determinet*.—1um regre componi potest cum germano conceptu potentiæ liberæ, cuius propria est indifferentia activa, eminens ac dominativa suorum actuum in *singulis* temporis et nature instantibus, cum sola determinatione suppositionis, quia, quando agit, necesse est eam agere.—2um vero, dum salvat dignitatem gratiæ, incolumem quoque libertatem nostram relinquit; quia, quamvis auxilia externa et interna, conspirantibus sub manu Dei plerisque causis secundis, talem influxum moralem et physicum exerceat ut voluntas, expeditior facta, infallibiliter consentiat, tamen suavis illa dispositio et inclinatio cum motione intime cooperativa nullam potentiæ determinationem inducit ideoque nequaquam libertatem ledit.

2° *Augustinianismus* id quidem laudabile habet quod gratiam *per se efficacem* admittit, saltem in præsentis hominis statu, qui provocet ad præmotionem physicam.—Verum explicatio, quam tradit, illius efficaciæ partim falsa, partim

insufficiens vel minus recta pronuntianda est. *Falsa* quidem est ea ex parte qua reponit efficaciam gratiæ in sola delectatione victrici; etenim constat homines sæpius timore, non delectatione, ad Deum converti, ipsique sanctiores viri quandoque gratia efficaciore ducuntur sine ullius delectationis experientia præsentis (Satolli, art. 3). *Insufficiens* est eadem explicatio, si delectationi tribuatur solus influxus moralis absque physica Dei motione intra voluntatem deliberatam; quod si, uti par est, physica etiam gratiæ efficacis actio agnoscat, *impropria* dici debet Augustinianorum loquendi forma, eo quod amor delectationem præit et gignit ideoque sibi præcipue efficaciam gratiæ adsciscit. Neque profecto aliud S. Augustinus, ab Augustinianis citatus, significavit quam istam charitatis delectantis vim et principalitatem.

3° Itaque concludamus sententiam *Cajetano-thomisticam*, quam (Tract. *de Deo uno*) fuse explicuimus, quæque actioni cælestis gratiæ proportionaliter applicanda est, aliis præferibilem esse, quippe quæ verius et tutius efficaciam divinæ operationis cum libera nostra voluntate componit.—Hanc sententiam olim professi esse videntur plerique *scholastici*; ad hanc accesserunt, saltem ex parte, *Bellarminus*, *Thomassinus*, etc; hanc hodie, post *Card. Pecci*,¹ pleniori sub luce posuerunt et propugnant *Satolli*, *Lorenzelli*, *Lepicier*, alique plures.

Solv. obj. (cont. 3^{am} p. 2^{ae} concl.) **OBJ. 1** ex *Scriptura*.—Dicitur (2 Cor. VI, 1): *Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*; quibus aliisque verbis similibus significatur gratiam consensu dato efficacem reddi, et consensu negato in vacuum recipi. Ergo.

RESP: 1° exhortationes, præcepta, minas, alique huiusmodi, totidem esse media quibus Deus vel gratiam sufficientem complet, vel consilia gratiæ efficacis absque libertatis præiudicio exequitur.—Hinc 2° si voluntas libera inclinatione resistat divinis incitamentis, conqueri non poterit se sufficienti gratia fuisse orbatam.—Quod si 3° consentiens voluntas gratiam sufficientem in effectum deducat, consensus ille liber, utpote requisitus ad omne opus meritorium, utique habebitur velut conditio et causa *secundaria* efficacis divini auxilii, et

1.—Opusc. S. Tommaso circa l'influsso divino e la scienza mezza.

id significant verba (Deut. XXVIII, 1-2): *Si audieris vocem Domini Dei tui, ut facias atque custodias omnia mandata ejus...venient super te universæ benedictiones.* Verum causa *principalis*, summa et independens, illius efficacie aliud non est quam propria gratiæ virtus et nativa potentia.

OBJ. 2 ex *habitudine gratiæ efficacis ad sufficientem*.— Illa gratia non est vere sufficiens cui deest ad agendum altera gratia intrinsece distincta. Atqui gratiæ sufficienti Thomistarum deest tale auxilium, scil. gratia efficax. Ergo vel dicamus vere sufficientem non esse gratiam Thomistarum, vel efficacem a sufficiente non distingui nisi ab extrinseco.

RESP. *D. M*:... cui deest altera gratia in ratione principii, *C*; in ratione actus, *S. d*: ex defectu suo, *C*; ex indispositione subjecti, *N*.—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

Jam superius observavimus (cōcl. 1) in sententia nostra defectum gratiæ efficacis refundendum esse, non in gratiæ sufficientis infirmitatem, sed in malam subjecti seu voluntatis dispositionem. Quod ut melius intelligatur, sequentia advertam:—1° Decet Dei sapientiam ut naturis rerum suam providentiam accomodat; neque hoc Molinistæ negare possunt. Jamvero liberum nostrum arbitrium natura sua defectibile est; cui nativæ defectibilitati accedit, post peccatum originale, indispositio habitualis vel actualis. Pronum est igitur ut Deus quandoque sinat hominem peccare, et hæc *permissio* bona est.—Porro 2° homo sufficienti gratia præditus, sub illa divina permissione, *libere peccat*. Quamvis enim Deus, intuens defectibilitatem voluntatis tum universaliter tum particulariter pro singulorum individuorum dispositionibus vitæque adjunctis, certo prævideat, se sinente, futurum cujusque casum, tamen homo, potens facere bonum, libertatem sub tali prævisione retinet, libereque gratiæ resistit.—3° Hæc quum ita sint, carentia gratiæ efficacis, quam culpa naturâ saltem antecedit, *primo* et absolute repetenda est *ab ipsa voluntate creatâ*, nec a Deo dependet nisi ex suppositione culpæ. Huc spectant gravissima verba *S. Aug.* (l. de Corr. et Gr. c. 12), ubi loquens de lapsu Adami ait: "*Deseruit et desertus est.* Tale quippe erat adjutorium, quod desereret cum vellet, et in quo permaneret, *si vellet; non quo fieret ut vellet*".

OBJ. 3 ex *libertate humana*, quam gratia per se efficax

perimere videtur.—Illa causa non est libera quæ inevitabiliter producit effectum suum. Atqui voluntas sub gratia per se efficaci inevitabiliter producit effectum suum. Ergo.

RESP. *D. M.*...quæ inevitabiliter, scil. necessario et per quamdam sui determinationem...*C*; quæ inevitabiliter, scil. infallibiliter tantum et per habitudinem ad causam primam...*N.*—*C.d.m.*—*Neg. conseq.*

1° Argumentum istud utique validum est contra *Præmotionistas*, in quorum systemate ponitur determinatio voluntatis anterior actu; nihil autem valet contra nos.—Sane vero 2° *infallibilitas*, qua talis, eventus futuri minime repugnat contingentiae ejusdem eventus. *a*) Ipsi enim Molinistæ id agnoscunt, dum nobis consentiunt in admittendo consensu voluntatis infallibiliter simul et libere futuro sub æterna Dei prævisione. *b*) Præterea Deus est causa prima tam *alta*, ut unite præcontineat quidquid perfectionis est in causis necessariis et liberis; tam *efficax*, ut valeat non solum effectum ipsum, sed modum effectus contingentem et liberum attingere; tam *universalis*, ut omnia nutui ejus obsequantur ad obtinendum infallibili exitu consensum voluntatis; demum tam *intime ac immediate* agens, ut secreto illapsu, cum morali tum physico, eodem naturæ instanti cooperetur consentienti voluntati, eoque ipso efficaciam intrinsecam gratiæ exserat.

ARTICULUS V.

Utrum gratia gratis data convenienter ab Apostolo dividatur.

Præjecta initio distinctione gratiæ in gratum facientem et gratis datam, processimus ad indagandas varias divisiones gratiæ gratum facientis: nunc de divisione gratiæ gratis datæ, quæ ab Apostolo profertur.—Ubi advertendum est (contra quosdam theologos) hanc a S. Paulo fieri partitionem *gratiæ gratis datæ*, prout gratiæ secernuntur a *ministratio-*

nibu
auct
Eccle

Co
TIA C
exclu
divis

1°
cuique
Alii
anten
fides
ritu;
spiritu
mon

2°
Thom
hoc q
interi
docem
prim
tionis
ea qu
toribu
imox r

1°—Qu

appare
alioru
tiae fir
tias g
cathol
ficans
emine
ad r

b) See
pales
diâ ex
funder

1—C

nibus (1 Cor. XII, 4-5) ¹, sub quarum capite intelligenda est auctoritas magisterii et regiminis pertinens ad constitutionem Ecclesiæ ejusque potestatem administrativam.

Conclusio.—CONVENIENTER AB APOSTOLO DIVIDITUR GRATIA GRATIS DATA IN NOVEM SPECIES.—Dico *convenienter*, ne excludatur absolute quæcumque alia, etsi minus congrua, divisio.

1° Referamus verba ipsa Ap. (1 Cor. XII, 7-10): *Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ, Alii autem sermo scientiæ secundum eundem Spiritum, Alii fides in eodem Spiritu; Alii gratia sanitarum, in uno Spiritu; Alii operatio virtutum, Alii prophetia, Alii discretio spirituum; Alii genera linguarum, Alii interpretatio sermonum.*

2° Quam recta et adequata sit enumeratio illa Paulina, S. Thomas eleganti discursu demonstrat.—Gratia datis data ad hoc ordinatur ut homo alterius saluti cooperetur, non quidem interius movendo (quod solius Dei est), sed solum exterius docendo vel persuadendo. Atqui tria ad hoc requiruntur: Primum, ut homo præhabeat plenitudinem quamdam cognitionis divinarum; secundo, ut possit confirmare vel probare ea quæ docet; tertio, ut doctrinam suam convenienter auditoribus proferre valeat: quæ tria novem species gratiarum mox recitatas continent. Ergo. *Decl. min.* per partes.

1°—Quantum ad primum tria sunt necessaria, sicut etiam apparet in magisterio humano.—a) Oportet enim imprimis aliorum institutorem in aliqua scientia principia illius scientiæ firmissima certitudine tenere; unde numeratur inter gratias gratis datas *fides* divina de summis veritatibus doctrinæ catholicæ, non secundum quod fides est quedam virtus justificans hominem in se ipso, sed quatenus importat supereminentem quamdam certitudinem ex qua homo fit idoneus ad instruendos alios et contradicentes revincendos.—
b) Secundo, necesse est ut doctor recte se habeat circa principales scientiæ conclusiones, abundantiam cognitionis et facultatē excellens; unde ponitur *sermo sapientiæ*, minime confundendus cum sapientiæ dono quo quis Spiritui Sancto

1—Cf. *Comt. S. Thomæ* in h. loc.

sub ho-
chabet
ad inveni-
tam co-
indivi-

ritabi-
ia per
st per
r, scil.
am...
amo-
volun-
e vero
ugnāt
ste id
sensu
eterna
alta,
causis
effec-
berum
equan-
ntatis;
llapsu,
peretur
secam
tolo
tem et
isiones
gratis
am est
tionem
tratio-

docilis subicitur.—c) Tertio insuper requiritur ut institutor, ad inferiora descendens, superiora illustret exemplorum analogia et effectuum cognitione; qua de causa ponitur *sermo scientiae* veluti cognitio rerum humanarum ad res excellentiores et invisibiles manifestandas ordinata¹.

*homo potest firmare vel pro-
eaque docet.*

II°—Quantum ad secundum, confirmatio doctrinae fieri debet, in his quidem quae subduntur rationi, per argumenta; in his vero quae supra rationem divinitus revelata sunt, per aliqua divinae virtuti propria. Atqui id dupliciter contingit: vel quatenus sacer doctor faciat quae solus Deus facere potest; vel quatenus manifestet ea quae solius Dei est scire.—In primo casu habentur opera miraculosa, sive quae specialiter ad fidem inducunt per beneficium corporalis sanitatis, et *d*) ideo ponitur *gratia sanitationis*, sive quae ad solam divinae potestatis manifestationem ordinantur, v. g. quod sol tenebreseat vel mare dividatur, et *e*) ideo recensetur *operatio virtutum*.—In secundo casu, doctrina firmatur signis miraculosa cognitionis: quae si respiciat futura contingentia, *f*) ponitur *prophetia*; si vero se extendat ad occulta cordium, *g*) habebitur *discretio spirituum*.

*homo valet
offere convenienter
auditoribus doc-
trinam suam.*

III°—Quantum ad tertium, facultas pronuntiandi seu exprimendi doctrinam attendi potest vel quoad idioma in quo quis intelligi queat, et *h*) secundum hoc ponuntur *genera linguarum*; vel quoad sensum eorum quae proferenda sunt, et *i*) secundum hoc ponitur *interpretatio sermonum*.

Duo ex probatoribus theologis subijciam.—1° Character ordinis et potestas jurisdictionis contra mentem Apostoli recensentur a Suarez et aliis inter gratias gratis datas, cum potius pertineant ad ministrationes seu ad potestatem constitutivam et auctoritativam Ecclesiae.

2° Ex gratiis gratis datis quaedam conferuntur solum transeunte Dei motione, ut gratia miraculorum et prophetiae;

II° alia vero permanenti quadam forma vel habituali dispositione, ut sapientia et scientia quibus singulariter ornati sunt Patres et Doctores Ecclesiae, puta *S. Augustinus* ad decertandum contra Pelagianos, *S. Cyrillus, Alex.* ad tuendum Incarna-

1—Signanter autem dicitur *sermo* sive sapientiae sive scientiae, quia doctrina illa est efficax quae gratia sermonis et instruit et delectat et flectit. (II-II°, Q. CLXXVII, a. 1)

tionis r
Angeli
(prouti
theolog
incipien

Utrum

Post
rative
datam.

Conc

TIOR EST

Id 1°

quam re

lami

rem via

de chari

fidei nih

tinet.

2° Id

propria

toribus

cessum e

Balaam

(l. 83 Q

tur, ne p

in taliba

quibus a

1—Prae

2—Cf. I

serit de p

de gratia

3—Cf. S

tionis mysterium etc.—Subdit *cl. Satolli*¹: “ Quid dicam de *Angelico* nostro Duce? Nonne gratia gratis data ei fuit (prouti in Bulla Canonizationis asseritur), cum *Summam theologicam* componeret, officium sapientis assumens pro incipientibus erudiendis²? ”

ARTICULUS VI.

Utrum gratia gratis data sit dignior quam gratia gratum faciens.

Postrema succedit hujus questionis consideratio *comparative* agenda inter gratiam gratum facientem et gratias datam.

Conclusio.—GRATIA GRATUM FACIENS MULTO EXCELLENTIOR EST QUAM GRATIA GRATIS DATA.

Id 1° aperte docet Apostolus (1 Cor. XII): ubi, postquam recensuerat gratias gratis datas, subdit (v. 31): *Amulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.* Porro in sequentibus loquitur de charitate, sine qua dona linguarum, prophetia, scientia, fidei nihil sunt, quæque ad gratiam gratum facientem pertinet.

2° Idipsum suadetur ex eo quod gratia gratum faciens propria est iustorum, gratia autem gratis datæ etiam peccatoribus competere possunt. Sic enim donum prophetiæ concessum est infidelibus et paganis, puta Caiphæ (Joan. XI, 50), Balaam (Num. XXII) et Sybillis³. Unde ait *S. Aug.* (l. 83 Qq., q. 79): “ Ideo non omnibus sanctis ista tribuuntur, ne perniciosissimo errore decipiantur infirmi existimantes in talibus factis majora dona esse quam in operibus justitiæ quibus æterna vita comparatur.”

1—*Prælect.* in h. art.

2—*Cf.* II-II^æ, Q. CLXXI-CLXXVIII; ubi S. Thomas plura edisserit de prophetia et raptu, de dono linguarum, de gratia sermonis, de gratia miraculorum.

3—*Cf.* S. August. (de Civ. Dei, l. XVIII, c. 23).

*Gratia gratis data est
involuntaria gratia
et facit ut quis ad
deum ordinatur.*

3° Perspicua est ratio S. Thomæ.—Unaquæque virtus tanto excellentior eminent, quanto ad altius bonum ordinatur; semper autem finis potior est his quæ sunt ad finem. Atqui gratia gratum faciens ordinat hominem immediate ad conjunctionem cum Deo seu ultimo fine, gratiæ autem gratis datæ hominem disponunt ad quædam præparatoria finis ultimi, sicuti per prophetiam, miracula aliæque hujusmodi dissipantur præjudicia viaque cordibus ad justificationem sternitur. Ergo.—*Conf.* (ex resp. ad 2). Si gratia gratis data posset hoc agere in altero quod homo per gratiam gratum facientem consequitur, utique prior illa hac nobilior foret, sicut excellentior est claritas solis illuminantis quam corporis illuminati. Verum per gratiam gratis datam homo non potest producere in alio conjunctionem ad Deum quam ipse per gratiam gratum facientem sortitur, sed solummodo dispositiones quasdam ad illam generat.

4° Ad præcavendas objectiones duo subnotabo.—a) Licet gratia gratum faciens per se primo ordinetur ad privatam sanctitatem, gratia autem gratis data ad communem utilitatem, illa tamen ista præstantior est, utpote intrinseca dignitate præeminens et hominem immediate Deo conjungens qui est bonum simul proprium singulis omnibusque commune.

*n. 13.
ad id argumentum.*

b) Præterea solet Ecclesia catholica, in beatificandis et canonizandis sanctis suis, inquirere non modo plenitudinem gratiæ justificantis, sed etiam dona gratis data, præsertim donum miraculorum, non quasi in istis sanctitatem proprie reponat, sed quia, si ea probitati conjuncta esse contingat, magnum sunt sanctitatis signum. Ordinarie enim, et paucis exceptis casibus (de quibus ad judicandum eriteria non desunt), Deus non nisi per justos et bonos miracula operatur, que præsertim si frequentia sint, excellentem perfectionis gradum indicant.¹

1.—Suarez, Proleg. III, c. 4, n. 11.

Opiniones 19

QUAN
Deum r
quæ g
ulterius
danda.—
causa i
nibus d

Exor
"Hujus
Dei et C
qui grat
promiss
toria ar
cum ess
nos, sua
tionem
mental
malis
qua nos
ram, qu
proprian
Hæc
a) moveri
est motu
a) causa

Premier 1916.

DISPUTATIO QUARTA

DE CAUSA ET DISPENSATIONE GRATIÆ

Quantquam ex toto præcedentium decursu plane liquet Deum utcumque esse causam gratiæ, plura tamen, exploratis que gratiæ necessitatem intimamque naturam attinent, ulterius in dubitationem veniunt, proprio nunc loco elucidanda. — Quare duplex aderit disceptationis caput, unum de causa ipsa gratiæ, aliud de causandi ratione in gratia hominibus dispensanda.

QUÆSTIO PRIMA

DE CAUSA GRATIÆ

Exordium ducemus ex *Trid. Conc.* verbis (Sess. VI, cap. 7):
“Hujus justificationis causæ sunt: finalis quidem, gloria Dei et Christi ac vita æterna; efficiens vero misericors Deus, qui gratuito abluit et sanctificat, signans et ungens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ; meritoria autem, dilectissimus Unigenitus suus D. N. J. C., qui, cum essemus inimici, propter nimiam caritatem qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno Crucis nobis justificationem *promeruit* et pro nobis Deo Patri *satisfecit*; instrumentalis item, sacramentum baptismi. demum unica formalis causa est justitia Dei, non qua Ipse justus est, sed qua nos justos facit... unusquisque secundum suam mensuram, quam Sp. S. partitur singulis prout vult, secundum propriam ejusque *dispositionem* et cooperationem.”

Hæc cum sint ita, advertemus questionem principalius moveri de gratia *habituali*, secundo de *actuali* quæ est motus ad habitalem aut ex habituali procedit. — Porro a) causa gratiæ hic indaganda non est causa *finalis*, quam ex

relatis *Trid. Conc.* verbis apparet consistere tum *intrinsece* in justificatione et vita cujusque æterna, tum *extrinsece* in gloria Christi et Dei.—*b*) Neque sermo est de causa *materiali*, saltem subjectiva, quam iterum liquet esse essentiam animæ¹, ex qua secundum potentiam *obedientialem* gratia supernaturali Dei virtute educitur, quatenus scil. divina illa forma fit dependenter a subjecto intellectuali.—*c*) Rursus quæstio non est de causa *formali*, cum gratia sit simplex forma, ad *exemplar* divinæ justitiæ effecta, cujus jam naturam descripsimus propriosque effectus formales infra demonstrabimus.—*d*) Neque demum dubium proponitur de causa, ut aiunt, *moralis* secundum *meritum* et *satisfactionem*, neque de causa mere *instrumentali* et *ministeriali* (quod competit Sacramentis et ministris), sed de causa efficiente principali et dispositiva.

Divisionem ab Auctore factam in quinque articulos sic exponit Em^{us} Satolli. Videlicet quæri potest de causa gratiæ vel secundum *esse*, vel secundum *cognitionem* (art. 5). Circa efficiendum esse gratiæ, vel agitur de causa *ultimæ formæ* (art. 1), vel de causa *dispositionis* ad formam; quæ quidem dispositio considerari potest vel *simpliciter* (art. 2), vel quoad *modum* sive respectu *inducendæ gratiæ* (art. 3), sive in ordine ad gratiæ *quantitatem* (art. 4).

ARTICULUS I.

Utrum solus Deus sit causa gratiæ.

1^a Causa *efficiens physica*, quæ simpliciter seu proprie dicitur ac contra causam *moralem* dividitur, alia est *principalis* seu propria virtute agens, alia *instrumentalis* producens effectum ex virtute alterius.—Causa quoque principalis dispescitur in *primam* et *secundam*, prout vel omnino imparicipatu sit, vel virtutem, etsi propriam, ab alio tamen receperit; sic Deus est causa principalis-primæ, creaturæ vero

¹—Vide supra, Disp. IV, Q. I, a. 4.

sunt cau-
secunda
aut vir-
debitum

2° Pr
animam
quale fu-
quod qu-
demonst-
causæ p-
queat.

3° Om-
dictis, n-
cessit pr-
tolis poss-
sibi, obla-
est (Act.

Concl-
PALIS, GR-
SIBI SUPE-

Prob-

1^a Pa-

tum Trie-

Ego sum

(cf. Luc.

gratiam.

dabit Do-

Domini

(Sp. S.)

dabant."

2° S. T.

ratione a-

Prima

perfectio

Atqui nu-

creatura

a) Nam e-

cujus est

convenit.

positâ mu-

sunt causæ principales-secundæ.—Tandem causa principalis-secunda æstimari potest effectum producere aut *vi nativa* aut *virtute* quadam *superaddita* seu sibi præter naturæ debitum communicata.

2° *Presupponimus* creaturam posse gratiæ donum ad animam deferre per modum *instrumenti*, sive conjuncti, quale fuit humanitas Christi, sive separati, ut Sacramenta: quod quidem in Tract. de *Incarnatione* et de *Sacramentis* demonstratur.—Verum dubium est, num creaturæ, tanquam causæ *principali*, facultas illa qualitercumque competere queat.

3° Omissis falsis vel ambiguis quorundam theologorum dictis, memorandus est error *Simonis Magi* qui in hanc cessit præsumptionem ut arbitraretur *donum Dei* ab Apostolis *possideri*, ita ut per eos quasi per causam principalem sibi, oblata pecunia, tradi posset: unde a S. Petro damnatus est (Act. VIII, 20-24).

Conclusio.—NULLA CREATURA POTEST, UT CAUSA PRINCIPALIS, GRATIAM EFFICERE, NEQUE JURE NATIVO, NEQUE VIRTUTE SIBI SUPERADDITA.

Prob. concl. per partes.

1^a *Pars est de fide vel saltem fidei proxima*, juxta decretum *Trid.* supra recitatum.—Nam 1° dicitur (Is. XLIII, 25): *Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me*; (cf. Luc. V, 20-24): iniquitas autem non aufertur nisi per gratiam. Et (Ps. LXXXIII, 12): *Gratiam et gloriam dabit Dominus*.—Hinc est quod S. Aug. dicit de discipulis Domini (XV de Trin. 26): “Orabant quippe ut veniret (Sp. S.) in eos quibus manum imponebant, non nisi eum dabant.” Sed in dono gratiæ datur Sp. Sanctus. 1° b.

2° S. Thomas (hic et de Ver. Q. XXVII, a 3) triplici ratione argumentatur.

Prima ratio ex conditione generica gratiæ.—Gratia est perfectio elevans animam ad quoddam esse supernaturale. Atqui nullus effectus supernaturalis potest esse ab aliqua creatura per suam formam agente. Ergo. *Min. ostend.* *creatura non potest dare gratiam.* *Ergo nulla creatura potest dare gratiam.*

a) Nam ejus solius est rem ultra statum nature promovere, cujus est nature gradus statuere et limitare; quod soli Deo convenit. b) Præterea, nulla virtus creata agit nisi præsuppositâ materiæ vel subjecti cujuscumque potentiâ. Atqui

*Immo datur gratia
habet. atqui nulla
creatura potest dare
gratiam. Ergo nulla
creatura potest dare
gratiam.*

potentia naturalis creaturæ non se extendit ultra naturales perfectiones. Ergo creatura nihil supernaturale, ideoque nec gratiam, efficere potest.

Secunda ratio ex operatione gratiæ.—Per gratiam voluntas hominis immutatur, radicaliter quidem per habitualem, formaliter vero per actuaalem. Atqui voluntatem immutare solius Dei est. Ergo. *Min. decl.* Potentia etenim dupliciter immutari potest: *ex parte sui et ex parte objecti.* a) Porro solus Deus, auctor et conservator totius esse, potest illabi in potentias quæ non sunt organis affixæ, scil. in intellectum et voluntatem, in iisque operari. b) Ex parte objecti vero, licet intellectus efficaciter moveri valeat etiam ab homine conclusiones necessarias sub infallibili nexu cum principiis proponente; neino tamen, in tanta bonorum creatorum deficientia, efficaciter potest voluntatem immutare, præter Deum ipsum sese, plenum et universale bonum, nobis patefacientem vel utcumque nos trahentem. Ergo.

Tertia ratio ex nobilitate propria gratiæ.—Gratia, utpote summa divinæ naturæ participatio, animam evehit in ipsum Divinitatis consortium. Atqui solus Deus potest animam deificare, eam sibi immediate coniungens atque in angustum Trinitatis sanctuarium quodammodo admittens. Ergo.

2^a Pars concl. habet, neque virtute superaddita posse creaturam fieri causam principalem gratiæ.

Sane vero 1° justus, gratia ornatus, ipse proprie agit per gratiam, non vero forma ipsa gratiæ. Eatenus autem forma accidentalis, v.g. calor, potest concurrere, etiam in ratione causæ principalis, ad productionem alterius formæ in eadem accidentali specie, quatenus non transcendit statum subjecti, sed in ipso connaturaliter recipitur, ita ut proportio sit inter principium agendi *quod* et principium formale *quo*. Atqui gratia adeo eminens est ut transcendat statum cujuslibet naturæ creatæ; unde habens eam non ipsam participat in tanta perfectione ut illam communicare possit (*de Ver., l. c. ad 3*).

“Quamvis enim perfectio gratiæ potior sit perfectione naturæ ex parte formæ perficientis, non autem ex parte perfectibilis. Nam quodammodo perfectius possidetur quod est naturale quam quod est supra naturam, in quantum est naturali virtuti activæ proportionatum: cujus proportionem donum supernaturale excedit. Et ideo propria virtute non potest

(homo) possit fa

Idips pitur in pationem in civili vocatus alios filii

Solv. veritas n ligitur n creata a

RESP. homo, S Neg. con

Humana organum tum non sed virtute Divinitati tiuntur.

OBJ. 2 different gratiam.

creata. I

RESP. virtute S quibus a agunt, N

OBJ. 3 est Ange illud imp

RESP.

i. e. ad g conseq².

1—Quo

de Sacram

2—Cf. a

tiones sib

(homo) aliquid donum supernaturale transfundere, quamvis possit facere sibi simile in natura" (*Ibid.* ad 24).

Idipsum 2° *conf.* exemplo.—Per gratiam enim homo recipitur in filium Dei adoptivum secundum quamdam participationem divinæ naturæ naturalisque filiationis. Jamvero in civilibus filius adoptivus, qua talis, etsi gratiâ adoptantis vocatus in consortium paternæ hæreditatis, nequit tamen alios filios sibi consimiles adoptare. Ergo a pari etc.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Dicitur (Joan. I, 17): *Gratia et veritas per J. Christum facta est.* Atqui nomine J. C. intelligitur non solum natura divina assumens, sed etiam natura creata assumpta. Ergo.

RESP. *D. M.* :... per J. Christum ut est Deus, *C.*; ut est homo, *S.d.*: principaliter, *N.*; instrumentaliter, *C.*—*C.m.*—*Neg. conseq.*

Humanitas Christi se habet velut quoddam Divinitatis *organum* seu *conjectum instrumentum*. Porro instrumentum non exequitur opus agentis principalis propria virtute, sed virtute causæ principalis. Idcirco vi tantum adjunctæ Divinitatis actiones humanæ Christi salutarem effectum sortiuntur.

OBJ. 2.—Hæc est inter Sacramenta Veteris et Novæ Legis differentia quod illa significabant tantum, ista vero producunt gratiam. Atqui Sacramenta N. L. sunt quædam elementa creata. Ergo.

RESP. *D. M.* :... ista producunt gratiam virtute propria, *N.*; virtute Sp. Sancti principaliter in eis operantis, *C.*—*C.d.m.* :... quibus accedit increata Dei virtus, *C.*; quæ creata vi tantum agunt, *N.*—*Neg. conseq.*¹

OBJ. 3.—Secundum auctorem lib. de Cœl. Hier., munus est Angelorum purgare, illuminare et perficere. Atqui munus illud impletur per collationem gratiæ. Ergo.

RESP. *D. M.* :... instruendo, *C.*; justificando, *N.*—*D.m.* :... i. e. ad gratiam disponit, *C.*; per se gratiam confert, *N.*—*Neg. conseq.*²

1—Quoad causalitatem propriam Sacramentorum cfr. Tract. *de Sacram. in genere.*

2—Cf. *de Ver., loc. cit.*; ubi S. Thomas non minus quam 25 objectiones sibi proponit et solvit.

ARTICULUS II.

Utrum requiratur aliqua preparatio ad gratiam ex parte hominis.

1° Jam sermo habitus est (Disp. II, Q. unic. a. 6) de preparatione ad gratiam sub respectu *necessitatis* gratiæ Dei disponentis; nunc de eodem argumento sermocinatur Auctor sub respectu *causalitatis* preparationem inter et gratiam.

2° Ut Em. Satolli¹ scite observat, preparatio seu dispositio *quasi media* consistit inter causam efficientem et materialem, ordinem dicens ad formalem rei constitutionem; magis tamen se tenet materialiter, "in quantum per dispositionem materia efficitur congrua ad receptionem formæ" (*de Ver. Q. XXVIII*, a. 8 ad 5).—Patet igitur preparationem intelligendam esse veluti formæ inchoationem, quæ *physica*² necessitudine, utique intra dispositionis limites, concurret ad productionem effectus.—Dispositio autem duplex est, *prævia et concomitans*. ¹ *prævia*, quæ imperfecta est seu imperfecte tantum ad effectum ducit ² *concomitans* vero seu perfecta, quæ actu completo cum effectu *conjungitur*.

3° Revocetur vulgaris distinctio sæpius adducta, quia gratia dupliciter dicitur: quandoque quidem ipsum *habitual* donum Dei; quandoque autem *auxilium* Dei *moventis* animam ad bonum.

Conclusio bimembris.—AD GRATIAM HABITUALEM PRÆ-
EXIGITUR ALIQUA SUPERNATURALIS PRÆPARATIO; QUANQUAM
NULLA PRÆPARATIO REQUIRITUR EX PARTE HOMINIS QUASI PRÆ-
VENIENS AUXILIUM DEI MOVENTIS.

Præmittam: 1° illud *præexigitur* in conclusione accipiendum esse de necessitate *absoluta*; et 2° non solum quoad *adultos*, sed etiam, proportionem servata, quoad *parvulos*.

1^a *Pars* innititur doctrinæ *Conc. Trid.* (Sess. VI, cap. 6) necnon (can. 9): "Si quis dixerit sola fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, et nulla ex parte

1—*Pralect.* in h. art.

2—Cf. Billuart, *Diss.* VI, art. 3.

necess
disponi,
Reve
legitur
Israël,
supponi
(1 Reg.
deceat em
nisi para
fuerit.
2° Su
nisi in r
habitual
formam.
dam anim
necessar
Repugna
simul sit
b) Unde
cumque
cujusque
requiratu
3° Con
dispositio
Commun
paulatim
dispositio
ex verbo
vel ex co
bulationi
Quandoq
disse nov
progredere
Jam vero
tione con
tinet, qua
juxta illu
honestate
titatum l
2^a Par

necesse esse eum suæ voluntatis motu preparari atque disponi, A. S."

Revera 1° *Scriptura* id suadet, tum in sententia quæ legitur (Amos. IV, 12): *Preparare in occursum Dei tui, Israël*, quatenus ille occursum Dei sibi animam reconciliantis supponit quemdam animæ reditum, tum in alia sententia (1 Reg. VII, 3): *Preparate corda vestra Domino*; non decet enim Deum per gratiam habitualement cor hominis ingredi nisi paratum Ei atque ornatum spirituale illud sanctuarium fuerit.

2° *Succurrit philosophica ratio.*—Nulla forma potest esse nisi in materia disposita. Atqui anima se habet ad donum habitualis gratiæ consequendum haud secus ac materia ad formam. Ergo prærequiritur ad consecutionem gratiæ quædam animæ dispositio.—Ratio hæc, ut patet, a) absoluta ac necessaria prorsus lege procedit: siquidem forma dat esse. Repugnat autem quod aliquid per formam habeat esse et simul sit ad esse indispositum vel ab eo elongatum. Ergo, b) Unde etiam necessitas dispositionis extenditur ad quodcumque subjectum gratia ornandum, secundum tamen uniuscujusque naturam et indolem, ita ut non ea in parvulis requiratur quæ ponitur in adultis.

3° *Conf. et expl.* argumentum ex præjecta distinctione inter dispositionem *previam* et *concomitantem* (resp. ad. 2).—Communiori enim Providentiæ cursu contingit ut homo paulatim, Deo movente, ad gratiam inducatur per prævias dispositiones ex multiplici causarum genere exortas, scil. vel ex verbo Dei scripto aut prædicato, vel ex piorum exemplis, vel ex correctione fraterna publice correptione, vel ex tribulationibus, internis mentis motibus ac suggestionibus, etc. Quandoque tamen homo subito gratiam accipit, prout accidisse novimus S. Paulo qui, cum in peccatum patrandum progrediretur, divina pressus motione perfecte conversus est. Jamvero subitanæ illæ conversiones non fiunt sine dispositione concomitante, quæ dispositiones prævias virtualiter continet, quæque animum gratiæ accipiendæ immediate coaptat, juxta illud (Eccli. XI, 23): *Facile est in oculis Dei subito honestare pauperem* seu peccatorem divitiis cælestibus destitutum locupletare.

2^a *Pars* concl. facili intuitu perspicitur.—a) Cum enim

quælibet præparatio *formalis et per se* ad gratiam habitualem sit ex auxilio Dei proportionaliter moventis seu ex gratia actuali, patet utrumque: scil. neque dari posse formalem dispositionem quæ præveniat divinum auxilium, neque etiam ex parte hominis, antequam Deus agat, absolute prærequiri dispositionem materialem.—*b*) Quapropter ipse bonus motus liberi arbitrii, quo quis ad donum gratiæ suscipiendum præparatur est gratia actualis, nec aliud dici debet, juxta S. Thomam, quam "actus liberi arbitrii moti a Deo:" quibus verbis interim videntur jam alias confutatae hypotheses de præmotione physica et de motibus indeliberatis necessariis.—*c*) Inde fit quod in *Scripturis* opus præparationis ad gratiam modo homini ipsi, modo Deo moventi et gressus nostros dirigenti tribuitur: siquidem unus idemque actus liber, puta fidei, spei, timoris, simul totus est ab homine et totus a Deo principaliter movente.

Solv. obj.—**OBJ. 1.**—Repugnat rationi gratiæ quod merito obtineatur. Atqui præparatio hominis per liberum arbitrium, si quæ requiratur ad gratiam, meritoria erit gratiæ. Ergo.

RESP. C. M.—*D. m.* :... præparatio imperfecta et prævia, *N*; præparatio perfecta et concomitans, *S. d.* : meritoria erit primæ gratiæ, *N*; augmenti gratiæ et gloriæ, *C.*—*Neg. conseq.*

Præparatio hominis ad gratiam habendam quædam est simul cum ipsa infusione gratiæ, quæ idcirco dicitur perfecta et *concomitans*. Hæc tamen, ordine naturæ, gratiam quodammodo præcedit et quodammodo sequitur: *præcedit* in ratione causæ materialis et dispositivæ, quia sine ea gratia non infunderetur; *sequitur* vero in ratione causæ formalis, sub quo respectu vim obtinet merendi non quidem gratiam quæ jam habetur et ex qua procedit, sed augmentum gratiæ et gloriæ.—Præparatio autem gratiæ imperfecta et *prævia*, quæ scil. tempore antecedit gratiam habitualem, non sufficit ad meritum saltem *de condigno* et simpliciter, quod esse non potest sine gratia justificante; licet sibi vindicare queat quoddam meritum *de congruo*. (Cf. dicenda infra de *merito*).

OBJ. 2.—Ille qui in peccato progreditur non se ad gratiam præparat. Atqui aliquibus in peccato progredientibus, v. g. S. Paulo, data est gratia. Ergo.

RESP. D. M. :...in sensu composito seu secundum quod in peccato progreditur, *C*; in sensu diviso seu quatenus per

subit
eoder
OB
in m
produ
RE
tione,
efficia
absqu
dispor
a se e

Utrum

1° S
homi
et dete
habitud
negatio
questio
consequ
postulat
opportu
citer a t
non den
2° Qu
gemus,
conditio
meretur,
sitione,
primam
meritis s

1—De c

subitam Dei inspirationem a peccato regreditur, *N.—C.d.m.*
 eodem sensu.—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Agens infinitæ virtutis non requirit dispositionem
 in materia. Atqui solus Deus, virtute infinitus, gratiam
 producit in anima. Ergo.

RESP. *D. M* :...quasi præsuppositam ex alterius causæ ac-
 tione, *C*; quam ipse secundum conditionem rei et formæ
 efficiat, *N.—C.d.m* :...et propterea potest mirabili actione,
 absque prævio concursu creatorum agentium, subito animam
 disponere, *C*; potest absque ulla dispositione concomitanter
 a se effecta gratiam conferre, *N.—Neg. conseq.*

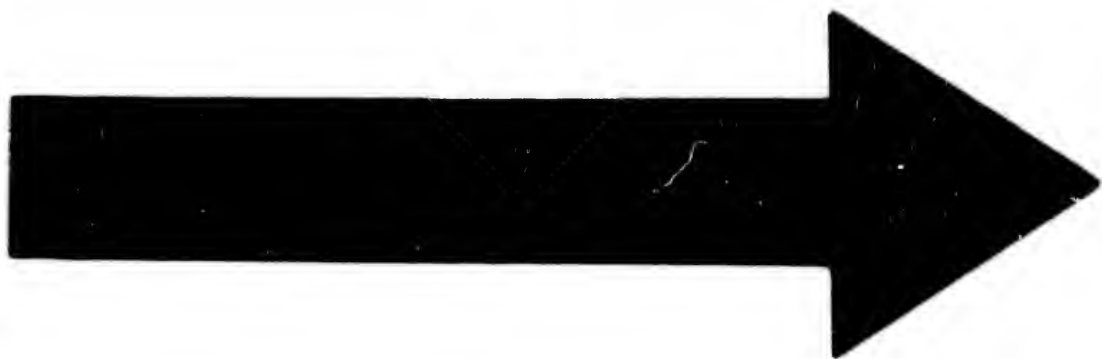
ARTICULUS III.

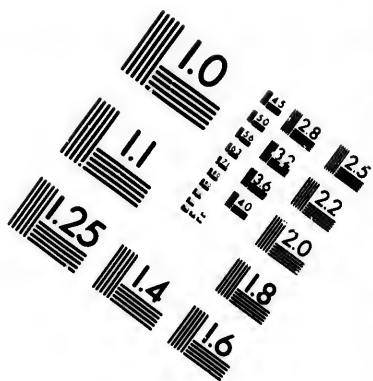
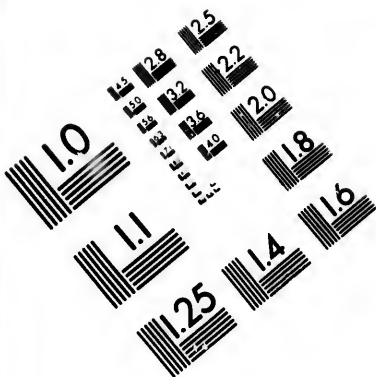
*Utrum necessario detur gratia se preparanti ad gratiam
 vel facienti quod in se est.*

1° Statuta causalitate dispositiva inter præparationem
 hominis ad gratiam et gratiæ collationem, ulterius indaganda
 et determinanda est propria illius *causalitatis natura* seu
 habitudo.—Cum vero dispositio ad gratiam alia dici possit
negativa et *materialis*, alia *positiva* et *formalis*, quamvis
 quæstio potissime agitetur de hujus habitudine ad gratiam
 consequendam, complementum tamen et claritudo doctrine
 postulat ut, breviter pro more, utramque consideremus.—Inde
 opportunitas habebitur explicandi celebre *axioma* multipli-
 citer a theologis intellectum: “Facienti quod in se est Deus
 non denegat gratiam.”

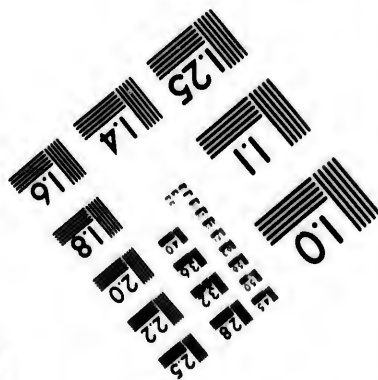
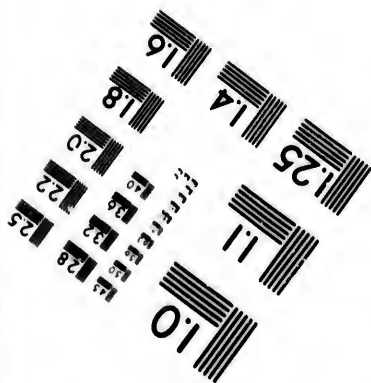
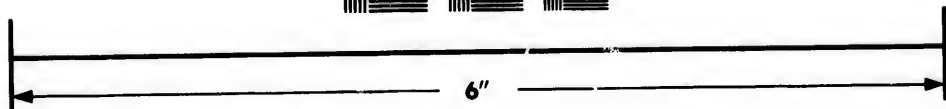
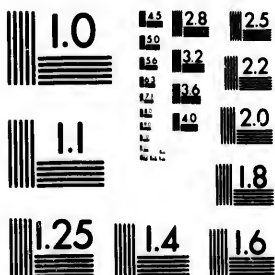
2° Questionem, alibi jam prælibatam, ex professo hic tan-
 gemus, scil. de *gratuitate gratiæ*, quæ divini hujus auxilii
 conditio est peressentialis. Hæc autem gratuititas certe peri-
 meretur, si homo in se haberet unde, sive *merito*, sive *dispo-*
sitione, sive *impetratione*,¹ per se et naturaliter posset
 primam gratiam consequi; optime tamen componitur cum
 meritis supernaturalibus, gratia ipsa fultis, et consequenter ab

1—De differentia inter hæc tria cf. Mazzella, Disp. IV, a. 1.

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

15 28
13 23
11 22
9 20
7 18

11
10
9
8
7

ipso Deo provenientibus, juxta illud *Trid.* (Sess. VI, cap. 16): "Absit ut christianus homo in seipso vel confidat vel gloriatur, et non in Domino, cujus tanta est erga homines bonitas ut eorum velit esse merita que sunt ipsius dona."

Conclusio 1^a.—QUÆCUMQUE SIT HOMINIS CONDITIO SEU DISPOSITIO MERE NATURALIS, PRIMA GRATIA DICI DEBET OMNINO GRATUITA, NEQUE ULLI MERITO, DISPOSITIONI, VEL IMPETRATIONI DEBITA.—Id fide tenendum est contra Pelagianos et Semi-pelagianos, tum ex Conc. Arausic. decretis (can. 3-7 et 17-18), tum ex Trid. (Sess. VI, c. 5): "Declarat præterea (S. Synodus) ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum proveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur."

Etenim 1° multiplex *Scripturæ* vox gratuitati gratiæ suffragatur, excludens tum meritum, tum dispositionem positivam et per se, tum impetrationem.—*a*) Excluditur meritum per verba (1 Joan. IV, 19): "Nos ergo diligimus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos;" necnon per alia (Eph. II, 8-10): *Gratia estis salvati per filium, et hoc non ex vobis: Dei enim donum est. Non ex operibus, ut ne quis gloriatur.* Immo tota pars dogmatica Ep. ad Rom. idipsum evincit, Judæis et Gentibus inculcans insufficientiam operum legis Mosaicæ vel naturalis.—*b*) Excluditur dispositio quævis formalis tum per præcedentia, tum quoque per sequentia verba (2 Tim. I, 9): *Qui nos liberavit et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum et gratiam.*—*c*) Excluditur demum impetratio per textum Ap. (Rom. VIII, 26): *Quid oremus, sicut oportet, nescimus; sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Cf. Conc. Arausic. (can. 3).

2° Ex traditione una sufficiat *Augustini* sententia (Enarr. 2 in Ps. LXX, n. 1): "Si propterea gratia est, quia gratis est, nihil tuum precessit, ut acciperes. Nam si aliqua bona opera tua precesserunt, pretium accepisti, non gratia; pretium autem, quod nobis debebatur, supplicium est. Quod ergo liberamur, non nostris meritis, sed illius gratia est."

3° Veritas presentis conclusionis *corollarium* est eorum que disputavimus in quest. de *necessitate gratiæ* (presertim art. 2 et 6). Ibi enim ostensum est, ex proportionis lege,

nemin
pere s
non es
tration
non a
forent

Con

QUIDEM

INFALL

1^a A

liber

tionem

compar

illud (3

cos in

paratur

Ergo r

necessa

donum

rationer

2^a P

movent

ut hæc

ditiona

tionem

et charit

sione gra

mediant

pendet

salutem

Providen

bus disp

Prob.

Omnis q

tenuis ne

consentit

tur.—2°

tissime li

inquam,

1—Cf. A

neminem posse ullum opus salutare perficere vel etiam incipere sine gratia Dei supernaturali. Atqui si prima gratia non esset prorsus gratuita, sed merito, dispositione aut impetratione obtineretur, jam prima bona opera salutisque initia non a Deo per gratiam agente, sed ab homine repetenda forent: ergo.

Conclusio 2^a.—PRÆPARATIO FORMALIS AD GRATIAM, NON QUIDEM VI LIBERI ARBITRII, SED EX INTENTIONE DEI MOVENTIS INFALLIBILITATEM EFFECTUS CONSEQUITUR.

1^a Pars itaque negat præparationem, prout cooperatione liberi arbitrii nititur, necessario nexu inter gratiæ consecutionem; et prob. dupliciter:—1° ex comparatione. Homo comparatur ad Deum, sicut lutum ad figulum, secundum illud (Jerem. XVIII, 6): *Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea.* Atqui lutum, quantumcumque sit præparatum, non ex necessitate accipit formam artis a figulo. Ergo neque homo, quantumcumque se vi sua disponat, necessario gratiam consequitur a Deo.—2° Ratione. Nam donum gratiæ divina sua excellentia excedit omnem præparationem et exigentiam virtutis humanæ.

2^a Pars concl. habet præparationem, ex intentione Dei moventis, infallibiliter ducere ad formam gratiæ; ita nempe ut hæc infallibilitas coactionis expers, non absoluta, sed conditionata tantum intelligatur.—Verum equidem est dispositionem ultimam et completam per actus perfectæ contritionis et charitatis natura sua inseparabiliter conjungi cum infusione gratiæ; sed quod homo ad hanc ultimam dispositionem, mediantibus plerumque actibus præviis, adducatur, prorsus pendet a divina intentione quæ, quamvis antecederet salutem omnium feratur, consequenter tamen, seu attentis Providentiæ consiliis humanorumque cordium insufficientibus dispositionibus, haud raro gratiarum cursum abrumpit.

Prob. assertum ita declaratum:—1° ex (Joan. VI, 45): *Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me;* quatenus nempe audiens supernam Dei vocem eique dociliter consentiens mox per gratiam habitualement Christum assequitur.—2° Ex efficacia et ordine divine voluntatis qua "certissime liberantur quicumque liberantur" (Aug.). Novimus, inquam, voluntatem divinam efficacissimam esse, 1° simulque

Immo perfectissimum non potest non intendere completam perfectionem cuiusmodi ordinat ad deum finem. Atque præparatio ad gratiam non habet aliam rationem esse nisi in sollicitudine ipsam gratiam. Ergo quamvis absolute et perfecte infusio gratiæ non sit necessaria, attamen ex parte ipsius gratiæ præparatio vel operatio videtur necessaria inferenda.

1—Cf. De Deo, Disp. V.

effusionem bonitatis suae rerum ac formarum naturae accommodare. Perro triplex est formarum gradus: nam “*formae*, quae mediantibus secundis agentibus in materia producuntur, necessario in materia disposita recipiuntur, necessitate conditionata in comparatione ad Deum cujus virtute caetera agentia agunt, sed necessitate absoluta per comparationem ad agentia proxima quae necessitate naturae agunt... *Formae* autem, quae immediate a Deo inducuntur, non habent necessitatem absolutam ex parte agentis, sed quaedam ex parte recipientis, sicut in perfectionibus quae sunt de esse naturae, ut est anima rationalis. *Formae* autem, quae non debentur naturae, sicut gratia et virtutes, immediate a Deo productae, nihil habent de necessitate absoluta, sed solum de necessitate ex suppositione divini ordinis” (4 Sent. D. XVII, Q. I, a. 2, sol. 3). Itaque unaqueque forma sibi eam sive absolutam sive conditionatam essendi necessitatem adsciscit quam rerum natura exigit. Atqui forma gratiae, secundum sapientiae bonitatisque divinae consilium, postulat ut animae in debitis dispositionibus constitutae infundatur. Ergo.

Conclusio 3^a.—DECLARATUR AXIOMA: “FACIENTI QUOD IN SE EST DEUS NON DENEGAT GRATIAM.”—Ad majorem praecedentium intelligentiam subjicimus praesentem conclusionem seu axioma in scholis vulgatissimum, cujus variae feruntur explicationes: praecipuas expendamus.

1^a Explicatio falsa.—Haec est quae Pelagiana vel Semi-pelagiana haeresi cohaeret, in quantum operi moraliter bono, solis naturae viribus elicto, deberi gratia dicitur secundum meriti condignitatem vel saltem congruitatem: quod variis in Conciliis damnatum est, satisque ex dictis confutatum manet.

2^a Explicatio improbabilis.—Fuit Molina sententia¹, quam alii vel integram vel temperatam amplexati sunt, quoties liberum nostrum arbitrium propriis viribus conetur facere totum id quod ex sese potest, presto in nobis esse, v^l legis seu pacti Christum inter et Deum Patrem initi, auxilia gratiae et salutis: id autem plurimis scatet inconvenientibus.

Nam 1° (ait Knoll) dum quaeritur de lege aliqua aut promissione divina, non est aliquid pro libitu affirmandum, sed

1—Concord. Q. XIV, a. 13, disp. 16.

ex S.
divin
Deum
ideo p
2°
Christ
adhib
autem
rumq
viso
talia s
tie de
alligat
versati
3° S
observ
non po
autem
natural
instru
non ex
auxiliu
observa
(l. I de
inter in
vant, al
praeterit
4° R
libus da
“Axion
denegat
per illuc
tiam fac
se virib
facit qu
obligatio
quod in
ralis sive
taliu o
quod ins
inter C

ex S. Scriptura vel traditione probandum. Porro ex his *divinae revelationis* fontibus nullo modo probari potest Deum Patrem cum Christo iniisse pactum huiusmodi, quod ideo plane fictitium dicendum est.

2° Juxta hanc sententiam et ex tali pacto in meritis Christi fundato, deberet Deus cuicumque conatus naturales adhibenti gratias supernaturales infallibiliter tribuere; aliunde autem, in systemate Moliæ, efficacia bonorum actuum operumque naturalium primario a voluntate nostra seu a præviso liberæ voluntatis consensu dependet. Jamvero hæc talia sunt quæ dignitati Dei et *independentiæ divinæ gratiæ* derogant; siquidem per illa gratiæ dispensatio exhibetur alligata conditioni mere naturali, contingenti et casuali, scil. versatili nostro arbitrio: quod plane repugnat. Ergo.

3° Sic arguam, 4^a Vel conatus ille naturalis consistit in observantia totius legis moralis, et id jam pridem constat fieri non posse sine gratia saltem medicinali seu sanante. Hanc autem quia Deus procul dubio ordinat ad gratiam elevantem, naturalis illa completaque honestas intelligi debet veluti *instrumentaliter* evecta ad finem supernaturalem, petens, non ex pacto, sed ex intentione Dei moventis supernaturale auxilium. 4^a Vel conatus naturalis liberi arbitrii reponitur in observantia aliquorum præceptorum. Sed, ut Aug. probat (l. I de Pecc. mer. c. 22) et experientia ipsa confirmat, sunt inter infideles et peccatores qui plura legis præcepta observant, aliis modestiores, temperatiores, etc, quos tamen gratia præterit, dum flagitiosissimos convertit. Ergo.

4° Referam a *Clero Gallicano* (1700) in comitiis generalibus damnatas fuisse duas propositiones sequentes.—1^a prop: "Axioma theologicum, *Faciendi quod in se est Deus non denegat gratiam*, non solum verissimum est, verum etiam per illud significatur obligatio quam Deus habet dandi gratiam facienti quod in se est, nec solum facienti quod est ex se viribus gratiæ, sed etiam illi qui, cum non habeat gratiam, facit quod in se est viribus nature."—2^a prop: "Dicimus obligationem, quam Deus habet conferendi gratiam facienti quod in se est viribus nature seu viribus gratiæ pure naturalis sive non theologice supernaturalis, non oriri ex bonitate talium operum, aut ex ullo merito sive condigno sive congruo, quod insit in illis operibus in ordine ad gratiam, sed ex pacto inter Christum fidejussorem nostrum et Patrem inito, ad

gratiam hominibus conferendam propter Christi merita, respiciendo ea naturalia opera ut purum terminum, non ut meritum ullum aut rigorosam conditionem."

Censura Cleri Gall. hæc est: "Hæc duæ propositiones, *qua parte causam discernendi inter justos et non justos in opera mere naturalia referunt*, Semipelagianismum instaurant mutatis tantum vocibus. Pactum autem, quod inter Deum et Christum asseritur, commentum est temerarium, erroneum, nec solum tacente, sed etiam adversante S. Scriptura et SS. Patrum traditione prolatum."

minus arte.
 3^a Explicatio probabilis.—Non desunt qui tenent axioma, de quo agitur, intelligi posse eo sensu, quia facienti quod in se est, scil. minus indisposito per peccatum seu pauciora ponenti obstacula Deus plerumque (non semper nec infallibiliter) gratiam non denegat ¹.

Id 1° consonat *divinæ Sapientie et Bonitati*; non quasi minor illa indispositio se habeat velut vera preparatio ad gratiam, sed quatenus in iis qui minus cupiditatibus suis obsequuntur gratia potest facilius et securius effectum suum sortiri.

Id quoque 2° satis conforme est verbis Ap. (1 Tim. I, 13): *Misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate*; super quæ ait *Perrone* (de Gr., P. I, cap. 3): "Etsi Deus gravi peccatorum sarcina onusto possit gratiam conferre, et *quandoque* etiam conferat ad *divitius bonitatis suæ patefaciendas*; juxta consuetum tamen suæ providentiæ ordinem iis *ut plurimum* confert, qui minora obstacula eidem gratiæ opponunt. Atque hinc ratio habetur, quare illi, qui ad honestatis normam mores suos componunt, minus alienos se exhibeant ab amplectenda evangelica doctrina... Pariter, qui ex infirmitate atque ex ignorantia delinquant *minora impedimenta divinæ gratiæ opponunt*, quam ii qui ex malitia in peccata prouunt; quo sensu aiebat Apostolus se misericordiam a Deo consecutum esse, minime vero se ob ignorantiam dignum exhibuisse ea misericordia quam ei Deus ex sola liberalitate sua tribuit, quamque potuisset denegare." ²

1—Dicitur *non denegat* potius quam *dat*, ad melius insinuandam perfectam gratiæ gratuitatem.

2—Cf. Monsabré, Conf. 24^a: *L'action de la Grâce.*

4^a L
 S. Tho
 omnes
 quod
 actual
 tendit
 volunt
 quod s
 natura
 a grati
 disposi
 gratiæ
 verba
 Ver. Q
 Solv
 1^a et 2
 OBJ.
 esset in
 homo r
 RESP
 jam per
 vium,
 arbitrio,
 justum
 OBJ.
 accipere
 Atqui
 homo li
 RESP
 ex nobi
 product
 conseq.
 Plus
 obstacu
 volunta
 ex nobi
 derii gr
 (Os. XI
 auxilia
 1—Cf.

4^a Explicatio verior et communior.—Ea est quam tradit S. Thomas (I-II^æ, Q. CIX, a. 6 ad 2 et hic Q. CXII, a. 3) omnesque theologi post ipsum concedunt, nempe facienti quod in se est ex gratia Deum ulteriorem gratiam sive actualem sive habituales non denegare; quandoquidem eo tendit benevola Dei motio ac intentio, obsecundans ferventi voluntatis dispositioni.—Ad hanc explicationem reducitur quod supra innuebamus de infideli qui observat totam legem naturalem, utique cum gratia sanante re vel ratione distincta a gratia elevante. Tunc enim Deus *instrumentali* quadam dispositione elevat et ordinat moralem honestatem ad bonum gratiæ supernaturalis, quam precipue intendit. Huc spectant verba D. Thomæ (I-II^æ, Q. LXXXIX, a. 6, et maxime de Ver. Q. XIV, a. 11 ad 1)¹.

Solv. obj. (cont. 1^{am} concl., 1^{am} p. 2^æ concl., et in favorem 1^æ et 2^æ expl. sub 3^a concl.).

OBJ. 1.—“Deus recipit eum qui ad se confugit; aliter esset in eo iniquitas” (Gloss. Rabani in Rom. III). Atqui homo recipitur a Deo secundum collationem gratiæ. Ergo.

RESP. D. M.:...qui ad se confugit per actum liberi arbitrii jam per gratiam informati, C; per motum liberi arbitrii prævium, Sd: secundum quod confugiū est ex solo libero arbitrio, N; secundum quod est ex motione divina, quam justum est non deficere, C.—C.m.—Neg. conseq.

OBJ. 2.—Ideo homo non recipit gratiam, quia non vult accipere (ut eruitur ex Anselmo, l. de Casu diaboli, cap. 3). Atqui remota causa, necesse est removeri effectum. Ergo homo libera voluntate sua gratiam infallibiliter consequitur.

RESP. D. M.:... quatenus defectus gratiæ prima causa est ex nobis, C; quasi etiam in nobis sit prima causa gratiæ productiva et voluntatis transmutativa, N.—C.m.—Neg. conseq.

Plus virtutis requiritur ad bonum generandum remotione obstaculorum et gratiæ infusione quam ad malum resistentis voluntatis. Idecirco, licet defectus gratiæ prima causa sit ex nobis seu ex nostra resistentia, tamen prima causa desiderii gratiæ ejusque collationis est a Deo, secundum illud (Os. XIII, 9): *Perditio tua, Israël; tantummodo in me auxilium tuum.*

¹—Cf. Billuart, Diss. III, a. 7.

OBJ. 3.—Bonum gratiæ melius est et magis communicativum sui quam bonum naturæ. Atqui forma naturalis ex necessitate advenit materiæ dispositæ. Ergo a fortiori, etc.

RESP. *D. M.*:... et secundum eandem habitudinem ad causam proximam et dispositivam, *N*; diversa habitudine, quatenus scil. natura ex physica necessitate agit, gratia vero libero et gratuito Dei influxu in voluntate libera, *C.*—*D. m.*:... ratione solius materiæ, *N*; per virtutem agentis quo dispositio producitur, *C.*—*Neg. conseq.*

ARTICULUS IV.

Utrum gratia sit major in uno quam in alio.

Cum formæ perfectio seu magnitudo ex causa efficiente et dispositiva pendeat, nemo est qui nexum hujus articuli cum præcedentibus non comperiat.—Adversarios hic habemus *Lutheranos* et *Calvinistas* quorum error de justificatione, quam in sola extrinseca denominatione a justitia Christi constituunt (cf. infra), eos duxit ad ponendum in omnibus fidelibus eundem justitiæ seu gratiæ gradum.—Nos vero, præ oculis habentes distinctionem gratiæ, prout spectetur vel *secundum se* vel *secundum subjecti participationem*, sequentem propositionem propugnabimus.

Conclusio.—GRATIA, NON QUIDEM SECUNDUM SE, SED SECUNDUM DIVERSAM PARTICIPATIONEM SUBJECTI DIVERSOS GRADUS ADMITTIT.

1^a *Pars* negat inæqualitatem gratiæ *secundum se* sumptæ, et hoc sive in via sive in gloria; ita ut excludatur tum diversitas speciei in gratia, tum graduum variatio in eadem gratiæ specie.

Etenim 1° habitus *specie* diversificantur ex parte finis vel objecti, secundum quod dicitur una virtus aliâ nobilior pro ordinatione ad altius bonum. Atqui gratia gratum faciens, secundum sui rationem, conjungit hominem summo bono, scil. Deo, quo nihil nobilius. Ergo.—Immo 2° nequit gratia, in sua unica specie, *major* vel *minor* esse *secundum se*: id

enim
sicut
augetur
Atqui
fecta h
diligen
omnem
confere
tenus (

2^a P

1° et c

1° E

Unicus

donatio

bus req

(Matth

2° P

cipere r

patione

quam a

motivum

(Sess. V

a) R

modo h

requam

accipiat

sit homi

desumi

b) R

diversin

ex fine:

neque e

præexist

et pro e

dam ex

et perfe

surgit.

IV, 11),

1.—I.—II

2.—Cf. i

enim contingeret per modum additionis vel subtractionis, sicut cum aliquis plures conclusiones geometriæ addiscit, augetur in eo habitus ejusdem scientiæ secundum speciem¹. Atqui gratia secundum propriam rationem se extendit perfecta habitudine ad omnia illa quæ fide credenda vel charitate diligenda sunt: tum quia, immediate a Deo procedens, de se omnem defectum abnuat; tum quia, primum esse deificum conferens, ad indivisibilitatem formæ substantialis quadantenus (non complete) accedit. Ergo.

2^a Pars concl. de fide est ex *Conc. Trid.* (Sess. VI, cap. 10 et can. 24 et 32).

1° Ejus veritas eruitur ex *Scriptura*, scil. ex (Eph. IV, 7): *Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi*; quod enim mensurate datur non omnibus æqualiter datur. Idipsum ostendit *parabola talentorum* (Matth. XXV, 15 sqq.).

2° Prob. *ratione*.—Ex parte subjecti gratia intelligitur suscipere magis vel minus per intensionem pro diversa participatione, prout scil. unus perfectius imperio gratiæ subjicitur quam alius². Atqui diversitatis hujus duplex assignatur motivum, proximum et supremum, ut clare docet *Conc. Trid.* (Sess. VI, cap. 7).

a) *Ratio proxima* petitur ex *homine*: quippe diverso modo homines se ad gratiam habendam præparant. Atqui æquum est ut ille qui magis se disponit plenior gratiam accipiat. Ergo.—Attamen, cum ipsa præparatio ad gratiam sit hominis in quantum movetur a Deo, non ex hac parte desumi potest prima causa diversitatis gratiæ.

b) *Ratio suprema* igitur accipienda est ex *parte Dei* qui diversimode suæ gratiæ dona dispensat, triplici præsertim ex fine:—*Primo*, ad demonstrandam gratiæ gratuitatem, quæ neque ex necessitate nature humanæ vel divinæ, neque ex præ-existentis meriti exigentia, sed ex summa Dei liberalitate et pro ejus beneplacito effunditur.—*Secundo*, ad constituendam ex diversis gradibus majorem Ecclesiæ pulchritudinem et perfectionem; pulchrum enim ex plurium harmonia consurgit. Unde Apostolus, enumeratis diversis gratiis (Eph. IV, 11), subdit (v. 12): *In ædificationem corporis Christi*;

1—I-IIæ, Q. LII, a. 2.

2—Cf. *ibid.* Q. *cit.*, a. 1-2.

siquidem corpus ex partium inaequalium proportione conflatur.—*Tertio*, ad fovendum progressum virtutum et meritorum, per quotidiana studia et exercitia, in via caelestium ascensionum (Ps. LXXXIII, 6-9).

Solv. obj. (cont. 2^m p. concl.)—OBJ. 1.—Gratia causatur in nobis ex dilectione divina. Atqui Deo *aequaliter est cura de omnibus* (Sap. VI, 8). Ergo.

RESP. C. M.—*D. m*.... quantum ad ipsum divinum actum, quo uno, simplici ac uniformi, majora et minora dispensat Deus, C; ex parte eorum quae in creaturis ex divina cura proveniunt, N.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Ea quae in summo dicuntur non recipiunt *magis et minus*. Atqui gratia in summo consistit. Ergo.

RESP. D. M:... secundum se, C; secundum subjecti participationem diversitate intensionis et remissionis, N.—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

Non potest gratia secundum hoc major esse quod ad majus bonum ordinet, sed ex eo quod ordinat hominem ad idem bonum magis minusve participandum, prouti vi sua propria virtutumque radicibus et surculis animam et potentias nostras diversimode attingit sibi que subjicit.

OBJ. 3.—Gratia est vita animae. Atqui vivere non dicitur secundum *magis et minus*. Ergo.

RESP. D. M:... vita supernaturalis et accidentaliter participata, C; vita naturalis, secundum quam primum esse substantiale et specificum accipitur, N.—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

ARTICULUS V.

Utrum homo possit scire se habere gratiam.

Reliquum est ut *de causa gratiae* dicamus secundum esse *cognitionis*.

Porro 1° multiplex cognoscendi modus distinguitur.—Alia namque est cognitio *opinativa* tantum per conjecturas vel indicia, ita ut magis minusve ad perfectam sine haesitatione assensionem accedat; alia cognitio *certitudinalis*.—Haec

autem i
seca re
locum
noxia e

2° a)
quod in
se habe
statuum
certitua

adeo ut
ditio ju
Cathar
in gratia
sed mea

innixo.
aliud p
colli g
tentia u

3° Ve
tur ex c
quidem
positioni
toris pro

Conc

DAM NON

STATU G

1° Id

vocaveri

gratiae R

privilegi

securitat

confident

praesenti

2° Co

imprimis

Ave, gra

quo Salv

dolus no

1.—Cf. d

2.—In p

autem haberi potest vel *intrinseca rei evidentia*, vel *extrinseca revelatione* atque *divina fide* quæ omnem hæsitandi locum arceat, dum humana fides nimis deceptionibus obnoxia est.

2° a) *Novatores*, erroneis suis principiis inherentes, scil. quod in opere justificationis liberum arbitrium mere passive se habeat nec aliud nisi fides quædam seu fiducia requiratur¹, statuunt quemlibet de sua justificatione non solum *fidei certitudinem* habere posse, sed et debere ut vere justificetur, adeo ut certitudo hæc non tam effectus quam causa vel conditio justificationis dicenda sit.—b) Inter catholicos *Ambr. Catharinus* posuit hominem posse certo cognoscere se esse in gratia *certitudine* absoluta, non quidem fidei immediate, sed *mediante discursu theologico* partim fidei, partim rationi, inmixto. Contra quam sententiam agentes *Vega* et *P. Soto* aliud protulerunt, nempe posse de propria justificatione colligi certitudinem æqualem *persuasioni morali* de existentia urbis Romæ.

3° Vera sententia ea est quam theologi *communiter* tuentur ex catholico systemate de justificatione, juxta quod Deus quidem in nobis operatur, non tamen sine nostris liberis dispositionibus.—Tres conclusiones ad mentem Angelici Doctoris proponemus.

Conclusio 1^a.—EX SPECIALI REVELATIONE, QUÆ QUIBUSDAM NON DEFUIT, HOMO CERTO COGNOSCERE POTEST SE ESSE IN STATU GRATIÆ.

1° Id *posse* a Deo revelari, nemo sanæ mentis in dubium vocaverit; siquidem nil prohibet quin gratiæ Auctor sit et gratiæ Revelator.—Immo, juxta S. Doctorem², congruit tale privilegium quibusdam excellentioribus sanctis concedi, “ ut securitatis gaudium etiam in hac vita in eis incipiat, et ut confidentius et fortius magna opera prosequantur et mala præsentis vitæ sustineant.”

2° Constat *de facto* revelationem illam factam fuisse: imprimis *B. M. Virginii*, Angelo eam salutante (Luc. I, 28) *Ave, gratia plena, Dominus tecum*; pariter *Nathanaëli*, de quo Salvator ait (Joan. I, 47) *Ecce vere Israëlita, in quo dolus non est*; etiam *M. Magdalene* aliisque quibus Domi-

1—Cf. dicenda inferius *de Justificatione*.

2—In præ. art.

nus peccata dimissa esse declaravit; amplius *S. Paulo*, juxta illud (2 Cor. XII, 9) *Sufficit tibi gratia mea*, necnon, ut theologi censent, omnibus Apostolis; quin alios minus notos excludamus.

Conclusio 2^a.—SECLUSA SPECIALI REVELATIONE, NEMO CERTITUDINALITER ET ABSQUE FORMIDINE SCIRE POTEST, NEC FIDE NEC IPSA REI EVIDENTIA, SE GRATIAM HABERE.

1^a Pars, negans *certitudinem fidei* (contra Protestantés), clare definita est a *C. Trid.* (Sess. VI, cap. 9): "Sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque Sacramentorum virtute et efficacia dubitare debet; sic quilibet, dum seipsum, suamque infirmitatem et indispositionem respicit, de sua gratia formidare et timere potest; cum nullus scire valeat *certitudine fidei*, cui non potest subesse falsum, se gratiam esse consecutum."—Cf. quoque (*id. Conc.* cap. 16 et can. 13-14); ubi anathemate percellitur doctrina Novatorum.

Sane 1° *Scripturae*, nedum certam fidem de propria sui ipsorum gratia habendam fidelibus proponant, contrarium prorsus edocent. Sic legitur (Eccle. IX, 1-2): *Sunt justi atque sapientes et opera eorum in manu Dei; et tamen nescit homo utram odia vel amore dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta*¹.—Monitum datur (Eccle. V, 5): *De propitiato peccato noli esse sine metu; quod frequentia Scripturae oracula nobis inculcant.*—B. Paulus (1 Cor. IV, 3-5), vel antequam peculiari revelatione de propria gratia certior fieret, vel in persona justorum, ut sentiunt quidam Patres, idipsum confirmat; ait enim: *Sed neque me ipsum judico. Nihil enim mihi concius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui autem judicat me, Dominus est. Itaque nolite ante tempus judicare, quousque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium*².

2° Inter *Patres* sat esto *Augustini* vocem audire (Enarr. in Ps. XLI, v. 8, n. 13): "Si profunditas est abyssus, putamus non cor hominis abyssus est? Quid enim est profundius hac abysso?... Abyssum invocant sancti predicatorés verbi

1—De valore critico ac theologico hujus textus vid. Knoll. (cap. V, art. 4, obj. 1).

2—Cf. *Comm.* S. Thomae in h. loc.

Dei. N
sus et i
aut ab
amplius
fundita
nem in
tus, licet

3° R

incertit
expedit
altiores
Nam, u
tentatio
securita
Si scim
(Lae. N
eos, qui
eosque
celut et
secreti h

2^a P

logus in
potest e
suamqu
getin p
toritatib

Valid
certo co
a priori
neutro
quandoc
nisi diju
sive for
demonst
principi
principi
Majesta

1—De
de Justif

Dei. Numquid et ipsi non abyssus? Ut noveris, quia abyssus et ipsi, Apostolus ait: *Minimum est ut a vobis iudicer, aut ab humano die.* Quanta autem abyssus sit, audite amplius: *neque enim ego me ipsum iudico.* Tantamne profunditatem creditis esse in homine, quæ lateat ipsum hominem in quo est?... Ergo omnis homo, licet sanctus, licet justus, licet in multis proficiens, abyssus est¹."

3^a *Rationem reddit Bellarminus* (l. III de justif. cap. 8) incertitudinis illius, in qua nos Deus relinquit, docens "non expedire ut homines (exceptis iis in quibus demissio animi altiores radices egerit) habeant certitudinem de propria gratia. Nam, ut *S. Aug.* ait (l. de Corr. et Gr. c. 13), in hoc loco tentationis tanta est infirmitas, ut *superbium* possit generare securitas. Unde etiam *S. Greg. M.* (l. IX Mor. c. 17) scribit: Si scimus nos gratiam habere, *superbimus.* Et ipse Dominus (Luc. XVIII) per parabolam Pharisæi et Publicani ostendit eos, qui se justos esse confidunt, facile se cæteris antepone, eosque despiciere: *non sum, aiunt, sicut ceteri hominum, cedat etiam hic publicanus.* Contra autem ignorantia hujus secreti humilitatem conservat et auget."

2^a *Pars concl. ferit non solum Protestantes, sed et theologos* initio relatos, quorum sententia difficulter componi potest cum verbis *Trid. (l. cit.):* "Quilibet, dum seipsum, suamque *infirmitatem* et indispositionem respicit, *de sua gratia* formidare et timere potest"; necnon cum sacris auctoritatibus in medium productis.

Validissima succurrit *ratio.*—Gratia, si posset a nobis certo cognosci secundum ipsam rei evidentiam, vel directe et a priori, vel indirecte et a posteriori innotesceret. Atqui neutro modo: ergo. *Prob. min. a)* Non *directe* et *a priori*: quandoquidem hæc certitudo non potest de aliquo haberi nisi dijudicari valeat per proprium principium sive efficiens, sive formale aut finale, sicut certitudo de conclusionibus demonstrativis per indemonstrabilia principia obtinetur. Atqui principium efficiens gratiæ est Deus; Deus quoque est ejus principium specificativum ac finale: verum Suprema illa Majestas nobis propter sui excellentiam impervia manet, juxta

1—De dubiis quibusdam Patrum sententiis cfr. cl. Bellarm., (l. III de Justif. c. 10).

illud (Job. XXXVI, 26): *Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram*. Ergo ejus in nobis præsentia vel absentia per certitudinem, saltem directe et a priori, cognosci non potest, secundum aliud dictum biblicum (Job. IX, 11): *Si venerit ad me, non videbo eum; si abierit, non intelligam*.
 b) Neque *indirecte et a posteriori*: cognitio enim hujusmodi colligeretur, sive per *dispositiones* quas homo afferre debet ad gratiam in Sacramentis recipiendam, sive per *effetus* internos aut externos quos gratia gignit. Atqui, quamvis infallibili certitudine constet sacramenta rite administrata *ex se* producere gratiam, semper tamen superest dubium aliquod de hominis dispositione, num scilicet sufficiens sit atque supernaturalis; pariter ea quæ homo experitur vel facit, quasi in gratia, deceptioni subjecta sunt, propterea quod non solum esse supernaturale actuum et operum salutarium participat de excellentia et impenetrabilitate Dei, sed quia insuper homo, etiam gratia privatus, eadem vel similia naturali ex motivo perficere potest. Ergo.

Conclusio 3^a.—POTEST HOMO CONJECTURALITER SEU CUM CERTITUDINE LATE DICTA COGNOSCERE SE HABERE GRATIAM;—quod omnes concedunt.

Revera 1° ex una parte *Scriptura* nos ad timorem inducit secundum ea quæ jam attulimus, quibus accedit illud (Phil. II, 12): *Cum metu et tremore vestram salutem operamini*. Ex altera parte legimus (Rom. XV, 14): *Certus sum autem, fratres mei, et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione*, et (ibid. VIII, 16): *Ipsè Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei*. Atqui Sacræ Litteræ nequeunt sibi contradicere. Ergo homo ex testimonio bonæ conscientie colligere potest notitiam quæ non tollit quidem omnem formidinem, tollit tamen omnem hesitationem et anxietatem, atque certitudinem *non fidei*, sed spei, seu *fiduciam* parit¹.

Id 2° eleganter explicat S. *Thomas* (h. loc.), quatenus nempe homo, percipiens se delectari in Deo, et contemnere res mundanas, neque conscius ullius peccati mortalis, suavem quamdam dulcedinem experitur solis justis reservatam, juxta

1—De differentia inter utramque certitudinem, fidei et spei, cf. Satolli in h. art.

igitur quibus
 Cert. h. g.
 f.
 Cert. p. a. c.
 d.
 Cert. p. c. c. a.
 illud
 quod
 indicia
 habent
 sunt,
 stasiō
 Solv
 ma per
 in se su
 RESP
 portion
 D. m. :.
 taliter,
 N.—N.
 Illa
 cognosc
 experim
 experim
 Verum
 habet un
 fieri qu
 Unde ex
 inferre.
 Obj. 2
 gratia. S
 se eam h
 RESP.
 doni et s
 Cum c
 lectus v
 mirum n
 dent, sed
 objecto s
 fidei exis
 charitate
 Obj. 3.
 peccati.
 RESP.
 cognoscer
 cundum

igna quibus homo conjecturaliter solet cognoscere de habere gratiæ.

Cont. hagnominum = Absentia peccati gravis; - intermissio et continuatio af-
fectus ad Deum; - accidit in oratione; - exercitium bono-
rum operum; - frequens usus sacramentorum in bona dispo-
sitione.

Cont. sacramentum penitentiae = Si confersum est sine veris sacerdotij iuri-
dictionem habentibus; - si confitetur modo expromenti etiam in
facilitationem habeat.

Cont. peccatum mortale = Signum increpandi in vita spirituali; - s. quis d
illud (Apoc. II, 17): *Videnti dabo manna absconditum...*
quod nemo scit, nisi qui accipit. — Immo pleraque sunt *perseveret sine pe-*
indicia vel signa externa gratiæ quæ, præsertim dum simul *catu mortali* cum
habentur, in se et secundum ordinem Providentiæ apta nata *gratum signum*
sunt, in oculis fidelium et ipsius Ecclesiæ, moralem fundare *magna devotio;*
suasionem de bona vita justorum. *et intergrum*

Solv. obj. (cont. 2^{am} concl.).—OBJ. 1.—Gratia est in ani-
ma per sui essentiam. Atqui certissime cognoscit anima quæ
in se sunt per suam essentiam. Ergo.

RESP. D. M: ... ontologicæ, C; logice seu secundum pro-
portionem perfectæ cognoscibilitatis ad mentem nostram, N.—
D. m: ... ea cognoscit immediate, N; mediate et experimen-
tali, S. d: quæ in se sunt naturaliter, C; supernaturaliter,
N.—Neg. conseq.

Illa quæ per essentiam sui naturaliter insunt animæ
cognoscuntur a nobis, non quidem immediate, sed mediate et
experimentaliter, quatenus per actus principia intrinseca
experimur, puta voluntatem volendo et vitam operando.—
Verum gratia est principium agendi *supernaturale*, quod non
habet unum aliquem actum ita sibi proprium ut non possit
fieri quoad substantiam per aliquam potentiam naturalem.
Unde ex actibus nostris nequimus certo gratiæ existentiam
inferre.

OBJ. 2.—Sicut scientia aut fides est donum Dei, ita et
gratia. Sed qui scientiam aut fidem a Deo accipit certo novit
se eam habere. Ergo.

RESP. D. M: ... ex parte Dei donantis, C; quoad rationem
doni et subjectum in quo est, N.—C. m.—Neg. conseq.

Cum certitudo pertineat ad perfectionem intellectus, intel-
lectus vero sit potentia perfecte supra seipsam reflexiva,
mirum non est quod scientia et fides, quæ in intellectu resi-
dent, secum ferant non solum certitudinem directam de
objecto scito vel credito, sed et reflexam de ipsa scientiæ aut
fidei existentia.—Non est autem similis ratio de gratia et
charitate aliisque hujusmodi, quæ perficiunt vim appetitivam.

OBJ. 3.—Lumen gratiæ cognoscibilius est quam tenebræ
peccati. Atqui peccatum certo sciri potest a peccatore. Ergo.

RESP. D. M: ... secundum se, C; etiam respectu hominis
cognoscentis, N.—D. m: ... præcise quia peccatum est, N; se-
cundum rationem actus defectivi, C.—Neg. conseq.

Peccatum, in quantum est actus defectivus, pro principio et pro objecto habet *bonum commutabile*, ex quo cognoscibilitatem nobis proportionatam sortitur. Verum objectum vel finis gratiæ longe nos sui luminis excellentiâ transcendit secundum illud (1 Tim. VI, 16): *Lucem inhabitat inaccessibilem*.

OBJ. 4.—Ap. dicit (1 Cor. II, 12): *Nos non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus que a Deo donata sunt nobis*. Ergo.

RESP: 1° id posse intelligi de notitia privilegiata per *revelationem* Apostolis factam, secundum quod præmittitur (v. 10): *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum*.—2° Idipsum optime exponitur de donis divinis, præsertim gloriæ, quæ nobis oblata sunt *in spe*, quæque certissima quidem fide cognoscimus absolute seu ex parte Dei dantis, quin tamen certo cognoscamus nos esse in iis conditionibus quibus ea consequi valeamus. ¹

1—Adeundus est Bellarm., qui plura alia dubia luculenter dissipat (*loc. cit.* cap. 9-11).

Causa
sui, pro
quibus
cutiendi
gratia in
suorum
et suffic

Supp
effectivo
secundu
taurasse
gratiam
imprese
saltem r
et singu
opportu

Clarit
tionis a
duplici
communi
infideles

importante

a) Pr
docere n
nature,
Melunch

1—Cf.

QUÆSTIO SECUNDA

DE DISPENSATIONE GRATIÆ

Causa gratiæ considerari potest vel *absolute* seu ex parte sui, prout supra instituimus, vel *relative* seu respectu eorum quibus divitias donorum suorum elargitur: quod nunc discutendum manet.—Quæstionem hanc S. Thomas, cum de gratia in genere dissereret, prætermisit, quam tamen non uno suorum operum loco, pro tractandæ materiæ exigentia, attigit et sufficienti lumine illustravit.

Supponimus hic Deum optimum, gratuito quidem, at effectivo suæ voluntatis beneficio, collapsum humanum genus secundum ordinis ac finis supernaturalis providentiam restaurasse.—Quia vero in confesso est non omnibus dari gratiam *efficacem* qua de facto salutem consequantur, quæstio impresentiarum exurgit utrum gratia, si non *proxime*, saltem *remote sufficiens* ad salutem comparandam omnibus et singulis *offeratur*, imo et *conferatur* pro loco et tempore opportuno¹.

Claritudinis gratia et communi theologorum more, quæstionis argumentum dividemus in quatuor articulos pro quadruplici hominum genere qui vel *justi*, vel *peccatores communes*, vel *peccatores exæccati et indurati*, vel tandem *infideles* existunt.

ARTICULUS I.

De gratia justis concessa.

u) Protestantium antesignani, Lutherus, Calvinus, etc, docere non erubuerunt homines quoscumque, ex *corruptione nature*, mandata divina observare non posse. Aiebat *Melunchton* (ad cap. 4 Ep. ad Rom.): "Cum mandat lex

¹—Cf. Mazzella, Disp. IV, art. 2.

important.

diligi Deum, perinde impossibilia jubet atque si præcipiat nobis transvolare Caucasum." Unde eos *Trid. Conc.* damnavit.—*b*) Errorem hunc renovarunt *Janseniani*, ponentes nonnulla mandata Dei esse homini justo impossibilia, *quia gratia, saltem vere et relative sufficiens, illi deest.*—*c*) Doctrinam catholicam, hæresi oppositam, sequenti propositione statuamus.

Conclusio.—OMNIBUS ET SINGULIS JUSTIS DATUR GRATIA VERE ET RELATIVE SUFFICIENS, SALTEM REMOTE, AD SERVANDA PRÆCEPTA, QUIBUS OMISSIS ÆTERNA SALUS PERICLITARETUR.—

a) Dico: gratia vere et relative sufficiens, seu quæ talis sit etiam inspectis circumstantiis presentis conditionis (contra *Jansenianos*).—*b*) Dico quoque: saltem remote sufficiens, qua nempe si bene justi utantur, proximum auxilium accipient.

Conclusio est *de fide*, uti constat præsertim ex *Trid.* (Sess. VI, can. 18): "Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam justificato et sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia, A. S.;" necnon ex prima *Jansenii* prop: "Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus et conantibus secundum presentes, quas habent, vires sunt impossibilia, deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant:" quam prop. RR. PP. proscripserunt ut *temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam et hæreticam.*

Nam 1° indubia sunt *Scripturæ* eloquia.—Et primum in V. T. de mandato Judæis dato circa Deum ex toto corde diligendum legimus (Deut. XXX, 11-14): *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, nec procul positum...sed juxta te est sermo valde, in ore tuo et corde tuo, ut facias illum.* Præterea (Ps. XXXIII, 16): *Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum;* et (Ps. XXXVI, 25): *Non vidi justum derelictum.*—In N. T. dicitur (1 Joan. V, 3): *Hæc est charitas Dei ut mandata ejus custodiamus; et mandata ejus gratia non sunt.* Et (1 Cor. X, 13): *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere.* Porro hunc textum non solum ad justos *prædestinatos*, uti volebant *Janseniani*, sed communius ad omnes spectare, apparet tum ex *Augustini* verbis (Emarr. in Ps. CXX, n. 14, et l. de Catech. rud. c. 25),

tum
cupie
moni
applic
2°

XVI
" Non
Nam
Quom
Quom
poteru
torem
rem i
cap. I
3°

XXIV
impos
potest
faculta
ex dom
auxilio
" Deus
fidelis
societa
denega
possem
lingua
ait (3
princip
fine te
semper

Solv
potest
Atqui
potest
carent
RESI
C; trac
Audi
pondeo

tum ex scopo Apostoli omnes Corinthios alloquentis et solari cupientis, tum ex *Conc. Trid.* (Sess. XXIV, c. 9) ubi testimonium illud omnibus Clericis majoribus et Regularibus applicatur.

2° Eloquentis *traditionis* præco, *S. Chrysostomus*, (Hom. XVI in Ep. ad Heb. n. 4) sic virtutis studium commendat: "Non licet dicere: non possum; id esset accusare opificem. Nam si nos fecit imbecilles, et jubeat, ipsius est accusatio. Quomodo ergo, inquis, multi non possunt? quia nolunt. Quomodo ergo multi nolunt? præ desidia; nam si velint, poterunt omnino... Habemus quippe cooperatorem et adiutorem Deum: tantum velimus, tantum opere accedamus ad rem ipsam."—(Vide plura Patrum testimonia apud Knoll, cap. IV, art. 2).

3° Non aliter sentit *S. Thomas*, siquidem (*de Ver. Q.* XXIV, a. 1+ ad 1) ait: "Illud quod præcipit Deus non est impossibile homini ad servandum; quia et substantiam actus potest ex libero arbitrio servare, et modum quo elevatur supra facultatem naturæ, prout scilicet fit ex caritate, potest servare ex dono gratiæ."—*Rationem* autem certitudinis de divino auxilio assignat *Angelicus* (Lect. 1 in Ep. 1 ad Cor. c. I): "Deus vos confirmabit, quod debetis sperare, quia *Deus est fidelis*... Non autem videretur esse fidelis, si nos vocaret ad societatem Filii (nempe per gratiam sanctificantem), et nobis denegaret, quantum in ipso est, ea per quæ ad eum pervenire possemus; unde (Josue I) dicit: *Non te deseram, neque derelinquam*."—Alibi, loquens de resistantia adversus peccatum, ait (3 S. D. XXXI, Q. I, a. 3): "Caritas quæ est parva in principio tentationis potest tentationibus resistere, quia in fine tentationis fit magna, cum Deus pugnanti auxilium semper administret."

Solv. obj.—OBJ. 1.—Dixit Christus (Joan. VI, 44): *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum*. Atqui tractio non est aliud quam gratia efficax. Ergo nemo potest cum gratia sufficiente, sine efficaci (qua tamen plures carent justi), operari salutem.

RESP. C.M.—D.m :...tractio complete et finaliter sumpta, C; tractio quæcumque, N.—*Neg. conseq.*

Audiat *S. Thomas* (Lect. 5 in cap. VI Joan.): "Respondeo dicendum quod vere nullus venire potest, nisi tractus

a Patre. Nam sicut grave per naturam non potest per se sursum ferri, nisi trahatur ab alio, ita cor humanum, ex se ad inferiora tendens, non potest sursum elevari nisi tractum. Si vero non elevatur, non est defectus ex parte trahentis, *qui*, quantum in se est, *nulli deficit*, sed est propter impedimentum ejus qui non trahitur... Deus autem omnibus ad trahendum manum porrigit, quantum in se est, et, quod plus est, non solum attrahit manum recipientis, sed etiam aversos ad se convertit."

OBJ. 2.—Petrus, quando tentatus fuit ut Christum negaret, certe justus erat. Atqui nihilominus tunc gratia destitutus fuit, ut patet tum ex Joan. (XIII, 36) *Non potes me sequi modo, sequeris autem postea*, tum ex testimonio Patrum, praesertim Hilarii, Chrysostomi et Augustini. Ergo.

RESP. *D. M*:... et peccatum externae negationis praecessit in eo culpa internae elationis, *C*; quin admittenda sit praevia illa praesumptio, *N*.—*D. m*:... gratia efficaci, *C*; sufficienti, *S. d*: proxime sufficienti, *Trans*; remote sufficienti, *N*.—*Neg. conseq.*

Dubium non est, Petrum habuisse gratiam *remote sufficientem*; quam si rite adhibuisset, potuisset gratiam *efficacem* superandae tentationis obtinere. Christus enim (Matth. XXVI, 41) Petrum admonuit ut vigilaret et oraret, ne intraret in tentationem; haec autem externa admonitio cum interna gratia conjuncta fuit: alias Christus non tam graviter Petri somnolentiam reprehendisset (Marc. XIV, 37).—Neque quidpiam evincunt citata *Scripturae* verba; quorum sensus est Petrum non potuisse tunc mori cum Christo, quia futurus erat visibilis Ecclesiae pastor.—*Patres* vero, dum dicunt Petrum vel non potuisse vitare culpam (Hilar.), vel fuisse a Deo derelictum (Chrys., Aug.), nihil aliud significant nisi aut impotentiam *consequentem*, quo sensu dixit Christus (Matth. XXVI, 40) *Non potuistis una hora vigilare mecum*, aut subtractionem auxilii efficaci in penam praeviae praesumptionis¹.

1—Cf. Knoll, *loc. cit.*, ubi aliae objectiones diluantur.

importa

De

P
rati
privi

Cert
divin
ritur
obdu
tes, p
viam

Ve
vinis

Co

PRO I

PROXI

REVEL

fuler

" Qui

rursu

tentia

perar

1°

tores

Num

Deus,

XXX

tem i

Conve

N. T.

sunt q

sed pe

XV, 4

ex ovi

eam.

2°

enim

important.

ARTICULUS II.

De gratiæ auxiliis per respectum ad peccatores communiter dictos.

Peccatores alii dicuntur ^z communes, ^z alii obcæcati et ^z indurati. Communes si audiunt qui, quamvis gratia sanctificante privati, nondum tamen Dei timorem penitus abjecerunt. — Certum est ex dissertis (Disp. II) neminem posse, sine gratia divina, a statu peccati simpliciter resurgere. — Hic autem quaeritur num Deus peccatoribus, qui nec infideles nec omnino obdurati sunt, gratias impertiatur proxime vel remote sufficientes, puta gratiam orationis, unde a peccatis respiscere et in viam salutis redire queant.

Veritatem.

Veritati intentæ adversantur, post *Prædestinianos, Calvinistæ et Jansenistæ.*

Conclusio.—DEUS OMNIBUS PECCATORIBUS COMMUNIBUS, PRO LOCO, TEMPORE, CÆTERISVE ADJUNCTIS, TRIBUIT GRATIAS PROXIME VEL REMOTE SUFFICIENTES, QUIBUS AD JUSTITIAM REVERTI DIVINAMQUE LEGEM IMPLERE VALEANT.—Id saltem *Judei proximum* dici potest ex *Trid.* verbis (Sess. VI, c. 14): “ Qui, accepta justificationis gratia, per peccatum exciderunt, *rursus justificari poterunt, cum excitante Deo, per pœnitentiæ sacramentum, merito Christi amissam gratiam recuperare procuraverint.* ”

1° S. Scriptura frequenter misericordiam Dei erga peccatores predicat.—Sic in V. T. legimus (Ezech. XVIII, 23): *Numquid voluntatis meæ est mors impiï, dicit Dominus Deus, et non ut convertatur a viis suis, et vivat?* Et (*ibid.* XXXIII, 11): *Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impiï, sed ut convertatur impius a via sua, et vivat.* Convertimini, convertimini a viis vestris pessimis.—In N. T. Christus ait (Luc. V, 31-32): *Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. Non veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiã.* Unde iterum Christus (*ibid.* XV, 4 sqq.) se bono comparat pastori qui, si perdidit unam ex ovibus, vadit ad illam que perierat, donec inveniat eam.

2° Tota vita Christi id ipsum comprobat.—Non solum enim cum peccatoribus, sive Pharisæis, sive Publicanis,

er se
ex se
tum.
qui,
men-
l tra-
plus
versos
garet,
titutus
sequi
trum,
ecessit
previa
cienti,
N.—
fficien-
cucem
Matth.
e intra-
interna
r Petri
e quid-
sus est
futurus
dieunt
l fuisse
nt nisi
Christus
vigilare
previa

sæpius conversatus est, sed Pharisæis murmurantibus quia hic peccatores recipit et manducat cum illis (Luc. XV, 2), eorum duritiam retudit per admirandam nec satis laudandam filii prodigi parabolam. Mulierem adulteram confusis ejus adversariis remissisque peccatis dimisit (Joan. VIII); Mariam Magdalenam, quæ erat in civitate peccatrix (Luc. VII), peramanter accepit, eamque contra scandalum pharisaicum defendens a delictis absolvit; Petrum discipulum et Apostolum, qui ter Magistrum suum negaverat, evexit ad primatum super universam Ecclesiam (Joan. XXI); demum (alia plura prætereo) Salvator, in cruce moriens pro omnibus hominibus, nobis Matrem suam in nostram reliquit, ea præsertim ratione ut peccatores mediatricem haberent quæ "magna apud Deum polleat gratia et benignitate sit animi tanta, nullius ut recuset desperatissimi patrocinium, afflictisque in spem erigat clementiæ divinæ" (Encycl. Octobri mense Leonis XIII)¹.

^{3°} Inter plura Patrum suffragia² seligo illud S. Augustini (Enarr. in Ps. CII, n. 16): "Misericors Dominus... vocat undique ad correctionem, vocat undique ad pœnitentiam, vocat beneficiis creaturæ, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolationis. Longanimis, et multæ misericordiæ. Sed observa, ne longitudine misericordiæ Dei male utendo tu tibi thesaurizes, quod ait Apostolus, iram in die iræ."—Accedit Conc. Coloniense (part. 7, c. 32): "Quamquam nemo convertatur ad Dominum nisi tractus per Patrem, attamen nemo hic excusationem prætexat quod non trahatur; quod ille semper stet ante ostium pulsans, nimirum per externum et internum verbum commonens ut convertamur a via nostra pessima."—Hinc pio stylo S. Paulinus divinam extollit clementiam (Carm. 6 de S. Joan. Bapt.):

"O Pater, o hominum rerumque æternæ Creator,
Quot gradibus parcit pietas tua! Quis pater unquam
Sustinet erranti toties ignoscere nato?"

1—De Maria Virginis Rosario.

2—Cf. Knoll. loc. cit.

me calms?

4° Sub
bonitas :
" Idem
omnia co
impulsi h
id facere
illo aucto
liare. "—
mas (Opu
desperare
cata, sicut
tradideru
semper sp
debet spe
tur, dimi
petinus :
5° Rat
a) Pra
enim Deu
menta, cor
Atqui, nis
tur, inutili
b) Secu
sese conve
lem imple
" Deus im
quod poss
(Trid. Ses
Q. I, a. 3
homini in
per præce
de Deo nu
a. 14 ad 2)
quia ex ej
potest serv
Conclud
can. 2), m
runt, sed
Solv. c
dera oper

4° Subjiciam verba Catech. Trid., quibus singularis Dei bonitas in peccatores inculcatur (P. IV, 5^a pet., n. 19): "Idem est ille beneficentissimus Pater, qui, cum possit omnia condonare, non modo se id velle declaravit, sed etiam impulit homines ut a se veniam peterent; et quibus verbis id facerent, docuit. Quare nemini dubium esse potest, quin illo auctore in nostra potestate sit nobis Dei gratiam reconciliare."—In eundem sensum conveniunt quæ habet *S. Thomas* (Opusc. VII, c. 9): "Licet simus peccatores, non debemus desperare, ne desperatio ducat nos ad majora et diversa peccata, sicut dicit Ap. (Eph. IV): *Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiae*, etc. Ergo multum est utile quod semper speremus, quia quantumcumque homo sit peccator, debet sperare quod Deus, si perfecte conteratur et convertatur, dimittit ei. Hæc autem spes firmatur in nobis cum petimus: *Dimitte nobis debita nostra.*"

5° Rationis probatio duplici ex capite duci potest:

a) Primo ex mediis externis divinæ gratiæ—Ordinat enim Deus plura media externa, v. g. verbum Dei, sacramenta, correctionem fraternam, ad peccatorum conversionem. Atqui, nisi Deus simul peccatoribus internas gratias largiretur, inutiliter media illa instituta fuissent. Ergo.

b) Secundo ex præcepto, quod Deus peccatoribus imponit, sese convertendi legemque tum naturalem tum supernaturalem implendi, dum tamen id sine gratia impossibile est: quippe "Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis" (*Trid.* Sess. VI, cap. 11). Recte *S. Thomas* (2 S. D. XXVIII, Q. I, a. 3): "Deus non est magis crudeliter quam homo. Sed homini imputaretur ad crudelitatem, si obligaret aliquem per præceptum ad id quod implere non posset. Ergo hoc de Deo nullo modo æstimandum est." Et (*de Ver. Q. XXIV, a. 14 ad 2*): "Recte homo corripitur, qui præcepta non implet; quia ex ejus negligentia est quod gratiam non habet per quam potest servare mandata quantum ad modum."

Concludamus itaque cum *Conc. Valentino III* (an. 855, can. 2), *malos non ideo perire, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt.*

Solv. obj.—OBJ. 1.—Legimus (Eccle. VII, 14): *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille*

despexerit. Ergo dantur peccatores qui, a Deo despecti, pœnitentiam agere nequeunt.

RESP. *D. antec*:...et hic textus rite intelligitur de vitiis *naturalibus*, quæ medici sanare arte sua non possunt, *C*; de vitiis *moralibus*, *S.d*: ita ut per hæc verba necessitas gratiæ divinæ adstruatur, *C*; quasi significetur subtractio gratiæ sufficientis, *N*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—S. Aug. (Ep. 217, al. 107, ad Vital. Carth. n. 5) ait: "Scimus (gratiam) non omnibus hominibus dari." Ergo tenendum est eam maxime peccatoribus negari.

RESP. *D. antec*:...non omnibus dari *ad sensum Pelagianorum*, i. e. æqualiter aut ex merito initiali naturæ, *C*; in sensu catholico, *S.d*: non omnibus dari gratiam baptismi vel gratiam efficacem, *C*; neque gratiam sufficientem, *N*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Ideo statuitur Deum peccatoribus per gratiam sufficientem adesse, quia alioquin præcepta forent eis impossibilia neque transgressio ad culpam imputabilis. Atqui contrarium docet S. Augustinus (l. de Perf. just. cap. 6, n. 15): "Peccatum est, inquit, ...sive hoc voluntate vitari possit, sive non possit; quia, si potest, præsens voluntas hoc facit; si autem non potest, præterita voluntas hoc fecit." Ergo.

RESP. *C. M.*—*N.m.* Ad prob. *D*:...et loquitur Augustinus de eo quod non potest vitari absolute, *N*; secundum hypothesein dominantis cupiditatis gratiâ tamen vincibilis. *C*.—*Neg. conseq.*

1º Non solum Deus, ut fide constat, impossibilia presentibus viribus non jubet, sed, juxta gravissimos theologos, neque peccatori communi, ulteriori gratia destituto, ad culpam imputari posset impotentia, proprio licet peccato inducta, implendi totam legem divinam; quandoquidem peccator ille, maxime si ex infirmitate tantum peccaverit, nec prævidit neque humano modo, attentata Dei bonitate ac liberalitate, prævidere potuit privationem omnis auxilii sufficientis qua redderetur impotens ad observationem mandatorum præsertim supernaturalium: quæ tamen conditio ad voluntarium in causa requiritur. 1—2º Quod ad *D. Augustinum* attinet, id solum S. Doctor significavit, peccatum esse quod non potest

1—Cf. Billuart, *De Deo*, Diss. VII, a. 8.

vitari
tamen
omnib

1º a
a thec
quiden
adhære
peccat
centiæ.

unum
non e
causa p
sequit
dum, e
quantu
(I-IIæ,

2º Q
in pecc
ciens q
tem lev
aspiret.
Banne
toribus
commu
lium q

Con
TIS MUI
GANDA
TIS RES

1ª P
et prox
iis subt
Sane

vitari *ex hypothesi* dominantis presentis cupiditatis; cuius tamen dominatus, præterita voluntate ortus, per Dei gratiam omnibus concessam auferri potest.

ARTICULUS III.

De peccatoribus excæcatis et obduratis.

1° a.) Post S. Thomam (de Ver. Q. XXIV, a. 11) duplex a theologis distinguitur excæcatio et obduratio: perfecta quidem, quæ est damnatorum, prouti irreparabiliter peccato adherent; imperfecta vero, in quam incidunt obstinatores peccatores viæ, manente tamen possibilitate quadam resipiscentiæ.—b) “Excæcatio et obduratio duo important. Quorum unum est motus animi humani; et quantum ad hoc Deus non est causa excæcationis et obdurationis, sicut non est causa peccati. Aliud autem est subtractio gratiæ, ex qua sequitur quod mens divinitus non illuminetur ad recte videndum, et cor hominis non emolliatur ad recte vivendum, et quantum ad hoc Deus est causa excæcationis et obdurationis” (I-II^æ, Q. LXXIX, a. 3).

2° Questio est utrum hominibus excæcatis et obduratis, in peccati pœnam, penitus subtrahatur omne auxilium sufficiens quo mentis durtiem deponere valeant, vel utrum saltem levis quædam supernæ gratiæ aura ad ipsos interdum aspiret.—Qua in re duplex est opinio: severior una a Bannez, Gonet, aliisque propugnata, qua quibusdam peccatoribus obduratis omne auxilium conversionis negatur; altera communior, affirmans cunctis peccatoribus præsto esse auxilium quo converti possint.

Conclusio.—LICET PECCATORIBUS EXCÆCATIS ET OB DURATIS MULTÆ GRATIÆ SUBTRAHANTUR; NON TAMEN EIS DENE GANDA SUNT AUXILIA QUÆDAM SUFFICIENTIA QUIBUS A PECCA TIS RESURGERE VALEANT.

1^a Pars sibi vult multas gratias non solum efficaces, sed et proxime sufficientes, peccatoribus communibus concessas, iis subtrahi qui divinæ voci diu obstinateque resistunt.

Sane 1° legimus (Joan. XII, 39-40): Propterea non pote-

runt credere, quia dixit Isaias: Excæcavit oculos eorum, et induravit cor eorum, ut non videant oculis, et non intelligant corde, et convertantur, et sanem eos. Atqui Deus, ut novimus, non excæcat et indurat impertiendo malitiam, quod sanctitati ejus repugnaret, sed subtrahendo gratiam illustrationis et inspirationis. Ergo.—Præterea Christus in fine parabole de talentis (Matth. XXV, 29) ait: Omni habenti dabitur, et abundabit; ei autem qui non habet, et quod videtur habere auferetur ab eo. Scilicet quemadmodum ei qui gratis divinis bene utitur alia beneficia præstantur, ita abutenti pertinaciter donis Dei ulteriora auxilia denegantur.

2° Id ipsum docent SS. Patres; quos inter sic effatur S. Hieronymus (l. 2 in Is. V, 5, ubi spiritualis derelictio sub specie vinee conculcatæ et desertæ significatur): “Tollitur Dei auxilium ab his qui indigni sunt, ut, quia non senserant Deum per beneficia, sentiant per supplicia”. S. Augustinus (l. 5 c. Julian, cap. 3) scribit: “Cæcitas cordis, quam solus removet illuminator Deus, et peccatum est, quo in Deum non creditur, et pœna peccati, qua cor superbum digna animadversione punitur, et causa peccati, cum mali aliquid cæci cordis errore committitur”.

3° Ratio eandem veritatem ex divina justitia adstruit: siquidem æquum est ut despiciens Deum a Deo despiciatur. Hinc S. Thomas (C. G. III, 162), memoratis gratiæ et nature bonis sive internis sive externis quibus homo contra peccatum adjuvari potest, addit: “Cum ergo hæc auxilia aliquibus subtrahit pro merito suæ actionis, secundum quod ejus justitia exigit, dicitur Deus eos obdurare vel excæcare”.

2^a Pars, non obstante contraria quorundam opinione, certa nobis videtur præsertim ex *Conc. Later. IV* (c. *Firmiter*): “Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram pœnitentiam potest semper reparari.”

Revera 1° Deus expresse peccatores obduratos ad pœnitentiam invitat, eosque renuentes objurgat. Atqui hæc necessario supponunt gratiam, sine qua pœnitentiam agere non possent. Ergo. Mai. nob:—ex (Is. LXV, 2): Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas; cf. quoque Prov. I, 20-25. B. Paulus ait (Rom. II, 4-5): An divitiis bonitatis ejus, et patientiæ, et longanimitatis contemnis? ignoras quoniam

benign
autem
iram i
agit (D
penite
tione ci
2° Fa

(Enarr.
illos in
eam qui
sed non
Prosper
rectionis
poliat.”
Sacram.
bono mo
nulli ho
nullus si
superste

3° Ha
a) Pr
pere com
a. 1): “
quo quis
quia per
hoc derog
eujuscun

b) Sec
santur, q
progredi
sol. 1):
denegat
Hæc autē
scil. auxi
usus liber
matus ad
dolendo;
c) Ter

1.—Cf. qu

benignitas Dei ad penitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam et impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ. Accedit illud (2 Pet. III, 9): Patienter agit (Deus) propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reverti; ubi divina misericordia nulla exceptione circumscribitur.

2° Favet *Patrum auctoritas imprimis S. Augustini* qui (Enarr. in Ps. VI, n. 8), *explanans verba Apostoli Tradidit illos in reprobum sensum*, ait: "*Ea est cœcitas mentis. In eam quisquis datus fuerit ab interiore Dei luce secluditur, sed nondum penitus, cum in hac vita est.*" Consentit *S. Prosper* (Resp. 15 ad obj. Vincent.): "*Nemini Deus correctionis adimit viam, nec quemquam boni possibilitate dispoliat.*"—*Conc. Coloniense* (Enchirid. Christ. institut., tit. de Sacram. Pœn.), loquens de gratia generali quam reponit in bono motu et bona cogitatione, dicit: "*Jam constat Deum nulli hominum gratia illa generalius accepta deesse, adeo ut nullus sit peccator tam scelestus cui Deus, quoad in hac vita superstes fuerit, hanc gratiam penitus subtrahat.*"

3° *Hæc doctrina ratione suadetur:*

a) *Primo ex libertate humani et virtute gratiæ summo-
pere commendanda.* Ait enim *S. Thomas* (III, Q. LXXXVI, a. 1): "*Dicere quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo quis penitere non possit, erroneum est: primo quidem quia per hoc tolleretur libertas arbitrii, secundo, quia per hoc derogaretur virtuti gratiæ, per quam moveri potest cor cujuscumque peccatoris ad penitendum.*"

b) *Secundo ex statu viæ, in quo peccatores obdurati ver-
santur, quique postulat ut viator habeat unde ad terminum
progredi possit.* Hinc *Angelicus* (4 S. D. XX, Q. I, a. 1, sol. 1): "*Deus, qui dat omnibus abundanter, nulli gratiam denegat qui quod in se est facit ut se ad gratiam præparet. Hæc autem præparatio fit per motum liberi arbitrii (mediante scil. auxilio actualis gratiæ): unde quamdiu manet homini usus liberi arbitrii in hac vita, in qua nondum est confirmatus ad malum, potest se præparare ad gratiam de peccatis dolendo; et gratiam remissionis peccatorum consequitur.*"¹

c) *Tertio ex sensu et praxi Ecclesiæ, quæ non solum*

1—Cf. quoque 1 S. D. XLVIII, Q. I, a. 3 ad 2; De Ver. Q. XXIV, a. 11.

*bons deson faire Co
prendre aux fœchen
bis enduicis l'im
sibilité morale de
convertir à la derni
heure. avant la mo
n'y jant pas songer
charact. car Dieu
n'est pas obligé d'a
corder une dernière
grâce pour opérer
ne conversion d
glorie. C'est un d
voir pour le conf
semp de dire alate
char.*

veniae spem quibuslibet etiam scelestissimis peccatoribus benigne predicat, sed insuper omni ministrorum suorum arte conatur eos ad poenitentiam adducere. "In Ps. LXVII, 23 dicitur: *Convertatur in profundum maris*, i. e. ad eos qui erant desperatissimi, et ita illi qui videntur esse desperatissimi in hac vita quandoque convertuntur ad Deum et Deus ad eos" (*de Ver. Q. XXIV, a. 11*).

Sub fine *advertam* inter peccatores excruciatos et *obduratos*, qui tamdiu beneficia Dei neglexerunt, et peccatores *communes* praesertim ex infirmitate labentes hanc, praeter alias, intercedere differentiam: quia, priores, tametsi eis desit pro observando aliquo precepto supernaturali gratia sufficiens, non tamen ideo a culpa transgressionis excusandi sunt; siquidem defectus ille imputari ipsis debet tanquam voluntarius *in causa*, nec merito jure pro singulis praecipis implendis gratiam expectare possunt. Posteriores vero magis sunt excusatione digni.

Solv. obj.—OBJ. 1.—De Esaii legitur (Hebr. XII, 17): *Non invenit poenitentiae locum, quinquam cum lacrymis inquisisset eam*. Ergo.

RESP: 1° sensum esse quod Esaii obtinere nunquam potuit ut subtractae sibi et Jacobo impertitae benedictionis aut parentem suum Isaac aut Deum poeniteret.—Sed 2° neque ipsius poenitentia ei utilis fuit, cum doluerit non de peccato suo (mox enim voluit occidere fratrem), sed de damno quod incurrit et de amissa benedictione, satagens, sed frustra, illam recuperare¹. (Ita theologi communiter.)

OBJ. 2.—Deus dicit (Amos I, 3): *Super tribus scelerebus Damascus, et super quatuor non concertum eum*. Ergo.

RESP: 1° per negationem conversionis intelligi quod Deus non reducet populum illum ad accipiendam veniam², sed eum, in justam scelerum vindictam, *malis temporalibus* afflictabit.—Quod si 2° verba illa exponere oporteret de negata conversione spirituali, dicendum foret iisdem significari subtractionem *efficaciam* tantum gratiarum.

OBJ. 3.—Ii nullam accipiunt gratiam pro quibus non est orandum. Atqui nonnulli sunt in statu viae pro quibus non

1.—Cf. S. Th. *Comm.* in h. l.

2.—Cornelius a Lapide, *Comm.* in h. l.

est oran
non pro
noli ora

RESP.

pro quib
oratione

" Non
in hac v
quod non
orare, se
loquitur
durat.—
ille justo
sequeret
(*de Ver.*

De injud

1° Infi

notitiam

qui nihil

praesens

num de

postea au

2° Pre

ocatione

(Rom. X,

id fiat, ni

Quaestio

voatione

ejus gen

obtinere se

cuta pecc

1.—Cf. *it*

est orandum; (1 Joan. V, 16): *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis*; et (Jer. VII, 16): *Tu ergo noli orare pro populo isto, etc.* Ergo.

RESP. D. M: ...pro quibus nullo modo est orandum, *Trans*; pro quibus non ad quemcumque orare pertinet, vel qui omni oratione indigni sunt, *N.—C.d.m.—Neg. conseq.*

“ Non prohibetur aliquis pro quibuscumque peccatoribus in hac vita orare; sed in verbis Apostoli inductis significatur quod non ad quemcumque pertinet pro obduratis in peccato orare, sed ad aliquem *perfectum virum*. Vel Apostolus loquitur de peccato ad mortem, quod scilicet *usque ad mortem* durat.—In verbis autem Prophetæ ostenditur quod populus ille justo Dei judicio *indignus* erat quod misericordiam consequeretur, non quod essent totaliter obstinati in malo ”
(*de Ver. Q. XXIV, a. 11 ad 8*)¹.

ARTICULUS IV.

De infidelibus et infantibus sine baptismo decedentibus.

1° Infideles alii *positivi* nuncupantur, qui, quum fidei notitiam habuerint, eam amplecti noluerunt ⁴ alii *negativi*, qui nihil de vera fide divinitus revelata audierunt.—Sermo præsens precipue instituitur de infidelibus *negativis*, et primum de adultis quibus appellatio hæc proprius convenit, ² postea autem de parvulis sine baptismo morientibus.

2° *Premittendum est a)* hic non quæri, an gratia *externæ* *vocationis*, quæ ordinarie fit per prædicationem Evangelii (Rom. X, 14), ad omnes infideles perveniat; quominus enim id fiat, nimia obstant sive physica sive moralia impedimenta. *Questio est igitur de vocatione interna.*—*b)* Sub hac autem vocatione comprehenduntur *gratiæ præambule ad fidem*, ejus generis sunt tum auxilia medicinalia unde homo vim obtinet servandi legem moralem ideoque removendi obstacula peccati, tum pii motus seu cogitationes, dubia, desideria,

1—*Cf. ibid.* plura alia objecta et soluta.

orationes, in ordine ad veram fidem consequendam.—c) Porro certum est (contra Jansenium) Deum *aliquibus* saltem infidelibus, uti *Eunucho* Reginae Aethiopiae et *Cornelio* Cent. contigit (Act. VIII, 27; X, 1), gratiam sufficientem et preparatoriam ad fidem conferre. Unde Alexander VIII damnavit sequentem *Arnaldi* prop: *Pagani, Judaei, haeretici aliique hujus generis nullum omnino accipiunt a J. C. influxum; adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam et inermem sine omni gratia sufficiente*¹. d) Dubium ergo eo vergit, an gratia remote saltem sufficiens non solum quibusdam, sed et *omnibus* et singulis infidelibus concedatur.

3° *Nonnulli* theologi catholici id negant; *plerique* vero affirmant. Apud quos tamen non parva esse videtur dissensio in explicando modo quo Deus infidelibus media salutis provideat. Et *Ripalda* eo usque processit ut proponeret, saltem dubitative, sententiam de duplici fide, late et stricte dicta, quasi *fides lata*, ex solo testimonio creaturarum concepta, cum gratia quadam interiori sufficeret ad justificationem, ideoque infidelibus foret velut tabula salutis. At Innocentius XI postea damnavit hanc prop: "*Fides late dicta ex testimonio creaturarum similiter motivo ad justificationem sufficit.*"²

Conclusio 1^a.—OMNIBUS ET SINGULIS INFIDELIBUS ETIAM NEGATIVIS DATUR, PRO LOCO ET TEMPORE, GRATIA SUFFICIENS AD SALUTEM.—Hoc plerisque *certum* videtur, et quamvis desint expressa Ecclesiae documenta, notanda tamen sunt sequentia verba (Encycl. *Quanto conficiamur* Pii IX, 1863): "Notum nobis vobisque est, eos qui *invincibili* circa sanctissimam nostram religionem ignorantia laborant, quique naturalem legem ejusque praecepta in omnium cordibus a Deo insculpta sedulo servantes, ac Deo obedire parati honestam rectamque vitam agunt, *posse divinam lucis et gratiae operante virtute aeternam consequi vitam.*"

1—Inter *Quesnelli* propp. a Clement XI proscriptas, legitur 26^a prop: "*Nulla datur gratia, nisi per fidem;*"—27^a prop: "*Fides est prima gratia et fons omnium aliarum;*"—29^a prop: "*Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia.*"

2—Vid. plura ap. Mazzella, Disp. IV, §. 5.

Et v
salute.
poles,
tiam...
qui am
creation
homine
propiti
tantum
omnibu
nem se
(Comm.
sufficien
salutem
rent, si
sus. Erg
quoad s
velle om
venire.
maxime
Judaei e
omnes q
2° Im
nostram
Chrysost
illumina
quonam
luminis r
sponte ta
omnes di
rum, non
non multi
gnatur; c
omnes pa
Ps. XVII
Cum aute
mortalitat
lium exer
Verbi cal
laudatus,

Et vere 1° Scriptura testatur Deum providere de omnium salute. (Sap. XI, 24 sqq.): Misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter penitentium... Parcis autem omnibus quoniam tua sunt, Domine, qui amas animas; quæ Dei miseratio, ex omnipotentia et creationis titulo petita, non solos electos, sed omnes prorsus homines attingere censenda est. (1 Joan. II, 2): Ipsa est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. (2 Cor. V, 14): Pro omnibus mortuus est, et (1 Tim. II, 6): Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus; super quæ S. Thomas (Comm. Lect. 1): "Pro aliquibus efficaciter, sed pro omnibus sufficienter, quia pretium sanguinis ejus est sufficiens ad salutem omnium." Atqui hæc principia minime consistent, si reapse infidelibus nullus ad salutem pateret accessus. Ergo.—Imo diserte Scriptura providentiam Dei asserit quoad salutem infidelium. Ita (1 Tim. II, 4) dicitur Deus velle omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. (Ibid. IV, 10): Qui est salvator omnium hominum, maxime fidelium. Et (Rom. X, 12): Non est distinctio Judæi et Græci; nam idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum.

2° Immensus forem, si cuncta Patrum effata in doctrinam nostram conferre vellem: pauca rem conficiunt. S. Joan. Chrysost. (Hom. 8 al. 7 in Joan.) scribit: "Si (Christus) illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quoniam pacto tot homines sine lumine permanent?... non ex luminis natura in tenebris perstiterunt, sed malitia sua, qui sponte tanto se dono indignos reddiderunt. Nam gratia in omnes diffusa est: non Judæum, non Græcum, non Barbarum, non Seytham, non liberum, non servum, non virum, non mulierem, non senem, non juvenem effugit aut dedignatur; omnibus eadem est, omnibus se faciliem exhibet, omnes pari honore advocat." S. Augustinus (Enarr. I in Ps. XVIII, n. 7): "Non est qui se abscondat a calore ejus. Cum autem Verbum caro factum est, et habitavit in nobis mortalitatem nostram suscipiens, non permisit ullum mortuum excensare se de umbra mortis; et ipsam enim penetravit Verbi calor." Auctor l. de Vocat. Gentium, a S. Gelasio I laudatus, (l. 2, e. 26) ait: "Opitulatio per innumeros

US ETIAM
EFFICIENS
quamvis
nen sunt
C, 1863):
rea sanc-
quique
rdibus a
ti hones-
t gratia

egitur 26^a
: "Fides
tra Ecclē

modos, sive occultos sive manifestos, *omnibus* adhibetur, et quod a multis refutatur, ipsorum est nequitiae; quod autem a multis suscipitur, est et gratiae divinae et voluntatis humanae”.

3° Succedit rationis confirmatio :

a) Primo ex Providentia divina.—Præsens rerum oeconomia habet ut omnes homines, ad finem supernaturalem evecti, hunc finem prosequantur. Atqui sapiens provisor, finem alicui præstituens, non potest ei non largiri media proportionata. Ergo. Ad rem *S. Thomas (de Ver. Q. XIV, a. 11 ad 1)*: “Hoc ad divinam Providentiam pertinet ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodo ex parte ejus non impediatur. Si enim aliquis taliter nutritus (in silvis) ductum naturalis rationis sequeretur (juvante profecto gratia sanante) in appetitu boni et fuga mali, certissime est tenendum quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium, Act. X.”¹ Hæc verba referens *S. Alphonsus de Liguorio* addit (*Hist. her. Confut. VI, n. 11*): “Ergo, secundum *S. Thomam*, infideles, qui ad usum rationis perveniunt, a Deo gratiam saltem remote sufficientem ad salutem consequendam recipiunt. Quæ gratia in quadam intellectus illustratione voluntatisque motione ad legem naturalem observandam consistit. Huic gratiæ si infidelis cooperationem præstat, legem naturalem observando, et sese a peccatis gravibus abstinendo, postea per merita Jesu Christi gratiam proxime sufficientem ad fidem amplectendam salutemque consequendam certe recipiet.”²

b) Secundo ex voluntate Dei salvifica.—Vult Deus *omnes homines salvos fieri*³; cujus signum et argumentum illustre est, Christum mortuum esse *pro omnibus* omnino hominibus⁴. Atqui voluntas illa Dei antecedens non otiosa et sterilis dicenda est, sed sincera, activa et benefica, prouti *Bilhuart*⁵ (contra Calvinum et Jansenium)

1—Cf. *S. Bonaventura*, 2 Dist. XXVIII, a. 2, q. 1.

2—Cf. *Ibid.*, Confut. XIII, n. 15.

3—Cf. *S. Th. 1 S. D. XLVI, Q. I, a. 1.*

4—Cf. 5^a prop. damnata Jansenii.

5—*De Deo*, Diss. VII, a. 6-7.

ex Sc
ex ea
ad sa
Rursu
sit in
tionem
ei qui
quant
enim l
tur qu
mundi
claudu
possit
4° M
a) Pr
(II-II
“Habe
interio
Dei cu
antequ
ipso : 1
eum (I
innuit
quamv
D. Tho
(gentili
cite, ve
tia².
Redem
revelat

1—Ac
2—Qu
dum mo
3—De
*Hist. de
Etud. su
Hors de
implicit
sam et c
(Tr. de*

ex Scriptura, traditione rationeque clarissime evincit; ita ut ex eadem voluntate antecedente prodeant media *sufficiëntia* ad salutem, ex consequente vero media *efficacia*. Ergo. Rursus expedit *Angelicum* audire (C. G. III, 159): "Quum sit in potestate liberi arbitrii impedire divinæ gratiæ receptionem vel non impedire, non immerito in culpam imputatur ei qui impedimentum præstat gratiæ receptioni. Deus enim, quantum in se est, paratus est *omnibus* gratiam dare: omnes enim homines vult salvos fieri, etc. Sed illi soli gratia privantur qui in seipsis gratiæ impedimentum præstant; sicut sole mundum illuminante, in culpam imputatur ei qui oculos claudit si ex hoc aliquod malum sequatur, licet videre non possit nisi lumine solis præveniatur."

4° Ne *historia* nobis opponatur, sequentia observabimus.—
a) Primo "multis gentilium facta fuit *revelatio de Christo*" (II-II^æ, Q. II, a. 7 ad 3); unde Billuart (Diss. VII, a. 3): "Habemus ex S. Scriptura quod Job et ejus amici ex solo interiori instinctu, absque externa prædicatione, ad verum Dei cultum pervenerint; quod etiam dici potest de Cornelio antequam ad ipsum Petrus mitteretur juxta illud Petri de ipso: ¹ *In veritate comperi quia... in omni gente, qui timet eum (Deum) et operatur justitiam, acceptus est illi.* Quo innuitur et Cornelium et alios plures gentiles id præstitisse, quamvis qui fuerint nos lateat."—*b) Secundo* notemus cum *D. Thoma* (*de Ver.* Q. XIV, a. 11 ad 5) quod "sufficiebat eis (gentilibus ad salutem) habere fidem de Redemptore *implicitè*, vel in fide Prophetarum, vel in ipsa divina providentia ². Probabile est tamen multis generationibus mysterium Redemptionis nostræ ante Christi adventum gentibus fuisse revelatum, sicut patet ex sybillinis vaticiniis." ³—*c) Tertio*,

1—Act. X, 34-35.

2—Quatenus crederent "Deum esse *liberatore* hominum secundum modos sibi placitos" (II-II^æ, *l. cit.*).

3—De influxu Judæorum in doctrinas Gentilium cf. Laforêt, *Hist. de la Philos., Introduction*, ch. 2.—Cf. etiam Aug. Nicolas, *Étud. sur le Christ. t. 2 Traditions sur l'attente du Libérateur*, et t. 3 *Hors de l'Eglise point de salut*, ubi adstruit fidem obscuram atque implicitam in futurum quemdam Liberatorem ubique gentium diffusam et citat egregia testimonia *S. Justini* (Apol. II), *S. Bernardi* (Tr. de bapt.) etc.

oratio medium est remote sufficiens ad salutem, in quantum vim habet impetrandi gratias proxime sufficientes vel efficaces juxta illud (Matth. VII, 7): *Petite et dabitur vobis*. Porro *gratia orationis*, supplicationis, ad quam homo natura ipsa inclinatur, presto est omnibus hominibus, prout *S. Alphonsus de Ligor^o*¹ ex consensu doctorum et theologorum pie eruditeque demonstrat. Ergo.

Conclusio 2^a. — DICENDUM EST PROBABILIVS IPSORUM INFANTIVM SINE BAPTISMO DECEDENTIUM SALVTI DEVM SUFFICIENTER, PRO ILLORVM CONDITONE, PROVIDISSE. — Hanc quidem conclusionem graves theologi negant, inuixi rationibus haud spernendis; nihilominus plura sunt quae illam nobis *probabiliozem* esse suadent.

1° Namque sincera voluntate vult Deus omnes non solum adultos, sed et infantes (prout eruitur ex *S. Aug.* l. 4 c. *Julian.* c. 8) salvos fieri; pro quibus omnibus Christus mortuus est. Atqui sincera salvandi voluntas importat, quantum est ex parte Dei et secundum rerum proportionem, sufficiencia media salutis. Ergo.

2° Ex hac salutifera, licet antecedente, Dei voluntate processit institutio Baptismi quo salus parvulis procuraretur, *dependentem* tamen a *causis secundis* quas Provisor universalis suae contingentiae permittit, sicuti gratiam adultis confert secundum variam liberi arbitrii dispositionem. Atqui causae secundae, quibus sub summa Dei providentia subicitur infantium salus, sunt *cura parentum et agentia naturalia*. Ergo nihil mirum quod, deficientibus hisce causis, *consequenter* impediatur applicatio ad plures parvulos voluntatis Dei salvificae. Recte *S. Thomas* (4 S. D. VI, Q. I, a. 1, q. 3 ad 1): “Non est ex defectu divinae misericordiae quod in matris uteris existentibus remedium non exhibetur, sed quia non sunt capaces illius remedii... quia non possunt subijci operationi ministrorum Ecclesiae.”

3° Doctrina haec probabilior evadit, si dicamus cum pluribus theologis², secundum Dei providentiam penes parentes

1—*De magno precationis adjumento*, P. II, c. 4; ubi ait: “Omnibus hominibus conceditur gratia actualiter orandi, quin alia nova indigeant gratia; et per orationem omnia alia auxilia ad mandatorum observantiam et ad salutem necessaria sibi comparare possunt.”

2—Cf. Billuart, *Diss.* VII, a. 8, obj. 7.

esse s
stulio
gratiam
tenetu
ralium
consec
presert
celorum
tur¹.

Solv
XIV, I
gentes

RES
gentes
ad Jud
ignota,
conseq.

OBJ.
Atqui C

RESP
tum ad

“Me
habet ad
accidit p
per quar

1—Kno
ex infinit
quocumq
valide et
buere pot
quam exp
lorii spir
capiunt se
in defect
quod non
dicimus,
hypothesi
turis vel t
dicere sen
theologico
ristiae per
dentiae ord

esse seu ab eorum *sobrietate, vigilantia, virtute, orandi studio* maxime pendere quod infantes supervivant quousque gratiam baptismi percipiant.—Ex altera autem parte, non tenetur Deus impedire omnem agentium liberorum vel naturalium deficientiam, ex *peccato originali* necnon actuali consecutam, per quam salus infantium in discrimen vocatur, presertim cum parvuli isti neque jus habeant ad regnum cœlorum, neque verisimilius ullo dolore in altera vita afficiantur¹.

Solv. obj. (cont. 1^{am} concl.) — OBJ. 1.— Legitur (Act. XIV, 15): *Qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas.* Ergo.

RESP. *D. antec.* quoad sensum :...scil. Deus ante Christum gentes *absolute* deseruit, *N*; dimisit seu deseruit *comparate* ad Judæos et Christianos quibus tot beneficia, gentilibus ignota, et in specie legem scriptam largitus est, *C*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Gratiæ sufficientes fundantur in merito Christi. Atqui Christi meritum non omnes homines attingit. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D. m.* :...quantum ad efficaciam, *C*; quantum ad sufficientiam, *N*.—*Neg. conseq.*

“ Meritum Christi quantum ad sufficientiam æqualiter se habet ad omnes, non autem quantum ad *efficaciam* : quod accidit partim ex libero arbitrio, partim ex divina electione, per quam quibusdam misericorditer effectus meritorum Christi

1—Knoll (cap. IV, art. 2, n. 5) dubitando quærit “ nun Deus, qui ex infinita bonitate decrevit ut baptismus necessitate cogente a quocumque, masculo vel femina, imo et ab hæretico vel infideli valide et licite conferri possit, non etiam Angelis facultatem tribuere potnerit, deficientibus hominibus, baptisma infantibus, antequam expirent, ministrandi? *Nonne Angeli omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis* (Heb. I, 14)? Nonne exempla prostant, Angelos in defectu hominum sacramentum Eucharistiæ administrasse, quod non est tantæ necessitatis ut baptismus? sed interrogando dicimus, non sententiam præcipitamus.” — Entendum est hanc hypothesim, pio ex motivo propositam, nusquam tamen in *Scripturis* vel *traditione* expressam aut insinuatam reperiri, imo contradicere *sensui communi* catholicorum, ideoque solido fundamento theologico esse destitutam. Quod enim de administratione Eucharistiæ per Angelos allegatur exceptio est, præter generalem Providentiæ ordinem.

(gratia efficax) confertur, quibusdam vero justo iudicio subtrahitur" (*de Ver. Q. XXIX, a. 7 ad 4*).

OBJ. 3.—Melioris conditionis erant Judæi quam Gentiles. Atqui Lex Vetus Judæorum non sufficiebat ad salutem. Ergo a fortiori etc.

RESP. *C. M.*—*D.m*:... per se, *C*; cum auxilio concomitante gratiæ, *N.*—*Neg. conseq.*

"Dicendum quod quamvis lex vetus non sufficeret ad salvandum homines, tamen aderat aliud auxilium a Deo hominibus cum lege, per quod salvari poterant, scil. fides Mediatoris, per quam justificati sunt antiqui patres, sicut etiam nos justificamur, et sic Deus non deficiebat hominibus quin daret eis salutis auxilia" (*I-IIe, Q. XCVIII, a. 2 ad 4*).

1^a.
4.

Qu
habitu
= facere
justifi
tuere
Dei a
gulis.
1^a
proxim
et fun
(Disp.
runtur
"Eloc
animis

1—D
natione
fusa de

3^m { 3^a. - Justificatio impii : effectus gratiæ operantis.
 4. - Meritum : effectus gratiæ cooperantis.

DISPUTATIO QUINTA

DE EFFECTIBUS GRATIÆ

Superius visum est gratiam adæquate dispesci ^I in operan-
tem et cooperantem. Gratia autem operans, pro habituali
 sumpta, plurimos parit effectus veluti formales et ad esse
 supernaturale spectantes, qui ab effectu proprio et operativo
 gratiæ cooperantis apprime distinguuntur. Idcirco secundum
 unum et aliud effectuum genus duæ instituentur questiones.

QUÆSTIO PRIMA

DE EFFECTIBUS FORMALIBUS GRATIÆ, PRÆSERTIM DE JUSTIFICATIONE

Quinque sunt effectus formales qui connaturali quadam
 habitudine gratiam habitualem comitari intelliguntur, scil.
 = facere hominem divinæ naturæ participem, eum mundare et
justificare, reddere Deo gratum et amicum, eundem consti-
tuere templum Dei inhabitantis, tandem illum facere filium
Dei adoptivum et hæredem gloriæ cœlestis: pauca de sin-
 gulis.

1us effectus, scil. reddere divinæ naturæ participem,
 proximus tangit formam gratiæ, unde ex illo, utpote primario
 et fundamentalis, desumpta est gratiæ definitio quam alibi
 (Disp. III) exposuimus.—Ad hunc effectum precipue refer-
 runtur sequentia verba Leonis XIII (Encycl. Divinum):¹
 “Eloqui nemo potest quale sit opus istud divinæ gratiæ in
 animis hominum; qui propterea luculenter, tum in sacris

1.—De Spiritu Sancto, cujus indolem atque munera tum in Incar-
 natione Verbi, tum in Ecclesia, tum in animabus, Summus Pontifex
 fuisse declarat.

3^a et 4^a
 in 3^a et 4^a
 ad 3^m et 4^m.

à conseiller. "L'Habitation du Sr Esprit dans les âmes." par P. B. Barthelmy
 L'âme prie et qu'il y a de mieux pour cette fonction : est pour méditation
 ation, etc...
 son est dans les âmes³ par *fraternitas*,² par *fraternitas*,^{III} par *essence*.

litteris, tum apud Ecclesiae patres, et regenerati et creaturae novae et consortes divinae naturae et filii Dei et deifici similibusque laudibus appellantur."

2us effectus consistit in justificatione, qua peccator, a labe peccati mundatus, justitiae amictum induit; et cum effectus iste, proxima reliquorum radix, tum in se, tum respectu erroris protestantici, momentosissimus sit, praesens quaestio speciatim de illo pertractabit.

gratiam alicui
 amicitia inter de
 hominem et sp
 scilicet tanquam
 tum habet unio
 no, ita ut imperfe
 beatifici amicitia
 medum unio
 la ta fuerit. Ergo
 gratiam deo in
 in anime.

3us effectus est constituere hominem Deo gratum ejusque amicum, juxta illud *Trid.* (Sess. VI, c. 10): "Sic ergo justificati, et amici Dei ac domestici¹ facti," etc.—Revera a) legitur de justo (Sap. IV, 10): *Placens Deo factus est dilectus*.

Hoc autem
 effectum
 deo gratum

b) Insuper, demonstrabitur infra (Disp. VIII) caritatem, qua homo Deo conjungitur, veram esse amicitiam, prouti duo requisita importat scilicet aequalitatem quamdam saltem proportionis inter Deum et hominem, necnon bonorum communionem seu consociationem. Atqui gratia, ex qua procedit caritas, ipsa est quae duo illa suppeditat: siquidem naturae divinae participem hominem facit, eique jus tribuit ad consortium bonorum caelestis Jerusalem. Ergo.

4us effectus est quod Deus vel Sp. Sanctus justis animam inhabitat; ita ut, etiamsi non adesset ei praesens alio ex titulo, eam tamen ex titulo amicitiae praesentia sua substantiali recrearet.—Doctrinam hanc, suavitatis plenam, jam alibi (de Deo, Disp. X, Q. III, a. 2) ex professo tradidimus; eam autem placet iterum confirmare:—a) primo ex *Leone XIII* (Encycl. *Divinum*) qui haec egregia scribit: "Deus ex gratia insidet animae justae tanquam in templo, modo penitus intimo et singulari; ex quo etiam sequitur ea necessitudo caritatis, qua Deo adheret anima conjunctissime, plus quam amico amicus possit benevolentem maxime et dilecto, eoque plene suaviterque fruitur. Haec autem mira conjunctio, quae suo nomine *inhabitatio* dicitur, conditione tantum seu statu ab ea discrepans qua co-lites Deus beando complectitur, tametsi verissime efficitur presenti totius Trinitatis numine, ad eum veniens et mansionem apud eum faciemus², attamen

1—Eph. II, 19.
 2—Joan. XIV, 23.

gratiam a
 fructum
 proinde
 in
 men
 b) Secu
 prolata
 nem et
 XXVI
 ait: "
 secunda
 amanti
 facit a
 rendun
 pertine
 ipse am
 Trin. c.
 copulan
 Quod e
 qua nor
 tinet a
 Sanctus
 5us e
 justifica
 statu in
 tie et
 Ap. dice
 iliorum
 servitut
 tionis f
 Hunc a
 (l. 2 co
 quia no
 describit
 turta as
 rassumpt
 sit filius
 nis simil
 filii nat
 Ergo. M
 ad bona
 qua spir

1—Cf. a

men de Spiritu Sancto tanquam peculiaris prædicatur. —

b) *Secundo ex D. Thoma*, cujus verba, universaliter de amore prolata, facile poterunt ad amorem existentem inter hominem et Deum applicari. Respondens S. Doctor (I-II°, Q. XXVIII, a. 1) quaestioni “*utrum unio sit effectus amoris*,” ait: “*Duplex est unio amantis ad amatum: una quidem secundum rem*, puta cum amatum præsentialiter adest amanti; alia vero *secundum affectum*... Primam ergo unionem facit amor *effective*, quia movet ad desiderandum et quaerendum præsentiam amati quasi sibi convenientis et ad se pertinentis. Secundum autem unionem facit *formaliter*, quia ipse amor est talis unio vel nexus. Unde Aug. dicit (in 8 de Trin. c. 10) quod amor est quasi junctura quædam duo aliqua copulans vel copulare appetens, amantem scil. et quod amatur. Quod enim dicit *copulam*, refertur ad unionem affectus, sine qua non est amor; quod vero dicit *copulare intendens*, pertinet ad unionem realem.”¹ Utraque unione nobis Sp. Sanctus conjungitur.

5us effectus reponitur in filiatione adoptiva: siquidem justificatio definitur a Trid. (Sess. VI, c. 4) “translatio ab eo statu in quo homo nascitur filius primi Adæ in statum gratiæ et adoptionis filiorum Dei.”—Et sane a) id congruit Ap. dicenti (Eph. I, 5): “Prædestinavit nos in adoptionem filiorum”; necnon (Rom. VIII, 15): “Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum”; unde (*ibid.* v. 17): “Si filii, et hæredes.” Hunc autem esse gratiæ effectum explicite tradit S. Aug. (l. 2 cont. Maxim. 15, n. 2): “Homo...fit gratiâ filius, quia non est naturâ.” b) Re quidem vera, adoptio a juristis describitur: personæ extraneæ in filium et hæredem gratuita assumptio; ubi quatuor conditiones assignantur, scil. assumptio libera seu gratuita, personæ extraneæ, i. e. quæ non sit filius naturalis, in filium per quamdam naturalis filiationis similitudinem, et in hæredem seu cum jure ad hæreditatem filii naturalis. Atqui quatuor illa verificantur de justo. Ergo. *Min. decl.* Etenim homo, a Deo extraneus quantum ad bona gratiæ et gloriæ, ex mera Dei liberalitate per gratiam, qua spiritualiter generatur et Verbo Dei secundum unitatem

1— Cf. *ibid.* a. 2;—Mazzella, *de Gratia Christi*, Disp. V, a. 9.

quam habet ad Patrem assimilatur, assumitur seu adoptatur in filium, eoque ipso in hæredem bonorum supernæ beatitudinis quibus Deus cum naturali Filio æternaliter fruitur. Quæ quidem adoptatio, licet sit communis toti Trinitati, appropriatur tamen Patri ut *auctori*, Filio ut *exemplari*, Sp. Sancto ut *imprimenti* in nobis hujus exemplaris similitudinem.—c) Addatur adoptionem divinam humanam præstare maxime secundum tria: primo, quia humana introducta est ex defectu vel indigentia naturalis filii, divina vero ex sola bonitate et perfectionis plenitudine; secundo, quia humana fit per extrinsecam acceptationem, divina per intrinsecam gratiæ munus quo homo constituitur idoneus ad percipiendam cœlestem hæreditatem; tertio, quia, cum bona spiritualia possint simul a pluribus possideri, non autem corporalia, ideo hæreditatem corporalem nullus potest percipere nisi succedens decedenti, hæreditatem autem spiritualem simul omnes ex integro accipiunt sine detrimento patris semper viventis¹.

Hisce præstitutis, jam ad questionem de justificatione progrediamur, quæ præcipuum divini erga nos pietatis opus contemplandum præbet. Porro justificatio considerari potest vel in sua *substantia* (a. 1-5), vel in suis *proprietatibus* (a. 6). Substantialiter sumpta, justificatio complectitur omnia elementa ad sui integritatem requisita, scil. gratiæ infusionem (a. 1), dispositionem debitam ex parte liberi arbitrii (a. 2), quod tum in Deum a fide charitateque (a. 3), tum contra peccatum moveatur (a. 4), necnon, quasi complementum, remissionem culpæ (a. 5).—En tota quæstio veluti in conspectu posita.

¹—Cf. III, Q. XXIII, a. 1-3, unde illa omnia decerpimus;—Mazzella, *loc. cit.* a. 8.

identia
 terminus de
 proad ca
 p. ad m i

Utr
 Differunt
 spiritus regu
 ad pda fid
 proad mab

1º
 a) Jus
 accipit
 (Ps. C
 pro ac
 hos et
 XVIII
 quarto
 declara
 qui cor
 Deum.
 suæ col
 in præ
 b) J
 justitia
 duplici
 importa
 ponitur
 ad aliu
 prout v
 societate
 sensu a
 dnem
 qua hon
 unde et
 tutes.—
 denomin
 c) Tr
 potest :
 II passive,
 justitiam

1.—Bell

adventus multae differentiae inter sententias Catholicorum et Pro-
testantium de justificatione:

Quoad causam formalem episcopi: 1° - juxta Protestantos, justificationis
quodam imputationem meritorum Christi; - 2° - juxta Catholicos,

Differunt etiam ex parte dispositionis requiritae: juxta Catholicos, di-
gnitas requiritur est actus liberi arbitrii sub gratia. - juxta Protestantos, dignitas
est sola fiducia, scilicet, episcopi quaedam.

ARTICULUS I.

Quoad naturam, actum, et efficaciam fidei: juxta Catholicos fides agit
Utrum ad justificationem impii requiratur gratiae dispositio et condi-
tionaliter. - juxta P.
infusio. (Art. 1-2) testantur, fides agit.

1° Notio generalior justificationis praemittenda est. - instrumentalit

a) Justificationis nomen¹ in Sacris Litteris multis modis
accipitur: primum pro ipsa lege quae justitiam docet, v. g. d). - Quoad effect
(Ps. CXVIII): Justificationes tuas custodiam, etc; deinde juxta Catholicos,
pro acquisitione justitiae (Rom. VIII, 38): Quos vocavit, peccata deterrum
hos et justificavit; tertio pro incremento justitiae (Eccli. juxta P.
XVIII, 22): Ne verearis usque ad mortem justificari. - testantur, peccat
quarto pro sententia qua quis modo quodam forensi justus
declaratur, uti (Prov. XVII, 15): Qui justificat impium et
Deum. - Protestantes hanc quartam significationem, haerese
suae coherentem, praeter caeteris eligunt, dum tamen secunda
in praesenti re maxime propria est. leguntur.

b) Justificatio itaque sumitur ex justitia. Cum autem
justitia de sui ratione importet quamdam rectitudinem ordinis,
dupliciter accipi potest: uno modo et stricte secundum quod
importat ordinem rectum in ipso hominis actu, et sic justitia
ponitur virtus quaedam, quae, prout ordinat actus hominis
ad alium singularem hominem, dicitur justitia particularis;
prout vero eos ordinat per respectum ad bonum commune
societatis, vocatur justitia legalis. - Alio modo et latiori
sensu accipitur justitia, secundum quod dicit ordinis rectitu-
dinem in hominis statu et interiori virium dispositione, ex
qua homo bene se habet quoad Deum, proximum et seipsum;
unde etiam justitia vite dici potest, complectens omnes vir-
tutes. - Secundum hunc sensum homo simpliciter justus
denominatur et justificari seu ad justitiam moveri intelligitur.

c) Tripliciter autem justificatio, sic accepta, distingui
potest: active, prout significatur actio Dei justificantis;
passive, quatenus importatur motus seu mutatio hominis ad
justitiam; formaliter vero, in quantum exprimitur formalis

1 - Bellarminus, De Justif. l. I, c. 1.

De fine dicitur justificationis

statu-
titu-
uitur.
nitati.
plari,
militu-
estare
eta est
ex sola
umana
secum
endam
ritualia
moralia,
e nisi
simul
semper
atione
is opus
potest
atibus
omnia
sionem
(a. 2),
ra pec-
remis-
spectu
mus; -

justitiæ effectus.—Nomen illud hic usuvenit maxime *secundo* sensu, qui et primum supponit et tertium secum trahit.

d) Tandem justificatio *passive* sumpta dupliciter fieri potest: vel per modum *simplicis generationis* ex negatione ad formam justitiæ, sicut Adam justitiam originalem accepisse dicitur; vel per *motum de contrario* in contrarium seu de statu injustitiæ et peccati ad statum justitiæ:—quo sensu nunc accepta, justificatio secumfert peccati remissionem.

2º Cum sermo heic habendus sit de causa formali justificationis, magna occurrit controversia catholicos inter et protestantes quorum errores, a Lutero ad nostra usque tempora, moralem ordinem miserrime funestarunt.—*Duo sunt summa hæreseos capita* in quibus *Novatores*, etsi plerumque ab invicem dissentientes, conveniunt, scil. justificationem ¹ fieri, absque forma gratiæ inhærente, per extrinsecum Dei favorem; neque idcirco realiter auferri peccata, sed tantummodo extrinsecus non imputari ².—Inter eos qui Protestantismo etiamnum adherent, *alii* ex integro eandem doctrinam defensant, *alii*, eam generatim tuentes, non sine contradictione corrigere student quæ in ea deteriora sunt ³.—Veritatem contra hæreticos statuemus tum ex revelatione, tum ex principis *D. Thomæ*; de quo theologorum principe fama refert celebre Lutheri dictum: *Tolle Thomam, et dissipabo Ecclesiam*.

Conclusio.—JUSTIFICATIO IMPII FIERI INTELLIGENDA EST, NON PER EXTRINSECUM TANTUM DEI FAVOREM, SED PER INHÆRENTIS FORMÆ SEU GRATIÆ INFUSIONEM INTIMAMQUE ANIMÆ RENOVATIONEM.

Prænotanda.—a) *Primo* licet *Novatores* omnes justificationis formam ab interna renovatione alienam pronuntient, *nonnulli* eam in fide sola, *plures* in justitia Christi nobis

1—A *justificatione* distinguunt *sanctificationem* quam compleri dicunt per dilectionem et impletionem legis seu bona opera (Ch. Hodge, *Systematic theology*, vol. III, p. 213).—Hæc autem sanctificatio, juxta Protestantium doctrinam, nec intrinseca esse potest, utpote carens principio interno quod est gratia justificans, nec simpliciter necessaria est ad salutem (Mazz. Disp. V, a. 2, et Mæhler, *Symbol.* L. I, ch. 3, n. 22).

2—Cf. Bellarm., *de Justific.* l. II, c. 1.

3—Ita Baur, prof. Tubingensis, apud Mæhler, *Contrarietés dogmatiques*, ch. II, a. 1.

imputa
tandem
commu
tio hic
dignum
respect
culpæ s
tradit
tificatio
nos jus
mentis
ficari ve
rum ren
eorum
reat, au
rem De

Conc
1º Ex

ficati q
in Chri
idem v

ficationis
justific

riam in

autem e

relinquit

tum fav

quia gra

data sec

(Rom. V

nam ben

b) Pra

unius ob

recte coll

justi con

internam

justi die

1—Spec

2—Rom.

imputata, *alii* in essentiali Dei justitia nos inhabitante, *alii* tandem in *sola* remissione peccatorum reponunt: quos omnes communibus ¹ argumentis refellemus.—*b*) *Secundo*, justificatio hic ponitur quæ faciat hominem *simpliciter justum* atque dignum vita æterna seu *supernaturali* beatitudine: quo sub respectu asseritur cum D. Thoma *impossibilitas* remissionis culpæ sine infusione gratiæ.—*c*) *Tertio*, doctrinam catholicam tradit *Trid.* (Sess. VI, cap. 7): “Unica formalis causa (justificationis) est justitia Dei, non qua Ipse justus est, sed qua nos justos facit, qua videl. ab eo donati, renovamur spiritu mentis nostræ;” et (can. 11): “Si quis dixerit homines justificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur ² atque illis inhæreat, aut etiam gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem Dei; A. S.”

Concl. ostenditur:

¹ *Ex Scripturis.*—*a*) Legitur (Rom. III, 24–25): Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per eundem in sanguine ipsius; ubi Apostolus fere omnes justificationis causas exhibet: *efficientem* in liberalitate Dei justificantis gratis, *formalem* in gratia nobis donata, *meritoriam* in Christo redemptore, *dispositivam* in fide. Cum autem externus Dei favor satis explicetur per vocem *gratis* relinquatur ut illud *per gratiam* non ipsum favorem, sed effectum favoris intrinsecum unicuique promat.—Eo vel magis quia gratia Christi redemptoris dicitur *facta* (Joan. I, 17), *data* secundum *mensuram* (Eph. IV, 7), *diffusa* in cordibus (Rom. V, 5): quæ omnia donum inhærens, non mere externam benevolentiam exprimunt.

b) Præterea (Rom. V, 19): *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obedientiam justi constituentur multi.* Quo in loco recte colligitur catholica justificationis notio: tum ex verbis *justi constituentur multi*, siquidem non nisi per formam internam res constituitur aliqualis; tum ex antithesi qua *justi* dicuntur constitui per obedientiam Christi, sicuti con-

Justificari est idem ac remittere de peccato. Atque remittere de peccato imponi est sine gratia. Ergo justificari in gratia est sine gratia.

¹—Specialia invenies apud cl. Bellarminum, de *Justific.* l. II.

²—Rom. V.

stituti sumus injusti per inobedientiam Adami. Constat enim nos ex Adamo contraxisse veram ac inhaerentem injustitiam.

c) Rursus (Tit. III, 5-7): *Non ex operibus justitiae quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Sp. Sancti, quem effudit in nos abunde per J. C. Salvatorem nostrum, ut justificati gratia ipsius haeredes simus secundum spem vitae aeternae.* Patet ex contextu maximeque ex postremis verbis hic describi justificationis opus. Atqui opus illud per donum inhaerens formaliter perfici, plura in laudato textu evincunt: scil. tum *lavacrum* quod animam undis gratiae perfusam abluit; tum *regeneratio* quae ad novam naturam, Dei munere constitutam, terminatur; tum *renovatio* quae esse nequit absque intrinseca mutatione; tum denique *effusio Sp. Sancti*, scil. doni ejus quod est gratia et charitas ¹.

2° Ex Patribus.—Tam aperta est Patrum doctrina ut illos sibi infensos esse haeretici fateri coacti sint; sic Calvinus, sicut solet Augustini nomen invocare, hic tamen ab eo recedit (A. 3 Instit. c. 11, n. 15): “Ne Augustini quidem sententia recipienda est, qui gratiam ad sanctificationem refert, qua in vitae novitatem per Spiritum regeneramur.”—Revera Hippo- nensis Doctor (l. XV de Trin. c. 8) ait: “Quae natura... cum a suo Creatore ab impietate justificatur, a deformi forma formosam transfertur in formam 2.” Et S. Cyrill. Alex. (l. 6. de Trin.): “Calor, inquit, Spiritus est qui, simul ut charitatem in nobis diffuderit, et ejus igne mentes nostras inflammaverit, jam sumus justitiam consecuti.”—Aliorum testimonia omittimus.

3° Ratione.—a) Et primo huc referri possunt quae disputavimus supra (Disp. II, Q. unic. a. 7) circa *effectus formales* peccati: siquidem ostensum est effectus illos, nempe peccati maculam, corruptionem naturalis boni et reatum poenae, tolli non posse nisi per gratiae donum, quo restituatur justitiae decor, virium sufficientia et jus ad haereditatem caelestem.

b) Arg. principale sumitur ex *natura peccati* quod est *aversio* a Deo secundum *offensae* rationem.—Etenim “*aversio* intelligitur a bono incommutabili quod quis poterat habere,

1—Cf. supra, Disp. III, Q. I, a. 2.

2—Vid. plura ap. Bellarm. l. II, c. 8.

gratia, ut admitti-
ris est capax ang-
renti. Officiis justitia
sicut libertati, simi-
ta et ad divina deti-
tiosis, argenti non
vult. & gignit ita
sicut le huius, ne-
mus Dei favor, ne-
cum in nobis lo-
m tenere qualitat.

respect
culpabi
fiat com
peccatu
gratiam
per am
aversio
sanatio
(de Ven
peccatu
nobis p
Atqui d
quam a
creatur
dilectio
cat, cum
inhaeren
sevitam g
vita aet

Duo
(contra
naturale
sicut loq
secum
habitua
non nisi
2° N
necessar
hinc ind
Gonet 1
Sub jud

Solv
quin in
culpa e
mediant

Resp.
parte su
C; in pe
secundu

Plus requiritur ad hoc quod offendenti remittatur offensa, quam ad hoc quod simpliciter aliquis non offendens odio non habeatur, prouti humana experientia constat. Ergo, licet *absolute* homo innocens possit concipi sine culpa et sine gratia, tamen *peccator*, semel ac Deum offenderit, non potest odio non haberi absque speciali Dei benevolentia: quæ quidem, quamvis, juxta plures, in statu naturæ puræ posset esse solummodo auxilium naturale *gratuitum*, tamen in statu præsentis aliud esse non potest quam gratia habitualis seu principium supernaturalis vitæ ejus nunc peccatum est privatio.

OBJ. 2.—Justificatio consistit in reputatione divina, secundum illud (Ps. XXXI, 2): *Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum*. Atqui reputatio divina non dicit infusionem gratiæ. Ergo.

RESP. D. M :... in reputatione divina importante quemdam effectum in homine, C; in solo actu divinæ voluntatis, N.—D. m : præcise et formaliter, C; a parte rei, N.—Neg. conseq.

Sicut dilectio Dei non solum affectiva est, sed et effectiva, imprimens scilicet quemdam gratiæ effectum, ita quoque divina æstimatio, qua quis justus coram Deo reputatur, quæque ex illa dilectione est, eundem effectum involvit: siquidem requiritur æstimationis hujus reale *fundamentum*, quod est intrinseca cordis immutatio per gratiam.

OBJ. 3.—Sunt peccata quædam contraria, v. g. prodigalitas et illiberalitas. Atqui potest unum contrarium removeri ab altero sine alia forma inducenda. Ergo.

RESP. D. M :... ex parte aversionis a Deo, N; ex parte conversionis ad propria objecta, C.—D. m :... qua contrarium est, C; secundum quod convenit cum illo altero in aliquo communi, N.—Neg. conseq.

Cum aliquis a peccato unius vitii in contrarii vitii peccatum transit, desinit quidem habere *actum* præteriti peccati, sed non desinit habere *reatum*: non enim peccata sunt sibi contraria ex parte *aversionis* a Deo, qua reatus constituitur, sed ex parte *conversionis* ad sua specifica objecta. Reatum autem peccati sola gratia delet¹.

1.—Quoad objectiones ex Scriptura et Patribus petitas cf. Bellarminus, *de Justif.* l. II; quoad obj. ex ratione, cf. *de Ver.* Q. XXVIII, a. 2.

Utrum

Form
autem j
tualem
proponit
motus li
ratur.—
quibus c
cit, sed d

Inten
voluntat
Luthero
omnem
nis exclu
admitten

Concl

NON FIT

SENTIENT

can. 4):

motum e

tanti atq

se dispor

Prob.

1° a)

Patre, et

liberi arb

nemo ad

libere vo

trahitur q

(Osee II

monio ca

fortius in

arbitrii "

catio imp

delicta of

ARTICULUS II.

Utrum ad justificationem impii requiratur motus liberi arbitrii.

Forma non inducitur in subjecto nisi sit dispositum. Cum autem jam in genere necessitas dispositionis ad gratiam habitualem explorata fuerit (Disp. IV, Q. I, a. 2), dubium modo proponitur de indole hujus dispositionis, num scil. per modum motus liberi arbitrii et *in ipso* justificationis momento requiratur.—Sermo est, non de pueris rationis usu carentibus in quibus dispositio potentiarumque immutatio habitualis sufficit, sed de *adultis* qui sunt sui competes.

Intentæ veritati adversantur Lutherani qui, cum liberum voluntati motum in opere conversionis adimant, eamque cum *Luthero* (in Gen. c. 19) comparent lapidi vel statuae inertis, omnem dispositionem actualem seu activam ex parte hominis excludunt (fidem solam, soli Deo operanti tributam, admittentes).

Conclusio.—IN EO QUI USUM LIBERI ARBITRII HABET, NON FIT INFUSIO GRATIÆ JUSTIFICANTIS ABSQUE MOTU CONSENTIENTIS VOLUNTATIS.—Id de fide est ex Trid. (Sess. VI, can. 4): “ Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum et excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti quo ad obtinendam justificationis gratiam se disporat... A. S.” Cf. can. 9.

Prob. concl.

1° a) Ait Christus (Joan. VI, 45): *Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me.* Atqui *discere* non est sine liberi arbitrii motu, quippe addiscens docenti consentit. Ergo nemo ad Deum per gratiam justificantem accedit sine actu liberæ voluntatis.—b) Præterea “ in justificatione impii contrahitur quoddam spirituale *matrimonium* hominis ad Deum (Osee II, 19): *Sponsabo te mihi in justitia.* Sed in matrimonio carnali requiritur mutuus consensus. Ergo multo fortius in justificatione impii, et sic requiritur ibi usus liberi arbitrii ” (*de Ver. Q. XXVIII, a. 3*).—c) Insuper “ *justificatio impii non fit sine caritate; quia (Prov. X, 12) universa delicta operit caritas.* Sed caritas, cum sit quedam ami-

citia, cum redamatione est; mutuus autem amor requirit in utroque usum liberi arbitrii. Ergo," etc. (*De Ver. loc. cit.*)

2° Summa ratio sit, quia Deus movet omnia secundum modum uniuscujusque; aliter enim gravia, aliter levia in naturalibus ab Ipso moventur. Atqui homo secundum propriam naturam habet quod sit liberi arbitri; adeo ut nihil circa vitam suam moralem, in qua praestat caeteris animalibus, intrinsecus contingat sine propriae libertatis consensu. Ergo in eo qui usu rationis pollet, non fit motio a Deo ad justitiam absque simultaneo liberi arbitri actu seu acceptance. — *Conf.* (ex *quæst. et art. cit. de Ver.*). a) *Primo* quando agens et patiens nata sunt se mutuo tangere, actio non completur sine *contactu mutuo*; mens autem humana aliquo modo Deum tangit operatione propria: ergo. b) *Secundo*, justificatio in adultis non est sine quadam *voluntatis immutatione* tum habituali tum actuali; actus autem voluntatis immutari non potest nisi ipsa cooperante: igitur etc.

Coroll.—1° Legitime infertur contrarium esse divinae bonitatis sapientieque consilio ideoque *feri absolute non posse* quod homo, sui compos et *actu utens* libero arbitrio, justificetur absque reali, actuali et libera suae voluntatis mutatione; coactio enim repugnat. — 2° Eadem ratio est de *furiosis et amentibus*, qui nunquam usum liberi arbitrii habuerunt, ac de pueris; scilicet sacramento baptismi justificantur cum mera dispositione habituali quae necessario justitiae formam concomitatur.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Narrat Aug. (*Conf. l. IV, c. 4*) de quodam suo amico febricitante et jacente sine sensu quod "baptizatus est nesciens," ita ut gratiam salutis reciperet. Atqui Deus potentiam suam non alligavit sacramentis. Ergo potest etiam sine sacramento justificare hominem absque omni motu libero.

RESP. D. M....et amicus ille tum prius tum postea baptismum acceptavit, *C*; absque ullo saltem previo voluntatis motu justificatus est, *N*.—*C. m.*—*Neg. conseq.*

Si quis aliquando usum liberi arbitrii habuit eoque postmodum vel per *infirmi-tatem* vel per *somnum* careat, non potest per sacramentum exterius adhibitum justificari nisi in eo quoddam sacramenti *propositum* praecesserit: quod sine usu liberi arbitrii contingere non posse planum est.

OB.
Salom
est de
RE.
divers
est qu
tur, C
hoc ve
seu ex
somnu
tione,
tus co
movet
OB.
conser
arbitri
RES
dum e
ratur e
jam fac
divini

Utrum

1° M
potest
attinga
tionem.
occurrit
2° S

1—Cf.
2—Pl
quæst. et

OBJ. 2.—Sicut justitia est donum Dei, ita sapientia. Atqui Salomon dormiens, nec liberum motum habens, consecutus est donum sapientiae. Ergo.

RESP. *D. M.* : ...eadem ratione ex parte objecti et subjecti, *N* ; diversa ratione, *C.*—*D. m.* : ...Salomoni in somno *declaratum* est quod propter præcedens desiderium ei sapientia infunderetur, *C* ; Salomon in dormiendo accepit sapientiam, *S. d.* : et hoc vel quia somnus ille non fuit naturalis, sed *propheticus* seu extaticus, haud excludens liberi arbitrii usum ; vel quia somnus naturalis compossibilis est cum aliqua veri *perceptione*, sine tamen perfecto iudicio ; vel demum quia intellectus *cogit* potest ab intelligibili, dum bonum libere voluntatem movet, *C* ; secus, *N.*—*Neg. conseq.* ¹

OBJ. 3.—Per eandem causam gratia producitur in esse et conservatur. Atqui constat eam conservari sine motu liberi arbitrii. Ergo.

RESP. *D. M.* : Per eandem causam efficientem, *C* ; ...secundum eandem subjecti habitudinem, quasi nempe non requiratur ex parte animæ gratiâ informandæ transmutatio, quâ jam factâ gratia sine alio motu et per solam continuationem divini influxus conservetur, *N.*—*C. m.*—*Neg. conseq.* ²

ARTICULUS III.

Utrum et quomodo ad justificationem impiï requiratur motus fidei.

1° Motus liberi arbitrii in opere justificationis considerari potest vel ex parte termini *ad quem*, quatenus Deum fide attingat, vel ex parte termini *a quo* secundum peccati detestationem.—^c ab primo respectu, de quo nunc agitur, recensenda occurrit doctrina protestantium de fide justificante.

2° *Sectarii* (ait Bellarm. l. I *de Justif.* c. 4) tres fides dis-

1—Cf. *de Ver.*, l. cit. ad 6.

2—Plura alia dubia soluta invenies apud S. Thomam (*de Ver.*, *quest. et art. cit.*).

tinguere solent: fidem *historicam* qua credimus vera esse quae narrantur in Sacris Litteris; fidem *miraculorum*, qua fiunt miracula; fidem *promissionum* quae fertur in promissiones divinas de remissione peccatorum. Hanc vero rursus distinguunt in *generalem* et *specialem*: *generalem*, qua credimus promissam esse omnibus credentibus salutem; *specialem*, qua unusquisque sibi promissionem divinam applicans credit sive potius *confidit* peccata omnia per Christum sibi esse dimissa.

confundunt fidem
proprie dictam cum
fiducia quae non est
in sed in speo.

3° Itaque, licet nonnulli antiquiores Lutherani justificationis formam in fide reposuerint, communis tamen *Protestantium* suasio est fidem specialem seu *fiduciam* supra relatam, et eam *solum*, conferre ad justificationem, non quidem per modum subjectivae dispositionis, sed per modum *medii* seu instrumenti quo Christi iustitia nobis imputanda apprehenditur¹. Hoc sensu fidem appellant justificantem seorsum a dilectione Dei bonorumque operum proposito², quidquid caeteroquin de ista dilectione bonisque operibus sentiant.— Longe diversa est *catholicorum* doctrina qui tenent fidem proprie dictam (non solum fiduciam) utique necessariam esse ad justificationem, sed per modum internae *dispositionis* tum habitualis, quatenus est virtus, tum actualis, quatenus est fidei motus in adultis, illamque fidem charitati caeterisque virtutibus necessario sociatam esse oportere.

Conclusio 1^a.—REQUIRITUR AD JUSTIFICATIONEM MOTUS LIBERTATIS IN DEUM PRIMO SECUNDUM FIDEM.—Utraque pars *de fide* est secundum verba *Cone. Trid.* (Sess. VI, cap. 6): “Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati divina gratia et adjuti, *fidem* ex auditu concipientes, *libere moventur in Deum*”; unde per fidem justificari dicimur “quia fides est humanae salutis *initium*, fundamentum et radix omnis justificationis” (cap. 8).

1^a Pars, scil. requiri *motum in Deum*, prob:—1° “Dicitur (Jac. IV, 8): “*Appropinquate Deo et appropinquabit vobis*.” Appropinquat autem Deus nobis per gratiae infusionem. Ergo ad hoc quod justificemur per gratiam, requiritur quod nos appropinquemus Deo per motum liberi arbitrii in Deum”

1—Ita ex recentioribus Hodge, *Systematic theology*, vol. III, p. 170.
2—*Ibid.* p. 137.

1916
udi.

(de Ve
impii e
dicitur
Deum
mentis,
2° M
ad hoc
exemp
prium
tionis I
tionis I
2^a P
auctorit
1° A
impossi
dentem
tor sit.
commer
tantaqu
IV, 5):
fides eju
Et (ibid
ad Deu
illa disp
initium
2° Ra
dispositi
isque o
prima co
liberi arb
alii motu
tum, fid
moveretur
hensum.
est caeter
Concl
NEQUE M

pro lo Pro
1—Cf. 4
2—De

(de Ver. Q. XXVIII, a. 4).—Præterea (*ibid.*) “justificatio impii est quædam hominis illuminatio. Sed (in Ps. XXXIII, 5) dicitur: “Accedite ad eum et illuminamini.” Cum ergo ad Deum non accedat homo passibus corporis, sed motibus mentis,” illud idem concludendum est.

2° Motus liberi arbitrii requiritur in justificatione impii, ad hoc quod homo mente convertatur in suum principium exemplare et finale, causamque justificantem per actum proprium contingat. Atqui principium illud et causa justificationis Deus est qui nostram operatur salutem per Incarnationis mysterium. Ergo.

2^a Pars, de necessitate fidei ad justificationem, ostenditur auctoritate et ratione :

1° Auctoritate.—Legimus enim (Heb. XI, 6): *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit.* Et per totum caput Apostolus fidei excellentiam commendat exemplo veterum Patrum qui, fide justificati, tot tantaque opera justitiæ ex fide perfecerunt.—Amplius (Rom. IV, 5): *Credenti in eum qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam secundum propositum gratiæ Dei.* Et (*ibid.* V, 1): *Justificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum.* Quibus in sententiis fides insignitur causalitate illa dispositiva ad justificationem quam *Conc. Trid.* nominat initium et radicem salutis.

2° Ratione.—Justificatio imprimis attribuenda est, velut dispositio, illi virtuti et motui qui prior ceteris est in iisque omnibus includitur¹. Atqui in opere justificationis prima conversio in Deum fit per fidem, quam reliqui motus liberi arbitrii involvunt. Ergo. *Min. decl.* Etenim omnes alii motus mentis in Deum justificantem pertinent ad affectum, fides vero ad intellectum². Affectus autem non movetur in suum objectum nisi secundum quod est apprehensum. Igitur apprehensio veri divini per fidem anterior est ceteris motibus et in iis clauditur.

Conclusio 2^a.—FIDES AD JUSTIFICATIONEM NECESSARIA NEQUE MERA FIDUCIA EST, NEQUE PER SE SOLA AD JUSTIFI-

que *hæc Protestantæ sententia, ne sufficit pro salute:*

1—Cf. 4 Sent. D. XVII, Q. I, a. 3, sol. 3.

2—De Ver., loc. cit.

De fide

CANDUM SUFFICIT.—Utrumque contra Protestantem asseritur, atque definitum est in Trid. (Sess. VI, can. 12): “ Si quis dixerit fidem justificantem nihil aliud esse quam fiduciam divine misericordiae peccata remittentis propter Christum; vel eam fiduciam solam esse qua justificamur; A. S.” Cf. can. 9.

I^o

1^a Pars sibi vult fidem ad justificationem requisitam non esse solummodo specialem suasionem vel fiduciam de remissione peccatorum, sed esse virtutem illam divinam qua ex auctoritate Dei creduntur quaecumque revelata sunt:—pro-
batur.

1° Ex Scriptura.—Nam (Joan. V, 24) Christus ait: *Amen, amen, dico vobis, quia qui verbum meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam aeternam, et in iudicium non venit, sed transit a morte in vitam;* quibus verbis justificatio et vita aeterna adscribuntur non fiduciae in merita Christi tantum, sed fidei in Christi verbum seu doctrinam.—Item legitur (Rom. X, 8-9): *Hoc est verbum fidei quod predicamus, quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris;* quibus salus promittitur non credenti sibi remissa esse peccata, sed Christum confitenti et mysterium resurrectionis agnoscenti.—Tandem fides seu fiducia Protestantium non est nisi spes roborata, ut docet S. Thomas (II-II^{ae}, Q. CXXIX, a. 6). At B. Paulus (1 Cor. XIII, 13) apertissime fidem a spe distinguit et (Eph. III, 12) fiduciam quasi fidei effectum exhibet, inquit de Christo: *In quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem ejus*¹.

2° Ex traditione.—Imprimis *symbolo fidei* continentur pleraque dogmata, quae catechumenis ad profitendum ante baptismum proponi solent, quin ullum verbum fiat de *speciali* misericordia seu benevolentia a Protestantibus propugnata. Articulus enim de remissione peccatorum nihil aliud designat nisi fidem dogmaticam qua creditur in Ecclesia catholica esse donum remissionis peccatorum, communiter sumptum.—Hinc S. Leo M. (Serm. 4 de Epiph.) inquit: “ Hoc est quod justificat impios, hoc est quod ex peccatoribus facit

1.—Vid. plura ap. Bellarminum, l. I, c. 5-8.

sancto
et ven
Augu
3°
ad jus
in ven
nusqu
(excep
peccat
remiss
b) Pra
tenda
ostend
si pecc
cata, in
quae ha

2^a
non su
positio
gnat, se
proposi
vandi.

1° E
gelio u
vel salt
(Matth
tum bo
Non on
regnur
Porro f
aliud es
perficer
plura a
tores le
cubunt
ita ut

1.—Cf.
2.—Di
3.—Be

sanctos, si in uno eodemque D. N. J. Christo et vera Deitas et vera credatur humanitas." Consentiant alii, maxime S. *Augustinus, S. Prosper, S. Fulgentius*, etc. ¹

^{3º} *Rationibus* theologicis.—a) Sane vero fides requisita ad justificationem ea esse debet cujus objectum contineatur in verbo Dei sive scripto sive tradito. Atqui in verbo Dei nusquam reperitur annunciata mihi aut illi in particulari (exceptis quibusdam paucis de quibus supra) ² indubitata peccatorum remissio. Ergo fides seu certa fiducia de tali remissione ea non est quam justificatio imprimis requirit. — b) Præterea, indubium est remissionem peccatorum a Deo petendam esse, prouti exempla Davidis, Publicani aliorumque ostendunt, et ex Oratione dominica aperte colligitur. Atqui si peccator fide divina credere teneretur remissa sibi esse peccata, inepte ad illam remissionem obtinendam preces adhiberet quæ hæsitantiam in fide demonstrarent. Ergo.

^{2º} Pars habet fidem solam, quæcumque modo sumptam, non sufficere ad justificandum, sed alias quoque cordis dispositiones requiri, quas *Conc. Trid.* (Sess. VI, cap. 6) assignat, scil. timorem, spem, dilectionem, peccati detestationem, propositum inchoandi novam vitam et mandata divina servandi.

^{1º} *Ex Scriptura* arguemus.—a) *Christus* enim in Evangelio ubique commendat bona opera ut necessaria, vel in re vel saltem in proposito, ad justificationem et salutem; v. g. (Matth. VII, 19) ait: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur*; et (v. 21): *Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei.* Porro facere fructum bonum aut voluntatem Patris nihil aliud est quam actiones legi divinæ conformes seu bona opera perficere ³.—S. *Paulus*, cui Novatores frustra confidunt, plura ad rem edocet. Nam scribit (Rom. II, 13): *Non audientes legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur.* Et (1 Cor. XIII, 3): **Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero,*

1—Cf. Bellarm. *l. cit.*, c. 9.

2—Disp. IV, Q. I, a. 5.

3—Bellarm., *de Justif.* l. IV.

nihil sum." (Gal. V, 6): *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per charitatem operatur.* — Cum autem ex quibusdam male intellectis Apostoli verbis nonnulli contenderent solam fidem sufficere ad salutem, SS. Petrus, Joannes, Judas et Jacobus (teste Aug. l. de Fid. et op. c. 14) maxime ad id suas dederunt epistolas ut contrarium suaderent. Sic *S. Jacobus*, cujus Epistolam Lutherus propterea agnoscere noluit, diserte ait (II, 24): *Ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum*; et rationem reddit (v. 26): *Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.*

b) Secundo, si sola fides justificaret, nulli alteri virtuti posset justificatio tribui; quod falsum est. Siquidem dicitur (Eccli. I, 27–28): *Timor Domini expellit peccatum; nam qui sine timore est non poterit justificari.* Præterea (Rom. VIII, 24): *Spe salvi facti sumus*; quod Protestantes ultro admittunt, firmam spem cum fide confundentes. Et (Luc. VII, 47): *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Id ipsum prædicatur de humilitate, misericordia, etc.¹—Ratio est autem quia "justitia completiva in affectu existit" (de Ver. Q. XXVIII, a. 4). Unde necesse est ut motus fidei, prius timore servili et spe erectus, charitate in Deum justificationis auctorem perficiatur; quæ charitas secum trahit tum *timorem filialem* et *humilitatem* quibus homo se Deo subjicit, tum *misericordiam* erga proximum aliasque virtutes sibi invicem connexas.

2º Traditio explicitum suffragium præbet: referre sufficiat *S. Hieronymum* (Comm. in Eph. III): "Habitatio autem ista (Christi in homine), quæ per exordium fidei fabricatur, radices et fundamentum in charitate habet, ut quoniam Dei agricultura sumus, Dei ædificatio, omnia in charitate succrescant atque ædificentur." Et *S. August.* (l. XV de Trin. c. 18): "Sine charitate quippe fides potest quidem esse, sed non et prodesse." Addatur *S. Greg. M.* (Hom. 29 in Evang. n. 3): "Fortasse unusquisque apud semetipsum dicat: ego jam credidi, salvus ero. Verum dicit, si fidem operibus tenet. Vera etenim fides est, quæ in hoc, quod verbis dicit, moribus non contradicit."

1—Cf. Bellarm., l. I, c. 13, vel Knoll, Sect. I, cap. V, a. 3.

3º
justif
certic
latam
tit. U
thone
fide
mund
Pseud
visi s
neces
tioner
coexis
SS. L
ceter
positi
rentur
neces
quoqu
repug
totam
Sol
quirit
Atqui
nemp
RES
tionis
potest
sapien
jam u
diat i
cognit
OBJ
tation
tam b

1—A
2—H
quence
title to
3—C

3° Ratione discurremus.—Enimvero, doctrina de sola fide justificante, quatenus per illam merita Christi participemus certique de nostra salute reddamur, destruit virtutis studium, latam aperit desidie januam, omnemque moralitatem subvertit. Unde horrendum illud *Lutheri* dictum (Ep. ad Melancthonem, 1521):¹ “Esto peccator et pecca fortiter; sed fortius fide et gaude in Christo, qui victor est peccati, mortis et mundi.” — Equidem multi ex Protestantibus, crudam illam Pseudo-reformatoris doctrinam abhorrentes, ab ea recedere visi sunt et docuerunt amorem Dei aliaque virtutis sensa necessaria esse, non necessitate *dispositionis* ad justificationem, uti catholici ponunt, sed necessitate *presentiæ* seu coexistentiæ. Sed contra *a*) nemo est qui non perspiciat in SS. Litteris justificationem tribui, cum fidei, tum charitati ceterisque virtutibus secundum quemdam *causalitatis dispositionem* *verum*. *b*) Si vero virtutes bonaque opera requirentur, non quasi dispositiones ad justificandum, sed mera necessitate coexistentiæ, cum possint a fide separari, sejungi quoque possent ab ipsa justificatione, ideoque absolute non repugnaret hominem sine illis et justificari et salvari²; quæ totam christiani systematis œconomiam destruunt.

Solv. obj.—OBJ. 1 (cont. 1^{am} concl.)—Actus fidei non requiritur ad justificationem nisi quatenus Deus cognoscatur. Atqui etiam aliis modis potest homo Deum cognoscere, nempe ratione naturali vel dono sapientiæ. Ergo.

RESP. *D.M.*:...prout est objectum beatitudinis et justificationis causa, *C*; prout est nature auctor tantum, *N*.—*D.m.*:... potest Deum sufficienter cognoscere ratione naturali, *N*; dono sapientiæ, *S.d.*: quod donum perficit mentem secundum quod, jam unita Spiritui S. per *fidem*, ejus instinctui prompte obediatur in judicandis divinis, *C*; quod non præexigit fidei cognitionem³, *N*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Fides, requisita ad justificationem, importaret cognitionem de omnibus articulis. Atqui id impossibile est in tam brevi temporis spatio. Ergo.

1—Ap. Mœhler, *Symbol.* l. I, c. III, 16.

2—Hinc Hodge, *op. cit.*, vol. III, p. 164: “The second consequence attributed to the imputation of Christ's righteousness is a title to eternal life.”

3—Cf. I-II^{is}, Q. LXVIII, a. 4 ad 3.

RESP. *D. M.*:... formaliter, *N*; virtualiter, *C.* — *C.d.m.* eodem sensu.—*Neg. conseq.*

In justificatione impii requiritur actus fidei non quo *formaliter* singulæ veritates credendæ memorentur, sed quo *virtualiter* omnia credantur in summo principio "Dei justificantis per Christi mysterium" ut patet ex Rom. III, 22 et IV, 5. — Pariter tria illa ad justificationem requisita, scil. motus fidei, spei et charitatis, in quibus cæteri motus virtute clauduntur, "computantur pro uno motu completo, in quantum unum includitur in alio" (*de Ver., l. cit.*)¹.

OBJ. 3 (cont. 2^{am} concl.).—Legitur (Rom. III, 28): *Abstrahitur justificarî hominem per fidem sine operibus legis.*—Item (Eph. II, 8): *Gratia estis salvati per fidem.*—(Rom. I, 17): *Justitia Dei in eo revelatur ex fide in fidem, sicut scriptum est: Justus autem ex fide vivit.*—(Ibid. v. 16): *Evangelium virtus Dei est in salutem omni credenti.* Similia habent SS. Patres. Ergo.

RESP. ad 1^{am}. Quandocumque apud S. Paulum et alibi excluduntur opera a justificatione, intelligenda sunt opera vel *mere naturalia*, vel *legis Mosæicæ et sine gratia facta*, non vero opera quæ ex ipsa fidei gratia fiant.—Ad 2^{am} dico justificationem tribui fidei tanquam sub *initio et radice*, prout explicuit *Trid.* (Sess. VI c. 3), non tamen exclusis reliquis dispositionibus.—Ad 3^{am} adverto intelligendam esse fidem *vivam*, quæ per charitatem operatur, quæque simpliciter vitam supernaturalem promittit; in quam justitia ex fide inchoata et imperfecta per gratiæ infusionem succrescit.—Ad 4^{am} dicendam *Evangelium Dei virtutem esse omni credenti*, scil. credenti non merâ fiduciâ, sed firmo assensu *quæcumque* in *Evangelio continentur*, ubi nobis et vera *theoretica* ad amplectendum et vera *practica* ad faciendum proponuntur².

1—Cf. *ibid.* plura dubia ab Angelico soluta.

2—Cf. Bellarm., l. I, cap. 19-25.

Utrum

1° Q
seu fid
tate pe
volunt
tatione

2° S
inquina
asserim
peccatu
actus l
alter de
iamen
malo in

Con
TATIO
exigens
tores "
detestat
Sane
sum me
tem pec
tristitia
salutem
igitur e
August
cando d
hoc nos
iterum.
depreca

2° Su
tionis n
dam mo
cati in s

1—Ecc

ARTICULUS IV.

Utrum ad justificationem impii requiratur motus liberi arbitrii in peccatum.

1° Quidam e *Novatoribus* cum *Luthero* posuerunt fidem seu fiduciam justificantem ita sufficere ut simul cum voluntate peccandi permaneat; *alii* vero, tolli peccatum per solam voluntatem amplius non peccandi absque præteritorum detestatione.

2° Sermo hic est de justificatione *impii*, scil. hominis culpa inquinati, qui *vigilans* ac mentis *compos* existat; in eoque asserimus requiri ad justificationem motum aversionis contra peccatum. — Quamvis autem, ut docet S. Thomas, duplex actus liberi arbitrii, unus affectionis erga Deum et bonum, alter detestationis mali in justificationis opere distinguatur, tamen “ex duobus *integratur quasi unus motus* voluntatis a malo in bonum, a culpa ad justitiam gratiæ” (Cajet. in h. art.).

Conclusio.—IN JUSTIFICATIONE IMPII REQUIRITUR DETESTATIO PECCATI, prout definit *Conc. Trid.* (Sess. VI, c. 6) exigens ad justitiam accipiendam dispositionem qua peccatores “moventur adversus peccatum per odium aliquod et detestationem.”

Sane 1° legitur (Ps. XXXI, 6): *Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam Domino; et tu remisisti impietatem peccati mei.* (2 Cor. VII, 10): *Quæ secundum Deum tristitia est* (i. e. propter Deum offensum) *pœnitentiam in salutem stabilem operatur.* Et (Act. III, 19): *Pœnitimini igitur et convertimini, ut deleantur peccata vestra.*—Unde *Augustinus* (l. I de Nupt. et Concup. c. 26) ait: “Si a peccando desistere, hoc esset non habere peccata, sufficeret ut hoc nos moneret Scriptura: *Fili, peccasti? non adjicias iterum.* Non autem sufficit, sed addidit: *Et de pristinis deprecare ut tibi remittantur.*”¹

2° Suppetit *rationis* argumentum.—Constat ex justificationis notione superius accepta quod sit (sensu passivo) quidam motus quo humana mens a Deo movetur de statu peccati in statum justitiæ. Atqui non potest mens a Deo moveri

1—Eceli. XXI, 1.

e statu peccati in statum justitiæ, nisi ipsa se habeat ad utrumque extremorum secundum motum liberi arbitrii detestatione unius et desiderio alterius. Ergo in justificatione impii est motus liberi arbitrii, unus quo Dei justitiam appetat, et alius quo peccatum detestetur. *Min. decl.* ex eo quod fit in motu locali corporum: nam corpus motum recedit a termino *a quo* et accedit ad terminum *ad quem*. Similiter mens humana, dum justificatur, per motum liberi arbitrii recedit a peccato et accedit ad justitiam: qui recessus et accessus accipiuntur secundum detestationem et affectionem seu desiderium.

Solv. obj.—**OBJ. 1.**—Sola charitas sufficit ad deletionem peccati, ut patet ex Prov. X, 12. Atqui charitatis objectum non est peccatum. Ergo.

RESP. D. M.... quatenus ad eandem charitatis virtutem pertinet prosequi bonum divinum et refugere malum oppositum seu peccatum, *C*; quin exerceat hunc duplicem motum, *N.*—*D. m.*: secundum motum prosecutionis, *C*; secundum motum aversionis ab opposito, *N.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Qui in anteriora tendit, ad posteriora respicere non debet, secundum illud Ap. (Phil. III, 13): *Quæ retro sunt obliviscens*, etc. Atqui tendenti in justitiam retrorsum sunt peccata præterita. Ergo.

RESP. D. M.... ad posteriora seu præterita regredi non debet per amorem, *C*; non debet illorum recordari ut ea detestetur, *N.*—*C. m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Motus in peccatum, si quis requireretur in ipsa justificatione, deberet circa omnia et singula peccata exerceri. Atqui in uno justificationis momento possibilis non est recogitatio singulorum peccatorum. Ergo.

RESP. D. M.... deberet circa omnia exerceri secundum rationem communem aversionis a Deo, *C*; secundum rationem singulis propriam, *N.*—*C. d. m.* eodem sensu.—*Neg. conseq.*

Necesse quidem est, saltem de *jure divino*, ante justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam, ut homo attrito corde cogitet ad confitendum de singulis peccatis commissis, quorum membra habet.—Verum in ipso justificationis momento sufficit ut universaliter, seu sub ratione communi *aversionis* a Deo in qua cuncta conveniunt, peccata illa detestetur, quin opus sit cogitare de singulis.

Utru

Qu

cum

intelli

1º

in eo

quiden

licis

precis

*tus po**Dei p*

tiam,

Dei p

2º

non h

quasi

fuerin

cati fi

Dei ob

Con**MITTUN**

(Sess.

tum or

tollit to

sed illu

dicta d

interpr

1º S

gratia

fructu

(Rom.

Christo

(Jerem

tate su

Patrum

non ac

ARTICULUS V.

Utrum remissio peccatorum debeat numerari inter ea quæ requiruntur ad justificationem impii.

Quæstionem hanc, jam ex supra dictis satis perspicuam, cum D. Thoma proponimus, sive ad pleniorē doctrinā intelligentiam, sive controversiæ protestantiæ gratiā.

1° Namque novimus summum erroris *Novatorum* caput in eo situm esse quod prædicent in justificatione peccata tegi quidem et non imputari, nequaquam vero tolli.—Ex *catholicis* autem a) *Vasquez* opinatus est *actum contritionis*, præcisā gratiā habituali, formaliter peccatum auferre. b) *Scotus* posuit gratiā habitualem, non ex natura sua, sed ex lege Dei peccatum expellere. c) Tandem *Suarez* æstimavit gratiā, licet ex se peccato oppositam, posse tamen *absoluta Dei potentia* simul conservari cum peccato.

2° Notetur catholicorum *sensum* in proposita quæstione non hunc esse quem hæretici calumniose ipsis affixerunt, quasi dicerent peccata sic tolli ut actiones præteritæ non fuerint præteritæ; sed catholici tenent per remissionem peccati fieri ut anima amplius non subsit maculæ et offensæ Dei obliganti ad æternam pœnam.

Conclusio.—IN JUSTIFICATIONE IMPII PECCATA VERE REMITTENTUR AC DELENTUR;—quod his verbis definivit *Trid.* (Sess. V, can. 5): “Si quis per J. C. D. N. gratiā...reatum originalis peccati remitti negat; aut etiam asserit non tolli totum id quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit *tantum radi* aut non imputari, A. S.” Quæ dicta de peccato originali pari ratione de peccatis actualibus interpretanda sunt.

1° *Scriptura* luculenta sunt eloquia.—Peccata enim per gratiā dicuntur *auferri* (Is. XXVII, 9): *Iste est omnis fructus, ut auferatur peccatum ejus*; dicuntur *destrui* (Rom. VI, 6): *Vetus homo noster simul crucifixus est* (cum Christo), *ut destruat corpus peccati*; dicuntur *mundari* (Jerem. XXXIII, 8): *Et mundabo illos ab omni iniquitate sua, in qua peccaverunt mihi*. Unde, ex mente Patrum, habet Ecclesia veluti duo publica balnea in quibus, non aqua naturali, sed pretioso Christi sanguine anima

abluitur.—Eleganter *Medina*¹ Lutherum redarguit: "Dicit enim Dominus (Joan. XVII, 17): *Sanctifica eos in veritate*; Lutherus dicit: non sumus vere sancti, sed reputamur sancti. Et iterum (VIII, 36): *Si vos Filius liberaverit, vere liberi eritis*; Lutherus dicit quod non vere liberamur a peccato. Et rursus dicitur (1 Joan. III, 7): *Qui facit justitiam, justus est*; Lutherus dicit: non qui facit justitiam justus est, sed cui non imputantur peccata. Et (*ibid.* v. 1) dicitur: *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus*; Lutherus dicit quod non sumus filii Dei, sed reputamur. Item Paulus dicit (2 Cor. VI, 14-15): *Quae participatio justitiae cum iniquitate? aut quae societas lucis ad tenebras? Quae autem conventio Christi ad Belial?* Lutherus dicit quod homo justus habet participationem cum iniquitate, et quod filii lucis sunt tenebrae, et quod filii Dei sunt filii Belial. Dein (1 Cor. VI, 9-10) cum recensuisset S. Paulus fornicarios, idolis servientes, subjungit (v. 11): *Haec aliquando eratis; sed abluti estis, sed justificati estis*; Lutherus dicit: haec aliquando fuistis, et etiam modo estis, sed non imputantur vobis delicta vestra," etc, etc.—Sententias *Patrum* omitto, quos videre est apud Knoll (cap. V, a. 2) aliosve auctores.

2° Ratio invicta arma subministrat tum contra Protestantes, tum contra peregrinas quorundam catholicorum opiniones

a) Primum, error protestanticus radicem habet in illo absurdo principio quod concupiscentia, inherens naturae humanae essentialiter, ut sentiunt, vitiate per culpam originalem, sit formaliter peccatum. Hoc autem principium alibi (Disp. I) explosimus. — Porro justificatio, quae est motus animae a statu culpae ad statum justitiae, fieri non potest nisi per gratiae infusionem. Atqui gratia, quasi divina quaedam forma, pro effectu formali immediato habet positive quidem justificare, negative vero culpae rationem tollere. Ergo justificatio intelligenda est terminari et consummari per realem culpae remissionem.—Tandem ex opinione contraria nimia manarent absurda, scil. Deum reputare justum qui reapse

invenio in libro
de Lutherano.

omnis justificatio
est absolute opposita
formae peccati:
al formae in se
multae non possunt
esse in eodem sub-
jecto remanere.

1—Ap. Satolli, *Prælectiones* in I-IIæ, Q. CXIII, a. 1.

justus
adopti
b) S
relatas
siens, p
operari
prius
habet
lis exp
Scotus
peccati
sed eti
(absolut
ratio es
ejus pr
exclud

Solv
Beati
sunt p
RES
oculis
conseq.
Deo,
quid oc
Deo, an
operta
quam
offensa
nato cu
perpetr
quasi p
OBJ.
induum
num J
III, 10
deformi
RESP

1—Cf.
2—Cf.

justus, non esset, diligere peccatores ut amicos suos et filios adoptivos, etc, etc.

b) Secundo, consequitur opiniones catholicorum superius relatas erroneas esse¹.—Nequit enim actus contritionis transiens, per se et præcisa gratia habituali, ut ponebat Vasquez, operari *formaliter* justificationem quæ essentiam animæ per prius attingit et in ea manet, sed *dispositive* tantum se habet ad remissionem culpæ quam *formaliter* gratia habitualis expellit.—Præterea non solum, contra ac temerarie docuit Scotus, absolute requiritur forma gratiæ ad expellendum peccatum (quod passim *Conc. Trid.* haud obscure indicat), sed etiam contra *Suarezium* dicimus neque de potentia Dei absoluta fieri posse ut gratia simul cum peccato consistat: ratio est quia immediate opposita, cujusmodi sunt gratia et ejus privatio seu peccatum, sese essentiali repugnantia mutuo excludunt².

Solv. obj.—OBJ. 1.—Dicitur (Ps. XXXI, 1 et Rom. IV, 7): *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.* Atqui quod tegitur adhuc existit. Ergo.

RESP. *D. M.* quoad sensum: ... quorum peccata tecta sunt oculis hominum tantum, *N*; oculis Dei, *C*.—*C. d. m.*—*Neg. consequ.*

Deo, cujus oculis *omnia nuda et aperta sunt*, non potest aliquid occultari, nisi penitus deleatur; unde peccata, tecta coram Deo, amplius non sunt, quia veluti vulnera a cœlesti medico operata curantur.—S. Thomas (*Comm. in Rom. IV*), postquam explicuerat *remissionem iniquitatum* de habituali *offensa* Dei, verbum *tecta sunt* exponit de ipso *actu* inordinato culpæ "qui non potest non fuisse factus ex quo semel perpetratus est, sed tegitur manu misericordiæ divinæ, ut quasi pro non facto habeatur."

OBJ. 2.—Apost. justificationem explicat per hoc quod induimus J. Christum (Rom. XIII, 14): *Induimini Dominum J. Christum*; itidem Gal. III, 27; Eph. IV, 24; Colos. III, 10. Atqui indumentum non tollit, sed tegit corporis deformitatem. Ergo. *moralis, C. - physica, N.*

RESP. *D. M.*: ... eo sensu quod *exterius* tantum Christo

1—Cf. Mazzella, Disp. V, a. 6.

2—Cf. Billuart, Diss. VII, a. 3.

Justificatio = $\left\{ \begin{array}{l} 1. - \text{in suo loco.} \\ 2. - \text{in sua forma.} \\ 3. - \text{in sua materia.} \\ 4. - \text{in suis proprietatibus.} \end{array} \right.$

assimilemur, *N*; quatenus, *interius* renovati secundum Christi gratiam et virtutem, sub specie Christi per salutaria opera quodammodo appareamus, *C*. — *D. m*:... indumentum proprie dictum, *C*; perinde ac si indumentum metaphorice sumptum in omnibus cum illo conveniat, *N*. — *Neg. conseq.*

Solutio patet ex contextu locorum objectorum, v. g. ex Eph. IV, 21: *Deponere vos... veterem hominem qui corrumpitur*, etc: quippe depositio illa est ipsa interior peccati deletio.

OBJ. 3.—Juxta S. Scripturam nemo est sine peccato (Job. XXV, 4; 1 Joan. I, 8). Ergo.

RESP. *D. antec*:... sine peccato veniali, *C*; mortali, *N*. — *Neg. conseq.*

ARTICULUS VI.

De proprietatibus justificationis.

(Art. 7-9-10)

Sub hoc titulo tria summam expediemus quæ, *proprietas* ad instar, insigne justificationis opus dignificant atque illustrant; videl. tractabimus¹ tum de modo effectiois illius operis², tum de ejus magnitudine³, tum de portentosa ejus specie.

Conclusio 1^a.—JUSTIFICATIO IMPII FIT A DEO IN INSTANTI, QUIN OBSTET MOTUS CONCOMITANS LIBERI ARBITRII.

1^a *Pars* prob.—Tota justificatio impij originaliter consistit in gratiæ infusione, qua et liberum arbitrium movetur et culpa remittitur. Atqui gratiæ infusio fit in instanti absque successione. Ergo. *Min. ostend.* Nam quod forma successive producat, ex eo provenit vel quia subjectum non est in ultima dispositione, vel quia agens, utpote finitæ virtutis, tempore indiget ut vincat resistantiam subjecti et formam introducat. Atqui supponimus hic adesse ultimam gratiæ dispositionem, ad quam homo plerumque quidem successivis actibus devenit, sed quam Deus infinita virtute subito adducere potest et quandoque adducit. Ergo.

2^a *Pars* decl.—Etenim *a*) imprimis motus liberi arbitrii, ultimo concurrans ad justificationem, est consensus ad detes-

tandur
minim
beratio
ipsam
Deo in
et ultim
volunt
ordinat
tum or
gratiâ
que, qu
nem fo
subject
ordine
tiæ infu
tempor
dum g
arbitrii
se effici

Con
COMPAR
RALISI
1^a Pa
modi ag
creatio
nihilò s
ex part
catio. E
æternu
terre te
August
impio ju
celum
destinat
quo pat
gratiæ u
in quam
(in h. art
timanti

tandum peccatum et amplectendum Deum: qui *consensus* minime tempus requirit. Siquidem vel præcedit aliqua deliberatio, quæ non est de substantia justificationis, sed via in ipsam; vel subito et in instanti liberum arbitrium movetur a Deo intrinsecus agente, cum simultanea mentis illustratione et ultimo judicio pratico (a. 7 ad 1).—*b*) Porro non repugnat voluntatem in *duo simul moveri*, secundum quod unum ordinatur in aliud. Atqui motus liberi arbitrii contra peccatum ordinem habet ad motum oppositum in Deum, cujus gratiâ homo malum detestatur (resp. ad 2). Ergo.—*c*) Denique, quia dispositio subjecti ordinem naturæ præcedit susceptionem formæ, verum sequitur actionem agentis qua ipsum subjectum disponitur, idcirco motus liberi arbitrii naturæ ordine *præcedit* consecutionem gratiæ, *sequitur* autem gratiæ infusionem (a. 8 ad 2). Aliis verbis, in eodem momento temporis distinguuntur diversa instantia naturæ; ita ut secundum genus *causæ materialis et dispositivæ* motus liberi arbitrii præcedat gratiam habitualement, at secundum genus *causæ efficientis, formalis et finalis* eandem gratiam sequatur ¹.

Conclusio 2^a.—JUSTIFICATIONIS EXCELLENTIA ELUCET EX COMPARATIONE FACTA SIVE CUM CREATIONE IN ORDINE NATURALI SIVE CUM GLORIFICATIONE IN ORDINE SUPERNATURALI.

¹ *Pars.*—Opus aliquod potest dici excellens vel ex parte modi agendi, vel ex parte operis. Atqui, licet *ex parte modi* creatio præstet justificatione, quatenus est productio rei ex nihilo sui et subjecti, dum justificatione fit *in* subjecto; tamen *ex parte operis* et simpliciter loquendo, præeminet justificatio. Ergo. *Min. prob. a*) Nam justificatio ordinatur ad æternum bonum ipsius Divinitatis, creatio autem cæli et terre terminatur ad bonum naturæ mutabilis. *b*) Hinc *S. Augustinus* (Tract. 72 in Joan.) considerans quod “ex impio justus fiat” ait: “Majus hoc esse dixerim quam creare cælum et terram. *Cælum enim et terra transibunt*; prædestinatorum autem salus et justificatio permanebit.” *c*) Ex quo patet veritas dicti illius *S. Thomæ* (a. 9 ad 2): “Bonum gratiæ *unius* majus est quam bonum naturæ totius universi”; in quam sententiam die noctque tenendi sunt oculi (*Cajet.* in h. art.) ut continue appareat damnatio imminens non existimanti tantum bonum oblatum.

Hoc non dicitur in
aliter vel absolute, sed
relative ad peccatum
quid
Justificatio est superior
creatione ea quæ
termini ad quem
sed est inferior ea
parte termini a qua
quia in creatione
unius a quo est
hil, minus oblatum
ta punit ea nihil.

¹—Cf. *De Ver.*, Q. XXVIII, a. 8;—*Gonet, de Justif.* a. 8.

major regis illius
 livo ad p. d. uel in
 etno, q. s. magis elonga
 subjectum a forma
 p. d. Atqui in p. d.
 catione subjectum
 elongatur a forma gra
 quam in iustitia et p. d.
 a gloria. Ergo p. d. iustifi
 cationem.

2^a Pars.—Opus in se magnum dicitur dupliciter: uno modo secundum quantitatem absolutam, et alio modo quantitate proportionis. Atqui, quamvis donum gloriæ sit majus quam donum gratiæ justificantis et completivum ipsius; tamen plus excedit gratia meritum impii, pœna æterna digni, quam gloria dignitatem justi qui ipsa sua justitia jus habet ad gloriam. Ergo non quidem *quantitate absoluta*, sed saltem *quantitate proportionis* majus est opus justificationis impii quam glorificatio justorum. Huc spectat *Augustini* sententia (*loc. cit.*): “Judicet qui potest, utrum majus sit justos Angelos creare, quam impios justificare. Certe si æqualis est utrumque potentiæ, hoc *majoris* est *misericiordiæ*.”—Omittimus comparationem justificationis cum opere *Incarnationis* quæ, prout terminatur ad ipsum esse personale Verbi subsistentis in natura divina et humana, longe et multum quodlibet opus excedit. “*Si Ortilii, et hæresis.*” — “*Si vous êtes les fils de Dieu, aimez les humbles.*”

Conclusio 3^a.—JUSTIFICATIO MIRABILIS QUIDEM EST, NON TAMEN EST DICENDA SIMPLICITER MIRACULUM; LICET QUANDOQUE RATIONE MODI MIRACULOSA SIT.

1^a Pars apparet ex eo quod quæ sola virtute divina fieri possunt veluti occultam causam habent, ideoque mira sunt: cujusmodi est justificatio, creatio, etc.

2^a Pars prob.—Miraculum enim definitur “id quod divinitus fit præter ordinem communiter servatum in rebus” (C. G. III, 101); unde ad miraculum requiritur non solum causa divina, sed et effectus productus præter communem Providentiæ cursum vel ratione sui, vel ratione subjecti, vel ratione modi. Atqui, supposita hominis ad ordinem supernaturalem elevatione, qua anima rationalis accepit connaturalem quamdam capacitatem ad gratiam, justificatio, prout ordinarie fit a Deo interius animam movente et gradatim adducente ad conversionem perfectam, non est præter communem Providentiæ cursum. Ergo.

3^a Pars manifestatur; quia quandoque Deus tam vehementer in animam influit ut *statim* homo quamdam justitiæ perfectionem assequatur, prout factum est in conversione S. Pauli, adhibita etiam *exterius* corporis prostratione ad significationem insuetam internæ mutationis. Unde conversio Apostoli tanquam miraculosa in Ecclesia commemoratur.

Cor
 tie co
 enim
 priam
 bonæq
 proced
 quidem
 ratione
 Inter e
 factio.

Mei
 morale
 vel ma
 quod e
 et pecc
 et dem
 Quam
 malam
 plicia
 ad bon

Quæ
 in dece
 mus.—
 ad Deu
 autem
 pliciter
 secund
 secund
 merean
 merito
 princip
 objectiv
 in quan

a). - Meritum in genere - Art. 1.

b). - Objectum

1). - Quod vitam æternam.

2). - Quod gratiam.

3). - Quod bona temporalia.

4). - Quod cadit sub merito.
5). - An de congruo.
6). - An ea influant caritatis.

QUÆSTIO SECUNDA

DE MERITO

Considerandum superest de merito, quod est effectus gratiæ cooperantis, seu efficienter a gratia producitur. Gratia enim duplicem efficientiam exercet: *physicam* unam et *propriam* qua virtutes (quasi effective seu per resultantiam) bonæque operationes secundum entitatem supernaturalem procedunt; *moralement* aliam et *improprie* dictam, qua res quidem vera et physica producitur, sed morali modo, scil. ea ratione quæ Deum *inducit* ad aliquid boni præstandum. Inter effectus morales ponuntur meritum, impetratio et satisfactio.—De *merito* nunc agendum est.

Meritum haberi potest veluti *proprietas* consequens actum morale bonum; nam (I-II°, Q. XXI, a. 3) "actus bonus vel malus habet rationem *laudabilis* vel *culpabilis*, secundum quod est in potestate voluntatis; rationem vero *rectitudinis* et *peccati* secundum ordinem ad finem; rationem vero *meriti* et *demeriti* secundum retributionem justitiæ ad alterum."—Quamvis autem meriti nomen quandoque sumatur in malam partem, v. g. ubi dicitur homo *deteriora mereri supplicia* (Heb. X, 28), tamen communi theologorum usu non nisi ad *bonum* significandum usurpatur.

Questionem cum *D. Thoma* et cl. commentatore *Satolli* in decem articulos, mirabili textura compositos, distribuimus.—Etenim primo determinari oportebat *meritum* hominis ad Deum *in genere* (art. 1), postea *objectum* meriti. Hoc autem triplex est: scil. vita æterna, quæ est bonum simpliciter et primum; gratia, quæ est bonum simpliciter et secundarium; bona temporalia quæ pertinent ad bonum secundum quid.—Circa *vitam æternam*, quatenus ipsam mereamur, tria quærenda sunt: utrum nempe possit sub merito gratiæ cadere (art. 2), an de condigno (art. 3), an principaliter ex influxu charitatis (art. 4).—*Gratiæ bonum*, objective spectatum, perspicitur quoque multipliciter, videl. in quantum est *prima* gratia vel *absolute*, quia nunquam

fuerit, et hoc sive respectu merentis ipsius (art. 5) sive respectu alterius (art. 6), vel *hypothetice* in quantum reparatur post lapsuram (art. 7); secundo quoad *augmentum* (art. 8); tertio quoad *finalem perseverantiam* (art. 9).— Demum inquirendum restat *meritum bonorum temporalium* (art. 10).

ARTICULUS I.

Utrum homo possit aliquid mereri a Deo.

1° Circa *titulum* notare juverit propositum Auctoris esse, tum ut *veritatem* meriti *in genere* adstruat, tum quoque ut ejus *possibilitatem* ex absoluta relatione hominis ad Deum, ideoque fundamentaliter, demonstraret. Cum enim liquido constet hominem ab homine quidpiam mereri posse, non tam evidens est qua ratione homo a Deo ipso aliquid mereri valeat.

2° a) Jam supra præambulam quamdam meriti notionem dedimus; præstat nunc illud *essentialiter definire*. Itaque meritum est: habitudo inter actum humanum, bonitatem suam alteri acceptanti convenientem, et præmium proportionem quadam retribuendum.

b) Meritum aliud est apud homines, aliud apud Deum.— Meritum in apud Deum, de quo hic sermo est, amplius distinguitur in naturale et gratuitum, prout vel in bonis operibus naturalis ordinis consistit per respectum ad præmium naturale, vel insidet operibus supernaturalibus supernaturali mercedi proportionatis.— Meritum gratuitum dispescitur quoque in meritum excellentiæ Christi proprium, utpote in gratia unionis fundatum et de absoluto rigore justitiæ, atque in meritum commune spectans ad personam creatam, gratiæ adjutam.— Hoc secundum tandem subdistinguitur in meritum de condigno sen simpliciter, et de congruo: "dicitur aliquis mereri ex condigno, quando invenitur æqualitas inter præmium et meritum, secundum rectam æstimationem; ex congruo autem tantum, quando talis æqualitas non invenitur, sed solum secundum liberalitatem dantis munus tribuitur quod dantem decet" (2 S. D. XXVII, Q. I, a. 3). Quare

Def.

meritum condigni innititur *justitiæ* et aliud soli *miseri-*
cordiæ (S. Thom. in Heb. c. VI, l. 3).

c) Condiciones meriti gratuiti-communis aliæ sunt ex parte
operis, aliæ ex parte merentis et ex parte Dei.

Ex parte operis requiritur primo ut sit actus super-
naturaliter bonus non solum ex objecto, sed etiam ex cir-
*cumstantiis;*¹ quippe bonum ex integra causa consurgit.²
Unde illud Christi (Matth. VI, 1): *Attendite ne justitiam*
vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis;
alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum,
qui in cælis est. *Secundo* est *ut sit actus liber non*
solum libertate imperfecta seu spontaneitatis, sed libertate
perfecta seu arbitrii, prouti definitum est ab Innocentio X
contra Jansenistas et tenet S. Thomas³. Ratio est quia meritum
est proprietas actus humani, qua humanus est seu homini
imputabilis. Immo communius *theologi* post Angelicum
(I-II^æ, Q. LXXI, a. 5 ad 1) requirunt actum *positive* voli-
tum; nam plura exiguntur ad bonum quam ad malum, et
licet omissio, absque *actu*, ejus quod potest et debet aliquis
facere videatur reatui pœnæ obnoxia, tamen meritum esse
non potest nisi quis voluntario actu eligat quod decet, nempe
aut facere bonum aut abstinere a malo.—*Tertia* conditio est
ut opus fiat *in obsequium præmiantis*, ut docet S. Thomas⁴;
secus enim nullo jure posset præmium ab eo exspectari vel
exigi.

Ex parte merentis conditio ad utrumque meritum, *con-*
gruum et condignum, requisita est *status viatoris*, juxta
illud S. Th. (II-II^æ, Q. XIII, a. 4 ad 2): “Mereri et demereri
pertinent ad statum viæ” seu præsentis vitæ. Quod
quidem maxime dependet ex ordinatione Dei revelata in
Scripturis, v. g. (Joan. IX, 4) *Venit nox quando nemo*
potest operari, at quoque consentaneum est conditioni homi-
nis in corpore passibili et per fidem ambulantis.—Altera con-

1—S. Thom. II-II^æ, Q. CXXXII, a. 3 ad 1: “Nullus peccando
meretur vitam æternam; unde opus virtuosum amittit vim merendi
vitam æternam si propter *inanem gloriam* fiat, etiamsi illa inanis
gloria non sit peccatum mortale.”

2—I-II^æ, Q. LXXI, a. 5 ad 1.

3—Hic et I-II^æ, Q. XXI, a. 3-4; *de Malo*, Q. VI, a. un.

4—I-II^æ, Q. XXI, a. 3, et II-II^æ, Q. CIV, a. 3.

ditio est *gratia*, quæ pro merito *congruo actualis* saltem, verum pro *condigno habitualis* esse debet, qua nempe homo in statu gratiæ constituitur et subinde potest ex charitate operari : hac vero de conditione infra.

Ex parte Dei præmiantis tandem requiritur *præordinatio* saltem generalior virtutis operative a Deo conditæ ad finem proportionatum, prouti mox ostendetur.—Utrum vero specialis quoque præordinatio seu *promissio* ad meritum condignum necessaria sit, tertio art. hujus quest. inquiretur et determinabitur.

3° *Novatores*, suo systemati cohærentes, primitus negarunt merita bonorum operum, tum quia liberum arbitrium labefactaverant, tum quia docebant omnia opera etiam justorum vel mortali labe (Lutherus) vel saltem veniali (Calvinus) esse infecta¹, neque ea putabant esse ad salutem necessaria.—Postmodum vero (notat Bellarm. *de Justif.* l. V, c. 1) merita concesserunt sub duobus temperamentis, quatenus scil. ex *fide* tantum, non ex operis valore, illa repeterent, et hoc solummodo respectu præmiorum aliorum a *salute* seu a vita æterna.

Conclusio. — CERTO CONSTAT HOMINEM MERERI APUD DEUM ;—quod definivit *Trid.* (Sess. VI, cap. 16) ubi ait : “Tanta est erga omnes homines (Dei) bonitas, ut eorum velit esse *merita*, quæ sunt ipsius dona.” Cf. quoque can. 26 et 32.

1° *Scriptura* nos de veritate illa certiores facit.—Nam *merces* correspondet merito. Atqui dicitur (Jerem. XXXI, 16) : *Est merces operi tuo* ; (Eccli. II, 8) : *Qui timetis Dominum, credite illi, et non evacuabitur merces vestra* ; et (Matth. V, 12) : *Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.*—*Reddere* secundum *opera et meritum* idipsum probat, prout legimus (Ps. LXI, 11) : *Tu reddes unicuique secundum opera sua*, et (Eccli. XVI, 15) : *Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum.* Tandem (Heb. XIII, 16) : *Talibus enim hostiis promeretur Deus.*—Vid. Patres ap. Knoll, cap. V, art. 5.

2° *Ratione* sic proceditur.—Inter eos dari potest ratio meriti inter quos salvatur ratio justitiæ utcumque sumptæ. Atqui, quamvis inter Deum et hominem non detur justitia

1—Cf. Conc. Trid. (Sess. VI, can. 25.)

absoluta, dari tamen potest quedam justitia non solum reductive sed etiam proprie accepta, videl. justitia *proportionalis*. Ergo. *Major* apparet ex eo quod meritum et merces ad idem referuntur. Id enim merces dicitur quod alicui recompensatur pro retributione operis vel laboris, quasi quoddam pretium ejus. Unde sicut reddere justum pretium pro re ab aliquo accepta est actus justitiæ, scil. commutativæ; ita etiam mercedem operi vel labori tribuere ex quodam justitiæ sensu procedit. *Minor ostend.* per partes.—1^a pars: justitia æqualitas quedam est. Unde inter eos absolute viget quorum est absoluta æqualitas, v. g. inter duos cives. Atqui inter Deum et hominem maxima existit inæqualitas, ita ut totum bonum quod hominis est a Deo procedat. Ergo non potest hominis ad Deum esse justitia secundum absolutam æqualitatem, neque proinde meritum *absolute* sumptum.—2^a pars: attamen, præter justitiam absolutam habetur justitia *proportionalis* et distributiva, quam exercet pater ad filios, dominus ad servos, quæque in quadam æqualitate proportionis fundatur. Atqui inter Deum et hominem existit proportio hujusmodi quasi geometrica, in quantum scil. uterque operatur secundum modum suum; modus autem humanæ virtutis a Deo præstitutus est, qui singulas res ad finem propriis motibus consequendum ordinavit. Ergo inter Deum et hominem datur non solum justitia *reductive* sumpta, uti liberalitas, amicitia, sed etiam justitia *proportionalis* et distributiva, quæ *vera* justitia est, et qua cuncta creata debitos sibi fines assequuntur. Quocirca, quemadmodum filius mereri potest aliquid a patre et servus a domino, ita homo *ex præsuppositione divinæ ordinationis* vere mereri potest a Deo, quatenus libera sua operatione consequatur, quasi mercedem, id ad quod Deus operandi virtutem ei deputavit.

Conf. concl. ex conditionibus meriti, quarum singulæ in merito hominis apud Deum verificantur; siquidem homo *liber* et *viator bonum* tum naturale tum supernaturale operari potest *in obsequium Dei*, vel ut est *Finis* cujusque ultimus, vel ut est *Rector* totius universi in cujus bonum omnes partes convergere debent. (Cf. I-II^æ, Q. XXI, a. 3-4)

Corollaria.

Sequitur ex dictis a) *primo* hominem mereri apud Deum *de congruo* tantum, si non adsit nisi debitum quoddam

morale, innixum liberalitati vel amicitiae divinae; *de condigno* vero, si adsit debitum *legale*, fundatum in justitia proprie dicta.

b) *Secundo*, justitia quae fundat meritum *de condigno* non est, ut jam patet, justitia commutativa, perfectioni divinae contraria, sed justitia *distributiva*¹ dans unicuique secundum ejus proportionem et dignitatem.—Nihilominus (ut explicat *Cajetanus* in II-II°, Q. LXI, a. 4 ad 1) distributioni admiscet Deus quemdam *justitiae commutativae modum* seu similitudinem², quatenus premia pro meritis commensuratione quadam dispensat, quae tamen non est aequalitas quantitativa rei ad rem in commutationibus observata.

c) *Tertio*, hinc apparet discrimen formale inter *pretium* et *premium*, "quamvis a sanctis quandoque invenitur metaphorice dicitum quod bonis operibus regnum caelorum *emittitur*" (2 Sent. l. cit.). Nam pretium solum attenditur secundum valorem *absolutum* rei vel operationis, unde ejus solutio pertinet ad justitiam commutativam; premium vero datur juxta valorem morale operis et dignitatem atque proportionem personae ad mercedem, unde, ut diximus, pertinet simpliciter ad justitiam distributivam.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Nullus meretur mercedem ex hoc quod reddit alteri debitum. Atqui homo, quidquid boni faciat, totum Deo debet et amplius; unde (Luc. XVII, 10): *Cum feceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus; quod debuimus facere, fecimus*. Ergo. (Non aliter Novatores).

RESP. D. M:... quoad rem ipsam redditam, C; nec quoad voluntatem qua reddit, N.—C.m.—Neg. conseq.

Debita et *praecepta*,³ quibus homo cuncta sua in Deum referre tenetur, nullatenus merito efficiunt: siquidem ex una parte *libertas* in operando, quam meritum requirit, non inde minuitur; augetur vero *honestas operis* ex motivo gratitudinis et obedientiae. Falsum itaque est ad meritum exigi

1—Cf. *De Deo*, Disp. V, Q. IV, a. 1; necnon 2 Sent. D. XXVII, Q. 1, a. 3.

2—Cf. Joann. a S. Thoma et Gonet.

3—Cf. 2 S. D. XXVII, Q. 1, a. 3 ad 3.

opera
Lucan
evella
traha
OB
homo
XXX
RE
profic
indire
neque
Ho
nus u
gerit.-
Ei qu
quem
dicitur
nicubo
OBA
consti
RES
vel co
absolu
Qui
ordina
simplic
implea

Utrum

Nec
saluten
determ
demon
operis
baptism

opera *supererogationis*.—Objecta autem *Christi verba* apud Lucam eo spectant ut omnem a nobis superbiæ radicem evellant, non ut operibus nostris bonis meriti rationem subtrahant.

OBJ. 2.—Nemo meretur ab alio, quin ei proficiat. Atqui homo bene operans sibi, non Deo, proficit, juxta illud (Job. XXXV, 7): *Si juste egeris, quid donabis ei?* Ergo.

RESP. *D. M.*:... quin ei ullo modo proficiat, *C*; quin ei proficiat sub omni respectu, *N*.—*D. m.*: non proficit Deo indirecte, *N*; directe *S. d.*: non auget bonitatem ejus, *C*; neque eam manifestat, *N*.—*Neg. conseq.*

Homo bene operans *indirecte* saltem Deo proficit, quatenus utilitatem confert in communitatem cujus Deus curam gerit.—At quoque *directe* propter Deum operatur, non quasi Ei quidpiam ex nostris operibus accrescat, sed quia cultus, quem ei exhibemus, deservit manifestandæ ejus *gloriæ*. Unde dicitur (1 Reg. II, 30): *Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum.*

OBJ. 3.—Qui apud aliquem meretur eum sibi debitorem constituit. Atqui Deus nemini est debitor. Ergo.

RESP. *D. M.*:... eum sibi debitorem constituit vel absolute vel consequenter ex præordinatione ipsius retribuētis, *C*; absolute tantum *N*.—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

Quia actio nostra non habet rationem meriti nisi ex præordinatione divina, ideo Deus, non nobis, sed *sibi ipsi debitor* simpliciter efficitur, in quantum debitum est ut sua ordinatio impleatur.

ARTICULUS II.

Utrum aliquis sine gratia possit mereri vitam æternam.

Necessitas gratiæ sub ratione *medii* generatim sumpti ad salutem comparandam alibi (Disp. II, Quæst. un., a. 5) a nobis determinata est; postulat nunc discipline opportunitas ut demonstremus gratiam necessariam esse in ratione principii operis *meritorii* vitæ æternæ. Quamvis enim infans post baptismum decedens salutem sine merito operis consequatur,

via tamen meriti ea est qua adultus regnum cœlorum ingreditur.

In hoc et duobus sequentibus articulis quæstio agitabitur de *objecto principali* meriti, scil. de vita æterna, primo *communiter*, deinde *specialiter* secundum conditiones quæ se tenent ex parte objecti et subjecti.

Conclusio.—NON POTEST HOMO MERERI VITAM ÆTERNAM NISI VIRTUTE GRATIÆ JUSTIFICANTIS.—Id patet ex *Trid.* (Sess. VI, cap. 8 et 16 et can. 32), necnon ex propp. *Bañanis* 12, 13, 17, 18 a S. Pio V damnatis. En 12^a: *Pelagii sententia est: opus bonum, citra gratium adoptionis factum, non est regni cœlestis meritorium.*

Prob. 1° ex *Scriptura*.—Nam legitur (Ezech. XVIII, 24): *Si averterit se justus a justitia sua et fecerit iniquitatem... omnes justitiæ ejus quas fecerat non recordabuntur.* Ergo si homo, factus Dei inimicus, meritis jam sibi comparatis privatur, multo minus novum meritum, quale est meritum vitæ æternæ, acquirere valet.—Præterea (Joan. IV, 14): *Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam; cf. ibid. VII, 37–39.* Unde aqua Christi, quæ est gratia Sp. S., est fons alterius aquæ, i. e. justitiæ bonorum operum quæ saliet seu pertinet in vitam æternam.

2° *Ratione*: 1^m arg. *absolutum*.—Meritum hominis, prouti in art. præc. dictum est, dependet ex præordinatione divina, qua liberæ nostræ actiones ad bonum mercedis deputantur secundum quamdam virtutis activæ proportionem. Atqui constat ex præhabita doctrina (Disp. II) vitam æternam longe excedere proportionem cujuslibet naturæ creatæ, secundum illud (1 Cor. II, 9): *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, etc.* Ergo, *in quocumque statu*, nulla natura creatæ est sufficiens principium actus meritorii vitæ æternæ, nisi superaddatur donum supernaturale gratiæ habitualis, qua consors divinæ naturæ reddatur.

2^m arg. ductum ex *suppositione* peccati.—Cum peccatum sit quædam Dei offensa, avertens ab ipso, et inimicum atque exosum Deo hominem reddens, nullus in statu peccati existens potest vitam æternam mereri nisi prius, dimisso peccato, Deo reconcilietur: peccatori enim non dabitur vita, sed mors, juxta illud (Rom. VI, 23): *Stipendia peccati, mors.* Atqui reconciliatio illa fieri non potest nisi per gratiam, in qua fundatur amicitia divinæ charitatis. Ergo.

Sol
divini
ordina
RES
quocu
muni,
quend
conseq
OBJ
meren
haben
quam
RES
cedem
etiam
propon
OBJ
dit mi
nomo
tiam h
RES
cum q
alium
quidqu
acciper
donum

Utra

1° C
aliud e
tuitur a
ficato e

1—Cf.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Illud homo a Deo meretur ad quod divinitus ordinatur. Atqui homo secundum suam naturam ordinatur ad beatitudinem. Ergo.

RESP. *D. M* :...secundum divinæ ordinationis indolem, *C* ; quocumque modo, *N*.—*D. m* :... ad beatitudinem in communi, *C* ; ad beatitudinem supernaturalem, *S. d* : consequendam propria virtute, *N* ; per auxilium gratiæ, *C*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Eo magis meritorium est opus apud aliquem quo merens minoribus beneficiis ab illo præventus est. Atqui habens solum bona naturalia minoribus donatus est a Deo quam habens quoque gratiam. Ergo.

RESP. *D. M* :...supposita debita proportione operis ad mercedem, *C* ; etiamsi illa proportio desit, *N*.—*C. d. m* :... unde etiam opus ejus nequit proportionari fini vitæ æternæ, *C* ; proportionatur, sicuti opus habentis gratiam, *N*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Misericordia et liberalitas Dei in infinitum excedit misericordiam et liberalitatem humanam. Atqui unus homo potest mereri apud alium, etiamsi nunquam ejus gratiam habuerit. Ergo multo magis etc.

RESP. *C. M*.—*D. m* :... potest mereri apud alium sibi inimicum quin ei saltem prius naturâ reconcilietur, ¹ *N* ; apud alium sibi indifferentem, *S. d* : et hoc quia ei æqualis est, nec quidquam ab eo accipere indiguit, *C* ; quasi a Deo homo accipere non indigeat omnem virtutem benefaciendi ideoque donum gratiæ quo mereatur, *N*.—*Neg. conseq.*

ARTICULUS III.

Utrum homo in gratia constitutus possit mereri vitam æternam ex condigno.

1° Cum meritum aliud sit *ex condigno* et simpliciter, aliud *ex congruo* et secundum quid, præsens articulus instituitur ad determinandam meriti speciem quæ homini justificato competit respectu *vite æternæ*. Meritum condignum

1—Cf. Cajet. in h. loc.

describitur cui tale jus inest ut non possit absque justitiæ dispendio compensatio subtrahi.

2° De *ratione*, qua *condignitas* illa *merito conveniat*, triplex distingui potest theologorum sententia:—1^a est eorum qui, cum *Scoto* et *Vega*, tenent opera nostra sortiri suam condignitatem non tam ex gratia ipsa quam ex divina acceptatione et extrinseca promissione; 2^a e contrario censet sufficere ad meritum condignum ordinationem divinam tribuendi gratiam, seclusa quacunque positiva lege aut promissione; 3^a media et *verior* pronuntiat condignitatem operum in utroque fundari, *essentialiter* quidem et communiter in vi intrinseca gratiæ, *modaliter* vero et determinative in speciali Dei lege et acceptationis promissione.

Conclusio 1^a.—BONUM OPUS, SECUNDUM QUOD PROCEdit EX GRATIA, MERETUR VITAM ÆTERNAM DE CONDIGNO.—Dico *secundum quod procedit ex gratia*; si enim consideretur secundum suam substantiam et quatenus procedit ex libero arbitrio, inæqualitas seu proportio prohibet ne habeatur condignitas: relinquitur sola congruitas in eo sita ut homini operanti secundum suam virtutem Deus premium reddat secundum excellentiam suæ bonitatis.—Concl., etsi non de fide, aperte deducitur ex *Trid.* (Sess. VI, can. 32) ubi statutum est “justificatum per Dei gratiam... *vere mereri*... vitam æternam et ipsius vite æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem”: quippe *vere mereri* indicat meritum *simpliciter* seu de condigno.

Prob. 1° ex Scriptura.—Id quod redditur secundum justum iudicium videtur esse merces condigna. Atqui vita æterna redditur a Deo secundum iudicium *justitiæ*; dicitur enim (2 Tim. IV, 8): *In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex*; et (Heb. VI, 10): *Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri.*—Præterea mentio habetur *dignitatis* quæ justis convenit respectu vite æternæ, v. g. (Sap. III, 5): *Deus tentavit eos et invenit illos dignos se*; et (2 Thess. I, 5): *Ut digni habeamini in regno Dei, pro quo et patimini.*—Amplius omnes illæ voces, *merces* (Matth. V, 12 et alibi), *corona* (2 Tim. IV, 8), *retributio* (Col. III, 24), *remuneratio* (Heb. X, 35), *denarius diurnus ex conventionem solvendus* (Matth. XX), *bravium* promissum currentibus in

stadio (demonst

2° E

“ Omne

sumus,

compara

se feciss

citer del

lem rela

secundu

rationis

3° Ra

Dei inha

virtutem

principal

vite æte

Ergo. —

secundur

natura,

sua: Deo

sicut eni

jure adop

solum q

(Rom. V

mur ut e

æternam

Concl

FUNDATU

EXTRINSE

neri videt

tibus usq

vita ætern

diter prom

bonis ipse

Conc. Sen

1° Para

proprios, s

1—Vid. M

2—Cf. Be

stadio (1 Cor. IX, 24), quibus vita æterna appellatur, idem demonstrant.

2^a Ex *traditione*.—Ait enim *S. Basilius* (Orat. in Prov.): “Omnes, qui per viam evangelicam incedimus, *mercatores* sumus, per opera mandatorum nobis possessionem cœlestem comparantes.”—Propterea Patres¹ frequenter dicunt Deum *se fecisse debitorem nostrum*; non quasi proprie et simpliciter debitor noster existat, sed quia justitia, constituens realem relationem inter homines, in Deo *eminentius* habetur secundum solam veritatem suæ ordinationis et relationem rationis ad merita nostra.

3^a *Ratione*.—*a*) In opere meritorio procedente ex gratia Dei inhabitantis, valor meriti maxime attenditur secundum virtutem Sp. Sancti nos intime moventis et libero arbitrio principaliter coagentis. Atqui *motio Sp. Sancti* condigna est vite æternæ, cum sit *pignus hæreditatis nostræ* (Eph. I, 14). Ergo.—*b*) Attendi etiam debet pretium humani operis secundum *dignitatem gratiæ* qua, consors factus divinæ naturæ, homo in filium Dei adoptatur et, ut filius patri, sine Deo exhibet actionis obsequium. Atqui filio illi adoptivo, sicut cuilibet filio operanti in patris honorem et bonum, ex jure adoptionis conventionem firmato debetur hæreditas, non solum qua hæreditas, sed etiam ut præmium, juxta illud (Rom. VIII, 17): *Si filii et hæredes... si tamen compatimur ut et glorificemur*. Ergo justus mereri potest vitam æternam *de condigno*, etiam quoad primum gradum gloriæ².

Conclusio 2^a.—MERITUM CONDIGNUM VITÆ ÆTERNÆ FUNDATUR PRIMO IN VALORE INTRINSECO GRATIÆ, SECUNDO IN EXTRINSECA DEI LEGE SEU PROMISSIONE. — Utrumque contineri videtur verbis *Trid.* (Sess. VI, c. 16): “Bene operantibus usque in finem et in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, et tanquam gratia filiis Dei per C. J. misericorditer promissa, et tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis fideliter reddenda.” Cf. *Conc. Senonense* (in Dec. Fid. c. 16).

1^a *Pars* sibi vult gratiam, divinitus ordinatam ad effectus proprios, secum ferre *radicalem* condignitatem ad meritum

1—Vid. Mazzella, Disp. VI, a. 3.

2—Cf. Bellarm., l. V, c. 20.

vitaë æternæ *communiter* sumptum.—Ratio est, quia donum illud confertur homini a Deo veluti fecundum *semen*¹ divine gloriæ. Atqui semen virtute et proportione præhabet totam arborem cum omnibus fructibus congruis. Ergo gratia, vi suæ collationis et nativæ ordinationis, talem proportionem habet ad vitam æternam ut fundare valeat meritum de *condigno* atque actualem congruitatem seu aptitudinem ad illam mercedem præseferat.

2^a Pars adstruit necessitatem *positive legis* seu *promissive* Dei actionis quoad *determinandum modum* comparandæ mercedis.

Tria præsertim id requirunt :—1° *Status victorum* ad merendum ita definitus ut postea nullum merendi spatium supersit; quandoquidem hoc non tam ab ipsa rerum natura et ratione gratiæ quam ex beneplacito Dei decernentis repetendum est.—2° *Ratio bonorum operum*; quæ cum sint aliis titulis Deo debita, Deus non tenetur ex iustitia mercedem pro eis rependere nisi præsupposita pactione. Præterquam quod efficacia illorum operum maxime dependet ex providentia Dei gratuito animam moventis atque dirigentis secundum quod exigit aptior merendi opportunitas.—3° *Gradus beatitudinis* qui conceditur secundum *meram proportionem* ad opera, necnon *ultra condignum*,² nempe secundum *mensuram bonam, et confertam, et cogitatam et supereffluentem* (Luc. VI, 38). *Id enim quod in presenti est, momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ operatur in nobis* (2 Cor. IV, 17).

Solv. obj.—OBJ. 1.—Dicit Ap. (Rom. VIII, 18): *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam.* Atqui passiones sanctorum videntur meritorie præcunctis aliis operibus. Ergo.

RESP. *D. M.*: et loquitur Ap. de passionibus sanctorum secundum earum substantiam, *C.*; secundum quod sustinentur ex charitate, *S. d.*: scil. non habent condignitatem ad ullum gradum gloriæ, *N.*; inferiores sunt excessu illo beatitudinis qui ultra proportionem meriti datur, *C.*—*C. d. m.*:... passiones ex charitate susceptæ, *C.*; extra charitatem, *N.*—*Neg. conseq.*

1—1 Joan. III, 9.

2—Cf. Bellarm., *l. cit.* c. 19.

OBJ.
meritis
ratione
non ex
RESP.
salutis
excluser
nostrum
latæ, N.
OBJ.
nullus a
RESP.
proportio
Sicuti
preconi
est nisi c

Utrum g

1° Sup
tiam real
tum seu
per quan
exeratur.
2° Con
buunt or
Doctorum
charitatem
nostra in
opinatus
opera, ita
tibus aeq
vita æter
id conced
dere velu

OBJ. 2.—Ait Aug. (de Gr. et lib. arb. c. 9) “non pro meritis nostris Deum nos ad æternam vitam, sed pro sua miseratione perducere.” Atqui id quod ex condigno quis meretur, non ex miseratione, sed ex merito accipit. Ergo.

RESP. D. M :...et hic respexit Aug. ad *primam* causam salutis quæ est gratiæ auctor, Deus misericors, C; voluit excludere causam *subsequentem* et proximam quæ est opus nostrum meritorium ex justitia vi gratiæ misericorditer collata, N.—C. d. m.—Neg. conseq.

OBJ. 3.—Meritum condignum æquatur mercedi. Atqui nullus actus præsentis vitæ potest æquari vitæ æternæ. Ergo.

RESP. D. M :...quantitate molis, N; quantitate virtutis et proportionis, C.—C. d. m.—Neg. conseq.

Sienti semen arboris *virtute*, non *mole*, totam arborem præcontinet, ita merita nostra proportionantur gloriæ quæ non est nisi consummatio gratiæ.

ARTICULUS IV.

Utrum gratia sit principium meriti principaliter per charitatem quam per alias virtutes.

1° Suppositis iis quæ jam a nobis explorata sunt, scil. gratiam realiter distingui a virtutibus, et esse principium *remotum* seu radicale meriti, ultro suboritur quæstio de ea virtute per quam, veluti per principium *proximum*, merendi vis exeratur.

2° Contra *Novatores*, qui soli *fidei* in merita Christi tribuunt omnem virtutem meritoriam, communissimus est Doctorum catholicorum sensus, efficaciam merendi maxime ad charitatem spectare.—Verum de *modo* quo charitas in merita nostra influat, controversia est. *a) Vasquez cum aliis paucis opinatus est sufficere habitualement relationem charitatis ad opera, ita ut in habente charitatem actus elicitum etiam a virtutibus acquisitis, absque reali charitatis influxu, meritorii sint vite æternæ de condigno.* *b) Alii ut Suarez, Mazzella, etc, id concedunt de virtutibus infusis, quarum actus, aiunt, ponderare veluti suo, citra charitatis impulsam, in Deum superna-*

turaliter inclinantur. c) Alii demum, strictius *D. Thomæ* adherentes, tenent nullum actum virtutis sive acquisitione sive infusæ mereri *premiū essentiale* vitæ æternæ absque influxu saltem *virtuali* charitatis; quamvis nec requirant influxum *actualem* in omnibus, neque negent actus virtutum infusarum *ex se* proportionem habere ad *premiū accidentale*, quod est gaudium de bono creato, sub quo eminent aureolæ¹ martyrum, doctorum et virginum.

Conclusio 1^a.—MERITUM VITÆ ÆTERNÆ MAXIME AD CHARITATEM PERTINET.

Nam 1° legimus (Joan. XIV, 21): "Qui diligit me diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum." Atqui in manifesta Dei cognitione consistit vita æterna, juxta illud (Joan. XVII, 3): "Hæc est vita æterna, ut cognoscant te, solum Deum verum." Ergo meritum vitæ æternæ maxime penes charitatem residet.—Idem evincitur ex vanitate actuum aliarum virtutum, puta patientiæ et fortitudinis, nisi in charitate fiant (1 Cor. XIII, 3): "Si tradero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

2° Prob. ex *ratione meriti*.—Enimvero inter meriti conditiones duæ præcipuæ numerantur, scil: ¹ *primo divina ordinatio* tum generalis tum specialis, secundum quod actus dicitur esse meritorius illius boni ad quod homo divinitus ordinatur; ² *secundo liberum arbitrium* quo voluntas, per se agens, capax est actionis imputabilis. Atqui quantum ad utrumque principalitas meriti penes charitatem consistit. Ergo. *Min. ostend.* per partes. a) Imprimis considerandum est quod vita æterna in Dei fruitione completur, quatenus voluntas, adepto per intellectum summo Bono, eo tanquam supremo fine quietatur. Atqui motus humane mentis ad divinum bonum, secundum Providentiæ ordinationem, est proprius actus charitatis, ejus est Deo adherere, et in Deum actus reliquarum virtutum suo imperio ordinare. Ergo meritum vitæ æternæ *primo* pertinet ad charitatem, *secundario* vero ad alias virtutes ei subjectas. b) Similiter *gratia per illam virtutem primo* meretur, ex qua opus fit *voluntarium*.

1.—Cf. Suppl. Sum. theol., Q. XCVI.

Atqui
ex am

Com
GNA IN
CONCOM
FLUXUM
OPERA-
fluit; a
pretium

1^a or
Scriptu
tionem
Luc. IX
cipimur
vel in

S. Tho
heit om
hoc quo
operatu
Etenim
vite æt

quippe
Atqui a
sola con

2^a op
Scriptu

sic (Jac.

niam, c

repromi

præc. c

manifest

ejus sen

pres. art

de Char

virtus p

ita etiam

finibus s

finem sec

1.—De h

Atqui eo magis voluntarium fit aliquod opus quo libentius ex amore seu charitate operamur. Ergo.

Conclusio 2^a.—RELATIO CHARITATIS AD MERITA CONDIGNA INTELLIGENDA EST NON SOLUM SECUNDUM HABITUS ILLIUS CONCOMITANTIAM, SED ETIAM SECUNDUM REALEM EJUS INFLEXUM SIVE ACTUALEM SIVE SALTEM VIRTUALEM IN BONA OPERA.—Id quidem veluti *corollarium* ex præc. concl. profuit; at, quia variae opiniones in proposito versantur, operis pretium ducimus singulas brevi oratione expendere ¹.

1^a opinio scil. Vasquezii, *manifeste falsa est.*—*a*) Nam Scriptura, promittens vitam æternam bonis operibus, conditionem addit: si fiant in nomine Christi (Matth. IX, 40; Luc. IX, 48), propter nomen ejus (Matth. XIX, 29). Imo præcipimur ab Ap. omnia facere in gloriam Dei (1 Cor. X, 31), vel in nomine Domini (Coloss. III, 17).—*b*) Ad rem S. Thomas (2 Sent. D. XL, Q. un., a. 5 ad 2): “Non sufficit omnino habitualis ordinatio actus in Deum: quia ex hoc quod est in habitu nullus meretur, sed ex hoc quod actu operatur.”—*c*) Ratio contra Vasquezium convincens est. Etenim actus virtutum acquisitarum nequeunt esse meritorii vitæ æternæ nisi sint in se quodammodo supernaturales; quippe merita debent esse ejusdem ordinis cum præmio. Atqui actus illi non possunt supernaturalitatem sortiri ex sola concomitantia habitus charitatis. Ergo.

2^a opinio improbabilis prorsus videtur.—*a*) Nam, juxta Scripturas, merces vitæ æternæ retribuenda est diligentibus; sic (Jac. I, 12): Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam, cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ quam repromisit Deus diligentibus se. Recole textus citatos sub præc. conclusione.—*b*) Insuper doctrina S. Thomæ tam manifeste opinioni illi adversatur ut nullo prorsus pacto in ejus sensum converti queat. Præter ea enim quæ habentur in præc. art., sequentia lectori commendamus (Qq. Dispp. q. un. de Charitate, a. 11 ad 2): “Sicut in causis efficientibus virtus primæ causæ manet in omnibus causis sequentibus, ita etiam intentio principalis finis virtute manet in omnibus finibus secundariis; unde quicumque actu intendit aliquem finem secundarium, virtute intendit finem principale: sicut

1.—De hac controversia cf. Gonet, Disp. II, a. 6.

medicus dum colligit herbas actu intendit conficere potionem, nihil fortassis de sanitate cogitans, virtualiter tamen intendit sanitatem propter quam potionem dat. Sic igitur cum aliquis seipsum ordinat in Deum sicut in finem, in omnibus quæ propter seipsum facit, manet *virtute* intentio ultimi finis, qui Deus est; unde in omnibus mereri potest, si charitatem habeat. Hoc igitur modo *Apostolus* præcipit, quod omnia in gloriam Dei referantur.¹ Eodem sensu intelligenda sunt verba (*de Malo* Q. IX, a. 2).² Tandem per illud solum meremur assequi finem ultimum seu Deum, per quod simpliciter et absolute in illum tendimus. Atqui per solos actus a charitate elicitos vel imperatos, sive actualiter sive virtualiter, in Deum *simpliciter* tendimus: siquidem actus virtutum infusarum, etsi Deum sub aliquo respectu particulari attingant, v. g. fides sub ratione veri revelati, spes sub ratione boni nostri, non tamen illum simpliciter absoluteque respiciunt, saltem moraliter et psychologice; *ontologica* enim tendentia illorum actuum in Deum, sicuti omnium rerum, ad meritum non sufficit. Charitas autem sola Deum ut est in se attingit.² Ergo.

3^a opinio probanda³ manet quæ exigat virtutalem saltem charitatis influxum in opera, ut meritoria sint vitæ æternæ: duo notabimus in hujus opinionis gratiam.—a) Primo, ad influxum illum virtutalem “sufficit quod aliquando actualiter omnes fines (proximi) in finem ultimum referantur, sicut fit quando aliquis cogitat se totum ad Dei dilectionem dirigere; tunc enim quidquid ad seipsum ordinat, in Deum ordinatum erit. Et si queratur quando oporteat actum referre in finem ultimum, hoc nihil aliud est quam querere quando oportet⁴ habitum charitatis exire in actum” (2 S. D. XL, Q. I, a. 5 ad 6).—b) Quocirca (et ex hoc opinio secunda vix differt in praxi a nostra) juxta Joan. a S. Thoma, Billuart, etc., influxus

1—Cf. quoque I, Q. XII, a. 6;—I, Q. XCV, a. 4;—I Cor. c. III, l. 2;—3 S. D. XXX, Q. I, a. 5;—4 S. D. XLIX, Q. I, a. 4, sol. 4;—*de Pot.* Q. VI, a. 9, c. et ad 3.

2—Cf. dicenda in Disp. VIII.

3—Ei subscribit S. Alph. de Lig. *Cont. hæc.*, Sess. VI, n. 84, et *Mor.*, l. V, n. 44.

4—Vid. auctores *Theologie moralis*.

III^a Opinio.
Promittat.

virtu
raro
desin
Co
sione
cent,
judic
per s
dens
forti
tuum
per n
volun
homo
et sic

So
queli

RE
bonun
opus
finem

Pro
habiti
charit

OB
charit

RES
C;...

conseq

Opt

magn

signur

subinc

tis, qu

volunt

tollitn

OB

1—1

virtualis charitatis reperitur in omni justo ex iteratis haud raro actibus amoris Dei ad quos *tenetur*, et sine quibus desinit esse justus.

Coronidis instar breviter indicandum est quo modo passionibus animæ, quæ imperio voluntatis quadamtenus subjacent, se habeant ad meritum.—*a*) Passiones, *prævenientes* iudicium rationis, ex quo dependet bonitas actus moralis, *per se* quidem minuunt laudem et meritum actus; *per accidens* tamen meritum augere possunt, in quantum sint occasio fortius volendi contrarium.—*b*) Passiones, *consequentes* rectum rationis iudicium, dupliciter se habere possunt; *primo* per modum redundantiæ, et sic passio signum est intensioris voluntatis et meriti; *secundo* per modum electionis, quando homo se ipsum ad passionem excitat ut promptius operetur, et sic passio adiutorium est meriti ¹.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Merces divina operi debetur. Atqui quælibet virtus est alicujus operis principium. Ergo.

RESP. *D. M* :... cuilibet operi, *N*; operi ordinato in Dei bonum sub ratione ultimi finis, *C*.—*D. m* :... per se ordinans opus in ultimum finem, *N*; sub imperio charitatis cujus est finem illum intendere, *C*.—*Neg. conseq.*

Proprium est habitus, ad quem pertinet finis, imperare habitibus respicientibus ea quæ sunt ad finem. Ejusmodi est charitas.

OBJ. 2.—Quantitas meriti ex labore dependet. Atqui charitas magis minuit quam augeat laborem. Ergo.

RESP. *D. M* :... ex labore quem parit magnitudo operis, *C*;... quem parit defectus operantis, *N*.—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

Opus aliquod potest esse laboriosum dupliciter: primo ex *magnitudine operis*, et labor hujusmodi, quando suscipitur, signum, est ferventioris charitatis, quæ ardua aggreditur, subindeque excellentioris meriti; secundo ex *defectu operantis*, quatenus unicuique difficile id est quod non prompta voluntate facit, et talis labor, merito adversus, a charitate tollitur.

OBJ. 3.—Illa virtus principaliter est merendi principium

¹—I-II°, Q. XXIV, a. 3.

cujus actus maxime meritorii sunt. Atqui hujusmodi est fides, uti patet in martyribus. Ergo.

RESP. C. M.—*D.m*:... per se, *N*; ratione charitatis per quam operatur, *C*.—*Neg. conseq.*

ARTICULUS V.

Utrum homo possit sibi mereri primam gratiam.

1° Determinato *objecto meriti* simpliciter et primo quod est vita æterna, ducimur ad considerandum objectum ejusdem ordinis *secundarium* quod est gratia, sive primum conferenda, sive augenda, sive consummanda.—Prima gratia, *absolute* et respectu *ipsius merentis* sumpta, præsentis dubii materiam præbet.

2° *Præsupponimus a) primam gratiam actualem* neque condigne neque congrue sub meritum cadere, prout constat ex Disp. IV, Q. I, a. 3 et C. G. III, 149.—*b)* At questio est de *prima gratia habituali*. Dum autem omnes theologi negant gratiam istam objectum esse meriti *de condigno* seu simpliciter, ex alia parte concedunt eam posse saltem aliquantulum cadere sub meritum *de congruo*.

Conclusio.—HOMO NON POTEST SIBI MERERI DE CONDIGNO PRIMAM GRATIAM JUSTIFICANTEM; ETSI DE CONGRUO ILLAM QUODAMMODO MEREATUR.

1^a *Pars* fundatur in *Conc. Trid.* (Sess. VI, c. 8), ubi docet gratis nos justificari, “quia nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam *promeretur*” (scil. simpliciter et de condigno).

Prob. dupliciter, nempe per exclusionem meriti tum *antecedentium*, tum *subsequentium* operum.

1° *Excluditur meritum condignum operum antecedentium.*—*a)* Ex *gratuitate* gratiæ. Quod homo meretur de condigno ei imputatur secundum debitum, quasi merces operum ejus. Atqui ratio gratiæ prorsus gratiæ repugnat debito operum; nam *ei qui operatur merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum* (Rom. IV, 4). Unde (*ibid.* XI, 6) Ap. magis inculcat illam repugnantiam: *Si*

autem
ea de r
est erg
debito
vobis, s
extollat

b) E
proport
gratiam
proport
tum qu
cum s
elevant

c) E
tur in s
diaboli,
tiæ. At
servus.

2° E
opera b
valorem
principi
ejus ter

2^a P
gratiæ j
fundatu
innixun

Sane
Aug. (n
nullum
pitius e
fidelis
a. 4 ad
tantum,

sunt su
disposit
ec conq
verbis u

1—Ep

autem gratia, jam non ex operibus. Ergo.—Legendus est ea de re *S. Aug.* qui (l. I de Gr. Ch. c. 22) ait: “Quomodo est ergo gratia, si non gratis datur? Quomodo est gratia, si *ex debito* redditur? Quomodo verum dicit Apostolus: *non ex vobis, sed Dei donum est; non ex operibus, ne forte quis extollatur?*”¹

b) *Ex altitudine gratiæ.*—Id quod essentialiter excedit proportionem naturæ nequit cadere sub merito non habentis gratiam. Atqui gratia, utpote *forma* divina, omnino excedit proportionem naturæ, videlicet tum operum pure naturalium, tum quoque operum initialiter supernaturalium quæ fiunt cum solo actuali Dei auxilio absque principio intrinseco elevante. Ergo.

c) *Ex impedimento peccati.*—Homo, quoadusque versetur in statu inimicitiae respectu Dei et servitutis sub potestate diaboli, non potest de condigno mereri a Deo mercedem gratiæ. Atqui existens in peccato inimicus est Dei et diaboli servus. Ergo.

2° *Excluditur meritum operum subsequentium.*—Nam opera bona, gratiam subsequentia, ab ea tanquam a principio valorem suum meritorium desumunt. Atqui repugnat quod principium operis meritorii sit simul, per modum mercedis, ejus terminus. Ergo.

2^a *Pars* concedit meritum quoddam *congruum* primæ gratiæ justificantis, non quidem in *jure amicabili*, ut aiunt, fundatum, siquidem peccati servus non est amicus Dei, sed innixum habitudini *dispositionis* ad formam.

Sane 1° ita sentiunt SS. DD. *Augustinus* et *Thomas.* *Aug.* (Ep. 105 al. 194 ad Sixt. n. 9) ait: “Neque enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat: Deus, propitijs esto mihi peccatori; et descendit justificatus merito fidelis humilitatis.” Et *S. Thomas* (2 S. D. XXVII, Q. I, a. 4 ad 4): “Indignum potest sumi dupliciter: vel negative tantum, et sic Deus dat gratiam indignis, quia his qui non sunt sufficienter ad hoc digni, sed tamen habent aliquam dispositionem ad recipiendum, ex quo dicuntur quodammodo *ex congruo* gratiam mereri.”—2° *Ratio* probativa ex his verbis ultro consequitur. Bona enim opera, puta actus fidei.

1—Eph. II, 8-9.

attritionis, etc, peccatorem disponunt ad justificationem. Atqui dispositio dicit *congruentiam* quamdam respectu formæ quam connaturaliter petit vel exigit. Ergo.

Ex dictis *duo colligantur*.—1° Licet primi actus salutare mereri quadantenus possint *de congruo* alias gratias actuales quæ media sint ad justificationem, non potest tamen homo eas mereri *de condigno*, sicuti nec ipsam justificationem.—2° Motus liberi arbitrii, qui requiruntur immediate ad infusionem primæ gratiæ, quatenus *dispositive* gratiam antecedunt, non nisi *congruitate* quadam eam emerentur. Quatenus vero a gratia procedunt in genere *causæ formalis*, jam non merentur gratiam, bene tamen et *de condigno* primum gradum gloriæ.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Juxta Aug. (in Præf. Ps. XXXI), fides meretur justificationem. Atqui justificatur homo per primam gratiam. Ergo.

RESP. *D. M* : et hoc ab Augustino prolatum est dum aliquando crederet initium fidei esse ex nobis, quod postea retractavit, *C* ; et hoc absolute est tenendum, *S. d.* : eo sensu quod actus fidei concomitans justificationem *congruitate* immediate dispositionis exigit gratiam, *C* ; quasi sit meritum *de condigno*, *N.*—*C. m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Deus non dat gratiam nisi dignis. Atqui non dicitur aliquis dignus aliquo dono nisi per meritum condignum. Ergo.

RESP. *D. M* : ...nisi iis qui prius digni fuerint, *N* ; nisi iis quos ipse infundendo gratiam dignos facit, *C.*—*C. d. m.* : ...dignus antecedenter... *C* ; dignus concomitanter secundum dispositionem ultimam quæ simul sit ad gratiam et ex gratia, *N.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Apud homines potest quis mereri donum jam acceptum, v. g. servus equum quo bene usus fuerit in bonum domini. Atqui Deus liberalior est homine. Ergo multo magis per subsequencia opera, etc.

RESP. *D. M* : ...potest quis mereri *proprietalem* doni jam accepti in *usum*, et hoc per industriam non proveniente a dono ipso, *C* ; potest mereri proprietatem rei jam absolute sibi donate, et quidem per bonum opus proveniens ab illa re eo modo quo opera nostra meritoria proveniunt a gratia, *N.*—*C. m.*—*Neg. conseq.*

ARTICULUS VI.

Utrum homo possit alteri mereri primam gratiam.

Compertum omnibus est hominem, gratia et charitate instructum, posse pro altero *satisfacere* (Suppl. Q. XIII, a. 2); imo Christum de condigno et *ex rigore justitiæ* pro hominibus salutem promeruisse. Hinc dubitandi occasio, *utrum* et *quomodo* homo jam *justificatus* primam gratiam *alteri* mereri valeat.

Conclusio. — JUSTUS (EXCEPTO CHRISTO) NON POTEST ALTERI MERERI PRIMAM GRATIAM DE CONDIGNO, BENE TAMEN DE CONGRUO.

1^a *Pars* prob.—1° Ex *Daniele* precante Deum pro populo Judaïco (IX, 18): *Neque enim in justificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.*—2° Meritum *de condigno* esse debet juxta legem divinæ præordinationis et motionis Dei efficacitatem. Atqui Deus, de facto saltem (quidquid sit de potentia absoluta), non ordinat neque movet opera justorum nisi ut sibi ipsis mercedem de condigno mereantur. Ergo. *Min. decl.* ex discrimine inter *gratiam adoptionis* et *gratiam capitalem*: nam gratia adoptionis, qua justii informantur, in hoc a capitali differt, quod illa, utpote particularis, ordinatur solum ad perficiendum subjectum in quo est; capitalis vero, qua Christus constituitur caput Ecclesiæ et salutis humanæ auctor, influxum suum ad omnes homines extendit, juxta illud Ap. (Heb. II, 10): *Decebat eum...qui multos filios in gloriam abduxerat, auctorem salutis eorum, per passionem consummare.*—3° Huc pertinent verba *S. Leonis M.* (ep. 97 al. 165 ad Leonem, c. 2): "Quamvis multorum sanctorum in conspectu Domini pretiosa mors fuerit, nullius tamen insonantis occisio redemptio fuit mundi. Acceperunt justii, non dedere coronas, et de fortitudine fidelium exempla nata sunt patientiæ, non *doma justitiæ.*"

2^a *Pars* tuetur meritum *de congruo* se tenens non solum ex parte operis, sed etiam ex parte personæ Deo gratæ, prouti constat ex articulo *communions sanctorum*, quem in Symbolo profitemur, et ex *praxi Ecclesiæ* orantis pro Paganis, Judæis et hæreticis.

Sane 1° legimus (Matth. IX, 2): *Videns Jesus fidem illorum* (qui offerebant ei paralyticum), *dixit paralytico: Confide, fili; remittuntur tibi peccata tua*; unde fides de congruo hanc peccatorum sanationem meruit. Eodem spectat illud (1 Joan. V, 16): *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem*(scil. si non sit obduratus in malo).—2° *Exemplis* idem suadetur. *Stephanus* enim precibus meruit conversionem S. Pauli, juxta illud *Aug.* (Serm. 4 de Sanct.): “ Si martyr *Stephanus* non sic orasset, *Ecclesia* Paulum hodie non haberet; ” et omnes norunt *S. Monicam* filium Augustinum multo lacrymarum semine Christo genuisse.—3° Pulcherrimam *rationem* exhibet (h. loc.) *D. Thomas* ex lege *amicitiæ*: “ Merito congrui, inquit, potest aliquis alteri mereri primam gratiam. Quia enim homo in gratia constitutus implet Dei voluntatem; congruum est secundum amicitiae proportionem ut Deus impleat hominis voluntatem in salvatione alterius: licet quandoque possit habere *impedimentum* ex parte illius cujus aliquis sanctus justificationem desiderat.”

Duo *subjiciemus*.—*a*) *Primo*, cum meritum illud de congruo fundetur in proportione amicitiae et charitatis, patet quam recte, ipso Ecclesiae sensu, tribuatur sanctioribus viris in gratiam peccatorum summa quaedam meritorum mediationisque efficacia, quæ in B. Virgine et Deipara *Maria* veluti *omnipotentia supplex* commendatur.—*b*) Attamen, *secundo*, duritia humani cordis, ordinarie loquendo et secundum divinae Providentiae consilia, efficere potest ut meritum illud *non sit infallibile*; quod Deus ipse testatus est (Jer. XV, 1): *Si steterit Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum*.

Solv. obj.—**OBJ. 1.**—Orationes justorum etiam pro aliorum salute efficaces sunt; nam dicitur (Jac. V, 16): *Orate pro invicem ut salvemini: multum enim valet deprecatio justi assidua*. Atqui salus fit per gratiam. Ergo.

RESP. D. M....efficaces sunt efficacia *impetrationis* quæ misericordiae Dei inmittitur, *C*; efficacia *condignitatis* quæ inmittitur justitiae, *N*.—*C. m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Legitur (Luc. XVI, 9): *Facite vobis amicos (per bona opera) de mammona (divitiis) iniquitatis, ut, cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula*.

Atqui

tiam.
RES
merito
tor sit
grati p
—Neg

Utrum

Diet
nunc q
suppos
hominCon
NEM PE
MERITO
DAM CO
I. P.Irid. (C
homincitra co
Sane
cadit s
averter
omnesErgo —
motion
gratie
post la
interru
bet ne
(ut scit
sibi in
sequen
reparat

Atqui nullus recipitur in æterna tabernacula nisi per gratiam. Ergo.

RESP. *D. M.*:... et sensus est divitem jam justificatum ex merito condigno exercitæ misericordiæ salvari, vel (si peccator sit) ex impetratione et merito congruo bonorum operum grati pauperis primam gratiam accipere, *C*; secus, *N.*—*C.m.*—*Neg. conseq.*

ARTICULUS VII.

Utrum homo possit sibi mereri reparationem post lapsum.

Dictum est de merito respectu gratiæ absolute primæ; nunc questio movetur, utrum gratia prima *hypothetice*, seu supposito lapsu, per meritum restaurari valeat.—Agitur de homine justo, quamdiu justus est et salutariter operatur.

Conclusio.—JUSTUS NON POTEST SIBI MERERI REPARATIONEM POST LAPSUM FUTURUM, NEQUE MERITO CONDIGNO, NEQUE MERITO CONGRUO STRICTE SUMPTO, AT POTEST SECUNDUM QUAMDAM CONGRUENTIAM LATIUS ACCEPTAM.

1^a Pars, negans meritum condignum, fuleitur verbis Conc. Trid. (Sess. VI, c. 8) supra citatis, quibus edocemur gratiæ hominem justificari, juxta ipsam Apostoli doctrinam, ideoque citra condignitatem operum. Est igitur assertio certa.

Sane vero *1° impossibile est Deum oblivisci ejus quod cadit sub merito condigno.* Atqui (Ezech. XVIII, 24) si averterit se justus a justitia sua et fecerit iniquitatem... omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur. Ergo.—*2° Ratio meriti de condigno dependet maxime ex motione seu ordinatione divini gratiæ.* Atqui motio prioris gratiæ non se extendit usque ad hoc quod homo reparatur post lapsum. Ergo *Min.* evincitur ex eo quod motio illa interruptitur per sequens peccatum; quæ interruptio prohibet ne homo reperiat in statu condigno mercede. Atqui (ut seite notat *Cajetanus*) nemo meretur aliquid exhibendum sibi in statu indigno mercede. Ergo.—*3° Conf. ex falsa consequentia:* quippe si homo justus posset ex justitia mereri reparationem post lapsum, teneretur Deus illum in pristinam

dignitatem reparare. Ergo qui semel justus fuit, infallibiliter salvaretur: quod patet esse a vero alienum.

2^a Pars quoque negat meritum congruum stricte sumptum seu fundatum in jure amicabile, nec nisi vocetenus ei contradicit Bellarminus (I. V, c. 22).—Ratio est, quia meritum de congruo strictum importat jus quoddam ad præmium ex titulo amicitie. Atqui justus per peccatum sequens amittit amicitiam cum Deo ideoque omne jus amicabile, impedimentum meriti inducens duplici ratione, prout ipse est et merens et cui meretur. Ergo.—Hoc jure amicabilei justus, in justitia manens, potest alteri tantum stricte de congruo mereri reparationem post lapsum.

3^a Pars sequitur quæ meritum congruum late sumptum admittit, innixum impetrationi et cuidam convenientiæ bonorum operum præcedentium; prout ipse S. Thomas concedere videtur (in Feb. VI, lect. 3).—In hunc sensum quadrant verba prophetæ Jehu ad Josaphat regem Judææ (2 Paralip. XIX, 2-3): *Impio prebes auxilium et his qui oderant Dominum amicitia jungeris, et ideo iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te; nec non oratio Psalmistæ (Ps. LXX, 10): "Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me."*

Solv. obj. (cont. 1^{am} et 2^{am} p.)—**Obj. 1.**—Illud quod juste a Deo petitur sub merito condigno cadere videtur. Atqui nihil justius a Deo petitur quam reparatio post lapsum. Ergo.

RESP. D. M....quod juste petitur quasi titulo justitiæ, *U*; quod juste petitur quasi tendens ad justitiam et titulo Dei misericordiæ...*N.*—*C. d. m.*, eodem sensu.—*Neg. conseq.*

Obj. 2.—Multo magis homini operanti prosunt opera sua quam alii. Atqui homo potest alteri mereri stricte de congruo reparationem post lapsum. Ergo.

RESP. D. M....dummodo non sit impedimentum ex parte merentis, *C*; non obstante quocumque impedimento, *N.*—*D. m.*: homo justus et manens in sua justitia...*C*; a justitia delapsus, *N.*—*Neg. conseq.*

Obj. 3.—Qui aliquando fuit in gratia sibi per bona opera vitam æternam meruit. Atqui ad vitam æternam non potest quis pervenire nisi reparetur post lapsum. Ergo.

RESP. D. M....quod meritum per peccatum sequens sus-

pendi pe
N.—C.7
1° Qu
nam (ni
extrema
quandog
minus r
gloriæ co
majus i
meretur
a consec
suis effe

Utr

Cum h
et ire d
aliud Se
justificet
bus surg
gendum
theological
consociar
Theolo
merito g
gnum es
meritum
Modo pos
sententia

Concl
AUGMENTU
tum inver
eomumer
vere seu s
1° Sign

pendi potest, *C*; quin illud impediri ac suspendi contingat, *N.—C.m.—Neg. conscq.*

1° Quidam dixerunt neminem mereri *absolute* vitam æternam (nisi per actum finalis gratiæ), sed solum *sub conditione* extremæ perseverantiæ. Quod irrationabile est: siquidem quandoque *ob ægritudinis oppressionem* actus ultimæ gratiæ minus meritorius est quam præcedentes; quantitas autem gloriæ commensuratur omnibus meritis secundum id quod majus fuerit in ipsis.—2° Itaque quilibet actus charitatis meretur *absolute* vitam æternam, at peccato præpediri potest a consecutione mercedis, sicut causæ naturales impeditæ a suis effectibus deficiunt.

ARTICULUS VIII.

Utrum homo possit mereri augmentum gratiæ vel charitatis.

Cum homo moneatur *ascensiones in corde suo disponere et ire de virtute in virtutem* (Ps. LXXXIII, 6-7), juxta aliud Scripturæ verbum (Apoc. XXII, 11) "*Qui justus est, justificetur adhuc*", præsens dubitatio sponte ex præcedentibus surgit.—Gratiæ autem vel charitatis *augmentum* intelligendum est cum profectu *omnium virtutum infusarum*, sive theologialium, sive moralium, quæ intimo vinculo gratiæ consociantur.

Theologi quidem omnes admittunt augmentum gratiæ sub merito *generatim* cadere.—At meritum *proprie condignum* esse negavit olim *S. Bonaventura*, concedens solum meritum congruum, etsi in suo genere perfectissimum.—Modo post, *D. Thomam* et *Conc. Trid.*, concors Doctorum sententia oppositum tenet.

Conclusio.—POTEST HOMO JUSTUS MERERI DE CONDIGNO AUGMENTUM GRATIÆ ET VIRTUTUM.—Id satis expresse definitum invenitur (*Trid.* Sess. VI, c. 32), ubi augmentum gratiæ connumeratur inter ea quæ justificatus homo bonis operibus *vere* seu simpliciter et de condigno meretur.

1° Signatim favent *Scripturæ* eloquia.—Dicitur enim

(2 Cor. IX, 8-11): *Potens est Deus omnem gratiam abundare facere in vobis... multiplicabit semen vestrum et augebit incrementa frugum justitiae vestrae, ut in omnibus locupletati abundetis*; quibus verbis ostenditur justitiam augeri *necessitate morali* condigni meriti, sicuti physica lege et necessitudine fruges ex agricultura prodeunt. Rursus (Jae. II, 21-22): *Abraham, pater noster, nonne ex operibus justificatus est... et ex operibus fides consummata est?* Ubi illud *ex operibus*, juxta biblicum loquendi usum, merendi vim demonstrat.

2° Accedit Augustini auctoritas qui (Tr. 5 in Ep. Joan.) implicite saltem eandem doctrinam tradit; ait vero (Tr. 74 in Joan. n. 2): "Restat ut intelligamus Sp. Sanctum habere qui diligit, et habendo mereri ut plus habeat, et plus habendo plus diligat." Porro meritum sine addito rectius accipitur pro merito *simpliciter* seu de condigno.

3° Presto est efficax ratio—Illud cadit sub merito condigno ad quod ordinatio et motio gratiae, formaliter et effective influentis, se extendit. Atqui motio haec non solum se extendit ad vitam aeternam, sed etiam ad augmentum gratiae et virtutum. Ergo, Min. prob. Motio alicujus moventis non solum se extendit ad ultimum terminum motus, verum etiam ad totum progressum in motu. Atqui terminus motus gratiae est vita aeterna; progressus autem accipitur secundum augmentum gratiae et virtutum, quod apte describitur (Prov. IV, 18): *Iustorum semita, quasi lux splendens, procedit et crescit usque ad perfectam diem, seu plenam gloriae illuminationem.* Ergo.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Ei qui praemium jam meruit non debetur alia merces. Atqui justus certe praemiatur vita aeterna. Ergo augmentum gratiae non cadit sub merito.

RESP. *D. M.* ...ei qui praemium meruit par modum ultimi termini...*C.*; per modum termini medii, *N.*—*C. m.*—*Neg. conseq.*

1° Praemium est terminus meriti. Terminus autem ille duplex esse potest, *ultimus* et *medius*, prout voluntas intendens finem vario meriti progressu illum assequatur. Unde merces ultima, nedum excludat, potius praesupponit mercedem mediam veluti rationem majoris perfectionis finalis acquirendae.—At vero 2° qui suis operibus solum favorem

hum
tuer
(Ma
O
grati
R
virtu
O
nitat
est, c
R
de fa
per c
consc
Qu
sicut
quem
temp
debit
actum
VIII

1°
perse
tiam c
et qu
b) Co
singul
cessa,
Pente
c) Ho
contin

humanum prosequitur, quasi ultimum in eo finem constituens, is nullam aliam mercedem recipiet, juxta illud (Matth. VI, 2): *Receperunt mercedem suam.*

OBJ. 2.—Nulla causa producit effectum majorem se. *Atqui* gratia vel charitas est causa meriti. Ergo.

RESP. D. M.:...effectum majorem se quoad proportionem virtutis, C; quoad quantitatem, N.—C.m.—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Gratia, si augetur, per quemlibet actum a charitate procedentem augeri deberet. Atqui id inconueniens est, cum nonnulli actus meritorii parum sint ferventes. Ergo.

RESP. D. M.:...augeri deberet vel de jure vel de facto, C; de facto statim, S.d: per quemlibet actum intensiorem, C; per quemlibet actum etiam remissiorem, N.—C.d.m.—*Neg. conseq.*

Quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ, sicut et gratiæ consummationem quæ est vita æterna. At, quemadmodum vita æterna non statim redditur, sed suo tempore, ita nec gratia seipso statim augetur, sed tempore debito, cum scilicet aliquis sufficienter fuerit dispositus per actum intensiorem ad gratiæ augmentum.—Vid. infra, Disp. VIII, de augmento charitatis.

ARTICULUS IX.

"Utrum homo possit perseverantiam mereri"

1º a) Agitur hic de perseverantia viæ, distincta contra perseverantiam gloriæ, vi cujus liberum arbitrium per gratiam consummatam indeclinabiliter determinatur ad bonum, et quam justus una cum gloria de condigno meretur.—

b) Communi autem perseverantiæ nomine non intelligitur singularis illa in bono confirmatio¹ aliquibus tantum concessa, ut B. M. Virgini, S. Joan. Baptistæ et Apostolis post Pentecosten, sed donum pertinens ad omnes predestinatos.—

c) Hoc donum describi potest "actualis et uniformis quedam continuatio liberi arbitrii in esse gratiæ, ex divina coopera-

1—Cf. de Ver., Q. XXIV, a. 9.

tione, usque in finem consequendæ beatitudinis."—d) Quamvis autem jam (Disp. II, Q. un., a. 10) dixerimus de perseverantia finali ut *gratia* ad eam *necessaria* adstrueretur, locus nunc datur denuo quaerendi de eadem perseverantia secundum ejus habitudinem ad *meritum*.

2° Præsens doctrina demonstranda assumitur contra hæresim *Semipelagianam* quæ ferebat hominem mereri non modo initium fidei, sed etiam perseverantiam finalem, quæque suos sectatores in tantam duxit absurditatem ut assererent Deum, ex prævisione meriti vel demeriti *mere futuribilis*, quosdam infantes præripere ex hoc mundo cum baptismo et alios damnare.

3° Concedunt omnes theologi justum non posse mereri, nec de congruo, *inchoationem perseverantiae*, quæ manifeste pendet ex primo auxilio efficaci præsupponendo cuilibet merito; at circa *progressum* et *consummationem* perseverantiae, etsi omnes unanimes sint in negando merito *condigno*, non desunt qui cum *Suarez* (I. XII, c. 38) meritum *congruum* admittant.—Quid sentiat *S. Thomas*, modo aperietur.

Conclusio 1^a.—JUSTUS NON POTEST MERERI DE CONDIGNO PERSEVERANTIAM FINALEM.—Id de fide vel saltem fidei proximum esse constat ex *Trid.* (Sess VI, cap. 13 et can. 16, 22, 32); nam (can. 16) vocatur perseverantia antonomastice "magnum donum" et (can. 32) justus asseritur vere mereri, inter alia, vitæ æternæ consecutionem, *si tamen in gratia decesserit*, quasi decedere in gratia meritum illud effugiat.

Revera 1° a) nusquam in Scripturis perseverantia finalis promittitur justis tanquam merces operum condigna; imo monemur ut eum metu et vigilantia salutem operemur (1 Cor. X, 12): "Qui se existimat stare, videat ne cadat."

b) Præterea doctrina presentis concl. intime connectitur cum altera, alias a nobis exposita (*de Deo*, Disp. VI, Q. II, a. 3), circa *gratuitatem* immediatam *prædestinationis* ad gratiam efficacem et gloriam, necnon cum iis quæ disseruimus supra (Disp. II, Q. un., a. 10) de necessitate *specialissimi auxilii* ad perseverandum usque in finem.—c) Amplius, omne quod homo de condigno meretur a Deo, id *infallibiliter consequitur*, nisi peccato impediatur. Atqui non impediri peccato pertinet ad finalis perseverantiae bonum. Ergo quicumque

debet quod facit
 nisi est habitus deo
 me gratiam in, quod
 si cadit deus, me
 sine perseverantia
 ad gratiam ad faciendo
 etiam.

meretur
 tione neq
 rientia, i
 persevera

2° Suc
 qui, post
 illud don
 et inchoa
 secundur
 tissimam
 centissim

3° Rat
 cadit sub
 arbitrii d

statui me
 pium sta
 via, licet
 divinam a
 natio illor

rantia for

in majori

yativa gr

que se ter

tur ut be

termini. U

adversa e

versatile

Concl

PROPRIE,

TAMEN PO

Præsupp

impetratio

aliquem a

litate; m

vel propo

nata (mer

plet danti

1^a Par

quî (in h

sumptum.

ergo per

ergo per

ergo per

ergo per

ergo per

ergo per

ergo per

ergo per

ergo per

ergo per

sertim ex ratione contra meritum de condigno, militant etiam contra meritum de congruo proprie acceptum.—c) Si quod autem meritum de congruo *improprium* admitti velit, eo quia bona opera quadamtenus *disponunt* ad perseverandum, saltem dici non potest meritum istud infallibile, ut ipse Suarez (l. XII, c. 38, n. 14) fatetur et probat ex defectu promissionis divinae.

2^a Pars 1° innititur verbis *S. Thomae* (resp. ad 1): "Perseverantiae donum aliquis petendo a Deo impetrat vel sibi vel alii, quamvis sub merito non cadat." Quibus praeverat *S. Aug.* (l. de Don. persev. c. 6): "Hoc Dei donum *suppliciter* emereri (seu obtineri) potest; sed cum datum fuerit, amitti contumaciter non potest."—2° Id a nobis potest impetrari ad quod petendum Deus ipse nos inducit: porro hujusmodi est perseverantia, ut docet idem *Aug. (op. cit. c. 2)*: "An quisquam eorum est (sanctorum) qui non sibi poscat a Deo ut perseveret in eo, cum ipsa oratione quae Dominica nuncupatur, quia eam Dominus docuit, quando oratur a sanctis, nihil pene aliud quam perseverantia posci intelligatur?"—3° Oratio, debitis vestita conditionibus, efficax quidem est; at inter conditiones illas habetur ut sit oratio perseverans. Quocirca eatenus homo infallibiliter sibi impetrat perseverantiam finalem, quatenus in orando cum Dei gratia jugiter perseveret¹: quod et diligenter attendendum, et pie meditandum, et studiose praedicandum est.

Solv. obj. (cont. 1^{am} concl.).—OBJ. 1.—Magis est non posse peccare quam non peccare. Atqui homo de condigno mereri potest impeccabilitatem gloriae: ergo et perseverantiam viae.

RESP. C. M.—D. m. ... quatenus vita aeterna, cui impeccabilitas illa necessario convenit, se habet sicut terminus actus meritorii, C; quasi eadem sit habitudo perseverantiae gloriae et perseverantiae viae ad liberum arbitrium, N.—Neg. conseq. *ascendit oratio et descendit commiseratio*, S^r: *Ph. de la Hire du O. Montabré "Sur la prière", - un chef-d'œuvre.*

1—Cf. S. Alph. de Liguorio (*Magn. prec. adjum.*, P. I, c. 3, n. 3).—Optime sane Bellarminus (*de Justif.*, l. III, c. 13): "Non enim perseverantia res est ejusmodi quae uno die peti et accipi possit, sed *quotidie petenda est ut quotidie detur*, et sic tandem fiat ut in finem usque perseveremus."

Eodem modo gratiae.

OBJ. 2.—Quae necessaria ad imperium ad vitam aeternam.

RESP. D. M.—Magis sunt objectum N; ad ejusmodi N; impetrabilis.

Utrum

1° Bonum secundum quod consistit in ut (Ps. LXXII, 2) secundario videntur. Bonum rationale seu sub praecedentibus, spectu boni si conclusimus b plerumque etiam secundum quod sub merito cadit.

2° Nota est dicentium omnium malum hominibus licet docet philosophia Opifex condita immediate oratione S. Thomae comp.

Conclusio RESPECTU UTRUMQUE MERITO SUPERNI. Nam 1° bonum

Eodem modo solvi poterit objectio petita ex augmento gratiæ.

OBJ. 2.—Qui potest mereri finem potest mereri media necessaria ad illum. Atqui perseverantia est medium necessarium ad vitam æternam quam meremur. Ergo.

RESP. D. M :...quælibet media, N ; media quæ esse possunt objectum meriti, C.—D.m :...ad meritum vitæ æternæ, N ; ad ejus consecutionem, S.d : et proprie cadit sub merito, N ; impetrabilis est, C.—*Neg. conseq.*

ARTICULUS X.

Utrum temporalia bona cadant sub merito.

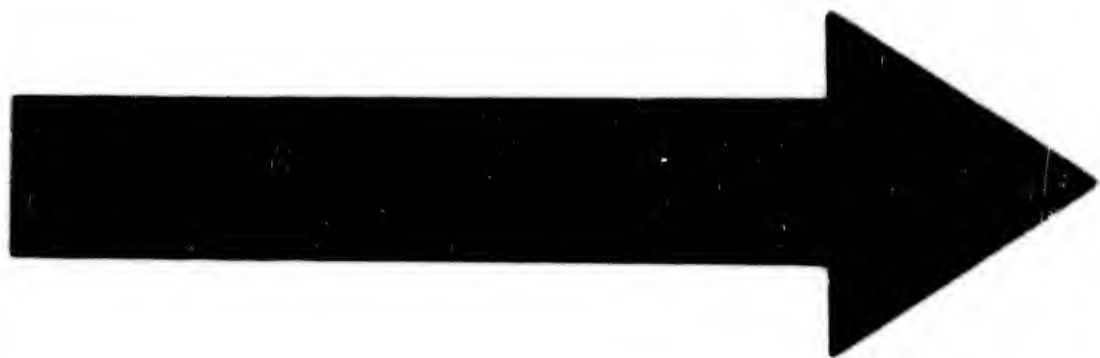
1° Bonum hominis duplex est, unum *simpliciter*, aliud *secundum quid*.—a) Bonum hominis simpliciter *primario* consistit in ultimo et supernaturali fine, secundum illud (Ps. LXXII, 27): *"Mihî autem adharere Deo bonum est."* *secundario* vero in omnibus iis quæ ad hunc finem conducunt. Bonum hominis *secundum quid* est bonum temporale seu sub particulari et deficienti ratione sumptum.—b) In præcedentibus, ab art. 2 usque ad 9, egimus de merito respectu boni *simpliciter* tum primarii tum secundarii ; et conclusimus bona ista cadere sub merito supernaturali et plerumque etiam de condigno. Nunc queritur de bono *secundum quid* et temporali, videl. num et quomodo ipsum sub merito cadat.

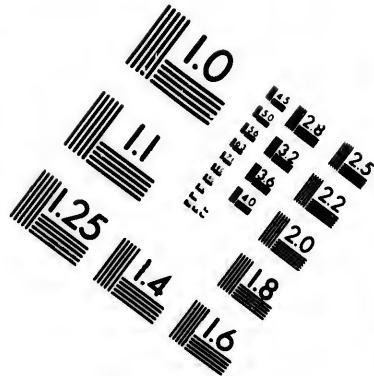
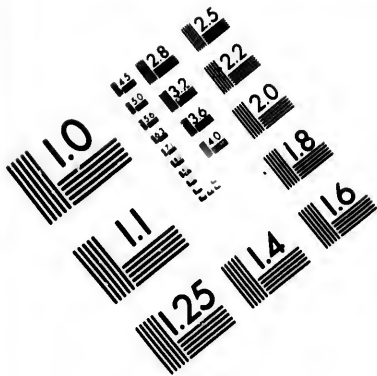
2° Nota est vesana positio *Marcionis* et *Manicheorum* dicentium omnia temporalia ex malo principio prodiisse et in malum hominis necessario converti ; dum e contrario catholica docet philosophia cuncta hæc materialia, ab uno cœlesti Opifice condita, in usum et profectum creaturæ rationalis immediate ordinari. — Duabus conclusionibus doctrinam *S. Thomæ* comprehendemus.

Conclusio 1^a. — BONA TEMPORALIA, SPECTATA SECUNDUM RESPECTUM UTILITATIS AD VITAM ÆTERNAM, CADUNT SUB MERITO SUPERNATURALI ET DE CONDIGNO.

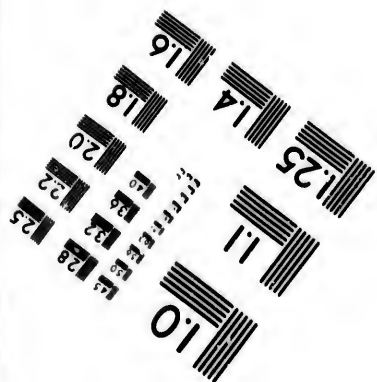
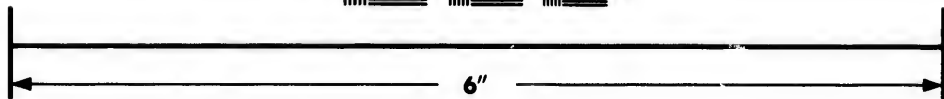
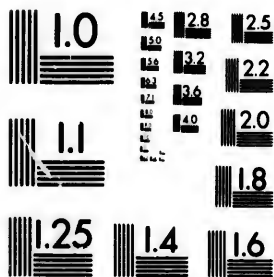
Nam 1° bona temporalia utilia esse possunt ad diversa

tant etiam
Si quod
lit, eo quia
ndum, sal-
ose Suarez
tu promis-
: "Perse-
el sibi vel
præiverat
m suppli-
um fuerit,
test impe-
orro hujus-
cit. c. 2):
oi poscat a
Dominica
tur a sanc-
gatur?"—
idem est ;
rseverans.
at perseve-
tia jugiter
pie medi-
s est non
condigno
perseveran-
ni impecc-
terminus
severantia
N.—*Neg. conseq.*
tio, s^o q^o h.
chef-d'œuvre.
e. 3, n. 3).—
Non enim
cipi possit,
n fiat ut in

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

18
20
22
25

10
11

virtutum opera, praesertim charitatis et misericordiae, quibus perducimur in vitam aeternam, ideoque sub hoc respectu media dici debent finis illius assequendi. Atqui eadem ratione qua quis meretur finem, mereri etiam potest media quae sub merito cadere queant. Ergo post acceptam primam gratiam, homo, sicuti et vitam aeternam et augmentum gratiae et profectum virtutum de condigno meretur, ita quoque merito supernaturali et condigno tantum a Deo de bonis temporalibus consequitur quantum sibi expediat ad salutem et Dei gloriam.

2° Huc referri possunt verba *Scripturae* (Ps. XXXIII, 11): *Inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono;* (Ps. XXXVI, 25): *Non vidi justum derelictum, nec semen ejus quaerens panem;* necnon illud Ap. (1 Tim. IV, 8): *Pietus ad omnia utilis est, promissionem habens vitae quae nunc est et futurae.*

3° Ut recte observat Em^{us} Satolli (in h. art.), interdum fieri poterit ut justus quodammodo mereatur *paupertatem* potius quam divitias, non ita tamen quod *necessaria* ei desint ad exequenda officia divinitus sibi commissa. Dicitur enim (Matth. VI, 33): *Quaerite primum regnum Dei et justitiam ejus; et haec omnia adjicientur vobis.*

Conclusio 2^a.—BONA TEMPORALIA SPECTATA SECUNDUM SE, LICET NON CADANT SUB MERITO SUPERNATURALI ET SIMPLICITER, POSSUNT TAMEN CADERE SUB MERITO NATURALI ET SECUNDUM QUID.

1^a *Pars patet*: siquidem meritum et praemium esse debent ejusdem ordinis. Atqui bona temporalia, secundum se spectata, non egrediuntur limites ordinis naturalis. Ergo.

2^a *Pars prob.*—1° Sunt homines naturaliter a Deo moti ad aliqua temporaliter agenda, in quibus suum propositum, favente Providentia, consequuntur. Atqui consecutio haec bonorum temporalium, tum naturali bene libereque operantium virtuti, tum favori divinae Providentiae attribuenda, rationem praesertim naturalis mercedis. Ergo. Min. decl. ex proportionis lege; sicuti enim vita aeterna est simpliciter praemium operum justitiae per respectum ad motionem Dei supernaturalem, ita congruit ut bona temporalia, secundum se sumpta, tanquam merces retribuatur libere operantibus, sub naturali Dei motionem, ad illa prosequenda.

2° Id fieri potest, etiam si homines, quorum laudantur bona opera, recta intentione careant. Hujus rei præclarum exstitit specimen in Nabuchodonosor, rege Babylonis, qui expugnavit Tyrum, non quasi volens servire Deo, sed ut sibi dominium usurparet (resp. ad 2); nam (Ezech. XXIX, 19): *Erit merces exercitui illius...dedi ei terram Ægypti, pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus.*—Hinc S. Thomas (2 S. D. XXVII, Q. I, a. 4): “Opera bona ante donum gratiæ facta præmio suo sibi proportionato non carent; causant enim quamdam habilitatem ad gratiam, et secum etiam quamdam honestatem, et jucunditatem, et pulchritudinem habent, in quibus præcipue eorum præmium consistit; et aliqua etiam per accidens causant, ut bonorum temporalium affluentiam, aut aliquid hujusmodi: quia frequenter, ut *Greg.* dicit (Mor. l. V, c. 1), Deus in hoc mundo remunerat eum qui præmium future gloriæ non meretur, ut sic nullum bonum irremuneratum inveniatur.”

3° a) In antiquitate celebre refertur *exemplum* tum ab *Aug.* (de Civ. Dei, l. V, c. 15-16) tum a *D. Thoma* (de Reg. Principum, l. III, c. 4-6) de *Romunis*, qui ex amore patriæ, justitiæ zelo, civilique benevolentia meruerunt ut mundum subjugarent cunctisque fere gentibus imperii sui leges imponerent.—b) Recentiori ætate, idipsum sentiendum est de illis florentibus populis qui, etsi a vera religione aberrantes, nihilominus non videntur virtutibus naturalibus et civicis omnino destituti, subindeque potuerunt vi animi, ingenii artibus, mira quadam ac stupenda activitate, promereri a Deo opes, divitias, terrenamque potestatem et gloriam. His vero maxime congruit Evangelii dictum: *Receperunt mercedem suam.*

Solv. obj.—OBJ. 1.—Illa quæ cadunt sub merito non similiter se habent ad omnes. Atqui bona temporalia, sicut et mala, aequèveniunt bonis et malis (Eccle. IX, 2). Ergo.

RESP. *D.M* ... i. e. non casu accidunt, *C*; non contingunt secundum naturalem Providentiæ cursum, nisi tamen divini Prædestinationis ordo derogationem requirat, *N.*—*D.m* ... quoad substantiam et secundum naturalem Providentiæ cursum, *C*; quoad finem in quem destinantur a Deo et secundum Prædestinationis dispositionem, *N.*—*Neg. conseq.*

Omnia æque eveniunt bonis et malis quantum ad ipsam *substantiam* bonorum vel malorum temporalium et spectato communi *Providentiæ* ordine; quem tamen ordinem Deus in gratiam cœlestis *Prædestinationis* mutare potest et aliquando immutat.—Quantum vero ad *finem*, non æqua est omnium habitudo ad bona illa et mala, quoniam boni per hujusmodi manuducuntur ad beatitudinem, non autem mali. Ideirco quæ apud malos vi tantum causarum naturalium contingunt, apud justos insuper judicanda sunt ex ordine Dei prædestinantis mediaque etiam de se temporalia ad hunc Prædestinationis finem coaptantis ¹.

OBJ. 2 (cont. 1^{am} p. 2^æ concl.).—Quod promittitur ut præmium justitiæ cadit sub merito simpliciter. Atqui temporalia bona promissa sunt in V. T. sicut merces justitiæ, ut patet ex (Dent. XXVIII). Ergo.

RESP. *D.M*: Quod promittitur ut præmium justitiæ moralis et religiosæ...*C*; ut præmium justitiæ legalis, figurativum majoris boni futuri, *N*.—*C.d.m* :...sicut merces justitiæ moralis et religiosæ, *N*; sicut merces justitiæ legalis et ad præfigurandum bona spiritualia quæ implentur in nobis, *C*.—*Neg. conseq.*

Temporalia bona promissa in V. T. erant merces justitiæ legalis et exterioris, quin necessario justitiam moralem et supernaturalem in populo supponerent. Per hæc autem bona terrestria, de se sub merito *secundum quid* tantum cadentia, non solum carnalis Judæorum populus inducebatur ad observationem V. Legis, sed insuper præfigurabantur bona spiritualia quæ nobis ex gratia Christi et N. Legis impletionem, secundum meritum *simpliciter*, obveniunt ².

OBJ. 3.—Bonum se habet ad meritum, sicut malum ad demeritum. Atqui propter peccati demeritum aliqui ex Dei justitia puniuntur temporalibus pœnis, ut constat de Sodomitis (Gen. XIX). Ergo.

RESP. *D. M* :... aliquo modo, *C*; omni ex parte, *N*.—*D. m* : et ideo etiam secundum meritum simpliciter nonnulli conse-

¹—Cf. *de Deo*, Disp. VI, Q. I, a. 2 ad 5.

²—Cf. S. Aug. c. Faustum, l. IV, 2;—S. Thoma. I-II^æ, Q. CVII, a. 1 ad 2.

quantur bona temporalia, ad virtutem ordinabilia, *C*; frequentius Deus immutat communem naturæ cursum quo mala, sicut et bona, temporalia justis cedunt, *N. — Neg. conseq.*

Probitas non semper bona temporalia exposcit; nam mala, quæ pœnalia tantum sunt impiis per ea non adjutis ad salutem, possunt esse medicinalia pro justis eisque ad vitam æternam utiliora quam bonorum terrestrium affluentia.

d ipsam
spectato
em Deus
potest et
æqua est
boni per
em mali.
aturalium
ex ordine
ad hunc

ttitur ut
tqui tem-
justitiæ,

tiæ mora-
gurativum
stitiæ mo-
llis et ad
in nobis,

es justitiæ
oralem et
ntem bona
a cadentia,
r ad obser-
bona spiri-
mpletionem,

malum ad
ui ex Dei
t de Sodo-

V. — D. m :
ulli conse-

e, Q. CVII,

Summi, 10 April 1916.

PARS TERTIA

DE VIRTUTIBUS INFUSIS

PROEMIUM

Exacta tractatione de gratia, syntheticus ordo nos ducit ad considerandum *virtutes* aliaque affinia munera, quae ex illa velut ex proprio fonte dimanant.—Antequam autem orationem ordiamur de virtutibus theologicis, quae precipuum inter virtutes locum obtinent, nonnulla praemittere iuverit ex D. Thomae doctrina¹ circa virtutes *generatim sumptas*.

I. **Notio generica virtutis** (Q. LV-LVI).—Nomen virtutis, a *virtu*, in quo vis excellit, derivatum, communiter significat complementum quoddam potentiae. Et quamvis quandoque ecclesiastico usu sumatur pro *actu* vel *objecto* potentiae virtuose, v. g. (Matth. VII, 22) *In nomine tuo virtutes multas fecimus*, attamen *strictius* designat dispositionem quandam potentiae superadditam, qua creatura rationalis ad operandum perficitur.

Hoc sub respectu virtus post Augustinum *definiri solet*: *Habitus mentis operativus et bonus, quo recte vivitur et nullus male utitur*; quibus verbis tum formalis, tum materialis, tum quoque finalis causa rei definiendae comprehenduntur. Declaremus singula.

a) Causa formalis (scu *natura*) rei accipitur ex genere et differentia. Toto in praedicta definitione nomen *habitus* stat pro genere remoto. Cum enim potentiae rationales, propriae hominis, non sint ad unum determinatae, sed indifferenter se habeant ad multa, indigent ad actus suos inclinari per qualitates permanentes et superadditas quae dicuntur habitus: cuiusmodi sunt virtutes humanae (Q. LV, a. 1).—Vox altera *operativus* designat genus proximum; ex quo virtus, imme-

1—I-II^m, Q. LV-LXVII.

diatē ordinata ad operationem animæ rationalis, distinguitur a dispositionibus *entitativis*, quæ immediate afficiunt substantiam seu potentiam ad esse: qualis est corporis sanitas (*ibid.* a. 2).—Dicitur quoque habitus bonus; et per hoc exprimitur differentia specifica virtutis quæ, utpote perfectio potentia, essentialiter discriminatur ab habitu operativo inclinante ad malum, scil. a vitio (*ibid.* a. 3).

b) Causa materialis (seu subjectum) virtutis indigitatur per vocem mentis, quæ significat potentias rationales hominis. Liqueat enim neque potentias vegetativas capaces esse virtutis, quippe quæ ad unum operandi modum natura determinantur; neque potentias sensitivas, secundum se sumptas, posse etiam virtutibus ornari, siquidem communes sunt hominibus et brutis; at si sumantur vires illæ, nempe vis concupiscibilis et irascibilis, prout natæ sunt rationi obedire et rationales per participationem dicuntur, iam subjectum esse possunt virtutis qua in eis constituatur habitualis quædam conformitas ad rationem. Maxime autem virtutes ponuntur in intellectu et voluntate, quæ sunt potentia essentialiter rationales, quæque secundum quod præferunt indifferentiam quamdam perfectibilitatis ad suum objectum, dispositione perfectiva indigent (Q. LVI).

c) Reliqua definitionis verba pertinent ad causam finalem. Finis enim virtutis, cum sit habitus operativus, est ipsa operatio.—Sed notandum est habituum operativorum aliquos semper esse ad malum, ut vitia; aliquos vero quandoque ad bonum, quandoque ad malum, sicut opinio se habet ad verum et falsum. Virtus autem semper bonum respicit. Idcirco ut discernatur virtus ab iis quæ semper se habent ad malum, dicitur: habitus quo recte vivitur; ut vero distinguatur ab iis quæ quandoque ad bonum, quandoque ad malum sunt, additur: quo nullus male utitur (Q. LV, a. 4).

II. Virtutis partitiones.—Virtutes in primis dividuntur in naturales et supernaturales pro duplici actuum humanorum ordine et fine, naturali scil. et supernaturali.

Divisio virtutum naturalium.—Virtutes naturales, quæ dici solent etiam acquisitæ, aliæ sunt intellectuales, aliæ morales (Q. LVII-LXI). Nam “virtus humana est quidam habitus perficiens hominem ad bene operandum. Principium autem humanorum actuum in homine non est nisi duplex,

ducit ad
e ex illa
m oratio-
ecipiunt
verit ex
otas.

omen vir-
iter signi-
s quando-
potentia
o virtutes
ositionem
rationalis

iri solet;
vivitur et
um mate-
mprehen-

genere et
bitus stat
s, proprie
ferenter se
per quali-
r habitus:
Vox altera
tus, imme-

habet
vires
essentia-
litate

habitus
operativus
intellectuales
morales

scil. intellectus sive ratio et appetitus; hæc enim sunt duo moventia in homine, ut dicitur (3 de Anima). Unde omnis virtus humana oportet quod sit perfectiva alicujus istorum principiorum. Si quidem igitur sit perfectiva intellectus speculativi vel practici ad bonum hominis actum, erit virtus *intellectualis*; si autem sit perfectiva appetitivæ partis, erit virtus *moralis*" (Q. LVIII, a. 3).

1° Virtutes *intellectuales* subdividuntur in *speculativas* et *practicas*.

2. *no est sapientia, omni autem principiorum*
 a) Virtutes intellectuales speculativæ tres sunt; intellectus seu habitus principiorum¹, quo perficitur intellectus ad considerationem veri per se noti; sapientia, qua mens ducitur ad judicandum de omnibus per altissimas causas, maxime per Deum; scientia, quæ instruit intellectum ad evolvendas conclusiones sub lumine principiorum in certo cognitionis genere. Hinc una est sapientia; multæ vero scientiæ (Q. LVII, a. 2).

b) Virtutes intellectuales practicae sunt duæ: ars quæ dicitur recta ratio factibilem, in quantum docet recte opus facere secundum rectitudinem materiale; prudentia, quæ dicitur recta ratio agibilem, in quantum docet recte agere secundum rectitudinem moralem (*ibid.* a. 3-4). Porro, quamvis prudentia, attento subjecto cui insidet, sit *intellectualis* secundum essentiam, attamen ex parte *materiae* convenit cum virtutibus *moralibus*, quatenus pro munere habet eas dirigere, ideoque secundum hoc iisdem connumeratur (Q. LVIII, a. 3 ad 1).

II. 2° Virtutes morales aliæ sunt principales seu cardinales, aliæ secundariæ et adjunctæ.

a) Virtutes cardinales (sic dictæ a cardine in quo ostium vertitur) ille sunt quibus tota vita moralis regitur et quatuor

1.—Hic habitus, quem S. Thomas vocat *naturalem*, partim a natura est, partim ab exteriori principio: "ex ipsa enim natura animæ intellectualis convenit homini quod, statim cognito quid est totum et quid est pars, cognoscat quod omne totum est majus sua parte; et simile est in cæteris. Sed quid sit totum et quid sit pars cognoscere non potest nisi per species intelligibiles a phantasmatibus acceptas" (Q. LI, a. 1).—Habitus seu intellectus principiorum dividitur in duas species, scil. in intellectum principiorum *speculabilem*, et in intellectum principiorum *operabilem* qui dicitur *synderesis*, prudentiæ directrix (I, Q. LXXIX, a. 12; de Ver. Q. XVI, a. 1).

derha =

numerantur, nempe ^{II} prudentia, ^{III} justitia, ^{IV} temperantia et ^V fortitudo, juxta illud (Sap. VIII, 7): *Labores hujus magnas habent virtutes: sobrietatem enim et prudentiam docet, et justitiam et virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.* Hujus divisionis ratio duplex a D. Thoma assignatur (Q. LXI, a. 2): ^I Prima sumitur ex principio formali virtutis moralis, quod est rationis bonum et ordo: nam vel ordo ille spectatur in suo fonte seu in rationis consideratione et directione, et sic ponitur *prudentia*; vel spectatur in materia cui imponendus est: et sic, prout materia illa consistit sive in operationibus sive in passionibus et affectionibus animæ, habemus ex una parte *justitiam*, quæ operationes juxta modum reeti et debiti moderatur, ex altera autem parte *temperantiam*, reprimentem ea quæ nos ad aliquid rationi contrarium impellunt, tum *fortitudinem* roborantem contra ea quæ nos a sequenda ratione retrahunt. — *Secunda* ratio ducitur ex *subjecto* virtutis moralis: aliud enim est *rationale per essentiam*, quod prudentia perficit; aliud *rationale per participationem* quod dividitur in tria, i. e. in *voluntatem* quæ est subjectum justitiæ, in vim *concupiscibilem* quæ est subjectum temperantiæ, et in vim *irascibilem* quæ est subjectum fortitudinis.

b) *Virtutes secundariae* seu adjuncte illæ sunt quæ a cardinalibus procedunt et ad eas referuntur: quod fit triplici modo. Aliæ enim se habent ut partes integrales, sine quibus exercitium virtutis principalis non esset integrum, aliæ ut partes subiectivæ, in quas dividitur virtus cardinalis tanquam genus in species, aliæ ut partes potentiales quæ, non habentes totam vim virtutis principalis, ordinantur ad secundarios actus vel materias.

Sane vero *prudentia*¹, cujus proprium est *præcipere* de agendis, pro partibus integralibus habet *memoriam* seu præteritorum recordationem, *intelligentiam* seu rectam præsentium æstimationem, *rationem* seu ratiocinandi promptitudinem, *docilitatem*², *sobrietatem*, *providentiam* qua ordinatur aliquid accommodum ad finem, *circumspectionem* et *cautio-*

1—II—II^a, Q. XLVII—LI.

2—“ In his quæ ad prudentiam pertinent, maxime indiget homo ab aliis erudiri et præcipue ex senibus, qui sanum intellectum adepti sunt circa fines operabilium ” (*Ibid.* Q. XLIX, a. 3).

prudentia = *finis - sagacit - penetratio*.

unt duo
e omnis
istorum
tellectus
it virtus
rtis, erit

ulativus

intellectus ad
na mens
s causas
ectum ad
in certo
ero scien-

ars quæ
ete opus
tia, quæ
ete agere
o, quam-

lectualis
venit cum
s dirigere,
LVIII,

rdinales,

o ostium
t quatuor

n a natura
ra anime
est totum
sua parte;
ars cognos-
asmatibus
orum divi-
speculabi-
itur synde-
XVI, a. 1).

(potestativa)

Eubulìa : deliberation - bon conseil. consultation - habilité dans
des résolutions

auxis = est viti-
= oppositum
identitas, quia
est virtus intellectus
ales, quae sunt in
subjectum
trae.

nem. — Quoad partes subjectivas, dividitur prudentia in perso-
nalem et socialem, quae posterior subdividitur in regna-
tivam, politicam, militarem et economicam. — Tandem
partes potentiales sunt eubulìa seu habitus recte consul-
tandi; synesis seu habitus recte iudicandi secundum legem
communem, quomae iudicium ex altioribus principiis
derivat. Resolutio - le cas de la solution de difficultés.

S. apud
dicitur
cum dicitur

Iustitia, qua inclinatur voluntas adtribuendum unicui-
que jus suum, duobus constat elementis integrantibus, quae
sunt: declinare a malo quod nocet proximo, et facere bonum
ei debitum¹. — Dividitur vero, tanquam in partes subjectivas,
in justitiam legalem qua salvatur bonum debitum societati,
et justitiam particularem quae respicit debitum privatum²;
haec vero alia est commutativa, alia distributiva; distribu-
tiva vero subdividitur in remunerativam et vindicativam. —
Partes injustitiae potentiales sunt ex una parte religio erga
Deum, pietas erga parentes, observantia erga personas in
dignitate constitutas; ex altera parte veritas in verbis et
factis, gratitudo pro bonis acceptis et vindicatio pro malis,
amicitia seu affabilitas, liberalitas, et tandem epicheia seu
aequitas³. = virtus quae dicit quid expectet magis in eo quod des. non videtur

Fortitudo, cuius est inclinare ad moderandos animi motus
circa quaecumque ardua, praesertim circa pericula mortis,
aggredienda vel sustinenda, non habet, juxta S. Thomam⁴,
partes subjectivas eo quod circa materiam valde specialem
versatur. — Assignantur autem ei partes quasi integrales et
potentiales: integrales quidem, quatenus ad primum actum
fortitudinis qui est aggredi, inter mortis pericula, concurrunt
magnanimitas seu fiducia animi et operis magnificentia
seu magna executio; ad alium vero actum qui est sustinere
eadem pericula referuntur patientia et perseverantia. —
Potentiales autem partes sunt illa quatuor, prout exhibentur
circa materias minus difficiles et secundarias.

Temperantia demum, quae est virtus inclinans ad mode-
randum appetitum circa delectationes sensibiles, maxime
tactiles, duabus constat partibus integralibus, scil. verecun-

1—*Ibid.* Q. LXXIX, a. 1.

2—*Ibid.* Q. LVIII.

3—*Ibid.* Q. LXXX, a. un.

4—*Ibid.* Q. CXXVIII, a. un.

dia
tate
Parte
et so
rece
quem
tactu
motu
tudo
exter
Di
turale
accid
per se
Deus
conat
rarum
consu
Habit
tem, n
dicunt
habitu
anima
modu
Sanct
tutes
virtu
III
inquir
et qua
1º
plici e
habent
cognos
tescere

1—*Ibid.*
in spec
timus a
scientia

dia qua refugit homo turpitudinem intemperantiæ, et honestate quæ ad amorem decoris cujusdam moralis pertinet.—Partes autem ejus *subjectivæ* seu species sunt *abstinentia* et *sobrietas, castitas* et *pudicitia*.—Partes *potentiales* plures recensentur, secundum quod virtutes secundariæ *modum* quemdam temperantiæ in aliis materiis, præter delectationis tactus, imitantur: et hujusmodi sunt, quoad refræandos motus interiores animi, *continentia, humilitas* et *mansuetudo*; quoad motus et actus corporales, *modestia*; quoad exteriorum usum, *parcitas* et *simplicitas* seu moderatio¹.

Divisio virtutum supernaturalium.—Habitus supernaturales dicuntur, alii ex parte cause tantum, uti virtutes per accidens infusæ² alii simpliciter et ratione sui, qui sunt infusi per se. Nam quandoque ad ostendendam suam virtutem Deus homini infundit habitus entitative naturales humanoque conatu acquisibiles, sicut Apostolis dedit scientiam Scripturarum et omnium linguarum quam homines per studium vel consuetudinem acquirere possunt, licet non ita perfecte. Habitus vero qui, propter intrinsicam suam supernaturalitatem, nunquam homini inesse possunt, nisi ex infusione divina, dicuntur infusi *per se* (I-II^æ, Q. LI, a. 4).—Hi postremi habitus, quos Deus ad consecutionem supernaturalis finis animæ infundit, vel pertinent ad genus virtutum, quatenus modum quemdam humanum sequuntur² vel sunt dona Sp. Sancti præter humanum modum procedentia.—Tandem virtutes supernaturales dispertiuntur in virtutes theologicas et virtutes morales infusas. Distinctionis ratio mox patebit.

III. De virtutibus theologis in genere.—Breviter inquiramus cum D. Thoma (I-II^æ, Q. LXII) *an, quid, quot* et *quales* sint illæ virtutes.

1° Admittendæ sunt virtutes theologice, sic dictæ triplici ex titulo: 1° objective, quia Deum pro objecto immediato habent; 2° causaliter, quia a solo Deo nobis infunduntur; 3° cognoscibiliter, quia sola divina revelatione simpliciter innotescere possunt.

1—*Ibid.* Q. CXLIII, a. un.—De his virtutum moralium rationibus in specie non vacat longius sermonem prosequi, sed lectorem remittimus ad ipsam Summam theologiam, ubi S. Thomas tam stupenda scientiæ moralis tractatione Moralisticam viam stravit.

Integritas virtutes et
na. hoc inderose
scilicet virt
ad:
quodam superma
saliter sub comm
ni motione grati
adhibita comencta
tionis deliberatio
Dana vero dispon
ad agendum pub
citate instinctu d
sicut Sancti.
Card. Bell.
Ratio congens don
sunt virtutes hanc.
quia omne moti
ut a motore move
tur potentiam ad h
habebat necesse est. E
hinc deo motu
ratio: extrinsecus.
no motus est Deo
Id...

a) Dari virtutes theologicas sub ratione *donorum permanentium fidei, spei et charitatis, certa fide*¹ constat tum ex Innocentio III (c. *Majores de Bapt.*), tum ex Clemente V in *Conc. Vienn. (de Sum. Trin. et cath. Fid.)*, tum ex *Trid.* (Sess. VI, c. 7), ubi legimus: "Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul *infusa* accipit homo per J. C. cui inseritur, *fidem, spem et charitatem.*"

b) Præterea, præcepta legis sunt de actibus virtutum secundum proportionem finis prosequendi. Atqui in lege divina dantur præcepta de actibus fidei, spei et charitatis, v. g. (Eceli. II, 8): *Qui timetis Dominum, credite illi*; (v. 9): *Sperate in illum*; et (v. 10): *Diligite illum*. Ergo tria illa, ad finem presentis ordinis supernaturalis spectantia, sunt virtutes supernaturales et theologice.—c) Amplius, per virtutem perficitur homo ad actus quibus in beatitudinem ordinatur. Atqui fide compertum est, præter beatitudinem naturalem humanæ naturæ proportionatam, aliam supernaturalem homini ad assequendum proponi. Ergo, sicuti in priorem homo ordinatur per principia et dispositiones naturæ (scil. per habitum primorum principiorum et per innatum boni appetitum), ita necesse est ut præter gratiam, qua naturam divinam altius participat, ei insint *proxima operandi principia* quibus *in Deum supernaturaliter* tendat. Atqui principia istiusmodi, naturam excedentia subindeque divinitus accepta, aliud non sunt quam virtutes theologice. Ergo.

2° *Virtutes theologice specificè distinguuntur a ceteris omnibus virtutibus.*

a) Et primo a virtutibus *intellectualibus moralibusque acquisitis*: quippe, quod est supra hominis naturam essentialiter distinguitur ab eo quod est secundum naturam. Atqui virtutes theologice superant naturalia hominis, cui ex opposito conveniunt secundum naturam habitus intellectuales et morales acquisiti. Ergo.—b) *Secundo* a virtutibus *etiam infusis*: habitus enim specie distinguuntur secundum *formalem objectorum* differentiam. Atqui objectum formale virtutum theologicarum (quod infra melius patebit) est ipse Deus, ultimus finis, prout *rationis nostræ cognitionem excedit et immediate* attingitur; virtutes autem aliæ vel in Deum

1—Cf. Mazzella, *De Virtutibus infusis*, Disp. I, a. 2.

Segura

tendunt secundum quod est humana ratione et mediate tantum per creaturas investigabilis, uti sapientia naturalis, vel, præsупposita per fidem cognitione Dei ut est finis supernaturalis, directe versantur circa media ad hunc finem consequendum, uti virtutes morales infusæ. Ergo.

3° *Convenienter ponuntur tres virtutes theologice, juxta illud Ap. (1 Cor. XIII, 13): Nunc autem manent fides, spes, charitas: tria hæc.*

Etenim virtutes theologice hoc modo ordinant hominem ad beatitudinem supernaturalem, sicut per naturalem inclinationem ordinatur homo in finem sibi connaturalem: quod quidem dupliciter contingit, nempe secundum prima intellectus principia cum theoretica tum practica naturaliter nobis cognita ex quibus ratio tam in speculativis quam in agendis procedit, et secundum rectitudinem voluntatis naturaliter in bonum rationis tendentis. Atqui hæc duo deficiunt ab ordine beatitudinis supernaturalis, secundum illud (1 Cor. II, 9): *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum*, neque aliter suppleri possunt quam per principia superaddita fidei, spei et charitatis. Ergo. *Min. decl.* Siquidem *a) primo*, quantum ad intellectum, requiritur *fides* de principiis divinis, sub quorum lumine finis supernaturalis appareat. *b) Secundo* requiritur efficax directio voluntatis in finem illum, correspondens innatæ ejus *tendentia* et *proportioni* in finem naturalem. Porro *tendentia* seu motus intentionis in finem supernaturalem, adeptu possibilem, habetur per *spem*; *proportio* autem et conformitas, qua voluntas idonea efficitur ad finem illum assequendum, præbetur per *charitatem*, cujus est unire Deo et quodammodo in illum transformare. Ergo.

4° *Secundum ordinem generationis fides prior est spe, et spes charitate; ordine vero perfectionis charitas præcedit fidem et spem.*

1^a *pars prob.*—Ordo generationis accipitur secundum processum rei de statu prævio inchoationis et imperfectionis ad statum perfectionem. Atqui talis ordo et processus observatur in homine secundum actus fidei, spei et charitatis: *a)* nemo enim potest spe vel charitate tendere in bonum supernaturale nisi prius fide apprehensum fuerit; *b)* pariter charitas supponit spem qua bonum possibile et veluti nostrum prosequi-

mur, quaeque inde nos ducit ad bonum illud absolute amandum.—2^a pars liquet ex eo quod charitas est forma omnium virtutum, proindeque fidei et spei quibus confert virtutis perfectionem. (Cf. dicenda inferius de *Charitate*.)

IV. **De virtutibus moralibus per se infusis.**—Non defuere, duce *Scoto*, theologi qui virtutum moralium supernaturalium existentiam negarent; sed (nit *Mazzella*) *communissima* est post *D. Thomam* sententia easdem asserens.

1° *Certo existunt virtutes morales per se infusae.*

a) Id namque eruitur imprimis ex *sensu Ecclesiae*: videl. tum ex *Innocentio III* (loc. jam cit.) ubi supponit adultis in baptismo infundi "fidem, caritatem et alias virtutes"; tum ex *Catech. Trid.* (P. II, de Bapt. Saer. n. 51) ubi recensetur "nobilissimus omnium virtutum comitatus quae in animam eum gratia divinitus infunduntur;" tum denique ex pluribus *Patribus*, quos inter *S. Augustinus*, *S. Prosper*, *S. Greg. M.*, a cl. *Mazzella* (Disp. I, a. 3) laudati. Sic *S. Aug.* (Tract. 8 in 1 Joan.): "Sanctitas pietatis, incorruptio castitatis, modestia sobrietatis, semper haec tenenda sunt; ... quia intus sunt omnes istae virtutes quas nominavi. Quis autem sufficit omnes numerare? Quasi exercitus est imperatoris, qui sedet intus in mente tua: quomodo enim imperator per exercitum suum facit quod ei placet, sic Dominus J. C. incipiens habitare in interiore homine nostro."—b) Praesto est secundo *ratio S. Thomae* (1-II^{ae}, Q. LXIII, a. 3)¹ desumpta ex *proportione* habitudinis et causalitatis inter naturalem et supernaturalem ordinem. Oportet effectus esse suis causis et principiis proportionatos. Atqui omnes virtutes tam intellectuales quam morales, aetibus nostris acquisite, procedunt ex quibusdam naturalibus principiis in nobis praesistentibus²; quorum principiorum loco conferuntur nobis a Deo virtutes theologiae quibus ad finem supernaturalem ordinamur. Ergo necesse est his etiam virtutibus theologicis proportionaliter respondere alios habitus divinitus in nobis causatos, qui se habeant ad virtutes theologicas, sicut se habent virtutes

1—Cf. *Cajet.* in h. loc.

2—Cf. 1-II^{ae}, Q. LI, a. 1 et Q. LXIII, a. 1; ubi habituum virtutumque naturalium genesis describitur secundum quamdam aptitudinem et inchoationem naturae, tum ex parte animae, tum ex parte corporis.

naturales ad naturalia virtutum principia. *Conf.* (ex art. cit. resp. ad 2): virtutes enim theologicæ sufficienter nos ordinant in finem supernaturalem secundum quamdam initiationem, nempe quantum ad *ipsum Deum* immediate; sed requiruntur aliæ virtutes ejusdem ordinis seu per se infusæ, quibus anima perficiatur circa *alias res*, in Deum ultimo referendas.

2° *Virtutes morales per se infusæ specie differunt ab acquisitis* (Q. cit. a. 4)

Etenim dupliciter habitus specie distinguuntur: uno modo secundum formales *objectorum* rationes; alio modo secundum *finis* ultimi exigentiam. Atqui utroque modo virtutes morales infusæ ab acquisitis discrepant. Ergo. *Min. ostend.* per partes:—*a*) Nam *modus* impositus in passionibus et operationibus secundum *divinam regulam*, et *modus* impositus secundum *humanam rationem*, sunt objecta formaliter diversa. Atqui, quamvis virtutes morales infusæ et acquisitæ eandem materiam habeant eademque nomina, eo quod ordo supernaturalis non destruit, sed elevat relationes naturales hominis ad creaturas; tamen virtutes morales infusæ ordinantur ad bonum ut modificatum per legem divinam, virtutes autem acquisitæ respiciunt bonum regulatum humana ratione. Ergo. *Temperantia* v. g., sola ratione directa, ita sumptionem ciborum moderatur, ut non noceat valetudini corporis neque rationis actum impediatur; secundum autem legis divinæ regulam requirit ut *homo castiget corpus suum et in servitute redigat* per abstinentiam cibi et potus, ad exemplar Christi patientis et sanctorum. Unde patet temperantiam acquisitam et infusam specie differre: quod de aliis virtutibus dicendum est.—*b*) Præterea alia est honestas quæ decet cives humanæ societatis, alia quæ decet concives Christi et Dei. Atqui virtutes morales acquisitæ ordinant homines ad vitam et societatem *humanam*, infusæ vero eos ordinant ad vitam *divinam*, quatenus fiant *cives sanctorum et domestici Dei*. Ergo.

3° Ad uberiores præcedentium explicationem et ad præcavendas objectiones, nonnulla *subjeciam*.—*a*) Virtutes infusæ, licet præsupponant potentiam radicalem quam informant et complent, merito tamen *potentiis* æquiparantur, in quantum vim seu potestatem agendi supernaturalem conferunt.—

b) Hæc autem vis secumfert facilitatem illam *intrinsicam* qua potentia perfecte actui proportionatur.—c) Verum non semper virtutes infusæ, uti ipsa experientia testatur, secum ducunt facilitatem quoque *extrinsicam*, quæ omnia impedimenta arceat. Ad rem *S. Thomas* (I-II^æ, Q. LXV, a. 3. ad 2): “Habitus moralium virtutum infusarum *patiuntur interdum difficultatem* in operando propter aliquas *dispositiones contrarias* ex præcedentibus actibus relictas; quæ quidem difficultas non ita accidit in virtutibus moralibus acquisitis, quia per exercitium actuum, quo acquiruntur, tolluntur etiam contrariæ dispositiones.”—d) Tandem virtutes infusæ, quæ meritorie per actus augentur, licet directe et formaliter nequam gignant novos habitus ejusdem speciei¹, tamen *indirecte et dispositive*, ut innuit *S. Thomas* (Q. XVII *de Ver.* a. 1 ad 4), probabiliter generare possunt habitum inferioris ordinis, quatenus ex iteratis actibus virtutum infusarum disponatur homo ad operandum circa eandem materiam ex motivo naturali².

V. **De proprietatibus virtutum, maxime infusarum.**—*S. Thomas* (I-II^æ, Q. LXIV-LXVII) quatuor exponit virtutum proprietates, quas summam proponemus.

1° De medio seu modo mensurato virtutum; ex quo virtutum illud effatum: in medio stat virtus.

Atque ut a virtutibus *moralibus* exordiamur, virtus moralis *in medio* consistit, quatenus conformari debet regule recte rationis, a qua deviatio vel per excessum vel per defectum fieri potest; sic liberalitas media est inter prodigalitatem et avaritiam. Porro, quandoque medium illud seu conformitas ad regulam rationis coincidit cum ipso *medio rei* in se sumptæ, ut in virtute justitiæ; nam ex ipsa rei natura statutum est ut qui furto decem abstulit, decem restituat. Plerumque autem medium ratione præscribitur attentis circumstantiis personæ, loci et temporis, uti fit in aliis virtutibus moralibus, quæ ideo tenent solum medium rationis; v. g. quantitas cibi vel potus, quæ secundum prudentem æstimationem uni est conveniens,

1—I-II^æ, Q. LI, a. 4 ad 3; et Q. un. *de Virt. in com.* a. 10 ad 19.—
Demonstratio superius facta (Disp. IV, Q. I, a. 1), videl. quod gratia non nisi a Deo produci possit, proportionaliter intelligenda est de virtutibus infusis, quæ sunt ejusdem ordinis supernaturalis.

2—Billuart, Diss. II *de Virt.*, a. 3, obj. 3.

virtus abhorretat
uni extrema: hoc
dicit præsertim ad
virtutes morales &
intellectuales.

alteri
que v
veru
falsæ
intell
mitat
tia, e
mora
objec
per a
rum
enim,
nimis
subje
deber
nostra
git tra
2°

(1)
pro ce
inclina
rali co
conne
fecte,
sario r
perfect
tur vir
ficiens
virtutu
le sine
Aucto
super
virtute
charita
ponunt

1—V
invicem
morales
2—C

alteri erit nimia, alteri vero insufficiens.—*b*) *Intellectuales* quoque virtutes in medio consistunt, quatenus earum objectum, verum, mediat inter excessum falsæ affirmationis et defectum falsæ negationis. Disparitas est tamen, quia medium virtutis intellectualis *speculative* accipitur tantum secundum conformitatem ad *rem*, medium vero virtutis *practicæ*, ut prudentiæ, etiam secundum rectitudinem *rationis* regulantis actus morales.—*c*) Tandem *virtutes theologice* per se et ratione objecti medium non habent nec excessum timent, bene tamen *per accidens* et ratione subjecti. Ratio est, quia regula istarum virtutum, utpote ipse Deus, nequit transcendendi: nemo enim, objective loquendo, potest nimis amare Deum, aut nimis in ipsum credere et sperare; attendita tamen ratione subjecti, excessus, sicuti defectus, esse potest, in quantum debemus ferri in Deum secundum mensuram conditionis nostræ, quam nimio conatu vel tempore inopportuno contingit transcendere.

2° *De connexionione virtutum.*

a) Si primum *morales* virtutes ad invicem comparemus, pro certo habendum est eas in *statu imperfecto*, seu prout sunt inclinationes quedam ad bonum opus vel ex indole et naturali complexione vel ex assuetudine exortæ, non esse mutuo connexas: experientiâ id constat. Verum virtutes morales *perfectæ*, seu quæ inclinant ad bonum opus *bene* agendum, necessario nexu inter se tenentur. Ratio est, quia non potest esse perfecta virtus moralis sine perfecta *prudentia*, qua regulantur virtutes morales; prudentia autem non est perfecta et sufficiens nisi extendatur actu vel habitu ad materias omnium virtutum moralium ¹.—*b*) Amplius virtutes morales *acquisitæ* sine charitate esse possunt atque in *multis gentilibus* (ait Auctor, Q. LXV, a. 2) fuerunt ²; *infusæ* vero, quæ ad finem supernaturalem tendunt, quæque ideo *simpliciter perfectæ* virtutes dicuntur, nequeunt *sine charitate* existere, sicut nec charitas sine ipsis. Etenim, ex una parte, virtutes ille supponunt infusam prudentiam cuius est procedere in suis direc-

¹—Virtutes *intellectuales*, cum sint circa diversas materias ad invicem non ordinatas, non connectuntur inter se sicut virtutes morales (Q. LXV, a. 1 ad 3).

²—Cf. Billuart, Diss. II *de Virt.*, a. 4.

tionibus non solum ex finibus particularibus ad quos homo per virtutes morales ordinatur, sed etiam et maxime ex fine ultimo qui a charitate intenditur; ex altera parte, charitas non potest ordinare hominem ad finem ultimum per bona opera assequendum, nisi simul cum ipsa infundantur principia talium operum, seu virtutes morales. Unde virtutes morales infusæ non solum radicanantur in prudentia, sed etiam in charitate, et qui amittit charitatem per peccatum mortale eas omnes amittit.—c) Denique, quamvis *fides* et *spes* possint sine charitate esse aequaliter, nempe secundum rationem quamdam imperfectam virtutis (quod infra clarius illustrabitur), tamen *charitas* nequit esse sine fide et spe: siquidem significat amicitiam quamdam hominis ad Deum; hæc autem intima societas seu conversatio consistere non potest nisi fides revelet bona illius societatis, spesque adsit ad illam pertinenti eamque in cælis consummandi.

3° De virtutum comparatione.

Quantitas virtutis attendi potest dupliciter: uno modo secundum rationem *speciei*; alio modo secundum *participationem subjecti*, in quo vel intenditur vel remittitur.

a) Sub primo respectu, nempe secundum *speciei* comparationem, manifestum est virtutes ab invicem differre ita ut una alteri præemineat.—Sic enim inter virtutes morales primum locum tenet *prudentia*, cujus est cæteras regere per dictamen practicæ rationis; post prudentiam venit *justitia*, quæ, voluntati insidens, propinquius rationis bonum attingit, atque hominem tum in seipso tum ad alterum ordinat.—Virtutes vero intellectuales, inter quas *sapientia* velut inchoatio quædam futuræ felicitatis excellit, *simpliciter* seu ex parte objecti et ob hujus universalitatem nobiliores sunt *habitus* quam virtutes morales; licet *secundum quid* et sub ratione *virtutis* præsentent virtutes morales, in quantum perficiunt appetitum motivum aliarum potentiarum ad actum.—Denum, certum est virtutes *theologicas* aliis quibuscumque esse antepondas, et inter illas eminere *charitatem*: quod suo infra loco demonstrabitur.

b) Sub alio respectu, nempe quoad *participationem* virtutis *in subjecto*, omnes virtutes unius hominis, secundum id quod *formale* est in ipsis seu secundum conformitatem ad regulam, æquales sunt et æqualiter crescunt æqualitate

quod
etiam
infu
form
quod
tion
natu
etiam
uniu
soler
4°
a)
vitar
quan
quoa
statu
quæ
corpo
tatis.
que
quod
quib
quoa
c) Ta
fides
simpl
anim
resum
nulla
fectio
portio
charit
" Deu
amat

1—1
2—1
depron
Card. S
Auctor
C: quo

quadam proportionis, quia omnes radicantur in prudentia, et etiam, si sint virtutes infusæ, in charitate. Unde per divinam infusionem, simul cum gratia sauctificante et eodem gradu, formaliter augentur omnes virtutes.—Quantum vero ad id quod *materiale* est in virtutibus, seu quantum ad inclinationem ipsam ad actum virtutis, potest unus homo, sive ex nature complexione, sive ex consuetudinis exercitio, sive etiam ex gratiæ auxiliantis dono, promptior esse ad actum unius virtutis quam ad actum alterius: unde quidam *sancti* solent præcipue laudari de una virtute, alii vero de alia.

4° *De duratione virtutum post hanc vitam.*

a) Si sermo sit de virtutibus *moralibus*, hæc post hanc vitam remanent, non quidem quantum ad *materiam* circa quam nunc versantur, sed quantum ad suum *formale* seu quoad ordinem rationis quo potentiæ secundum convenientiam status gloriosi reguntur. Attamen fortitudo et temperantia, quæ post resurrectionem actu erunt, ante resurrectionem corporum esse non possunt nisi *in radice* intellectus et voluntatis.—b) De virtutibus *intellectualibus* dicendum, eas quod post hanc vitam, destructo corpore, manere secundum id quod est formale in ipsis, nempe quoad species intelligibiles quibus virtutes illæ in suo exercitio perficiuntur, licet non quoad phantasmata e quibus species nunc abstrahuntur.—c) Tandem si loquamur de virtutibus *theologicis*, non solum *fides* quæ est de non visis, sed etiam *spes* de non possessis simpliciter a statu gloriæ ablegandæ sunt, manente tamen in anima beata ante resurrectionem *desiderio* quodam corporis resumendi.¹ *Charitas* vero, quæ in suo formali conceptu nullam imperfectionem dicit, non evacuatur per gloriæ perfectionem, sed eadem numero manet; etsi charitas viæ, proportionata cognitioni per fidem, non possit simpliciter æquare charitatem patriæ ex visione Dei intuitiva provenientem: "Deus enim quanto perfectius cognoscitur, tanto perfectius amatur" (I-II°, Q. LXVII, a. 6 ad 3).²

1—I-II°, Q. LXVII, a. 4 ad 3.

2—Circæ ea quæ in hoc præmio e D. Thomæ fontibus carptim deprompsimus, legendus est Commentarius nuperrime editus ab Em. Card. Satolli, *De Habitibus* (in I-II° QQ. XLIX-LXX); ubi egregius Auctor profundissime, pro more, doctrinam Angelicæ pertractat.—Cf. quoque Joan. a S. Thomæ, *Curs. theol.* in l. cit.

VI. Tractationis sequentis divisio.—Post exploratam subcommuniore ratione virtutum naturam variamque indolem, dogmatico processu tractare aggrediemur de tribus *virtutibus theologis* quæ proximum sunt fundamentum operationum supernaturalium, quæque vitam christianam quodammodo continent, juxta illud *S. Aug.* (Serm. 27): “*Domus Dei* (spirituale ædificium animæ) credendo fundatur, sperando erigitur, diligendo perficitur.” Materiam obvia partitio suadet ut tres instituamus disputationes, sc. unam de *fide*, aliam de *spe*, tertiam de *charitate* (II-II°, Q. I et sqq.).—Cum vero specialia quædam munera, Spiritui Sancto appropriata, gratiam ac virtutes infusas comitentur, omissis virtutibus infusis moralibus, de *donis Sp. Sancti* una cum *beatitudinibus* et *fructibus* ejusdem Spiritus in postrema totius operis dissertatione sermocinabimur.

No
accep
tionem
missis
tiam,
perfec
quem
tiae n
tionem

Fid
testin
ritate
plicit
motiv
modu
seu pr
Ulteri
fidem
seu m
forme

Cur
objecta
tute, n
præser
habitu
mento,
Igitur

Mazzella

exploratam
e indolem,
virtutibus
erationum
dammodo
omus Dei
sperando
tio suadet
aliam de
Cum vero
ariata, gra-
ous infusus
inibus et
ris disser-

DISPUTATIO SEXTA

DE FIDE THEOLOGICA

Nomen *fidei* (monet Mazzella, Disp. II) varias habet acceptiones.—Et primo usurpatur ad significandam perfectionem aliquam *voluntatis*, nempe vel fidelitatem in promissis, vel sponsionis confirmationem, vel propositi constantiam, vel fiduciam.—Usurpatur quoque ad significandam perfectionem *intellectus*: quo modo designare potest vel quemlibet mentis assensum, puta opinionem, vel conscientie notitiam et dictamen, vel communius et *strictius* cognitionem in testimonio alterius fundatam.

Fides, postremo hoc sensu accepta, alia est *humana*, humano testimonio innixa, alia vero *divina* quæ fundatur in auctoritate Dei.—Divina quoque fides solet dividi in fidem *simpliciter divinam* et *divino-catholicam*, non quidem ex parte motivi formalis quod idem est in utraque, sed secundum modum credendæ veritatis quæ, vel citra Ecclesiæ definitionem seu propositionem, vel per eam ut revelata apprehenditur. Uterius dispescitur in fidem *publicam* et *privatam*; in fidem *stricte* seu immediate *divinam* et fidem *ecclesiasticam* seu mediate divinam. Denique accedit partitio in fidem *informem* et *formatam*: quæ omnia ex dicendis illustrabuntur.

Cum habitus cognoscantur per actus, actus autem per objecta, hinc successive dicemus de fidei objecto, actu, et virtute, necnon de *vitiis* fidei oppositis.—Quia vero, nostris præsertim temporibus, multi circumferuntur errores circa *habitudinem inter fidem et rationem*, nonnulla de hoc argumento, juxta theologorum usum, sub fine disputabimus.—Igitur quinque agitari quæstiones poterunt.

Quæstiones }
De objecto fidei.
De actu fidei.
De virtute fidei

QUÆSTIO PRIMA

DE OBJECTO FIDEI

Objectum fidei considerari potest dupliciter : *in se*, prout est tum formale tum materiale (art. 1), et in suis *proprietas*. Proprietates vero objecti fidei quatuor accipi queunt, nempe *veritas* rei creditæ (art. 2), ejus *obscuritas* cum evidentia motivorum credibilitatis (art. 3), fidei de eodem *impossibilitas cum scientia* (art. 4), necnon *evolutio* credibilium secundum temporum progressionem (art. 5). En tota quæstio S. Thomæ ad quinque articulos reducta.

ARTICULUS I.

Utrum objectum fidei sit veritas prima.

1° Determinandi sunt *termini*.

a) Cujuslibet cognoscitivi habitus aliud est subjectum, aliud objectum.—*Subjectum* est res *de qua* cognitio habetur ; quæ si ratione sui attingatur, vocatur subjectum *principale* (objectum attributionis aut formale *quod*, ut alii loquuntur), cætera vero ad illud principale ordinata vocantur subjectum *secundarium*.—*Objectum* quoque duplex est, formale et materiale. Objectum *formale* est motivum *quo* vel ratio *qua* mens rei cognitæ adhæret ; objectum autem *materiale* sunt veritates vel propositiones de subjecto efformatæ quibus intellectus ex motivo formali assentit : sic in scientia geometriæ materialiter scita sunt conclusiones, formalis vero ratio sciendi sunt media demonstrationis per quæ conclusiones cognoscuntur.

b) Præterea *veritas*, primum ac necessario Deo conveniens, triplex distinguitur : alia est enim veritas *in essendo* seu ontologica et essentialis, quæ non est nisi ipsa Dei essentia quæ verus Deus est ; alia veritas *in cognoscendo* seu intellectualis, quæ infinitam Dei sapientiam attinet ; alia tandem

DE FIDE THEOLOGICA.

De objecto fidei.

est habitus supernaturalis infusus, inclinans in-
atum ad firmiter assentiendum veritatibus in se
videntibus propter auctoritatem Dei revelantis.
omnis habitus sit ad aliquod objectum et speci-
ur ab objecto, immediate quaeritur: de objecto fidei,
a vero de actu, de virtute, de vitiis oppositis, et
latione inter fidem et rationem.
atum: materiale, formale quod, formale quo.
ERE, objectum materiale, est illud quod per habitum
gitur.

Objectum formale quod: - illud quod primo attin-
ratione sui, v.g., color in objecto colorato.

Objectum formale quo: - ratio sub qua habitus
git suum objectum, vel medium favorable permittens
um ut attingat objectum suum.

THESIS.

atum materiale fidei est omne illud quod divina re-
lione nobis innotescit (quod deducitur ad 12 arti-
symboli, quarvis diversimode.)

atum formale: quod: - est Deus, quatenus prima veritas
sendo.

atum formale quo: - est Deus quatenus prima veritas
prosecando et dicendo.

PRIMA PARTEM, scil.: objectum materiale fidei est om-
illud quod divina revelatione nobis innotescit.

/. - Conc. Vatic. - "Porro fide divina et catholica ea
credenda sunt quae in verbo Dei scripto vel tradi-
tinentur, et ab Ecclesia sive solemniter iudicio sive
ario et universali magisterio tanquam divinitus re-
credenda proponuntur."

/. - St. Thomas. - "Divinum testimonium est principali-
e seipso et consequenter de aliis. Nec oportet quod
fuentiabile de Deo sit credibile, sed illud solum

de quo veritas divina testificatur."

c/.-Ratio:--Objectum materiale habitus cognitivivi est res quae cognoscitur. Atqui res quae cognoscitur per fidem est ipse Deus et omnia quae Deo revelante ad Deum referuntur et ideo objectum fidei totale complectitur haec omnia. Objectum vero attributionis est Deus ipse qui ita se habet ad omnia quae ipso non existente coetera non existerent.

N.B.--Ad objectum materiale plura pertinent
1. res a Deo revelatae explicite, v.g. "Ego et Pater unum sumus; 2. Res implicite revelatae (quod habetur dupliciter: impliciter formaliter et implicite virtualiter).--Res implicitae formaliter, v.g. definitio in generali; definitio particularis contenta in universali, v.g. omnes homines peccaverunt, ergo Petrus peccavit; implicite virtualiter dicitur res quae, si realiter distincta a re revelata, trahitur tamen cum altera, sed interveniente ratiocinio humano, unde habent naturam conclusionum theologiarum:--non possunt dici credibiles simpliciter ex auctoritate Dei revelantis.--Exinde tria: a/.--fides divina, quae in solo verbo Dei fundatur; b/.--fides catholica, vel theologica fundatur tum in verbo Dei tum in decreto ecclesiastico; c/.--fides ecclesiastica, quae in magisterio fundatur.

SECUNDA PARS PROBATUR: Objectum formale quod fidei est Deus quatenus prima veritas in essendo.

Ratio:--Objectum formale alicujus potentiae vel habitus est id quod per se primo attingitur. Atqui in attingendis veritatibus fidei, cum istae veritates recitent materiam rationi imperviam, id quod primo attingitur est Deus, ut verus, cujus veritas est fundamentum omnium aliarum veritatum. Si enim Deus non esset in se verus, non posset res extra Deum formari alicui veritati essentiali. Ergo...

Ad monorem:--In scientiis naturalibus, quando

DE PRO

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

D
arte De
ostend
errore

rudis admittit, v.g. dimensiones solis vel lunae, propositio quae has dimensiones includit. Nullam certitudinem produceret nisi appareret nisi vestita et credibilis, facta ratione auctoritatis doctorum quae stabilitur super realitatem factorum.

PRIMA PARS PROBATUR:—Objectum formale quo Deū dei est ut summe sciens et verax.

a/.—St. Thomas:—Testimonium veritatis primae se habet in fide sicut principia in demonstrationibus scientificis. Atqui in demonstrationibus scientificis principia sunt objectum formale quo illarum scientiarum. Ergo in fide testimonium Dei veracis et cognoscentis potest considerari tanquam objectum formale quo.

b/.—Ratio:—Objectum formale quo elicujus actus est tum quo attingitur tum objectum materiale tum objectum formale quod. Atqui in fide illud non est nisi veritas Dei in cognoscendo et veritas Dei in dicendo, scilicet veritas. Etenim veritates fidei cum non sint in se obscurae et non evidentes non possunt nobis innotescere nisi vestitae auctoritate Dei: auctoritas ipsa nihil esset nisi appareret Deum esse consciū rei affirmat et veracem in dicendo. Ergo scientia Dei et veritas eiusque veritas sunt medium sub quo attingitur objectum.

DE PROPRIETATIBUS OBJECTI FIDEI.—

- 1.—Infallibilitas.
- 2.—Obscuritas.
- 3.—Incompossibilitas.
- 4.—Evolubilitas.

Punctum I.

De infallibilitate fidei.

parte Dei.—Propositio quae ex motivis credibilitatis ostenditur tanquam verbum Dei revelatum non potest errorem continere.

ostenditur

Probatur—Si error esse potest in propositione huiusmodi, hoc verificaretur vel quis Deus ipse erraret, quia Deus cognoscens veritatem nollet tamen illam his revelare scienti sicuti est.—Atqui utrumque rignat: nam Deus sapientissimus omnia cognoscit; ex altera parte blasphemia esse dicere Deum mentiri possit. **Ergo...**

Punctum II.

De obscuritate fidei.

Proprium est objectum fidei esse obscurum.

a/.—Objectum fidei est necessario in se inevidens

Conc. Vaticanum :—"Mysterium fidei in Deo abscondita quae post revelationem remanent quadam quasi origine obvoluta, etc..."

Scriptura :—(Ep. ad Hebr. II) "Est fides argumentis non apparentium."

Ratio :—Si objectum fidei esset res evidens, confunderetur cum visione, cum scientia. Atqui semper distinguitur.—Ergo..

A/.—Si quaeratur quodnam sit munus proprium istius obscuritatis in fide, responderetur: obscuritas pertinet simul ad objectum formale quod et ad objectum formale quo fidei, quatenus carentia evidentiae et conditione qua non apparitionis auctoritatis divinae rapit assensum mentis ad ea quae revelantur. Et contra mens nostra rateretur evidetia objecti.

B/.—De facto in revelatione potest adesse evidetia quaedam extrinseca quin cesset veritas revelata et veritas fidei; nam veritas revelata, etiamsi motivum illam admittendi sit cogens, non propterea veritas illa clara. Jam vero sola evidetia intrinseca veritatis ponitur conceptui fidei.

C/.—Cum admissio veritatis in se non evidetis debet esse prudens et rationabilis, quando veritas in se evidens proponitur, debet saltem esse evidens extrinseca.

quatenus illuminetur motivis credibilitatis quo-
 sitione hu- natura est ut rationabilis homo non possit ea sper-
 se erraret.

Ut quis teneatur veritatem revelatam admittere, re-
 amem illum- titur ut iudicium certum praecesserit tum de credi-
 utrumque re- tate objectiva, tum de subjectiva credendi obliga-
 oscit; ex al- et; et hoc propter tria: I.-Actus humanus debet esse
 entiri poss- mus. Atqui actus humanus exigit ut ratio potuerit
 care de indole actus ponendi quod non fieret si a-
 teneretur assentire veritatibus nullo modo eviden-

rum.
 e inevidens- etum et circa revelationes objecti cum ipsa volun-
 n Deo abscon- Si vero teneretur homo actum adhaesionis facere
 dam quasi co- non constat de obligatione, voluntas videretur de-
 es argument- ens in operatione sua. III.-Non eadem requiritur
 titudo apud omnes, sed sufficit certitudo respectiva.
 evidens, co- obligans omnes ad assentiendum veritatibus fidei
 qui semper- et tamen homines pro conditione singulorum. Atqui
 r homines, plures sunt capaces certitudinis majoris
 autem non.

Punctum III.

De impossibilitate fidei.

rio:-Fides est impossibilis cum scientia de
 et secundum idem.

atur:a/.-Scriptura.-(I, Cor, 23)"Cum venerit quod
 etum est evacuabitur quod ex parte est."

b/.-Ratio:-Quae cognoscuntur per scientiam
 visa. Atqui visio et fides sunt impossibiles. Er-
 ad. minorem.-Visum est evidens; evidens autem non
 objectum fidei, quum objectum fidei debeat necessa-
 esse obscurum seu inevidens.

Cur dicitur credi aliquando illud quod est visum?
 dicitur: 1 vel sensu non stricto; 11 vel quia res
 sub eodem lumine attingitur ab omnibus.

videntis da-
 ritas in se
 videns extr

Punctum IV.

De evolvibilitate fidei.

A.--Articuli fidei, scilicet veritates principalis non augmentati sunt quoad substantiam.

Probatur :- Si articuli fidei mutati essent et augmentati, hoc esset vel ex parte objecti vel ex parte materiæ materialis. Atqui objectum formale fidei est idem in principio et nunc. Pariter objectum materiale principle idem quoque est etsi expressiones novae veritatis in illo contentarum proponantur decursu temporum.

Scriptura :- (AD Ephes. IV, 5.) "Unus Dominus una fides, unum baptismum."

B.--Articuli fidei augmentati sunt materialiter, et propositiones quibus continentur, non quidem per contrarietatem sed per additionem formularum.

Probatur :- De facto apparet. Considerentur Veteris et Novi Testamentum. Ratio :- Decebat ut homo cujus mens deductiva non possideret simul omnia quae in generibus contenta sunt. Atqui inter veritates fidei, sunt in aliis contentae quae debuerunt decursu temporum extrahi et credi.

C.--Sub lege christiana non sunt expectanda novae dogmata neque quoad substantiam neque quoad numerum revelationum, sed solummodo quoad declarationem et deductionem.

Ia Pars probatur :- Sub lege christiana non sunt expectanda nova dogmata.

Conc. Vatic. - Anathematizat illos qui dicunt revelationem christianam non esse nisi regimen quoddam conditionis, quo cessante, melior religio regnatura esset.

Ratio :- Mutari posset dogma si melior status fieri posset. Atqui nullus melior status potest haberi, cum status praesens a Filio Dei ipso factus esset.

Pars probatur:—neque quoad revelationes objective

Scriptura:—(Joann. XV, 25)—"Omnia quaecumque audivi a patre nota feci vobis."—"Cum venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem."

Traditio:—St. Vincentius Larniensis:"Ecclesia secula et cauta depositorum apud se dogmatum custos nihil unquam in his permutat, nihil minuit, nihil addit." Unde in Ecclesia catholica novitas doctrinae ~~per~~ perhabita fuit ut nota erroris.

Pars probatur:—Per declarationes novas potest au-
di depositum fidei.

Cum omnes et singulae veritates materialiter sump-
tione non potuissent explicite et sub omnibus aspectibus
exponi et praedicari simul et eodem tempore, pro-
pterea ut explicatio haec fieret pro exigentia tem-
porum et ideo plura dogmata tres periodos habuerunt:
1. periodum obscuritatis, b/.—controversiae, c/.—certi-
ficis, JJ (v. g. Immaculata-~~Concentio~~.)

Medium vero declarationis illius fuit triplex:
1. Auctoritas Ecclesiae in conciliis et definitioni-
pontificiis, b/.—scripta Patrum et Doctorum, quae
novas revelationes stricto sermone fecerunt sed de-
clarationes novas praeparaverunt. c/.—Controversiae ~~et~~
elasticae, quibus scriptores catholici fidei deposi-
tae dependenter contra aures applicantes dogmatibus
cessum rationabilem sed humilem rationis humanae,
sicut non ad modum rationalistarum, qui pro sua su-
perbia dogmata ad mensuram sui parvuli ingenii mensu-
raverunt.

Pars probatur:—De conclusionibus theologicis.

Cum homo sit rationalis et deductivae indolis,
conclusa praemissa debet ex hac praemissa conclusio-
ne percipere, quae conclusio theologia

non est dogma novum, sed explicatio, et ideo definitio
theologia: - est habitus mentis quo ex veritatibus im-
mediate vel mediate revelatis, aut ex una saltem reve-
lata, variae conclusiones de Deo et de his quae ad De-
referuntur, per discursum deducuntur.

A.M.D.E.M.C.

Grand Séminaire de Québec,

8 Mai 1916.

Hermas Roy, -Diaconus.

ve
ne
fal

vis
fid
pri
fir
inf
tur
vis
my
tit
pro

se

a)

Du

Ch

ple

b)

Gu

Do

tati

for

asse

lita

repe

tam

in e

sim

pan

illi

deb

3

qua

fide

fide

L-

veritas *in dicendo*, quæ dicitur veracitas, ex qua Deus neminem fallere potest, sicut nec ipse infinite sapiens potest falli.

2° In recensendis *opinionibus* circa propositam materiam, vix memorare opus est doctrinam *Protestantium* qui vel fidem cum fiducia confundunt, vel fidei naturam iudicio proprio adulterant, ei assignantes tanquam speciale objectum, firmissime credendum, promissionem quam fecisset Christus infallibiliter remittendi cuique credenti peccata: id damnatum est a *Conc. Trid.* (Sess. VI)¹ vereque ducit ad subjectivismum et cecum quemdam pseudomysticismum;—quem mysticismum perperam *increduli* catholicis exprobrant, ditantes fidem nostram solis rudibus et muliereulis sensu pronis in res mysteriosas convenire.

Catholici theologi, dum circa quædam communiora inter se concordant, in pluribus tamen ab invicem dissentiunt.—*a*) Sic ad *subjectum* principale fidei quod pertinet, docuit *Durandus* illud esse actum meritorium; *Gabriel et Ockham*, Christum Dominum; *alii*, Deum ut assequibilem a nobis; *plerique* tandem assignant Deum sub ratione Deitatis.—*b*) Quod spectat ad *objectum formale* fidei, fuit sententia *Guillelmi Parisiensis* fidem præstari Deo, quia est *supremus Dominus* cui obediendum est, unde motivum esset voluntatis, non intellectus credentis; *Aureolus* posuit pro motivo formali summam Dei veritatem *in essendo*; *Ripalda* censuit assensum præstitum divinis promissionibus oriri ex Dei fidelitate, constantia et omnipotentia; *communius* vero theologi reponunt motivum formale fidei in prima veritate quam tamen diversi diverse intelligunt, nempe vel pro veritate Dei in cognoscendo, vel pro veritate in dicendo, vel pro utraque simul.—*c*) Etiam quoad *objectum materiale* fidei, discrepantia quædam theologorum est vel in re vel saltem in modo illius extensionem explicandi: nos vero certiora tradere studerimus.

3° Primum omnium referre juverit ex verbis *Conc. Vatic.*, quæ magnam lucem citatis opinionibus affundunt, sequentem *fidei descriptionem* (Const. *de Fide*, cap. III): “Hanc fidem... Ecclesia catholica profitetur virtutem esse supernatu-

1—Vid. supra, Disp. V, Q. 1, a. 3.

ralem qua, Dei aspirante et adjuvante gratia, *ab eo revelata* vera esse credimus, non propter intrinsicam rerum veritatem naturali rationis lumine perspectam, sed *propter auctoritatem ipsius Dei revelantis*, qui nec *falli* nec *fallere* potest.— Quibus præmissis, veritas de fidei subjecto et objecto tum formali tum materiali tribus in conclusionibus aperienda est.

Conclusio 1^a.—ETSI SUBJECTUM FIDEI SECUNDARIUM POSIT ESSE MULTIPLEX, TAMEN SUBJECTUM PRINCIPALE NON EST NISI DEUS SUB RATIONE DEITATIS ET PRIMÆ VERITATIS IN ESSENDO.

1^a Pars non eget demonstratione: liquet enim sub fide cadere humanitatem Christi, Sacramenta Ecclesiae, actus meritorios aliaque multa, de quibus versantur veritates fidei, quæ lumine revelationis innotuerunt nosque in Deum, finem nostrum, ordinant.

2^a Pars prob :

1° Ex *Scriptura*, quæ res fidei in Deum ultimatim reducit. Sic (1 Cor. III, 22–23): *Omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei*; et (Eph. I, 17) orat Ap. “*ut Deus, D. N. J. C. pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ et revelationis in agnitione ejus.*—Hinc quoque *S. Aug.* (l. IV de Civ. Dei, c. 20) de fide ait quod ejus “*primum et maximum officium est ut in verum credatur Deum.*”

2° Ex *ratione* D. Thomæ.—Illud est subjectum principale alicujus habitus quod per se primo ab eo attingitur et ejus respectu cætera attinguntur; v. g. id quod principaliter cadit sub medicina est sanitas ad quam omnia, quæ considerat medicus, ordinantur. Atqui ea præter Deum, de quibus est fides, sub assensu fidei non cadunt, nisi in quantum ordinem aliquem, vel efficientiæ, vel exemplaritatis, vel finalitatis, habent ad Deum secundum quod fide quadamtenus manifestari potest, usque donec per istam inchoatam cognitionem in immediatam ejus visionem ducamur. Ergo Deus, sub ratione Deitatis intellecta perceptibilis seu primæ veritatis in essendo, est subjectum principale fidei.

Conclusio 2^a.—OBJECTUM FORMALE SEU MOTIVUM FIDEI EST AUCTORITAS DEI REVELANTIS SECUNDUM RATIONEM PRIMÆ VERITATIS IN COGNOSCENDO ET DICENDO; CUJUS DIVINÆ AUCTORITATIS NATURA ET HABITUDO LIBERius DECLARATUR.

1^a Pars nititur ipsa definitione *Conc. Vat.* superius relata; sic prob :

1° *Scripturæ* fidem fundant in testimonio Dei maxime sapientis et veracis. Nam legimus (Gal. I, 11-12): *Notum vobis facio, fratres, Evangelium...quia non est secundum hominem, neque enim ego ab homine accepi illud...sed per revelationem J. C.*—(1 Cor. II, 6-7): *Sapientiam autem loquimur inter perfectos; sapientiam vero non hujus seculi...sed loquimur Dei sapientiam in mysterio.*—Et (1 Joan. V, 10): *Qui non credit Filium mendacem facit eum, quia non credit in testimonium quod testificatus est Deus de Filio suo.*

2° Illud est formale objectum seu *motivum* fidei per quod firmissime assentimus veritatibus a Deo revelatis: quandoquidem fides infallibili certitudine gaudet. Atqui hoc esse non potest nisi auctoritas Dei infinite sapientis et veracis, seu prima veritas in cognoscendo et dicendo. Ergo. *Min. ostend.* ex eo quod testimonium hominis habet ut mereatur fidem ex *scientia* et *veracitate* quasi ex duobus elementis integran- tibus auctoritatem testis: pariter igitur fidei firmitas inni- titur infinitæ sapientiæ et veracitati Dei testificantis, qui falli fallereque nescius est.

2^a Pars subjicitur ad declarandum conceptum objecti for- malis fidei; que, ni fallor, ex sequentibus quæsitis satis con- stare poterit.

1° *Num divina revelatio pertineat ad objectum formale fidei?*—a) Certum est imprimis (contra paucos) revelationem *subjectivam* seu subjectivum habitus fidei lumen nullatenus esse de ratione motivi formalis fidei: siquidem fides subjec- tiva necessario præexigit objectum formale a quo specificetur.—b) Revelatio autem *objectiva*, aliquantulum saltem, for- male illud objectum ingreditur, propterea quod non solum *Scripturæ* et *Patres*, imo et *Conc. Vatic. (loc. cit.)*, ad cre- dendum inducunt ex *testimonio Dei loquentis* seu *revelantis*, sed etiam quia prima veritas non potest actu movere intel- lectum nisi in lucem prodire intelligatur per actualem reve- lationem seu testificationem. Hinc *S. Thomas* (3 S. D. XXIII, Q. II, a. 2, sol. 2) dicit: "Ratio qua voluntas inclinatur ad assentiendum his quæ non videt est, quia *Deus ea dicit*;" et (*de Ver. Q. XIV, a. 8 ad 16*): "*Testimonium* veritatis primæ se habet in fide ut principium in scientiis demonstra-

tivis. "—c) Cum autem revelatio considerari possit vel *ex parte Dei* revelantis, vel *ex parte signi* sive intellectualis sive sensibilis quo exprimitur, tenemus post *Cajetanum* (in h. art.) contra *Mazzella* aliosque revelationem primo sensu, nempe quatenus est Dei actus connotans externam manifestationem, spectare ad objectum formale fidei, non autem quatenus est solum Dei loquentis signum seu instrumentum; siquidem hæc veritatis significationes create sunt neque virtutem theologicam specificare possunt.

2° *Num motivum formale fidei distinguatur a motivis credibilitatis?*—Motiva credibilitatis vocantur signa quedam mirabilia, sive in ordine cognitionis, sive in ordine efficientiæ, nempe prophetiæ et miracula diversi generis¹, quæ divinitatem revelationis certificant rerum revelationum credibilitatem consequenter suadent. Porro hæc argumenta externa, quæ possunt a Deo per lumen quoddam interius suppleri et quandoque supplementur, verum communius se præbent tanquam "revelationis signa certissima et omnium intelligentiæ accommodata" (*Conc. Vat. l. cit.*), essentialiter discrepant a *motivo formali* fidei (contra *scholam Hermesianam*), neque partialiter, ut minus recte loquitur *Hurter*, illud ingrediuntur: quippe illa disponunt ad fidem et eam confirmant, hoc autem fidem constituit; illa ostendunt quam rationabile sit credere, hoc efficit ut homo actu credat; illa de se fundant assensum certitudinis naturalis, hoc vero fundamentum præbet certitudinis diviniæ.—Quapropter verba (*Joan. X, 38*) *Si mihi non vultis credere, operibus credite*, aliaque similia intelligi debent, non quasi fides immediate et essentialiter subnitatur operibus seu miraculis, sed mediate et dispositive tantum.

3° *Quomodo se habet ad objectum formale fidei auctoritas Ecclesiæ?*—Respondemus ex *Cajetano* (in h. art.) atque secundum *communem* theologorum sententiam auctoritatem Ecclesiæ, quæ nobis credenda seu revelata proponit et infallibili veritatis sensu explicat, *ministrum* tantum esse et *regulam proximam*² eorum quæ sub fide cadunt, nequa-

1—Cf. C. G. I, 6.

2—*Regula remota* fidei sunt Scripturæ et Traditiones revelationis depositum continentes; *regula autem directiva* et *proxima* est magisterium Ecclesiæ: quod quidem propriis argumentis constituere, ad Auctores *Theol. dogm. fundamentalis* pertinet.

def.

qua
quæ
fide
bus
cred
sim
qua
hoc
cuth
IV,
per
nem
dice
ipsa
C
VERI
FORM
REVE
TIEN
P
Vat.
lica
tradi
ordin
lata
fidem
retur
tici
tales,
qua
tur,—
expli
divin
in ve
malis
dem
neces
1^a

1—

quam vero pertinere ad formale fidei objectum. Ratio est quia non per se, sed *per accidens* tantum seu propter nos fidei dirigendæ præponitur; in angelis enim et in primis patribus, quibus Deus per seipsum proposuit atque explicavit credibilia, opus non erat ecclesiasticâ regulâ. Fides itaque *simpliciter divina* citra Ecclesiæ auctoritatem haberi potest; quamvis eadem auctoritas, in quantum hæc vel illa credenda hoc illove sensu infallibiliter proponit, ad fidem *divino-catholicam* requiratur. Ad rem *S. Thomæ* (in Evang. Joan. IV, 42): "Quando homo sive per rationem naturalem sive per testimonium Legis et Prophetarum, sive per predicationem Apostolorum vel aliorum manuductus credit, tunc potest dicere quod propter nullum istorum credit... sed propter ipsam veritatem tantum" ¹.

Conclusio 3^a.—OBJECTUM MATERIALE FIDEI SUNT OMNES VERITATES DIVINITUS REVELATÆ TUM EXPLICITE, TUM IMPLICITE-FORMALITER; QUID AUTEM DE HIS QUÆ VIRTUALITER TANTUM REVELATA SUNT, NECNON DE PRIVATIS REVELATIONIBUS SENTIENDUM SIT, BREVITER APERTUR.

Prenotanda.—*a*) Juvat imprimis referre verba *Conc. Vat.* (Const. de Fide, cap. III): "Porro fide divina et catholica ea omnia credenda sunt quæ in verbo Dei scripto vel tradito continentur, et ab Ecclesia sive solemnî judicio sive ordinario et universali magisterio tanquam *divinitus revelata* credenda proponuntur;" ubi generatim indicatur quid ad fidem tum *divinam* tum *catholicam* pertineat.—*b*) Memoretur insuper ex Tract. de *Ecclesia* distinctio Jurieu, hæreticis accepta, in articulos *fundamentales* et *non fundamentales*, perinde quasi vera fides ad priores tantum se extendat; qua quidem distinctione unitas fidei convellitur et pessumdat.—*c*) Tertio loco veritas aliqua revelata esse potest vel explicite, vel implicite: *explicite* quidem, si ipsis locutionis divinæ terminis signanter exprimitur; *implicite* vero, quando in veritate explicite tradita continetur: quæ continentia *formalis* est aut *virtualis* tantum, prout unum verum vel eundem conceptum formalem cum alio habeat, vel ab eo, etsi necessario illi conjunctum, realiter aut formaliter distinguatur.

1^a Pars concl. *communis* est apud theologos.

1.—De obj. formali fidei redibit sermo in *quæst. seq.* a. 2.

1° Attendantur verba *S. Thomae* (*de Ver. Q. XIV, a. 8 ad 2 et 16*): “Quamvis divino testimonio sit de omnibus credendum, tamen divinum testimonium, sicut et cognitio, primo et *principaliter* est de se ipso et *consequenter* de aliis...Nec tamen oportet quod quodlibet enuntiabile de Deo formatum sit credibile, sed *illud solum de quo veritas divina testificatur.*”

2° Objectum materiale fidei complectitur non solum quae *explicite* continentur in verbo Dei scripto et tradito, juxta illud (Marc. XVI, 15-16): *Prædicate Evangelium omni creature...qui non crediderit condemnabitur*, sed etiam quae continentur *implicite-formaliter*: ratio est quia hæc, utpote identica etiam secundum conceptum formalem cum veritate explicite revelata, communi loquendi et intelligendi usu censentur et ipsa simpliciter et sufficienter proposita.

3° Itaque theologi communiter dicunt ¹ ad fidem pertinere: a) *definitionem*, revelato definito, uti in prop. “Christus est homo” continetur cum esse animal rationale; b) *partes essentielles*, revelato toto, unde vi ejusdem revelationis de Christo-homine, habetur eum constare ex anima et corpore; c) unum *correlativum* in alio revelato cointellectum, v. g. existentiam Filii Dei in existentia Patris; d) *falsitatem unius contradictorii*, revelata veritate alterius, et vice versa; e) *conclusionem*, ambabus præmissis explicite revelatis (nisi mens ratione connexionis, et non divini testimonii tantum ei assentiatur): unde, semel revelato quod “Sacramenta conferunt gratiam non ponentibus obicem” et quod “Eucharistia est Sacramentum,” pro revelato etiam habetur Eucharistiam conferre gratiam non ponentibus obicem; f) *propositionem particularem* quæ sub universali revelata *immediate* continetur velut ejus explicatio seu manifestatio: sic in prop. revelata “omnes B. Petri successores gaudent dono infallibilitatis” objective et formaliter habetur, absque medio ex parte rei, Leonem XIII esse infallibilem, neque disquisitio naturalis de legitimitate electionis Leonis XIII motivum est credendi ejus infallibilitatem, sed solummodo *conditio prævia* nobis *explicans* particulare hoc certo contineri in universali prop. revelata. In hac autem asseveranda conditione (quæ

1—Cf. Mazzella, Disp. II, a. 9.

vocatur *factum dogmaticum*) Ecclesia infallibilis est, cui ideo debetur *fides ecclesiastica* seu mediate divina ¹.

2^a *Pars* concl. versatur circa ea quæ *implicite-virtualiter* in veritatibus explicite revelatis continentur.—Qua in re *prænotandum* est, juxta graviores theologos, in essentia revelata censi etiam revelatas proprietates quæ formaliter tantum, non realiter, ab illa distinguuntur, quæque, cognita essentia, sponte menti occurrunt; quoad alia vero realiter distincta, *negatur* ea esse de fide attingente illud quocum conjuncta sunt.

Sane id est objectum fidei divinæ quod a Deo *dicitur* et creditur *unice* propter auctoritatem Dei loquentis. Atqui veritates, de quibus est sermo, proprie a Deo non dicuntur, sed ex verbo Dei *deducuntur* mediante ratiocinio, ideoque credi non possunt unice ob auctoritatem Dei, sed simul propter rationalem illam deductionem. Ergo hæc non sunt veritates fidei, sed appellandæ sunt *conclusiones theologice* tum verbo Dei tum discursu rationis subnixæ.—Quod si Ecclesia aliquam ex illis veritatibus definiat non tanquam revelatam, sed tanquam veram nexuque indivulso eum revelatione conjunctam, veritas hujusmodi tenenda est *fide ecclesiastica* auctoritati infallibili Ecclesiæ debita.

3^a *Pars* respicit *revelationes privatas* seu factas privatis personis et in privatum bonum; de quibus *S. Thomas* (II-II^æ, Q. CLXXIV, a. 6 ad 3): “Singulis temporibus non defuerunt aliqui prophetiæ spiritum habentes, non quidem ad novam doctrinam fidei depromendam, sed ad humanorum actuum directionem.” Pauca circa illas revelationes observabimus.

1° Juxta *generaliorem* theologorum sententiam, revelatio privata de rebus *ad salutem* spectantibus ², modo divina ejus origo *sufficienter* alieni innotescat, potest *in isto* esse objectum fidei theologice. Ratio est, quia ad fidem theologicam requiritur et sufficit (*S. Thom.* in h. art.) veritas revelata in ordine ad Deum et testimonium *veritatis primæ* debitis motivis credibilitatis innixum, quin necessario exigatur propositio rei credibilis per Ecclesiam. Favet *Conc. Trid.*

¹—Vid. plura ap. probatos auctores.

²—Cf. Gonet, *De Virt. theol.* Disp. I, a. 3.

(Sess. VI, cap. 12 et can. 16) declarans neminem infallibili certitudine, qualem confert fides divina, certum esse posse de perseverantia finali, *nisi hoc ex speciali (privata) revelatione didicerit*.—Quia vero sæpius illi tantum, ad quos tales revelationes diriguntur, de iis certiores fieri possunt, idcirco *alii ordinarie non tenentur* fide theologica illas credere.—At, qui sufficientibus motivis inducti easdem revelationes amplectuntur, non fide *divino-catholica*, sed *simpliciter divina* eis assentiunt. Hinc resistens revelationi privatae sibi factæ et certo constanti amittit fidem theologicam et fit hæreticus coram Deo, non tamen coram Ecclesia.

2° Quod spectat ad *judicium Ecclesie* privatas revelationes quandoque approbantis, hæc tenenda videntur: 1.—*a)* Primo, iudicium illud non *eo pertinet* ut revelationes proponantur fidelibus fide divina credendæ, licet fides divina non prohibeatur, sed ut declaretur in iis nihil esse quod fidei catholice, bonis moribus et discipline christianæ ad versetur.—*b)* Secundo, per idem iudicium sufficienter colligitur revelationes hujusmodi pie et prudenter ac sine superstitione *fide humana* credi et ad ædificationem a fidelibus legi posse.—*c)* Post talem Ecclesie approbationem, vel si, nullo adhuc lato iudicio, graves adsint genuinitatis probationes, certe fas non est revelationes illas *contemnere*; attamen infidelitatis argui non possunt qui, revelationum vel apparitionum facta mirabilia ex diffidentia negligentes, quasi ea non evenissent, christiane vivunt.

Solv. obj. (cont. 2^{am} concl.)—**OBJ. 1.**—Id videtur esse objectum fidei quod nobis proponitur ad credendum. Atqui, præter ea quæ pertinent ad Divinitatem, plura alia nobis ad credendum proponuntur. Ergo.

RESP. L. M.—...objectum materiale, *C*; objectum formale, *N.*—*D. m.*—...plura alia proponuntur quæ tamen ordinantur ad Deum et quibus propter divinam veritatem assentimur, *C*; quæ non referuntur ad Deum Deique testimonium, *N.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Fides est de omnibus quæ in Scriptura continentur. Atqui Scriptura plura exhibet vera veritate creata. Ergo.

1.—Mazzella, *l. c.* a. 11.

RESP. *D. M.*:...secundum quod considerantur sub lumine revelationis et in ordine ad Deum, *C*; secundum quod considerantur sub lumine creato et in seipsis tantum, *N*.—*C.d.m.* eodem sensu.—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Fides charitati condiditur. Atqui charitas pro objecto habet tum Deum tum proximum. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D.m.*:... pro ratione formali diligendi, *N*; pro objecto quod diligitur, *S.d*: æqualiter, *N*; quatenus diligitur proximus propter Deum primario et propter se dilectum, *C*.—*Neg. conseq.*

ARTICULUS II.

Utrum fidei possit subesse falsum.

1° De natura objecti fidei gradiendum est ad ejus *proprietates*, inter quas, prima et principalior, offertur infallibilis veritas.—Quæstio de veritate fidei dupliciter considerari potest: vel *ex parte Dei revelantis* et motivi formalis fidei, vel *ex parte hominis credentis* et iudicii quo dogmata revelata complexa¹ ratione attingit.

2° *a) Priscillianista*, teste Augustino, docere non erubuerunt Deum et mendacem esse et fuisse aliquando mentitum.—Erronea quoque refertur opinio *Rob. Holchor* qui imaginatus est Deum non posse quidem mentiri, at posse dicere falsum et veluti præter intentionem decipere, non advertens Deum, necessario omniscium, falsum enuntiare non posse quin simul voluntatem falsum enuntiandi et consequenter mentiendi habeat.—*Quidam* olim etiam e catholicis auctoribus, nescio qua ratione ducti, finxerunt Deum posse saltem *de potentia absoluta* falsum revelare: quam sententiam universi abhinc theologi reprobant tanquam *temerariam* vel *heresi proximam*.

b) Sensus alterius quæstionis est, an assensus fidei theologice ferri possit in aliquid quod reputatur verum et a Deo

1—II-IIæ, Q. I, a. 2.

revelatum, quin verum ac revelatum sit: omnes theologi negant.

Conclusio 1^a.—DEUS NON POTEST ETIAM DE POTENTIA ABSOLUTA DICERE FALSUM AC REVELANDO MENTIRI.

Prob. 1° ex Scriptura, cujus veritatem adversarii admittunt; nam legitur (Heb. VI, 18): *Impossibile est mentiri Deum*; et (1 Joan. II, 21) commendatur doctrina Christi: *Quoniam omne mendacium ex veritate non est.*

2° Præ aliis *Patrum* sententiis, digna sunt quæ referantur verba *S. Anselmi* (l. I cur Deus homo, c. 12): "Non enim sequitur, justum est mentiri, si Deus vult mentiri, sed potius Deum illum non esse. Nam nequaquam potest velle mentiri voluntas, nisi in qua corrupta est veritas, imo quæ deserendo veritatem corrupta est."

Sane 3° impossibile est primam et essentialem veritatem deficere et mentiri. Atqui Deus est prima et essentialis veritas. Ergo.—*Conf*: quia mendacium est malum ex genere suo; siquidem, ut habet *S. Thomas* (II-II°, Q. CX, a. 3), "est actus cadens super indebitam materiam. Cum enim voces sint signa intellectuum, innaturale est et indebitum quod aliquis voce significet id quod non habet in mente." Atqui malum seu peccatum e diametro opponitur perfectæ Dei sanctitati. Ergo.

Conclusio 2^a.—FIDEI SUBESSE NEQUIT ALIQUOD FALSUM PRO VERO REPUTATUM; prout definivit *Conc. Trid.* (Sess. VI, cap. 9) loquens de "certitudine fidei, cui *non potest* subesse falsum."

Prob. 1° ex causa remotiori.—Nulla virtus perficiens intellectum se habet ad falsum ut ei assentiatur, quamvis falsum ex vero cognosci queat. Atqui fides est virtus perficiens intellectum, ut infra patebit. Ergo. *Maj. ostend.* (ex resp. ad 1). Nam virtus est dispositio et perfectio potentiæ in ordine ad objectum, quod est potentiæ bonum. Atqui *verum* est bonum intellectus, non autem est bonum appetitûs. Ideo omnes virtutes, quæ perficiunt intellectum, excludunt totaliter falsum, quamvis virtutes perfectivæ appetitus sint cum falso compossibiles: potest enim aliquis secundum justitiam aut temperantiam agere, habens aliquam falsam opinionem de eo circa quod agit; minime autem potest, assentiendo falso, intellectum suum ornare.

2° *Ex causa proxima.*—Nihil subest alicui potentiae, habitui vel actui nisi mediante formali ratione objecti, sicut color videri non potest nisi per lucem et conclusio sciri non potest nisi per demonstrationis medium. Atqui jam accepimus rationem formalem objecti fidei esse veritatem primam. Ergo nihil potest cadere sub fide, nisi radio primæ veritatis illustretur. Atqui repugnat falsum prima veritate irradiari seu ei subesse, sicut implicat non ens sub ente, et malum sub bonitate stare posse. Ergo fides nequit ferri in aliquid quod falso revelatum judicetur.

Inde *colligi* potest rudes qui, ignari parochi auctoritate decepti, aliquid non revelatum credunt, v. g. angelos esse corporeos, non peccare quidem, at nequaquam de ea re actum fidei theologicæ elicere.—Etsi vero possint hebetudinem pati circa aliqua quæ sunt præter necessitatem salutis; tamen circa necessaria ad salutem sufficienter instruuntur a Spiritu Sancto, ne inculpabiliter ista ignorent. ¹

Solv. obj.—Omittimus quæ contra 1^{am} concl. ex Scripturis objiciuntur, puta quod aliqui viri inspirati falsum dixisse videantur: hæc enim explicari debent, vel quia viri illi quidpiam humani passi sint, vel potius secundum verborum amphibologiam, metaphoram ac figuram, sensum mysticum et propheticum ², etc.—Sed de his vide Expositores Sacre Scripture.

Obj. 1.—Fides connumeratur spei et charitati. Atqui spei et charitati potest subesse falsum. Ergo.

RESP. D. M :... et spes et charitas sunt virtutes intellectuales sicut fides, *N*; sunt virtutes appetitive, *C*.—*Transseat min.*—*Neg. conseq.*

Ut patet ex supra dictis, non est similis ratio de fide, et de spe et charitate quæ partem *appetitivam* perficiunt.—Minorem autem *transmissi*, a) quia reapse *spei* falsum non

1—II-IIæ, Q. VIII, a. 4 ad 1.

2—Locum illum (Gen. XXVII, 24), ubi Jacob se dixit esse Esaii, ita explicat *D. Thomas* (II-IIæ, Q. CX, a. 3 ad 3): “Jacob vere mystice dixit se esse Esaii primogenitum Isaac, quia videlicet primogenita illius de jure ei debebantur. Usus autem est hoc modo loquendi per spiritum prophetie ad designandum mysterium, quia videl. minor populus, scil. gentilium, substituendus erat in locum primogeniti, scil. in locum Judæorum.” (Cf. 3 S. D. XXXVIII, a. 3 ad 1)

subest: sperans enim se habiturum vitam aeternam, quam non habebit, id sperat, non secundum propriam potestatem, sed secundum auxilium gratiae; in qua si perseveraverit, infallibiliter salutem consequetur. *b)* Similiter ad *charitatem* pertinet diligere Deum, in quocumque homine fuerit, unde non refert ad ejus essentiam an revera bonus sit necne qui tanquam bonus diligitur.

Obj. 2.—Abraham credidit Christum nasciturum. Atqui post Abrahæ tempus poterat Deus non incarnari. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D. m.* :... absolute, *C*; secundum quod eventus ille jam cadebat sub præscientia divina, *N.*—*Neg. conseq.*

Obj. 3.—Fides antiquorum de Christo nascituro duravit in multis etiam post Christum natum usque ad prædicationem Evangelii. Atqui, Christo jam nato, falsum erat Christum nasciturum. Ergo.

RESP. *D. M.* :... et ad hanc fidem pertinebat Christum *quandoque* nasci, *C*;... pertinebat quoque determinatio temporis circa quam decipiebantur, et non potius ad conjecturam humanam, *N.*—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

Obj. 4.—Objectum fidei est, sub Sacramento altaris verum corpus Christi contineri. Atqui contingere potest ex defectu consecrationis reapse corpus Christi non adesse. Ergo.

RESP. *D. M.* :... scil. fides nostra refertur ex se ad has vel illas determinatas hostias, *N*; pro objecto habet verum Christi corpus in hostia rite consecrata, *S. d.*: et necesse est fieri adorationem sub explicita conditione recte consecrationis, *N*; subaudita hac conditione, adorari potest absolute hostia que prudenter seu morali quadam certitudine judicatur consecrata¹, *C.*—*C. m.*—*Neg. conseq.*

ARTICULUS III.

Utrum objectum fidei possit esse aliquid visum.

1° Altera fidei conditio exploranda est *obscuritas*; que cum habeat secum adjunctam quamdam evidentiam, ideo doctrine nexus, claritudo et complementum postulant ut sub

¹—Cf. Cajet. in h. loc.

presenti articulo quatuor in ordine ad propositam quæstionem consideremus, nempe indolem propriam objecti fidei, evidentiam divinæ attestationis, credibilitatem rei attestata, et proximam ad credendum mentis dispositionem.

2° Quod ad indolem objecti fidei attinet, *obscuritatem* ejus labefactarunt non solum antiqui hæretici, sed quotquot theorias falsæ philosophiæ ad Theologiam applicantes fidem et scientiam turpiter permiscuerunt: cujus generis nuper existere *Hermesiani* et *Güntheriani*.—Alia ex parte graviter decipiuntur sanamque doctrinam offendunt qui cum *Fideistis* et *Subjectivistis* objectiva fidei fundamenta negligunt certamque ejus *credibilitatem* in discrimen vocant. Quamobrem conabimur singula in singulis conclusionibus distinctim enucleare.

Conclusio 1^a.—OBJECTUM FIDEI EST NECESSARIO OBSCURUM SEU INEVIDENS; QUÆ OBSCURITAS, NON FORMALITER, SED ESSENTIALI CONCOMITANTIA AD FIDEI MOTIVUM PERTINET.

1^a Pars inuitur verbis *Conc. Vatic. (Const. de Fide, cap. IV)*, ubi fidei objectum exhibentur "mysteria in Deo abscondita," que etiam post revelationem "quadam quasi caligine obvoluta" manent.

Reverè 1° legitur (Heb. XI, 1): *Est fides, argumentum non apparentium*; (1 Cor. XIII, 12): *Videmus nunc per speculum in ænigmate*; et (2 Pet. 1, 19) laudantur fideles attendentes fidei *quasi luceræ lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat*.

2° Inter *Patres* citetur *S. Athanasius* (l. 2 c. Apollin. n. 11): "Neque enim, inquit, fides evidenter apparens fides dici poterit;" *S. August.* (Tract. 40 in Joan. n. 9): "Quid est fides, nisi credere quod non vides?" Et *S. Hilarius* (de Trin. l. 8): "Melius est nihil scire et credere Deo."

3° Presto est *ratiõis* confirmatio.—Ulla tantum videri dicuntur quæ per seipsa movent intellectum nostrum vel sensum ad sui cognitionem. Atqui fides importat assensum ad id quod creditur, non quia intellectus rapitur ab ipso objecto, sed quia voluntas movet intellectum ad assentiendum. Ergo obscuritas fidei inest. *Miu. decl.* Etenim mens assentit alieni dupliciter: uno modo quia movetur ab ipso objecto sive immediate noto, ut in primis principiis quorum est *intellectus*, sive mediate cognito, ut in conclusionibus

quarum est *scientia*; alio modo quia movetur, non ab objecto proprio, sed a voluntate, per quamdam electionem libere declinans in unam partem magis quam in aliam, vel cum dubitatione et formidine alterius partis, unde *opinio*, vel cum certitudine absque tali formidine, unde *fides* divina, quae consequenter obscura dici debet.

2^a *Pars* additur ex Billuart (Diss. I, a. 4) ad determinandum obscuritatis *modum*.—Nam motivum fidei est ratio assentiendi rebus quae creduntur. Atqui ratio cur assentiamur rebus fidei est prima veritas revelans, non obscuritas; non enim credo Deum esse trinum, quia non video, sed, etsi non videam, quia Deus verax revelavit. Igitur obscuritas seu inevidentia pertinet ad fidei motivum, non formaliter, sed velut conditio propria et inseparabilis.

Conclusio 2^a.—POTEST HABERI QUEDAM EVIDENTIA IN ATTESTANTE (ut aiunt) SEU EVIDENTIA FACTI AC DIVINITATIS REVELATIONIS, QUIN RATIO FIDEI PERIMATUR.

1^a *Pars*.—1° Favet auctoritas *S. Thomae* (II-II^a, Q. CLXXI, a. 5): “De his, inquit, quae expresse per spiritum prophetiae propheta cognoscit, maximam certitudinem habet, et *pro certo habet quod haec sunt divinitus sibi revelata*” experimentaliter scilicet et evidenter notitia, quatenus per species ministerio Angelorum formatas¹, immediate audit seu percipit Deum ipsum revelantem.

2° Revelatio aut est *immediata* aut *mediata*. Atqui dum utraque certo cognoscibilis est, immediata saltem etiam evidenti cognitione potest attingi. Ergo. *Min. declar.*—*a)* Et vere vulgatiore sententia est illos qui *immediatam* revelationem acceperunt, puta primum Angelum, prophetas, etc, habuisse evidentiā de ejus existentia seu de divina testificatione. Ratio est quia, quemadmodum immediate audienti locutio humana evidenter demonstrat hominem loquentem, ita locutio divina, sub caelesti lumine immediate percepta, signate indicat Deum ut revelantem.—*b)* Quoad alios vero qui *mediatam* revelationem habent, etsi certe non iis omnibus divina testificatio evidens esse queat, sunt tamen qui putant eam fieri posse evidentem oculis doctorum qui proprias ac scientificas indagaciones valent instituire; alii vero negant. Priorum opinio forte non displicebit, dummodo

1—*Ibid.* Q. CLXXII, a. 2.

den
gen
qui
tula
sen
loqu
2^a
reve
fide,
1°
eorum
ritate
nae o
docti
haec
lation
singul
crede
potest
b)
primu
dens r
mivor
termin
forsan
Cujeta
dam, v
in Dei
credita
est cor
rum, se
sunt in
objecto
2° Q
hujusm
perima
Eten
tionis, f

1—Dis

demonstratio existentie revelationis fieri intelligatur *in genere* tantum et per *effectus* mirabiles doctrinae revelatae qui evidenti nexu causam supernaturalem et divinam postulant, non autem *in specie* neque per prophetias et miracula, seu per *signa* illa *externa* quibus sola *credibilitas* divinae *loquelæ* patefieri potest.

2^a *Paræ*, scil. quod evidentia *in attestante*, seu evidentia revelationis ac testificationis divinae compossibilis sit cum fide, declaranda suscipitur.

1° *a*) Infra dicemus (Q. II, a. 2) fidem nostram, seu fidem eorum ad quos revelatio *mediate* pertingit, resolvi in auctoritatem Dei revelantis *per se creditam*.—Neque huic doctrinae officit demonstratio quam mox admisimus peragi posse a doctis de revelatione secundum viam causalitatis: quippe hæc demonstratio, si qua evidentia ornatur, solummodo revelationem *in genere* illustrare potest, non autem revelationem singulorum dogmatum et sensus quo proferuntur; in quibus credendis testificatio divina, quamdam inevidentiam retinens, potest esse simul id *quo credimus et quod creditur*.

b) Quoad eos vero qui *immediate* fidem a Deo acceperunt, primo licet divina revelatio *precisive* sumpta sit illis evidens nec credi possit; tamen probabile est eam *terminative* minori evidentia clarere, eo quod obscuritas objecti ad quam terminatur refundi in eam videatur; unde sub hæc ratione forsitan credi poterit simul eum re revelata.—*Secundo*, si cum *Cajetano* (in II-II^æ, Q. V, a. 1) concedamus fidem in quibusdam, v. g. in primo Angelo vel etiam in prophetis, etc, resolvi in Dei revelationem evidenter perceptam, non autem *per se creditam*, hæc Dei loquentis *immediata* evidentia censenda est cœlitus infusa tum ex parte luminis tum ex parte specierum, scil. *undequaque supernaturalis*, neque idcirco timenda sunt inconvenientia opinionis eorum qui aliquid naturale objecto formali fidei adsoeiant (infra, Q. II, a. 2).

2° Quocumque modo evidentia illa revelationis intelligatur, hujusmodi non est quæ *rationem fidei divinæ et libere perimat* (contra Mazzella¹ aliosque plures).

Etenim, ut docet *Cajetanus* (in h. art.), evidentia attestations, formaliter loquendo, non infert veritatem rei attestatae

1—Disp. III, art. 5.

in se, sed ut attestatæ tantum, seu infert ejus credibilitatem. Atqui credibilitas alicujus rei, quantumvis plena et evidens, non cogit physice intellectum, etsi moralem quamdam coactionem exercere valeat in voluntatem quæ imperat intellectui assensum. Ergo. *Min. decl.* Nam proprium objectum intellectus est veritas sive immediate sive mediate evidens, quæ sola potest physice rapere mentis adhæSIONEM; deficiente autem evidentia intrinseca et sub externa credibilitatis luce, etiam si lux ista talis supponatur quæ forte positivum dissensum prohibeat, potest intellectus supersedere assensu et arreps manere, donec voluntas imperando ad assentiendum movet. Quod imperium si fiat ex eo solum, quia in tantæ revelationis evidentia negare assensum foret stultum et ridiculum, habemus fidem *quodammodo coactam*¹ (scilicet moraliter) dæmonum; sin autem fiat ut impleatur debitum officium credendi Deo certo loquenti legitimeque assensum exigenti, est fides laudabilis et divina.—Hanc esse doctrinam *S. Thomæ* maxime elucet ex quest. cit. (art. 1-2).

Conclusio 3^a.—QUÆ FIDEI SUBSUNT, SUMPTA IN COMMUNI ET OBJECTIVE, SUNT EVIDENTER CREDIBILIA, ET HOC PROPTER MIRACULA ALIAQUE EXTERNA CREDIBILITATIS SIGNA.

Prenotanda.—*a*) Objecta fidei dupliciter considerari possunt: uno modo *in speciali* seu secundum prædicata propria, et sic, ut dictum est, non possunt esse simul visa et credita; alio modo *in generali* seu secundum communem rationem *credibilis*, et sic videri possunt ab eo qui credit (resp. ad 2).—*b*) Quamobrem in conclusione dicimus: *evidenter* credibilia; quæ quidem evidentia aut *physica* est in iis qui immediate signa seu motiva credibilitatis percipiunt, aut *moralis* tantum in iis ad quos notitia illorum signorum per testimonia fide digna devenit.—*c*) Adversi conclusioni propositæ recensentur tum *Rationalistæ* dictitantes fidem nostram nullo rationali fundamento fulciri, tum *Novatores* alique recentiores heretici ponentes hominem moveri ad revelata acceptanda sola privata inspiratione seu revelatione, tum *Neoterici* ex schola idealistica effutientes animum ad fidem induci ex quodam instinctu vel interna experientia absque sufficienti ratione objectiva.—*d*) Conclusio in duas partes dispesci poterit; ini-

1—II-II°, Q. V, a. 2 ad 1.

titu
"Si
lem
rien
debe
1
1° E
tua
tur c
Don
sign
2°
quid
ter c
prop
(resp
quon
ter, I
eviden
fide d
menti
inter
hujus
funde
rator
dicen
sentan
extern
atque
potent
divina
gentia
2^a A
et argu
torum
1° A
unicu

1—C
2—C

titur autem explicitæ definitioni *Conc. Vat.* (III de *Fide*, c. 3): "Si quis dixerit revelationem divinam *externis signis credibilem* fieri non posse, ideoque sola interna cujusque *experientia* aut *inspiratione privata* homines ad fidem moveri debere; A. S. ¹"

1^a *Pars* de evidenti credibilitate generatim ostenditur.—
1° Ex *Scriptura*; nam legitur (Ps. XCII, 5): *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*. Et (Marc. XVI, 20) dicitur de Apostolis: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis*.

2° *Ratione*, cum a priori, tum a posteriori.—*a*) *A priori* quidem; nam prudens homo non credit nisi quod est evidenter credibile. "Non crederet nisi *videret* ea esse credenda vel propter *evidentiam* signorum, vel propter aliquid hujusmodi" (resp. ad 2). Atqui, juxta Dei legem, credere tenemur, non quomocumque, sed virtuose seu prudenter et rationabiliter. Ergo.—*b*) *A posteriori* quoque: illud enim dici debet evidenter credibile cujus suasibilitas nititur proxime testibus fide dignis, remotius vero portentis aliisque extrinsecis argumentis omnino convincentibus, prout patet ex discrimine inter evidentiam *credibilitatis* et *intrinsece veritatis*. Atqui hujusmodi est christiana revelatio: quod theologi in *Theol. fundamentali* luculenter demonstrant ². Ergo.—*c*) Utramque rationem complexa est *Syn. Vatic.* (Const. de *Fide*, cap. 3) dicens: "Ut nihilominus fidei nostræ obsequium rationi consentaneum esset, voluit Deus cum internis Sp. S. auxiliis externa jungi revelationis suæ argumenta, facta scil. divina, atque imprimis miracula et prophetias, quæ cum Dei omnipotentiam et infinitam scientiam luculenter commonstrent, divine revelationis signa sunt certissima et omnium intelligentiæ accommodata."

2^a *Pars* concl., derivans credibilitatem rerum fidei ex factis et argumentis *externis*, dirigitur contra *subjectivismum Navatorum* et *Neotericorum*.

1° *Privatam revelationem* aut *inspirationem* non esse unicum atque *ordinarium* medium quo doctrina fidei credi-

1—Cf. quoque Encycl. *Qui pluribus* Pii IX.

2—Cf. C. G. I, 6.

bilis appareat, prob :—*a*) ex *Scripturis*, in quibus mediata revelatio, signis confirmata, per Prophetas et Apostolos seu per primos Ecclesiae fundatores omnibus fidelibus commendatur. Hinc S. Paulus (Heb. II, 3-4) : *Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quae cum initium accepisset enarrari per Dominum ab eis qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis et portentis et variis virtutibus.*—*b*) Ex *ratione* etiam : conveniens enim erat ut Deus hominem de veritatibus fidei instrueret eo modo qui magis ordini rerum humanaeque nature indoli congrueret atque efficacius illusionem mentis praecaveret. Porro huiusmodi est instructio data unicuique per alios seu per idoneos divinae veritatis testes, quorum auctoritas externis et irrefragabilibus argumentis obsignata sit. Ergo.

2° Nec *interna*, ut aiunt, *experientia* esse potest legitimum medium movendi homines ad fidem.—Præter ea enim quae modo attulimus contra privatam inspirationem quaeque praesenti opinioni aequae adversantur, addamus oportet hanc hypothesim transformare *rationalem* motum cognitionis fidei in *cacum* quendam instinctum : quod est antibiblicum, anti-philosophicum, nostraeque nature summe injuriosum ¹.

Conclusio 4^a.—AD ASSENSUM FIDEI DIVINAE PRÆREQUIRITUR TUM DE CREDIBILITATE REVELATIONIS TUM DE OBLIGATIONE CREDENDI JUDICIUM CERTUM CERTITUDINE VEL ABSOLUTA VEL SALTEM RELATIVA.

Quaedam *praesercentur*.—*a*) Judicium, actum fidei antecedens, duplex est : *speculativum* quo constat aliquid esse *credibile*; *practicum* quo constat illud esse *credendum*.—Credibilitas autem respicere potest vel *factum* revelationis vel *objectum* revelatum; quae tamen duo intime consociantur.—Certitudo iudicii alia est *absoluta* quae pendet a re objective certa, alia est *respectiva* cuius fundamentum alicui, non tamen omni intellectui, solidum videtur.

b) Praesupponimus ex Tract. *de Gratia* non solum iudicium practicum de obligatione credendi, sed etiam iudicium speculativum de credibilitate revelationis tum quoad factum tum quoad objectum non posse *formaliter* ad fidem divinam *disponere* sine auxilio gratiae ².—Quaestio praesens est an,

1—Cf. Mazzella, Disp. III, a. 6.

2—Vid. II-II^a, Q. II, a. 9 ad 3.

supposito tali auxilio, prærequiratur ad eliciendum actum fidei unum vel aliud mentis iudicium, et quam certitudine iudicium huiusmodi gaudere debeat: tres erunt concl. partes.

1^a Pars de certo iudicio circa *credibilitatem* revelationis a) definita invenitur tum in prop. 21^a damnata ab Innoc. XI, ¹ tum in verbis Pii IX (Encycl. *Qui pluribus*): "Humana ratio... divinæ revelationis factum inquirat oportet, ut certo sibi constet Deum esse locutum, ac eidem, quem admodum sapientissime docet Ap., rationabile obsequium exhibeat." — b) Sane, nemo tenetur credere mysteria fidei nisi iudicet ea esse *credibilia*, juxta illud (Joan. XV, 24): *Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*. Atqui, nisi iudicium illud certum foret, voluntas imperans assensum deficeret a prudentia, quæ eo firmiter credibilitatis motiva exigit quo res credenda majoris momenti sit. Ergo.

2^a Pars versatur circa *obligationem credendi*, quam quisque perspicit ultro consequi ex facta divina revelatione (vid. dicenda infra, Q. V, a. 1). Itaque practicum iudicium de illa obligatione præcedere debet atque dictare actum quo voluntas fidei assensum intellectui imperat, juxta illud Aug. (de Prædest. Sanct. II, n. 5): "Nullus credit aliquid, nisi prius cogitaverit esse credendum." Id enim exigit mutua inter intellectum et voluntatem relatio.

3^a Pars agit de *gradu certitudinis* necessariæ in iudicio prærequisito ad credendum.

Dicendum est *non eandem* in omnibus requiri evidentiam et certitudinem credibilitatis, sed in aliis requiri certitudinem *absolutam*, aliis vero sufficere certitudinem *respectivam*. a) Etenim Deus unumquemque movet secundum suam capacitatem. Atqui *docti* quidem possunt per seipsos de motivis credibilitatis inquirere et certitudinem absolutam, adæquatam illis motivis, sibi comparare; *pueri* vero et *rudles* incapaces sunt discussionis motivorum credibilitatis, at proni sunt ad assentiendum iis quæ tradunt parentes ac legitimi pastores, præsertim cum eos videant subjectos Episcopis, Episcopos autem Rom. Pontifici. Ergo. — b) *Conf. ex S. Thoma*

1—En ista prop: *Assensus fidei supernaturalis et utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, imo cum formidine, qua quis formidat ne non sit locutus Deus.*

(II-II^æ, Q. IV, a. 8 ad 2): "Cæteris paribus, inquit, visio est certior auditu; sed si ille a quo auditur multum excedit visum videntis, sic certior est auditus quam visus; sicut aliquis *parvæ scientiæ magis certificatur de eo quod audit ab aliquo scientifico* quam de eo quod sibi secundum suam rationem videtur." Ergo, juxta S. Thomam, certitudo *respectiva* in doctis sufficit.—c) Eo magis quia credibilitati externæ efficax subsidium accedit ex superna virtute qua Deus errantium et imbecillium mentes excitat atque illustrat (Cone. Vat. *de Fide*, cap. 3). Unde, prout jam art. præc. insinuavi, saltem in *casu necessitatis* et quoad eos qui versantur in *bona fide*, æstimandum est Deum interiori instinctu et illuminatione suæ gratiæ¹ supplere defectum insufficientis credibilitatis, adeo ut etiam pueri et rustici fidem certissimam habeant.

Solv. obj. (cont. 1^{am} concl.) — OBJ. 1. — Dixit Dominus Thomæ (Joan. XX, 29): *Quia vidisti me, Thoma, credidisti*. Ergo de eodem est visio et fides.

RESP. *D. antec*: Thomas sub eadem ratione Christum vidit et credidit, *N*; hominem vidit, et de miraculo resurrectionis factus certior, Deum credens² confessus est, cum dixit (v. 28) *Dominus meus et Deus meus*, *C.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Fides est quoddam spirituale lumen. Atqui sub quolibet lumine aliquid videtur. Ergo.

RESP. *D. M*:... est lumen illustrans naturam credendorum. *N*; illustrans eorum credibilitatem et fasciens discernere credenda a non credendis, *C.*—*C.m.*—*Neg. conseq.*

Sicuti per habitus virtutum moralium homo adjuvatur ad practice judicandum de iis quæ sibi secundum habitus illos conveniunt, ita et multo magis per fidem, quæ est virtus intellectiva divini ordinis, non solum homo inclinatur ad assentiendum veritatibus revelatis, quod est principalis ejus actus, sed etiam movetur ad discernendum revelata ab extraneis et contrariis necnon (si fidei lumen sufficienter participet) ad videndum credibilitatem eorum quæ utcumque testimonio constant:³ quæ duo sunt velut præviæ operationes

1—Cf. S. Thom. *Quodlib.* II, a. 6.

2—S. August. (Tract. 79 in Joan. ..)

3—Cf. Cajet. in h. loc.

principali actui deservientes et ad eundem fidei habitum pertinentes.—Patet itaque fidem hoc sensu lucidam quadamtenus esse, quanquam tamen natura credendorum velamine contacta manet.

OBJ. 3. — Quilibet sensus *visus* nominatur (August.). Atqui fides est ex auditu (Rom. X, 17). Ergo.

RESP. *Trans. M.—D.m.*:...quatenus auditus est verborum significantium veritates fidei, *C*; quasi mentem introducat in apertam illarum veritatum naturam, *N.—Neg. conseq.*

ARTICULUS IV.

Utrum ea que sunt fidei possint esse scita.

Questionem hanc, ad tertiam spectantem fidei *conditionem*, non sine opinionum discrimine agitarunt olim scriptores catholici, qui etiam nunc in extremas controversiæ partes abeunt: pauca præmittamus ad disputationis statum delineandum.

1° Theologi omnes concedunt fidem simul esse non posse in eodem subjecto cum *visione beatifica*: quandoquidem nimis claret visionem hanc dissipare omnes fidei umbras¹.— Iterum a plerisque conceditur *theologiam nostram* possibilem esse cum fide in eodem subjecto de eadem veritate supernaturali; etsi enim vera sit scientia, non tamen in statu perfecto scientiæ versatur². — Quæstio est igitur de fide comparata ad evidentem cognitionem seu ad scientiam in *statu perfecto*.

2° Advertendum est cum *D. Thoma* (in h. art.) dubium presens institui de eodem objecto *secundum idem* considerato, non autem secundum diversa; patet enim fieri posse ut de una eademque re aliquis quidpiam sciat et aliud credat.—Agitur etiam de *eodem subjecto*; siquidem potest

1—Cf. I-II^æ, Q. LXVII, a. 3.

2—Cf. Cajet. in h. art.

contingere ut id quod est scitum vel visum ab uno homine sit ab alio creditum, qui hoc demonstrative non novit.

3° Plures theologi, duce *Suarezio*, existimant *habitus* fidei et *habitus* scientiæ in eodem circa idem consistere posse; imo arbitrantur compossibiles esse duos *distinctos actus* fidei et scientiæ.—Utrumque tamen, post Angelicum Doctorem, *thomisticae* scholæ theologi vehementer negant.

Conclusio 1^a.—PRO CERTO TENENDUM EST NEQUE ACTUS NEQUE HABITUS FIDEI ET SCIENTIÆ DE EODEM SECUNDUM IDEM IN EODEM SUBJECTO SIMUL CONSISTERE POSSE.

1^a *Pars*, scil. quoad *actus*, probatur.

Et 1° suum *Scripturæ* suffragium præbet.—Legitur enim (1 Cor. XIII, 10): *Cum venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est.* Atqui cognitio fidei ex parte est seu imperfecta, cognitio autem scientiæ est perfecta. Ergo scientia fidem evacuat (*de Ver. Q. XIV, a. 9*).—Præterea fides est *argumentum non apparentium*. (Heb. XI, 1). Atqui scientia, naturam rerum penetrans, apparere facit quod scitur. Ergo.

2° Nec prætereunda est *Patrum* auctoritas. Ait enim *August.* (Tract. 40 in Joan.): “Quid est fides? credere quod non vides.” Et (1. *de vid. Deo*, Ep. 147, n. 2): “Creduntur illa quæ *absunt* a sensibus nostris, si videtur idoneum testimonium quod eis perhibetur; videntur autem quæ *præsto sunt* vel animi vel corporis sensibus.” Non aliter *S. Greg.* (Hom. 21 in Evang.): “Apparentia non habent fidem, sed agnitionem.”

1um *Arg.*—Quæcumque sunt scita, oportet esse visa. Atqui impossibile est quod idem ab eodem sit visum et creditum. Ergo. *Maj.* patet, quia omnis scientia habetur ex principiis per se notis et consequenter visis, sub quorum lumine conclusiones educuntur. *Min. prob.* Quod est visum est evidens, creditum autem est inevidens. Atqui evidentia et inevidentia, haud secus ac forma et privatio, nequeunt esse simul in eodem subjecto circa idem objectum. Ergo.—*Respondent adversarii* dicendo evidentiam et inevidentiam inveniri non posse in eodem circa idem secundum idem medium, bene tamen *secundum diversa media*. Sed contra: diversitas mediorum, quæ effectus sibi ex parte subjecti prorsus oppositos inducant, nequit efficere ut effectus illi simul in eodem subjecto consistant; v. g. lux et tenebræ, tametsi ex diver-

sis causis proveniant, nunquam esse possunt in eadem parte aëris. Jamvero medium fidei et medium scientiæ contradictorios effectus absque dubio pariunt: fides enim, dum genericè convenit cum scientiâ ut cognitio quædam, ab ea tamen specificè differt in quantum communi loquentium sensu et essentiali sua ratione importat privationem claritatis et evidentiæ non solum *radicalem* (ut volunt adversarii), sed etiam *actualem*. "Fides, inquit *S. Thomas* (I-II^æ, Q. LXVII, a. 3), *in sui ratione* habet imperfectionem quæ est ex parte subjecti, ut scil. *credens non videat id quod credit;*" unde "quam cito aliquid incipit esse præsens vel apparens, non potest ut objectum subesse actui fidei" (*de Ver. l. cit.*) Secus, objectum fidei non esset *ænigmaticum*, ut docet Ap. (1 Cor. XIII, 12).

2um *Arg.*—Fides exigit ut homo assentiatur rei creditæ ex sola confidentia luminis alieni, et suum intellectum libere captivet in obsequium Dei docentis, quin a veritate ipsa revelata necessitetur. Atqui intellectus, scientiæ luce perfusus, sibi ipsi confidit, atque intrinseco veritatis lumine ad assentiendum cogitur. Ergo. *Maj.* innotescit tum ex nomine fidei quod est a *fidendo*; tum ex verbis Ap. (2 Cor. X, 5): *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi*; tum ex libertate actûs fidei quam infra vindicabimus.

2^a *Pars* concl., nempe quoad *habitus*, sponte ex prima profluit.

Etenim dispositiones aliquæ habituales in tantum dicuntur sibi invicem repugnare in quantum ad motus oppositos inclinant. Quapropter talis est, proportionaliter, oppositio habituum fidei et scientiæ, qualis est repugnantia actuum utriusque habitus. Atqui ex dictis novimus actus fidei et scientiæ ita sibi mutuo adversari ut coëxistere nequeant in eodem subjecto. Ergo.—*Notandum* tamen est non posse formas contrarias sese ab eodem subjecto expellere, nisi fortior plene participetur subjectique indifferentiam perfecte vincat; quare lumen gloriæ, quod Paulus in raptu beatifico recepit, fidei habitum non evacuavit, quia non fuit illi datum in statu perfecto seu permanenter, sed per modum *passionis transeuntis* (II-II^æ, Q. CLXXV, a. 3 ad 2).¹

1—Cf. *de Ver.* Q. XIII, a. 2, c. et ad 5.

Conclusio 2^a.—HABITUS FIDEI VIDETUR POSSE CONSISTERE DE EODEM CUM ACTU VISIONIS ET SCIENTIÆ, DUMMODO TALIS ACTUS NULLUM IMPORTET VEL PRODUCAT HABITUM. —Id consequitur ex observatione proxime facta; quo in casu, lapsaque scientifici actus memoriâ, poterit fides circa idem objectum in actum exire.¹

Prob. concl.—a) Primo ex auctoritate S. Thomæ (II-II^a, l. cit. ad 3): “Quia Paulus in raptu non fuit beatus habitualiter, sed solum habuit *actum beatorum*, consequens est ut simul tunc in eo non fuerit actus fidei; fuit tamen simul tunc in eo *fidei habitus*.”—*b) Secundo ex ratione.* Actus et habitus non opponuntur directe, sed velut actualis tendentia et habitualis dispositio contraria. Atqui actualis tendentia ad unum bene stat cum inclinatione habituali ad oppositum, v. g. actus justitiæ cum habitu injustitiæ. Ergo.²

Dixi *dummodo talis actus nullum importet vel producat habitum*: hujus restrictionis ratio patescit ex impossibilitate superius demonstrata habituum fidei et scientiæ.

Solv. obj. (cont. 1^{am} concl.). —OBJ. 1.—Scientia per rationes acquiritur. Atqui ad ea quæ sunt fidei rationes a sacris auctoribus inducuntur. Ergo.

RESP. *D. M* ...per rationes quascumque, *N*; per rationes stricte demonstrativas, *C*.—*C. d. m* ...inducuntur rationes quibus vel *fundamenta* fidei demonstrantur, vel fidei *principia* defendantur et illustrentur, vel ex illis principiis *conclusiones* logice deducantur, *C*; quibus demonstrantur in se mysteria circa quæ est habitus fidei, *N*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Quæ demonstrative probantur sunt scita. Atqui quædam sunt demonstrative probata, quæ in fide continentur, v. g. Deum esse, Deum esse unum et alia hujusmodi: etenim legitur (Heb. XI, 6): *Credere oportet accedentem ad Deum quia est*; et (Symb.): *Credo in unum Deum*, etc. Ergo.

RESP. *C. M*.—*D. m* ...quæ in fide continentur quasi de ipsis *simpliciter* sit fides apud omnes, *N*; quia *præcæviguntur* ad fidem vel credi debent ab his qui eorum *demonstratione* carent, *C*.—*Neg. conseq.*

1—Cf. Cajet. in II-II^a, l. cit.

2—Vid. plura ap. Gonet, Disp. I, a. 6.

1° Hoc criterio solvendum est argumentum quod quidam theologi (e quibus cl. Mazzella) nimis fidenter petunt ex *Conc. Vat.* verbis (cap. 3): "Fide divina *ea omnia* credenda sunt quæ in verbo Dei scripto vel tradito continentur;" inter quæ sane sunt plura naturaliter scibilia.—2° Quod pertinet ad *textum S. Pauli*, plura responderi possunt. *a)* Inprimis vox *credere*, juxta quosdam, potest intelligi non de assensu fidei stricte sumpto, sed de quocumque assensu certo. *b)* *Vega* idem explicat, non secundum fidem simpliciter, sed secundum *preparationem* ad credendum, si Deum esse non appareret. *c)* *Gotti* tenet ibi sermonem esse de Dei exstantia, quatenus est auctor et finis *supernaturalis*. *d)* Tandem *S. Thomas*, post relata verba Apostoli, ait (II-II°, Q. I, a. 7): "In esse divino includuntur omnia quæ credimus in Deo æternaliter existere, in quibus nostra beatitudo consistit."—3° Quod ad *Symbolum* attinet, denuo audiatur *S. Thomas (De Ver. Q. XIV, a. 9 ad 8)*: "Deum esse unum, prout est demonstratum, *non dicitur articulus fidei*, sed præsuppositum ad articulos: cognitio enim fidei præsupponit cognitionem naturalem, sicut et gratia naturam. Sed unitas divinæ essentiae talis qualis ponitur a fidelibus, scilicet cum omnipotentia et omnium providentia et aliis hujusmodi, quæ probari non possunt, articulum constituit."

OBJ. 3.—Opinio plus distat a scientia quam fides. Atqui opinio et scientia possunt esse aliquo modo de eodem. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D. m.*... in diversis hominibus aut secundum diversa, *C*; in eodem et secundum idem, *N.*—*Neg. conseq.*

Scientia in uno homine et respectu ejusdem veritatis contrariatur tum opinioni tum fidei, alia tamen et alia ratione: opinioni quidem, quia hæc non excludit omnem errandi formidinem; fidei vero, utpote quæ inevidentiam dicit.

OBJ. 4.—Ex doctrina thomistica sequeretur hominem, quo doctior evadit, eo magis de fide amittere. Atqui id absurdum est, quippe tunc melior foret rusticorum quam doctorum conditio. Ergo. (Ita Perrone)

RESP. *D. M.*... sequeretur hominem... eo pauciora credere, *C*; eo minorem fidei perfectionem habere, *N.*—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

1° Fidei perfectio et meritum non pendent *formaliter* a numero *objectorum* quæ creduntur, sed a *dispositione animi*

qua quis inhaeret motivo credendi, scil. auctoritati Dei revelantis ¹.—² Licet fides divina certitudine praemineat scientiae humanae, haec tamen evidentiae primatum tenet.—³ Quas veritates a Deo revelatas doctus homo evidenter demonstrat, eas noscit etiam esse credibiles quia revelatae, et quamvis non possit illas credere innitendo divinae auctoritati *ut motivo assentiendi rei obscurae*, potest tamen earum certitudinem supernaturalem participare adherendo revelationi divinae *ut confirmanti quod aliunde evidens est* ²: nihil enim prohibet quominus scientia de se naturalis, secundum quod subiecitur actioni superioris agentis, scil. Dei revelantis, confirmationem quandam supernaturalem obtineat ³.

ARTICULUS V.

Utrum articuli fidei secundum successionem temporum creverint.

¹ Nomine *articulorum* fidei (prout colligitur ex II-II^a, Q. I, a. 6 et 8) intelligendae sunt “veritates principales seu *per se* ad fidem spectantes quaeque seorsum specialem ad credendum difficultatem habent”; quorum articulorum summa seu summarium *symbolum* vocatur. — Queritur itaque an et quo sensu articuli illi, temporum decursu, *incrementa* susceperint.

² Primum caninum juverit *distinctiones* quasdam praemittere.—*a*) In fide considerare possumus vel prima et fundamentalia principia quae fidei *substantiam* quodammodo efformant, vel credibilia quae in illis principiis implicite continentur et per quamdam *explicationem* ab eis derivantur ¹.—*b*) Prae-

¹—Cf. II-II^a, Q. II, a. 10 ad 1 et 2.

²—Cf. Goudin, *Phil.* P. IV.

³—Cf. *de Verit.* Q. XXII, a. 13.—Alias objectiones solutas invenies in (I-II^a, Q. LXVII, a. 3 et 5; *de Ver.* Q. XIV, a. 9).

⁴—Cf. I-II^a, Q. CVII, a. 3.

terea implicita illa continentia quarumdam veritatum in aliis principalioribus dupliciter haberi potest, vel *objective tantum* et entitative, vel *etiam logice* et quoad nos: *objective tantum*, sive naturali rerum conjunctione, sive ex libera divinae voluntatis determinatione, ita ut nequeat mens nostra ex uno explicite revelato aliud implicite contentum absque nova revelatione et quasi dicam evolutione eruere; *logice* vero, si possit absque nova revelatione unum in alio vel ex alio accipi.—*c*) Hoc postremum fieri potest dupliciter: aut per modum simplicis *declarationis* eorum quæ obscure et confusim revelata sunt; aut per modum rationalis *illationis* conclusionum ex præmissis.—*d*) Itaque explicatio principiorum substantialium fidei est triplex: *evolutiva, declarativa et illativa*.

3° Circa profectum veritatum fidei male senserunt *sectæ hæreticæ* exspectantes, post Christi œconomiam, novam ac perfectiorem divinae veritatis revelationem¹, sed et male sentiunt recentiores *Rationalismi dogmatici* propugnatores², quorum alii (ut Günther) docent, proficiente philosophia, *novos sensus* in dogmatibus ope illius scientiæ reperiri posse, alii audacius reponunt supremum progressum in plena mysteriorum dilucidatione sub lumine philosophicarum disciplinarum: quod quidem non progressio, sed fidei destructio nominandum est.—Veram doctrinam proponamus.

Conclusio 1^a.—SPECTATA ARTICULORUM FIDEI SUBSTANTIA, NON EST FACTUM EORUM AUGMENTUM PER TEMPORUM SUCCESSIONEM.

Prob.—1° Fides substantialiter constat tum ex motivo suo formali, quod est auctoritas Dei revelantis, tum ex illis primis credibilibus quæ sunt cæterorum omnium fundamentum et summa. Atqui ex quo fides homini imposita est, non solum idem formale motivum, sed etiam eadem fundamentalia objecta habuit. Ergo. *Min. decl.* Duo per se ad fidem pertinent et quocumque tempore credi debent, scil. Deus existens sub ratione finis supernaturalis, et Dei providentia circa hominum salutem: siquidem nemo potest beatitudinem suam prosequi nisi et finem et media idonea ad finem præ-

1—Cf. I-IIæ, Q. CVI, n. 4 ad 2.

2—Cf. Perrone, *Tract. de Loc. theol.*, P. III, S. I, cap. 3, art. 2.

cognoscat. Porro in his primis credibilibus implicite clauduntur omnes articuli fidei: in *esse* enim divino ex natura rei continentur omnes veritates ad Deum ipsum spectantes; in fide autem *providentiæ* includuntur vel ex naturali connexionem vel ex Dei determinatione essentialiter et ab omnibus credenda: *Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit*; quæ duo, ut modo explicuimus, pertinent ad substantiam fidei et omnes articulos virtute præhabent.—Idem eruitur ex *unitate* specifica fidei¹ (Eph. IV, 5): *Unus Dominus, una fides, unum baptisma*.

2° *Scriptura* id aperte confirmat. Nam Ap. (Heb. XI, 6) statuens necessitatem fidei: *Sine fide, impossibile est placere Deo*, statim indicat objecta essentialiter et ab omnibus credenda: *Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit*; quæ duo, ut modo explicuimus, pertinent ad substantiam fidei et omnes articulos virtute præhabent.—Idem eruitur ex *unitate* specifica fidei¹ (Eph. IV, 5): *Unus Dominus, una fides, unum baptisma*.

Conclusio 2^a.—QUANTUM AD EVOLUTIONEM PRINCIPIORUM ESSENTIALIUM FIDEI PER NOVAS AC SUCCESSIVAS REVELATIONES, CREVIT NUMERUS CREDENDORUM A TEMPORE PATRIARCHALI USQUE AD ÆTATEM CHRISTIANAM INCLUSIVE.—Prænotetur triplicem ætatem distingui, unam ante Legem seu *Patriarchalem*, aliam sub Lege seu *Mosâicam*, tertiam post Legem cui œconomia gratiæ successit, seu *Christianam*.

Prob.—1° Præsto sunt *Scriptura* argumenta². Nam a) ante Legem Abraham et alii Patres prophetice sunt instructi de his quæ pertinent ad fidem Deitatis; unde et Prophetæ nominantur (Ps. CIV, 15): *In prophetis meis nolite malignari*.—b) Sub Lege autem facta est de Deo rebusque divinis revelatio excellentior quam antea, quia jam oportebat circa illa institui non solum quasdam personas aut familias, sed totum populum. Unde Dominus dicit Moysi (Ex. VI, 2-3): *Ego Dominus qui apparui Abraham, Isaac et Jacob, in Deo omnipotente; et nomen meum Adonai non indicavi eis*. Ait quoque David (Ps. CXVIII, 100): *Super senes intellexi*.—c) Postmodum vero, tempore gratiæ,

1—*De Ver.* Q. XIV, a. 12.

2—II-IIæ, Q. CLXXIV, a. 6.

non solum a Filio Dei clare revelatum est (Math. XXVIII, 19) *mysterium Trinitatis*, usque tunc in fide majorum occultatum, sed præsertim *mysterium Christi* seu Verbi Incarnati (comprehendens circumstantias Redemptionis, Ecclesiam, Sacramenta) distinctim apertum est, ut habet Ap. (Eph. III, 5): *Quod aliis generationibus non est agnatum filiis hominum, sicut nunc revelatum est sanctis apostolis ejus et prophetis in Spiritu.*

2° Huc pertinent dicta *S. Greg. M.* (in Ezech. l. 2, h. 4, n. 10), quibus consonant verba *Hug. de S. Victore* (l. I, de Sacr. a. 10, c. 6): "Per incrementa temporum crevit scientia sanctorum patrum... et quanto viciniore adventui Salvatoris fuerunt, tanto sacramenta salutis plenius perceperunt." Et *S. Thomas* (*Comm. in Eph. l. cit.*) ait: "Prophetis et patriarchis fuerunt revelata (mysteria Christi) in quadam generalitate; sed Apostolis manifestata sunt quantum ad singulares et determinatas circumstantias."

3° Multipliciter arguere fas est (ex resp. ad obj. 1-3).

a) Primo, ex *distantiæ a Christo*. — Quanto aliquid a longinquiore videtur, tanto minus distincte conspicitur. Atqui veritates salutis sub fide cadunt per respectum ad incarnatam sapientiam, scil. ad Christum, a quo plus minusve distabant patriarchæ et prophætæ secundum temporum remotionem. Ergo distinctius veritates illas cognoverunt qui viciniore Christo fuere.

b) Secundo, ex *conditione V. T.* — Juxta Ap. (Gal. III-IV), status V. T. comparari potest pueritiæ disciplinis informandæ. Atqui magister, scientiam et artem suam callens, non statim a principio eam totam discipulo tradit, sed paulatim condescendens ejus capacitati. Ergo hæc ratione, temporum successu, Deus homines in fidei cognitione instituit.

c) Tertio, ex *lege processus generativi*. — Secundum ordinem causæ *agentis* naturaliter prius est quod est perfectius, quo mediante res adducuntur in suam perfectionem; secundum vero ordinem causæ *materialis*, prius est quod est imperfectius; unde natura de imperfecto ad perfectum procedit. Atqui in manifestatione fidei Deus est sicut agens æternæ ac infinitæ scientiæ, homo autem sicut materia divino influxui subjecta. Ergo oportuit cognitionem fidei progressiva evolutione in hominibus procedere.

Conclusio 3^a.—LEX GRATIÆ ADEO PERFECTA EST UT NEC NOVÆ LEGIS ŒCONOMIAM, NEC ULLUM OBJECTIVUM FIDEI AUGMENTUM PER NOVAS REVELATIONES PUBLICAS EXSPECTARE LICEAT; SED TOTA FIDEI EXPLICATIO A CHRISTI TEMPORIBUS CONTINGIT PER MODUM DECLARATIONIS VEL ILLATIONIS.

1^a *Pars*, intime connexa cum *indefectibilitate* Ecclesiæ, prob.—1° Ex *Scriptura*, ubi œconomia a Christo instituta exhibetur tanquam *plenitudo temporis* (Gal. IV, 4; Eph. I, 10) et ejus revelatio dicitur facta *in novissimis diebus* (Act. II, 17; Heb. I, 2; 1 Pet. I, 20).—2° Ex *ratione* S. Thomæ (I-II°, Q. CVI, a. 4). Successit enim status N. L. status V. L. tanquam perfectior imperfectioni. Atqui nullus status presentis vitæ potest esse perfectior quam status novæ Legis: quippe nova lex per viam Christi (Heb. X, 19-20) immediate nos in finem ultimum introducit. Ergo.—3° Ex *sensu Ecclesiæ*: quem satis clare demonstrat, inter *schemata* Conc. Vatic., canon 8 sub capite *de Ecclesia Christi* paratus: “Si quis dixerit presentem Christi Ecclesiam non esse ultimam ac supremam consequendæ salutis œconomiam, sed expectandam esse aliam per novam et pleniorum divini S_i effusionem, A. S.”

2^a *Pars*, negans post Christi revelationem augmentum objectivum fidei, *fide* certificatur ex Leone XIII (Encycl. *Divinum*), ubi ait: “Nequaquam comminisci et expectare licet aliam ullam ampliorum uberiorumque *divini Spiritus manifestationem et ostensionem*; quæ enim nunc in Ecclesia habetur, maxima sane est; eaque tamdiu manebit quoad Ecclesiæ contingat ut, militiæ emensa stadium, ad triumphantium in cœlesti societate lætitiæ educatur.”

Ostend. assertio.—1° Ex *Scriptura*; legitur enim (Joan. XV, 15): *Omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis*; et (*ibid.* XVI, 13): *Cum venerit ille Sp. veritatis, docebit vos omnem veritatem*.—2° Ex *traditione*; cujus mentem expressit Vincentius *Lirinensis* (*Commonit.* c. 32): “Christi Ecclesia, sedula et cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil nunquam in his permutat, nihil minuit, nihil addit.” Quapropter apud Patres *novitas doctrine* semper habita fuit quasi *nota erroris*.—3° Ex *indole christianæ revelationis*, quæ velut plena solis mani-

festatio mundum illustravit. *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (Joan. I, 9) ¹.

Notandum.—Sicuti in singulis statibus primi fidei institutores perfectius quam alii veritatem assecuti sunt, puta Abraham ante Legem, Moyses sub Lege ², ita Apostoli, Ecclesie Christi fundatores, quidquid Scripture ac traditiones credendum continent explicite cognoverunt, quamvis ignoraverint plerasque veritates a contingentibus futuris dependentes, v. g. Leonem XIII fore verum Christi vicarium. “Docuit Sp. S. Apostolos omnem veritatem de his quæ pertinent ad necessitatem salutis, scil. de credendis et de agendis; non tamen docuit eos de omnibus futuris eventibus; hoc enim ad hos non pertinebat” (I-II^æ, Q. CVI, a. 4 ad 2).

3^a Pars sequitur de *declaratione* qua objectum fidei explicari atque illustrari potest.

1° Necessariam esse fidei declarationem secundum diversas hominum ac temporum exigentias, ex eo apparet quia plura in divina revelatione *implicite* tantum (quamvis formaliter) continentur, vel *obscure* et magis praxi quam documentis, vel *minus instanter* proposita sunt. Neque enim statim ab initio poterant tam multa credenda sub omnibus adspectibus et secundum omnes possibiles relationes exponi ac predicari.

2° Idecirco, in *historia* plurium dogmatum, triplex *stadium* distinguere licet: 1um *obscuritatis*, sub cujus velamine veritas, actu revelata, implicita tantum fide a plerisque creditur;—2um *controersive*, qua durante veritas illa, diligentius examinata, in dubium tamen a quibusdam vocatur;—3um *certitudinis* qua, pæcedente vel consensu unanimitatis vel magisterii authentici iudicio, res controversa definitive firmatur.

3° Fidei declaratio *auctoritativa* reperitur in Symbolis ³,

1—De hac materia cfr. Card. Franzelin, *de Trad.* th. 22.

2—II-II^æ, Q. CLXXIV, a. 6.

3—Symbola tria sunt, *Apostolicum, Nicæno-Constantinopolitanum, et Athanasianum*; quorum *primum* ordinatur ad instruendos fideles de necessariis ad salutem, *secundum* ad confutandas graviores hereses, *tertium* ad præcipua dogmata magis explicanda. “In omnibus symbolis eadem fidei docetur veritas; sed ibi oportet populum diligentius instrui de fidei veritate ubi errores insurgant, ne fides simplicium per hæreticos corrumpatur. Et hæc fuit causa quare necesse fuit edere plura Symbola, quæ in nullo differunt, nisi quod in uno plenius explicantur quæ in alio continentur implicite, secundum quod exigebat hereticorum instantia” (II-II^æ, Q. I, a. 9 ad 2).

Conciliorum decretis, et Pontificiis definitionibus.—Præter illam habetur declaratio *scholastica*, quæ veritatem revelatam in lucem profert, scientifice proponit, contra adversarios defendit, ejusque sensum intimius scrutatur.—Non est autem ea confundenda cum declaratione *rationalistica* quam Neoterici plures præsumunt, quasi ratio, scientiis exulta, valeat mysteria penitus metiri aut sensus alios a sensu per Ecclesiam definito in eis detegere: hæc de medio tollunt ipsam mysterii rationem¹, et unitatem ac immutabilitatem fidei graviter offendunt. Sat esto referre verba *Conc. Vat.* (de Fid. cap. 4): “Neque fidei doctrina...velut philosophicum inventum proposita est, humanis ingeniis perficienda...Crescat... intelligentia, scientia, sapientia, sed in suo dumtaxat genere, in eodem scil. dogmate, *codem sensu*, eademque sententia.”

4^a Pars adjicitur circa *illativum* fidei progressum ex opere rationis.

Opus illud maxime in eo est quod ratio, collustrata divino lumine, ex una præmissa immediate vel mediate revelata et ex altera naturali debitam ducat conclusionem: qua quidem conclusione proprie non augetur depositum fidei, sed divinæ doctrinæ *semen* mirifice *fecundatur*. Inde habes præclarum illum scientiæ theologiæ profectum, cujus laus rationem æque ac fidem summopere commendat.

Solv. obj. (cont. 2^{am} concl.)—OBJ. 1.—Fides est *substantia rerum sperandarum* (Heb. XI, 1). Atqui omni tempore sunt eadem speranda. Ergo.

RESP. C. M.—*D. m* :...et eodem explicito modo, *N*; diverso modo secundum quod diverse innotescunt, *C*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Scientiæ humanæ augmentum suscipiunt ob defectum cognitionis in primis cultoribus seu inventoribus. Atqui doctrina fidei est ab omnisciente Deo. Ergo.

RESP. D. M :... augmentum suscipiunt *ex parte docentis* ob defectum cognitionis inventorum, *C*; etiam *ex parte hominum addiscentium*, *N*.—*C. d. m* : et ideo nullum augmentum admittit ex parte Dei docentis, *C*; neque progressio quedam servanda fuit ex parte hominum instruendorum seu in docendi modo, *N*.—*Neg. conseq.*

1—Cf. C. G. I, 8.

OBJ. 3.—Operatio gratiæ non minus ordinate procedit quam operatio naturæ. Atqui natura semper initium sumit a perfectis (Boëtius). Ergo.

RESP. *C. M.*—*D. m.*:... secundum ordinem causæ agentis seu efficientis, *C*; secundum ordinem causæ materialis seu subjecti perficiendi, *N.*—*Neg. conseq.*

Objectio probat Deum, fidei nostræ auctorem, præhabuisse ab initio perfectam omnium mysteriorum notitiam; etiam, in singulis statibus humani generis, quosdam fidei doctores seu institutores, peritiores aliis, existere debuisse qui tantum de fide noscerent quantum oportebat pro quocumque tempore populo tradi; non autem in populo et in ipsis doctoribus humanis, sæculorum decursu, nullum divinæ scientiæ profectum contigisse.

OBJ. 4.—Sicut per Apostolos fides ad nos devenit, ita in V. T. per priores Patres ad posteriores. Atqui Apostoli plenissime fuerunt instructi de mysteriis, juxta illud (Rom. VIII, 23): *Nos ipsi primitias spiritus habentes.* Ergo.

RESP. *D. M.*:... secundum eandem propinquitatem ad Christum, veritatis fontem, *N*; secundum diversam habitudinem, *C.*—*C. m.*—*Neg. conseq.*

QUÆSTIO SECUNDA

DE ACTU FIDEI

Post exactam objecti fidei considerationem, de ejus *actu* disserendum occurrit; qui cum sit internus et externus, *internus* actus præsertim ad dogmaticam provinciam pertinet et a nobis explorandus est.

Materiam hujus quæstionis in sex articulos distribuemus. Si quidem actus fidei investigari potest vel *in se* (art. 1) suorumque elementorum *anclysi* (art. 2), vel in suis *proprietas* quæ duæ accipiuntur, *necessitas* et *meritum*. De necessitate autem quæri potest vel *in genere* (art. 3), vel *in specie* seu quoad determinatum objectum (art. 4); meritum quoque aut *in se* (art. 5), aut secundum *habitudinem ad rationes fidei* sub considerationem cadit (art. 6).

ARTICULUS I.

"Quid est credere seu actus fidei."

Plurimum interest rectam actus fidei notionem stabilire, tum ad clarificandos conceptus, tum ad dissipandos errores eorum qui vel cum *Protestantibus* in locum *intellectualitatis* fidei fiduciam quamdam voluntatis substituunt, vel cum *Rationalistis* eorumve asseclis (Hermes, Günther) fidem in habitum scientificum transformant.

DEFINITIO ACTUS FIDEI.—Actus fidei divinae defini potest operatio qua intellectus cogitando assentit, sub voluntatis imperio, veritatibus revelatis ob auctoritatem Dei revelantis.—Singula definitionis elementa perpendamus.

1° Non virtus, sed actus fidei seu *credere* modo describitur; unde dicitur *operatio*.—Cum autem in nobis alia sit mentis

operatio apprehensiva, alia judicativa, actus fidei, quo verum præ falso amplectimur, quique idcirco *ab intellectu elicitur*, pertinet ad *judicium* ¹.

2° Actus ille est assensus cum cogitatione: assensus quidem seu firma adhesio veritati propositæ, et in hoc convenit cum actu intelligentis et scientis, differt vero tum a dubio in neutram partem abeunte; tum a suspensione ex levi signo in unam partem declinante; tum ab opinionem uni parti adhaerente, tamen cum formidine alterius; *cum cogitatione* autem seu cum inquietudine mentis deliberantis circa rem adhuc obscuram, et in hoc convenit cum dubio, suspensione et opinione, differt vero ab actu *intellectus* et *scientiæ* quibus mens plenam veritatis visionem assequitur et in hac contemplatione quietatur.

3° Intellectus fide non assentit nisi sub imperio voluntatis.—a) Etenim corde creditur ad justitiam (Rom. X, 10), i. e. voluntate movente et applicante ad credendum, ut exponit S. Thomas (*ibid.* lect. 2). Unde (Act. XVI, 13) laudatur fides Lydiæ purpurariæ, *cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur a Paulo.*—b) Ratio est illa quam passim affert S. Thomas, præsertim (*de Ver. l. cit*): “Quandoque, ait, intellectus non potest determinari ad alteram partem contradictionis neque statim per ipsas definitiones terminorum, sicut in principiis, nec etiam virtute principiorum, sicut in conclusionibus demonstrativis est; determinatur autem per voluntatem, quæ eligit assentire uni parti determinate et præcise *propter aliquid quod est sufficiens ad movendum voluntatem, non autem ad movendum intellectum*, utpote quod videtur bonum vel conveniens huic parti assentire, et ista est dispositio credentis, ut cum aliquis credit dictis alienius hominis, quia videtur decens vel utile; et sic etiam *movemur ad credendum* dictis, in quantum nobis repromittitur, si crediderimus, præmium æternæ vitæ.” Igitur cum intellectus, ad præstandum firmum assensum, non possit provocari ab objecto mysterii tenebris involuto, indiget moveri a principio supplente objecti evidentiam, scil. a voluntate quæ, præeunte judicio credibilitatis et obli-

1—*De Verit.* Q. XIV, a. 1.

gationis credendi (vid. supra, Q. I, a. 3), ex pia affectione intellectum determinat¹.

4° Reliqua definitionis verba exprimunt objectum tum *materiale* tum *formale* fidei divinæ (*ibid.* a. 1), et eam a fide humana specificè distinguunt.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Cogitatio importat quandam inquisitionem. Atqui fides est “non inquisitivus assensus” (Damasc.). Ergo.

RESP. C. M.—*D. m.* :...scil. non habet inquisitionem rationis demonstrantis id quod creditur, *C.*; non habet inquisitionem eorum per quæ homo inducitur ad credendum, nec ullam de creditis mentis agitationem, *N.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Fides ponitur in intellectu. Atqui cogitatio est actus cogitativæ potentiæ, quæ pertinet ad partem sensitivam. Ergo.

RESP. C. M.—*D. m.* : cogitatio circa intentiones particulares et sensibiles, *C.*; circa intentiones universales et immateriales, *N.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Credere, quia *verum* attingit, est actus intellectus. Atqui assentire, sicut consentire, videtur esse actus voluntatis. Ergo.

RESP. D. M.:...est actus *elicitus* ab intellectu, *C.*; quin etiam sit *imperatus* a voluntate, *N.*—*D. m.* :...actus *imperatus* a voluntate, *C.*; *elicitus* a voluntate, eo modo quo *elicitur* consensus, *N.*—*Neg. conseq.*

Intellectus credentis determinatur ad unum, non per rationem, sed per voluntatem, et ideo assensus hic accipitur pro actu intellectus *imperato* a voluntate.—Præterea (*de Ver. Q. XIV, a. 1 ad 3*) “*assentire* proprie pertinet ad intellectum, quia importat absolutam adhaerentiam ei cui assentitur; sed *consentire* est proprie voluntatis, quia consentire est simul cum alio sentire, et sic dicitur in ordine ad aliquid præcedens” sive intellectum proponentem sive rem propositam cui voluntas conjungitur.

1—Cf. Gonet, Disp. VI, a. 1-2.

ARTICULUS II.

*Utrum convenienter distinguatur actus fidei per hoc
quod est credere Deo, Deum, et in Deum:
 de analysi actus fidei.*

Cupiens S. Thomas magis magisque fidei conceptum elucida-
 dare, hunc addidit articulum, ubi actus fidei distinctioni
 euidam analyticæ subicitur. — Quapropter locus hic erit
 breviter agitando problema in quo solvendo moderni theologi
 tam operose laborant atque insudant, scil. *de eo in quod
 ultimo fidei actus resolvitur.* — Duas conclusiones expediet
 instituere.

Conclusio 1^a. — CONVENIENTER DISTINGUITUR ACTUS FIDEI
 PER HOC QUOD EST CREDERE DEUM, DEO, ET IN DEUM.

Prob. argumento ipsisque pene verbis *D. Thomæ.*

Actus cuiuslibet potentie vel habitus accipitur secundum
 ordinem illius potentie vel habitus ad suum objectum. Atqui
 objectum fidei potest tripliciter considerari, ita ut unus idem-
 que fidei actus pro diversa relatione ad istud objectum tri-
 plicem denominationem enunciata recte suscipiat: ergo.
Declar. min. Cum enim credere ad intellectum pertineat,
 prout est a voluntate motus ad assentiendum, potest objectum
 fidei accipi vel ex parte ipsius intellectus, vel ex parte volun-
 tatis intellectum moventis. Si quidem ex parte intellectus,
 sic in objecto fidei duo possunt considerari: quorum unum
est objectum materiale, a) et ita ponitur actus fidei credere
Deum, quia nihil proponitur nobis ad credendum nisi secun-
 dum quod ad Deum pertinet. Aliud est formalis ratio objecti
seu medium propter quod tali credibili assentitur, b) et sic
habetur credere Deo, quia formale objectum fidei est veritas
 prima cui inhaeret homo ut propter eam creditis assentiat.
 Si vero consideretur tertio modo objectum fidei, secundum quod
 intellectus est motus a voluntate, c) sic ponitur actus fidei
credere in Deum, quatenus veritas prima, in cuius obsequium
 veritas fidem imperat, ad voluntatem refertur sub ratione
 finis.

Conclusio 2^a. — ERGO ACTUS FIDEI NOSTRÆ CONGRUA
 ANALYSI ULTIMO RESOLVITUR: DISPOSITIVE QUIDEM IN PRÆ-

VIUM JUDICIUM DE MOTIVIS CREDIBILITATIS ET CREDENDI; CREDITIVE SEU FORMALITER IN AUCTORITATEM DEI REVELANTIS PER SE CREDITAM; DETERMINATIVE VERO IN EAMDEM AUCTORITATEM LIBERE A VOLUNTATE ACCEPTATAM.

Antequam thesis proposita ostendatur, quaedam *primitere* opus est.—*Card. de Lugo*¹, ut explicaret habitudinem mentis ad objectum formale fidei, docuit a) fidem formaliter sumptam resolvi ultimo in sequentem processum: Si Deus revelat, verum revelat; porro Deus revelavit, v. g. mysterium Trinitatis: ergo hoc mysterium est verum. Quo in processu, qui verus est discursus, ambæ præmissæ (suppositis omnibus præambulis ad fidem) perceptæ dicuntur ex ipsa naturali evidentique terminorum apprehensione; assensus autem præmissarum, scil. in Dei *auctoritatem* et factum *revelationis*, gignit assensum conclusionis seu fidei. Hinc b) tenet De Lugo tum motiva credibilitatis ex quibus revelatio immediate innoscit, tum bonitatem illationis in præfato discursu, *partialiter* ingredi objectum formale fidei. c) Negat tamen fidei actum esse naturalem, quia assensus credentis procedens ex habitu fidei infuso et gratia voluntatis *supernaturaliter elicitur*. Alii quidam theologi plus minusve idem sentiunt.—Plerique tamen post *Cujetanium* et cum *Suarezio, Joann. a S. Thoma, Mazzella, etc.*, doctrinam illam abnuunt, et docent fidem *nostram* ultimo resolvi in auctoritatem Dei revelantis *per se creditam*, non vero naturali evidentia perceptam, eodemque assensu per auctoritatem illam absque discursu credi mysterium revelatum.—Sententia *S. Thomæ*, huic postremæ propinquior, ea nobis videtur quam in conclusione significavimus queque nunc declaranda est.

1° Itaque *concl. ostenditur ex doctrina S. Doctoris* huc usque exposita.—a) Docet enim S. Thomas nos *induci* ad credendum ex motivis credibilitatis et ex absoluta fidei necessitate ad salutem. Ergo actus fidei *dispositive* seu *præsuppositive* (non vero aliter) resolvitur in duplex iudicium de credibilitate rerum fidei et de obligatione credendi; quæ duo iudicia sunt velut *conditio* actus fidei, non ejus causa.

b) Docet insuper Angelicus ex parte intellectus considerandum esse objectum formale fidei, scil. veritatem primam,

1—Ap. Mazzella, Disp. II, a. 5.

cui homo *inhæret* ut per eam credibilibus assentiat; et (*de Ver. Q. XIV, a. 8 ad 4*) veritas prima comparatur ad credibilia, sicut lux ad visibilia. Porro lux, qua colorata cernuntur, per seipsam cernitur, in quantum visio et rem visibilem et rationem videndi uno actu attingit. Igitur uno etiam actu seu assensu homo, ex mente S. Thomæ, credit et rem credibilem et rationem credendi seu auctoritatem Dei revelantis, in quam fides *formaliter* seu *creditive* resolvitur.— *Cajetanus* (in II-II^æ, Q. I, a. 1) profunde, ut solet, rem dilucidat; ait enim: “Sicut in transcendentibus unitas est una et bonitas est bona, sic divina revelatio est *quo et quod* creditur, ita quod sicut unitas est una seipsa, et ibi est status, ita divina revelatio, qua cætera creduntur, est *credita seipsa* et non per aliam revelationem. Unus enim et idem actus fidei credit Deum et Deo...In hac adhesionem ad primam veritatem ut revelatricem stat *resolutio ultima* creditorum et non ad fidem acquisitam qua credo Joan. Evang., aut Paulo Ap., aut communitati Ecclesie.”

e) Verum S. Thomas ubique etiam docet intellectum nostrum in fide non posse ab objecto ipso credendo determinari, quippe quod obscurum et invidens est, sed indigere mediatione et impulsu voluntatis que, perspecta credibilitate dogmatum et obligatione obsequendi verbo divino, se movendo nostram quoque mentem moveat eamque ad assentiendum determinet. Ergo eatenus intellectus inhæret objecto formali fidei, scil. auctoritati Dei revelantis, eaque quasi informatus credit objecta sibi proposita, quatenus voluntas, supplens defectum nexus evidentis inter medium credendi et mysteria credita, impellit et determinat intellectum ad credendum ob auctoritatem illam divinam quam ipsa, prius natura saltem, libere acceptaverit. Igitur *determinative* actus fidei ultimo resolvendus est in auctoritatem Dei revelantis *ultro et prius a voluntate receptam*.

2° Directe contra sententiam *De Lugo* arguemus.—a) Et imprimis deceptus est ille theologus circa objectum formale fidei quod nihil, vel partialiter, ingredi potest, præter veritatem primam seu auctoritatem Dei revelantis, juxta verba S. Thomæ (II-II^æ, Q. I, a. 1): “Sic in fide si consideremus formalem rationem objecti, *nihil est aliud quam veritas prima*”; et (3 S. D. XXIV, Q. I, a. 1, sol. 1): “Ideo veri-

tas prima est formale in objecto fidei et a qua est tota ratio objecti.—b) Præterea, assensus fidei natura et specie sua esse debet omnino *supernaturalis* et quolibet assensu naturali *firmior*¹. Porro duo isti characteres ægre salvari possunt in hypotesi quam impugnamus; siquidem, in ea, elementa *naturalia* (judicium de credibilitate, bonitas illationis) admittentur objecto formali fidei, ex quo fides speciem indolemque suam præcipuam desumit.—c) *Vitium capitale* opinionis De Lugo in eo residet, quia falso æquiparavit assensum fidei assensui scientifico ex præmissis evidentibus derivato. In hoc vero fides a scientia penitus discriminatur, quod scientia quidem mediatum conclusionis assensum obtinet *intrinsecè evidentia* ex immediatis principiis, fides autem objecto suo non conjungitur nisi *mediatione extrinseca* voluntatis².

ARTICULUS III.

Utrum credere aliquid supra rationem naturalem sit necessarium ul salutem.

(Q. II, art. 3-4)

1° Objectum fidei aliud est natura sua impervium humane rationi ideoque *supernaturale*, aliud rationi humane pervium subindeque *naturale*.—Cum vero jam alibi (Theolog. fundament.) exploratam supponamus necessitatem quamdam moralem revelationis plurium veritatum naturalium quas plerique per seipsos demonstrare nesciunt, sat erit sub pres. art. fidei necessitatem per respectum ad objectum *supernaturale* inspicere.

2° At duplex solet distingui necessitas, *medii* et *precepti*³. Illud dicitur necessarium *necessitate medi* ad salu-

1—Cf. *De Ver.* Q. XIV, a. 8.

2—De hoc argumento cfr. Mazzella, *Disp.* II;—Zigliara, *Propædeutica*, l. I, c. 16;—necnon opusc. cui titulus: *Analysis actus fidei juxta S. Thomam et recentiores theologos*, Diss. P. Joan. Semeria.

3—Billuart, *Tract. de Fide*, Diss. III, a. 1.

tem sine quo, etiam inculpabiliter omisso, salus sive ex natura rei, sive ex institutione divina, haberi non potest, v. g. gratia pro omnibus, baptismus in re pro parvulis. Dicitur autem necessarium necessitate præcepti quod, quamvis non sit medium absolute necessarium, quia tamen est præceptum, necessario observandum est, ita ut ejus ommissio voluntaria sit peccatum salutis impeditivum.—Quæstio hic est *de necessitate medii*; et quia aliquid hoc modo necessarium esse potest vel *in voto* vel *in re*, quod mox dicemus intelligendum erit de necessitate fidei *in re*: si quidem fides requiritur tanquam justificationis radix et salutis initium quo nihil prius dari potest in ejus virtute, quasi in voto, fides præexistat.

3° a) Necessitatem fidei negarunt veteres hæretici, maxime *Pelagiani*, contra quos in *Tract. de Gratia* disputavimus, sed et eam negant *Rationaliste* qui, revelationem ordinemque supernaturalem e medio tollentes, consequenter fidem omnem supernaturalem respuunt.—b) Theologi quidam catholici, etsi necessitatem præcepti admitterent, tamen necessitatem medii plus minusve inficiati sunt, quasi fides *objective* naturalis (ita Soto)¹, imo etiam *subjective* naturalis (ita Vega), absolute sufficeret.

Conclusio.—FIDES, UNDEQUAQUE SUPERNATURALIS, NECESSARIA EST NECESSITATE MEDII AD SALUTEM.—Sermo est de fide secundum *habitum* in infantibus, sed insuper secundum *actum* in adultis². Utramque autem absolutam fidei necessitatem tuentur *Conc. Trid.* et *Vat.* Sic *Trid.* (Sess. VI, cap. 6) fidem actualem recenset inter dispositiones requisitas ad justificationem, et ibidem (cap. 7) expresse dicit: “*Sine qua (fide) nulli unquam contigit justificatio.*” Concilium autem loqui de fide *strictè* sumpta seu essentialiter supernaturali, ex contextu liquet.

1° *Concl.* ostenditur ex *Scriptura*.—Num legitur (Heb. XI, 6): *Sine fide impossibile est placere Deo.* Porro hæc fides certe supernaturalis est, cum sit de *non apparentibus* (v. 1); actualis quoque censi debet propter sequentia verba: *Credere enim oportet, etc.*—(Marc. XVI, 16) dicitur: *Qui non crediderit, condemnabitur*; ibi autem est sermo de fide in Evangelium.

1—Soto errorem suum retractavit.

2—Cf. supra, Disp. V, Q. I.

2° Suppetunt graves rationes.—*a*) Nam “altior vita altiori cognitione indiget. Sed vita gratiae est altior quam vita naturae. Ergo indiget aliqua cognitione supernaturali, quae est cognitio fidei” (*de Ver.* Q. XIV, a. 10).—*b*) Præterea, in præsentem rerum ordine, perfectio rationalis creaturæ non solum consistit in eo quod sibi competit secundum suam naturam, sed etiam in eo quod, ex supernaturali divinæ bonitatis participatione, visionem Dei intuitivam consequatur. Atqui, ex Dei lege in natura humana fundata, homo ad hanc visionem pertingere non potest nisi mediante fidei cognitione et actu circa res in Deo contemplandas. Ergo. *Min. prob.* Homo perfectam Dei cognitionem seu visionem assequi non potest nisi revelatione et instructione Dei qui est sui perfectus cognitor, juxta illud (Joan. VI, 45): *Omnis qui audit a Patre, et didicit, venit ad me.* Atqui non statim, sed successive et per gradus, secundum modum suæ naturæ homo solet fieri disciplinæ particeps, quatenus, ex imperfecto ad perfectum procedens, prius fide et ex confidentia accipit a magistro quæ postmodum sub plena luce capturus est. Ergo ad hoc quod homo perfectam beatitudinis visionem attingat, præexigitur fides qua Deo credat, ut discipulus præceptoris.¹

Solv. obj.—**OBJ. 1.**—Ad perfectionem ejuslibet rei ea sufficere videntur quæ ei conveniunt secundum suam naturam. Atqui ea quæ fidei sunt excedunt naturalem rationem. Ergo.

RESP. D. M: Ad perfectionem rei quæ non sit capax elevationis ad superiorem ordinem... *C*; ad perfectionem creaturæ rationalis, cujus est attingere universale verum et bonum, quæque idcirco ad ordinem Supremæ Veritatis et Bonitatis divinitus evehi potest atque evecta est, *N.*—*C. m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Periculosum est assentiri iis de quorum veritate judicari non potest. Atqui hujusmodi sunt mysteria fidei; nil autem periculosum ad salutem exigitur. Ergo.

RESP. D. M: ...de quorum veritate nec credibilitate judicari potest, *C*; quorum veritas intrinseca non apparet, apparet autem credibilitas, *N.*—*C. d. m.* quoad 1^{am} partem.—*Neg. conseq.*

1—*Cf. de Ver., l. cit.*

OBJ. 3.—Salus hominis in Deo consistit. Atqui *invisibilia Dei...intellecta conspiciuntur* (Rom. I, 20), non creduntur. Ergo.

RESP. D. M :... in Deo naturaliter tantum cognito ex testimonio creaturarum, N ; in Deo supernaturaliter cognito ex testimonio ipsius Dei revelantis, C.—C.d.m : invisibilia Dei in creaturis relucetia, C ; invisibilia Dei altiori modo et secundum se cognoscibilia, N.—Neg. conseq.

Sub lege nature, et ante Legem scriptam aut citra eam, quidam fuerunt salvati, non quasi naturaliter tantum Deum cognoverint, sed quia Deus, saltem ante mortem, fidem eis seu supernaturalem quorundam cognitionem infudit.

ARTICULUS IV.

Utrum homo teneatur ad credendum aliquid explicite,

(Art. 5-8)

Determinato quod fides supernaturalis et divina necessario et absolute requiratur ad salutem, ulterius inquirendum est ad quid *in specie* se extendat hæc fidei necessitas. — Cum autem præcipue agatur de *necessitate mediæ*, a) primum sermocinabimur de duobus *primis credibilibus* quæ velut substantiam fidei efformant ; b) deinde de mysteriis *Incarnationis* et *Trinitatis* de quibus tam frequenter revelatio christiana testatur. Nec, in proposito, licet horum mysteriorum unum sejungere ab alio : quandoquidem (ait S. Thom. a. 8) Incarnatio credi non potest sine fide Trinitatis, “quia mysterio Incarnationis Christi hoc continetur quod Filius Dei carnem assumpserit, quod per gratiam Sp. Sancti mundum renovaverit, et iterum quod de Sp. Sancto conceptus fuerit.”

Conclusio 1^a.—OMNI TEMPORE ET QUOAD OMNES FUIT NECESSARIUM NECESSITATE MEDIÆ CREDERE EXPLICITE ILLÆ DUO, I SCHL. DEUM ESSE AUCTOREM GRATIÆ ET REMUNERATOREM GLORIÆ.—Huc spectat prop. 23^a damnata ab *Innoc. XI* : “Nomini fides unius Dei necessaria videtur necessitate mediæ, non autem *explicita* Remuneratoris.”

1° Concl. evincitur ex (Heb. XI, 6): *Credere oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit.* Hic enim, ut contextus palam facit, sermo est de Deo quatenus est auctor supernaturalium et in eodem supernaturali ordine Remunerator. Atqui duo illa proferuntur ab Ap. tanquam fundamentalia fidei objecta explicite credenda. Ergo.—Sane 2° homo, sicut et tenetur necessitate mediæ habere fidem, ita tenetur eadem necessitatis lege explicite credere quæ sunt substratum essenziale et *per se primo constitutum* objecti fidei. Atqui, ut constat ex quæst. præc. (a. 5), objectum fidei primo constituitur per duo illa credibilia in quibus cætera implicite continentur, scil. per Deum sub ratione principii et finis supernaturalis et per Dei providentiam mediæ ac præmia dispensantem. Ergo.

Conclusio 2^a.—ANTE ADVENTUM CHRISTI REQUIREBATUR EX NECESSITATE MEDIÆ AD SALUTEM FIDES IMPLICITA TRINITATIS ET INCARNATIONIS, NON AUTEM FIDES EXPLICITA.

Premitto ante statum peccati hominem habuisse explicitam fidem de Incarnatione secundæ personæ SS. Trinitatis, quatenus ordinabatur ad consummationem gloriæ, non autem quatenus erat Redemptio a peccato: ratio est quia ex una parte primus homo non fuit præsciens peccati futuri; ex altera autem parte, prænovisse videtur futuram Incarnationem, quod Auctor colligit ex verbis inspiratis Adami (Gen. II, 24): *Relinquet homo patrem suum et matrem et adhærebit uxori suæ.* Mysticus enim horum verborum sensus, quem verisimilius Adam haud ignoravit, ab Ap. expouitur (Eph. V, 32) de unione Christi cum Ecclesia.

1^a Pars concl. modo ostend.—1° Ex Scriptura; legitur enim (Gal. II, 16): *Non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem J. C.* Cui auctoritati consentit *S. August.* (l. de Corr. et Gr. c. 7).—2° Ratione S. Thomæ. Homo tenetur ex necessitate mediæ credere quod Deus viam salutis cuique provideat. Atqui in hac generali fide Providentiæ supernaturalis implicite continetur mysterium Incarnationis, quod est via hominibus perveniendi ad beatitudinem, juxta illud (Act. IV, 12): *Nec aliud nomen est sub celo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Ergo mysterium incarnationis Christi (proinde Trinitatis) *aliqua*ter, seu saltem implicite, omni tempore apud omnes debuit esse

creditum.—^{3o} Accedunt verba, notatu digna, *Aquinatis* (art. 7 ad 3): "Si qui salvati fuerunt quibus revelatio non fuit facta, non fuerunt salvati *absque fide Mediatoris*; quia, etsi non habuerunt fidem explicitam, habuerunt tamen fidem *implicitam* in divina providentia, credentes Deum esse liberatorem hominum secundum modos sibi placitos, et secundum quod aliquibus veritatem cognoscentibus Spiritus revelasset."—^{4o} Tandem exstat sententia *Catech. Trid.* (P. I, a. II, 3): "Hujus autem Redemptionis fides et confessio hominibus ad salutem consequendam necessaria est *semperque fuit.*"

Conf. non solum ex eo quod multis gentilibus facta fuit revelatio explicita de Christo, sed etiam quia in ethnicorum traditionibus vigeat obscura quedam persuasio de futuro Redemptore, prout testantur Sybillina vaticinia¹, historiae narrationes² et poëta; audiamus Virgilium (IV Bucol.):

"Ultima Cumæi venit jam carminis ætas;
 "Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo.
 "Jam recit et Virgo; redeunt Saturnia regna;
 "Jam nova progenies cœlo demittitur alto."

^{2a} Pars concii, negat necessitatem absolutam fidei explicitæ de Incarnatione et Trinitate ante Christi adventum.— Et ^{1o} in hunc sensum adduci possunt verba (Gal. III, 23): *Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem quæ revelanda erat*; quasi nempe ante Christum fides, saltem inferioris populi, de præcipuis mysteriis in signis et figuris lateret, juxta illud (1 Cor. X, 11): *Hæc omnia in figura contingebant illis.*—^{2o} Quod est necessarium necessitate mediæ ad salutem curat Deus per causas ministeriales procurari omnibus. Atqui ante Christum non curavit Deus fidem explicitam in Redemptorem et Trinitatem extra limites judæicæ gentis diffundi; imo, teste *D. Thoma* (in h. art.), plebs Judæorum non nisi velatam cognitionem habebant sub figura sacrificiorum de futuris Christi mysteriis. Ergo.—^{3o} Præter verba Auctoris superius

¹—Cf. Gonet, *De Virt. theol.* Disp. I, Digressio, VII;—S. Aug. *de Civ. Dei*, I, XVIII, c. 23.

²—S. Thom. *hic*, a. 7 ad 3.

relata ex resp. ad 3, succurrunt alia (3 S. D. XXV, Q. II, a. 2, sol. 2 ad 3): "Salvabuntur fide *implicita* Redemptoris, implicando fidem suam in cognitione Dei vel eorum qui a Deo docti erant."

Tamen videtur quod, apud Judæos, *majores* populi tenebantur saltem *necessitate precepti* habere fidem aliquo modo explicitam Incarnationis, quandoquidem offerebant sacrificia Christi præfigurativa, et prophetias de Christo venturo legebant atque interdum explicabant.

Conclusio 3^a.—POST SUFFICIENTEM EVANGELII PROMULGATIONEM PROBABILIS EST REQUIRI SECUNDUM INSTITUTIONEM DIVINAM EX NECESSITATE MEDII FIDEM QUADAMTENUS EXPLICITAM INCARNATIONIS ET TRINITATIS.—Dico: *probabilis* est; quia non desunt graves theologi, haud spernendis rationibus freti, qui aliter opinantur. Attamen in nostram sententiam quadrant verba *Conc. Trid.* (Sess. VI, cap. 6): "Disponuntur ad justitiam dum...libere moventur in Deum, *credentes... in primis* a Deo justificari impium per gratiam ejus, per *redemptionem* quæ est *in Christo Jesu* 1."

1° Satis valida *Scripturæ* argumenta afferri possunt, v. g. (Joan. III, 18): *Qui credit in eum, non judicatur; qui autem non credit jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei; et (ibid. XIV, 1): Creditis in Deum, et in me credite; ubi Christus parem exitus fidem de seipso ac de Deo.*

2° Suffragatur *S. August.* (l. de Corr. et Gr. c. 7): "Ab hac damnatione non se liberabunt qui poterunt dicere non se audisse Evangelium Christi." Clarius adhuc *S. Thomas* (hic, a. 8 ad 1): "Non est sufficiens omni tempore et quoad omnes" explicite credere Deum auctorem gratiæ et Remuneratorem; et (3 S. D. XXV, Q. II, a. 2, sol. 2): "Post adventum Christi, quia jam mysterium redemptionis impletum est corporaliter et visibiliter, et prædicatum, omnes tenentur ad explicite credendum, et *si aliquis instructorem*

1—Memoranda est prop. 64^a inter damnatas ab *Innoc. XI*: *Absolutionis capax est homo quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, et etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis et Incarnationis D. N. J. C.*; et 65^a: *Sufficit illa mysteria semel credidisse.*

non haberet, Deus ei revelaret, nisi ex sua culpa remaneret;" addamus quoque: vel nisi quis adeo hebes et stupidus sit ut infantibus et amentibus sit annumerandus.

3° *Ratio est* quam innuit S. Doctor. Perfectio legis gratiæ exigit ut cognitio atque fides Christi Redemptoris perfectior nunc quam antea habeatur. Atqui, in statu legis naturæ et legis Mosaicæ, necessaria fuit necessitate medii fides implicita Christi Redemptoris: ergo nunc requiritur fides explicita.— Neque *dicatur arctatum* propterea esse *viam ad salutem*; nam, ut colligitur ex *S. Thoma* (I-II°, Q. CVII, a. 4), si Lex nova gravior quam vetus videatur quoad *interiores* actus virtutis, abundantior gratia ad eliciendos illos actus nobis subministratur. ¹

Consignanda supersunt quæ habet *Angelicus* (hic a. 7) de *necessitate præcepti*: "Post tempus gratiæ revelatæ tam majores quam minores tenentur habere fidem explicitam de mysteriis Christi (necnon Trinitatis), præcipue quantum ad ea quæ communiter in Ecclesia solemnizantur et publice proponuntur... Alias autem subtiles considerationes circa incarnationis articulos tenentur aliqui magis vel minus explicitè credere secundum quod convenit statui et officio uniuscujusque."—Hinc, ut theologi communiter docent, omnes tenentur 1° credere *Symbolum Apostolorum* quoad substantiam articulorum; 2° noscere *præcepta Decalogi et Ecclesiæ*, necnon quæ spectant ad *Sacramenta* recipienda, et substantiam *Orationis Dominicæ*; verum 3° majores in Ecclesia, scil. doctores, prelati, pastores animarum, multo plura et perfectius scire tenentur pro exigentia officiorum quibus funguntur.

ARTICULUS V.

Utrum credere sit meritorium.

1° Non solum necessitas, sed et *merendi vis* veluti dos actus fidei consideranda est.—Meriti autem conditiones jam alibi (Disp. V, Q. II) recensuimus, inter quas eminent ex

1.—Vid. plura apud Gonet, Billuart, etc.

parte operis *libertas* et ex parte merentis *gratia*; præterea meritum aliud est *de condigno*, aliud *de congruo*.

2° Catholici omnes admittunt actum fidei elicited in Dei obsequium esse meritorium; non tamen eodem modo hanc merendi potestatem exponunt, prout alii aliter libertatem actus fidei, ex qua meritum dependet, intelligunt et explicant.—Quæ autem dupliciter fieri possit actum fidei esse liberum, nempe quoad *usum* seu *exercitium* et quoad *assensum* seu *specificationem*, sequentem propositionem statuimus.

Conclusio.—ACTUS FIDEI POTEST ESSE MERITORIUS TUM QUOAD USUM, TUM QUOAD ASSENSUM.—Meritum fidei haud obscure definitum continetur his verbis *Conc. Vatic. (Const. de Fide, cap. 3)*: “Actus ejus (fidei) est opus *ad salutem* pertinens, quo homo *liberam* præstat ipsi Deo obedientiam.”

1° Concl. generatim evincitur ex *Scriptura*; legitur enim (Rom. IV, 3): *Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam.* (Matth. XV, 28): *O mulier, magna est fides tua; fiat tibi sicut vis.* Et (Heb. XI, 33) de sanctis dicitur: *Per fidem...adepti sunt repromissiones.*

2° *Ratione* sic proceditur.—Actus nostri sunt meritorii in quantum procedunt ex libero arbitrio moto a Deo per gratiam. Ergo omnis actus humanus libero arbitrio subjectus, si sit vi gratiæ relatus in Deum, potest esse meritorius. Atqui actus fidei seu *credere* est actus intellectus assentientis veritati diviniæ ex imperio voluntatis a Deo motæ per gratiam, ita ut libero arbitrio subjaceat in ordine ad Deum tum quoad usum tum quoad assensum. Ergo. *Min. expl.—a)* Jam in comperto est (ex art. 1) ad actum fidei requiri voluntatis imperium quod non potest esse virtuti illi diviniæ proportionatum nisi sit supernaturale, ideoque *ex gratia* procedat. Igitur actus fidei meritorius est simpliciter seu *de condigno*, prout quis ex motivo et impulsu charitatis ad credendum movetur; meritorius est autem *congruitate* quadam, prout, deficiente charitate, peccator tamen credit ex influxu divini auxilii quo se ad gratiam habitualemente charitatemque recuperandam preparat.—*b)* Fides autem subjacet libero arbitrio tum quoad usum seu exercitium actus, tum quoad assensum seu objecti specificationem; et ideo quantum ad utrumque potest esse

merit
derat
liber
fidei
Quoad
scien
liber
ciam
liber
tem
tate
rei
ment
pro li
ir ho
videt
omni

So
Atqu
RE
gruit
tamen
natur
conse
Fic
esse
divin
charit
haber
ipse a
erectu
OB
neque
RE
scil.
opinio
usum
opinio
N.—Z

meritoria. Quoad *usum* quidem: quemadmodum enim consideratio actualis in sciente vel opinante, secundum quod libera est et ad Deum refertur, meritoria est, ita et usus fidei in credente seu actualis applicatio ad credendum. Quoad *assensum* vero: in hoc enim fides discriminatur a scientia, quod assensus scientiæ in rem scitam non subicitur libero arbitrio, quia sciens cogitur ad assentiendum per efficaciam demonstrationis; assensus vero fidei in rem creditam liber est non solum libertate *contradictionis*, sed etiam (saltem in iis quibus revelatio mediate tantum innotescit) libertate *contrarietatis*, quatenus, stante obscuritate intrinseca rei credibilis, nihil est ex parte objecti quod adhesionem mentis rapiat, sed potest intellectus assentire aut dissentire pro libero voluntatis arbitrio. Unde "meritum fidei consistit in hoc quod homo ex obedientia Dei assentit illis quæ non videt secundum illud (Rom. I, 5): *Ad obediendum fidem in omnibus gentibus pro nomine ejus*" (III, Q. VII, a. 3 ad 2).

Solv. obj.—OBJ. 1.—Principium merendi est charitas. Atqui fides est præambula ad charitatem, Ergo.

RESP. *D. M.*:...merendi *de condigno*, *C*; quacumque *congruitate*, *N.*—*D. m.*: fides formata, *N*; fides informis, *S. d.*: et tamen fides hæc citra charitatem potest habere actum supernaturalem ex auxilio divino, *C*; non potest... *N.*—*Neg. conseq.*

Fides informis seu nondum per charitatem perfecta potest esse meritoria secundum *congruitatem* quamdam ex auxilio divino, non tamen *de condigno*.—Postquam vero forma charitatis advenerit, jam agere valet virtute illius formæ et habere actum simpliciter seu *de condigno* meritorium, sicut ipse actus naturæ, v. g. actus comedendi, in finem charitatis erectus simpliciter meritorius est.

OBJ. 2.—Credere medium est inter opinari et scire. Atqui neque scientia, neque opinio meritoria est. Ergo.

RESP. *Trans. M.*—*D. m.*:... quantum ad assensum, quia scilicet assensus scientiæ cogitur ab objecto, assensus vero opinionis debile quiddam et infirmum est, *C*; quantum ad usum, puta si quis considerationem actualem scientiæ et opinionis in honorem Dei vel utilitatem proximi ordinet, *N.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Nemo rationabiliter credit nisi habeat causam sufficienter inducentem ad credendum. Atqui credere propter sufficiens inductivum ad credendum non videtur meritorium. Ergo.

RESP. C. M.—*D. m*: non est meritorium assentire veritati *in se* sufficienter perspectæ, *C*; nec meritorium est credere veritatem obscuram ex motivo evidenter sufficiente, *N*.—*Neg. conseq.*

Ille qui credit habet sufficiens inductivum *ad credendum*; inducitur enim auctoritate divinæ doctrinæ miraculis confirmatæ et, quod plus est, interiori instinctu Dei invitantis; unde non leviter, sed virtuose credit.—Tamen, quia credibilia velamine contexta proponuntur, non habet sufficiens inductivum *ad sciendum*; et quantumvis magna sint motiva ex quibus voluntas intellectui fidem imperat, cum moralis necessitas officii alicujus implendi nequaquam libertatem auferat, idcirco non tollitur in fide ratio meriti.

ARTICULUS VI.

Utrum ratio inductiva ad ea que sunt fidei minuat meritum fidei.

Postquam constiterit meritum convenire actui fidei tum quoad usum, tum quoad assensum, dubium exurgit num meritum *assensus* detrimentum pati queat ex rationibus quibus fides utcumque firmatur.—Porro ratio humana inducta ad ea quæ sunt fidei dupliciter se potest habere ad voluntatem credentis, vel *antecedenter* et per modum motivi, vel *consequenter* et per modum effectus: hinc duo concludenda sunt.

Conclusio 1^a.—RATIO HUMANA, ANTECEDENTER SUMPTA ET PROUT MOVET VOLUNTATEM AD CREDENDUM, MINUIT FIDEI MERITUM.

Etenim 1° id sonant verba *S. Gregor.* (hom. 26 in Evang.):
“Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet expe-

"Vers la maison de lumière." Livre très intéressant
passer à ceux qui ont
perdu qui cherchent
poi.
miss. Baker.

rimentum". — 2° Illud certe inficit meritum fidei, quo motivum proprium ac supernaturale hujus virtutis in moti-
vum naturale mutatur. Atqui quodcumque ratio confir-
mativa fidei antecedenter se habet, ita ut, nisi talis ratio
induceretur, homo vel non crederet vel non haberet tam
promptam voluntatem ad credendum, motivum proprium
fidei, quod est auctoritas Dei revelantis, adulteratur et muta-
tur in motivum naturale. Ergo, etc. — 3° Conf. ex compara-
tione: nam sicut homo debet actus virtutum moralium exere-
cere propter iudicium rectæ rationis, non propter passionem,
ita credere tenetur quæ fidei sunt non propter rationem huma-
nam, sed propter auctoritatem divinam. Atqui passio præ-
cedens electionem, in virtutibus moralibus diminuit laudem
actus virtuosi, puta si quis ad largiendam eleemosynam
moveatur non tam ex morali consideratione quam ex com-
passione sensibili. Ergo a pari, etc.

Conclusio 2^a. — RATIO HUMANA, CONSEQUENTER SE HABENS
AD VOLUNTATEM CREDENTIS, NEDUM EXCLUDAT MERITUM FIDEI,
MAJORIS MERITI SIGNUM EST.

Sane 1° legimus (1 Pet. III, 15): *Parati semper ad
satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in
vobis est, spe;* scil. Apostolorum Princeps nos hortatur ad
querenda et exhibenda argumenta quibus fidei rationalitas
appareat, nec alia est totius Ecclesie mens, uti constat præ-
cipue ex *Conc. Vatic. (Const. de Fid. cap. IV)* et ex *Leone
XIII (Encycl. Aeterni Patris)*. Porro S. Petrus universa-
que Ecclesia non nos inducerent ad confirmativas fidei ratio-
nes exquirendas, si per hoc fidei meritum diminueretur
Ergo voluntas jam firmiter credens potest, absque meriti
jactura, immo aucto merito, attendere rationibus in fidem
conferentibus non quasi motivis credendi, sed quasi fidei
adjumentis. — Et hoc (ait Auctor) significatur Joan. IV, 42
ubi Samaritani ad mulierem, per quam ratio humana figura-
tur, dixerunt: *Jam non propter tuam loquelam credimus.*

2° Sic arguitur. — Illud fidei meritum non minuit, sed majus
esse ostendit quod ex fide consequitur et virtutem ejus com-
monstrat. Atqui quando homo prompte et fortiter credit
Deo loquenti, hac fide instructus *veritatem creditam diligit*
et diligendo impellitur ad excogitandum et amplectendum
quidquid inter argumenta humana demonstrare valeat quam

Le mérite de la foi
vient de la volonté
de croire à Dieu
et non de la
raison humaine

at causam
ere propter
meritorium.
ire veritati
est credere
ente, N. —
credendum;
culis confir-
invitantis;
quia credi-
sufficiens
sint motiva
um moralis
libertatem
minuat
i fidei tum
urgit num
onibus qui-
na inducta
ad volunta-
motivi, vel
concludenda
ER SUMPTA
INUIT FIDEI
n Evang.):
rebet expe-

rationabile sit obsequium mentis se verbo Dei subjicientis¹: cujus rei imperitura, in fidei laudem, exegere monumenta Doctores illustriores Ecclesiae. Ergo. *Min. decl.* (ex resp. ad 2); quia argumenta in rebus fidei duplicis sunt generis. *Alia* enim solummodo auctoritatem fidei et convenientiam mysteriorum patefaciunt; et ista nec meritum nec rationem fidei minuunt. *Alia* vero proprie sunt demonstrativa; demonstrant enim praeambula ad fidem, quin tamen mysteriorum naturam aperiant; et ista minuunt quidem rationem *materialem* fidei seu numerum credibilium, non tamen rationem fidei formalem neque meritum in charitate radicatum.

3° *Conf.* ex comparatione jam inducta. Quemadmodum enim passio consequens in virtutibus moralibus vel per modum deliberatae electionis, vel per modum naturalis redundantiæ², signum est promptioris voluntatis et moralitatem auget actionis, ita ratio humana, consequenter se habens ad voluntatem credentis, fidei decori est animumque ad credendum proclivior ostendit.

1—Hinc Theologia dicta est “fides quærens intellectum.”—De quo scribit *S. August.* (de Trin. l. XV, c. 27, n. 49): “Certe cum inconcusse crediderint Scripturis Sanctis tanquam veracissimis testibus, agant orando et quærendo et bene vivendo *ut intelligant*, id est, ut, quantum videri potest, videatur mente quod tenetur fide. Quis hoc prohibeat, immo vero ad hoc quis non hortetur?” Cf. idem Aug. (Ep. ad Consent. 120) et alibi passim.

2—I-IIæ, Q. XXIV, a. 3 ad 1.

QUÆSTIO TERTIA

DE IPSA FIDEI VIRTUTE

(Q. IV-VI)

Comperto objecto fidei, ad actum investigandum superius processimus; de actu nunc ad habitum seu ad ipsam fidei virtutem directe explorandam cum D. Thoma progredimur.

Virtus autem fidei considerari potest vel *secundum se*, scil. quoad naturam definitione claudendam (art. 1), quoad distinctionem qua partitur (art. 2), et quoad ordinem quo constat (art. 3);—vel secundum *subiectum* in quo sit (art. 4);—vel secundum *causam* qua in anima gignatur (art. 5).

ARTICULUS I.

Utrum hæc sit competens fidei definitio: Fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium.

Ratio dubitandi est, quod verba hujus definitionis Paulinæ, traditæ (Heb. XI, 1), nimis discrepant a solitis fidei descriptionibus.—Verum expedit distinguere inter *essentiam* definitionis et *modum*. Quamvis enim definitio S. Pauli non sit secundum debitam formam et artem concinnata, tamen continet et tangit omnia principia quæ ad fidei naturam pertinent; sicut etiam apud philosophos, omissa quandoque syllogismorum et definitionum forma, principia tanguntur quæ haud ægre ad modum debitum reduci possunt.

Conclusio.—VERA ET COMPLETA, LICET MINUS PROPRIE EXPRESSA, DICENDA EST PAULINA FIDEI DEFINITIO;—quod sic ostendi potest.

1° Ex *natura rei*.—Illa vera et competens est fidei definitio quæ adstruit principia seu elementa ex quibus esse fidei

dependet, nempe quæ tangit fidei habitum secundum ordinem quem habet tum ad objectum voluntatis seu bonum, tum ad objectum intellectus seu verum. Atqui hujusmodi est definitio Paulina: ergo. *Maj.* apparet: nam cum habitus cognoscantur per actus et actus per objecta, fides, quæ est habitus quidam, definienda est per proprium actum in ordine ad proprium objectum. Porro actus fidei est credere, quod consistit in actu intellectus determinati ad unum ex imperio voluntatis. Ergo tum actus tum habitus fidei ordinem dicit et ad objectum voluntatis, quod est bonum et finis, et ad objectum intellectus, quod est verum; ita ut utrumque in definitione fidei concludi oporteat. *Min. evol.*—Et *primo* in fide ordo voluntatis ad finem rite significatur per verba *substantia rerum sperandarum*. *a)* Nam quia fides, utpote virtus theologica, idem habet pro objecto et fine, necesse est ut fidei objectum et finis proportionaliter sibi respondeant. Atqui compertum est veritatem primam esse objectum fidei, secundum quod ipsa aliaque propter ipsam credita non videntur. Ergo oportet ut objectum fidei respectu voluntatis induat rationem finis secundum modum rei non vise. Atqui id pertinet ad rationem rei speratæ: siquidem spes est de vita æterna quæ nondum visione habetur. Ergo fides recte imprimis describitur per respectum ad *res sperandas*, ex quibus voluntas movetur ad imperandum fidei assensum. *b)* Dicitur autem *substantia rerum sperandarum*: quippe hoc nomine nuncupari solet prima inchoatio cujuscumque rei, maxime vero primum et fundamentale principium ejus virtute cætera continentur; sic prima principia indemonstrabilia sunt velut substantia scientiæ. Atqui prima inchoatio rerum sperandarum in nobis est per assensum fidei, quæ virtute continet omnia bona cælestia; in hoc enim beatificari speramus quod aperta visione contemplantur ea quibus fidè adhaeremus. Ergo.—*Secundo* habitudo fidei ad objectum intellectus designatur in hoc quod dicitur *argumentum non apparentium*. *a)* Ubi voce *non apparentium* appellatur verum revelatum et obscurum circa quod est fides. *b)* Dicitur autem *argumentum* pro argumenti effectu: per argumentum enim intellectus inducitur ad inhaerendum alicui vero; unde ipsa firma adhesio ad veritatem fidei non apparentem argumentum, quasi mentis convictio, denominatur.

2° Ex *distinctione fidei* ab omnibus aliis, quatenus definitio Paulina fidem secernit a quocumque alio habitu vel mentis dispositione.—Nam *a*) per hoc quod dicitur *argumentum*, distinguitur fides ab opinione, suspitione et dubitatione, in quibus mens non arguitur, i.e. non ad aliquid unum firma adhesionem determinatur. *b*) Per hoc quod dicitur *non apparentium*, discriminatur a scientia et intellectu, sub quorum luce aliquid fit apprensus. *c*) Per hoc autem quod dicitur *substantia sperandarum rerum*, diversificatur virtus fidei a fide humana seu communiter sumpta, quæ non ordinatur ad speratam beatitudinem.

3° Ex *comparatione* cum aliis definitionibus: siquidem omnes aliæ definitiones, quæcumque de fide dantur, explanationes sunt hujus quam Apostolus posuit.—*a*) Quod enim dicunt “fides est virtus qua creduntur quæ non videntur” (August.), vel “fides est non inquisitivus assensus” (Joan. Damasc.), vel “fides est certitudo quedam animi de absentibus supra opinionem et infra scientiam” (Hug. de S. Victore), quadrat cum verbis Apostoli: *argumentum non apparentium*. *b*) Quod etiam ferunt “fides est manens credentium fundamentum collocans eos in veritate et in eis veritatem” (Dionys.), vel “fides est eorum quæ sperantur hypostasis” etc (Damasc.), idem est ei quod dicitur: *Substantia sperandarum rerum*.

Coroll.—Ex verbis Paulinis colligi potest cum D. Thoma sequens definitio in formam redacta: Fides est habitus mentis, quo inchoatur vita æterna in nobis, faciens intellectum assentire non apparentibus. *a*) Hic enim quod directe definitur est *habitus*, non actus; in quo est genus remotum. *b*) Additur habitus *mentis*, ad indicandum genus proximum. Quamvis autem fidei actus pendeat ex duobus principiis activis, scil. ab intellectu et voluntate, quia tamen immediate ab intellectu elicitur in ordine ad *verum*, ideo fides, quæ est proprium principium hujus actus, ponitur in intellectu sicut in subjecto, et quidem in intellectu speculativo; nisi dicamus (cum Cajetano in art. 2) eam esse eminentem speculativam et practicam. *c*) Sequentia verba explicant differentiam specificam habitus fidei, quam S. Paulus laudata descriptione proposuit.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Apostolus fidem definit *substantiam*. Atqui fides est qualitas. Ergo.

RESP. *D. M.* :...et sumitur *substantia* proprie secundum quod est genus supremum contra alia genera divisum, *N*; sumitur *similitudinarie*, secundum quod in quolibet genere invenitur aliquid primum et veluti substantiale, *C.*—*D. m.* :...qualiscumque, *N*;...qualitas quae est fundamentum totius spiritualis aedificii, *C.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Diversarum virtutum diversa sunt objecta. Atqui *res speranda* est objectum spei. Ergo poni non debet in definitione fidei.

RESP. *D. M.* :...absque mutuo influxu, *N*; una virtute in aliam influente, *C.*—*D. m.* :...formaliter, *C*; nec per quamdam circumlocutionem intelligi potest nomine rei sperandae bonum divinum inclinans ad fidem antequam possit fidei assensus imperari proprie ex spe vel charitate, *N.*—*Neg. conseq.* 1.

OBJ. 3.—In definitione Paulina res speranda ponitur tanquam elementum perfectivum fidei. Atqui fides magis perficitur per charitatem quam per spem. Ergo potius, etc.

RESP. *D. M.* :...sub ratione boni absentis et non visi, *C*; sub ratione boni praesentis et visi, *N.*—*C. d. m.* : et dilectio charitatis se habet tantum ad absentia sicut desiderium et spes, *N*; se habet aequae ad praesentia et absentia, *C.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 4.—Idem non debet poni in diversis generibus. Atqui *substantia* et *argumentum* sunt diversa genera non subalternata. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D. m.* : proprie, *C*; secundum quod in fidei definitione ponuntur, *S. d.* : important diversa genera vel etiam diversos actus fidei, *N*; diversas habitudines unius actus ad diversa objecta, *C.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 5.—Argumentum dicitur quod arguit mentem ad assentiendum alicui. Atqui mens arguitur ad assentiendum aliquibus, quia sunt *apparentia*. Ergo.

RESP. *D. M.* :...et sumi potest vel ex propriis rei principiis, vel ex auctoritate convenienti, *C*; ex primo tantum capite, *N.*—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

1—*De Ver.*, Q. XIV, a. 2 ad 5.

Quomodo acci

Quia distinctio
ratam fidei esse
vulgatam illam
tam et informem
considerabuntur
mutua rerum di
fide, formata et

Conclusio
MATAM SEU VIVA

Distinctio ha
1° fundatur in
fides, quae per
vivam et charit
(*Jac. II, 26*) opp
elucet, ex eo qu
veluti novam
fluxum recipit e
vero est illa fid
charitas, qua co
quodammodo in
prium finem qui
nequit fides vi p
assurgere. Ergo.

Conclusio 2^a
RUNT AB INVICEM
DIVERSITATE, SEI
quorundam op
Angelici Magistr

1° Habitus di
habituum pertinet
non pertinet per
tum. Ergo fides

ARTICULUS II.

Quomodo accipienda est distinctio fidei in fidem formatam et informem.

(Q. IV, art. 3-6)

Quia distinctio rei ex ejus natura dependet, post exploratam fidei essentiam atque definitionem, locus est exponendi vulgatam illam, quam tradunt, partitionem in fidem *formatam* et *informem* seu vivam et mortuam.—Tria in proposito considerabuntur: *unum* de distinctionis veritate; *aliud* de mutua rerum distinctarum habitudine; *tertium* de utraque fide, formata et informi, sub ratione virtutis.

Conclusio 1^a.—RECTE FIDES DISPESCITUR IN FIDEM FORMATAM SEU VIVAM ET INFORMEM SEU MORTUAM.

Distinctio hæc, *communissime* recepta apud theologos, 1° fundatur in *S. Scriptura*, præsertim in (Gal. V, 6), ubi *fides, quæ per dilectionem operatur, certe designat fidem vivam et charitate formatam, cui fides informis et mortua* (Jac. II, 26) opponitur.—2° Veritas hujus distinctionis clarius elucet, ex eo quod illa fides dicenda est *formata* cujus actus veluti *novam formam, speciem, vitæque supernaturalis influxum recipit ex fine et imperio altioris virtutis; informis* vero est *illa fides* quæ influxu talis principii caret. Atqui charitas, quæ contingit hominem fidelem ornari, fidei actum quodammodo informat, in quantum illum ordinat ad proprium finem qui est bonum divinum; seclusa vero charitate, nequit fides vi propria ad bonum divinum *in se* assequendum assurgere. Ergo.

Conclusio 2^a.—FIDES FORMATA ET INFORMIS NON DIFFERUNT AB INVICEM ESSENTIALITER SEU INTRINSECA HABITUM DIVERSITATE, SED ACCIDENTALITER TANTUM.—Omissis falsis quorundam opinionibus hæc super re, statim doctrinam Angelici Magistri proponemus.

1° Habitus diversificatur secundum illud quod *per se* ad habitum pertinet. Atqui distinctio fidei formatae et informis non pertinet per se ad habitum fidei, sed per accidens tantum. Ergo fides formata et informis non sunt diversi habitus.

Min. prob. Cum fides sit perfectio intellectus, illud per se ad habitum fidei pertinet quod spectat ad intellectum, non autem quod spectat ad voluntatem. Atqui distinctio fidei formatae et informis accipitur secundum id quod spectat ad voluntatem, i. e. secundum charitatem. Ergo.—^{2o} Hoc ipsum *conf*: nam quodcumque imperfectio aliqua non est de ratione propria rei imperfectae, tunc illud numero idem quod erat imperfectum fieri potest perfectum; v. g. quia pueritia non est de ratione hominis, idem homo ex puero fit vir. Atqui informitas fidei, ut constat ex dictis, non est de ratione intrinseca illius habitus, qua est habitus credendi, sed per accidens se habet ad ipsum. Ergo talis est fidei informis et formatae habitudo ut una fiat alia secundum essentialem et numericam habitus identitatem.

Conclusio 3^a.—FIDES FORMATA EST VIRTUS SIMPLICITER; FIDES AUTEM INFORMIS, VIRTUS SECUNDUM QUID.

^{1^a Pars prob.}—Virtus simpliciter dicitur ille habitus per quem actus humanus redditur simpliciter bonus. Atqui huiusmodi est habitus fidei formatae: ergo. *Min. ostend.* Perfectio seu bonitas simpliciter actus fidei duo requirit: unum, ut intellectus infallibiliter terat in suum obiectum, quod est verum; aliud, ut voluntas in perans intellectui assensum infallibiliter ordinetur ad ultimum finem propter quem imperium illud datur. Atqui utrumque reperitur in actu fidei formatae; nam ex ratione ipsius fidei est quod intellectus semper feratur in verum, ex charitate autem informante fidem habet annua quod infallibiliter voluntas ordinetur in finem ultimum et bonum simpliciter. Ergo.

^{2^a Pars} apparet, quia, etsi actus fidei informis habeat perfectionem debitam ex parte intellectus, non tamen gaudet perfectione debita ex parte voluntatis¹.

Coroll.—^{1o} Secundum dictum Ap. (Eph. IV, 5), una fides specie admittenda est, quoniam unum est informis et formatae fidei obiectum tum formale, tum materiale principale, ad quod caetera reducuntur.—^{2o} Distinguitur fides numero pro diversis subjectis ex quibus individuatur.

¹—Circa materiam huius art. plura reperies in op. de Verit. Q. XIV, a. 5-7.

Utrum fides

Cum duple
prioritas fidei
quamvis jam
mus, doctrinae

Conclusio
SE, PRIMA EST
VERO, POTEST A

^{1^a Pars} huius
principium, ne
est ultimus fin
ultimus finis p
tate, cum volun
hensum. Ergo
precedere debet
tendit.—*Conf*:
quod quis pers
potest tamen v
spes nequit hab
possibilis (resp.
natur ad creden
iustitiae pars (h
cen superioris c
liter inclusa in
^{2^a Pars} prob.

accidens, que
desunt virtutes
dinatum timore
superbiam per q
mittere, et ita p

Conclusio 2^a
QUOD CERTITUDI
TONE NATURALI
SUBJECTI ET QUO
NATURALI.

ARTICULUS III.

Utrum fides prima sit ordine et certitudine inter reliquas virtutes.

(Q. IV, art. 7-8)

Cum duplex sit ordo, *generationis* scil. et *perfectionis*, prioritas fidei sub utroque respectu inquirenda offertur. Et quamvis jam alibi (in Proœmio) nonnulla ea de re tetigerimus, doctrinæ vis et processus exigit ut sequentia statuamus.

Conclusio 1^a.—SECUNDUM ORDINEM GENERATIONIS ET PER SE, PRIMA EST FIDES INTER OMNES VIRTUTES; PER ACCIDENS VERO, POTEST ALIQUA VIRTUS ESSE PRIOR FIDE.

1^a Pars liquido constat.—Cum enim in agibilibus finis sit principium, necesse est virtutes theologicas, quarum objectum est ultimus finis, cæteris virtutibus antecedere. Atqui ipse ultimus finis prius sit oportet in intellectu quam in voluntate, cum voluntas non feratur nisi in objectum mente apprehensum. Ergo fides, qua finis supernaturalis apprehenditur, præcedere debet spem et charitatem quibus voluntas in finem tendit.—(Conf: a) quia quamvis spes in hoc conferre possit quod quis perseveret in fide vel fidei firmiter adhæreat, non potest tamen universaliter introducere ad fidem; siquidem spes nequit haberi de æterna beatitudine nisi prius *credatur* possibilis (resp. ad 2). b) Item, *obediencia*, qua mens inclinatur ad credendum (Rom. 1, 5), non est specialis virtus et justitiæ pars (hæc enim sequitur fidem manifestativam Deo cui superioris cui obediendum est), sed est inclinatio generaliter inclusa in omni virtute (resp. ad 3).

2^a Pars prob.—Illæ virtutes dici debent priores fide *per accidens*, quæ remouent impedimenta credendi. Atqui non desunt virtutes quæ id efficiant: sic *fortitudo* depellit inordinatum timorem fidei impeditivum; *humilitas* depouit superbiam per quam intellectus recusat se veritati fidei submittere, et ita porro. Ergo.

Conclusio 2^a.—FIDES SIMPLICITER SEU SECUNDUM SE ET QUOAD CERTITUDINEM INLESIONIS PRÆSTAT QUALIBET COGNITIONE NATURALI; QUAMVIS SECUNDUM QUID SEU EX PARTE SUBJECTI ET QUOAD CERTITUDINEM EVIDENTIÆ CEDAT SCIENTIÆ NATURALI.

Prænotetur a) primo certitudinem fidei, de qua loquimur, quæque ex efficacia proprii medii oritur, non esse confundendam cum *pertinacia* voluntatis qua falsa firmissime credi possunt.—*b)* Secundo, dubium non est quin fides, cum sit de æternis, præferatur in certitudine, saltem ratione materiae, *prudentiæ* et *artii* quæ sunt de contingentibus; præfertur etiam *donis* sapientiæ, scientiæ et intellectus quorum certitudo ex certitudine fidei derivatur.—*c)* Num vero præferenda sit istis habitibus prouti sunt virtutes naturales, quæstio est inter Catholicos ex una parte et *Rationalistas* ex altera; hi enim fidem eo usque calumniant ut dogmata ejus inter fabulas relegent.

1^a Pars concl. innititur *Conc. Trid.* (Sess. VI, can. 16) et *Vat.* (Const. de *Fide*, cap. 3).

Et sane 1° *Scriptura* hand obscure docet excessum certitudinis fidei præ humanis cognitionibus. Sic (Luc. XXI, 33) ait Christus: *Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* (1 Cor. II, 6-7): *Sapientiam loquimur... non hujus sæculi, neque principum hujus sæculi, qui destruuntur, sed...Dei sapientiam.* Et (1 Joan. V, 9): *Si testimonium hominum accepimus, testimonium Dei majus est.*

2° Hoc idem *ratione* innotesit. — *a)* Certitudo fidei *secundum se* et *simpliciter* illa judicatur quæ ex propria causa seu ex objecto suo formali oritur, quæque in firma mentis adhesionem, sub voluntate imperante, consistit. Atqui fides divina pro motivo formali habet Dei auctoritatem seu veritatem; humane autem disciplinae fundantur in ratione humana, quæ quam longe ab excellentia divini luminis deficiat, nemo unum non videt. Ergo.

b) Neque id intelligendum est de certitudine fidei mere *objectiva*, quasi *subjective* mens eam participare non valeat: nihil quippe vetat quominus intellectus virtute fidei divinitus infusa inclinetur ad dandum assensum præ omnibus firmissimum iis quæ sibi constat infallibili certitudine medii formalis gaudere. Hinc *S. Thomas* (resp. ad 2): "Sicut aliquis parvæ scientiæ magis certificatur de eo quod audit ab aliquo scientifico quam de eo quod sibi secundum suam rationem videtur; et multo magis *homo certior est* de eo quod audit a

Deo,
ration
2^a

ex pa
potest
consequ
cognosc
quæ e
non o
rata q
mens,
tiam,

Sol
oppon
autem
RES
ex me
dubita
et in q
tamen
C.—N

OBJ.
scientia
RES
tur m
conseq.

OBJ.
Atqui
gauden

RES
C; ex r
assensu
motivum
tis, qua
tatem,

1—Cf.
2—D
po'est et
mereatur

Deo, qui falli non potest, quam de eo quod videt propria ratione quæ falli potest" 1.

2^a Pars facile intelligitur.—Nam id *secundum quid* seu ex parte subjecti et certitudine *evidentiæ* præstantius dici potest quod plenius seu majori sub luce intellectus hominis consequitur. Atqui major est manifestatio intrinseca rerum cognoscibilium lumine humanæ rationis quam mysteriorum quæ captum humanæ mentis excedunt. Ergo.—Inde fit quod, non obstante firmissima fidei virtute et assensione, indeliberata quædam dubitatio exagitare hominem potest, quatenus mens, nondum satiata per fulgidam creditæ veritatis evidentiam, irrequieta est et anceps quodammodo manet.

Solv. obj. (cont. 1^{am} p. 2^m concl.)—OBJ. 1.—Dubitatio opponitur certitudini. Atque fides patitur dubitationem, non autem scientia. Ergo.

RESP. *D. M.*: Dubitatio quæcumque... *N.*; dubitatio orta ex motivo formali cognitionis, *C.*—*C. d. m.*: fides patitur dubitationem ex parte suæ *causæ formalis*, *N.*; quoad nos, et in quantum, licet certitudine firmati ex Dei verbo nondum tamen plene assequimur per intellectum ea quæ sunt fidei, *C.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Visio est certior auditu. Atqui fides est ex auditu, scientia autem ex visione. Ergo.

RESP. *D. M.*:... cæteris paribus, *C.*; si ille a quo res auditur multum excedit visum videntis, *N.*—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Certitudo fidei ponderanda est ex ejus motivis. Atqui motiva fidei plerumque morali tantum firmitudine gaudent. Ergo.

RESP. *D. M.*:... ex motivo formali et immediato assensus, *C.*; ex motivis credibilitatis mediate et exterius tantum ad assensum impellentibus, *N.*—*C. d. m.*: motiva credibilitatis, *C.*; motivum formale et immediatum, scil. auctoritas Dei loquentis, quasi hæc non inducat absolutissimam assensus firmitatem, *N.*—*Neg. conseq.* 2

1—Cf. 3 S. D. XXIII, Q. II, a. 2, sol. 3.

2—Damnata est ab Innocentio XI seq. prop. 19^a: *Voluntas non potest efficere ut assensus fidei in seipso sit magis firmus quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.*

ARTICULUS IV.

De habentibus fidem.

(Q. V, a. 1-4)

Constat 1° omnes justos multosque peccatores¹ his in terris habere fidem, ex qua vita supernaturalis initium ducit.—Id ipsum pronuntiandum est de animabus purgatorii, quarum invicta spes in fide radicatur.

At 2° non omnes fideles eodem gradu fidem participant. Diversitas enim esse potest: tum objective, tum subjective: objective quidem, non sane ex parte motivi formalis quod unum est et simplex, sed ex parte objecti materialis, sub quo plura vel pauciora explicite credi possunt; subjective vero, tum ex parte intellectus, propter majorem certitudinem et firmitatem in uno quam in alio, tum ex parte voluntatis propter disparem promptitudinem, devotionem vel confidentiam in credendo.

Verum 3° dubietas modo exurgit de Angelis et primis parentibus in primæva conditione, de dæmonibus et damnatis nec non de hæreticis, numquid scil. illi omnes habuerint vel habeant fidem;—quod determinandum suscipitur.

Conclusio 1^a.—ANGELUS ANTE GLORIAM ET HOMO IN PRIMA SUA CONDITIOE FIDEM HABUERUNT; ETSI PLURA QUAM NOS DE DIVINIS MANIFESTA COGNITIONE ATTIGERINT.

1^a *Pars* concl. certissima est.—Nam Angelus et homo creati fuerunt in ordine supernaturali, ejus principium et radix est proportionalis Dei rerumque divinarum cognitio. Atqui neque Angelus ante gloriam neque primævus homo manifestam contemplationem habuerunt qua Deus per essentiam videretur. Ego relinquitur quod Deum resque divinas fide cognoverint.

2^a *Pars* nullo negotio expeditur.—Angelus enim ante confirmationem et homo ante peccatum, utpote instructi clarissimo lumine intelligibili, plura poterant manifeste cognoscere de divinis effectibus et mysteriis quæ nos non possumus nisi credendo assequi.

1.—*Conc. Trid.* (Sess. VI, can. 28): “ Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, simul et fidem semper amitti; aut fidem, que remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva; aut eum qui fidem sine charitate habet, non esse christianum, A. S.”

Conclusio 2^a.—FIDES INFUSA NON EST IN DÆMONIBUS NEQUE IN DAMNATIS; NATURALIS TAMEN QUÆDAM FIDES IN EIS PONENDA EST.

1^a Pars prob.—*a*) Fides infusa vel supernaturalis ea est quæ ex *pia* voluntatis affectione in *obsequium* divinæ auctoritatis credendi actum elicit. Atqui habitus hujusmodi nequit dæmonibus vel damnatis convenire; siquidem ex una parte voluntatem firmatam in malo habent, ex altera autem parte repugnat ut Deus conservet in ipsis habitum ejus actus impossibilis est. Ergo.—*b*) Præterea, fides informis, secundum Dei intentionem, via est ad justificationem. Atqui dæmones et damnati incapaces prorsus justificationis existunt. Ergo.

2^a Pars assertitur 1° ex (Jac. II, 19): *Dæmones credunt, et contremiscunt*;—2° ex *ratione*. Dæmones, quodammodo coacti ex signorum evidentia, judicant esse credendum veritatibus a Deo revelatis, non quidem quasi reverentia erga auctoritatem divinam moveantur, sed quia acumine suo intellectivo tam clare motiva credibilitatis perspiciunt ut nihil eis contrarium appareat; unde nimis absurdum foret assensum recusare. Atqui voluntas necessaria lege sequitur ultimum dictamen practicæ intellectus. Ergo *dæmones* credunt fide moraliter coacta et innixa perspicuitati motivorum credibilitatis, scil. fide naturali.

Eadem fides naturalis seu acquisita manere dicenda est in *damnatis*, utpote qui in pœnis quas sustinent Deum vindicem sentiunt atque ex amissa fide infusa pleraque a Deo revelata mente retinuerunt.

Conclusio 3^a.—HÆRETICUS FORMALIS SEU PERTINACITER NEGANS UNUM FIDEI ARTICULUM NON HABET NEQUE FORMALITAM NEQUE INFORMEM FIDEM INFUSAM; SED ALIA QUÆ FIDEI SUNT TENET PROPRIO JUDICIO ET ARBITRIO SECUNDUM QUAMDAM OPINIONEM VEL FIDEM NATURALEM.—Agitur, ut patet, de heretico *formali* seu pertinaci, non solummodo de *errante* cujus aberratio materialiter quidem, non tamen formaliter, fidei contrariatur.—Licet autem *Durandus* aliique pauci diverse quodam senserint, una nunc omnium sententia est præsertim post Encycl. *Satis cognitum* Leonis XIII de *Unitate Ecclesie* (an. 1896).

1° Referantur *verba Pontificia* (*l. cit.*): “ Si quid igitur traditum a Deo liqueat fuisse, nec tamen creditur, *nihil*

*omnino fide divina creditur.*¹ Quod enim Jac. Apostolus¹ de delicto judicat in genere morum, idem de opinionis errore in genere fidei judicandum; "*Quicumque... offendit in uno, factus est omnium reus*; imo de opinionis errore, multo magis. Omnis enim violata lex minus proprie de eo dicitur qui unum peccavit, propterea quod majestatem Dei legumlatoris sprevisse, non nisi interpretanda voluntate, videri potest. Contra is, qui veritatibus divinitus acceptis vel in uno capite dissentiat, verissime fidem exiit funditus, quippe qui Deum, quatenus summa veritas est et *propriam motivum fidei*, recusat vereri: "In multis mecum, in paucis non mecum; sed in his paucis, in quibus non mecum, non eis prosunt multa, in quibus mecum."² Ac sane merito: qui enim sumunt de doctrina christiana quod malunt, in judicio suo nituntur, non fide; iidemque minime *in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi*³ sibi metipsis verius obtemperant quam Deo."—Luculentissimo huic suffragio consonat aliud (1 Tim. I, 19): *Quam quidam repellentes* (sc. fidem et bonam conscientiam) *circa fidem naufragaverunt*; ubi error Hymenæi et Alexandri, negantium resurrectionem, naufragio circa fidem seu bonorum omnium jacturæ comparatur.

2° Veritas *rationali* processu evolvatur.

Species cujuslibet habitus dependet ex formali ratione objecti; qua sublata, species illa remanere non potest. Atqui objectum formale fidei est veritas prima revelans secundum quod hæc revelatio (saltem ordinaria lege) nobis innotescit per infallibile Ecclesiæ magisterium veluti per *conditionem* seu regulam necessario cum fide connexam. Ergo quicumque non inhæret, tanquam infallibili et divinæ regulæ, doctrinæ Ecclesiæ, quam ipsa prima veritas uti credendorum interpretem proposuit, eo ipso recedit ab objecto formali fidei ideoque fidei habitum amittit, credibilia tenens alio modo quam per fidem; sicut si quis mente amplectatur aliquam conclusionem quin medium demonstrationis cognoscat, manifestum est quod non habet ejus scientiam, sed opinionem tantum. Atqui hæreticus pertinaciter discrepens unum fidei articulum paratus non est sequi in omnibus doctrinam Ecce-

1—II, 10.

2—S. Augustinus, in Ps. LIV, n. 19.

3—Cor. X, 5.

sia; 1° q
regule, c
vult non
malis ad
in ration
tatis per
instructi
dendi im

Solv.

non est
credendu
adjuvari.

RESP.
primæ ve
N.—Neg.

OBJ. 2.
una scien
scientiam
pari, etc.

RESP.
conseq.

Preter
ejusque
darii div
et ideo val
v. g. geom
creduntur
nam nobis
ideo qui al

OBJ. 3.—
observation
mandata e

RESP. T
diversa sur
dam manda
motivo cha

1—Hæreti
Ecclesiæ; h
agnoscit, qui

siaë; ¹ quoniam propriæ voluntati innixus loco illius divinæ regulæ, de his quæ Ecclesia docet, quæ vult tenet, et quæ non vult non tenet. Ergo.—Patet itaque adhæsiõnem hæretici formalis ad ea, quæ tenet, dogmata non esse nisi vel *opinionem* in rationalitate fidei fundatam, vel quandam mentis ac voluntatis *pertinaciam*, vel *fidem acquisitam* sive ex hominum instructione sive ex naturali inveteratæ consuetudinis credendi impressione.

Solv. obj. (cont. 3^{am} concl.).—OBJ. 1.—Hæreticus potior non est intellectu quam catholicus. Atqui catholicus ad credendum quemcumque fidei articulum indiget dono fidei adjuvari. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D. m.*...ad credendum simpliciter inhaerendo primæ veritati, *C*; ad credendum propria voluntate et iudicio, *N.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Sicut sub fide continentur multa revelata, ita sub una scientia multæ conclusiones. Atqui aliquis potest habere scientiam circa quasdam conclusiones, aliis rejectis. Ergo a pari, etc.

RESP. *D. M.*...analogice, *C*; univoce, *N.*—*C. m.*—*Neg. conseq.*

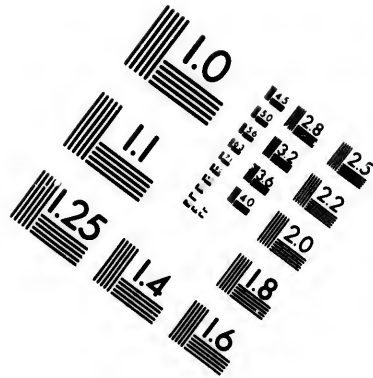
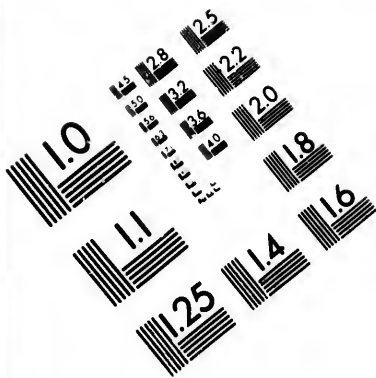
Preter *medium primarium* quo veritas fundamentalis cuiusque scientiæ illustratur, sunt pro conclusionibus secundariis diversa media quorum unum sine alio cognosci potest; et ideo valet homo scire quasdam conclusiones unius scientiæ, v. g. geometriæ, aliis neglectis.—Sed omnes fidei articuli creduntur propter *unum* medium, scil. propter veritatem primam nobis secundum doctrinam Ecclesiæ propositam. Et ideo qui ab hoc medio decedit totaliter fide destituitur.

OBJ. 3.—Homo se habet ad obedientiam fidei, sicut ad observationem legis. Atqui potest quis servare quedam mandata et non alia. Ergo.

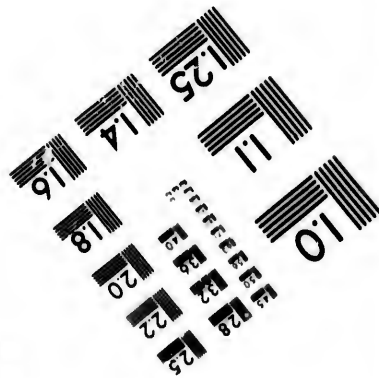
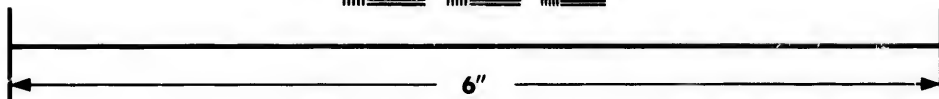
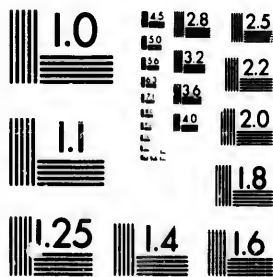
RESP. *Trans. M.*—*D. m.*...attentis motivis *proximis* quæ diversa sunt pro diversis præceptis, *C*; potest servare quedam mandata, et non alia, ex perfecta virtute quæ a *supremo* motivo charitatis dependet, *N.*—*Neg. conseq.*

1.—Hæreticus *formalis* cognoscit, sed non agnoscit auctoritatem Ecclesiæ; hæreticus vero *materialis* seu bonæ fidei illam non agnoscit, quia non cognoscit; agnosceret vero, si cognosceret.

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N. Y. 14580
(716) 872-4503

18
20
22
25

10
11

Inveni. 15 Mai 1916.

ARTICULUS V.

De causa fidei.

(Q. VI, a. 1-2)

Agitur de fide divina non solum communiter sumpta, sed tum *formata* tum *informi*. Jam nonnulla de hoc argumento præhabita fuerunt in Tract. *de Gratia*; proprius tamen hic locus est illud pertractandi. — Memoretur error *Pelagianorum* aut *Semipelagianorum* dicentium *initium* fidei esse ex nobis, in quantum scilicet nostrum sit quod quisque sit paratus ad assentiendum veritatibus revelatis, sed consummationem esse a Deo, per quem credibilia nobis proponuntur.

Conclusio 1^a. — FIDES (SIMPLICITER DICTA AUT FORMATA) EST PRINCIPALITER A DEO TUM EX PARTE OBJECTI CREDIBILIS, TUM EX PARTE VIRTUTIS ET ASSENSUS.

1^a *Pars*, quam ipsi Pelagiani concedebant, quæque expresse a *Conc. Vatic.* (Const. *de Fide*, cap. 3-4) definita est, breviter expediatur. — 1° Legimus (Eccli. III, 27): *Plurimum super sensum hominum ostensa sunt tibi*; et (Sap. IX, 17): *Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam et miseris Sp. S. tuum de altissimis?* — 2° Quæ excedunt rationem humanam non cadunt in cognitionem hominis nisi Deo revelante. Atqui in comperto est (ex disputatis alibi) mysteria fidei longe rationem humanam excedere. Ergo. — At 3° mysteria illa quibusdam revelantur *immediate* a Deo, prout contigit Apostolis et Prophetis; quibusdam vero, immo plerisque *mediate*, scilicet per fidei prædicatores quos mittit secundum illud (Rom. X, 15): *Quomodo predicabunt, nisi mittantur?*

2^a *Pars* sancita est tum a *Conc. Arausic. II* (can. 5 et 7) tum a *Trid.* (Sess. VI, can. 3).

Et sane 1° perspicua sunt Apostoli documenta, v. g. (Eph. II, 8): *Gratia estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis: Dei enim donum est.* Et (Phil. I, 29): *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini.* — Hinc *S. Fulgentius* (l. de Incarn. et gr. Ch. c. 20): *"Vita nostra a fide sumit initium... Quam fidem non ex voluntate nostra nasci, sed per Sp. Sanctum unicus dari B. Paulus ostendit."*

2° Ratione arguamus. — a) Assensus hominis in ea que

selectio in articulis fidei.

sunt fidei potest considerari duplex causa: ^I una quidem exterius inducens, sicut miraculum visum, vel docentis hominis persuasio. Atqui hæc causa, quamvis valeat pleraque fidei obstacula removere, non est tamen per se sufficiens: videntium enim unum et idem miraculum et audientium eandem prædicationem quidam credunt, et quidam non credunt. Ergo requiritur causa *interior*, scil. divina, quæ habitum fidei infundat et hominem ad assentiendum mysteriis moveat.—
b) Revera homo, assentiendo his quæ sunt fidei firmiter et salubriter, elevatur supra suam naturam, cum objective, tum etiam subjective. Atqui id esse non potest nisi ex supernaturali principio infundente fidem et interius movente secundum proportionem ad finem et terminum supremæ ac æternæ veritatis, scil. ex Deo ipso. Ergo.

Conclusio 2^a.—ETIAM FIDES INFORMIS DONUM DEI EST; QUOD PROBABILIVS ALIQUANDO DATUR ABSQUE CHARITATE.

1^a Pars certa fide constat ex Conc. Vat. (III, can. 5): "Si quis dixerit...ad solam fidem vivam, quæ per charitatem operatur, gratiam Dei necessariam esse; A. S."—Et vere, illud est causa fidei informis quod est causa fidei simpliciter dictæ. Atqui mox dictum est fidem simpliciter esse a Deo. Ergo. Mag. prob. Quandocumque enim informitas seu privatio aliqua non est de ratione propria alicujus rei, sed ei supervenit, causa illius rei eadem indiscriminatim assignanda est, sive res subsit tali defectui, sive non. Atqui informitas fidei, utpote consistens in defectu cujusdam exterioris formæ, scil. charitatis, non pertinet ad specificam fidei rationem, sed ei accidit. Ergo.

2^a Pars controvertitur inter theologos ¹; probabilivs tamen et conformivs menti S. Thomæ (a. 2, resp. ad 3) nobis videtur quod fides informis actu et habitu quandoque antecedit charitatis infusionem.—1° Namque ait S. Doctor (*l. cit.*): "Ille qui accipit a Deo fidem absque charitate non simpliciter sanatur ab infidelitate, quia non removetur culpa præcedentis infidelitatis; sed sanatur secundum quid, ut scil. cesset a tali peccato": quæ verba in sensum nostrum exponit Cajetanus. — 2° Sicubi (puta I-II, Q. LXII, a. 4) Angelicus asserit habitus virtutum simul infundi, hoc dupliciter intel-

1—Cf. Mazzella, *De Virt. inf.* Disp. 1, a. 7.

ligi potest, nempe vel secundum *esse virtutis simpliciter* quod habitus illi a sola charitate sortiuntur, vel *quantum est ex parte Dei infundentis* et ratione infusionis.—Siquidem 3° licet Deus, quantum est de se, omnes virtutes infundere paratus sit, obstare tamen potest indispositio subjecti, ut patet ex baptizatis in peccato mortali. Quemadmodum enim materiae dispositae ad substantiam animae et non ad opera ejus infunditur anima, ut in amentibus ab utero; ita subjecto disposito ad susceptionem unius habitus, et per accidens indisposito quoad alium, infundi congruit primum sine altero. Atqui contingere potest ut adultus, qui baptizatur, sit ad fidem suscipiendam dispositus, non autem ad charitatem, quatenus in statu peccati perseveret. Ergo adultus ille suscipit fidei habitum recipiendo characterem, fitque vere fidelis; manet tamen charitatis expertus. Unde fides datur quandoque sine charitate, sicut sine ea in peccatoribus conservatur.

Solv. obj. (cont. 1^{am} concl.).—OBJ. 1.—Per scientiam fides “gignitur, nutritur, defenditur, roboratur” (Aug. l. XIV de Trin. c. 1). Atqui ea quae per scientiam gignuntur magis videntur esse acquisita quam infusa. Ergo.

RESP. *D. M*:... per modum exterioris persuasionis, *C*; per modum causae propriae et principalis, *N*.—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Id ad quod homo pertingit audiendo, acquiritur. Atqui *fides ex auditu est* (Rom. X, 17). Ergo.

RESP. *D. M*:... supposito quod *ex se* assentiat iis quae audit sibi exterius proponi, *C*; posito quod mysteriis divinitus revelatis et humanitus propositis assensum praestet *ex Dei dono*, *N*.—*D. m*:... quatenus secundum legem ordinariam credibilia exterius proponuntur, *C*; quasi tota fidei ratio ex causa creata pendent, *N*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Illud potest acquiri quod in hominis voluntate consistit. Atqui fides “in voluntate est” (Aug. l. de Praed. Sanct., c. 5). Ergo.

RESP. *D. M*:... in voluntate hominis quin praeparetur a Deo per gratiam, *C*; in voluntate hominis per gratiam adjuncta et elevata, *N*.—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*¹

1—Vid. plura ap. Bellarminum, *de Gr. et lib. arb.*, l. VI, c. 2-3.

Fi
emin
tria l
tione

1°
contra
de fid
ex pe
65^a in
de fid
Dei il
quis p
2°
sicut i
motiv
istud,
elonga
peccat
tur es
siquid
sam co

Con
ASSIGN
Eter
ex par

1—V

QUÆSTIO QUARTA

DE VITIIS FIDEI OPPOSITIS

Fidei opponitur *infidelitas*, sub cujus communi nomine eminent *hæresis* et *apostasía*. Tres itaque articulos circa tria hæc sub dogmatico præsertim adpectu et concisa oratione instituere expediet.

ARTICULUS I.

De infidelitate in communi.

(Q. X, a. 1-6)

1° *Infidelitas* triplex recensetur, negativa, privativa et contraria: *negativa* est fidei carentia in eo qui nihil audit de fide, unde non habet rationem peccati, sed magis pœnæ ex peccato originali consecutæ, ut patet ex damnata prop. 65^a inter Baïanas; *privativa* habetur in eo qui sufficienter de fide audivit, at ei assentiri detrectat, contempta voluntate Dei illam authentice proponentis; *contraria* vero est qua quis positivo et adverso errore auditui fidei repugnat.

2° Infidelitas, sicut et fides, residet quidem in intellectu sicut in *proximo subjecto*, in voluntate autem sicut in *primo motivo*, ex quo peccati malitiam desumit. — Porro peccatum istud, hominem a Deo seu a vera Dei cognitione directe elongans atque separans, *gravius est ex genere suo* quam peccata virtutibus moralibus opposita; tamen minoris videtur esse gravitatis quam odium Dei, caritati contrarium, siquidem infidelitas ad odium illud tanquam effectus ad causam comparatur¹.—Duo cursim concludenda subjiciemus.

Conclusio 1^a.—TRES INFIDELITATIS SPECIES FORMALITER ASSIGNANDÆ SUNT, SCIL. PAGANISMUS, JUDAÏSMUS ET HÆRESIS.

Etenim diversitas formalis infidelitatis attendenda est non ex parte eorum in quibus infideles errant, quæque pene

1—Vid. plura ap. Auctorem, II-II^æ, Q. XX, a. 3; Q. XXXIV, a. 2.

infinita sunt, sed ex parte *modorum* quibus fidei renituntur: quippe modi illi in genere moris habendi videntur tanquam circumstantiæ *speciem mutant* ¹. Atqui renisus ille potest tripliter contingere: ergo.—Vel enim aliquis renititur fidei quam nondum suscepit aut professus est se suscipere, et talis infidelitas est *paganorum* sive gentilium, sub quorum nomine comprehenduntur Mahumetani pluresque athæi ac Deistæ moderni; — vel aliquis renititur fidei christianæ quam in figura tantum professus est, et est infidelitas *Judæorum*;—vel tandem aliquis repugnat fidei christianæ quam suscepit aut quadamtenus professus est in *manifestatione* veritatis, et hæc est infidelitas *hæreticorum*.

Conclusio 2^a.—SIMPLICITER LOQUENDO, INFIDELITAS HÆRETICORUM GRAVIOR EST QUAM JUDÆORUM, JUDÆORUM QUAM PAGANORUM.

Nam 1° legimus (2 Pet. II, 21): *Melius erat illis non cognoscere viam justitiæ quam post agnitio-em retrorsum converti.* Atqui gentiles non cognoverunt viam justitiæ; hæretici autem et Judæi aliquid cognoscentes eam deseruerunt. Ergo.—2° *Simpliciter* et in ratione culpæ gravius est reniti fidei jam susceptæ quam fidem nondum susceptam respuere, sicut gravius peccat qui non implet quod promisit quam non implens quod nunquam promisit. Atqui hæretici ii sunt qui, dum profitentur fidem Evangelii, eam nihilominus corrumpunt; Judæi vero, etsi nunquam in veritate fidem evangelicam sint professi, susceperunt tamen ejus figuram in veteri lege, quam male interpretantes adulterant; gentiles autem nullo modo fidem Evangelii susceperunt. Ergo.

Dixi *simpliciter*.—Nam si consideretur in infidelitate corruptio eorum quæ ad fidem pertinent, cum in pluribus errent gentiles quam Judæi et Judæi quam hæretici, ideo *secundum quid* gravius est infidelitas gentilium quam Judæorum et Judæorum quam hæreticorum, nisi forte quorundam, puta Manichæorum et Apostatarum hodiernorum, qui etiam circa credibilia plus errant quam gentiles ².

1—Cf. Cajet. in h. loc.

2—Reliqua notatu digna, quæ Auctor habet in præf. quæst., omitimus, quia spectant proximius vel ad *Theol. moralem* vel ad *Jus Ecclesiæ privatum* aut *publicum*.

II
a fide
divid
nunc
inter
fidei
charit
tutes,
etiam
cumq
vertit
de na
doctri

Co
CHRIS
RIUS.—

a) 1
est qu
licet r
oriatur
subjec
et juda
scripta
nata a
cienter
volunt
formali
ciam n
de rebu
sima, in
d) Tan
hæresis
potest
princip

1—Cf.

ARTICULUS II.

De hæresi;—de censuris theologicis.

(Q. XI, a. 1-2)

Hæresis sumi potest vel lato sensu pro quocumque recessu a fide, vel stricto sensu pro recessu partiali, secundum quod dividitur contra apostasiam quæ est recessus totalis: stricte nunc de hæresi loquimur.—Discrimen quoque advertitur inter hæresim et schisma: "nam hæresis per se opponitur fidei, schisma autem per se opponitur unitati ecclesiasticæ charitatis. Et ideo sicut fides et charitas sunt diversæ virtutes, quamvis quicumque caret fide careat charitate; ita etiam schisma et hæresis sunt diversa vitia, quamvis quicumque est hæreticus sit etiam schismaticus; sed non convertitur" (II-II^æ, Q. XXXIX, a. 1 ad 3).—Pauca dicamus de natura hæreseos, necnon de censuris theologicis, quibus doctrinæ plus minusve ad hæresim accedentes notari solent.

Conclusio 1^a.—HÆRESIS DESCRIBENDA VIDETUR: ERROR CHRISTIANI HOMINIS PERTINAX FIDEIQUE MANIFESTE CONTRARIUS.—Singula definitionis elementa expendere juvabit.

a) Primo error designat genus peccati, quatenus hæresis est quædam infidelitas proxime consistens in vitio intellectus, licet remote ex vitio voluntatis, scil. ex superbia aut cupiditate, oriatur.—b) Additur *christiani hominis* ad significandum subjectum hæreseos; persona enim hæretica in hoc a pagana et judaica distinguitur quod religioni Christi utrumque adscripta est.—c) Requiritur autem error *pertinax* seu obstinata adhesio propriæ sententiæ contra doctrinam fidei sufficienter propositam et agnitam; qua quidem in pertinacia voluntatis, scil. illius potentiæ ejus est actum fidei imperare, formaliter sita est malitia hæreseos. Ad hanc vero pertinaciam non sufficit error ex ignorantia etiam culpabili et crassa de rebus fidei; sufficit tamen vera resistentia etiam brevissima, imo dubium positivum circa dogmata clare proposita.—d) Tandem dicitur *fidei manifeste contrarius*: cum enim hæresis importet corruptionem fidei christianæ, esse non potest nisi circa ea quæ de fide sunt seu a Deo revelata vel principaliter vel secundario¹. Hæreticus *presumptive* foret

1—Cf. S. Thom. *Comm.* in 1 Cor. XI, lect. 4.

(juxta Billuart) qui, perspicuus nexum conclusionis theologice cum præmissis quarum una naturalis evidens et altera de fide esset, negaret illam conclusionem; non tamen, si talem nexum ignoraret. Quamvis vero in foro ecclesiastico nemo sit hæreticus nisi qui repugnet fidei catholice seu magisterio Ecclesie clare propositæ ac determinatæ, arbitratur nihilominus *vere esse hæreticum* qui veritatem a Deo, sive in Scripturis, sive privatim revelatam, sciens ac volens rejiceret.

Conclusio 2^a.—QUID DE CENSURIS THEOLOGICIS CUM IN GENERE TUM IN SPECIE TENENDUM SIT, BREVITER DECLARATUR.

1^a *Pars* de censuris theologicis *in genere*.

1° *Censura theologica* (quæ ab *ecclesiastica* manifeste distinguitur) definiiri potest "sententia qua doctrinæ bono fidei aliquo modo nociuæ nota maligna inuritur."—Theologi illam dividunt a) *ratione ferentis* in *judicialem* et *privatam*, prouti feratur vel a iudicibus ipsis fidei et auctoritative, vel a viris doctis sub privato nomine, puta a magistris theologie; b) *ratione vero obiecti*, illam distinguunt in *dogmaticam* qua præsentitur quid intellectu tenendum fugiendumve sit atque in *disciplinarem* qua indicatur quid sit faciendum et a quo cavendum.

2° Quod pertinet ad *obligationem* censure *judicialis dogmaticæ*, hæc certa videntur:—a) *Primo*, censura lata a Suprema Auctoritate circa materiam immediate spectantem ad fidem et importans notam hæreseos exigit assensum *fidei divinæ et catholicæ*.—b) *Secundo*, censura lata ab eadem Auctoritate circa quæstiones non immediate revelatas, sed connexas enim revelatis exigit assensum *fidei ecclesiasticæ*: qui quidem esse debet internus firmusque mentis assensus, juxta sensum et gradum ipsius censure; quippe communis est theologorum doctrina quod Ecclesie infallibilitas extendatur etiam ad ferendas censuras hæresi inferiores.—c) *Tertio*, responsa SS. Congregationum circa materiam nondum infallibili Ecclesie magisterio declaratam (nisi per *Bullam, Breve* aliove modo fiant *actus papales*¹⁾ non sunt quidem ex se infallibilia, quamvis vulgentur cum permissu vel approba-

1—Cf. Auct. *Juris canonici* vel *Theol. Fundam.*, speciatim *Tepe (Inst. Theol. Vol. I, Tr. II, prop. 62)*.

tione R. Pontificis; veruntamen, quia sunt actus *doctrinales* nec solum disciplinares, requirunt plus quam *reverentiale silentium*, sed internum quoque *mentis obsequium* propriæ illorum actuum auctoritati correspondens.

2^a Pars de censuris theologicis *in specie*.

Innumerae propemodum sunt censuræ quibus aliqua doctrina plecti potest: en præcipuæ, secundum magis receptas Auctorum sententias.

Propositio hæretica, ut patet, ea est quæ directe opponitur doctrinæ a Deo immediate revelatæ et ab Ecclesia propositæ.—Prop. erronea vocatur quæ adversatur doctrinæ mediate tantum revelatæ, scil. conclusioni theologicæ certæ.—Prop. hæresi proxima est illa quam plerique et graviore theologi hæreticam judicant, quin tamen eam hac censura absolute notare audeant; sapiens hæresim vel suspecta de hæresi est propositio capax duplicis sensus, boni et pravi, sed in qua ex circumstantiis locus datur admittendi vel suspicandi sensum hæreticum.—Idem proportionaliter dicatur de prop. proxima errori, sapiente errore et suspecta de errore.—Prop. temeraria appellatur quæ in materiis theologicis aut sine tuto fundamento inducitur, aut sine sufficienti motivo communi Patrum vel Doctorum sensui opponitur.—Prop. male sonans ea est quæ absonum quid et absurdum, licet non hæreticum, verborum specie exhibet; habetur autem prop. piarum aurium offensiva, si illud absonum seu male sonans referatur ad pia et sacra, ita ut Deo vel sanctis indignum religiosis auribus videatur.—Accedit prop. schismatica, quæ paci et unitati Ecclesiæ adversatur, dum prop. seditiosa pacem civilis societatis offendit.—Tandem prop. scandalosa inclinatur ad peccatum vel a virtute retrahit; seductiva vero dat occasionem ruinæ spiritualis sub pietatis specie, etc., etc.¹

1— Cf. Mazzella, *de Virt. Disp.* II, a. 10.

M. M.

ARTICULUS III.

De apostasia ;—de massonismo.

(Q. XII, a. 1)

^I
^{II} Alia est apostasia a religione quam quis professus est vel ab ordine quem suscepit, alia apostasia a lege Dei cui obediendum est, et quam homo peccando de ritu alia apostasia a fide qua quis omnino a Deo retrocedit: hæc est apostasia simpliciter, de qua modo sermo est.—Potest itaque apostasia a fide definiri: "totalis recessus a fide christiana per baptismum suscepta." Duplex distinguitur, formalis seu explicita, et interpretativa seu implicita: formalis ea est qua recessus totalis a fide publicis signis vel professis erroribus significatur; interpretativa vero est eorum qui, christianum nomen retinentes, ita tamen se gerunt ut implicitè ostendant animum omnino a fide Christi alienum.

Conclusio.—MAXIMA EST APOSTASIE MALITIA; QUÆ QUIDEM IN SECTIS MASSONICIS SUMMUM GRADUM ATTINGIT.

1^a Pars.—a) Illud peccatum maximæ est gravitatis et malitiæ quod totaliter avertit hominem a Deo et vitam supernaturalem radicitus evellit. Atqui apostasia hujusmodi est: siquidem, sublata fide quæ est vita animæ, nihil remanet in homine quod possit esse utile ad salutem æternam; et propter hoc dicitur (Prov. VI, 12): Homo apostata, vir inutilis (resp. ad 2). Ergo.—b) Malum apostasiæ ex numero quoque apostatarum pensandum est. Omissis enim apostatis interpretativis quorum ingens et formidabilis turba existit, apostasiæ formalis rei censendi sunt non solum qui, relicta religione christiana, ad aliam falsam religionem covolvant, sed etiam qui profitentur sive Deismum ac Rationalismum, sive Naturalismum, Pantheismum, Atheismum, sive Indifferentismum, Agnosticismum, aut Scepticismum absolutum.

2^a Pars.—Consociationes incredulorum efficacius ruinam fider moluntur quam defectiones privatæ. Porro inter illas nefarias societates eminent secta Massonum, qui, nostris præsertim temporibus, sepe adversus Dei nomen audacissime erigunt, eo proposito "ut gentes christianas partis per J. C. Servatorem beneficiis, si fieri posset, funditus despolient"

impossibile est
 scilicet bonum quod
 perdat a signis de
 nemmo peccando
 quod considerat
 into hominum, de
 factis hominibus
 a Deo.

(Enc
 in vi
 nicæ
 quart
 oblig
 nec s
 facin
 hono
 sonis
 nam
 fide e
 rator
 pess
 imma
 Ha
 et fru
 Ency
 Cong
 quodd
 incho

(Encycl. *Humanum genus* Leonis XIII), et regnum Satanae in vicem regni Dei substituant.—Si *constitutio* sectæ massonicae spectetur, pertinet ad genus societatum clandestinarum quarum proprium est “simulare et velle in occulto latere; obligare sibi homines tanquam mancipia, tenacissimo nexu nec satis declarata causa; alieno addictos arbitrio ad omne facinus adhibere” (*l. cit.*): quod quidem rectitudini et honestati naturali repugnat.—*Doctrina* vero, super qua Massonismus adstruitur et cujus ope studet religionem christianam evertere, est *Naturalismus*, cujus dogmata non solum a fide et christianis quibuscumque institutis, sed et ab ipso rationis regimine, præcipiti cursu, animos distrahunt, et in pessimos errores usque ad ipsam Dei negationem, necnon in immania vitia privata et socialia calamitose conjiciunt.

Hæc prælibasse sufficiat de secta Massonum, quæ apostasiæ et fructus et causa est; cujus molimina *Leo XIII* in Litt. Encycl. supra citatis tam aperte detexit, et contra quam *Congressus Tridentinus* nuper habitus (Sept. 1864) bellum quoddam sacrum a catholicis gerendum constituit atque inchoavit.

(II, a. 1)

ssus est vel
ge Dei cui
valla apos-
t: hæc est
otest itaque
christiana
; formalis
formalis ea
el professis
eorum qui,
nt ut impli-
num.

QUÆ QUI-
NGIT.

ravitatis et
itam super-
smodi est:
remanet in
; et propter
r inutilis
ero quoque
tatis inter-
xistit, apos-
relicta reli-
volant, sed
smum, sive
differentis-
m.

us ruinam
inter illas
ai, nostris
udacissime
s per J. C.
espolient”

QUÆSTIO QUINTA

DE HABITU INTER FIDEM ET RATIONEM

Christiani nominis hostes, qui *Rationalismi* seu *Naturalismi* doctrinas sectantur, acerrimo opere religionem fidemque catholicam subvertere nituntur. " Et quo facilius populis illudant, atque incautos præsertim et imperitos decipiant, et in errores secum abripiant, sibi unis prosperitatis vias notas esse comminiscuntur, sibi que philosophorum nomen arrogare non dubitant, perinde quasi philosophia, quæ tota in naturæ veritate investiganda versatur, ea respuere debeat, quæ supremus et clementissimus ipse totius naturæ auctor Deus singulari beneficio et misericordia hominibus manifestare est dignatus, ut veram ipsi felicitatem et salutem assequantur. Hinc præpostero sane et fallacissimo argumentandi genere nunquam desinunt humanæ rationis vim et excellentiam appellare, contra sanctissimam Christi *fidem*, atque audacissime blaterant eam *humane refragari rationi*. Quo certe nihil dementius, nihil magis impium, nihil contra ipsam rationem magis repugnans fingi vel excogitari potest " (Encycl. *Qui pluribus* Pii IX).

Ut huic rationalistico molimini occurrerent, cœperunt theologi tractationem edere de mutua relatione fidem inter et rationem. Nonnulli quidem id instituunt sub fine Theol. dogm. *fundamentalis*; nos vero cum aliis arbitramur opportuniori hic loco disputationem illam absolvi, quippe quæ jam fidei naturam perspectam præsupponere videtur.

Divisio presentis quæstionis erit in quinque articulos. Siquidem considerare possumus aut rationem disponentem ad fidem (art. 1), aut consensum fidei et rationis (art. 2), aut opem rationi a fide præstitam (art. 3), necnon opem fidei a ratione adhibitam (art. 4), aut tandem limites quibus rationem contineri oporteat (art. 5).

Et
tionem
oppo
press
et vi
sit, in
facile
tame

Co
FIDEM

DICI S

San

presu

ut pe

fidei

provid

præm

tionem

scil. I

tatem

tionem

religio

2°

opport

Patri

usurpe

munir

suscip

ribus

christ

1—C

Q. un.,

2—C

3—O

ARTICULUS I.

De rationis usu et officio ante fidem.

Expositum alibi refutatamque supponimus errorem *Traditionalistarum*¹ qui, in sententiam Rationalismo extreme oppositam declinantes, plus æquo rationis humanæ vires depresserunt atque extenuarunt; unde Ecclesia, veritatis custos et vindex, illos damnavit.—Nec immerito: quam enim utilis sit, imo necessaria rationis opera ut iter ad fidem planum facileque aperiatur, ex dicendis jamjam patebit; dummodo tamen ipsa sese docilem revelanti Deo exhibeat.

Conclusio 1^a.—RATIO HUMANA PRIMUM ITER STERNIT AD FIDEM IN DEMONSTRANDIS VERITATIBUS NATURALIBUS, QUÆ DICI SOLENT “PRÆAMBULA FIDELI.”

Sane 1° ut ait *D. Thomas* (I, Q. II, a. 2 ad 1), “fides presupponit cognitionem naturalem, sicut gratia naturam et ut perfectio perfectibile.” Nequit enim homo rationalem fidei actum elicere nisi præcognoscat existere Deum qui providet de creaturis, et cui libere obediendum est ut anima præmium immortale consequatur. Atqui non nisi per *petitionem principii* vellet quis veritates illas præambulares, scil. Dei existentiam, sapientiam, providentiam, animæ libertatem atque immortalitatem, inficianti incredulo ex revelatione ac fide suadere. Ergo ratio humana efficacem præstat religioni operam in demonstrandis præambulis fidei.

2° In *confirmationem* ac *evolutionem* hujus theses opportune succurrunt verba *Leonis XIII* (Encycl. *Æterni Patris*): “Primo quidem philosophia, si rite a sapientibus usurpetur, iter ad veram fidem quodammodo sternere et munire valet, suorumque alumnorum animos ad revelationem suscipiendam convenienter præparare: quamobrem a veteribus modo *prævia ad christianam fidem institutio*², modo *christianismi præludium et auxilium*³, modo ad *Evange-*

1—Cf. *De Deo*, Disp. I, Q. un., a. 2;—supra, *de Gratia*, Disp. II, Q. un., a. 1.

2—Clem. Alex., Strom. I, c. 16; I. VIII, c. 3.

3—Orig. ad Greg. Thaum.

*lium praelagogus*¹ non immerito appellata est... Igitur primo loco magnus hic et praeclarus ex humana ratione fructus capitur quod illa Deum esse demonstret: a *magnitudine enim speciei et creaturae cognoscibiliter poterit Creator horum videri*². Deinde Deum ostendit omnium perfectionum cumulo singulariter excellere, infinita in primis sapientia, quam nulla usquam res latere, et summa iustitia, quam prae-
 vus nunquam vincere possit affectus, ideoque Deum non solum veracem esse, sed ipsam etiam veritatem falli et fallere nesciam. Ex quo consequi perspicuum est ut humana ratio plenissimam verbo Dei fidem atque auctoritatem conciliet."

Conclusio 2^a. — ALIUD RATIONIS MUNUS ET OFFICIUM ERGA FIDEM EST OSTENDERE CREDIBILITATEM VERITATUM A DEO REVELATARUM.

Jam statuimus (supra, Q. I, a. 3) ad fidem praerequiri iudicium de *credibilitate* rerum fidei ex signis quibusdam mirabilibus, quibus Deus verbum suum confirmet: "quia enim ea quae sunt fidei humanam rationem excedunt, non possunt per rationes humanas probari, sed oportet quod probentur per argumentum divinae virtutis" (S. Th., III, Q. XLIII, a. 1). Atqui iudicium illud, licet circa supernaturalia fiat, de se tamen naturale est seu naturali inquisitione partum. Ergo. — Ad rem et eloquenter quidem *Pius IX* (Encycl. *Qui pluribus*): "Haec fides, vitae magistra, salutis index, vitiorum omnium expultrix, ac virtutum fecunda parens et altrix, divini sui auctoris et consummatoris Christi Jesu nativitate, vita, morte, resurrectione, sapientia, prodigiis, vaticinationibus confirmata, supernae doctrinae luce undique refulgens, ac caelestium divitiarum ditata thesauris, tot prophetarum praedictionibus, tot miraculorum splendore, tot martyrum constantia, tot sanctorum gloria vel maxime clara et insignis, salutares proferens Christi leges, ac majores in dies ex crudelissimis ipsis persecutionibus vires acquirens, universum orbem terra marique, a solis ortu usque ad occasum, uno crucis vexillo pervasit, atque idolorum profligata fallacia, errorum depulsa caligine, triumphatisque ejusque generis hostibus, omnes populos, gentes, nationes, utcumque immanitate barbaras, ac

1—Clem. Alex., Strom. I, I, c. 5.

2—Sap. XIII, 5.

Sacrosancta Religio

ind
tion
sub
cert
que
liga
EST
nat
talite
siis f
ratio
fidei
notis
plexa
c. 3)
consta
Filium
tionis
magist
enim
eviden
mira d
ipsa, o
sanctit
ob cath
quodda
sure leg
Con
RELIGIO
ASSENS
libus a
exagita
ulista
atque in
1^a P

1—Cf.

indole, moribus, legibus, institutis diversas, divinæ cognitionis lumine illustravit, atque suavissimo ipsius Christi jugo subjecit, annuntians omnibus pacem, annuntians bona. Quæ certe omnia tanto divinæ sapientiæ ac potentiæ fulgore undique collucunt ut cujusque mens et cogitatio *vel facile intelligat christianam fidem Dei opus esse.*"

Conclusio 3^a.—TERTIUM RATIONIS ERGA FIDEM OFFICIUM EST UT VERAM CHRISTI ECCLESIAM DEMONSTRET.

Cum enim Christus omnibus hominibus præceptum imponat ingrediendi Ecclesiam a se fundatam, censendus est eam taliter constituisse ut *visibilis* foret atque de facili ab ecclesiis falsi nominis *discernibilis*.—Discerni autem ab humana ratione vera Ecclesia potest tum ex *motivis credibilitatis* fidei supra a Pio IX recensitis, tum ex *proprietatibus* seu notis Ecclesiæ propriis, maxime ex *unitate*¹.—Hæc complexa est *Vaticana Synodus* (Const. Dogm. *de Fid. cath.* c. 3): "Ut autem officio veram fidem amplectendi, in eaque constanter perseverandi satisfacere possemus, Deus per Filium suum unigenitum Ecclesiam instituit suæque institutionis manifestis notis instruxit, ut ea tanquam custos et magistra verbi revelati ab omnibus posset agnosci. Ad solam enim Catholicam Ecclesiam ea pertinent omnia, quæ ad evidentem *fidei* christianæ credibilitatem tam multa et tam mira divinitus sunt disposita. Quin etiam Ecclesia *per se* ipsa, ob suam nempe admirabilem propagationem, eximiam sanctitatem et inexhaustam in omnibus bonis fecunditatem, ob catholicam unitatem invictamque stabilitatem, magnum quoddam et perpetuum est motivum credibilitatis et divinæ suæ legationis testimonium irrefragabile."

Conclusio 4^a.—HOMO ACATHOLICUS TENETUR VERITATEM RELIGIOSAM SOLLICITE INQUIRERE, EAMQUE INVENTAM FIDEI ASSENSU ACCEPTARE.

—Agitur hic de acatholicis seu infidelibus ac hæreticis *formalibus* qui dubiis circa religionem exagitantur.—Thesis ex utraque parte dirigitur contra *Rationalistas* docentes absolutam humanæ rationis autonomiam atque independentiam a Deo Deique supernis revelationibus.

1^a Pars expressa invenitur in Litt. Encycl. Pii IX

1—Cf. Encycl. *Satis cognitum* Leonis XIII *de Unitate Ecclesiæ.*

Qui pluribus; ubi edocemur quod "*humana ratio*, ne in tanti momenti negotio decipiatur et erret, divinæ revelationis factum *diligenter inquireat oportet*" etc.—Summa ratio est, quia homo jure naturali tenetur præstare Deo verum religionis cultum, juxta illud *S. Thomæ* (II-II^æ, Q. LXXXI, a. 2 ad 3): "De dictamine rationis naturalis est quod homo aliqua faciat ad reverentiam divinam." Immo hoc est potissimum hominis officium erga Deum ac seipsum, germanam religionem noscere sectarique et mentem principii salutaribus ornare. Atqui quo gravior aliquod officium est, eo majorem diligentiam requirit. Ergo.

2^a Pars apparet ex sententia *Conc. Vatic.* (Const. de Fid. cap. 3): "Quum homo a Deo tanquam Creatore et Domino suo totus dependeat, et ratio creata increatæ veritati penitus subjecta sit, plenum revelanti Deo intellectus et voluntatis obsequium fide præstare tenemur." Cf. can. 1 (*ibid.*), et propp. 15, 16, 17 *Syllabi*, ubi *Indifferentismus* proseribitur.

Sane 1° fides expresse a Deo exigitur (1 Joan. III, 23): *Hoc est mandatum ejus ut credamus in nomine Filii ejus, Jesu Christi*, etc; (vid. supra, Q. II, a. 3 de *necessitate fidei*).

2° *S. Thomas* (C. G. l. III, c. 118) intentam veritatem demonstrat ex vi *legis* divinæ, quæ tum *naturalis* tum *positiva* jure intelligitur. Nam "*lex divina ad hoc ordinat hominem, ut sit totaliter subditus Deo*. Sed, sicut homo subditur Deo amando, quantum ad voluntatem, ita subditur Deo *credendo*, quantum ad intellectum: non autem credendo aliquid falsum, quia a Deo, qui est veritas, nullum falsum homini proponi potest; unde qui credit aliquid falsum non credit Deo. Ex lege igitur divina ordinantur homines ad fidem rectam."—*Conf.* ex verbis *Conc. Coloniensis* (Decr. P. S. c. 4): "Profecto si Deus ad homines loquitur, eo loquitur consilio ut sibi fides habeatur. Nee potest is, qui fidem detrectat, non inferre *injuriam* aut *Dei scientiæ et veracitati*, dum eum erroris vel fraudis non expertem innuit; aut *Dei sapientiæ*, dum eum absque consilio agere et loqui opinatur; aut supremo ejus *dominio*, cui se non vult submittere: unde etiam æternæ damnationis reus pronuntiatur."

Solv. obj. (cont. 4^{am} concl.)—OBJ. 1.—Privilegium potest legitime recusari. Atqui revelatio divina est privilegium. Ergo.

Deum scilicet in certis
no. potest credere eum
ad hoc quod hoc est
natura et voluntate
et sic dicitur

R
posit
favor
Q
tram
ita et
super
ration
O
liber
R
tum
est a
tie, n
sitan
conse
H
princ
intell
legis
popul
vit li
OB
dens.
fidei j
RES
S.d.:
suoru
media
facult
cendis
sibi in
rius p
1—C

RESP. *D. M.*: Privilegium, qua merus favor...*C*; qua dispositio legalis, *N.*—*C.d.m.*:...scil. est favor tantum, *N*; cum favore importat credendi legem, *C.*—*Neg. conseq.*

Quemadmodum supremus omnium Dominus naturam nostram sine nobis creatam ligare præceptis naturalibus potuit, ita et eandem naturam superius evectam potuit præceptis supernaturalibus adstringere¹. Itaque *donum* fidei etiam rationem *legis* habet.

OBJ. 2.—Quod liberum est non obligat. Atqui fides est libera. Ergo.

RESP. *D. M.*: Quod liberum est tum a necessitate physica tum a vinculo morali nullo modo obligat, *C*; quod liberum est a necessitate physica, subjicitur tamen vinculo conscientie, non obligat moraliter, *N.*—*C.d.m.*:...libera est a vi necessitante ad unum, *C*; ab omni vinculo morali, *N.*—*Neg. conseq.*

Hæc solutio tangit tam celebratum a modernis incredulis principium de *libertate conscientie*: quæ quidem libertas, intellecta eo sensu quod humana conscientia ab omni divinæ legis imperio eximatur, falsa est, Deo injuriosa, religionisque populatrix ac deletrix; unde eam Pius IX merito nominavit *libertatem perditionis* (*Encycl. Quanta cura*).

OBJ. 3.—Ratio humana est facultas suprema ac independens. Atqui facultas suprema ac independens nequit sub fidei jugo constringi. Ergo.

RESP. *D. M.*:... in quolibet ordine, *N*; in ordine naturali, *S.d.*:... i.e. libertate gaudet *exercitii actuum et processuum* suorum *C*; independens est *objective a vero* immediate vel mediate perspecto ad ejus cognitionem ordinatur, *N.*—*C.d.m.*: facultas undequaque independens...*C*; facultas libera in exercendis suis actibus et processibus, dependens tamen a vero sibi innotescente vel per creaturarum conspectum vel superius per Dei revelationem, *N.*—*Neg. conseq.*

1—Cajet. in II-II^m, Q. X, a. 1.

ARTICULUS II.

De consensu fidei et rationis.

Propius inquirenda et stabilienda est harmonia quæ est nec deesse potest inter fidem et rationem, inter revelationem et scientiam.—Id autem præstabitur *in duabus* conclusionibus, prout vel fidem cum *indole* rationis, vel mysteria fidei cum *veritatibus* naturali lumine partis conferamus.

Conclusio 1^a.—RATIONABILE PRORSUS EST CREDERE DOGMATA A DEO REVELATA.

Prob. 1° ex superioritate divini intellectus.—Consonum enim rationi est assentire iis quæ, tametsi in se non visa, tamen ab excellentissimo omnium intellectu eum vera proponuntur. Atqui hujusmodi sunt veritates fidei revelate a Deo, cujus mens in infinitum quamlibet mentem excellentia superat. Ergo "sicut maxima amentie esset idiota qui ea quæ a philosopho proponuntur falsa esse assereret, propter hoc quod ea capere non potest; ita et multo amplius nimie stultitie esset homo, si ea, quæ divinitus angelorum ministerio revelantur, falsa esse suspicaretur, ex hoc quod ratione investigari non possunt" (S. Thom. C. G. I, 3).—Huc spectant verba *Pii IX* (Encycl. *Singulari quidem*) circa Rationalistas: "Hi sunt, ait, quibus (Ecclesia) constantissime opponit, æquum esse ¹ ut *de cognitione Dei ipsi Deo credamus*, cujus scilicet totum est quod de eo credimus, quia utique ab homine Deus, uti oportet, cognosci non potuit, nisi salutarem sui cognitionem ipse tribuisset. Hi sunt quos ad mentis sanitatem hisce verbis revocare contendit: Quid magis contra rationem, quam ratione rationem conari transcendere? et quid magis contra fidem, quam credere nolle quidquid non possis ratione attingere ²? Atque his inculcare non desinit, fidem non rationi, sed auctoritati inniti ³; nec enim decebat ut, cum Deus ad hominem loqueretur, argumentis assereret suas voces, tanquam fides ei non haberetur, sed, ut oportuit,

1—Cassian., *de Incarnat.* l. IV, c. 2.

2—S. Bernard., *epist.* 190.

3—S. Bernard., *de Considerat.* l. V, c. 3.

est locutus quasi rerum omnium maximus iudex, cujus non est argumentari, sed pronuntiare ¹."

2° Ex *summa credibilitate* rerum fidei.—Profecto rationi convenit ea credere quæ credibilia esse sufficientia ac plane evidentia argumenta evincunt. Atqui motiva credibilitatis fidei catholicæ hanc evidentiam vimque suasoriam præ se ferunt (cf. C. G. I, 6). Ergo "veritati, cui ratio humana experimentum non præbet, fidem adhibentes non leviter credunt, quasi *doctus fabulas* secuti, ut 2 Pet. I, 16 dicitur. Hæc enim divinæ sapientiæ secreta ipsa divina sapientia, quæ omnia plenissime novit, dignata est hominibus revelare, quæ sui presentiam et doctrinæ et inspirationis veritatem *convenientibus argumentis* ostendit, dum ad confirmandum ea, quæ naturalem cognitionem excedunt, opera visibilibus ostendit, quæ totius naturæ superant facultatem" (*ibid.*).—Rursus *Pius IX* (Encycl. *Qui pluribus*): "Itaque humana ratio, ex splendidissimis hisce æque ac firmissimis argumentis clare aperteque cognoscens Deum ejusdem fidei auctorem existere, ulterius progredi nequit, sed quavis difficultate ac dubitatione penitus abjecta atque remota, omne eidem fidei obsequium præbeat oportet, cum pro certo habeat a Deo traditum esse quidquid fides ipsa hominibus credendum et agendum proponit."

3° Ex *necessitate universali fidei*.—Non minus rationale est loquenti Deo quam hominibus, cognatis, concivibus, magistris, fidenter credere. Jamvero sine fide verbo ac testimonio hominum adhibita, nec domestica, nec civilis, neque ulla unquam societas consistere posset; imo ipsæ humanæ disciplinæ apud plures periclitarentur ².—Ad rem *S. Thomas* (Opusc. VI, in *Symb.* c. 1): "Si homo nollet credere nisi ea quæ cognosceret, certe non posset vivere in hoc mundo: quomodo enim aliquis vivere posset, nisi crederet alicui? Quomodo etiam crederet quod talis esset pater suus? Et ideo est necesse quod homo credat alicui de iis quæ perfecte non potest scire per se, sed nulli est credendum sicut Deo. Et ideo illi qui non credunt dictis fidei, non sunt sapientes, sed

1—Lactant., *Div. Institut.* l. III, c. 1.

2—Cf. Balmès, *Le Protest. comp. au Cathol.*, Vol. I, c. 5.

stulti et superbi, sicut dicit Apostolus (1 Tim. VI, 4): *Superbus est, nihil sciens.*"

Conclusio 2^a. — MYSTERIA FIDEI NEQUAQUAM PUGNANT CUM VERITATIBUS RATIONALIBUS.

Id 1° multipliciter probari potest (C. G. I, 7):

a) *Ex rei natura.*—"Ea enim quae naturaliter rationi sunt insita, verissima esse constat, in tantum ut nec ea esse falsa sit possibile cogitare; nec id quod fide tenetur, quum tam evidenter divinitus confirmatum sit, fas est credere esse falsum. Quia igitur *solum falsum vero contrarium est*, ut ex eorum definitionibus inspectis manifeste apparet, impossibile est illis principiis, quae ratio naturaliter cognoscit, praedictam veritatem fidei contrariam esse" (*l. cit.*).

b) *Ex praecontinentia fidei et rationis in Deo.*—"Illud idem, quod inducitur in animam discipuli a docente, doctoris scientia continet, nisi doceat fiete; quod de Deo nefas est dicere. Principiorum autem naturaliter notorum cognitio nobis divinitus est indita, quum in se Deus sit auctor nostrae naturae. Haec ergo principia etiam divina sapientia continet. *Quidquid igitur principis hujusmodi contrarium est, est divinae sapientiae contrarium*, non igitur a Deo esse potest. Ea igitur quae ex revelatione divina per fidem tenentur non possunt naturali cognitioni esse contraria" (*ibid.*).

c) *Ex communi fidei rationisque subjecto.*—"Ea quae sunt naturalia mutari non possunt, natura manente; *contrariae autem opiniones simul eidem inesse non possunt*; non igitur contra cognitionem naturalem aliqua opinio vel fides homini a Deo immittitur" (*ibid.*).

d) *Ex absurdo.*—"Contrariis rationibus intellectus noster ligatur, ut ad veri cognitionem procedere nequeat. Si igitur contrariae cognitiones nobis a Deo immitterentur, ex hoc a veritatis cognitione intellectus noster impediretur; quod a Deo esse non potest" (*ibid.*).

Coroll.—"Evidenter colligitur, quaecumque argumenta contra fidei argumenta ponantur, haec ex principiis primis naturae inditis per se notis non recte procedere. Unde nec demonstrationis vim habent, sed vel sunt rationes *probabiles* vel *sophisticae*; et sic ad ea solvenda locus relinquitur" (*ibid.*).

2° Haec confirmavit novisque auxit consequentiis *Conc. Vatic.* (Const. dogm. *de Fid. cath.* c. 4): "Etsi fides sit supra

rat
ver
rev
der
ver
die
ma
vel
c) C
tran
qua
fide
hab
per
chri
cont
bata
tia
falla
omn

S
quoc
indo
Ergo
R
dema
ea q
bilita
sine
suffic

Ra
eviden
pres
prose
fidei
time
prea
beati

Or

rationem, *a*) nulla tamen unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest: cum idem Deus, qui mysteria revelat et fidem infundit, animo humano rationis lumen indiderit; Deus autem negare seipsum non possit, nec verum vero unquam contradicere.—*b*) Inanis autem hujus contradictionis species inde potissimum oritur, quod vel fidei dogmata ad mentem Ecclesiæ intellecta et exposita non fuerint, vel opinionum commenta pro rationis effatis habeantur.—*c*) Omnem igitur assertionem veritati illuminata fidei contrariam omnino falsam esse definimus.—*d*) Porro Ecclesia, quæ, una cum apostolico munere docendi, mandatum accepit fidei depositum custodiendi, jus etiam et officium divinitus habet falsi nominis scientiam proscribendi, ne quis decipiatur per philosophiam et inanem fallaciam. Quapropter omnes christiani fideles hujusmodi opiniones, quæ fidei doctrinæ contrariæ esse cognoscuntur, maxime si ab Ecclesia reprobatæ fuerint, non solum prohibentur tanquam legitimæ scientiæ conclusiones defendere, sed pro erroribus potius, qui fallacem veritatis speciem præ se ferant, habere tenentur omnino.—Cf. prop. 6^a damnata in *Syllabo*.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Id cum ratione nequit concordare quod nativæ ejus *indoli* repugnat. Atqui credere repugnat indoli rationis, cujus est inquirere et in evidentia quiescere. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D. m.*:... credere ea quæ naturaliter sunt demonstrabilia secundum intrinsecæ evidentie lucem, *Trans*; ea quæ, captum rationis excedentia, extrinseca tantum credibilitatis evidentia nunc illustrari possunt, *S. d.*: ea credere sine sufficienti motivo credibilitatis... *C.*; cum tali motivo sufficienti, *N.*—*Neg. conseq.*

Ratio ipsa bene ordinata dicat exquirendam esse illam evidentiam cujus unumquodque objectum cognoscibile in præsentiarum sit capax: hinc in scientiis mere naturalibus prosequi certo licet evidentiam *intrinsecam*; in mysteriis fidei vero non alia quam *extrinseca* evidentie claritas legitime expectari potest.—Cæterum fides hujus vite, quasi præambula quedam mentis institutio, via est ad plenam beatitudinis lucem ac visionem.

OBJ. 2.—Fides de mysteriis convenit tantum rationi non-

dum ab infantiae cunabilis egressæ. Atqui scientiarum progressu jam humana mens succrevit atque adolevit. Ergo.

RESP. *D. M.*: Fides secundum se sumpta...*N.*; fides illa quam nondum theologicæ disquisitiones illustrant, *C.* — *D. m.*...et ideo plura præ manibus habet subsidia quibus veram fidem confirmet, *C.*; non amplius ei convenit fidem hanc profiteri, *N.*—*Neg. conseq.*

Nulla sane est rationis ætas qua licitum sit fide supersedere, sicuti nullus est scientiæ progressus quo mysteria nobis his in terris pervia fiant¹. Quamobrem singulorum sæculorum historia memorat robustiora ingenia, quæ fidem simplicium fidelium amplecti ac confiteri non erubuerunt.—Ast scientiarum artiumque cultura atque incrementa id efficiunt ut plura præsto sint, ex quibus fides contra incredulos muniri ac illustrari valeat, uti v. g. inventa archaeologica ostendunt.

OBJ. 3.—Fides, cui docti permulti refragantur, nequit esse rationi consona. Atqui permulti docti viri hodiernæ ætatis fidem rejiciunt. Ergo.

RESP. *D. M.*:...cui docti refragantur vi ipsius scientiæ legitime excultæ...*C.*; cui refragantur aut ex præjudiciis, aut ex ignorantia rerum religiosarum, aut ex superbia mentis vitæque inhonestæ obstaculis, aut ex abusu scientiæ ultra principiorum suorum limites abreptæ, *N.*—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

ARTICULUS III.

De ope quam fides præstat rationi.

“Frequens ac solemnis est, ait Perrone², ab *incredulis* et *rationalistis* in christianam fidem impacta calumnia, ex ea nimirum humanæ rationis evolutionem ac perfectibilitatem præpediri, ejusque vim sub fidei jugo opprimi omnino atque elidi. Nec ab iis fere discrepant *Protestant-s*, qui quamvis fidem, privato nimirum cujusque judicio innixam, admittant, omnes tamen in Ecclesiam catholicam insurgunt, quod ista,

1—Vid. infra, art. 5.

2—*De Analogia rationis et fidei*, S. I, cap. II, art. 2, prop. 2.

dum fidem ex principio repetit auctoritatis, *obscurantismum*, quem vocant, foveat scientiarumque omnium progressus retardet."—Occasio est ostendendi quot quantaque bona fides rationi humanisque scientiis impertiat.

Præaudiatur vox *Leonis XIII* (Encycl. *Aeterni Patris*): "Merito, inquit, Vaticana Synodus præclara beneficia, quæ per fidem rationi præstantur, his verbis commemorat: Fides rationem ab erroribus liberat ac tuetur, eamque multiplici cognitione instruit¹. Atque ideo homo, si saperet, non culpanda fides, veluti rationi et naturalibus veritatibus inimica, sed dignæ potius Deo gratiæ essent habendæ, vehementerque lætandum, quod, inter multas ignorantie causas et in mediis errorum fluctibus, sibi fides sanctissima illuxerit quæ, quasi sidus amicum, citra omnem errandi formidinem portum veritatis comonstrat."

Conclusio 1^a.—FIDES IN PRIMIS RATIONEM DITAT PRETIOSISSIMO COGNITIONUM SUPERNATURALIUM THESAURO.

1° Etenim Deus per revelationem suam, veluti januam mundi inexplorati apertens, nobis patefecit *novas veritates multaque tum de seipso, tum de Angelis, tum de hominibus recondita mysteria, puta Trinitatis, Incarnationis, gratiæ, etc.*, quæ nunquam ratio humana per se vel suspicari potuisset.—Porro hæc veritates, quæ cum ipsa Divinitatis natura conuectuntur nobilemque ordinis supernaturalis œconomiam pandunt, *dignitate* sua in infinitum excedunt quæcumque in scientiis humanis demonstrantur.—Nec quibusdam tantum doctis ac privilegiariis cognitio fidei convenit, sed *ad omnes indiscriminatim suæ lucis radios diffundit*; in quo discipline humanis certe præeminet.

2° Huc spectant quæ habet *D. Thomas* (C. G. I, 5). Ubi refert Aristotelis dicta "quod homo debet se ad immortalia et divina trahere quantum potest...quod, quamvis parum sit quod de substantiis superioribus percipimus, tamen id modicum est magis amatum et desideratum omni cognitione quam de substantiis inferioribus habemus;" unde subdit ipse Angelicus: "Apparet quod de rebus nobilissimis quantumcumque imperfecta cognitio maximam perfectionem animæ confert. Et ideo, quamvis ea quæ supra rationem sunt, ratio

1—Const. dogm. de Fide cath. c. 4.

pietiam, quia auro melior est; et (3 Reg. IV) laudatur et extollitur Salomonis sapientia cum moralis et philosophica, tum zoologica et naturalis. Certe nunquam Ecclesia destitit scientiæ laudes efferre ad eamque excolendam homines hortari, non solum quia per illam naturæ auctor Deus celebratur, verum etiam quia scientiæ cultu nobilitatur humana mens vitæque bonum ac commodum promovetur. Legitur in *Cone. Vat. (Const. de Fid. c. 4)*: "Tantum abest ut Ecclesia humanarum artium et disciplinarum culturæ obsistat, ut hanc multis modis juvet atque promoveat. Non enim comoda ab iis ad hominum vitam dimanantia aut ignorat aut despicit; fatetur imo, eas, quemadmodum a Deo, scientiarum Domino, profectæ sunt, ita, si rite pertractentur, ad Deum, juvante ejus gratia, perducere."—*b*) Secundo, Theologia seu scientia fidei principatu quodam in omnes scientias humanas potitur; unde, juxta *D. Thomam* (I, Q. I, a. 6), ad illam pertinet "judicare de eis. Quidquid enim in aliis scientiis invenitur veritati hujus scientiæ repugnans, totum condemnatur ut falsum." Est igitur fides scientiarum regina et moderatrix.—*c*) Tertio, ex una parte dogmatum revelatio, puta Incarnationis, Eucharistiæ, lucem non parvam certis problematibus metaphysicis affudit; ex altera parte, quot in Scripturis reperiuntur utilia non solum Historiæ, chroniciæ ac philosophicæ, sed insuper Ethnologiæ, Geographiæ, aliisque disciplinis naturalibus!—*d*) Amplius, fides in sui tutelam, expositionem ac ornamentum advocat universas fere scientias, philosophiam, historiam¹, physiologiam, archaeologiam, etc. (v. art. seq.); quin prætereamus parallela studia ab ipsis adversariis, impugnandæ fidei occasione, suscepta.—*e*) Tandem Ecclesia semper et quam maxime sollicita fuit de promovenda scientiarum cultura; quod eloquenti suffragio comprobant tum permulta Doctorum ac scriptorum ecclesiasticorum monumenta, tum Acedemiæ ac Universitates quas per tot jam seculorum spatia Romani Pontifices in plerisque regionibus constituere zelati sunt, tum diligens atque

1—Leo XIII, qui prius dederat *Litt. Encycl. Aeterni Patris* ad promovenda studia *philosophica*, postea edidit et *Encycl. Sæpe numero considerantes* de studiis *historicis*, et *Encycl. Providentissimus Deus* de studiis *biblicis*.

indefessa catholicorum antistitum cura in erigendis, cum Seminariis, gymnasiis philosophicis ac scientificis.

2° *Influxus in litteras et artes.*—*a*) *Leo XIII* (Brev. *Plene quidem* ¹), exposita ad mentem catholicam nobilitate atque utilitate *litterarum*, eleganti pagina complexus est, quae Ecclesia in illarum profectum contulit: “Ecclesia catholica, inquit, quemadmodum caetera quae honesta sunt, quae pulchra, quae laudabilia, ita etiam humanarum litterarum studia tanti semper facere consuevit quanti debuit, in eisquae provehendis curarum suarum partem non mediocrem perpetuo collocavit. Revera sancti Ecclesiae Patres, quantum sua cuique tempora siverunt, exculsi litteris omnes: nec in eis desunt qui tantum ingenio et arte valuerunt, ut veterum romanorum graecorumque praestantissimis non multum cedere videantur. Similiter hoc summum beneficium Ecclesiae debetur, quod libros veteres poetarum, oratorum, historicorum latinos graecosque magnam partem ab interitu vindicavit. Et, quod nemo unus ignorat, quibus temporibus bonae litterae vel per incultum et negligentiam jacerent, vel inter armorum strepitus Europa tota conticescerent, in communibus monachorum ac presbyterorum domiciliis unum naetae sunt ex tanta illa turba barbariaeque perfugium... In tam longo Pontificum ordine vix reperiatur, cui non debeant litterae plurimum. Providentia enim munificentiaque illorum, cupidae litterarum juventuti passim scholae et collegia constituta; bibliothecae alendis ingeniis paratae; jussi Episcopi Indos aperire in Diocesis litterarios; eruditi viri beneficiis maximisque propositis praemiis ad excellentiam incitati,” etc.—*b*) Non minus Ecclesiae Pontifices atque antistites meriti sunt de *bonis artibus*, scil. de pictura, architectura, statuaria, quibus provehendis impensam saepe dederunt operam, quaeque ex ipsis fidei mysteriis cultuque catholico nobiliorem ducunt suae culturae alimoniã. Pulchrum enim, quo divinius, eo praestantius est ².

Solv. obj.—OBJ. 1.—Fides auctoritate nititur. Atqui prin-

1—*De studiis humaniorum litterarum.*

2—Tractationem illam longius persequi nostrum non est, sed ad *Apologistas* pertinet.—Cf. Balmès, *Le Protestantisme comparé au Catholicisme*; Chateaubriand, *Le Génie du Christianisme*, etc.

M. J. G. J.

cipium auctoritatis ingenia comprimit ac inermia facit. Ergo.

RESP. C. M.—*D. m* :...auctoritatis quæ prohibeat omnem scientificum processum, *C*; quæ tantum ingenia coerceat in credendis iis quorum natura mentibus creatis impervia est, *N*.—*Neg. conseq.*

Principium *auctoritatis*, quo subnititur fides, nedum libertati humane mentis officiat, eam potius perficit ac tuetur multa vera certaque constituendo limitesque petulantibus ac temerariis ingeniis figendo, juxta illud Christi (Joan. VIII, 32) : *Veritas liberabit vos*.—Ceterum, ubi scibilia nullo cum fide vineulo nectuntur, apertus campus legitimis scientiæ disquisitionibus relinquitur, tacente vel approbante Ecclesia.

OBJ. 2.—Ecclesia per *Indicem* multos libros lectioni subtrahit. Atqui hæc prohibitio diffusioni scientiarum manifeste adversatur. Ergo.

RESP. D. M :...libros mere scientificos, *N*; ...in quibus fidei morumque bona, bono scientiæ longe præstantiora, offenduntur, *C*.—*C.d.m* : prohibitio librorum mere scientificorum adversaretur scientiæ, *C*; prohibitio librorum offendentium fidem et mores, *S.d* : si nemini prorsus nullaque sub conditione permissio eos legendi detur, *Trans*; supposita, quantum expediat, hac permissione, *N*.—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Inde a Reformatione sæc. XVI, scientiæ et artes novum veluti impulsus acceperunt. Atqui Reformationis proprium id fuit ut rationem a fidei jugo emanciparet. Ergo.

RESP. D. M :...scientiæ principaliores, quales sunt Theologia scolastica et philosophia, *N*; scientiæ inferiores et artes, *S.d* : et hujus progressus nullum principium ante Reformationem exstitit, *N*; cum Reformatione coincidit nova quædam impulsio studiorum experimentalium, litterarum et artium, non Reformationi ipsi, sed variis aliis causis tribuenda, *C*.—*D.m* : et in hoc progressum scientiæ adjuvit, *N*; scientiis præsertim philosophicis nocuit, *C*.—*Neg. conseq.*

Quatuor notabimus.—1° *Excellentiores scientiæ*, uti Theol. scolastica, philosophia theoretica et moralis, longe ante Reformationem et in media ætate gloriæ fastigium attigerant, a quo dein, auctore partim protestantismo, delapsæ sunt, et ad quod nunc, Leonis XIII opera, feliciter revocantur.—2° Igitur non in illis nobilioribus disciplinis, sed in *inferioribus* scientiis artibusque excolendis Protestantes quendam sibi

eruditionis progressusque laudem meruerunt. — Neque 3° eruditionis illa atque scientiarum praesertim experimentalium progressio jure potest ipsi Reformationi attribui, sed variis aliis causis, scil. faciliori populorum commercio, novi orbis explorationi, detectioni artis typographicae, diversisque inventionibus, etc.—Unde 4° in illis modernorum studiis, scil. chemicis, physicis, criticis, philologicis, archæologicis, etc, multi catholici etiam e clero excelluerunt atque excellent 1.

ARTICULUS IV.

De ope quam ratio susceptæ fidei præstare potest.

Vaticana Synodus, disserens de mutua fidei rationisque habitudine, hæc habet (*Const. de Fid.* c. 4): “ Neque solum fides et ratio inter se dissidere nunquam possunt, sed open quoque sibi mutuam ferunt, cum recta ratio fidei fundamenta demonstrat, ejusque lumine illustrata rerum divinarum scientiam excolat; ” etc.—Propositum est ostendere quid subsidii ratio, jam lucente revelatione, fidei exhibere valeat.

Conclusio. — RATIO, SUFFICIENTER EXCULTA, EFFICACI OPERA POTEST FIDEI CHRISTIANÆ SUBSIDIARI. — Duo praesertim rationis munia exerceri possunt in gratiam fidei illustrandæ ac defendendæ.

Et 1° potest ratio inquirere in fundamenta religiose veritatis eaque fieri.

Jam enim supra (art. 1) ostensum est rationi officium incumbere expediendi viam ad fidem, quatenus demonstrat revelationis factum veramque Christi Ecclesiam, de ejus ore veritas, definita ac sancita, accipienda est. Porro hæc duo præstari, ut par est, non possunt, nisi perspecta atque explorata auctoritate ac natura *Librorum Sanctorum* quibus depositum revelationis, una cum plerisque credibilitatis motibus, principaliter continetur, et e quibus Ecclesie institutio ac magisterium infallibile plane demonstrantur. Ad rem *Leo*

1—Vid. plura ap. Perrone, *loc. cit.*

XIII (Encycl. *Providentissimus Deus*): "Quoniam vero divinum et infallibile magisterium Ecclesie in auctoritate etiam Sacre Scripturæ consistit, hujus propterea fides saltem humana asserenda in primis vindicandaque est; quibus ex libris, tanquam ex antiquitatis probatissimis testibus, Christi Domini divinitas et legatio, Ecclesie hierarchicæ institutio, primatus Petro et successoribus ejus collatus, in tuto apertoque collocentur." Id fieri solet in ea theologica disciplina quæ vocatur *Introductio ad Sacram Scripturam*; quod quidem ut rite peragatur, necnon ut fidei dogmata genuino sensu e fonte biblico depromantur, Summus Pontifex (*Encycl. cit.*) apprime commendat studium linguarum veterum orientalium, artis criticæ, ipsarumque scientiarum naturalium. Unde patet quantum auxilium ratio, scientifico illo apparatu munita, possit fidei adhibere.

2° Multiplex adhuc requiritur rationis usus ut Sacra Theologia naturam habitumque veræ scientiæ induat.—

In mente nobis non est hic inquirere an et quomodo Theologia sit veri nominis scientia; hæc namque disceptatio proprie ad *Theol. fundamentalem* pertinet. At recollere breviter volumus quantum commodum doctrina fidei, ad tractationem scientificam evehenda, ex ratione humana capiat.

a) Ratio in primis veritates fidei scientificè coordinat.

Ait enim *Leo XIII* (Encycl. *Aeterni Patris*): "In hac nobilissima disciplinarum magnopere necesse est, ut multæ ac diversæ coelestium doctrinarum partes in unum veluti corpus colligantur, ut suis quæque locis convenienter dispositæ, et ex propriis principiis derivatæ, apto inter se nexu cohereant; demum ut omnes et singule suis iisque invictis argumentis confirmantur."—Hoc autem ex parte humanæ mentis manifeste requirit penitiorum *Logicæ* notitiam, parèntique peritiam in arte *Exegeticæ biblicæ*, non ommissa eruditione *patristica*.

b) Ratio quoque dogmata fidei declarat atque fecundat.

Pergit *R. P. (ibid.)*: "Nec silentio prætereunda, aut minimi faciendæ est accuratior illa atque uberior rerum, quæ creduntur, cognitio, et ipsorum fidei mysteriorum, quoad fieri potest, aliquanto lucidior intelligentia, quam Augustinus aliique Patres et laudarunt et assequi studuerunt, quamque ipsa

Vaticana Synodus¹ fructuosissimam esse decrevit. Eam siquidem cognitionem et intelligentiam plenius et facilius certe illi consequuntur, qui cum integritate vitæ fideique studio ingenium conjungunt *philosophicis* disciplinis expolitur, præsertim cum eadem Synodus Vaticana doceat ejusmodi sacrorum dogmatum intelligentiam tum ex eorum, quæ naturaliter cognoscuntur, analogia, tum e mysteriorum ipsorum nexu inter se et cum fine hominis ultimo peti oportere²."

c) Ratio tandem *veritates religiosas contra adversarios quoque defendit*. Rursus *Leo XIII (ibid.)*: "Postremo hoc quoque ad disciplinas philosophicas pertinet, veritates divinitus traditas religiose tueri, et iis qui oppugnare audeant resistere. Quam ad rem, magna est philosophiæ laus, quod fidei propugnaculum ac veluti firmum religionis munimentum habeatur...Profecto sicut inimici catholici nominis, adversus religionem pugnaturi, bellicos et paratus plerumque a philosophica ratione mutuuntur, ita divinarum scientiarum defensores plura e philosophiæ ^{usu} petunt depromunt, quibus revelata dogmata valeant propugnare. Neque mediocriter in eo triumphare fides christiana censenda est, quod adversariorum arma, humane rationis artibus ad nocendum comparata, humana ipsa ratio potenter expediteque repellat."

3° Quæ huc usque de theologico rationis ac philosophiæ usu ex verbis ipsis Supremi Ecclesiæ Doctoris proposuimus, miram ex *historia Theologiæ* confirmationem suscipiunt. Nam, subdit idem Pontifex (*Encycl. cit.*), "primi Ecclesiæ Patres et Doctores, qui satis intellexerant, ex divini voluntatis consilio, restitutorem humane etiam scientiæ esse Christum, qui Dei virtus est Dei que sapientia³ et *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi*⁴, veteram sapientium libros investigandos, eorumque sententias cum revelatis doctrinis conferendas suscipere; prudentique delectu quæ in illis vere dicta et sapienter cogitata occurrerent, amplexi sunt."

a) Hinc primo nominantur *Apologetæ* (ibid.) "qui, fide

1—Const. dogm. de Fid. cath. c. 4.

2—Const. et c. cit.

3—1 Cor. I, 24.

4—Coloss. II, 3.

præeunte, ab humana quoque sapientia argumenta sumpserunt" ad defendendam contra *gentiles* veræ religionis *fideique existentiam*; inter quos fuerunt *S. Justinus, S. Irenæus* aliique, maxime *Clemens Alex.*, de cuius disputationibus dixit *S. Hieronymus* (Epist. ad Magn.): "Quid in illis indoctum? Imo quid non de media philosophia est?" "Multa ipse quidem incredibili varietate disseruit ad condendam philosophiæ historiam, ad artem dialecticam rite exercendam, ad concordiam rationis cum fide conciliandam utilissima" (*Encycl. cit.*).—Inter *Patres*, qui fidei *sinceritatem* præcipue contra *hereticos* tuiti sunt, "palmam præcipuisse visus est *Augustinus*, qui ingenio præpotens, et sacris profanisque studiis ad plenum imbutus, contra omnes suæ ætatis errores acerrime dimicavit fide summa, doctrina pari. Quem ille philosophiæ locum non attigit; imo vero quem non diligentissime investigavit, sive cum altissima fidei mysteria et fidelibus aperiret, et contra adversariorum vesanos impetus defenderet; sive cum Academicorum aut Manichæorum commentis deletis, humane scientiæ fundamenta et firmitudinem in tuto collocavit, aut malorum, quibus premuntur homines, rationem et originem et causas est persecutus? Quanta de Angelis, de anima, de mente humana, de voluntate et libero arbitrio, de religione et de beata vita, de tempore et æternitate, de ipsa quoque mutabilium corporum natura subtilissime disputavit?" (*loc. cit.*)

b) Fide sic sufficienter firmata, in media ætate Doctores *Scholastici* aggressi sunt doctrinas Scripturæ Patrumque libris diffusas diligenter congerere, ad formam *magis scientificam* reducere, intimiusque *perscrutari*. Quo quidem in opere quantum utilitatem sana philosophia præstaverit, nemo vel novitius in re theologica ignorare potest.—Jam vero inter omnes scholasticos Doctores longe eminent *Thomas Aquinas* tum ingenii acumine rerumque naturalium ac philosophicarum notitia, tum methodi claritudine verborumque perspicuitate, tum principiorum altitudine, amplitudine et profunditate quæ infinitarum fere veritatum semina continent aptasque responsiones ad omnes profligandos errores suppeditare queunt. Excelluit quidem *S. Thomas* in applicandis doctrinis Aristoteleis, convenienter limatis, ad fidei expositionem

Eam si-
lius certe
ne studio
xpolitum,
ejusmodi
um, que
rum ipso-
portere?"
Adversarios
Postremo
veritates
re audeant
aus, quod
numimen-
nominis,
olerumque
cientiarum
nt, quibus
liocriter in
ad adversa-
um compa-
llat."
philosophiæ
oposimus,
suscipiunt.
ni Ecclesiæ
inæ volun-
esse Chris-
quo sunt
4, veteram
entias cum
que delectu
occurrerent,

" qui, fide

atque defensionem. Unde *Leo XIII* (Brev. *Cum hoc sit*)¹, revocata necessitate harmoniæ fidem inter et rationem, addit: "Cujus convenientiæ mirabilisque concordiae cunctis beati Thomæ scriptis expressa imago perspicitur. In his enim excellit atque eminet modo intelligentia, quæ quod vult, fide præeunte, consequitur in pervestigatione naturæ; modo fides, quæ rationis ope illustratur ac defenditur, sic tamen ut suam queque inviolate teneat et vim et dignitatem; atque, ubi res postulat, ambræ quasi fœdere icto ad utriusque inimicos debellandos junguntur." Et (Encycl. *Æterni Patris*) perbelle describitur mutua illa fidei rationisque habitudo, adeo ut "ratio ad humanum fastigium Thomæ pennis evecta jam fere nequeat sublimius assurgere, neque fides a ratione fere possit plura aut validiora adjumenta præstolari quam quæ jam est per Thomam consecuta."

c) Non diffitemur nobilem illam Scholasticorum sapientiam, labentibus sæculis, adnitentibusque Novatoribus sæc. XVI², quibus ea in re plurimi catholici novitatum cupidi consenserunt, quodammodo consensisse et in despectu habitam fuisse; ex quo schisma quoddam inter rationem et fidem ortum est.—Nihilominus ratio catholica plura adhuc et egregia edidit opera in tutelam christianæ religionis; majori quoque studiorum cura disciplinæ historicæ, criticæ, exegeticæ, excultæ sunt, donec tandem *Leo XIII*, divino ductus spiritu, thomisticam philosophiam in pristinum decus revocaret.—Hanc autem Summus Pontifex se profitetur (Encycl. *Æterni Patris*) pluribus ex motivis restaurare: 1° ut adolescentibus, præsertim ii qui in Ecclesiæ spem succrescunt, mature assuescant religionis causam fortiter sapienterque agere; 2° ut adversarii, quorum dux ratio est, perspecta fidei cum ratione concordia, præjudicia erroresque suos deponant; 3° ut, per solidam S. Thomæ sapientiam, *domesticæ civilique ipsi societati* efficaciter consulatur; 4° quia non solum *bonæ artes* a sana philosophia modum spiritumque sortiuntur, verum etiam quia et ipsæ *physicæ disciplinæ* plurimum

1—Per hoc Breve declaratus est S. Thomas *patronus scholarum catholicarum*.

2—Cf. Perrone, *op. cit.* cap. I.

præsidi ab illa expectare possunt in agnoscendis rerum corporearum naturis investigandisque legibus et principiis.

Patet igitur quam altum locum humana ratio ac scientia in fidei defensione et mente Ecclesiæ teneat.

ARTICULUS V.

De limitibus quibus humana ratio contineri debet.

Præsupponimus jam in Theol. fundamentali demonstratam mysteriorum existentiam contra Rationalistas, nec nisi de *abuso* rationis in rebus fidei pertractandis agere nunc consilium est.—Duo proponemus, unum quidem *generalius* quo propria rationis ad fidem habitudo definiatur, aliud *specialius* magisque illius habitudinis determinativum.

Conclusio 1^a.—RATIONIS HUMANÆ HABITUS ATQUE OFFICIUM IN TUENDA AUT TRACTANDA FIDE NON EST DOMINÆ, SED ANCILLÆ.

Id explicite docuit *Pius IX* (Encycl. *Singulari quidem*), ubi ait: “Humanæ artis peritia, si quando tractandis sacris eloquiis adhibetur, non debet jus *magisterii* sibi arroganter arripere, sed veluti *ancilla* dominæ quodam famulatus obsequio subservire, ne si præcedit oberret, et dum exteriorum verborum sequitur consequentias, intimæ virtutis lumen amittat, et rectum veritatis tramitem perdat.”¹—Cf. *Conc. Vat.* (Const. *de Fid.* cap. IV).

Re quidem vera, aut agitur de mysteriis proprie dictis rebusque supernaturalibus, aut de veritatibus philosophicis et naturalibus, humano perviis intellectui. Atqui utraque ex parte repudianda est independentia, quam quidam neoterici vindicant, rationis a fide. Ergo, *Min. decl.* ex *Leone XIII* (Encycl. *Aeterni Patris*):—1° Quoad mysteria; legitur enim: “Ut pretiosis hisce, quos memoravimus, afferendis fructibus par philosophia inveniatur, omnino oportet, ut ab eo tramite nunquam deflectat, quem et veneranda Patrum antiquitas ingressa est, et Vaticana Synodus solemniter aucto-

¹—Petr. Dam., Opusc. 36, cap. 5.

ritatis suffragio comprobavit. Scilicet cum plane compertum sit plurimas ex ordine supernaturali veritates esse accipiendas, quae cujuslibet ingenii longe vincunt acumen, ratio humana, propria infirmitatis conscia, majora se affectare ne audeat, neque easdem veritates negare, neve propria virtute metiri, neu pro lubitu interpretari; sed eas potius plena atque humili fide suscipiat et summi honoris loco habeat, quod sibi liceat, in morem ancillae et pedissequae, famulari caelestibus doctrinis, easque aliqua ratione Dei beneficio attingere."—2° Quoniam veritates naturales; nam dicitur (*ibid.*): "In iis autem doctrinarum capitibus, quae percipere humana intelligentia naturaliter potest, aequum plane est sua methodo suisque principis et argumentis uti philosophiam; non ita tamen ut auctoritati divinae sese audacter subtrahere videatur. Imo, cum constet ea quae revelatione innotescunt certa veritate pollere, et quae fidei adversantur pariter cum recta ratione pugnare, noverit philosophus catholicus se fidei simul et rationis jura violatur in si conclusionem aliquam amplectatur, quam *revelatae doctrinae repugnare* intellexerit... Qui philosophiae studium enim obsequio fidei christianae conjungunt, ii optime philosophantur; quandoquidem *divinarum veritatum splendor*, animo exceptus, ipsam juvat intelligentiam, cui non modo nihil de dignitate detrahit, sed *nobilitatis, acuminis, firmitatis* plurimum addit." 1

Conclusio 2^a. ERGO NON LICET HUMANAE RATIONI SE IN JUDICEM NORMAMQUE DOGMATUM FIDEI ERIGERE, NEQUE CONFIDERE SE PROGRESSU SCIENTIARUM DIVINA MYSTERIA INTIME PERSCRUTARI POSSE.—Hae prop. quasi consecratium ex praecedente deducitur.

1^a Pars ostend.—1° Ulla facultas nequit esse iudex ac

1.—Hinc spectant propp. sequentes Syllabi ab Ecclesia damnatae:—8^a *Quum ratio humana ipsi religioni aequiparetur, illeiro theologia disciplina perinde ac philosophia tractanda sunt*;—10^a *Quum aliud sit philosophus, aliud philosophia, ille jus et officium habet se submitteudi auctoritati, quam veram ipse probaverit*; at philosophia neque potest neque debet nisi sese submittere auctoritati;—11^a *Ecclesia non solum non debet in philosophiam unquam animadvertere, verum etiam debet ipsius philosophiae tolerare errores, eique relinquere ut ipsa se corrigat*;—14^a *Philosophia tractanda est, nulla supernaturalis revelationis habita ratione.*—*Cf. Epist. Pii IX ad Archiep. Frising. Gravissimas, 1862.*

erat, 21
 in ista
 pro
 humana
 ge, quod
 in
 naturalis, quod
 quod est
 non
 illa
 tabis
 ego
 vni
 cilla.

Parce
 Grande
 de
 de
 de
 de

no
 ra
 int
 val
 2°
 cor
 ess
 pos
 der
 tiva
 dis
 pro
 C
 rur
 exa
 nali
 niti
 cath
 adu
 ubi
 2
 dix
 tam
 Cf.
 S
 tum
 perf
 poss
 teria
 Ergo
 "C
 ex q
 vest
 et b

1-
 2-
 ex no
 qua
 poss
 3-

ipsius Dei substantiam *omnino insufficiens invenitur*. Habent enim effectus suarum causarum, suo modo, similitudinem, quum agens agat sibi simile; non tamen effectus ad perfectam agentis similitudinem semper pertingit. Humana igitur ratio, ad cognoscendum fidei veritatem, quæ solum videntibus divinam substantiam potest esse notissima, ita se habet quod ad eam potest aliquis veras similitudines colligere; quæ tamen non sufficiunt ad hoc quod prædicta veritas quasi *demonstrative* vel *per se intellecta* comprehendatur. Utile tamen est ut in hujusmodi rationibus, quantumcumque debilibus, se mens humana exerceat, *dummodo desit comprehendendi vel demonstrandi præsumptio*; quia de rebus altissimis, etiam parva et debili consideratione, aliquid posse conspiciere jucundissimum est." ¹

1.—De toto hujus quæstionis V argumento cfr., si lubet, opusc. quod edidimus sub titulo: *La Foi et la Raison en elles-mêmes et dans leurs rapports.*

Et
mad
mode
error
volu
temp
abrep
celes
spem
et inc
anim
No
trinar
mam
ordin
in se
form
sub 1
subje
det, q
vel h

DISPUTATIO SEPTIMA

QUÆSTIO UNICA

DE SPE THEOLOGICA

Eleganter *Gonet* tractatum de spe his verbis orditur: "Quemadmodum fides est *regula* intellectus illumque continet et moderatur, ne circumferatur omni vento doctrinae et ad varias errorum syrtes ac scopulos illidatur, ita spes est *anchora*¹ voluntatis, eam firmam et fixam tenens, ne inter procellas et tempestates hujus vitae fluctuet, æstuque veluti quodam abreptus humanus animus ab optato cursu deviet, atque cœlestis beatitudinis prosecutione desistat." Hinc idem auctor spem nominat "pedem animæ," cui tota innititur et quo subsistit et incedit; alii eam comparant *alæ* potentissimæ, quæ fragiles animos ad superna erigit.

Nos documenta *S. Thomæ* (Q. XVII-XIX) sub uno doctrinarum capite concludentes, consueta brevitate, nobilissimam illam virtutem lectori indagandam proponemus sequenti ordine.—Spes considerari potest tripliciter: primo quidem in se, sive sub ratione absoluta virtutis, tum quoad objectum formale (art. 1) tum quoad objectum materiale (art. 2), sive sub ratione virtutis *theologicæ* (art. 3); secundo ex parte subjecti (art. 4); tertio secundum proprietas quibus gaudet, quæque esse possunt vel certitudo et necessitas (art. 5), vel honestas compossibilis cum perfectione caritatis (art. 6).

1—Heb. VI, 19.

ARTICULUS I.

Utrum spes sit virtus et quonam motivo formali nititur.

(Q. XVII, a. 1 et 4)

Plura sunt *præobservanda*.—1° a) Nomen spei communiter intelligitur expectatio futuri boni. Bonum autem speratum potest esse vel *sensibile* vel *spirituale*; consequenter alia est spes quæ continetur inter passiones appetitus sensitivi, alia vero quæ ad appetitum rationalem seu ad voluntatem pertinet. Porro spes voluntatis potest esse aut *naturalis* aut *supernaturalis*: de spe supernaturali et theologica nunc agimus.—b) Spes autem hoc sensu multipliciter in Scripturis accipitur: nempe pro *rebus speratis* (Tit. II, 13): *Expectantes beatam spem*; pro *eo in quo speramus* (Ps. XXI, 10): *Tu es... spes mea ab uberibus matris meæ*; proprius pro *actu sperandi* (Job. XIX, 27): *Reposita est hæc spes mea in sinu meo*; necnon pro *habitu* (1 Cor. XIII, 13).

2° Ad notionem virtutis spei distinctius enucleandam, proderit referre ex *D. Thoma* (I-II°, Q. XI, a. 1-2) definitionem spei, in quantum est *passio*. Spes istiusmodi est "motus appetitus sensitivi in bonum, futurum, arduum, possibile adept." Ubi quatuor accipiantur: quatenus spes est de *bono*, differt a timore qui est de malo; quatenus est de *bono futuro*, differt a gaudio vel delectatione quæ est de bono presenti; quatenus fertur ad bonum *arduum*, differt a desiderio vel cupiditate quæ est de bono futuro absolute; quatenus tandem arduum illud est *adeptu possibile*, differt spes a desperatione.—Hinc spes theologica, futura bona supernaturalia ex Dei largitate expectans, defini potest: Virtus divinitus infusa, per quam bona æternæ vitæ auxilio divino obtinenda confidimus. Veritas hujus descriptionis ex dicendis apparebit.

3° Quamvis omnes theologi concedant spem esse virtutem auxilio Dei suffultam, non omnes tamen una voce explicant *motivum* ejus *formale* (seu objectum formale *quo*). a) Quidam docent eum *Suarez* motivum illud formaliter consistere in *bono divino respectivo* seu relato ad nos, dum caritas pro objecto formali habet bonum divinum absolutum; b) alii eum *Mazzella* ex æquo dividunt motivum formale spei, ita ut

def.

part
aua
pro
clus
aper
C
PRO
T
actu
legi
Sper
sanct
hunc
salvi
dere
et co
quen
bonu
Dens
nequi
nativa
est ut
dem a
2^a
nem s
Co
PALIT
AUXIL
POTES
1^a
divinu
homin
tentian
varia a
tentia
cap. 13
et repe
Pro
meus d
Deus d

auxiliantis tanquam spei motivum exhibetur.—Idem motivum alibi repetitur ex Dei misericordia et protectione (Ps. LVI, 2): *Miserere mei, Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea; et in umbra alarum tuarum sperabo.*

2° Ex *D. Thoma*, qui indubitanter et expressis verbis veritatem a nobis propugnata[m] asseruit, tum in præ[s] tract. *Sum. theol.*, tum in *quest. un. de Spe* (inter Qq. Dispp.). Hic enim (art. 1) ait: "Sicut formale objectum fidei est veritas prima, per quam sicut per quoddam medium assentit his quæ creduntur, quæ sunt materiale objectum fidei; ita etiam formale objectum spei est *auxilium divinæ potestatis et pietatis* propter quod tendit motus spei in bona sperata quæ sunt materiale objectum spei."

3° *Ratione.*—(a) Id est formale spei motivum, cui homo inmittitur ad sperandum vitam æternam mediæque in eam conducentia. Atqui homo ad hoc inmittitur auxilio divinæ omnipotentis et misericordiæ: ergo. Min. evincitur ex eo quod homo fiducialiter expectat consecutionem vitæ æternæ ab illo quem novit posse et velle eam dare. Atqui Deus ut omnipotens potest, ut misericors autem vult præbere auxilia quibus salutem consequamur. Ergo.

b) Arguamus quoque, *impugnando sententias oppositas.*—Spes, eo modo quo præsupponit fidem, subaudit tanquam præviam *conditionem* notitiam eorum quæ fide apprehenduntur, sive in ordine theoretico, sive in ordine pratico. Præterea eadem, in sua notione generica, claudit amorem et desiderium bonorum divinorum quæ nobis proventura sint; unde ex hac parte pro motivo habet bonitatem Dei respectivam, secundum id quod posuit *Suarez*.—At vero, quia nunc inquiritur de motivo formali spei, in quantum est spes, pro tali motivo assignandum est illud quo spes a reliquis animi motibus *specificè* distinguitur. Atqui ratio hæc specificativa nequit esse *fidelitas Dei in promissis*, quippe fidelitas, veritatis seu veracitatis indolem præseferens, magis ad objectum formale fidei pertinet, nosque certiores in universali faciens de divinis auxiliis potius *disponit* ad sperandum¹ quam

1—Hinc *S. Thomas*, Q. XX, a. 2, demonstrat posse dari *desperationem*, manente *fide* qua remissio peccatorum, promissa a Deo, in genere credatur.

esperare de eo
obtinere
predicantur
deus
re tale

spem
etiam
bene
spem
form
tatis
intel
nostr
2^a
bis S
de al
diner
creat
quod
beati
mur
ab ip
spem
venie
So
male
sume
RE
gens
secun
erron
OB
imper
RE
sub o
id qu
auxili
Neg.
OB
haber
Atqu
entis.

1—

spem constituat; nec eadem ratio specificans consistere potest, etiam partialiter, in *bonitate Dei respectiva* quæ, uti diximus, bene fundat et specificat amorem et desiderium, minime vero spem boni ardui, qua talis est. Remanet igitur ut motivum formale spei *simpliciter* reponatur in auxilio divinæ potestatis et misericordiæ quo *arduitas* objecti sperati superari intelligitur, hujusque consecutio, etiam attenta infirmitate nostra, *possibilis speranti* redditur.

2^a Pars concl. de motivo *secundario* spei apparet ex verbis *S. Th.* (art. 4): "Non licet sperare de aliquo homine vel de aliqua creatura, sicut de prima causa movente in beatitudinem. Licet autem sperare de aliquo homine vel de aliqua creatura sicut de agente secundario et instrumentali, per quod aliquis adjuvatur ad quæcumque bona consequenda in beatitudinem ordinata. Et hoc modo ad *sanctos* convertimur" orando, præcipue ad *B. V. Mariam* quæ *spes nostra* ab ipsa Ecclesia nominatur.—Hoc modo quoque licitum est spem aliquam ponere in propriis *meritis* ex gratia Dei provenientibus.

Solv. obj.—OBJ. 1 (cont. 1^{am} concl.)—Virtute nullus male utitur. Atqui sunt qui spe male utuntur, puta presumendo salvari in peccatis. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D. m.*...secundum quod est vera spes attingens debitam regulam seu inherens divino auxilio, *N*; secundum quod est falsa spes innixa propriæ virtuti vel erroneæ opinioni, *C.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Virtus perfectionem dicit. Atqui spes importat imperfectionem carentis bono sperato. Ergo.

RESP. *D. M.*...sub eo respectu quo perficit habentem, *C*; sub omni respectu, *N.*—*D. m.*...imperfectionem quantum ad id quod speratur et nondum habetur, *C*; quantum ad auxilium quo nititur et ad bonum speratum fertur, *N.*—*Neg. conseq.*¹.

OBJ. 3 (cont. 2^{am} concl.)—Objectum formale spei debet habere aliquam rationem boni, unde moveat voluntatem. Atqui omnipotentia auxilians non habet rationem boni, sed entis. Ergo.

1—Vid. plures obj. in quest. un. de *Spe*, a. 1.

RESP. C. M.—*D. m* : ... non habet rationem boni ut *quod* a voluntate desideratur, *C* ; non habet rationem boni ut *quo* voluntas in bonum arduum sperandum erigitur et proportio-
natur, *N*.—*N. c. g. conseq.*¹

ARTICULUS II.

*Utrum beatitudo aeterna sit objectum materiale
proprium spei.*

(Art. 2-3)

1° Spei, sicuti fidei, duplex est objectum, *formale* et *materiale* ; materiale autem dividitur in *principale* (alii dicunt obj. formale *quod*) et *secundarium*. — Porro nemini dubium esse potest quin obj. principale spei sit beatitudo, juxta illud (Matth. VI, 33): *Querite primum regnum Dei*. Verum 2°, quia beatitudo duplex distinguitur, nempe *objectiva* seu Deus ipse a beatis possessus, et *formalis* seu beatifica Dei possessio per intuitivam visionem, controversia est inter theologos. — *a*) Durandus docuit spem pro objecto immediato habere solam beatitudinem formalem, objectivam vero pro objecto mediato. *b*) Alii tenent objectum principale spei ex utraque beatitudine integrari. *c*) Alii affirmant beatitudinem objectivam esse obj. principale adequatum spei infusae, formalem vero per modum conditionis et connotationis tantum ad objectum illud spectare. — Sequentia conclu-
damus.

Conclusio 1^a. — OBJECTUM MATERIALE PRIMARIUM SPEI EST BEATITUDO OBJECTIVA, FORMALEM CONNOTANS. — Ita Cajetanus aliique multi ex schola thomistica Angelicum interpre-
tantur.

1° In hujus opinionis gratiam suppetunt biblica quaedam indicia ; nam (Gen. XV, 1) legitur : *Noli timere, Abram, ego protector tuus sum, et merces tua magna nimis*. Et Apostolus (Heb. VI, 19) commendat spem *incedentem usque ad interiora velaminis*, scil. usque ad sanctuarium Dei fidei

1.—Cf. alia apud Gonet, Jo. a S. Thoma, etc.

*propter beatitudinem
fidei & con-
sequenter beati-
tudinem
connotantem*

um
vult
ab o
2
du
nur
mi
spe
tu
3
F
aux
bon
nob
prin
Deo
est
seu
spei
a
ejus
eter
spe
in q
nam
volu
fruit
Ergo
D
aote
poss
mali
seu
C
TUR
PRIA
ALLI
1^a
prin
que

dinem æternam; sicut et fides principaliter quidem respicit Deum, et secundario respicit ea quæ ad Deum ordinantur." *Ratio* est, quia sperare *finem* et *media* ad finem ejusdem virtutis esse oportet.

2° Mirabilis descriptio objecti fidei nobis exhibetur ab *Angelico* (II-II°, Q. LXXXIII, a. 9), ubi in expositione *Orationis dominicæ* prima quidem petitio ad finem charitatis refertur, secunda ad finem seu objectum primum spei, reliquæ vero petitiones ad objectum spei secundarium. "Quia, inquit S. Th., oratio est quodammodo desiderii nostri interpres apud Deum, illa recte solum orando petimus quæ recte desiderare valemus. In oratione autem dominica non solum petuntur omnia quæ recte desiderare possumus, sed etiam eo ordine quo desideranda sunt, ut sic hæc oratio non solum instruat postulare, sed etiam sit informativa totius nostri affectus. Manifestum est autem quod primo cadit in desiderio nostro finis, deinde ea quæ sunt ad finem.—*Finis* autem noster Deus est in quem noster affectus tendit dupliciter: *uno* quidem *modo*, prout volumus gloriam Dei; *alio modo*, secundum quod volumus frui gloria ejus; quorum primum pertinet ad dilectionem qua Deum in seipso diligimus, secundum vero pertinet ad dilectionem qua diligimus nos in Deo. Et ideo prima petitio ponitur: *Sanctificetur nomen tuum*, per quam petimus gloriam Dei; secunda vero ponitur: *Adveniat regnum tuum*, per quam petimus ad gloriam regni ejus pervenire.

"*Ad finem* autem predictum nos ordinat aliquid dupliciter: uno modo per se, alio modo per accidens; *per se* quidem bonum quod est utile in finem.—Est autem aliquid utile in finem beatitudinis dupliciter: uno modo directe et *principaliter*, secundum meritum quo beatitudinem mere-mur Deo obediendo, et quantum ad hoc ponitur: *Fiat voluntas tua, sicut in celo et in terra*. Alio modo *instrumentaliter*, et quasi conjuvans nos ad merendum; et ad hoc pertinet quod dicitur: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, sive hoc intelligatur de pane sacramentali, cujus quotidianus usus proficit homini, in quo etiam intelliguntur omnia alia sacramenta; sive etiam intelligatur de pane corporali, ut per panem intelligatur omnis sufficientia victus...

"*Per accidens* autem ordinamur in beatitudinem per

rel
dir
dit
del
var
Et
ut
in
im
Til
2
opt
sup
quo
teru
spes
pre
desi
virt
bon
S
sper
tudo
R
quoc
tame
C.d.
O
quan
R
ac s
facul
sunt,
palit
cons

remotionem prohibentis. Tria autem sunt quæ nos a beatitudine prohibent. Primo quidem peccatum quod directe excludit a regno... et ad hoc pertinet quod dicitur: *Dimitte nobis debita nostra.* Secundo tentatio, quæ nos impedit ab observantia divinæ voluntatis; et ad hoc pertinet quod dicitur: *Et ne nos inducas in tentationem;* per quod non petimus ut non tentemur, sed ut a tentatione non vincamur, quod est in tentationem induci. Tertio penalitas præsens, ut quæ impedit sufficientiam vitæ; et quantum ad hoc dicitur: *Libera nos a malo.*"

2^a Pars extendit objectum spei usque ad beatitudinem aliis optandam: quod quidem conceditur non *absolute*, sed *præsuppositive*. — Spes enim importat motum appetitus in ali-quod bonum arduum. Atqui motus semper est ad proprium terminum mobili proportionatum. Ergo directe et absolute spes respicit bonum sperantis, non autem alterius. — Verum præsupposita *unione amoris* ad alterum, jam potest quis desiderare aliquid alteri, sicut sibi; et hoc sub respectu eadem virtus spei, qua homo sibi sperat bona supernaturalia, ad illa bona aliis exoptanda merito protenditur.

Solv. obj. (cont. 1^m concl.)—**Obj. 1.** — Illud homo non sperat quod omnem animi sui motum excedit. Atqui beatitudo æterna excedit omnem humani animi motum. Ergo.

Resp. D. M. ... quod excedit motum animi undequaque, *C*; quod excedit illum secundum *perfectum* suam rationem, non tamen quoad *communem* rationem perfecti boni, *N*. — *C. d. m.*—*Neg. conseq.*

Obj. 2.—Spei objectum est arduum. Atqui multa alia quam beatitudo homini ardua sunt. Ergo.

Resp. C. M.—*D. m.* ... et eandem præferunt arduitatem ac sublimis illa felicitas, *N*; ardua sunt per respectum ad facultatem sperantis, et ideo secundario sub spe cadere possunt, dum tamen, habito respectu ad beatitudinem principaliter speratam, facile quiddam esse videntur, *C*.—*Neg. conseq.*

ARTICULUS III.

De distinctione spei ab aliis virtutibus theologis.

(Art. 5-8)

Pauca dicenda occurrunt circa hoc argumentum, de quo jam obiter sermo alias habitus est: duo tantum, ad naturam spei clarius illustrandam, concludemus.

Conclusio 1^a.—SPES SPECIFICE DISTINGUITUR AB ALIIS VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

1° *Communi* hæc persuasio fundatur tum in distinctione trium virtutum theologiarum facta ab Ap. (1 Cor. XIII, 13), tum in *sensu* *perfectum* qui, ipsa Ecclesia duce, virtutum illarum actus distinctim elicere consueverunt.

2° *Ratio* persuasionem illam comprobat.—Nam virtus aliqua dicitur theologica ex eo potissime quod Deum habet pro objecto, cui inhaeret. Atqui potest quis alicui inhaerere dupliciter: uno modo propter seipsum; alio modo, in quantum ex eo in aliud devenitur. Igitur charitas, mentem Deo uniens per affectum amoris, efficit quidem ut homo Deo inhaereat *propter seipsum*; si es autem et fides faciunt hominem inhaerere Deo sicut cuidam principio, ex quo aliqua *nobis proveniunt*. Porro de Deo provenit nobis et cognitio veritatis, et adeptio perfectæ bonitatis. Per fidem ergo humana mens Deo adhaeret, secundum quod est nobis principium cognoscendi veritatem; spes autem, divino freta auxilio ad beatitudinem assequendam, facit hominem Deo adhaerere, prout est in nobis principium perfectæ bonitatis.—Ex quo intelligitur Deum esse objectum immediatum trium virtutum theologiarum secundum tres rationes formaliter et specificè distinctas.

Conclusio 2^a.—SPES, SECUNDUM VIAM GENERATIONIS, PRIOR EST CHARITATE; POSTERIOR VERO, SECUNDUM ORDINEM PERFECTIONIS.

1^a *Pars* prob.—Spes, secundum viam generationis, prior est illa virtute ad quam introducendam concurret. Atqui spes quodammodo concurret ad accendendum in animis ignem *charitatis*. *Ergo. Min. decl.* Spes, sicuti omnis appe-

Ratio distinctio...
sendet a...
non est...
ali...
nam...
do...
nam...
veritate...
deum...
caritatis...
bonitas...
deum...
concurr...
concurr...

titivi
est, p
secun
est a
quo c
bonu
Porro
dum
qua p
sequi
conse
infla
Dator
obser
2^a
Deus
de an

Virt
tum q
bus es
proseq
propor
inesse
Cor
1° N
quid s
spes in
specier

titivus motus, ex amore boni derivatur¹. Amor autem duplex est, perfectus et imperfectus: perfectus quidem, quo aliquis secundum se amatur in quantum ei bonum volumus, et hic est amor *benevolentie* seu amicitie; imperfectus vero, quo quis amat aliquid, non secundum ipsum, sed ut illud bonum sibi ipsi proveniat, et hic est amor *concupiscentie*. Porro primus amor pertinet ad charitatem, qua Deus secundum se diligitur (vid. infra); alter vero clauditur in spe, qua proprium bonum, arduum, sed adeptu possibile prosequimur. Atqui homo, sperans remunerari a Deo seu ab Eo consequi beatitudinem secundum gratie merita, ex hoc ipso inflammatur ad amandum propter seipsum omnium bonorum Datorem et ad ejus precepta ex altiori charitatis motivo observanda. Ergo.

2^a Pars cuique patet: siquidem adveniente charitate, qua Deus ut amicus diligitur, spes perfectior redditur, quatenus de amicis maxime speramus: quod est motus spei formate.

ARTICULUS IV.

De subjecto spei.

(Q. XVIII, a. 1-3)

Virtutis aliud est *subjectum quo* et partiale, aliud *subjectum quod* et totale.—Ex dictis huc usque compertum omnibus est spei *subjectum quo* esse *voluntatem*, cui competit prosequi bonum immateriale et divinum.—Dubium itaque proponitur de *subjecto quod*, videl. utrum spes theologica inesse possit beatis, damnatis, animabus purgatorii, etc.

Conclusio 1^a.—VIRTUS SPEI NEQUIT ESSE IN BEATIS

1° Namque ait Ap. (Rom. VIII, 24): *Quod videt quis, quid sperat?* Sed beati fruuntur Dei visione. Ergo in eis spes infusa locum non habet.—2° Subtracto eo quod dat speciem rei, solvitur species ipsaque rei substantia, ut patet

1—1-II°, Q. XXV, a. 1-2.

ex corporibus naturalibus. Atqui objectum principale spei consistit in beatitudine æterna, secundum quod est bonum futurum, adeptu possibile ex divino auxilio. Ergo, cessante per plenam possessionem beatitudinis futuritione et arduitate adeptionis, necesse est ut virtus spei, dempto primario objecto, evanescat.

Tria colliguntur.—1° Christus, cum esset in terris comprehensor simul et viator, non potuit habere virtutem theologiam spei, cujus principale objectum est gloria animæ quæ jam fruebatur; habuit autem actum quemdam spei communiter dictæ per respectum ad impassibilitatem et immortalitatem.—2° Beati optare possunt aliis beatitudinem, non jam ex virtute spei, quam visio Dei in eis evacuavit, sed magis ex amore charitatis quo sunt in Deum proximumque accensi.—3° Animæ sanctorum ante resurrectionem nequeunt ex virtute spei gloriam corporis expectare, tum quia gloria ista minimum et secundarium quiddam est inter objecta speranda, tum quia non habet rationem ardui respectu habentis gloriam animæ, ex qua uliro gloria corporis consequitur; proprie vero gloriam hanc desiderant.

Conclusio 2^a.—IN DAMNATIS NON REMANET SPES, BENE TAMEN IN ANIMABUS PURGATORII.

1^a Pars prob.—1° Spes gignit gaudium, secundum illud (Rom. XII, 12): Spe gaudentes. Atqui damnati, non in gaudio, sed in dolore et luctu versantur (Is. LXV, 2): Vos clamabitis præ dolore cordis, et præ contritione spiritus ululabitis. Ergo.—2° Spes est de beatitudine futura possibili. Atqui, quemadmodum vera felicitas requirit ut beati de suæ beatitudinis perpetuitate certi sint; ita ad conditionem miserie damnatorum pertinet ut ipsi noseant se nullo modo posse damnationem evadere, juxta illud (Job. XV, 22): Non credit quod reverti possit de tenebris ad lucem. Ergo.—Hinc 3° sentiunt theologi² quod si quis inter homines viatores acciperet a Deo certam futuræ suæ damnationis revelationem, non posset amplius beatitudinem proprie sperare, seu tanquam bonum possibile expectare.

1—1-11^æ, Q. LXVII, a. 4 ad 3.

2—Cf. Gonet, Disp. IX, a. 5.

2^a P
tudinem
per gra
adeptu.

Conc

RIBUS, E
MUNT.—
heretic
humana
bus qui
extrema
x Tri
spes inte

Sane,
est exp
actus pe
non pote
meritis
re, erit

Propr
tudo et
Novat
roborata)
tribuern
nendum
ostensuri

Concl
TISSIMA E
DINE GAU

1—II-11
2—Cf. 3

2ª Pars liquet : animæ enim in *purgatorio* detentæ beatitudinem apprehendunt tanquam bonum absens, arduum et per graves difficultates assequendum, at certo possibile adeptu.

Conclusio 3ª.—SPES AFFULGET OMNIBUS FIDELIBUS VIATORIBUS, ETIAM PECCATORIBUS QUI NON DESPERANT NEC PRÆSUMUNT.—Dico *a*) omnibus *fidelibus* viatoribus, ut excludantur *heretici formales* in quibus, destructa fide, nec spes (nisi humana et falsa) subsistere potest. Dico etiam *b*) peccatoribus *qui non desperant* nec *presumunt* ; siquidem hæc sunt extrema vitia spei contraria. —Concl. est *de fide*, ut constat ex *Trid.* (Sess. VI, cap. 6 et can. 3 ; Sess. XIV, cap. 4), ubi spes inter dispositiones ad justificationem recensetur.

Sane, ait *S. Thomas* (I-IIª, Q. LXV, a. 4), “actus spei est expectare futuram beatitudinem a Deo: qui quidem actus *perfectus* est, si fiat ex meritis quæ quis habet, quod non potest esse sine charitate; si autem hoc expectet ex meritis quæ nondum habet, sed proponit in futurum acquirere, erit actus *imperfectus*, et hoc potest esse sine charitate.”

Handwritten notes:
 beatitudinem
 apprehendunt
 tanquam bonum
 absens
 arduum et
 per graves
 difficultates
 assequendum
 at certo possibile
 adeptu
 Conclusio 3ª
 spes affulget
 omnibus fidelibus
 viatoribus
 etiam peccatoribus
 qui non desperant
 nec presumunt
 siquidem hæc
 sunt extrema
 vitia spei
 contraria
 concl. est de fide
 ut constat ex
 trid. sess. vi
 cap. 6 et can. 3
 sess. xiv
 cap. 4
 ubi spes
 inter dispositio-
 nes ad justificatio-
 nem recensetur
 sane ait s. thomas
 i-iiª q. lxv a. 4
 actus spei est
 expectare futuram
 beatitudinem a deo
 qui quidem actus
 perfectus est
 si fiat ex meritis
 quæ quis habet
 quod non potest
 esse sine charitate
 si autem hoc
 expectet ex
 meritis quæ
 nondum habet
 sed proponit in
 futurum acquirere
 erit actus
 imperfectus
 et hoc potest
 esse sine
 charitate

ARTICULUS V.

De certitudine et necessitate spei.

Proprietates spei, a nobis exponendæ, sunt imprimis *certitudo* et *necessitas*.

Novatores, spem seu fiduciam (quæ non est nisi spes roborata)¹ confundentes cum fide, tantam illi certitudinem tribuerunt ut omnem animi timorem in opere salutis dependendum reputarent : qua in re decepti sunt, ut jamjam ostensuri sumus.

Conclusio 1ª.—SPES EX PARTE DEI ET SIMPLICITER CERTISSIMA EST; TAMEN, EX PARTE NOSTRA, NON EADEM CERTITUDINE GAUDET (Q. XVIII, a. 4)².—Utrumque *fide* constat ex

1—II-IIª, Q. CXXIX, a. 6.

2—Cf. 3 S. D. XXVI, Q. II, a. 4.

Trid. (Sess. VI, cap. 13): "Nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur; tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debent." Cf. cap. 12 et can. 15-16.

1^a *Pars* evincitur:—1° ex *Scriptura* (Eccli. II, 11): *Scitote, quia nullus speravit in Domino, et confusus est; (2 Tim. I, 12): Scio cui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum servare; et (Jac. I, 5-6): Si quis vestrum indiget sapientia...postulet in fide nihil hæsitans: qui enim hæsitat similis est fluctui maris qui a vento movetur et circumfertur.*

2° *Ratione*.—Spes participans a fide divina summam firmitatem, quæ per se deficere non potest, dicenda est ex parte Dei et simpliciter certissima. Atqui hujusmodi est spes theologica: ergo. *Min. ostend:*—*a)* Certitudo invenitur in aliquo dupliciter: scil. *essentialiter* in vi cognoscitiva; *participative* autem in omni eo quod a vi cognoscitiva movetur infallibiliter ad finem suum. Atqui spes, immixta principaliter divinæ omnipotentiae et misericordiae auxilianti de qua certus est quicumque fidem habet, participat de illa certitudine, et per illam fidem regulatur et in suum finem dirigitur. Ergo.—*b)* Si qui vero, spem habentes, deficiunt a consecutione beatitudinis, id contingit ex defectu liberi arbitrii ponentis obstaculum peccati, non autem ex defectu motivi in quo spes *per se primo* fundatur, juxta illud (Is. LIX, 1-2): *Ecce non est abbreviata manus Domini ut salvare nequeat, neque aggravata est auris ejus ut non exaudiat; sed iniquitates vestrae* etc. Unde hoc certitudini fidei simpliciter non præjudicat.

2^a *Pars* contra *Novatores* jam in tract. *de Gratia* adstructa est: uno verbo absolvetur.—Illud non est undequaque certum, cui adsociatur conditio defectibilis. Atqui talis est spes, quantum ex parte nostri; siquidem æterna beatitudo nobis a Deo promissa est sub conditione cooperationis nostræ et meritum nostrorum quæ secundo motivo spei ingrediuntur, quæque deficere possunt. Ergo.

Conclusio 2^a.—SPES SIVE HABITUALIS SIVE ACTUALIS NECESSARIA EST TUM NECESSITATE MEDII, TUM NECESSITATE PRÆCEPTI¹.

1—Cf. II-II^æ, Q. XXII, a. 1.

1^a Pars est de necessitate mediæ, quæ de habitu tantum quoad infantes, de habitu vero et actu spei quod adultos accipitur.

Revera tum Apostolus (Rom. VIII, 24), tum Trid. (Sess. VI, cap. 6) spem exhibent veluti medium salutis et justificationis.—Neque immerito: siquidem necessarium est necessitate mediæ credere Deum remuneratorem. Atqui fides Dei remuneratoris non confert ad salutem nisi excitando motum spei in præmium gloriæ appetendum necnon in veniam peccatorum vel explicitè vel implicite expectandam. Ergo.

2^a Pars de necessitate præcepti:—1° eruitur ex prop. damnata ab *Alexandro VII*: “Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, *spei* et charitatis ex vi præceptorum divinatorum ad eas virtutes pertinentium.”—2° Præsto sunt sacra eloquia, puta (Ps. LXI, 9): “*Sperate in eo, omnis congregatio populi*,” et (1 Pet. I, 13): “*Sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam*.” Unde *S. Aug.* (Tract. in Joan. 83): “De fide nobis quam multa mandata sunt, quam multa de spe!”—Porro 3° ejusmodi præceptum, quæ negativum, obligat semper et pro semper; quæ vero positivum, obligat certe aliquando per se, quin tempus illud implendi determinari possit; obligat quoque per accidens seu ex ratione extrinseca, “quando fuerit necessarium sperare vel ad debite orandum, vel ad vincendam tentationem, vel ad aliquid simile: in quibus tamen occasionibus sæpe non erit necessarium formalem actum spei elicere, sed satis erit in ipso effectu debite id facere, in quo *virtualiter* includitur spes¹.”

1.—Suarez, *de Spe*, Disp. II, Sect. I.

ARTICULUS VI.

De honestate spei ejusque compossibilitate cum statu perfectionis.

1° *Novatores* sæc. XVI negarunt honestatem spei seu amoris intra spem conclusi quo Deum ut bonum nostrum diligimus, qui que vocari solet *amor castæ concupiscentiæ*, distinctus contra amorem charitatis et benevolentiae.—Errorem hunc a *Trid. Conc.* proscriptum restaurarunt *Bañani* 1, quorum doctrina rursus Ecclesiae censuris jugulata est.

2° *Quietistæ* (a quiete animi sic nuncupati) eodem fere tempore falsum quoddam mysticismi genus, duce *Mich. Molinos*, proposuerunt. Qui, etsi amorem concupiscentiæ vitiosum non prædicarent, eum tamen adeo imperfectum putabant ut eum puro Dei amore non componi posse videretur: unde agnoscebant quemdam perfectionis statum incompossibilem cum amore proprii boni subindeque cum spe christiana; quo in statu nefanda voce proferebant amplectendam esse eam indifferentiam quæ excluderet omnem curam de propulsandis tentationibus, de praxi virtutum et de salute æterna. Tam audax et scandalosa doctrina, 68 propositionibus comprehensa, damnata est ab *Innoc. XI* (an. 1687).—Nihilominus idem systema, rejectis tamen abominandis ejus consecrariis, vidua *Guyon* (Joan. Bouvier de la Mothe) renovavit, cui patrocinatus est *Fenelonius* 2; cum autem Fenelonium inter et Bossuetium gravis inde controversia exarsisset, tandem *Innocentius XII* 23 propositiones, quibus *Semiquietistarum* error continebatur, reprobavit 3 (an. 1699).

1—Inter propp. ab Alexandro VIII damnatas sic sonat 10^a: *Intentio, qua quis detestatur malum et prosequitur bonum mere ut cælestem obtineat gloriam, non est recta nec Deo placens; et 13^a: Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.*

2—In opere *Explication des Maximes des saints*.

3—En prop. 1^a aliarumque parens: *Datur habitualis status amoris Dei, qui est charitas pura, et sine ulla admixtione motivi proprii interesse; neque timor pœnarum neque desiderium remuneratio-nis habent amplius in eo partem; non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in amando inveniendam.*

*complectitur eum amantem illud bonum
 in se delectatur, et in se delectatur habere. At.
 de perfectione amantem bonum.*

C
 TIAN
 nivi
 justi
 open
 Sa
 esse
 laud
 divi
 Chri
 Psal
 ad
 retr
 cedis
 tibi
 spe
 timo
 D. T
 sol. I
 chari
 " Ess
 ætern
 essen
 ea b
 facul
 natu
 bona
 Co
 STAT
 ET
 ejus
 (I TH
 indu
 Imme
 motiv
 qui
 nome
 sideb
 2°
 suffic

Conclusio 1^a.—AMOR CONCUSPISCENTIE, QUI IN SPE CHRISTIANA CLAUDITUR, NATURA SUA HONESTUS EST.—Id clare definit *Conc. Trid.* (Sess. VI, can. 31): “Si quis dixerit justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, A. S.”

Sane, præter ea quibus supra (art. 1) probatum est spem esse virtutem, præsto sunt seq. argumenta:—1° *Scriptura* laudibus effert Moysen hisce verbis (Heb. XI, 26): *Majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum improprium Christi; aspiciebat enim in remunerationem.* Regius Psaltes de se ait (Ps. CXVIII, 112): *Inclinavi cor meum ad faciendus justificationes tuas in æternum, propter retributionem.* Alibi ad bonum inducimur ex spe mercedis (Apoc. II, 10): *Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ.*—2° Idem in proposito sentiendum est de spe propriæ salutis seu de amore concupiscentiæ ac de timore amissionis boni proprii. Atqui timor iste, teste *D. Thoma* (hic Q. XIX, a. 2; 3 S. D. XXXIV, Q. II, a. 2, sol. 1), essentialiter bonus est, licet ejus servilitas, exclusiva charitatis, sit mala: dicit enim S. Doctor (*loc. ult. cit.*): “Essentia ejus (timoris) bona est, quia refugere penas æternas non est nisi bonum. Unde servilis timor secundum essentiam suam est a Sp. Sancto.” Ergo.—3° Honestum est ea bona diligere et speiare quæ apta nata sunt perficere facultates nostras, et ad quæ, semel ac innotuerint, nos ipsos natura duce inclinari experimur. Atqui hujusmodi sunt bona cœlestia quæ sub spe christiana cadunt. Ergo.

Conclusio 2^a.—NON DATUR IN HAC VITA PERFECTIONIS STATUS CUI ACTUS SPEI REPUGNET.

Etenim 1° *Scriptura*, describens statum perfectionis, inter ejus constitutiva elementa annumerat spem salutis; sic (1 Thess. V, 8): “*Nos autem, qui diei sumus, sobrii simus, induti loriceam fidei et caritatis, et galeam spem salutis.*—Immo Christus, ad discipulos in perfectionem promovendos, motivum certæ mercedis proponit (Matth. XIX, 29): *Omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores... propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit.*

2° Ex multis *Patrum* sententiis unam vel aliam colligere sufficiet. *S. Ambrosius* (l. 5 in Luc. c. 1) ait: “*Studia vir-*

tutum sine remuneratione tepescunt." Et *S. Bernardus* (Tract. *de dilig. Deo*, c. 14-15): "Nunquam erit caritas sine cupiditate, sed ordinata;" et iterum: "Nescio, si a quodam hominum quartus in hac vita gradus perfecte apprehenditur, ut se scil. diligit homo *tantum propter Deum*. Asserant hoc, si qui experti sunt; mihi, fateor, impossibile videtur" ¹.

3° *Ratio* tum *directe* tum *indirecte* oppositum systema de falsitate convincit.

a) Audiamus imprimis *D. Thomam* (hic Q. XIX, a. 6): "Amor sui tripliciter se potest habere ad charitatem: *uno* enim modo contrariatur charitati, secundum quod aliquis in amore proprii boni finem constituit. *Alio* vero modo in charitate includitur, secundum quod homo se propter Deum et in Deo diligit. *Tertio* modo a charitate quidem distinguitur, sed *charitati non contrariatur*, puta cum aliquis diligit seipsum secundum rationem proprii boni, ita tamen quod in hoc proprio bono non constituat finem."—Sane vero, ille amor non adversatur charitati neque ulli perfectionis statui qui ad charitatem ducit, et a charitate formatur, prout objectum habet objecto charitatis intime connexum. Atqui amor concupiscentiae et spei ad charitatem inclinatur ², secundum quod beneficia a Deo provenientia summam ejus perfectionem et intrinsecam amabilitatem demonstrant; a charitate etiam formari potest seu in finem charitatis, sicuti quicumque alius motus bonus, referibilis est: neque id admirationi esse debet, quandoquidem objectum amoris concupiscentiae est bonitas Dei respectiva, in bonitate ejus absoluta seu in objecto charitatis fundata. Ergo.

b) Concl. *indirecte* suadetur; nam indifferentia quam *Quietistae* et *Semiquietistae* circa propriam salutem praedicant, nedum in aliquo perfectionis statu requiratur, pernicioiosa est: quippe vim infert naturae et inclinationi hominis, qui ineluctabili beatitudinis desiderio urgetur; de medio tollit salutare virtutum exercitium, animamque passionum et daemorum seductionibus inermem exponit.

(*periculis*)

1—Cf. Bossuet, *Tradition des nouveaux mystiques*, aliaque ejusdem scripta de hoc argumento.

2—Cf. Q. XXVII, a. 3.

Solv. obj. (cont. 1^{am} concl.)—**OBJ. 1.**—Inordinatum est referre majus bonum ad minus. Atqui diligendo Deum amore concupiscentiæ, illum, majus bonum, ad minus bonum referimus, scil. ad nos. Ergo.

RESP. D. M. :...tanquam ad subjectum cui bonum volumus, *N*; tanquam ad finem, *S.d*: tanquam ad finem ultimum, *C*; tanquam ad finem proximum qui ipse sit medium procurandi finis ultimi, *N*.—*C.d.m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Amor concupiscentiæ erga Deum opponitur amori benevolentiæ. Atqui amor oppositus benevolentiæ Deo debite nequit esse rectus. Ergo.

RESP. D. M. :... oppositione *proprie* dicta et contraria, *N*; oppositione *late* sumpta, qualis convenit rebus disparatis seu diversæ speciei, *C*.—*C.d.m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Amor concupiscentiæ est amor mercenarius. Atqui Patres, dum gratuitum et filialem Dei amorem extollunt, mercenarium vituperare videntur (ita S. Bernardus, l. *de dilig. Deo*). Ergo.

RESP. Trans. M.—*D.m.* :...mercenarium vituperare videntur tanquam in se malum, *N*; tanquam imperfectiorem, cui conjungendus atque præferendus est amor filialis, *C*.—*Neg. conseq.*

DISPUTATIO OCTAVA

DE CARITATE

Tractatum aggredimur de virtute caritatis quæ veluti gemma inter cæteras virtutes emicat, et cujus necessitatem, officia et præcellentiam Apostolus (1 Cor. XIII) miris præconiis extulit atque descripsit. Nec minus admiratione digna sunt quæ *S. Thomas*, cœlesti quodam afflatus spiritu, circa divinam illam virtutem disseruit in his questionibus *Summæ theologicæ*, ubi simul dogmatici, mystici, moralisque Doctoris munere fungitur.

Primum omnium juverit referre ex Angelico (I-II^a, Q. XXVI, a. 3) quod "quatuor nomina inveniuntur ad idem quodammodo pertinentia, scil. amor, dilectio, caritas et amicitia. — Differunt tamen in hoc quod amicitia secundum Philosophum (8 Eth. c. 5) est quasi habitus; amor autem et dilectio significantur per modum actus vel passionis; caritas autem utroque modo accipi potest. — Differenter tamen significatur actus per ista tria. Nam amor communius inter ea est; omnis enim dilectio vel caritas est amor, sed non e converso. Addit enim dilectio supra amorem electionem præcedentem, ut ipsum nomen sonat; unde dilectio non est in concupiscibili, sed in voluntate tantum, et est in sola rationali natura. Caritas autem addit supra amorem perfectionem quandam amoris, in quantum id quod amatur magni pretii aestimatur, ut ipsum nomen designat."

Disputatio de caritate a nobis dispescetur in quinque quæstiones; quarum 1^a erit de virtute caritatis secundum se, 2^a de caritate per comparisonem ad subjectum, 3^a de objecto caritatis, 4^a de ordine diligendorum, 5^a de actu caritatis.

QUÆSTIO PRIMA

“ DE CARITATE SECUNDUM SE. ”

Cum jam inde a proœmio acceperimus existentiam caritatis esse admittendam, duo sub præsentî quæstione exploranda erunt, scil. *quid* et *qualis* sit caritas. Natura autem caritatis defini. i potest vel communius secundum quod ponitur in genere *amicitiæ* (art. 1), vel specialius secundum quod per *objectum* suum *formale* ab omnibus virtutibus distinguitur (art. 2); qualitas quoque ejus intelligenda est secundum præstantiam *dignitatis* (art. 3) et *influxus* (art. 4) respectu aliarum virtutum: unde patet quæstionis ordo.

ARTICULUS I.

Utrum caritas sit amicitia.

(Q. XXIII, a. 1-2)

1° Invaluit apud quosdam veteres *opinio* quod caritas non esset aliquid creatum in anima, sed ipse Sp. Sanctus mentem inhabitans et movens, absque mediante habitu, voluntatem ad actum dilectionis.—Id autem falsum esse constat non solum ex modo loquendi *Cone. Trid.* (Sess. VI, cap. 7) et Ap. (Rom. V, 5) ubi caritas dicitur *diffusa* in cordibus, verum etiam ex universa œconomia gratiæ et virtutum quam superius explanavimus, necnon ex ea potissima ratione, quia necesse est habitum infundi potentiæ naturali ut actus supernaturalis connaturaliter, prompte et delectabiliter ab ea procedat; neminem autem latet caritatis actum connaturalitate, facilitate et delectatione quemlibet alium actum præcellere: ex quo sequitur, etc. ¹

1—Cf. Qq. Dpp. Q. un., de *Caritate*, a. 1.

def. 2° Consuevit caritas a theologis defini: Virtus divinitus infusa, qua Deus propter se et proximus propter Deum diligitur; quæ quidem definitio, num recta et adequata sit et quonam sensu sit exponenda, ex dicendis tum in præsentî art., tum in sequentibus articulis apparebit.

3° Questio proposita id effert, utrum caritas *vere* et *proprie* ad genus amicitiae pertineat; quippe negavit Durandus veram posse hominis ad Deum amicitiam dari.—Sensus autem non est (ut monet Cajetanus) an caritas sit *relatio* amicitiae, quod naturæ caritatis repugnat, sed utrum sit amicitiae ratio sive habitualis sive actualis quæ fundet talem relationem.—Nihil hoc argumento suavius et ad animum movendum Deoque vincendum utilius excogitari potest.

Conclusio.—CARITAS DICI DEBET VERA AMICITIA HOMINIS AD DEUM; quod satis clare indicat Conc. Trid. (Sess. VI, cap. 10): “Sic ergo justificati, et amici Dei, ac domestici facti” etc.

Enim vero 1° frequenter Scriptura justos vocat Dei amicos, puta (Is. XLI, 8): Semen Abraham amici mei; (Ps. CXXXVIII, 17): “Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus”; unde (Luc. XII, 4) ait Christus discipulis suis: Dico vobis amicis meis. Porro, si quid valeat hominem divinæ amicitiae participem efficere, id certe caritas esse debet. Ergo.

2° Recitanda sunt verba S. Hieronymi (super cap. 7 Mich.): “Si vis vera amicitia delectari, esto amicus Dei, sicut Moyses qui loquebatur Deo, quasi amicus ad amicum; esto amicus, ut Apostoli, ad quos Salvator ait: Jam non dicam vos servos, sed amicos.” Apud Augustinum (Conf. l. VIII, cap. 6) comparans aliquis difficultatem assequendi amicitiam Imperatorum cum facilitate consequendi Dei gratiam, exclamat: “Amicus autem Dei, si voluero, ecce nunc fio.”

3° Ex natura rei argumentum ducamus.—Quatuor sunt præcipuæ conditiones, ex quibus amicitia proprie dicta efflorescit: describitur enim amor benevolentia, mutuus, super aliqua similitudine fundatus, bonorum communicationem afferens. Atqui conditiones illæ præclare in caritate reperiuntur. Ergo.

Ma
aman
volen
adnex
aliqu
centi
magis
noste
quod
bili, in
rius i
referi
amici
amati
defini
citia
rerum
autem
seu si
tum.
quisq
quate
natura
aut in
quod
volens
regalia
theolo
superi
inter
pro d
tur a
inter
propri
tionem
munio

1—1
2—1
3—1
4—1

Maj. decl.—*a*) Requiritur primo *amor* seu unio affectiva amantis ad amatum; quæ affectio, quamvis a simplici benevolentia distinguatur¹, hanc tamen in amicitia secum adnexam habet. Siquidem alius est amor benevolentiae quo aliquem amamus ut ei bonum velimus, alius amor concupiscentiae quo bonum nostrum in re amata quaerimus. Porro eo magis a ratione veræ amicitiae recedimus quo magis affectus noster ad concupiscentiae amorem devolvitur: inde enim est quod amicitia *honestu* longe præstat amicitia *utili et delectabili*, in quibus volumus quidem aliquid bonum amico, sed ulterius illud bonum ad nostram utilitatem vel delectationem referimus².—*b*) Nec amor benevolentiae sufficit ad rationem amicitiae, sed requiritur mutua quaedam et utrinque nota amatio, quia “amicus est amico amicus.” Unde pulchra illa definitio (apud Ciceronem, *de Amicitia*): “Est enim amicitia nihil aliud nisi omnium divinarum humanarumque rerum cum benevolentia et caritate consensio.”—*c*) Hæc autem mutua benevolentia nascitur ex aliqua *communitate* seu *similitudine*, quæ est velut amicitiae ratio et fundamentum. Nam omnis amor fundatur in motu naturali quo unusquisque appetit proprium esse; unde eatenus alios diligimus, quatenus in illis nos ipsos quodammodo agnoscimus per naturæ vel morum similitudinem³. Idcirco “amicitia pares aut invenit aut facit” (*Hieronym.* in Mich. 7), juxta illud quod narratur (1 Mach. X, 18-20) de rege Alexandro qui, volens contrahere amicitiam cum Jonatha, misit ad illum regalia insignia, scil. purpuram et coronam auream. Ex quo theologi distinguunt amicitiam excellentiæ, qualis viget inter superiorem et inferiorem; et amicitiam æqualitatis, qualis est inter personas ejusdem dignitatis; utraque autem diversa est pro diversis fundamentis: v. g. communionem sanguinis nittitur amicitia inter consanguineos, communionem officii amicitia inter commilitones, etc.—*d*) Tandem amicitia velut effectum proprium importat convictionem quamdam seu *vite associationem* secundum consiliorum, secretorum, bonorumque communicationem⁴.

1—II-IIe, Q. XXVII, a. 2.

2—I-IIe, Q. XXVI, a. 4 ad 3.

3—*Ibid.* Q. XXVII, a. 3.

4—*Ibid.* Q. XXVIII, a. 1-2.—*Cf.* quoque 3 S. D. XXVII, Q. II, a. 1.

Min. ostend.—*a*) Præprimis amor benevolentiae hominis ad Deum, nedum repugnet, de facto admittendus est, tum quia caritatem habentes experiuntur se quandoque saltem Deum propter ipsum diligere, tum quia dilectio Dei simpliciter, quam Scripturae referunt, pro amore perfectiori benevolentiae intelligenda est (cf. art. seq.); Deus etiam, qui prior dilexit nos et bonorum nostrorum non eget, nos diligit amore benevolenti et propter utilitatem nostram, quamvis beneficentia hæc ad Ipsum tanquam ad ultimum finem seu motivum reducatur¹. Utrumque exprimitur (Joan. XV, 13): *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.*—*b*) Ex hoc apparet mutuum intercedere amorem hominem inter et Deum, prout legitur (Prov. VIII, 17): *Ego diligentes me diligo*; qui mutuus amor non solum Deo, sed et nobis, saltem morali quadam certitudine, compertus est.—*c*) Fundatur autem tam nobilis amicitia in elevatione hominis ad *consortium divinæ naturæ* per gratiam sanctificantem qua Deo similes et veluti Deiformes efficiuntur, necnon in *mysterio Incarnationis* quo Deus se ad nos inclinans nos ad se subvexit, secundum illud (ap. Ciceronem, *op. cit.*): “Ut ii, qui superiores sunt, submittere se debent in amicitia, sic quodam modo inferiores extollere.” Notat *Cajetanus* communionem hominum cum Deo multipliciter in Scripturis significari, quandoque ut *convivium*, quandoque ut *domesticorum* juxta verba (Eph. 2, 19) *Estis cives sanctorum et domestici Dei*, quandoque ut *sociorum*, quandoque ut *fratrum*, quandoque ut *sponse*, præcipue tamen et magis proprie ut *filiorum* Patri conjunctorum; quæ appellatio simul salvat similitudinem naturæ et amicitiam excellentiæ.—*d*) Denique caritas certe constituit inter Deum et hominem intimam vitæ bonorumque communionem, prout legitur (1 Cor. 1, 9): *Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii ejus*; et (1 Joan. IV, 16): *Qui manet in caritate in Deo manet, et Deus in eo*. Qua ex societate habetur non solum substantialis Dei præsentia² in anima, sed plena bonorum spiritualium effusio,

1.—Cf. Gonet, Disp. X, a. 1.

2.—Cf. de Deo, Disp. X, Q. III, a. 2.

donec divinus ille Amicus suam nobis beatitudinem impertiat. Bona vero quæ ex benevolentia Deo volumus duplicis sunt generis, alia in Ipso, alia ad Ipsum (ut ait Cajetanus). In ipso sunt vita, sapientia, bonitas, etc, quæ cum Deo identificantur, quæque ex caritate Deo volumus, in quantum complacet nobis Deum esse sicuti est. Bona ad ipsum sunt honor, regnum, obedientia, etc, et hæc ex caritate ita volumus ut non solum placeat quod sint, sed desideramus ut sint, gaudemus cum sunt, tristamur cum desunt, timemus ne desint, etc, etc.

Solv. obj.—OBJ. 1.—Proprium est amicitiae amico convivere. Atqui Dei *non est cum hominibus conversatio* (Dan. II, 11). Ergo.

RESP. *D. M.* :...quocumque genere vitæ, *N.*; secundum genus vitæ amico conveniens, *C.*—*D. m.* :...secundum vitam exteriorem et sensibilem, *C.*; secundum vitam spiritualem, *N.*—*Neg. conseq.*

Duplex est hominis vita : una *exterior* secundum naturam sensibilem, et secundum hanc vitam non est nobis communicatio vel conversatio eum Deo ; alia *spiritualis*, se per mentem exerens, et secundum hanc vitam eum Deo conversamur, *imperfecte* quidem in terris, nam (Phil. III, 20) *nostra conversatio in caelis est, perfecte* vero in patria.

OBJ. 2.—Amicitia non est sine redamatione. Atqui caritas etiam ad inimicos extenditur. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D. m.* :...principaliter, *N.*; consequenter, *C.*—*Neg. conseq.*

Amicitia se extendit ad aliquem dupliciter: uno modo *principaliter* seu respectu ipsius, et sic amicitia nunquam est nisi ad amicum redamantem ; alio modo fertur ad aliquem *consequenter* seu respectu alterius principaliter dilecti, ejus gratiâ amamus quidquid ad illum pertineat, et sic caritas attingit etiam inimicos, quos propter Deum, omnium Creatorem et Salvatorem, diligimus.

OBJ. 3.—Amicitia honesta seu virtuosa non est ad peccatores. Atqui per caritatem peccatores amamus. Ergo.

RESP. *D. M.* :...primario, *C.*; secundario, *S. d.* : qua peccatores sunt, *C.*; qua homines capaces salutis, *N.*—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

ARTICULUS II.

“Utrum caritas sit virtus specialis:—de motivo ejus formali.”

(Art. 3-5)

1° Semel ac constiterit caritatem esse habitum nos Deo nobili amicitiae vinculo sociantem, dubium esse non potest quin sit *virtus*.—Sed enim quaestio oritur, an et quomodo virtus illa a reliquis virtutibus *specificè* distinguatur: ubi *duo* enodanda occurrunt, scil. num caritas sit virtus specialis, et quanam sit propria motivi ejus formalis seu specificativi natura.

2° Caritatem fundari in *bonitate Dei*, nemo est qui neget. a) Cum autem Dei bonitas duplex habeatur, *absoluta* qua Deus bonus est *in se*, *respectiva* vero qua nobis bonus est, *V. Bolgeni* aliique pauci assignarunt pro motivo formali caritatis bonitatem Dei respectivam; ad quos nonnihil accessisse videtur *Bossuetius* ¹ in sua controversia adversus Quietistas, docens amorem Dei in se *inseparabilem* ab amore beatitudinis motivum caritatis ingredi.—At vero, licet reprobatum fuerit ab Ecclesia systema asserentium impossibilitatem amoris concupiscentiae cum altiori perfectionis *statu*, non ideo damnata est doctrina ponens *actum* puri amoris discretum ab amore concupiscentiae.

b) Communius enim theologi constituunt caritatis motivum formale in sola bonitate Dei absoluta: quorum tamen *quidam*, ut *Gonet*, hanc bonitatem esse volunt solius naturae divinae, secundum quod est virtualiter distincta ab attributis et relationibus personalibus; *alii* autem et verius, eum *Cajetano* et *Billuart*, bonitatem divinam intelligunt, quatenus transcendit atque involvit omnem Dei perfectionem.

Conclusio 1^a.—CARITAS EST SPECIALIS VIRTUS.

1° Namque nullum generale communeratur is quae specialia sunt. Atqui caritas communeratur specialibus virtutibus, sc. fidei et spei, secundum illud (1 Cor. XIII, 13): *Nunc autem manent fides, spes caritas, tria haec. Ergo.*—

¹—*Œuvres complètes*, éd. Gauthier, t. XXXVII, pp. 473-475 et alibi.

2° Ad
prium
ratio
Atqui
funda
nem.
amor

Co
TAS D
COMPE
de det
motiv
divina
tescit.

1^a
ges D
anima

Unde
Deus
finis a
citer u
tur. E

actus
quaten
tui, an
rioribu
motivum

se dilec

2° E
tinus
voco,
ipsum

gendi
Deus,
amor p
etiam

l pet. r
studium
scipso s
lari am

3° Ex *D. Thoma*, apertissimis favente verbis; nam heic (Q. XXIII, a. 5 ad 2) ait: "Caritate diligimus Deum *propter seipsum*; unde una sola ratio diligendi attenditur principaliter a caritate, sc. *divina bonitas*, quæ est ejus substantia, secundum illud (Ps. CV, 1): *Confitemini Domino, quoniam bonus*. Aliæ autem rationes ad diligendum inducentes, vel debitum dilectionis facientes, sunt *secundariæ* et consequentes ex prima." Et (Q. XXVIII, a. 1 ad 3): "De Deo potest esse spirituale gaudium dupliciter: uno modo secundum quod gaudemus de bono divino *in se considerato*; alio modo secundum quod gaudemus de bono divino, *provi a nobis participatur*. Primum autem gaudium melius est, et hoc procedit principaliter ex caritate, sed secundum gaudium procedit etiam ex spe."—Ubi liquet ad mentem esse S. Doctoris quod caritas *secundario* ferri possit in beatitudinem nostram, quatenus hæc reducibilis est in Dei gloriam.¹

4° *Ratione.*—*a*) Constat ex Scripturis aliisque fontibus theologis (art. præc.) caritatem hominis ad Deum veram esse amicitiam secundum amorem benevolentiae. Atqui *amor benevolentiae* intenditur ad bonitatem absolutam amici. Ergo.—*b*) Insuper, Deus a nobis diligendus est ex duplici, quo pollet, amabilitatis titulo, scil. tum ob bonitatem suam respectivam, tum maxime ob bonitatem suam absolutam. Atqui amore spei Deum diligimus, quia bonus *nobis*: ergo caritate diligere eum debemus, quia bonus *in se*.

2^a *Pars concl.* dirigitur contra *Gonet* aliosque contradicentes theologos.

Et sane 1° juxta *D. Thomam* (hic, art. 4), *caritas* pro objecto formali habet "bonum divinum, in quantum est beatitudinis objectum," hoc est, bonum divinum, in quantum excellentia ejus intrinseca materiam præbet beatificæ visionis. Atqui visio beatifica Deum attingit sicuti est, nempe secundum hanc adæquatam rationem quæ involvit naturam, personas et attributa. Ergo.—2° Caritas fertur in Deum secundum id quod est *a parte rei*, non autem secundum id quod est in mente tantum: siquidem proprium est voluntatis inclinari ad res in se et realiter spectatas. Atqui Deus a parte rei ita subsistit ut omnia quæ in eo sunt ad unum

1—Cf. 3 S. D. XXIX, Q. I, a. 4.

summ
teat.
nem s
palite
nostr
conve

Co
esse u
ment
formi
ratio
et on
Q. II

Sol
(Hier
virtut
comm

RES
quia
quant
dum
C.d.m

OB
nequit
XIII

RES
ad ope
N.—C

OB
est act
tatem

RES
N; in
innote

"Se
materi
positi

1—C
2—D

summum et eminentem conceptum objectivum reduci oporteat. Ergo.—3° Itaque concludamus Deum secundum rationem suppositalem vel personalem *illum* esse quem *principaliter* ex caritate diligimus, causam autem *motivam* amoris nostri sitam esse in Ejus transcendentali bonitate in qua conveniunt quæcumque Dei sunt ¹.

Corollarium sequitur (contra Suarez) ², videl. caritatem esse *unius speciei* atomæ: quippe unum specie est *fundamentum* amicitie hominis ad Deum quod reposuimus in deformitate constituta per gratiam habitualem; una est etiam *ratio formalis* qua movemur ad amandum Deum propter se et omnia propter Deum, scil. divina bonitas (cf. infra, Q. III, a. 1).

Solv. obj. — OBJ. 1 (cont. 1^{am} concl.) — Juxta Patres (Hieronym. et August.), caritas ingreditur definitionem omnis virtutis. Atqui nulla virtus specialis ponitur in definitione communis virtutis. Ergo.

RESP. *D. M.* :...quasi sit essentialiter omnis virtus, *N*; quia omnes virtutes ab ea sumunt suam perfectionem, in quantum est finis omnium virtutum et preceptorum secundum illud (1 Cor. I, 5) *Finis præcepti est caritas, C.* — *C.d.m.* — *Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Id quod se extendit ad opera omnium virtutum nequit esse specialis virtus. Atqui caritas, teste Ap. (1 Cor. XIII et XVI), ad omnia illa opera se extendit. Ergo.

RESP. *D. M.* : Id quod se extendit ut principium *eliciens* ad opera omnium virtutum...*C*; ut principium *imperans*...*N.* — *C.d.m.* — *Neg. conseq.*

OBJ. 3 (cont. 2^{am} concl.)—Amare Deum propter beneficia est actus caritatis. Atqui talis amor pro objecto habet bonitatem Dei respectivam. Ergo.

RESP. *D. M.* :...quatenus beneficia sint *motivum* amandi, *N*; in quantum sunt *medium* quo divina bonitas nobis innotescit, *C.* — *C.d.m.* — *Neg. conseq.*

“Secundum dispositionem, quæ reducit ad genus causæ materialis, dicimur aliquid diligere propter id quod nos disposuit ad ejus dilectionem, puta propter aliqua beneficia

1—Cf. Billuart, *de Caritate*, Diss. I, a. 3.

2—*De Caritate*, Disp. II, Sect. 2.

suscepta; quamvis, postquam jam amare incepimus, non propter illa beneficia amamus amicum, sed propter ejus virtutem" (II-II^a, Q. XXVII, a. 3). Sic Deus "potest diligere propter aliud, quia scilicet ex aliquibus aliis disponimur ad hoc quod in Dei dilectione proficimus, puta per beneficia ab eo suscepta, vel per premia sperata, vel etiam per poenas quas per ipsum vitare intendimus" (*ibid.*).

ARTICULUS II

"Utrum caritas sit excellentissima virtutum."

Vindicanda succedit prioritas dignitatis qua excellit caritas.—*Lutherani* ex suo falso principio de sola fide justificante intulerunt caritatem esse simpliciter fide inferiorem.—Quidam autem Doctores catholici, distinguentes inter esse moris et esse nature virtutum, agnovere quidem in esse moris supremam caritatis excellentiam, at opinati sunt in esse nature fidem, utpote generis intellectivi, caritati præcellere.

Conclusio.—CARITAS EXCELLENTIOR EST OMNIBUS VIRTUTIBUS, QUIN, SALTEM, PROBABILIIUS, FIDES SECUNDUM ESSE NATURÆ PLÆMINEAT.

1^a *Pars* omnimoda certitudine constat.—Nam 1° non solum *Apostolus* caritatis prævatum pluries asseruit, puta (1 Cor. XIII, 13): "Major autem horum est caritas;" (Rom. XIII, 10): "Plenitudo legis est dilectio, et (Coloss. III, 14): "Super omnia autem hæc caritatem habete, quod est vinculum perfectionis;" sed ipse *Christus* de dilectione Dei dixit (Matth. XXII, 38): "Hæc est maximum et primum mandatum.

2° Consonant verba *S. Augustini* (de Trin. I. VIII, c. 8): "Amplectere dilectionem Deum, et dilectione amplectere Deum. Ipsa est dilectio quæ omnes bonos Angelos et omnes Dei servos consociat vinculo sanctitatis, nosque et illos conjungit invicem nobis et subjungit sibi." Et (*ibid.* I. XV, c. 18): "Nullum est isto Dei deo excellentius."—Accedit *S. Bernardus* (Serm. 27 in Cantica): "Quantitas ejus-

cumq
quam
quæ
Si ca
3°
rum
est ca
actu
tam r
cipiur
Porro
i
depen
quæ
regula
bus m
ratio.
dicen
Nam
quod
Deum
veri v
in ip
caritas
aliis v
secund
quæ a
titutu
2^a
rem s
pronu
fidem
Immo
illius
ubi si
dum c

I—I
Traité
admod

cumque animæ, inquit, æstimatur de mensura caritatis quam habet : ut v.g. quæ multum habet caritatis, magna sit ; quæ parum, parva ; quæ vero nihil, nihil ; dicente Apostolo : *Si caritatem non habuero, nihil sum* 1."

3° Illa est virtus excellentior quæ altiorem actuum humanorum regulam, sc. Deum, altius attingit. Atqui hujusmodi est caritas : ergo. *May.* patet : cum enim bonitas humanorum actuum attendatur secundum eorum conformitatem ad debitam regulam, virtus humana, quæ est bonorum actuum principium, consistit in attingendo eandem moralitatis regulam. Porro hæc regula duplex est : ratio humana, veluti regula inferior ; et Deus, veluti suprema regula, a qua ratio ipsa dependet. Ergo. *Min. decl. a)* Imprimis virtutes *theologicæ*, quæ Deum pro objecto habent, quæque idecirco secundum regulam superiorem mensurantur, excellentiores sunt virtutibus moralibus vel intellectualibus, quarum regula est humana ratio. *b)* Inter ipsas autem virtutes theologicas, illa potior dicenda est quæ magis Deum attingit : hæc autem est caritas. Nam (ait Auctor) "semper id quod est *per se* majus est eo quod est *per aliud*. Fides autem et spes attingunt quidem Deum secundum quod ex ipso provenit *nobis* vel cognitio veri vel adeptio boni : sed caritas attingit ipsum Deum, ut *in ipso sistat*, non ut ex eo aliquid nobis proveniat ; et ideo caritas est excellentior fide et spe, et per consequens omnibus aliis virtutibus, sicut etiam prudentia, quæ attingit rationem secundum se, est excellentior quam aliæ virtutes morales, quæ attingunt rationem secundum quod ex ea medium constituitur in operationibus vel passionibus humanis."

2^a Pars additur contra quosdam theologos, et probabilior sententiam promit.—Etenim 1° *S. Thomas* simpliciter pronuntiat caritatem præstantiorem cæteris virtutibus, quin fidem distinguat secundum *esse moris* et *esse naturæ*.—Immo 2° præcellentiam caritatis infert ex modo operandi illius virtutis, quod est, ex physica ejus indole (resp. ad 1) : ubi sic ratioceitur. Operatio intellectus completur secundum quod intellectum est in intelligente, ideoque ejus nobi-

1—Lectori commendamus classicum *S. Francisci Salesii* opus : *Traité de l'Amour de Dieu* ; ubi divina caritas ejusque præstantia admodum concinne describuntur.

litas secundum mensuram intellectus attenditur; operatio autem voluntatis perficitur in inclinatione volentis ad rem, unde ex re seu objecto voluto dignitas operationis appetitivæ desumitur. Porro ea quæ sunt infra animam nobiliter existunt in anima quam in seipsis; ea vero quæ sunt supra animam nobiliorem essendi modum habent in seipsis quam in anima. Ergo eorum quæ sunt infra nos nobilior est cognitio quam dilectio; at eorum quæ sunt supra nos, et præcipue Dei, dilectio cognitioni præfertur (saltem quamdiu in tenebris fidei versamur). Unde caritas *viâ* fidem præeminet; licet caritas *patriæ* nequeat visionem Dei immediatam excedere.

Solv. obj.—**Obj. 1.**—Altioris potentie altior est virtus. Atqui intellectus altior est voluntate, quam dirigit. Ergo fides quæ est in intellectu, etc.

Resp. C. M.—*D. m.* ... absolute, *C*; in omni statu et respectu cujuslibet objecti, *N.*—*Neg. conseq.*

Obj. 2.—Illud, per quod aliud operatur, videtur eo esse inferius. Atqui *fides per caritatem operatur* (Gal. V, 6). Ergo.

Resp. D. M. ... per quod, sicuti per instrumentum, aliud operatur... *C*; sicuti per formam seu agendi principium, *N.*—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

Obj. 3.—Quod se habet ex additione ad aliud eidem præcellit. Atqui spes seu objectum spei addit objecto caritatis rationem *ardui*. Ergo.

Resp. D. M. ... ex additione perfectiva, *C*; ex additione restrictiva perfectionis, *N.*—*C. d. m.*—*Neg. conseq.*

Quamvis caritas et spes idem bonum divinum pro objecto materiali habeant, prior tamen præstat alterâ: tum quia illa fertur ad bonitatem Dei *absolutam*, hæc autem ad *respectivam*; tum quia caritas importat *unionem* ad suum objectum, spes vero *distantiam* quamdam a bono quod sub specie ardui possibilis proponitur.

Qu
in ac
pertz
plenit
oratio

Co
CITE
IMPER

1^a
XIII

tates
carit

S. A
veran
Chris

modo
" Sin
2°

et per
git si

super
supre

biblic
est ;

cular
Ergo

(a. 7,
sicut
esse s

mis p
justiti
fit per

2^a
dum
avaro

Quæritur = est id per quod aliquid constituitur in præsenti

ARTICULUS IV.

Utrum caritas sit forma virtutum.

(Art. 7-8)

Quantus sit caritatis influxus, imo quanta ejus necessitas in actibus nostris *meritoriis*, alibi (Disp. V, Q. II, a. 4) comperit fecimus. — Ut vero ejus *habitu* ad *cæteras virtutes* pleniori evidentiâ clarescat, nonnulla amplius, concisa licet oratione, disserenda sunt.

Conclusio 1^a. — SINE CARITATE NEQUIT ESSE VERA SIMPLICITER VIRTUS; NIHILOMINUS ESSE POSSUNT VERÆ VIRTUTES IMPERFECTE SEU SECUNDUM QUID.

1^a *Pars* ostend. — Et 1° *auctoritate*; legitur enim (1 Cor. XIII, 3): *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* — Unde S. August. (l. IV, c. Julianum, c. 3): “Si ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides quæ in Christo est vera promittit, nihil prosunt homini virtutes, nullo modo veræ possunt esse virtutes.” Et (de Trin. l. XV, c. 18): “Sine caritate fides potest quidem esse, sed non et prodesse.”

2° *Ratione.* — a) Virtus vera *simpliciter* illa est quæ finale et perfectum hominis bonum, in Dei fruitione positum, attingit sive per se et immediate, sive mediante ordinatione superioris virtutis. Atqui solius caritatis est per se attingere supremum illud bonum, animam copulando cum Deo juxta biblicum effatum (Ps. LXXII, 28): *Mihi adherere Deo bonum est*; unde ejus est etiam cæteras virtutes, ad finem particularem proxime ordinatas, in illum ultimum finem referre. Ergo sine caritate nulla est vera simpliciter virtus. — b) *Conf.* (a. 7, resp. ad 2): nam cum finis se habeat in agibilibus, sicut principium in speculabilibus, quemadmodum non potest esse simpliciter *vera scientia*, si desit recta æstimatio de primis principiis, ita non potest esse vera simpliciter virtus, puta justitia vel castitas, nisi adsit suprema ad finem ordiatio quæ fit per caritatem.

2^a *Pars* concedit sine caritate *veras* esse virtutes *secundum quid* (a fortiori virtutes *falsas*, cujusmodi est *prudentiâ* avarorum), et vix ullo negotio suadetur. — Nam 1° præter ea

quæ in Tract. *de Gratia* (Disp. II, Q. un., a. 2) dicta sunt, huc faciunt pleræque propositiones Baii et Quesnelli damnatæ a RR. PP. En 55^a *Quesnelli*: "Deus non coronat nisi caritatem: qui currit ex alio impulsu et ex alio motivo, *in vanum* currit."—2° Vera, etsi imperfecta, dicenda est virtus alicujus caritate carentis, quæ illum ordinat ad *verum* bonum *de se* referibile in ultimum finem bonisque actibus proseguendum. Atqui nihil prohibet quominus homo, extra caritatem constitutus, eliciat actus bonos *ex suo genere* quibus verum bonum particulare, puta debitum cuique reddendum, intendat: siquidem non tota hominis perfectio per peccatum tollitur. Ergo. (Resp. ad 1)

Conclusio 2^a.—CARITAS NON IMMERITO ESSE DICITUR FORMA VIRTUTUM.—Agitur de virtutibus, non in proprio genere, sed in ordine ad *finem ultimum et simpliciter* spectatis.—Concl. enunciata quasi corollarium ex præc. profluit, atque *unanimitè* a theologis asseritur.

Prob.—1° Id est forma virtutum quod se habet uti vitale quoddam principium, quo illæ virtutes virescunt atque frugescent in finem vitæ æternæ. Atqui, teste Ap. (1 Cor. XIII), sine caritate virtutes fidei, misericordiæ, fortitudinis, vitio sterilitatis laborant, at e contrario per eam vivificantur. Ergo.—2° In moralibus id quod actui imprimat ordinem ad finem, dat ei et formam, et consequenter ipsam, cujus est actus, virtutem informat. Atqui per caritatem ordinantur actus omnium aliarum virtutum ad ultimum finem. Ergo. *Maj.* apparet ex eo quod principium moralium actuum est voluntas, cujus objectum et quasi forma est finis. Porro actus speciem et formam recipit secundum formam agentis. Idcirco quod est formale ex parte finis formaliter influit in actum et in virtutem ipsam actui proportionatam. *Min.* constat ex hactenus dissertis de caritate; quæ, eo ipso quod Deum altissimo modo seu secundum se attingit, omnibus virtutibus dominatur, omnes regit, omniumque actus ordinat in Dei gloriam.

Solv. obj. (cont. 2^{am} concl.)—OBJ. 1.—Forma alicujus rei vel est exemplaris, vel essentialis. Atqui caritas, specie et numero distincta a cæteris virtutibus, neutra forma esse potest respectu illarum virtutum. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D. m*...non est forma constituens alias virtutes in esse virtutis *communiter*, *C*:...in esse virtutis

simpliciter et perfecte, eis imprimendo superiorem ordinem ad finem, *N.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Caritas comparatur ad alias virtutes ut *radix* et *fundamentum*. Atqui radix et fundamentum materiæ magis quam formæ rationem habent. Ergo.

RESP. *D. M.* :...secundum analogiam causæ *materialis*, *N.*; secundum rationem causæ *perfectivæ*, in quantum scil. ex ea omnes aliæ virtutes sustentantur et nutriuntur, *C.*—*C.d.m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 3.—Forma distinguitur a fine et agente. Atqui caritas dicitur finis et *mater* virtutum. Ergo.

RESP. *D. M.* : Forma intrinseca...*C.*; forma extrinseca qua res, jam intrinsecus constituta, in altiorem finem sublimatur, *N.*—*C.d.m.* :...secundum quod intrinsece constituuntur, *N.*; secundum quod extrinsece ordinantur ad finem proprium caritatis, ex cujus finis appetitu caritas quodammodo concipit et parit actus vivificatos illarum virtutum, *C.*—*Neg. conseq.*¹

1—Vid. plura in Q. un. *de Caritate*, a. 3.

3

QUÆSTIO SECUNDA

DE CARITATE IN COMPARATIONE AD SUBJECTUM

Sub hoc disputationis capite et constrictis S. Thomæ articulis, quatuor breviter inquirenda et determinanda subeunt.— In confesso est caritatem, quæ bonum mente apprehensum prosequitur, subjectari in *voluntate*; at circa ejus habitudinem ad istud subjectum, quadruplex dubium proponi potest: unum de caritatis *origine*; aliud de ejus *augmento*; tertium de ejus *diminutione*; quartum de ejus *amissione*. Tot aderunt articuli.

ARTICULUS I.

De origine caritatis.

(Q. XXIV, a. 2-3)

Divina caritas ignis est et flamma quæ accendi indiget in animis humanis ut mox ardescens foveatur et succrescat, vitia comburat, nobileque virtutum studium magis magisque coneitet.—Quæ diximus de causa gratiæ (Disp. IV, Q. 1) sufficientia quidem forent ad originem caritatis, inseparabilis gratiæ comitis, revelandam; pauca tamen addere juvabit, ut doctrinæ veritas, enucleatius prolata, manifestius fulgeat.

Conclusio 1^a.—CARITAS PRODUCI ALITER NON POTEST QUAM PER SP. SANCTI INFUSIONEM.—Agitur de causa *principali*, nec thesis dubia esse potest post verba *Trid.* (Sess. VI, cap. 7).

Sane 1° celebris est vox Christi (Luc. XII, 49): *Ignem veni mittere in terram: et quid volo nisi ut accendantur?* Ignis iste, juxta primariam doctorum interpretationem, scintilla est e cœlo delapsa seu ex Christi caritate profecta ad incendium divini amoris in humanis cordibus excitandum.—Suecedit illud Ap. (Rom. V, 5): *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Sp. Sanctum*, etc.

2°
data
muni
carita
facul
per v
b) C
dilig
carita
sona
Co
dispe
tame
prod
carita
rare;
ad 1
tum,
actib
mult
bilit
mium
per r
tum
extri
C
PALP
PRON
1^a
Spir
oper
vult.
raliu
buen
ex p
sup
sed

2° a) Caritas est amicitia quædam hominis ad Deum, fundata super communicationem gratiæ et gloriæ. Atqui communicatio hæc est essentialiter *supernaturalis*. Ergo et ipsa caritas facultatem naturæ excedit. Quod autem excedit naturæ facultatem non potest neque naturaliter nobis inesse, neque per vires naturales acquiri. Ergo caritas a Deo infunditur.—
 b) *Conf*: quia caritas, qua Deum supernaturaliter cognitum diligimus, *participatio* est et veluti emissio illius increate caritatis qua Deus se, et omnia in se, æternali trium Personarum complexu diligit.

Coroll.—1° Licet homo se, auxiliante Deo, per suos actus *disponere* valeat ad gratiam et caritatem accipiendam, non tamen hanc caritatis virtutem immediata *efficientia* in seipso producit¹, sed solus Deus.—2° Neque per actus præacceptæ caritatis potest homo novum *ejusdem speciei* habitum generare; ait enim *S. Thomas* (Q. un. de *Virt. in comm.* a. 10 ad 19): “Actus virtutis infusæ non causant aliquem habitum, sed per eos augetur habitus præexistens: quia nec ex actibus virtutis acquisitæ aliquis habitus generatur; alias multiplicarentur habitus in infinitum.”—3° Tamen probabiliter concedi potest eum quibusdam auctoribus (cf. Proæmium, n. 4) quod caritas præexistens repetitis actibus gignat, per modum *indirecte* actionis et dispositionis, aliquem habitum dilectionis speciei *naturalem*, quo facilitas amandi extrinsecus augeatur.

Conclusio 2^a.—QUANTITAS CARITATIS DEPENDET PRINCIPALITER A SOLA VOLUNTATE DEI, SECUNDARIO AUTEM ET PROXIME AB HUMANÆ VOLUNTATIS CONATIBUS GRATIA EFFECTIS.

1^a *Part* prob:—1° ex *Scriptura*; legitur enim (Joan. III, 8): *Spiritus, ubi vult, spirat*; et (1 Cor. XII, 11): *Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult*. Unde caritas datur non secundum capacitatem naturalium, sed secundum voluntatem Spiritus sua dona distribuentis.—2° *Ratione*. Etenim uniuscujusque rei quantitas ex propria ejus causa dependet. Atqui caritas, naturam superexcedens, ortum non habet ex aliqua naturali virtute, sed ex sola gratia Dei infundentis. Ergo quantitas caritatis

1—Cf. I S. D. XVII, Q. II, a. 3.

non dependet ex conditione naturæ vel ex capacitate naturalis virtutis, sed solum aut principaliter ex voluntate liberrima Sp. Sancti.

2^a Pars patet: quippe æquum est ut caritas infundatur secundum proportionem dispositionum ad illam, juxta dictum Evang. (Matth. XXV, 15): *Dedit unicuique secundum propriam virtutem*. Porro dispositiones hominis ad caritatem sunt voluntatis conatus, quos tamen Sp. Sanctus vi sue gratiæ prævenit et adjuvat. Ergo. — *Notetur hic discrimen inter Angelos et homines*: Angeli enim, qui sunt pure intellectuales, subindeque totaliter feruntur in id quod appetunt, eo magis conantur ad caritatem majoremque consequuntur quo superiores naturâ sint; homines e contra, cum sint ex spiritu et materia compositi, non sunt semper in actu, neque semper eo majores ad bonum conatus adhibent quo meliora naturalia habeant: unde non raro *humiles* et *rudes* ardentiori amore fervent erga Deum quam doctores et principes.

ARTICULUS II.

De augmento caritatis.

(Art. 49)

Peracta questione de origine caritatis, inquirendum est de ejus *augmento*: quæ quidem inquisitio quadrifariam fieri potest, nempe vel quoad *progressum* absolute sumptum, vel quoad progrediendi *modum*, vel quoad progressus *extensionem*, vel tandem quoad *gradus* in quos distingui progressum oporteat. — Materia presentis articuli proximum præbet fundamentum *Theologiae Mysticae*¹ seu affectivæ quæ, præeunte Theologia speculativa, et lumine cœlestis sapientiæ illustrante, incumbit inducendæ christianæ perfectioni per incrementa caritatis, in quibus perfectio illa principaliter consistit².

1—Cf. Thom. a Vallgornera O. P., *Mystica Theologia Divi Thomæ*, ed. Berthier, 1890.

2—Cf. II-11^m, Q. CLXXXIV, a. 1; — necnon Scaramelli, *Guida ascétique*, Tr. I, art. 1.

Conclusio 1^a.—CARITAS VIÆ CERTO AUGERI POTEST.—Dico *caritas viæ*, ut distinguatur a caritate immutabili patriæ.—Est de fide, juxta *Trid.* (Sess. VI, cap. 10): “Hoc justitiæ incrementum petit S. Ecclesia, cum orat: Da nobis, Domine, fidei, spei et caritatis augmentum.”

Revera 1° expresse scribit Ap. (Phil. I, 9): *Hoc oro ut caritas vestra magis ac magis abundet*; ad quod monitum reducitur aliud (Gal. VI, 9): *Bonum facientes, non deficiamus; tempore enim suo metemus non deficientes.*—Hinc 2° *S. August.* (l. de Nat. et Gr. e. 70): “Caritas inchoata, inchoata justitia est; caritas provecata, provecata justitia est; caritas magna, magna justitia est,” etc. Consonat dictum illud SS. Patrum (Gregorii, Bernardi, etc.) quod “in via Dei stare, retrocedere est.”—3° Ratio est evidens. Ex hoc enim dicimur esse viatores quod in Deum, ultimum finem, tendimus: qua in via tanto magis procedimus, quanto magis Deo propinquamus, non quidem passibus corporis, sed mentis affectibus. Atqui hanc propinquitatem efficit caritas, qua mens Deo conjungitur, quæque propterea via ab Ap. nominatur (1 Cor. XII, 31): *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.* Ergo de ratione caritatis viæ est ut possit augeri. *Conf:* quia si non posset augeri, jam cessaret viæ processus; quod aperte repugnat.

Conclusio 2^a.—CARITAS AUGETUR PER MODUM INTENSIONIS; QUAM INTENSIONEM QUOLIBET ACTU MERETUR, SED SUO TEMPORE ET NON SEMPER STATIM CONSEQUITUR. Tres sunt partes seorsum manifestanda.

1^a *Pars* communiter tenetur a theologis, quamvis sit quaedam diversitas in ea exponenda.

Prob.—a) Habitus augeri potest dupliciter, vel per additionem, vel per intensionem: per *additionem* quidem, dum extenditur ad quædam objecta ad quæ prius se non extendebat, v.g. scientia geometriæ de novis geometricalibus; per *intensionem* vero, quatenus majorem vim intrinsecam induit, puta quod veritas jam apprehensa a docto certius cognoscatur. Atqui caritas augeri nequit per simplicem additionem: quippe minima caritas se extendit ad omnia illa quæ sunt ex caritate diligenda: manet igitur ut augeatur per intensionem.—*b)* Id autem explicat *S. Thomas* per majorem subjecti participationem seu *radicationem in subjecto*. Etenim cari-

4-9)

um est
m fieri
m, vel
exten-
rogres-
prebet
qua,
bientia
mi per
paliter

Thome,
Guide

tas est accidens. Porro accidens seu forma accidentalis intenditur et remittitur secundum quod magis vel minus subjecto inhæret et in ipso participatur: siquidem accidentis esse est inesse, ideoque nihil est aliud accidens secundum essentiam augeri quam illud magis subjecto inesse seu in subjecto radicari. Ergo gradus caritatis commensurantur suntque accipiendi secundum gradus inhæSIONIS seu participationis in anima¹.

2^a Pars est, quod quilibet actus caritatis etiam *remissus*, sive elicitus, sive imperatus, meretur de condigno caritatis augmentum: id contra *Durandum* aliosque paucos militat, jureque docetur a *S. Thoma* (hæc art. 6 ad 1).

Nam 1° *Conc. Trid.* (Sess. VI, can. 32) ait: "Si quis dixerit...justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam et J. C. meritum...fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ...atque etiam gloriæ...A. S." Porro actus caritatis etiam remissus est bonum opus ejusmodi. Ergo vere seu de condigno meritorium est augmenti gratiæ et gloriæ, et consequenter caritatis quæ comitatur gratiam et cui correspondet gloria.—2° Legitur (Marc. IX, 40): *Quisquis potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo...non perdet mercedem suam*, seu merebitur augmentum gloriæ, subindeque gratiæ et caritatis, quibus gloriam consequimur. Atqui opus illud minimum quiddam est inter opera pietatis: ergo.—3° *Ratio* idipsum confirmat. Conditiones enim meriti simpliciter precipue sunt, ut ponatur actus bonus, ex gratia et caritate, in obsequium Dei. Jamvero hæc omnia reperiuntur in actu etiam remisso, sive elicito, sive imperato, caritatis. Igitur etc².

3^a Pars exprimit probabiliorem sententiam circa *tempus* quo augmentum caritatis et gratiæ confertur; quæ *D. Thomæ* opinio amplectenda videtur, licet plures, inter quos *cl. Mazzella*, ei contradicant.—Agitur, ut patet, non de *jure* ad augmentum quod statim acquiritur, sed de augmenti *collatione*.—Duo disentiuntur, scilicet, an statim, et quando augmentum illud actibus remissis conceditur.

Quoad 1um, occurrit ratio *Angelici*. Augmentum gratiæ et caritatis, sicut ipsa gratia et caritas, non recipitur physice nisi in subjecto proxime et realiter disposito. Atqui actus

1—Vid. plura ap. Cajetanum in art. 5.

2—Cf. Conet, Billuart, etc.

remis
tatis,
proxi
ad a
anim
conti
absor
ultim
Qu
quoli
actus
actu
secun
in act
profec
gat a
intens
augme
gener
gener
ponen
omni
est in

Co
POTES
et *Beg*
Pro
jam a
modo
in Ps.
dicat:
finem.
2° *P*
potest
habeat
diendi
pallore

remissi, seu actus deficientes ab intensione præexistentis caritatis, etsi rationem meriti habeant, nequeunt tamen esse proximæ dispositiones sufficientes, saltem in ordine physico, ad augmentum ejusdem habitus. Ergo. — *Conf.* exemplo animalium, quorum augetur quantitas non secundum motum continuum, sed postquam præviæ operationes digestionis et absorptionis seu assimilationis alimentorum subjectum ad ultimam dispositionem augmenti perduxerint.

Quoad 2um, citanda sunt Auctoris verba (hic, a. 6): “Non quolibet actu caritatis caritas actu augetur; sed quilibet actus *disponit* ad caritatis augmentum, in quantum ex uno actu caritatis homo redditur promptior ad agendum iterum secundum caritatem, et, habilitate crescente, homo prorumpit in actum *ferventiorem* dilectionis quo *conetur* ad caritatis profectum; et *tunc* caritas augetur in actu.” Si vero contingat aliquem mori post actus remissos antequam actum intensiorem posuerit, æstimandum est ei retribui mercedem augmenti in patria. — *Conf.* ex (resp. ad 2); quia “etiam in generatione virtutis acquisitæ non quilibet actus complet generationem virtutis, sed quilibet operatur ad eam ut disponens; et ultimus, qui est perfectior, *agens in virtute omnium* precedentium, reducit eam in actum, sicut etiam est in multis guttis cavantibus lapidem.”¹

Conclusio 3^a. — CARITAS VLE IN INFINITUM AUGERI POTEST. — Id definitum est in *Conc. Vienn.* contra *Beguardos* et *Beguinas*.

Prob. 1° auctoritate. — Legitur (Phil. III, 12): *Non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim: sequor autem, si quo modo comprehendam*; ubi ait Glossa ord. (ex Aug., Enarr. in Ps. 69, n. 8): “Nemo fidelium, etsi multum profecerit, dicat: Sufficit mihi. Qui enim hoc dicit, de via exit ante finem.”

2° Ratione. — Terminus augmento alicujus formæ prefigi potest tripliciter: uno modo, ex parte *formæ* ipsius, quæ habeat terminatam mensuram ultra quam non detur progrediendi locus, quin formæ species corrumpatur, ut patet in pallore declinante vel ad albedinem vel ad nigredinem; alio

1—Cf. Joan. a S. Thoma, Gonet, etc.;—I S. D. XVII, Q, II, a. 3.

modo, ex parte *agentis*, cujus virtus non se extendit ad ulterius formæ augmentum in subjecto; tertio modo, ex parte *subjecti* quod non est capax ulterioris perfectionis. Atqui nullo istorum modorum potest in statu viæ terminus augmento caritatis imponi. Ergo. *Min. decl.* Etenim a) caritas *secundum se* participatio quædam est infinitæ atque inexhaustæ Dei caritatis. b) Siciliter *causa* auctrix caritatis, seu Deus, infinita virtute præpollet. c) Tertio, quamvis capacitas *subjecti* finita sit, tamen, caritate excrecente, superexcrecit ejus habitus ad ulterius augmentum, juxta illud (2 Cor. VI, 11): *Cor nostrorum dilatatum est.* Ergo.

Subnotanda.—1° Sicuti *hæra*, quantumcumque crescat, non attingit quantitatem superficiæ, ita caritas viæ, *simpli- citer* loquendo, augeri nequit usque ad perfectionem caritatis patriæ.—2° Equidem, differentia Dei visi per *fidem*, unde caritas viæ, et Dei visi per *intuitionem*, unde caritas patriæ, non mutat caritatis essentiam, sed eadem numero caritas in æternum manere potest juxta illud (1 Cor. XIII, 8): *Caritas nunquam excidit*; qua de causa quidam putant caritatem *habitualement* alicujus eximioris sancti (presertim B. M. Virginis) in viâ potuisse vel posse quadamtenus excedere habitum caritatis alicujus inferioris beati.—3° Tamen caritas patriæ, utpote consequens apertam Dei visionem, semper est perfectior qualibet caritate viæ, saltem quoad *statum* et operandi *modum*¹.

Conclusio 4^a.—CARITAS POTEST IN HAC VITA QUAMDAM PERFECTIONEM ASSEQUI; UNDE RECTE DISTINGUUNTUR TRES GRADUS, SCIL. CARITAS INCIPIENS, PROFICIENS, ET PERFECTA.

1^a *Pars decl.*—Et imprimis perfectio caritatis potest dupliciter intelligi: ex parte *diligibilis* et ex parte *diligentis*.

Porro, primo modo seu *objective*, *nullius creature caritas potest esse perfecta*, sed sola caritas divina.—Namque caritas ex parte rei diligibilis ea perfecta est qua diligitur aliquid, quantum diligibile est. Atqui Deus, sicuti est infinite bonus, ita est infinite amabilis; nulla autem creatura valet infinite illum amare. Ergo.

Ex parte vero diligentis seu *subjective*, tunc est caritas

1—Vid. plura ap. Cajetanum in h. art.

perfect
autem
eor ho
perfect
ne vita
temus
est, qu
omni ra
presen
dem *in*
c) 3us m
Deo ha
dilectio
bus car
2^a P
dent tr
secundu
1° H
toribus
Hippon
fuerit na
fuerit r
venit,
status, s
picue en
damnata
nativa e
fuerit in
2° Ra
tam dist
1^a rat
recessun
et quiete
veluti m
incipient
seu prop
quiescen
2^a rat
caritatis
augment

perfecta, quando quis diligit tantum quantum potest. Id autem contingit tripliciter.—*a*) 1us modus est, quod totum cor hominis semper actu in Deum rapiatur; et hæc est *perfectio caritatis patriæ*, non autem viæ: siquidem humanæ vitæ infirmitates prohibent ne semper actu de Deo cogitemus et amore continuo in Ipsum feramur.—*b*) 2us modus est, quod homo studium suum Deo rebusque divinis deputet omni ratione et diligentia qua fieri possit, attenta necessitate præsentis vitæ; et hæc est *perfectio caritatis* possibilis quidem *in via*, *ravior* tamen et paucioribus conveniens.—*c*) 3us modus consistit in eo quod aliquis totum cor suum in Deo habitualiter ponat, nihil cogitans aut volens divinæ dilectioni contrarium; et hæc perfectio *communis* est omnibus caritatem habentibus.

2^a Pars est de tribus caritatis *gradibus*, quibus correspondent tres viæ, sc. *purgativa*, *illuminativa*, *unitiva*, et secundum quos divisio *Theologiæ Mysticæ* recte accipitur.

1° Hæc distinctio Patribus, scholasticis et mysticis scriptoribus inde a *S. Augustino* probata est. Audiatur Doctor Hipponensis (Tr. 5 in 1 Ep. Joan. n. 4): “Caritas... cum fuerit nata, *nutritur*; cum fuerit nutrita, *roboratur*; cum fuerit roborata *perficitur*; cum autem ad perfectionem venerit, dicit: Cupio dissolvi et esse cum Christo.” Ubi tres status, sc. incipientium, proficientium et perfectorum, perspicue enunciantur.—Locus est recolendi prop. 26^{am} *M. Molinos* damnatam ab *Innoc. XI*: “Tres illæ viæ, purgativa, illuminativa et unitiva, est absurdum maximum, quod dictum fuerit in *Mystica*.”

2° *Rationes* a D. Thoma adductæ ad suadendam præfatam distinctionem tres præcipuæ sunt.

1^a *ratio ex motu*.—In motu corporali tria accipere est, recessum a termino, appropinquationem ad alium terminum, et quietem in hoc termino. Atqui vita spiritualis se habet veluti motus animæ ad Deum. Ergo distinguendus est status incipientium seu recedentium a peccato, status proficientium seu propinquantium ad Deum, et status perfectorum seu quiescentium in Deo.

2^a *ratio ex augmento physico*.—Spirituale augmentum caritatis præ se fert veram quandam analogiæ speciem eum augmento physico hominis. Atqui in homine, pro diversitate

actionum aut effectuum quibus quaeque aetas idonea est, recte distinguimus statum pueritiae, statum juventutis, et statum virilitatis. Ergo etc.

3^a *Ratio ex effectibus caritatis.*—Diversi caritatis gradus accipiendi sunt secundum diversa studia vel notabiliores effectus ad quos homo per caritatis augmentum disponitur. Porro studia illa atque effectus triplicis sunt generis: ergo. *Min. decl.*—*a*) Primo quidem homini incumbit *principale studium contra peccatum*, caritati contrarium, unde maxime occupatur ut a culpis praeteritis emundetur et a futuris praecaveat; et hoc pertinet ad *incipientes*, viae *purgativae* sequaces, in quibus caritas nutrienda et contra concupiscentias fovenda est, ne corrumpatur.—*b*) Secundum studium est, ut homo, jam fiduciam de liberatione peccatorum habens, *principaliter intendat ad profectum in bono*, excolens omnes virtutes, venialia quaeque oppugnans, et obsequens dociliter Sp. Sancti motionibus; et hoc pertinet ad *proficientes in via illuminativa*, non quasi in aliis statibus nullus sit profectus, sed quia in hoc statu praecipua cura est sub divino lumine de bonis virtutum adipiscendis: nihilominus vir justus et prudens, ad perfectionem anhelans, una manu facit opus et altera tenet gladium, ut dicitur (2 Esdr. IV, 12) de aedificatoribus Jerusalem.—*c*) Tertium studium est, ut homo, jamdiu firmatus contra peccatum et exercitio virtutum roboratus, sese in Dei sinum recipiat, *Deo mente affectuque inhaereat*, ejusque conversatione per hanc ineffabilem unionem, unionis beatificae inchoativam, fruatur; et hoc pertinet ad *perfectos*, viam *unitivam* ingressos, qui cupiunt *dissolvi et esse cum Christo*¹: cujusmodi fuerunt sancti praesertim sub finem vitae penitus in Deum abrepti. His congruunt verba (Is. LVIII, 11-14): *Requiem tibi dabit Dominus semper, et implebit splendoribus animam tuam... Tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudines terrae*².

1—Phil. I, 23.

2—Cf. II-II^a, Q. CLXXXIII-CLXXXIV.

ARTICULUS III.

De diminutione caritatis.

Questio non est de *actibus* caritatis quos constat modo intensiores, modo remissiores esse, sed de *habitu*.—Quod autem dicturi sumus de caritate proportionaliter intelligendum est de *gratia virtutibusque* adnexis.

Conclusio.—CARITAS HABITUALIS NON POTES DIMINUI DIRECTE, BENE TAMEN INDIRECTE.

1° Pars teste Suarez (de Gr. l. XI, c. 8, n. 7), *communis* et *certa* sententia est apud theologos.

Prob.—Diminutio *directa* caritatis, si quæ haberi posset, vel ex parte objecti, vel ex parte subjecti contingeret. Atqui neutro modo datur: ergo.—Non ex parte objecti; siquidem ex hoc capite caritas etiam minima in summo est, quatenus extenditur ad omnia ea quæ sunt ex caritate diligenda: unde objective nec augeri, nec minui potest.—Non ex parte subjecti; id enim fieret vel per aliquem actum, vel per cessationem ab actu. Verum 1° *non per cessationem ab actu* (in qua desit peccatum): nam hoc pacto minuuntur quidem et quandoque etiam corrumpuntur virtutes ex actibus *acquisite*, non autem virtutes *infusæ*. Atqui caritas non causatur ab humanis actibus, sed a solo Deo infundente. Ergo. Neque 2° *per aliquem actum positivum*: hic enim actus aut esset *Dei* caritatem minuentis, aut *hominis* male operantis. Atqui a Deo non causatur aliquis defectus in nobis nisi per modum pænæ, peccato debita, et sic gratiam peccantibus non raro subtrahit. Ergo, si caritas minuatur, diminutionis ejus causa sit oportet peccatum vel mortale vel veniale. —a) Porro *peccatum mortale* non minuit, sed totaliter corrumpit caritatem tum *physice*, ut in art. seq. dicitur, tum *moraliter* et *demeritorie*, quia cum peccando mortaliter aliquis contra caritatem agit, dignum est ut Deus ei caritatem subtrahat. — b) Similiter etiam per *peccatum veniale* caritas directe minui non potest, neque *physice*, neque *demeritorie*. Non *physice*, quia peccatum veniale caritatem non attingit. Etenim caritas versatur circa ultimum finem cui animam conjungit; veniale autem peccatum est levis inordinatio circa ea quæ sunt ad finem. Atqui non

diminuitur amor finis ex hoc quod aliquis inordinationem aliquam committit circa media, ut patet in infirmis quorum non minoratur desiderium sanitatis, etsi paululum diæte observationem negligant. Ergo. Non *demeritorie*: quippe cum aliquis delinquit in minori, non meretur detrimentum pati in majori; et ratio *S. Thomæ* aurea est: "Deus enim non plus se avertit ab homine quam homo avertat se ab ipso." Ergo qui levi peccat inordinatione circa media ad finem, non meretur jacturam aliquam sustinere in caritate, per quam ad ultimum finem ordinatur¹.

2^a *Pars* concl. evincitur; quia potest dici *indirecte* diminutio caritatis dispositio ad corruptionem ipsius. Atqui dispositio hujusmodi habetur dupliciter: *a) primo*, quia peccata venialia disponunt ad mortale quo caritas destruitur, juxta illud (Eecli. XIX, 1): *Qui spernit modica, paulatim decidet*. Siquidem peccans venialiter eo usque progredi potest ut in peccato veniali finem suum constituat; atque, dum consuescit subjectionem in minoribus debito ordini detrectare, disponitur ad graviora². *b) Secundo*, quia per peccata venialia, cessationem ab actibus piis et vitam tepidam, non solum suspenditur caritatis exercitium, impeditur aut remittitur ejus augmentum, sed meretur homo ut sibi Deus denegat auxilia specialia quibus caritas conservetur.

ARTICULUS IV.

De amissione caritatis.

(Art. 11-12)

1° Caritas considerari potest tripliciter, ex parte Sp. Sancti, ex parte sui, et ex parte subjecti.—*a)* Equidem *ex parte Sp. Sancti* moventis animam ad diligendum Deum, dubitandum non est quin caritas secundum infallibilitatem divinæ virtutis indeficientiam vindicet, juxta illud (1 Joan. III, 9): *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit.*—*b)* Simi-

1—Cf. *de Malo*, Q. VII, a. 2.

2—Cf. I-IIæ, Q. LXXXVIII, a. 3.

liter
dum
ratio
expl
verb
part
2°
carit
ciati
nece
de ca
sis v
C
Tri
tum
amit
1°
V, 4
a gra
quod
2°
non r
amiss
lium,
in po
reple
omni
sic po
fertur
nire
inam
terea
facien
autem
Bonit
rum
plura
quæ s

1—C

liter *ex parte sui* indefectibilis dici debet, quatenus secundum se vera caritas non potest nisi id quod ad caritatis rationem pertinet, neque præstituit amandi tempus, quo expleto amare desinat: quem in sensum referri possunt verba *Joan.* mox recitata.—*e*) Igitur quæstio movetur *ex parte subjecti* vertibilis secundum arbitrii libertatem.

2° Duo in dubium verti possunt, scil. *an* et *quomodo* caritas amittatur. — Amissibilitatem caritatis et gratiæ inficiati sunt *Jovinianus* (sæc. IV), *Beguardi* et *Beguinae*, necnon *Calvinus*. — Solutio presentis quæstionis non solum de caritate et gratiâ, sed etiam de *omnibus virtutibus infusis* valet, salvo eo quod de fide et spe excipimus.

Conclusio 1^a. — CARITAS VIÆ AMITTI POTEST. — Eo spectat *Trid.* (Sess. VI, can. 23): “Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque *gratiam amittere*... A. S.”

1° Liquida sunt *Scripturæ* eloquia; nam legimus (Gal. V, 4): *Evacuati estis a Christo qui in lege justificamini; a gratiâ excidistis.* Et (Apoc. II, 4): *Habeo adversum te, quod caritatem tuam primam reliquisti.*

2° Esto *rationis* suffragium.—*a*) Quandocumque *forma* non replet totam materiæ potentialitatem, tunc subjecto inest amissibiliter; id patet in formis generabilium et corruptibilium, quorum materia sic recipit unam formam ut maneat in potentia ad aliam. Atqui caritas quidem *patriæ* totam replet mentis rationalis potentialitatem, quatenus mens omni actuali motu in Deum rapitur; caritas autem *viæ* non sic potentialitatem sui subjecti adæquat, quia non semper actu fertur in Deum; unde quando actu non agit, potest intervenire aliquod motivum ad peccandum. Ergo caritas patriæ est inamissibilis, caritas autem viæ certo amitti potest.—*b*) Præterea, *habitu* proprium est ut inclinet potentiam ad agendum, faciendo videri et judicari bonum quod ei convenit, malum autem quod ipsi repugnat. Jamvero in patria, ubi Deus seu Bonitas subsistens videtur per essentiam, nihil menti justorum occurrere potest nisi sub ratione veri boni; at nunc plura possunt, præter inclinationem caritatis, ut bona judicari quæ sunt caritati contraria. Ergo 1.

1—Cf. Q. un. de Caritate, a. 12.

2 prassi

Conclusio 2^a.—CARITAS PER UNUM ACTUM PECCATI MORTALIS AMITTITUR—quod definiit *Trid.* (Sess. VI, cap. 15) dicens “*quocumque alio mortali peccato, quamvis non amittatur fides, acceptam justificationis gratiam amitti.*”

Prob. 1° ex effectibus.—*a)* Peccatum *mortale* dicitur, quia per ipsum homo spiritualiter moritur. Atqui id esse non potest presente caritate, quæ est vita animæ. Ergo ¹. — *b)* Insuper nullus potest esse simul dignus vita æterna et æterna damnatione. Atqui per peccatum mortale meretur homo damnationem æternam, juxta illud (Rom. VI, 23): *Stipendia peccati mors*; caritas autem jus confert ad manifestationem beatificæ visionis, ut patet ex (Joan. XIV, 21): *Qui diligit me, diligitur a Patre meo, et ego diligam eum et manifestabo ei meipsum.* Ergo.

2° Ex contrarietate inter caritatem et peccatum.—*a)* Sane, unum contrarium per aliud contrarium superveniens pellitur. Atqui quodlibet peccatum mortale contrariatur caritati tum formaliter, tum effective: ergo. Dico *formaliter*; nam forma et privatio formaliter sibi opponuntur. Atqui caritas se habet velut forma animam conjungens Deo, qui omnibus præfertur; peccatum vero mortale est e contra aversio a Deo, quia peccando homo creaturam Deo præfert. Ergo. Dico *effective*; quippe *actio* peccati non solum moraliter seu demeritorie caritatem tollit, sed etiam *physice* inducit contrarietatem seu maculam qua caritatis habitus expellitur ². — *b)* Neque obstat quod actus non contrarietur directe habitui, ideoque quod unus actus non videatur sufficere ad destruendum habitum contrarium. Siquidem id valet de habitu *acquisito* virtute actuum repetitorum subjecti, non autem de habitu *infuso*, qualis est caritas. Caritas, inquam, dependet ex actione Dei infundentis, tum quoad fieri, tum quoad conservari, subindeque deficere debet semel ac ponatur aliquod obstaculum influentiæ divinæ, sicut lumen cessat, intercepto solis radio. Atqui per quodlibet mortale peccatum interponitur illud obstaculum quo radius divinæ lucis extinguitur divinæque amicitie vinculum solvitur. Ergo.

1—*Ibid.*, n. 13.

2—Cf. Joan. et S. Thoma in h. loc.

Not
quodli
simpl
essent
C. Tri
consta
virtutu
quæda
infidel
peratio

1—C

Notabimus:— 1° *fidem* et *spem* amittere quidem per quodlibet peccatum mortale rationem virtutis perfectæ et *simpliciter* quam ex caritate sortiuntur, non tamen idcirco essentialiter perimi; siquidem, præterquam quod Scripturæ et *C. Trid.* testantur peccatorem credere et sperare posse, satis constat non omne peccatum mortale formali objecto illarum virtutum adversari.—Verum 2° fides et spes tolluntur per quædam determinata peccata *sibi contraria*, scil. fides per infidelitatem, et spes tum per amissionem fidei tum per desperationem et quemdam præsumptionis excessum ¹.

1—Cf. Mazzella, Disp. I, a. 10-11.

QUÆSTIO TERTIA

DE OBJECTO CARITATIS

Sermo est de objecto *materiali*; quod quia esse potest *principale* et *secundarium* (art. 1), secundarium vero est vel ipse homo *diligens* (art. 2), vel *proximus* (art. 3), tres habebuntur articuli.

ARTICULUS I.

Utrum dilectio caritatis sistat in Deo, an se extendat etiam ad proximum.

(Q. XXV, a. 1-3)

Titulus perspicuus est, neque declaratione eget.—Sat esto advertere *duo* nobis in proposito exploranda esse, scil. an *eadem* caritatis *specie* diligatur Deus et proximus (contra quosdam theologos), et *quomodo* creature *irrationales* sub caritate cadant.

Conclusio 1^a.—CARITAS EADEM SPECIE DILECTIONIS FER-
TUR PRIMARIO AD DEUM, SECUNDARIO AD PROXIMUM.

1^a *Pars* innotescit, eo quia *primarium* caritatis objectum illud est in quo *primario* relucet formale motivum ejusdem virtutis, scil. infinita bonitas; quod quidem est Deus.—Huc facit quod legitur (Matth. XXII, 38) de dilectione Dei: *Hoc est maximum et primum mandatum.*

2^a *Pars* 1° *Scripturâ* indubitatum nititur; dicitur enim (1 Joan. IV, 21): *Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum diligit et fratrem suum*; quasi nempe una sit *specificæ* ratio diligendi Deum aliosque a Deo.

2° Id confirmat *S. Gregorius* (VII Mor. c. 24), ubi caritatis ramos velut ex uno trunco prodeuntes exhibet: "Quia enim amor Dei amorem proximi generat, dicturus per legem Dominus, *diliges proximum tuum* (Matth. XXII, 39), pre-

misit dicen-
X, 12); ut
cem figeret,
germinaret.

3° Perem-
sificantur n-
omnis actus
Atqui eadem
Ergo. *Min-*
secundum f-
specie actus
objectum su-
videtur lum-
proximum
caritas prin-
proximo dil-
excellenti-
dat. Ergo i-
diligitur De-

4° Quam-
propter egre-
dilectio huj-
S. Thomæ
humana ordi-
finem, dilec-
tiones huma-
catum, quod
aliqui consa-
vel simul p-
meritorium

Conclusio
DILIGI POSSU

Prob.—C-
amatur aliquid
ni bonum v-
unico optan-
modo ex cari-

1^a *pars* as

1—Cajetano

misit dicens: *Diliges Dominum Deum tuum* (Deut. VI, 5; X, 12); ut scil. in terra pectoris nostri prius amoris sui radicem figeret, quatenus per ramos postmodum dilectio fraterna germinaret."

3° Peremptoria est *ratio* S. Thomæ.—Habitus non diversificantur nisi ex hoc quod variant speciem actus: quippe omnis actus unius speciei ad eundem habitum pertinet. Atqui eadem est species actuum dilectionis Dei et proximi. Ergo. *Min. prob.* Cum species actus sumatur ex objecto secundum formalem ejus rationem, necesse est ut idem sit specie actus qui fertur in rationem formalem objecti et in objectum sub tali ratione; sicut eadem est specie visio qua videtur lumen et color sub illo lumine. Atqui ratio diligendi proximum Deus est, seu divina bonitas, secundum quam caritas principaliter Deum attingit; nam hoc debemus in proximo diligere ut Deo per gratiam hæreat, Dei bonitatem excellentius participet, Deique gloriam procuret atque extendat. Ergo idem est specie actus, subindeque habitus, quo diligitur Deus, et quo diligitur proximus.

4° Quamvis amare proximum ex motivo naturali, puta propter egregias ejus dotes, non sit ex caritate, potest tamen dilectio hujusmodi ad caritatis motivum elevari. En verba S. Thomæ (Q. un. de Caritate, a. 7): "Cum omnia bona humana ordinentur in beatitudinem æternam sicut in ultimum finem, dilectio caritatis sub se comprehendit *omnes dilectiones humanas*, nisi tantum illas quæ fundantur super peccatum, quod non est ordinabile in beatitudinem; unde quod aliqui consanguinei diligant se invicem, vel aliqui concives, vel simul peregrinantes, vel quicumque tales, potest esse meritorium et ex caritate."

Conclusio 2^a.—CREATURE IRRATIONALES EX CARITATE DILIGI POSSUNT, NON UT OBJECTUM, SED UT MATERIA CARITATIS ¹.

Prob.—Caritas amicitia quedam est; per amicitiam autem amatur aliquid dupliciter: uno modo ut *objectum* vel amicus cui bonum volumus; alio modo ut *materia* vel bonum quod amico optamus. Atqui creatura irrationalis nequit primo modo ex caritate amari; potest tamen amari altero modo.

1^a pars assumpti ostend. duplici ratione:—1° Ex ratione

1.—Cajetanus in h. loc.

generica amicitia. Amicitia enim est ad eum cui bonum volumus, quique proinde potest proprie bono frui; requirit insuper inter amicos quamdam naturæ ac vitæ similitudinem. Atqui hisce duobus deficiunt creaturæ irrationales, utpote quæ nec liberum dominii usum habent, nec humane seu rationalis vitæ consortium. Ergo.—2° Ex ratione *propria caritatis.* Caritas enim fundatur super communicatione æternæ beatitudinis in actu vel in potentia. Atqui creatura rationalis capax non est gratiæ et beatitudinis suscipiendæ. Ergo sola creatura intellectualis potest amari ut *objectum secundarium* caritatis seu ut amicus *eui* bonum volumus in ordine ad Deum principaliter dilectum.

2^a *pars* nullam difficultatem patitur; possunt namque ex caritate diligenti entia irrationalia sicut bona *quæ* aliis volumus, in quantum scilicet, ea desideramus ad honorem Dei et utilitatem hominum conservari, crescere et multiplicari: quo pacto, et multo magis, *bona spiritualia*, ut merita, virtutes etc, quibuscumque ex caritate dilectis optamus.

Ex dictis in utraque concl. colligitur quare *S. Augustinus* (1. de Doct. Christ. c. 23) sic *objectum* caritatis distribuerit: "Quatuor sunt diligenda: unum quod *supra nos* est (Deus); alterum quod *nos* sumus (ipse diligens); tertium quod *juxta nos* est (proximus); quartum quod *infra nos* est (corpus nostrum)" (Cf. art. 12)

Solv. obj. (cont 1^{am} concl.)—OBJ. 1.—Sicut Deo debemus amorem, ita et timorem. Atqui aliud est timor quo timetur homo, aliud timor quo timetur Deus. Ergo a pari, etc.

RESP. C. M.—*D.m.*: timor hominis propter id quod est proprium ipsi aliud est a timore Dei, & timor hominis propter id quod est Dei in ipso...*N.*—*Neg. conseq.*

Proximus timeri potest, sicuti et amari, dupliciter: a) primo *propter id quod est proprium sibi*, puta quia tyrannus crudelis est, aut rex munificus; et talis timor humanus distinguitur a timore Dei, pariterque amor.— b) Secundo timeri et amari homo potest *propter id quod est Dei in ipso*, quo modo Dei minister timetur quia criminum vindex, amatur vero quia justitiæ defensor; et talis timor hominis non distinguitur a timore Dei, sicut nec amor.

OBJ. 2.—Amor potest honori assimilari. Atqui differt honor a timore Deo debito ab honore duliæ debito creaturæ. Ergo.

RE
C.m.
Qu
objec
quia
propri
uum
circa
bonita
propt
bona
attent
est id
deferri
diver
Ob
solo I
RE
pali a
minis
ordin

1°
doqui
quasi
union
sed es
unita
amici
ex ca
At
Deum
plicit

RESP. *D. M.* : ... quantum ad aliquid, *C.* ; omni ex parte, *N.* —
C. m. — *Neg. conseq.*

Quamvis sit *quædam* similitudo amoris et honoris respectu objecti proprii quod est bonum ; disparitas est tamen, maxime quia amor respicit bonum *in communi* seu abstrahens a proprio et alieno, honor vero, cum deferatur alicui in testimonium ejus virtutis, respicit bonum *proprium* honorati. Quocirca amor non diversificatur specie ob diversas diversorum bonitates, dummodo referantur ad unum bonum commune propter quod amentur ; sed honor diversificatur secundum bona singulorum propria. Ergo, cum in amore Dei et proximi attendatur una bonitas communis seu diligendi ratio, utrinque est idem specie amor ; sed cum in honore quem Deo et sanctis deferimus attendamus propriam ejusque excellentiam, diversi sunt specie honores.

OBJ. 3. — Spes ducit ad caritatem. Atqui virtus spei est de solo Deo. Ergo et caritas, etc.

RESP. *C. M.* — *D. m.* : ... est de solo Deo tanquam *principaliter* auctore salutis, *C.* ; quin liceat sperare in homine sicut *ministerialiter* adjuvante, neque bona quædam creata in ordine ad Deum secundo expectare, *N.* — *Neg. conseq.*

ARTICULUS II.

Utrum homo debeat seipsum ex caritate diligere.

(Art. 4-5)

1° Norma et radix dilectionis proximi est amor sui ; quandoquidem in hoc amicitiam ad alios demonstramus quod eos quasi nos ipsos tractemus. — Verum quia amicitia importat unionem inter duos, *amor sui nequit proprie dici amicitia*, sed est quiddam majus seu vinculum eo fortius amicitia quo unitas præstantior est unione. — Quatenus itaque caritas dicit amicitiam hominis ad hominem, negandum est quempiam se ex caritate diligere.

At enim 2° caritas præcipue consideranda est hominis ad Deum, et secundum hoc homo se ex caritate diligit tum *simpliciter*, tum ratione *partis* quæ est corpus proprium.

Conclusio 1^a.—HOMO SE DEBET EX CARITATE DILIGERE.

Etenim 1° legitur (Matth. XXII, 39): *Diliges proximum tuum sicut teipsum*. Atqui proximum ex caritate diligimus. Ergo in præcepto dilectionis aliorum ex caritate clauditur præceptum dilectionis sui ipsius.—2° Caritas, prout est amicitia hominis ad Deum, importat ut Deum principaliter diligamus, *consequenter* vero ea quæ ad Deum spectant ejusque bonitatem utcumque participant. Atqui inter ista est ipse homo diligens, intime Deo per gratiam conjunctus. Ergo præcipue ad caritatem pertinet ut quis seipsum diligit.—Neque 3° obstat quod ii vituperantur qui *amant seipsos* (2 Tim. III, 2). Ibi enim vituperationem subeunt qui se plus æquo diligunt: quod quidem non contingit quantum ad bona spiritualia, quia nullus potest nimis amare virtutes, sed quantum ad bona sensibilia, exteriora et corporalia, quæ tam multi contra rationis legem spiritualibus anteponunt. Unde *non vere se amant*.

Conclusio 2^a.—EA CARITATE QUÆ DEUM DILIGIMUS, DEBEMUS ETIAM ET CORPUS NOSTRUM DILIGERE.

Sane 1° corpus nostrum potest considerari vel secundum suam *naturam*, vel secundum *corruptionem* culpæ et pœnæ. Atqui natura humani corporis non est a malo principio creata, ut fabulabantur Manichæi, sed a Deo procedit; unde possumus multipliciter eo uti ad Dei servitium, juxta illud (Rom. VI, 13): *Exhibete... membra vestra arma justitiæ Deo*. Ergo ex caritate, qua Deum diligimus cæteraque ad Deum pertinentia, debemus etiam corpus nostrum diligere.—Verum infectio culpæ et corruptio pœnæ, qua corpus affligitur, quæque animam aggravat, diligenda non est; quin imo oportet ad ejus remotionem desiderio caritatis anhelare eam Ap. dicente (Rom. VII, 24): *Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis hujus!*

2° Revoentur verba *Augustini* (l. de Doct. Christ. c. 23) superius citata; circa quæ ait *S. Thomas* (Q. un. de Carit. a. 6): "Diligendus est ex caritate Deus ut *radix* beatitudinis; quilibet autem homo debet seipsum ex caritate diligere, ut *participet* beatitudinem; proximum autem ut *socium* in participatione beatitudinis; corpus autem proprium, secundum quod ad ipsum *redundat* beatitudo." — Nam quamvis corpus nostrum Deo frui non possit eum cognoscendo amando-

que, p
ad pe
rium
danti

Qu
dilige
et An
riam

Co
DILIG

1^a
nam
que

Iniq

Pr

nis C

adeoc

carita

versa

divin

tione

v.g. (

Hæc

a) pr

sit se

per m

tur, n

rind

expor

truct

que, possumus tamen per opera, quæ juvante corpore agimus, ad perfectam Dei fruitionem devenire. Unde Deus ministerium illud præmiat per quamdam ex anima felicitatis redundantiam, quam caritas legitime corpori exoptat.

ARTICULUS III.

Utrum peccatores, inimici, necnon Angeli sint ex caritate diligendi.

(Art. 6-11)

Quamvis constet *in genere* proximum esse ex caritate diligendum, ulterius inquiri potest num *peccatores, inimici, et Angeli* sint sub proximi appellatione comprehensi.—Materiam habemus trium conclusionum.

Conclusio 1^a.—PECCATORES, QUA HOMINES, SUNT CARITATE DILIGENDI; IPSI AUTEM NON SE VERE DILIGUNT.

1^a *Pars* intelligenda est de peccatoribus, qua *homines*; nam secundum quod *peccatores* sunt, Deo adversantur, ideoque debent odio haberi juxta illud (Ps. CXVIII, 113): *Iniquos odio habui.*

Prob.—1° Ii sunt ex caritate diligendi qui, pretio sanguinis Christi redempti, possunt adhuc fractum Crucis capere, adeoque capaces sunt beatitudinis, cujus communicatio caritati substernitur. Atqui peccatores, quousque in terris versantur, sunt hujusmodi. Ergo iis non debent beneficia divinæ caritatis subtrahi.—Neque 2° nos moveant *imprecationes* quæ in S. Scriptura contra peccatores proferuntur, v.g. (Ps. IX, 18): *Convertantur peccatores in infernum.* Hæc enim possunt tripliciter intelligi (a. 6, resp. ad 3): *a)* primo per modum *præventionis*, non *optationis*, ut sit sensus: *convertentur* peccatores in infernum; *b)* secundo per modum *optationis*, quatenus desiderium optantis referatur, non ad penam hominum, sed ad justitiam Dei punientis, juxta illud (Ps. LVII, 10): *Latabitur justus, cum viderit vindictam*; *c)* tertio possunt etiam nonnullæ sententiæ exponi quatenus desiderium referatur ad remotionem et *destructionem culpæ*, non ad penam et ruinam peccatorum.

2^a Pars innititur verbo psalmistæ (X, 6): *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.*—Sane, quanquam amor sui communis est apud omnes, tamen in malis funeste pervertitur; et sic *prob.* Homo se æstimare et diligere debet secundum id quod principale est in ipso, i. e. secundum naturam rationalem et interiorem profectum. Porro, juxta Philosophum (IX Ethic. 4), quinque sunt amicitiae propria: scil. ut amicus velit amicum vivere; ut ei bona cupiat; ut se ipsi beneficium exhibeat; ut delectabiliter ei convivat; denique ut de eisdem gaudeat et tristetur. Quam ob rem, ideo boni seipsos vere diligunt, quia maxime curant servandam naturam rationalis integritatem, ei bona optant spiritualia, ad ea assequenda operam impendunt, delectabiliter ad eor proprium redeunt ubi tum presens, tum præteritum, tum futurum letandi causa est, tandem nullam in se voluntatis disensionem experiuntur. Atqui mali, ad bona sensibilia intenti, spiritualia negligunt, imperium rationis contemnunt, conscientiaque remorsu cruciantur, juxta illud (Ps. XLIX, 22): *Arguam te et statuam contra faciem tuam.* Ergo.

Conclusio 2^a.—CARITAS INIMICOS AMPLECTITUR, ALITER TAMEN SECUNDUM NECESSITATEM PRÆCEPTI, ALITER SECUNDUM PERFECTIONEM CONSILII.

1^a Pars.—Dico *a)* caritatem ferri ad inimicos, non quidem in quantum sunt inimici et offensores nostri, sed in quantum sunt *homines* creati, sicut nos, ad imaginem Dei et in vitam æternæ participationem destinati.—*b)* In hoc, uti in plerisque aliis, immensa apparet distantia inter doctrinas Gentilium, inimicis infensissimas, et suavem Dei legem, qua universalis fraternitatis vinculum, apud gentes crudeliter ruptum, aut vehementer relaxatum, reintegratum est.—*c)* *Vetus* et *Nova Lex* secum consentiunt. Legitur enim (Levit. XIX, 17-18): *Non oderis fratrem tuum in corde tuo... Non queras ultionem, nec memor eris injuria civium tuorum.* Et (Matth. VI, 44): *Diligite inimicos vestros.*—*d)* Si quis vero objiciat sententiam (*ibid.* v. 43): *Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum,* attendat *S. Thomæ* responsionem (Q. un. de Caritate, a. 8 ad 5): “Hoc quod dicitur, odio habebis inimicum tuum, in toto veteri Test. non invenitur;¹ sed hoc erat ex

1—Cf. 3 S. D. XXX, Q. I, a. 1 ad 2.

traditi
quia I
Vel d
jubent
D. in
Faust

2^a
præce
posse
unive
diligen
proxim
cia dil
omnib
recitat
fertur
absolu
nullus
et ad
tamen
ut scil
cum i
juxta
ciba

3^a
dilecti
movea
silio t
propto
efficac
nem e
obstac
propin
non se
benefi
non s
etiam
dum

traditione Scribarum, quibus visum fuit hoc esse addendum, quia Dominus præcepit filiis Israël persequi inimicos suos. Vel dicendum est quod hæc vox non est accipienda ut jubentis justo, sed ut permittentis infirmo (Aug. *de Serm. D. in monte*, l. I, c. 41). Vel, sicut etiam Aug. dicit cont. *Faustum*, non debent homines inimicos odire, sed vitium."

2^a Pars.—Ad determinandum in proposito *necessitatem præcepti*, observare opus est dilectionem inimicorum accipi posse vel *universaliter* vel *specialiter*.—Porro 1° dilectio *universalis* est *de necessitate* caritatis, quatenus scil. aliquis, diligens Deum et proximum, ab hac generalitate dilectionis proximi inimicos non debet excludere, sed eis signa vel beneficia dilectionis communia exhibere, puta orando simpliciter pro omnibus vel pro toto populo. Huc faciunt *sacri textus* supra recitati.—2° Dilectio *specialis*, qua nempe quis speciali motu fertur ad certum inimicum, a) non necessario præcipitur *absolute*, sicut nec præcipitur de aliis hominibus etiam amicis; nullus enim sufficeret ad cogitandum de omnibus hominibus et ad benefaciendum singulariter unicuique. b) Præcipitur tamen dilectio specialis *secundum præparationem animi*, ut scil. homo paratum animum habeat ad diligendum inimicum in singulari eique subveniendum, si necessitas occurrat, juxta illud (Prov. XXV, 21): *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da ei aquam bibere.*

3^a Pars.—Quod autem, extra necessitatis articulum, homo dilectionis affectu vel operis effectu specialiter ad inimicum moveatur, id ad *perfectionem caritatis* pertinet et *sub consilio* tantum cadit. Cum enim ex caritate diligatur proximus propter Deum, quanto aliquis magis Deum diligit, tanto efficacius et ad plures, superatis obstaculis, proximi dilectionem extendit. Atqui inimicitia manifeste ponit dilectionis obstaculum. Ergo perfectio caritatis est quod non solum ad propinquos, sed etiam ad extraneos, et ulterius ad inimicos, non solum generaliter, sed etiam specialiter et diligendo et benefaciendo moveamur.—Sic enim (ait Auctor) "aliquis non solum cavet vinei a malo, quod necessitatis est; sed etiam vult in bono vincere malum, quod est perfectionis; Num scil. non solum cavet propter injuriam sibi illatam

pertrahi ad odium, sed etiam propter sua beneficia intendit inimicum pertrahere ad suum amorem." 1

Conclusio 3^a.—OPORTET EX CARITATE DILIGERE BONOS ANGELOS, NON AUTEM DÆMONES, NISI QUATENUS INSTRUMENTA SUNT DIVINÆ PROVIDENTIÆ.

1^a Pars liquet.—Caritas enim non tam in convenientia seu similitudine naturalis speciei fundatur quam super communitate supernaturali gratiæ et beatitudinis. Atqui Angeli boni, etsi specie a nobis discrepent, nobiscum tamen conveniunt genere intellectivo, maxime vero participatione beneficiorum gratiæ et gloriæ seu vitæ supernaturalis. Ergo amicitia caritatis ad *Angelos bonos* se extendit.

2^a Pars evincitur ex duplici motivo: a) primo, quia nomine *dæmonis* significatur natura ut *peccato* deformata; peccatum autem odio prosequendum est;—b) secundo, quia ii tantum ordinata caritatis intentione velut amici diligere possunt qui capaces sunt bonorum spiritualium. Atqui spiritus illi, a Deo æternaliter damnati, *nequeunt gratiam et vitam æternam* consequi. Ergo.

3^a Pars facile intelligitur.—Siquidem licet ex caritate diligere, *tanquam bona* utilia, creaturas, etiam irracionales, quæ ad gloriam Dei hominumque utilitatem quidpiam conferre possint. Porro spiritus infernales, vitio quidem mali, natura tamen boni, et divinæ Providentiæ ordinationi subjecti, multiplicem utilitatem, quamvis invite, in Dei gloriam hominumque profectum spiritualem addueunt. Ergo.

1—Vid. plura particularia ap. Moralistas.

Qu
profit
Ordi
mur,
parat
rum
terti
nomin
ordin

Utru

Con
sumi
bonu
tenus
ratur
lamus
alius

CO
TIVE, E
SEIPSU
Pro
dum, t
antepo
abduca

QUÆSTIO QUARTA

DE ORDINE CARITATIS

Quendam in caritate servandum esse ordinem, omnes profitentur theologi et S. Thomas eruit ex illo (Cant. II, 4) : *Ordinavit in me caritatem.*—Id autem ut mente assequamur, quatuor videntur præcipue inquirenda : *unum* de comparatione amoris *Dei* ad amorem aliorum a Deo (art. 1); *alterum* de comparatione amoris *sui* ad amorem proximi (art. 2); *tertium* de habitudine comparativa dilectionis eorum qui nomine *proximi* designantur (art. 3); *quartum* tandem de ordine caritatis in patria (art. 4).

ARTICULUS I.

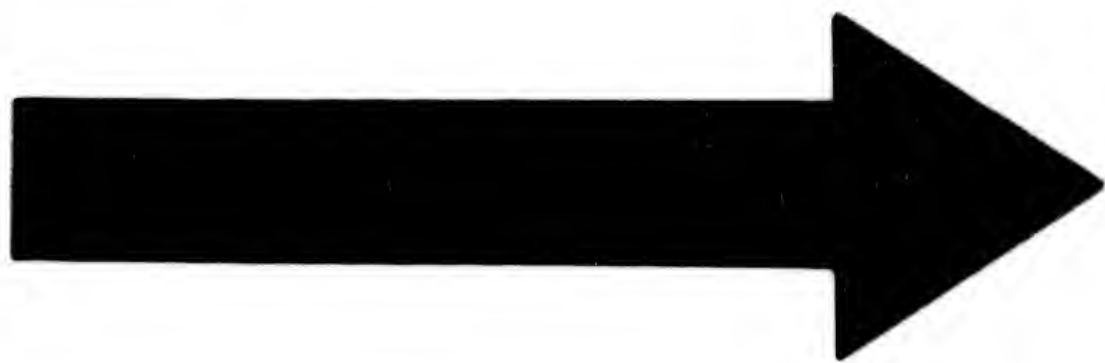
Utrum homo plus Deum diligere debeat quam proximum et seipsum.

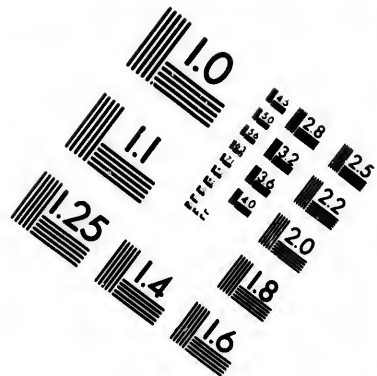
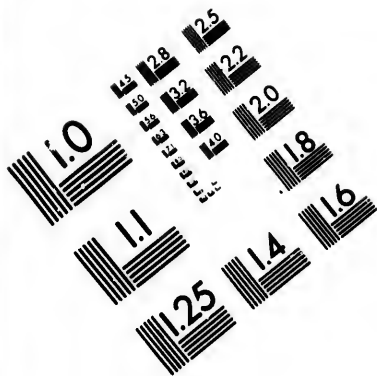
(Q. XXVI, a. 2-3)

Communi theologorum sensu, gradus caritatis tripliciter sumi potest : 1° *objective*, quatenus majus uni quam alteri bonum velimus sub ratione absoluta; 2° *appretiative*, quatenus relativa aestimatione et affectione ita unus alteri preferatur ut magis ejus quam alterius bono ac profectui consulamus; 3° *intensive*, in quantum unus ferventiori actu quam alius diligatur.—His positis, duo concludamus.

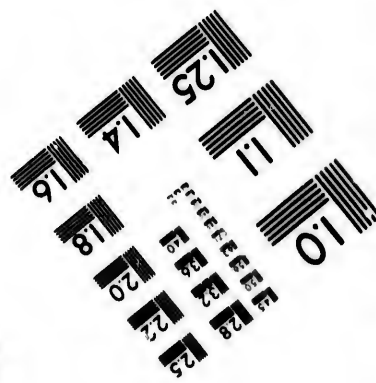
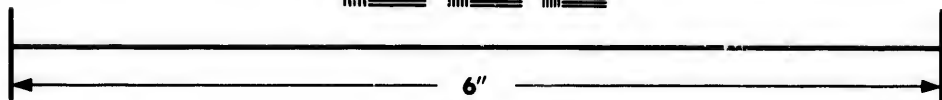
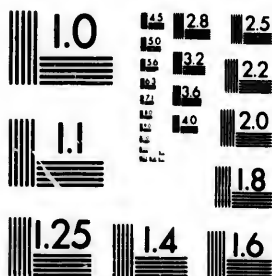
Conclusio 1^a.—TENETUR HOMO, OBJECTIVE ET APPRETIATIVE, PLUS DEUM EX CARITATE DILIGERE QUAM PROXIMUM ET SEIPSUM. Cf. *Catech. Trid.* (P. III, de 4° præc. Dec. n. 5)

Prob.—1° Ex *Scriptura*. Illud est præ omnibus diligendum, tum objective tum appetiative, quod carissimis objectis anteponi debet, et propter quod alia quæque, semel ac ab eo abducat, derelinquenda sunt et quasi contemnenda. Atqui

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14590
(716) 872-4303

18
20
22
25
28
32
36
40

10
11
12
13
14
15
16
17

hujusmodi est Deus, ut ferunt SS. Litteræ; dicitur enim (Matth. X, 37-39): *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus... Qui invenit animam suam perdet illam, et qui perdidit animam suam propter me, inveniet eam.* Et (Luc XIV, 26): *Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem, et uxorem et filios, et fratres et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus.* Ergo.

2° *Ratione.*—*a*) Primo quoad *proximum*, Deo posthabendum. Cum amicitia caritatis fundetur super communicatione donorum gratiæ et gloriæ, ille principaliter et maxime diligendus est in quo, veluti in communi et fontali principio, plenitudo illorum donorum residet. Atqui Deus est gratiæ et beatitudinis principium, a quo derivantur in omnes qui sunt vitæ æternæ capaces. Ergo Deum supra proximum diligere debemus tum *objective*, scil. volendo ipsi bona infinita quæ soli Divinitati competunt, tum *appretiative*, scil. nihil admittendo in amore hominum quod nos ab eo dimovere queat, juxta illud (Rom. VIII, 39): *Neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei.*—*b*) Secundo quoad *seipsum*. Unaqueque pars naturaliter plus amat commune bonum totius quam particulare bonum proprium, ut patet in societate, ubi cives pro re publica dispendia personalia sustinent. Atqui unusquisque nostrum comparatur ad Deum ut pars ad totum, seu membrum ad caput totius mundi moralis. Ergo debet homo, sensu exposito, Deum diligere plus quam seipsum, juxta illud (1 Cor. XIII, 4-5): *Caritas... non querit quæ sua sunt.*

Conclusio 2^a.—NECESSE NON EST UT HOMO, ETIAM INTENSIVE, DEUM PLUS QUAM PROXIMUM ET SEIPSUM DILIGAT.—*Hæc est sententia communior.*

Prob. 1° sequenti ratione.—Amoris *species* dependet ab objecto, *intensitas* autem ejus a conditione objecti, unde objectum propinquius et visibilius modo vehementiori movet quam objectum distans et minus visibile, ut experientia constat. Atqui objecta creata caritatis, scil. proximus et ipse diligens, quia cadunt sub sensibus ex quibus præsens nostra cognitio proficiscitur, visibilia sunt et propinquius voluntati adstant quam Deus. Ergo. — 2° *Conf.* ex *D. Thoma* (hic, art. 7); ubi docet quod, etsi plus diligere debeamus *objective*

eos qui sunt meliores seu Deo conjunctiores, licet tamen nobis conjunctiores *intensius* diligere: quippe, si non sit inordinatio in hoc quod sanctiores minus intense diligamus, nec inordinatum est Deum minus intense amare¹.

ARTICULUS II.

Utrum homo ex caritate magis debeat diligere seipsum quam proximum.

(Art. 4-5)

1° In homine duo sunt, natura *spiritualis* et natura *corporalis*. Per hoc autem homo dicitur diligere seipsum *simpliciter* quod se diligit secundum naturam spiritualem, alterâ longe nobiliorem, et qua proprie constituitur.

2° Dilectio caritatis quantitatem habet (art. 4 ad 1) non solum *objective* seu ex parte Dei principaliter dilecti, cujus ratione cætera diliguntur, sed etiam *subjective* seu ex parte ipsius diligentis, qui ad bona *propria* conservanda et augenda ultroneo naturæ ductu impellitur. — Porro indubium est, *objective* loquendo, eos amore quodam *complacentiæ* magis esse diligendos qui meliores sunt seu Deo gratiores; unde illis, pro dignitate meritorum justitiæque proportionem, tenemur ex caritate velle majora bona quam nobis minus dignis. Sed presens quæstio versatur circa gradum amoris *subjective* et appetitiæ sumpti, seu circa amorem *desiderii* et in quantum profectus diligentis præ aliorum profectu attenditur.

Conclusio.—HOMO DEBET SEIPSUM MAGIS QUAM PROXIMUM DILIGERE SECUNDUM BONA NATURÆ SPIRITUALIS; NON TAMEN BONA CORPORALIA PROPRIA BONIS SPIRITUALIBUS PROXIMI ANTEPONERE DEBET.

1° *Pars* ostend. — 1° Ex *Scriptura* (Levit. XIX, 18; Matth. XXII, 39): *Diliges proximum tuum sicut teipsum*. Ex quo apparet dilectionem hominis ad seipsum esse veluti *exemplar*² dilectionis quæ habetur ad alterum. Atqui exem-

1—Cf. Billuart, Diss. IV, a. 1.

2—Cf. Q. XLIV, a. 7.

plar potius est quam exemplatum. Ergo homo, saltem appreciative, debet seipsum magis quam proximum diligere.—
 2° *Ex ratione diligendi.* Nam Deus diligitur ut principium boni supernaturalis, quo caritas nititur; homo vero se ipsum ex caritate diligit secundum rationem qua est participes predicti boni; proximus autem diligitur secundum rationem associationis in eodem bono. Atqui, sicuti unitas potior est unione, ita etiam ratio directa et immediata, qua homo bonum divinum veluti *proprium per identitatem* participat, præstantior est ratione qua proximus in illius boni participatione per similitudinem associatur. Ergo.—
 3° Hujus veritatis *signum* accipitur in eo quod homo, consentientibus theologis, non debet subire aliquod malum peccati participationi beatitudinis utcumque contrarium, scil. nec mortaliter nec venialiter peccare, ut proximum a peccato liberet¹.

2^a *Pars* prob.—Illud magis est ex caritate diligendum quod habet, supernaturaliter, plenior rationem diligibilis. Atqui proximus secundum naturam et bona animæ, quibus beatitudinem plene assequi potest, magis est diligibilis quam corpus nostrum et bona temporalia, quæ sunt inferioris conditionis. Ergo proximum, quantum *ad salutem animæ*, magis diligere debemus quam proprium corpus bonaque exteriora, juxta illud (Prov. XII, 26): *Qui negligit damnum propter amicum* (proximum), *justus est*; et sic, detrimenta corporalia sustinendo, homo "seipsum magis diligit secundum spiritualem mentem, quia hoc pertinet ad perfectionem virtutis, quæ est bonum mentis" (art. 4 ad 2)².

1—Hinc damnata est ab *Innoc. XI* seq. prop. 63^a: *Licitum est querere directe occasionem proximam peccandi, pro bono spirituali vel temporali nostro vel proximi.*

2—Quoad *regulas* particulares hac de re statuendas, vid. *Moralistas*, in specie Lehmkühl.

ARTICULUS III.

*Utrum magis debeamus diligere meliores quam
nobis conjunctiores et, inter istos, qui
carnaliter nobis conjuncti sunt.*

(Art. 6-12)

Non ambigitur quin in genere oporteat tum *affectu* tum *effectu* unum magis quam alium ex caritate diligere pro diversa proximi propinquitate ad alterutrum dilectionis principium, nempe vel ad Deum vel ad ipsum diligentem.— Verum ad determinandum in specie hunc caritatis ordinem, necessaria est ulterior inquisitio: vestigia *Angelici* premamus.

Conclusio 1^a.—OBJECTIVE QUIDEM ET SECUNDUM AMOREM COMPLACENTIÆ MELIORES SEU SANCTIORES ALTIORI SUNT DILECTIONE DIGNI; AT, SECUNDUM AMOREM DESIDERII, NOBIS CONJUNCTIORES MAJOREM DILECTIONEM INTENSIVE ET EXTENSIVE SIBI VINDICANT.

1^a *Pars* facile conceditur.—Siquidem diversitas *objectiva* caritativæ dilectionis attendenda est secundum comparationem ad objectum seu Deum, quatenus ei qui est Deo propinquior majus bonum absolute optandum sit. Porro, licet bonum quod omnibus vult caritas, nempe beatitudo æterna, sit unum secundum se, habet tamen diversos gradus secundum diversas beatitudinis participationes. Itaque ad caritatem pertinet ut quisque velit quodam *complacentiæ* sensu justitiam Dei servari, secundum quam meliores perfectius beatitudinem participant.

2^a *Pars* evincitur:—1° ex iis quæ leguntur (Levit. XX, 9): *Qui maledixerit patri suo aut matri, morte moriatur*; ubi liquet offensioem contra dilectionem parentum graviore pœna mulctari quam aliam. Præterea, dicitur (1 Tim. V, 8): *Si quis suorum, et maxime domesticorum, curam non habet, fidem negavit et est infideli deterior*. Sed interior caritatis affectio respondere debet exteriori affectui. Ergo.

2° *Ratione*.—Nam a) *primo* dum propinqui nostri, saltem secundum naturalem originem, hanc propinquitatem exuere non possunt, meliores seu gratiores Deo hisce in terris possunt a virtute vel ab excellentia virtutis recedere: unde licet,

imo congruit ex caritate optare operamque navare ut quis nobis conjunctus, pro vi gratiæ et liberi arbitrii, gradum virtutis et beatitudinis aliorum superet. Atqui hoc est magis diligere aliquem secundum amorem *desiderii*. Ergo. —
b) Secundo vehementius movemur erga propinquos quam erga extraneos; id autem *intensitatem* caritatis auget. —
c) Tertio accedit quod propinqui ex *pluribus titulis* diliguntur. Etenim erga extraneos non nisi amicitia caritatis tenemur; ad eos vero qui nobis conjuncti sunt varias amicitias secundum conjunctionis modum habemus. Atqui jam alibi notavimus (Q. III, a. 1) caritatem posse, imperii sui influxu, alias amicitias honestas ad proprium finem elevare. Ergo ex caritate tam *elicente* quam *imperante* plus *extensive* diligimus nobis conjunctiores quam alios.

Conclusio 2^a.—INTER NOBIS CONJUNCTOS, ALII ALIIS PRÆFERRI DEBENT SECUNDUM BONA PROPRIA SUÆ CONJUNCTIONIS; CONJUNCTI VERO PER CARNALEM ORIGINEM SPECIALITER DILIGENDI SUNT, PRO GRADU PROPINQUITATIS SUÆ VEL AD DEUM VEL AD HOMINEM DILIGENTEM.

1^a Pars.—Quantitas dilectionis partim saltem dependet ex conjunctione dilecti ad diligentem. Atqui diversæ sunt conjunctionis rationes seu diversæ amicitie diversaque singularum bona. Ergo diversorum dilectio mensuranda est secundum hanc diversitatem, ut v. g. in his quæ pertinent ad naturam, i. e. in subsidiis corporalibus dispensandis, plus debeamus diligere consanguineos; in his quæ spectant ad vitam civilem, plus concives; in rebus bellicis, plus commilitones, et ita porro.

2^a Pars.—1° Specialiter in præceptis Decalogi mandatur de honoratione parentum (Ex. XX, 12): *Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram*. Ergo qui nobis ex origine carnis conjuncti sunt jus habent ad præcipuam quamdam dilectionem. —2° Ea inter dilectiones a caritate imperatas prævalere quadamtenus debet quæ fundatur in priori, naturali, stabiliorique conjunctione. Atqui conjunctio carnalis originis prior est, naturalior et immobilior, utpote respiciens substantiam; aliæ autem conjunctiones supervenientes sunt, atque removeri possunt. Ergo amicitia consanguineorum, præ reliquis amicitias, habet quamdam præeminentiam durationis, intensitatis et universalitatis. Unde

quamvis, juxta *S. Thomam* (hic, a. 8 ad 2), in communi beneficiorum *spiritualium* provisione præferendi sint spiritualiter cognati cognatis carnalibus, tamen plures censent in *gravi* necessitate spirituali cognatos carnales, maxime parentes, omnibus aliis esse anteponendos ¹.

3^a Pars.—Addidi in concl. *pro gradu propinquitatis ad Deum* vel *ad ipsum diligentem*; siquidem ex utraque parte perfectio dilectionis periri potest.

Hinc 1° *objective* et secundum amorem *reverentiæ*, *pater* est magis diligendus quam *filius*; quia patrem diligimus sub ratione principii, ideoque sub ratione boni eminentioris et Deo similioris.—*Intensive* vero et secundum *ordinariam* curam *provisionis*, dilectio filii merito prævalet dilectioni patris; quia intensius et sollicitius diligitur quod est conjunctius. Porro filius est magis aliquid patris quam pater sit aliquid filii.—*Appretiative* tamen et in *extremo* casu, pater videtur filio præferendus, cum “in articulo necessitatis filius obligatus sit ex beneficiis susceptis ut parentibus maxime provideat” (hic, a. 9 ad 3).

2° *Per se* loquendo, *pater*, utpote activum et nobilium generationis principium, magis est amandus quam *mater* ex sensu reverentialis caritatis.—Attamen facile fieri potest ut alia specie amicitiae, aut propter præeminentia merita matris, hæc magis diligenda sit.

3° *Objective* et etiam (si locus sit) *appretiative*, genitores plus diligendi sunt quam uxor, quia sub ratione principii excellentioris diliguntur; uxor tamen, viro conjuncta ad efforandam cum eo veluti unam carnem, *intensiori* affectu prosequenda est.—Sed hæc *moralis* provinciæ sunt.

1—Cf. 3 S. D. XXIX, Q. I, a. 6.

ARTICULUS IV.

Utrum ordo caritatis remaneat in patria.

Hactenus de ordine caritatis *in via* sermocinati sumus.— Ut vero enunciatae questioni respondeamus, scil. num ordo ille sit etiam *in patria* mansurus, nihil satius ducimus quam ut limpidam *S. Thomæ* doctrinam (a. 13) iisdem luculentis verbis, sub præmissa conclusione, transcribamus.

Conclusio.—ORDO CARITATIS VIÆ FUNDAMENTALITER REMANEBIT IN PATRIA, MUTATIS IIS QUÆ STATUS ILLE DEFINITIVUS EXCLUDIT.

“ 1° Necessè est ordinem caritatis remanere in patria quantum ad hoc quod *Deus* est super omnia diligendus. Hoc enim simpliciter erit tunc quando homo perfecte eo fruetur.

“ Sed 2° de *ordine sui ipsius ad alios* distinguendum videtur, quia, sicut dictum est, dilectionis gradus distingui potest vel secundum differentiam boni quod quis exoptat, vel secundum intensionem dilectionis.—*a)* *Primo* quidem modo *plus* diligit *meliores* quam seipsum, minus vero minus bonos. Volet enim quilibet beatus unumquemque habere quod ipsi debetur secundum divinam justitiam, propter perfectam conformitatem voluntatis humanæ ad divinam. Nec tunc erit tempus proficiendi per meritum ad majus præmium, sicut nunc accidit quando potest homo melioris et virtutem et præmium desiderare; sed tunc voluntas uniuscujusque infra hoc sistet quod est determinatum divinitus.—*b)* *Secundo* vero modo aliquis *plus* seipsum diligit quam proximum etiam meliorem, quia *intensio* actus dilectionis provenit ex parte diligentis. Et ad hoc etiam donum caritatis unicuique confertur a Deo ut primo quidem mentem suam in Deum ordinet, quod pertinet ad dilectionem sui ipsius; secundario vero ordinem aliorum in Deum velit vel etiam operetur secundum suum modum.

“ Sed 3° quantum ad *ordinem proximorum ad invicem*, simpliciter quis magis diligit *meliores* secundum caritatis amorem. Tota enim vita beata consistit in ordinatione mentis ad Deum: unde totus ordo dilectionis beatorum observabitur

per comparationem ad Deum, ut scilicet ille magis diligatur, et propinquior sibi habeatur ab unoquoque, qui est Deo propinquior. Cessabit enim tunc provisio quæ est in præsentis vite necessaria, qua necesse est ut unusquisque magis sibi conjuncto secundum quamcumque necessitudinem provideat magis quam alieno: ratione cujus in hac vita ex ipsa inclinatione caritatis homo plus diligit magis sibi conjunctum, cui magis debet impendere caritatis effectum.—Continget tamen *in patria* quod aliquis sibi conjunctum pluribus modis diliget; non enim cessabunt ab animo beati *honestæ dilectionis causæ*.—Tamen omnibus istis rationibus præfertur incomparabiliter ratio dilectionis quæ sumitur ex propinquitate ad Deum."

QUÆSTIO QUINTA

DE ACTU CARITATIS

Ad absolvendam præsentem disputationem, reliquum est ut pauca subjiciamus de præcipuo caritatis actu qui est *dilectio*, necnon de quibusdam internis effectibus quos caritas parere nata est, videl. de *gaudio* et *pace*.—Cætera proprius ad disciplinam moralem pertinent.

ARTICULUS I.

De principali actu caritatis seu de dilectione.

(Q. XXVII)

Dilectio caritativa, jam in superioribus delineata, ulteriori tamen eget declaratione, ex qua possimus sive ejus adæquatam *constitutionem*, sive certos ejus *characteres* seu proprietates, sive tandem ejus *necessitatem*, *præcepto divino* firmatam, deprehendere: en ratio trium conclusionum.

Conclusio 1^a.—ACTUS CARITATIS, QUO DEUS PROPTER SEIPSUM DILIGITUR, PRO DIVERSIS SUIS RESPECTIBUS MULTIPlicEM DENOMINATIONEM ADMITTIT.

1^a *Pars* inducitur ad suadendum quam legitime Deus dicatur *propter seipsum* ex caritate diligi; siquidem id triplici sensu pro triplicitate causæ *finalis*, *formalis* et *efficientis* intelligi potest: *primo* diligitur Deus propter se finaliter, quia non propter aliquem finem ulteriorem; *secundo* formaliter, quia propter suam substantiam quæ est infinita bonitas, et non propter bonitatem aliquam accidentalem; *tertio* efficienter, quia non ab altero ei bonitas inest, sed ab ipso omnibus aliis.

2^a *Pars* sibi vult amorem caritatis, usu sacrorum Doctorum et maxime S. Franc. Salesii, convenienter appellari, pro diversis respectibus, nominibus diversis: hæc sunt præcipua.—1° Datur amor *complacentiæ*, quo quis sibi complacet in bonis sive intrinsecis sive extrinsecis quibus Deus gaudet, necnon in beneficiis quæ Dei liberalitas dignatur proximo largiri.—2° Sequitur amor *compassionis*, quo Dei amicus

tristat
atque
net an
exopta
glorian
Deipar
confor
mum e
et esse
adoran
præce
fortiter

Con
TIONE
PRINCI

1^a A
per in
a cogn
centis,
rerum
bilitas
rum.

diatus
Deum
attingi
immed
lentiæ,
lem, I

2^a A
tionis
conver
Deum
homo
et hab
ad re
esse n
velut
homo
est, ut

3^a

tristatur de malis quæ Deum, Ecclesiam et justos offendunt, atque recogitando Christi passionem ei condolescit.—3° Eminet amor *benevolentiae*, sub desiderii specie, quatenus justus exoptat et procurare statet externa bona Deo debita, scil. gloriam sacrosancti ejus nominis, regni Christi dilatationem, Deiparæ Virginis honorationem, etc.—4° Commendatur amor *conformitatis* in eo positus ut quis præ oculis habens supremum et excellentissimum finem, Deum, propter quem sunt et esse omnia debent, conformet et coaptet voluntatem suam adorandæ voluntati divinæ.—5° Subit amor *subjectionis*, præcedenti affinis, qui præsertim in adversis rebus placide fortiterque sustinendis manifestatur.

Conclusio 2^a.—CARITAS DEUM ATTINGIT IMMEDIATE, DILECTIONE CUI NULLUS MODUS IMPONITUR, ET CUJUS MERITUM PRINCIPALITUS IN DEO QUAM IN PROXIMO DILIGENDO RESIDET.

1^a Pars prob.—Cum actus appetitivæ virtutis perficiatur per inclinationem ad rem conceptam, in hoc differt appetitio a cognitione quod cognitio sequitur modum s: hjecti cognoscens, appetitio vero modum seu conditionem objectivam rerum. Atqui hujusmodi est rerum ordo quod divina diligibilitas natura et causalitate præcedit diligibilitatem creaturarum. Ergo, quamvis cognitio nostra præsens prius et immediatius feratur ad objecta creata, posterius vero et mediate ad Deum, appetitio e contra ideoque caritas Deum *immediate* attingit, alia autem mediante Deo.—Hæc autem caritatis immediata conjunctio non fit per simplicem motum benevolentiae, sed addit quamdam affectivam unionem seu spiritualem, Deum inter et animam, *conglutinationem*.

2^a Pars asserit, *nullum modum* seu limitem divinæ dilectionis præfigi.—Nam licet totalitas quædam actui caritatis conveniat sive *ex parte rei dilectæ*, quia totum quod ad Deum pertinet diligendum est, sive *ex parte diligentis*, quia homo debet Deum diligere secundum totum id quod potest et habet; tamen, secundum *comparationem diligentis* finiti ad rem dilectam infinitam, adæquatio ac totalitas dilectionis esse non potest. Atqui Deus, infinite diligibilis, se habet velut finis et regula, quæ quanto plus attingitur, tanto magis homo perficitur. Ergo modus et perfectio divinæ dilectionis est, ut sine modo et crescente in dies fervore Deus diligatur.

3^a Pars tangit *vim merendi* divinæ dilectionis non tam

absolutam quam *relativam*, maxime secundum comparationem Dei ad proximum.—Dico 1° *a*) dilectionem Dei, considerata *seorsum* utraque dilectione, esse magis meritoriam quam dilectionem proximi: siquidem Deus est objectum infinite nobilius, cujus bonitas motivum est diligendi proximum. *b*) Tamen dilectio proximi, quatenus includit dilectionem Dei, major est, ut patet, magisque meritoria quam dilectio Dei præcisive sumpta.—Ex dictis 2° *a*) eruitur quod dilectio *amici*, *simpliciter* loquendo et cæteris paribus, præminet dilectioni *inimici*, quia amicus est aut supponitur melior ideoque Deo propinquior, necnon conjunctior diligenti existit: unde dilectio ejus nobilitate et fervore præcellit. *b*) Verum *secundum quid* et *ostensive* dilectio inimici præstare videtur, quatenus scil. facilius purgatur a motivis naturalibus, atque fortiorem demonstrat Dei dilectionem quæ sic valeat, devicta omni repugnantia, usque ad inimicos sese protendere.

Conclusio 3^a.—DILECTIO DEI ET PROXIMI NON SOLUM EXTERNA, SED ET INTERNA, SUB DISTINCTO PRÆCEPTO CADIT ¹.—Est contra *quosdam* docentes dilectionem *caritatis* non præcipi nisi secundum quod in observantia aliorum mandatorum includitur, quin affectus *internus* explicitus requiratur.

1° Huc faciunt nonnullæ propositiones reprobæ ab Ecclesia.—*a*) Quoad dilectionem Dei, adest 1^a inter damnatas ab *Alexandro VII*: “Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei et Caritatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.”—*b*) Quoad dilectionem proximi, 10^a inter damnatas ab *Innoc. XI* sic sonat: “Non tenemur proximum diligere actu interno et formali.”

2° Verba *Scripturæ* signate conclusionem nostram demonstrant; dicitur enim (Matth. XXII, 37-40): *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, etc... Hoc est maximum et primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis universa Lex pendet. Quis non videt his verbis contineri duo mandata distincta a reliquis legis divinæ mandatis actuque interno implenda?—Mandatum speciale dilec-*

¹—Cf. II-IIæ, Q. XLIV.

tionis
“ Qu
facia
ipsa
3°
est p
virtu
dum.
vam
est s
plene
conti
rem
ceptu
4°
ceptu
ex p
pecce
vita
est, r
præc
quan
justif
satisf
theol
vita

In
quen
est in
et ad
ad ec
licium

tionis Dei diserte exprimit *S. Augustinus* (Conf. l. I, c. 5) :
 " Quid tibi sum ipse, ait, *ut amari te jubeas a me*; et nisi
 faciam, irascaris mihi, et mineris ingentes miserias? Parvane
 ipsa est miseria, si non amem te" ?

3° In quolibet genere id quod est *per se* potius est eo quod
 est propter aliud. Atqui dantur specialia præcepta de actibus
 virtutis qui media sunt ad finem spiritualis vitæ comparan-
 dum. Ergo de actu, quo finem illum attingimus per affecti-
 vam unionem cum Deo, scil. de actu caritatis, admittendum
 est speciale et maximum præceptum interna operatione adim-
 plendum (*Q. cit. a. 1.*) — Quamvis autem dilectio proximi
 contineatur sub dilectione Dei, conveniens erat ad efficaci-
 orem morum humanorum informationem ut distinctum præ-
 ceptum de proximo diligendo inculcicaretur (*ibid. a. 2.*)

4° Nostrum non est determinare *quandonam* urgeat præ-
 ceptum caritatis erga Deum et proximum. Recolere sufficiat
 ex propp. damnatis ab *Inn. XI* quatuor sequentes: " An
 peccet mortaliter qui actum dilectionis Dei *semel* tantum in
 vita eliceret, condemnare non audentur" (5^a).—" Probabile
 est, ne singulis quidem rigore *quinquennis* per se obligare
 præceptum caritatis erga Deum" (6^a).—" Tunc solum obligat,
 quando tenemur justificari, et non habemus aliam viam qua
 justificari possimus" (7^a).—" Præcepto proximum diligendi
 satisfacere possumus per solos actus *externos*" (11^a).—Ex his
 theologi deducunt præceptum caritatis urgere aliquoties in
 vita tum *per se*, tum *per accidens* (vid. *Moralistas*).

ARTICULUS II.

De gaudio.

(Q. XXVIII)

Inter effectus internos principalem caritatis actum conse-
 quentes recensendum est *gaudium*: ejusdem enim habitus
 est inclinare ad diligendum et desiderandum bonum dilectum,
 et ad gaudendum de eo.—Pauca igitur de illo caritatis effectui,
 ad cognoscendum et experiendum tam suavi, post *Doct. Ange-*
licum disseramus.

Conclusio.—CARITAS VELUT EFFECTUM PROPRIUM PARIT IN ANIMA GAUDIUM SPIRITUALE, CUI TAMEN TRISTITIA QUÆDAM EX PARTE ADMISERI POTEST, DONEC IN BEATITUDINE IMPLEATUR.

1^a Pars.—1° Caritas in cordibus diffunditur per Sp. Sanctum. Atqui ex Sp. Sancto provenit in nobis gaudium, juxta illud (Rom. XIV, 17): *Non est regnum Dei esca et potus; sed justitia, et pax, et gaudium in Sp. Sancto.* Ergo.—2° Gaudium dupliciter ex amore enascitur: scil. tum quia rei amate proprium bonum inest et conservatur, unde amicus per benevolentiam gaudet de amico prospere se habente, etiam si sit absens; tum maxime quia res amata presens est amanti. Atqui caritas est amor Dei, cujus bonum immutabiliter subsistit; aliunde vero per sacram illam amicitiam ineffabilis quaedam Divinitatis presentia in anima constituitur, secundum illud (1 Joan. IV, 15): *Qui manet in caritate in Deo manet, et Deus in eo.* Ergo.—Hinc 3° sancti letitiam de corde puro effluentem sponte confessi sunt, dicentes (Ps. LXII, 8): *In velamento alarum tuarum exultabo;* et (2 Cor. VII, 4): *Superabundo gaudio in omni tribulatione nostra,* quia scil. bonum divinum aliis bonis infinite præstat.

2^a Pars.—Ex caritate duplex de Deo gaudium gignitur: unum de bono divino *in se*, aliud de boni divini *participatione* in creaturis.

Porro 1° gaudium de bono divino *in se*, quod principale est, non patitur tristitiæ permixtionem. Nam *a*) istud bonum, gaudium gignens, nequit aliquam mali mixtionem admittere. Ideo *b*) de caritatis commercio eum divina Sapientia dictum est (Sap. VIII, 16): *Non habet amaritudinem conversatio illius;* et Apostolus, ad perseverantiam hortans Philippenses, ait (IV, 4): *Gaudete in Domino semper; iterum dico: gaudete.*—2° Gaudium de bono divino, secundum quod *participatur a creaturis*, potest aliquo tristitiæ sensu temperari. Siquidem *a*) participatio illa boni divini, vel in nobis, vel in proximis, quos tanquam nos ipsos diligere debemus, impedibilis est; quod quidem impedimentum, primum est ut dolentiam afferat. Idcirco *b*) Ap. monet (Rom. XII, 15) *gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus;* et Psalmista contemplans hujus vitæ miseriam, qua a perfecta beatitudinis participatione prohibemur, exclamat (CXIX, 5): *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est!*

3^a Pars.—Tandem, quamvis gaudium nostrum spirituale *aliqua*liter possit in terris impleri, juxta illud Christi ad discipulos (Joan. XV, 11): *Ut gaudium meum in vobis sit, et gaudium vestrum impleatur*; tamen solummodo in beatitudine *perfecte* implebitur, non quidem ex parte Dei cui infinitum tantum gaudium æquari potest, sed ex parte hominis gaudentis.—Etenim gaudium comparatur ad desiderium, sicut quies ad motum. Atqui quamdiu in hoc mundo sumus, non cessat in nobis desiderii motus, sed sola beatitudo perfecte valet appetitiones nostras quietare. Ergo gaudium nostrum in beatitudine tantum implebitur secundum mensuram unicuique ex divina prædestinatione præfixam.—Hæc autem mensura pro immensitate divine largitatis erit non solum plena, sed et *superplena*, desideria ipsa superans juxta illud (Luc. VI, 38): *Mensuram bonam...et supereffluentem dabunt in sinum vestrum*.—Quia vero nulla creatura capax est gaudii de Deo infiniti eoque condigni, inde est quod istud gaudium præcellens non capitur intra hominem, sed homo potius dicitur in ipsum intrare (Matth. XXV, 21): *Intra in gaudium Domini tui*.

ARTICULUS III.

De pace.

(Q. XXIX)

Alterum caritas progignit fructum summopere optabilem atque delectabilem, scil. pacem, quæ est velut dilectionis proprietates ac perfectio; nam Deus noster *non est dissensionis Deus, sed pacis* (1 Cor. XIV, 33).

Pax, universim sumpta, definitur ab Augustino (de Civ. Dei, l. XIX, c. 13) *tranquillitas ordinis*. Prout vero ad homines attinet, describi potest ex *D. Thoma* (art. 1) *unio vel consensio appetitivarum inclinationum quibus homo se habet vel ad seipsum vel ad alios*; ubi patet pacem, proprie loquendo, addere aliquid concordie: *concordia* enim dicitur inter duos sibi consentientes, *pax* vero amplius importat appetituum unius ejusdemque hominis consensionem.—Alia est *pax vera*, alia vero *apparens*, quatenus bona, in quibus appetitus quiescit, aut vera sunt ideoque solidam

quietem afferunt, aut sunt mere apparentia nec reapse valent appetitum quietare. Qua de causa dictum est (Is. XLIX, 22): *Non est pax impiis.*

Conclusio.—PROPRIUS CARITATIS EFFECTUS EST VERA PAX, IMPERFECTA QUIDEM IN VIA, PERFECTA AUTEM IN PATRIA.

1^a Pars prob.—1° Ex *Scriptura*; legitur enim (Ps. CXVIII, 165): *Pax multa diligentibus legem tuam.* Unde Apostolus, summum illud bonum Philippensibus optans, ait (Phil. IV, 7): *Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra et intelligentias vestras in Christo Jesu.*—2° *Ratione.* Nam duplex unio est de ratione pacis: una quidem secundum ordinationem propriorum appetituum in unum; alia vero secundum consensionem appetitus proprii cum appetitu alterius. Atqui utramque unionem efficit caritas. Ergo. *Min. decl. a)* Per hoc enim quod Deus ex toto corde diligitur ita ut omnia in ipsum referamus, omnes appetitus nostri in unum feruntur, et, parvipensis causis turbantibus, sedatur timorum et desideriorum fluctuatio: quod est prima unio. *b)* Altera unio consistit in eo quod homo, diligens proximum sicut se ipsum, voluntatem ejus quasi suam habet.—Neque 3° huic veræ paci, saltem in statu viæ, repugnat dissensio in *opinionibus* vel in rebus parvi momenti, dummodo consensio in principalibus bonis habeatur: exemplo est discussio quæ fuit inter Hieronymum et Augustinum, necnon dissensus inter Paulum et Barnabam (Act. XV). Attamen talis discrepantia repugnat paci patriæ, in qua plene veritas cognoscetur et omnis appetitus complebitur.

2^a Pars jam intelligitur, quod nempe pax viæ *imperfecta* sit, *perfecta* autem sola pax patriæ. *a)* Quippe, in hoc mundo, etsi principalis animæ motus in Deo quiescat, sunt tamen aliqua repugnantia, et intus, et extra, quæ hanc pacem perturbant.—*b)* Verum, in patria, ubi plena Summi Boni fruitio omnes appetitus in uno pacatos continebit, perfecta erit et ab omni perturbatione secunda requies; de qua exponi possunt verba prophætæ (Is. LXVI, 12): *Eccæ ego declinabo super eam quasi fluvium pacis.*¹

1.—Plura de caritate utilia habet S. Thomas in Opusc. LX: *De dilectione Christi et proximi.*

DISPUTATIO NONA

DE QUIBUSDAM PERFECTIONIBUS VIRTUTES ATTINENTIBUS

Exploratis virtutibus theologis, et omisa dissertatione speciali circa virtutes morales infusas (de quibus moralistæ), restat ut extremam disputationem subjiciamus de nonnullis *perfectionibus* seu ornamentis quibus collectio divinatorum charismatum completur. Hæ perfectiones sunt *dona Spiritus Sancti*, *beatitudines* et *fructus*, de quibus agit S. Thomas tum generalius in I-II^æ, Q. LXVIII-LXX, tum specialius in II-II^æ passim.

QUÆSTIO PRIMA

DE DONIS SPIRITUS SANCTI

Quatuor circa illa dona quæri possunt, *an*, *quid*, *quot*, *qualia* sint; quibus ut respondeamus, quatuor articulos instituemus, summam thomisticæ doctrinæ in illis comprehensuri.

ARTICULUS I.

De existentia donorum Sp. Sancti.

(I-II^æ, Q. LXVIII, a. 1-2)

1° Vox *donum* in Scripturis diversimode accipitur: modo quidem pro *munere* humanæ amicitiae vel benevolentiae (Gen. XXIV, 53); modo pro *oblatione* Deo facti (Heb. V, 1); modo pro ipsa *Sp. Sancti* persona (Act. II, 38); modo pro beneficiis *gratiæ* sive gratum facientis (Joan. IV, 10) sive gratis datæ (1 Cor. XII, 7); sumi quoque potest ad significandum speciale quoddam *divinæ inspirationis munus*, ut patet ex (Is. XI, 2), et postremo hoc sensu nunc usurpatur.

2° Itaque, ut prævia eorum notio tradatur, dona Sp. S. describi possunt "supernaturales quaedam perfectiones qui-

bus homo disponitur ad prompte obediendum inspirationi divinæ"; quæ quidem perfectiones dona *Sp. Sancti* vocantur duplici ex motivo: tum quia per appropriationem omnino conveniunt " Spiritui Sancto, qui est *primum donum* in quo omnia dona donantur " (S. Thom. in Is. c. XI, 2), tum quia ex spiritu cordis Dei procedunt veluti *habitus*, quibus anima a Sp. S. agitur.

3° Duo circa existentiam donorum Sp. S. ostendere intendimus, scil. *esse* talia dona, et hoc secundum rationem *necessitatis* ad salutem.

Conclusio 1^a.—ADMITTENDA SUNT DONA QUÆDAM SPIRITUS SANCTI.—Est *de fide*, præsertim post verba mox referenda *Leonis XIII.*

Revera 1° præclarissimum suffragium in hanc thesim nuper contulit supremus ille Magister (*Encycl. Divinum*): " Hoc amplius, inquit, homini justo, vitam scil. viventi divinæ gratiæ et per congruas virtutes tanquam facultates agentis, opus plane est septenis illis quæ proprie dicuntur Spiritus Sancti donis. Horum enim beneficio instruitur animus et munitur ut ejus vocibus atque impulsioni facilius promptiusque obsequatur; hæc propterea dona tantæ sunt efficacitatis ut eum ad fastigium sanctimoniam adducant, tantæque excellentiæ ut in cœlesti regno eadem, quanquam perfectius, perseverent."

2° a) Juxta verba Isaïæ (XI, 2): *Et requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii*, etc., fuerunt in Christo perfectiones quæ *spiritus*, i. e. dona Sp. S. dicuntur. Porro " verba illa ad cæteros justos SS. Patres extendunt, vel quia Christus non sibi soli, sed nobis etiam illa accepit, vel quia de plenitudine ejus omnes accepimus: in Christo enim fuerunt illa dona cum plenitudine tanquam in exemplari " (*Suarez, De neces. grat. l. II, c. 17, n. 3.*)—b) Accedunt plura *exempla*, in Scripturis descripta, actionum in quibus donorum vis proprie elucet, puta quod *David* (1 Reg. XVII, 32) se ad pugnandum contra Goliath obtulerit, quod *Simeon* (Luc. II) venerit in Spiritu in templum ad videndum Messiam promissum, etc. Atque eo quoque spectant plura gesta mirabilia de *martyribus* relata.—c) *Sensus Ecclesiæ* liquet tum ex hymno in quo Sp. S. *septiformis munere* appellatur, tum ex *Catech. Trid.* (P. I, art.

8, n. 10) ubi inter "præcipuos et maxime proprios Sp. S. effectus" numerantur *dona Spiritus Sancti*.

3° Missis quorundam explicationibus peregrinis, esto *D. Thomæ* ratiocinatio (I-II^æ, Q. LXVIII, a. 1): "In homine est duplex principium movens: unum quidem interius, quod est ratio; aliud autem exterius, quod est Deus. Manifestum est autem quod omne quod movetur, necesse est proportionatum esse motori; et hæc est perfectio mobilis, in quantum est mobile, dispositio qua disponitur ad hoc quod bene moveatur a suo motore. Quanto igitur movens est altior, tanto necesse est quod mobile perfectiori dispositione ei proportionetur; sicut videmus quod perfectius oportet esse discipulum dispositum ad hoc quod altiore doctrinam capiat a doctore. Manifestum est autem quod virtutes humanæ perficiunt hominem, *secundum quod natus est moveri per rationem* in his quæ interius vel exterius agit. Oportet igitur inesse homini *altiores perfectiones, secundum quas sit dispositus ad hoc quod divinitus moveatur*; et istæ perfectiones vocantur dona, non solum quia infunduntur a Deo, sed quia secundum ea homo disponitur ut efficiatur prompte mobilis ab inspiratione divina, sicut dicitur (Is. L, 5): *Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico: retrorsum non abii.*"

Conclusio 2^a.—DONA SP. SANCTI NECESSARIA DICENDA SUNT CUIQUE JUSTO AD SALUTEM.—Id certo nunc constat ex verbis supra citatis *Leonis XIII*: "*Justo opus plane est septenis illis*" etc.

Sane 1° inter dona summum videtur esse *sapientia*, infimum autem *timor*. Atqui utrumque horum necessarium est ad salutem, quia dicitur (Sap. VII, 28): *Neminem diligit Deus nisi eum qui cum sapientia inhabitat*; et (Eccli. I, 28): *Qui sine timore est, non poterit justificari*. Ergo etiam alia dona media, etc.

2° Efficax *D. Thomæ ratio* suppetit (*ibid.* a. 2).—Cum dona disponent ad sequendum *instinctum* divinum, in his in quibus non sufficit rationis directio, sed instinctus Sp. S. requiritur, dona necessaria dici debent. Atqui directio rationis in ordine ad salutem non sufficit: ergo *Min. decl.* Ratio hominis illustratur duplici lumine, naturali seu proprio, et supernaturali per virtutes theologicas; cum hac tamen diffe-

rentia quod prima illustratio perfectiori *modo* habetur, nempe per modum plenæ possessionis, altera vero ob suam celsitudinem imperfecte tantum participatur. Jamvero, quod perfecte formam aliquam vel virtutem possidet potest per se secundum illam operari (supposita communi Dei cooperatione), non vero quod imperfecte tantum habet formam illam, ut patet de medico et ejus discipulo nondum plene instructo ad exercendam artem medicinæ. Ergo, quantum ad ea quæ pertinent ad finem connaturalem, homo potest per judicium rationis sufficienter operari; sed in ordine ad finem ultimum supernaturalem, motio rationis *imperfecte* tantum virtutibus theologicis *informata* non sufficit, nisi desuper accedat instinctus et motio Sp. S. juxta illud (Rom. VIII, 14): *Quicumque Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei*; et (Ps. CXLII, 12): *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam*.—Consequens est, dona Sp. Sancti *omnibus* justis infundi.

Solv. obj. (cont. 2^m concl.).—OBJ. 1.—Dona ordinantur ad quamdam perfectionem ultra communem perfectionem virtutum. Atqui perfectio illa non cadit sub precepto, sed ad consilio tantum. Ergo.

RESP. *D. M.*...quantum ad *genus operum*, *N*; quantum ad *modum operandi* ex instinctu altioris principii, *C.*—*C.d.m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Sufficit homini ad salutem ut bene circa divina et humana se habeat. Atqui utrumque per virtutes theologicas et morales infusas præstat. Ergo.

RESP. *C. M.*—*D.m.*...per illas virtutes homo ad omnia divina et humana prosequenda ordinatur, *C*; potest illa prosequi quin indigeat moveri quodam superiori instinctu, quo imperfecta virtutum infusarum participatio et actio compleatur, *N.*—*Neg. conseq.*

ARTICULUS II.

De propria donorum Spiritus Sancti natura.

Jam in præc. art., sive ex *modo loquendi* Leonis XIII, sive ex rationibus adductis, colligi potuit *quid* sint dona

quave ratione a virtutibus discriminanda sint.—Verum, cum *quidam* theologi, e quibus *Scotus*, *Vasquez*, etc, existima-
verint *non distingui realiter* dona a virtutibus infusis, sed
dona vocari easdem virtutes pro variis suis muneribus,
operæ pretium erit doctrinam *D. Thomæ*, communem in
scholis, ex professo adstruere.

Conclusio.—DONA SP. S. SUNT HABITUS QUIDAM SUPERNA-
TURALES, REALITER DISTINCTI A VIRTUTIBUS INFUSIS.

1^a Pars evinci potest dupliciter:—1° ex *auctoritate*; tum
quia *Leo XIII* (*Encycl. cit.*) docet animum donorum bene-
ficio *instrui* et *muniri*; tum quia (Is. XI) asseritur Spiritum
Domini super Christum *requiescere*: quæ voces per-
manentiam quamdam formæ activæ indicant, ideoque ad
habitus supernaturales significandos referendæ sunt. Unde
de Sp. Sancto, profecto cum donis suis inhabitante, dixit
Dominus (Joan. XIV, 17): *Apud vos manebit et in vobis
erit.*—2° Ex *ratione*. Cum dona sint perfectiones quædam
hominem habilitantes ad bene sequendum impulsum divi-
num, comparari possunt ad hanc Sp. Sancti motionem, sicut
virtutes morales, in vi appetitiva regibili a ratione, se habent
ad rationis imperium. Atqui virtutes morales habitus quidam
sunt, quibus vires appetitivæ indigent ut disponantur ad
prompte et connaturaliter obediendum rationi. Ergo et dona
Sp. S. sunt quidam altiores habitus quibus homo perficitur
ad obsequendum Spiritui Sancto.

2^a Pars effert, dona Sp. S. *realiter distingui* a virtutibus
infusis, sive theologicis, sive moralibus.—Quod enim a virtu-
tibus naturalibus seu *acquisitis* distinguantur, nimis mani-
festum est.

Præcipuum *fundamentum* asseriti sic ex *Angelico* et ejus
commentatoribus¹ constitui potest.—Illi habitus realiter
distinguuntur, qui respiciunt *objecta* formaliter distincta.
Atqui virtutes infusæ et dona respiciunt objecta formaliter
diversa: ergo. *Maj.* patet; *minor prob.* Virtutes acquisitæ
respiciunt objectum ut dirigibile, sub lumine naturali, per
regulas cognitionis et prudentiæ acquisitæ; virtutes vero
infusæ illud attingunt ut dirigibile, sub lumine fidei et gratiæ,
per regulas cognitionis et prudentiæ infusæ, *modo* tamen

1—Cf. præsertim Joan. a S. Thoma, *De Virt.*, Disp. XVIII, art. 2.

humano seu rationi inquirenti et consilianti consentaneo; at dona objectum illud respiciunt ut assequibile modo altiori, nempe per quemdam internum *affectum* et specialem *instinctum* Sp. S. præter speculationis leges prudentiæque regulas. Atqui objectum ut cognoscibile et dirigibile supra mentis leges ac regulas, ex affectu et instinctu divino, distinguitur formaliter ab objecto legibus ac regulis illis subjecto. Ergo, sicut diverso modo navis labore remigantium ducitur, vel a vento inflante vela impellitur, licet ad eundem terminum; ita diversus specificè modus est quo homo per virtutes infusas et per dona Sp. S. in Deum contendit.—Ex *formali* differentia assignata inter virtutes et dona *colligimus*, quod dona *a)* aut feruntur in *opera* quedam *extraordinaria* ratione materiæ, quæ non solent in deliberationem fidelium venire; *b)* aut sæpius in materiam ordinariam virtutum, sed *modo extraordinario* seu absque prævio et prudentiali studio; *c)* licet tamen *per accidens* ex defectu materiæ forte non in omnibus vel saltem non semper donorum habitus exercentur.

Corollarii ad instar, *adequata definitio* donorum accipitur, quatenus sunt “ habitus supernaturales, quibus mens humana disponitur ad obsequendum instinctui Sp. S., præter ordinarias cognitionis et prudentiæ etiam infusæ regulas ”; qua quidem in definitione prima verba, *habitus supernaturales*, locum tenent *generis* proximi, cætera vero significant *differentiam* specificam.

Solv. obj.—OBJ. 1 (cont. 1^{am} p. concl.).—Per dona Sp. Sancti homo perficitur et a Deo agitur quasi instrumentum. Atqui non convenit ut instrumentum perficiatur per habitum, sed principale agens. Ergo.

RESP. *D. M* :... a Deo agitur ita ut et *ipse agat* quasi instrumentum *liberum*, *C*; agitur quin agat, velut instrumentum inanime et necessario motum, *N*.—*C.d.m.* eodem sensu.—*Neg. conseq.*

OBJ. 2.—Sicut dona sunt ex inspirante Sp. S., ita et prophetia. Atqui spiritus prophetiæ non confertur prophetis nisi transeunter. Ergo.

RESP. *D. M* :... et eadem est utrinque habitudo ad finem salutis, *N*; prophetia pertinet ad manifestationem Spiritus Dei, non autem ad necessitatem salutis, sicut dona, *C*.—*C.m.*—*Neg. conseq.*

OBJ. 3 (cont. 2^{am} p. concl.).—Quorum est eadem definitio, ipsa quoque eadem sunt. Atqui definitio virtutis convenit donis; unumquodque enim donum est "bona qualitas mentis, qua recte vivitur," etc. Ergo.

RESP. C. M. — *D.m*: definitio virtutis convenit donis secundum communem rationem boni habitus operativi, *C*; secundum rationem differentialem virtutis, *N*.—*Neg. conseq.*

En responsio *S. Thomæ* (I-II^æ, Q. LXVIII, a. 1 ad 3): "Definitio illa datur de virtute secundum communem modum virtutis. Unde si volumus definitionem restringere ad virtutes, prout distinguuntur a donis, dicemus quod hoc quod dicitur: *qua recte vivitur*, intelligendum est de rectitudine vitæ quæ accipitur *secundum regulam rationis*" sive nudæ, sive fide illuminatæ.

ARTICULUS III.

De numero donorum Spiritus Sancti.

(I-II^æ, Q. LXVIII, a. 3; II-II^æ passim)

Præadvertendum est ex *D. Thoma* (I-II^æ, Q. LXVIII, a. 4 ad 3) quod animus hominis non movetur a Sp. S., nisi ei secundum aliquem modum uniatur; sicut instrumentum non movetur ab artifice nisi per aliquam conjunctionem. Prima autem unio hominis ad Deum est per fidem, spem et caritatem. Unde istæ virtutes donis præsupponuntur velut *radices*, e quibus dona procedunt.—Dupliciter potest numerus donorum Sp. S. investigari, *in genere et in specie*: utroque modo illa considerabimus.

Conclusio 1^a.—SEPTENARIUS EST NUMERUS DONORUM SPIRITUS SANCTI.—Id saltem *fidei proximum* dici potest ex communi Ecclesiæ docentis orantisque consensu.

1° Namque Ecclesia in sua liturgia canit: "*Tu septiformis munere*," et iterum: "Da tuis fidelibus in te confidentibus sacrum *septenarium*." Hisce consonat vox *septenis* qua utitur *Leo XIII* (*Encycl. cit.*)—Ex *Patribus* referri posset *S. Augustinus* (l. I *De Serm. Dom. in monte*, c. 4, n. 11); *S. Hieronymus* (in c. XII *saïæ*); *S. Gregorius*

M. (Mor. I. I, cc. 28 et 32), etc.—Catholicae hujus doctrinae fundamentum *biblicum* petitur ex (Is. XI, 2-3): *Et requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini*¹.—Haec dona, ait Gonet (De Virt. Disp. VI, a. 2), *figurantur* per septem oculos super lapidem unum (Christum) de quibus fit mentio Zach. III; per septem lucernas de quibus dicitur Exod. XXV: *Facies lucernas septem et ponas eas super candelabrum*; per septem lampades ardentis ante thronum, Apoc. IV, etc.

2° Esto *ratio* ab *Angelico*² assignata.—Quot sunt operationes potentiarum, quae sunt principia humanorum actuum, tot esse congruit dona Sp. Sancti. Atqui septem operationes ejusmodi numerantur: ergo. *Maj.* constat ex eo quod dona Sp. S. in id homini conferuntur ut in suis actibus prompte instinctum divinum sequatur. *Min. ostend.* Vires, e quibus operationes humanae procedunt, duae sunt, *ratio* et *appetitus*. Porro *a)* quod ad rationem seu *vim cognoscitivam* attinet, cum dona praesupponant ac perficere nata sint cognitionem fidei tum speculativam tum practicam, hac de causa requiritur *primo* ut intellectus *apprehendens* illustretur ad penetranda et capienda quae fidei sunt, et circa hoc ponitur donum *intellectus*. Oportet *secundo* ut de eis homo rectum *judicium* habeat, aestimans his esse inhaerendum et ab eorum oppositis recedendum: quod quidem *judicium*, si feratur in res divinas et sublimiores, pertinet ad donum *sapientiae*; sin vero in res creatas, pertinet ad donum *scientiae*; sin autem respiciat applicationem principiorum ad singula opera, pertinet ad

1—Advertit *Sylvius* (in I-II^a, Q. LXVIII, a. 4) quod "Calvinus irridet catholicorum et praesertim scholasticorum imperitiam, qui ex capite XI Is. septem statuunt dona Sp. S., cum tamen in hebraeo solum habeantur sex distincta vocabula: ubi enim nos legimus *spiritum pietatis et timoris*, idem vocabulum est in hebraeo quod timorem significat, ac ultimo penultimoque loco ponitur."—Sylvii responsio est quod, quia idem illud vocabulum hebraicum non sine causa est repetitum, recte *Septuaginta* interpretes, quos et peritissimi viri *Hieronimus, Origenes* aliique veteres secuti sunt, vocem illam duabus distinctis vocibus *timoris reverentialis et pietatis* reddiderunt; siquidem et apud latinos timor non tantum significat metum, sed etiam reverentiam et pietatem.

2—I-II^a, Q. LXVIII, a. 4; II-II^a, Q. VIII, a. 6.

donum
appetit
donum
donum
timori
Ex qu
virtutu
subven

Con
SI DON
jam pr

I. D
definir
ad ver
S. ins
tionis
formal

1° a
sub ac
dentia,
sub ac
signific
git prop
latent
sicut et
libus

In cau
causa i
effectib
intellec
b) Idei
theolog
practic
quae fu
ter, in
lem, fid

2° Q
hoc don
tibus in
lumini

donum *consilii*. *b*) Quod attinet ad *vim appetitus*, virtus appetitiva, in his quidem quæ sunt ad alterum, perficitur per donum *pietatis*; in his vero quæ sunt ad seipsum, perficitur per donum *fortitudinis* contra metum periculorum, et per donum *timoris* contra concupiscentiam inordinatam delectabilium.— Ex quibus patet dona se extendere ad universum dominium virtutum intellectualium et moralium, quibus accedunt et subveniunt.

Conclusio 2^a.—CLARIUS ELUCET SEPTENA ESSE DONA SP. S., SI DONA ILLA EXPENDANTUR IN SPECIE :—quod de singulis jam-jam præstabimus.

I. **Donum intellectus** (II-II^æ, Q. VIII).—Donum istud defini potest *habitus supernaturalis quo mens aptatur ad veritates fidei speculativas et practicas, ex peculiari Sp. S. instinctu, percipiendas*.—Considerabimus varia definitionis elementa, scil. doni intellectus materiam, rationem formalem, actum seu munus proprium, et subjectum.

1° *a*) Intellectus est penetrare quæ interius latent. Porro sub *accidentibus* latent substantiæ vel alia remotiora accidentia, et sic ad donum intellectus pertinet ista rimari, v.g. sub *accidentibus* panis corpus Christi. Sub *verbis* latent significata verborum, et sic per donum intellectus mens attingit proprium et litteralem sensum Scripture. Sub *figuris* latent sensus mystici, ut allegoricus, moralis, anagogicus; sicut etiam parabolicus sub *similitudinibus*. Sub *sensibilibus* latent intelligibilia et spiritualia, ut Angeli, Deus. In *causis* latent effectus, v.g. in Sacramentis gratia, necnon causæ in *effectibus*, v.g. infinita Dei bonitas vel potentia in effectibus supernaturalibus. Ad hæc omnia percipienda donum intellectus, sub prævia fidei revelatione, se extendit (art. 1).—*b*) Idecirco donum illud, pro nobilitate sua, ad instar fidei et theologiæ *eminentius* comprehendit tum speculativa tum practica: *speculativa* quidem primo et principaliter, quippe quæ fundamenta fidei constituunt; *practica* vero consequenter, in quantum quædam operabilia ad finem supernaturalem, fide revelatum, ordinantur (art. 3).

2° Quod spectat ad *rationem formalem* ejusdem doni, *a*) in hoc donum intellectus discriminatur a *fide cæterisque virtutibus intellectualibus* quod neque testimonio dicentis, neque lumini studioque humano formaliter innititur, sed ex

doctrina
requies-
intellec-
entia et
1.—Hæc
er septem
t mentio
d. XXV :
labrum ;
IV, etc.
at opera-
actuum,
erationes
mod dona
prompte
e quibus
ppetitus.
attinet,
nitionem
requiri-
ad pene-
r donum
udicium
oppositis
s divinas
vero in
respiciat
tinet ad

Calvinus
tiam, qui
n hebræo
legimus
æo quod
—Sylvii
non sine
et peri-
nt, vocem
t pietatis
significat

instinctu Sp. Sancti, *lumen affectumque* ad verum influentis, quæ fidei sunt quodammodo *experitur*, cum amore concipit atque penetrat. "Donum intellectus, ait *S. Thomas* (art. 6 ad 2), est circa prima principia cognitionis gratitæ; aliter tamen quam fides: nam ad fidem pertinet eis *assentire*, ad donum vero intellectus pertinet mente *penetrare* ea quæ dicuntur." — *b*) Distinguitur itidem donum intellectus a *donis sapientiæ et scientiæ*, non quasi sit simplex terminorum apprehensio (siquidem *perceptio veritatis*, in qua *S. Thomas* reponit actum illius doni, nequit esse sine aliquo iudicio initiali discretivo)¹, sed quia lumen illud supernaturale se habet ad ea quæ nobis supernaturaliter innotescunt, sicut se habet lumen naturale (habitus principiorum) ad ea quæ primordialiter cognoscimus ex immediata terminorum penetratione.

3° Itaque jam patet *actum* proprium doni intellectus ita consistere in *perceptione* veritatum fidei ut mens, acutior facta et veri cupidior, quæcumque fidei sunt vel ad fidem pertinent lucidius percipiat, facilius ab errore seceruat, firmiter amplectatur.—Non potest quidem his in terris donum intellectus perfringere usque ad *perfectam* mysteriorum intelligentiam, ideoque compossibile est cum fide (art. 2); nihilominus luce quadam divina perfundit tum vera *præambula* ad fidem, tum *credibilitatem* veritatum supernaturalium, tum earum sensum, congruentiam et ordinem, hebetudinem mentis dissipans; unde orabat David (Ps. CXVIII, 34): *Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam.*

4° Quoad *subjectum*, dicendum *a*) quod donum intellectus inest omnibus, iisque solis, qui gratiam habent, juxta illud (Joan. VIII, 12): *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Ratio est, quia per gratiam et caritatem voluntas hominis Deo inhaeret tanquam supremo Bono et Fini, quatenus recta de hoc fine *existimatio practica* habetur; ex quo homo clare percipit non esse hic et nunc a Deo recedendum. Porro clara illa existimatio non est solius fidei, ut patet ex fidelibus peccatoribus. Ergo in habentibus gratiam, præter fidem, requiritur illustratio mentis per donum intellectus (art. 4-5)².—

1—Cf. Joan. a S. Thoma, *de Virt. Disp.* XVIII, a. 3.

2—Cf. Cajet. in art. 4.

Attam
quainv
sufficie

II.
potest
Sp. S.,
affectiv
Pauca

1° a
aliquar
generer
appella
quæ e
potiori
ratur.—

conver
bus su
mam s
disting
ritate
pletur.

mere
hæc sa
donum
judicat
demon

S. Tho
affinit
affecti
taliter
attinge
littera
memor

homo
num
terren
ralibus

1—H

Attamen donum istud non omnes justos æqua luce illustrat ; quamvis nullus sit ex eis qui de necessariis ad salutem non sufficienter instruat.

II. **Donum sapientiæ** (II-II^m, Q. XLV).—Hoc donum potest definiri *habitus supernaturalis quo homo, inspirante Sp. S., de veritatibus religiosis ac moralibus ex quadam affectiva unione ad ipsas per altissimas causas judicat.*—Pauca dicamus ad illustrandam hanc definitionem.

1° a) Vox *sapientiæ* in creaturis significat cognitionem aliquam *per causam altissimam*, sive in aliquo *determinato genere*, sive *simpliciter* ; unde præcipuam sibi sapientiæ appellationem vindicat *Philosophia*, maxime *Metaphysica*, quæ est virtus intellectualis naturalis, scientiæ præposita ; potiori significatu *Sacra Theologia* sapientiæ nomine decoratur.—b) Cum his mentis humanæ perfectionibus generice convenit *donum sapientiæ*, quatenus veritatem in rationibus superioribus et secundum respectum ad causam altissimam seu finem ultimum intueri facit. Et in hoc manifeste distinguendum est a *fide*, quæ assentit dogmatibus ex auctoritate Dei, quin dogmata illa sub principiorum luce contempletur.—c) Differt autem donum sapientiæ tum a *sapientia* mere *philosophica*, tum a *Theologia Sacra* : quia utraque hæc sapientia humano studio et vi demonstrativa procedit ; donum autem sapientiæ de veritatibus per altiores causas judicat seu iudicium habet resolutivum non ex industria demonstrationis quidditatem rei patefacientis, sed, ut loquitur *S. Thomas* (art. 2), per quamdam *connaturalitatem* seu affinitatem ad res divinas. Siquidem affinitas illa et unio affectiva efficit ut homo, etiam illiteratus, quasi experimentaliter et secreto instinctu verum verique summa principia attingat¹, juxta illud (Ps. LXX, 17) : *Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini ; Domine, memorabor justitiæ tuæ solius.*—d) Atque, quemadmodum homo per *divinam* illam *sapientiam* omnia ad finem ultimum iudicio reducit, ita si finem sibi præstituat in bonis terrenis, vocatur sapientia *ejus terrena* ; si in bonis corporalibus, vocatur sapientia *animalis* ; si vero in aliqua

1—Hæc late docteque proseguitur Joan. a S. Thoma, *l. cit.* art. 4.

excellentia, vocatur sapientia *diabolica* propter imitationem superbiae diaboli (art. 1-2).

2° Quantum ad *materiam* circa quam donum sapientiae versatur, tenendum est illam esse omnia ea de quibus est fides, juxta illud (1 Cor. II, 15): *Spiritualis judicat omnia*. Unde sapientia illa se extendit tum ad divina, tum etiam ad humana, secundum respectum quem habent ad Deum, ut est prima causa *efficiens, exemplaris* et *finalis*.—Consequenter, prouti de ipso intellectus dono observavimus, ad donum sapientiae pertinent *speculativa* et *practica*: quippe mens, lumine illo instructa, prius quidem et primario divina et aeterna in suis rationibus contemplatur, posterius vero secundum aeternas illas rationes ac regulas actus humanos in communi dirigit de iisque judicat (art. 3).

3° Ex dictis constat donum sapientiae importare iudicii rectitudinem circa divina sive conspicienda sive consulenda, quatenus eadem divina per connaturalitatem quamdam animo uniuntur et veluti inviscerantur. Jamvero haec unio affectiva et mystica esse nequit sine caritate. Quam ob rem donum sapientiae praesupponit caritatem et gratiam (art. 4).—Porro, *quidam* tantum sortiuntur de illa rectitudine iudicii speculativi et moralis quantum ad salutem expedit, et hoc nulli justo deest. *Nonnulli* vero, quos Deus ad alios erudiendos destinat, altiori gradu percipiunt divinas illustrationes, et hoc non convenit omnibus justis, sed magis pertinet ad *gratias gratis datas* (art. 5).—Demum sapientiae opponitur *stultitia* (II-II^{ae}, Q. XLVI), ex eo proveniens quod sensus spiritualis, hebetudine affectus, ineptus est ad spiritualia dijudicanda; quae quidem ineptia maxime ex luxuria nascitur.

III. **Donum scientiae** (II-II^{ae}, Q. IX).—Tertium hoc donum est *habitus supernaturalis quo justus, ex speciali Sp. Sancti instinctu, vera religiosa ac moralia per inferiores causas recte judicat*.

1° Eo proportionali modo quo donum sapientiae, ita et *donum scientiae* differt sive a *fide*, sive a *scientia* quaecumque *naturali*: siquidem objectum suum attingit *per causas*, non tamen laborioso studio discursus demonstrativi, sed *instinctivo* quodam veritatis sensu.—Specie autem distinguitur donum scientiae a *dono sapientiae*, quia, quamvis utrumque ex instinctu Dei sit, donum sapientiae pro *medio cognitionis*

habet Deum ipsum, donum autem scientiæ medium sumit suorum iudiciorum ex *creatura*, v. g. per primum horror peccati ingeritur ex bonitate Dei, per aliud ex fœditate peccato inherente.

2° Igitur donum scientiæ *objective* versatur circa res creatas, etsi per creaturas ad Deum pertingit. Illius doni est secernere credenda a non credendis, conspectis in se falsis dogmatibus et systematibus; per illud homo creaturas adæquato pretio æstimat; unde Ap. (Rom. VIII, 38-39): *Certus sum quod neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei.*

3° a) De *subjecto* doni scientiæ audiatur *D. Thomas* (art. 3 ad 3): "Sicut dictum est de dono intellectus quod non quicumque intelligit, habet donum intellectus, sed qui intelligit quasi ex habet gratiæ; ita etiam de dono scientiæ est intelligendum, quod *illi soli* donum scientiæ habeant qui ex infusione gratiæ rectum iudicium habent circa credenda et agenda, ita quod in nullo devient a rectitudine justitiæ. Et hæc est scientia sanctorum, de qua dicitur (Sap. X, 10): *Justum deduxit per vias rectas...et dedit illi scientiam sanctorum.*" Si quæ vero scientia excellentior conferatur ex qua quis valeat fidem manifestare, alios ad credendum inducere et contradictores revincere, scientia illa reponenda est inter *gratias gratis datas*, quibusdam, non omnibus concessas.—b) Donum *intellectus* et donum *scientiæ* maxime referuntur ad *fidem*, quam illustrant et ab errore custodiunt; donum vero *sapientiæ* magis *respondet caritati*, propter intimiorem cum Deo rebusque divinis unionem.

IV. **Donum consilii** (II-II^æ, Q. LII).—Definitur hoc donum *habitus supernaturalis quo, consiliante ipso Sp. S., justus de particularibus agibilibus congruenter ad finem æternæ vite judicat.*

1° *S. Thomas* sic donum *consilii* describit et discernit a virtute prudentiæ (art. 1 ad 1): "*Prudentia* vel eubulia, sive sit *acquisita*, sive sit *infusa*, dirigit hominem in inquisitione consilii *secundum ea qua ratio comprehendere potest*, unde homo per prudentiam vel eubuliam fit bene consilians vel sibi vel alii. Sed quia humana ratio non potest compre-

hendere singularia et contingentia quae occurrere possunt, fit quod *cogitationes mortalium sint timidae, et incertae providentiae nostrae*, ut dicitur Sap. IX, 14. Et ideo indiget homo *in inquisitione consilii dirigi a Deo*, qui omnia comprehendit; quod fit per donum consilii, per quod homo dirigitur quasi consilio a Deo accepto; sicut etiam in rebus humanis, qui sibi ipsis non sufficiunt in inquisitione consilii, a sapientioribus consilium requirunt." Attamen, ut advertit *Joan. a S. Thoma* (*l. cit.* a. 5, n. 18), aliquando Sp. Sanctus ita nos suo ducit instinctu ut moveamur ad aliorum consilium exquirendum, praesertim in difficilioribus.—De sapiente dona Sp. S. exposcente dicitur (Sap. XXXIX, 9-10): *In oratione confitebitur Domino, et Ipse diriget consilium ejus et disciplinam, et in absconditis suis consiliabitur.*

2° "Consilium, secundum quod est donum Sp. Sancti, dirigit nos *in omnibus quae ordinantur in finem vitae aeternae*, sive sint de necessitate salutis, sive non" (S. Thom. a. 4 ad 2).—Et quoniam id ad quod donum illud dispensatur, scil. certitudinem de mediis aptioribus ad finem et de convenientiori agendi tempore, in rebus tam dubiis et contingentibus humanum non est attingere, sed divinum,¹ ideo donum consilii in iis quae *necessaria* sunt ad salutem commune est *omnium iustorum*.

3° Consilii donum *respondet virtuti prudentiae*, quatenus ex altiori principio immediate procedens ad prudentiam humanam comparatur ut superior regula ad inferiorem, eamque, sive acquisitam, sive etiam infusam, perficit atque adjuvat (art. 2).—Unde per illud caventur vitia prudentiae opposita, scil. praecipitatio, inconsideratio et inconstantia, negligentia et falsa prudentia (II-II^{ae}, Q. LIII-LV).

V. Donum pietatis (II-II^{ae}, Q. CXXI).—Hoc donum definitur *habitus supernaturalis quo justus, movente specialiter Sp. Sancto, Deum ut patrem colit omniaque ad Deum pertinentia affectu cultuque filiali prosequitur*.—Explicetur definitio.

1° *Donum pietatis*, quoad vocem, sumptum est ex analogia cum virtute illa speciali, scil. *pietate*, qua filius patri carnali cultum et officium exhibet. Quippe in hoc donum

1—3 S. D. XXXV, Q. II, a. 4, sol. 1.

illud Sp. S. formaliter consistit quod homo ex divino instinctu moveatur ad exhibendum Deo, *ut patri*, filialem cultum et affectum, juxta illud (Rom. VIII, 15): *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, Pater.*— Specificè autem differt donum pietatis a religione tum acquisita, tum infusa: a *religione acquisita* quæ est ordinis naturalis et Deum honorat ut Creatorem et auctorem naturæ; etiam a *religione infusa*, quæ utique Deum ut auctorem gratiæ respicit, sed aliter quam donum pietatis. Ex illa enim Deum colimus ut *Dominum* mundi supernaturalis, ex quo tot beneficia accepta sunt, et cui idcirco cultus gratitudinis debetur; ex dono autem pietatis movemur in Deum præcise *ut Patrem*, non jam beneficiorum, sed sui suæque bonitatis ratione honorandum. Unde ei affectu filiali immediatè inhaeremus¹, ultra quod ratio et revelatio exterior suadent.

2° Quoad *materiam*, donum pietatis primario quidem respicit Deum, sed secundario etiam omnia ea quæ ad Deum pertinent.—Hinc ex dono illo *a*) homo Deum colit intuitu solius paternæ ejus bonitatis et excellentiæ, non vero ad modum debiti propter accepta beneficia; *b*) hanc venerationem extendit ad *sanctos* qui templa sunt Sp. S., ad *superiores* in quibus divina auctoritas relucet, ad *Scripturas* quæ Dei verbum continent, ad *reliquias* passionis Christi omniumque sanctorum; *c*) misericordiam *miseris*, veluti fratribus, propter Deum patrem adhibet; *d*) tandem omnes *operationes ad alios* cum eodem pietatis et fraternitatis sensu exercet.—Consideranti liquet donum pietatis *respondere virtuti justitiæ*.

VI. Donum fortitudinis (II-II°, Q. CXXXIX).—Describi hoc donum potest *habitus supernaturalis quo, ex instinctu Sp. Sancti et supra humanum modum, mens invicta quadam fiducia contra difficultates virtutis et pericula etiam gravissima roboratur.*—Pauca subjiciantur.

1° Alia est fortitudo *generalis*, veluti communis omnium virtutum conditio; alia fortitudo *specialis* inter virtutes cardinales connumerata. Ab hac virtute sive acquisita sive infusa *specificè* discriminetur donum fortitudinis; nam, ut ait S. Thomas (3 S. D. XXXIV, Q. III, a. 1, sol. 1), “for-

1—Cf. 3 S. D. XXXIV, Q. III, a. 2 ad 1;—Joan. a S. Thoma, *l. cit.* a. 6.

titudinis *virtus* mensuram sui actus habet *humanas vires*; unde ea quæ supergrediuntur vires hominis, neque aggreditur, neque sustinet...Sed *donum* fortitudinis habet pro mensura sui actus *divinam potentiam*, de cujus auxilio confidit, sicut dicitur in Ps. XVII, 32: *In Deo meo transgrediar murum*, i. e. omne quod potest humanæ infirmitati obviare." Igitur dum virtus fortitudinis etiam infusæ, prudentiali iudicio regulata, non raro obruitur et veluti frangitur difficultatibus humanam infirmitatem excedentibus, donum fortitudinis, consilii dono innixum, fiduciam ingenerat perficiendi quælibet opera inchoata et quæcumque pericula imminencia superandi, præter humanum modum infusæque prudentiæ regulas. Quare *sancti* nonnulla quandoque operanda suscipiunt quæ mundo stulta videntur, divina tamen reapse sunt.

2° Quoad *materiam*, donum fortitudinis, utpote participans ipsius divinæ potestatis efficaciam et amplitudinem, "se extendit ad *omnes difficultates* quæ in humanis rebus possunt accidere etiam supra facultatem humanam, sicut Ap. dicebat Phil. ult. 13: *Omnia possum in eo qui me confortat*...Cum autem fortitudo virtus sit circa timores et audacias, habet duos actus: unum qui est *aggredi*, in quantum moderatur audacias; alium qui est *sustinere*, in quantum moderatur timores. Sed hic actus est *principalior*, in quantum difficilius est sustinere difficultates præsentis quam tendere in absentes. Et similiter actus doni fortitudinis principalis est sustinere omnes difficultates sive in *passionibus* sive in *operationibus*; et ad hunc ordinatur alius actus qui est difficilia et ardua aggredi spe divini auxilii" (3 S. l. cit. sol. 2). Consequitur per donum illud roborari animum non solum ad toleranda pericula mortis, puta martyrium, actusque heroicos exercendos, sed etiam ad sustinenda omnia vitæ adversa, tribulationes, tentationes, dolores, cunctaque ardua, necessaria vel utilia, aggredienda.—Hinc, quamvis præfatum donum respondeat *virtuti speciali fortitudinis*, extenditur tamen ad omnem materiam fortitudinis generalis.

VII. **Donum timoris** (II-II°, Q. XIX).—Hoc donum est *habitus supernaturalis quo justus instinctu Sp. Sancti movetur ad reverendum Dei excellentiam mali inflictivam et refugendum separationem ab eo*.—Descriptio hæc explanatione indiget.

ma
ral
ma
mu
atq
res
et
sur
sub
doc
run
sub
acce
tent
can
tene
c) T
relig
tatu
quæ
vant
exce
aute
hum
divi
2°
a) p
tenu
b) se
sum
tion
3°
cujus
tuti
refug
cohae

1—
Disp.

1° a) Multiplex distinguitur timor: alius est enim timor *mundanus*, quo homo a Deo recedit metu malorum temporalium; alius timor *servilis*, quo describitur peccatum propter malum poenæ; alius timor *filialis*, quo malum culpæ refugimus, quatenus offensa Dei est. Hic timor caritati jungitur; atque ex duplici principio procedere potest: vel enim Deum respicit ut *Amicum* summe amabilem quem culpa offendit, et tunc elicitur a *caritate* ipsa; vel Deum respicit ut *Regem* summe terribilem cui se homo subicere debet et vereri ne subducatur, et tunc elicitur ex *dono timoris*.—b) Nam, ut docet *S. Thomas* (*l. cit.* a. 9), dona Sp. S. hoc imprimis requirunt ut homo, abjecta omni repugnantia, se perfecte Deo subiciat. Porro timor filialis vel castus secundo sensu acceptus id efficit, in quantum, per ipsum, Deum omnipotentem *reveremur* et refugimus ab eo separari. Hac de causa, timor filialis inter dona Sp. S. quasi primum locum tenet ascendendo, descendendo autem ultimum (August.).—c) Timor ille distinguatur oportet tum a dono pietatis, tum a religione, tum ab humilitate: a *dono pietatis*, per quod spectatur Deus ut *Pater* colendus in se et in suis; a *religione*, quæ hominem supremo *Domino* subicit per modum observantiæ; ab *humilitate* vero quæ nimium appetitum propriæ excellentiæ refrænât secundum *communes regulas*. Donum autem timoris communes has leges transcendit, parvitatem humanam deprimit et quasi annihilando in conspectu divinæ eminentiæ¹.

2° Duo sunt præcipui *actus* a dono timoris elicti, scilicet a) primo *actus reverentiæ* erga divinam excellentiam, quatenus hæc potens est infligere malum etiam annihilationis; b) secundo *actus fugiendi* malum culpæ ut separativum a summa illa Dei bonitate, et speciatim se cohibendi a delectationibus sensibilibus quæ vehementius in peccatum trahunt.

3° Donum timoris *principaliter* quidem Deum, cuius offensam declinat; et secundum hoc *correspondet virtuti spei*, fundatæ in divino auxilio, cui homo per timorem refugit se subtrahere. Unde timor et spes sibi invicem coherent et se invicem perficiunt. *Secundario* autem donum

1—Cf. Joan. a S. Thoma in I-II°, Disp. XVIII, a. 6, et in II-II°, Disp. XII, a. 1-2.

timoris potest respicere quaecumque in offensam Dei ducant. Atque maxime homo timore divino indiget ad fugiendum ea quæ maxime alliciunt, scil. delectabilia carnis, circa quæ temperantia est, juxta illud (Ps. CXVIII, 120) : *Confige timore tuo carnes meas* ; et ideo donum timoris correspondet etiam virtuti *temperantiae* (I-II^æ, Q. CXLI, a. 1 ad 3) ¹.

ARTICULUS IV.

De proprietatibus donorum Spiritus Sancti.

(I-II^æ, Q. LXVIII, a. 5-8)

Sub hoc capite dicendum est simul de donorum *connexione, duratione, et dignitate*, sive ad invicem, sive cum virtutibus comparantur.

Conclusio 1^a. — DONA SP. SANCTI INTIMA CONNEXIONE INTER SE DEVINCIUNTUR.

Prob. — Sicut vires appetitivæ disponuntur per virtutes morales in comparatione ad regimen rationis, ita omnes animæ vires per dona coaptantur motioni superiori Sp. Sancti. Atqui Sp. S. habitat in nobis per caritatem, sicut et ratio nostra per prudentiam perficitur. Ergo, quemadmodum virtutes morales connectuntur sibi invicem in prudentia, ita dona Sp. S. sibi invicem sociantur in *caritate*. — Igitur 1° si quis caritatem habet, *omnia simul* dona Sp. S. habeat necesse est. 2° Dona ista, cum caritate a Deo infusa, legem *augmenti* caritatis sequuntur, ita ut in gradu *infimo*, vel *medio*, vel *supremo* consistere queant.

Conclusio 2^a. — SEPTEM DONA SP. SANCTI REMANENT IN PATRIA QUANTUM AD ESSENTIAM, ETSI NON IN OMNI SUA OPERATIONE. — Id certo constat ex (Encycl. *Divinum*) ubi *Leo XIII* asserit dona illa tantæ esse excellentiæ “ ut in cœlesti regno *eadem*, quanquam *perfectius*, perseverent.”

1^a *Partis* evincitur ; quia dona Sp. S. secundum suam *essen-*

1 — De donis Sp. S. in specie plura disputat Th. a Vallgornera, in sua *Mystica Theologia*.

tiam perficiunt mentem humanam ad sequendam superni illius Spiritus motionem. Atqui in patria perfectissime homo divinæ motioni obtemperabit, propterea quod tunc erit *Deus omnia in omnibus* (1 Cor. XV, 28), Eique voluntas totaliter subdita erit. Ergo.

2^a Pars apparet: quippe si spectentur dona quantum ad materiam circa quam sunt, in præsentī vita non solum nos in bono perficiunt, sed etiam contra tentamenta malorum protegunt. Porro in patria mala omnia cessabunt, nec ulla imperfectio statui beatitudinis contraria subsistet. Consequenter, in patria, donorum operationes quædam amplius non erunt, aliæ vero majorem perfectionem induent: v.g. operationes doni *intellectus, sapientiæ et scientiæ*, depulsa omni obscuritate, plena evidentiâ fruuntur; donum *consilii*, extra omnem contingentium aleam, manebit secundum continuatam a Deo cognitionem eorum quæ beati sciverunt et secundum ordinationem actuum ex beatitudine consequentium, ejusmodi est laudare Deum, intercedere pro viatoribus; donum *pietatis*, præsertim post diem judicii, esse non poterit de operibus misericordiæ, at perfectius suos actus præcipuos exercebit; donum *fortitudinis* habebit quasi actuum suorum consummationem, perfruendo omnimoda securitate a laboribus et malis; tandem donum *timoris* poterit revereri divinam majestatem inflictivam mali secundum naturæ possibilitatem, etsi non secundum gloriæ conditionem.

Conclusio 3^a.—DIGNITAS RESPECTIVA DONORUM ATTENDITUR SIMPLICITER SECUNDUM COMPARATIONEM VIRTUTUM.

Etenim dignitas donorum dupliciter attendi potest, *simpliciter et secundum quid*, prout comparatio fiat vel ad proprios actus vel ad materiam.—Porro, *simpliciter* loquendo, eadem est comparationis ratio in donis et in virtutibus, quia dona ad omnes actus potentialium, ad quos virtutes, hominem perficiunt. Unde sicut virtutes intellectuales (ob intellectus præ voluntate superioritatem) præferuntur virtutibus moralibus, et in ipsis virtutibus intellectualibus contemplativæ præferuntur activis, præcedente tamen sapientiâ intellectum et intellectu scientiam, ita etiam in donis sapientiâ et intellectus, scientia et consilium præferuntur pietati, fortitudini et timori, in quibus præterea pietas anteponitur fortitudini et fortitudo timori, sicut justitia fortitudini et fortitudo tempe-

rantia. — Sed quantum ad materiam et *secundum quid*, fortitudo et consilium præferuntur scientiæ et pietati, quia illa dona locum habent in arduis, ista vero in communibus.

Conclusio 4^a. — DONA INFERIORA SUNT VIRTUTIBUS THEOLOGICIS, PERFECTIORA AUTEM VIRTUTIBUS INTELLECTUALIBUS ET MORALIBUS ETIAM INFUSIS.

Prob. — Virtutes theologicae eae sunt quibus mens humana Deo conjungitur; virtutes intellectuales sunt quibus ratio ipsa perficitur; virtutes autem morales id efficiunt ut vires appetitivæ disponantur ad obediendum rationi; tandem dona Sp. Sancti omnes vires animæ inclinant ad obsequendum motioni divinæ. Ergo eadem videtur esse comparatio donorum ad virtutes theologicas, per quas homo Sp. Sancto moventi unitur, sicut virtutum moralium ad virtutes intellectuales, per quas ratio moralium directrix perficitur. Atqui virtutes intellectuales præminent virtutibus moralibus, quas regulant. Ergo *virtutes theologicae donis Sp. Sancti anteponendæ sunt.* — Sed si dona ad alias virtutes intellectuales vel morales etiam infusas comparemus, illa istis præstare dicenda sunt: siquidem dona perficiunt vires animæ per respectum ad Sp. S. moventem, prædictæ autem virtutes perficiunt vel rationem ipsam vel alias vires rationi subjiciendas. Atqui manifestum est ad altiorem motorem perfectius mobile disponi oportere. Ergo *dona præcellunt virtutibus intellectualibus vel moralibus.*

Quæ modo diximus accipienda sunt secundum *ordinem perfectionis et dignitatis.* — Nam, spectato *generationis seu dispositionis ordine*, virtutes morales et intellectuales præcedunt dona, quatenus homo, per hoc quod perficitur secundum rationem propriam, disponitur ad promptiorem erga Deum obeditionem.

QUÆSTIO SECUNDA

DE BEATITUDINIBUS ET FRUCTIBUS SPIRITUS SANCTI

Mos theologorum est, post dona, peragere de quibusdam virtutum præsertimque donorum actibus ac operibus, quæ præcipua quadam ratione *beatitudines* et *fructus* Sp. Sancti vocantur. — Duo hæc in duobus articulis seq. comprehendemus.

ARTICULUS I.

De beatitudinibus.

(I-IIæ, Q. LXIX)

Obstupuit magnamque in spem se mundus erexit, quando vox Christi, in monte personans, novum quemdam et pene inauditum de *octo beatitudinibus* (Matth. V) edidit sermonem, tam longe ab ethnicis doctrinis fabulisque distantem. — Jucundum erit, præeunte Angelico, perspicere quid sint quoque pacto debeant illæ beatitudines intelligi sive *in genere*, sive *in specie*.

Conclusio 1^a.—BEATITUDINES SUNT QUIDAM PERFECTIORES ACTUS VIRTUTUM MAXIMEQUE DONORUM SP. SANCTI, QUORUM MERITIS REPROMITTUNTUR PRÆMIA, VEL INCHOATÆ BEATITUDINIS IN HAC VITA, VEL FUTURÆ BEATITUDINIS PERFECTÆ.—Doctrina hæc continetur verbis *Leonis XIII* (Encycl. *Divinum*), ubi, postquam descripserat varia Sp. S. munera, addit. "Ipsorumque ope charismatum provocatur animus et effertur ad appetendas adipiscendasque *beatitudines evangelicas* quæ, perinde ac flores verno tempore erumpentes, indices ac nunciæ sunt beatitatis perpetuo mansuræ."

1^a *Pars* concl. *expl.*—Id per metonymiam et anticipationem quamdam dici potest beatitudo in quo firma spes consequendæ beatitudinis fundatur; spes autem de conse-

entione finis ex congrua motione et accessione ad illum exurgit. Jamvero, ad finem suæ beatitudinis homo movetur et appropinquat per actus virtutum maximeque donorum, quibus efficax quidam veluti impulsus imprimitur. Itaque beatitudines evangelicæ accipiendæ sunt tanquam *eximia* quædam *opera* virtutum ac donorum Sp. S., per quæ homo proprius ad finem accedens firmiorem spem felicitatis concipit: quod magis ad consilia evangelica quam ad præcepta refertur.

2^a *Pars decl.*—Circa præmia in Evangelio beatitudinibus attributa, plures prolatae sunt interpretationes; quas tamen *S. Thomas* (art. 2) sic composuit. Etenim “ spes future beatitudinis potest esse in nobis propter duo: *primo* quidem propter aliquam præparationem vel dispositionem ad futuram beatitudinem, quod est per modum meriti; *alio modo* per quamdam inchoationem imperfectam future beatitudinis in viris sanctis etiam in hac vita. Aliter enim habetur spes fructificationis arboris, cum virescit frondibus; et aliter, cum jam primordia fructuum incipiunt apparere. Sic igitur ea quæ in beatitudinibus tanguntur tanquam *merita*, sunt quædam præparationes vel dispositiones ad beatitudinem vel perfectam vel imperfectam; ea vero quæ ponuntur tanquam *præmia*, possunt esse vel ipsa *beatitudo perfecta*, et sic pertinent ad futuram vitam; vel aliqua *inchoatio beatitudinis*, sicut est in viris perfectis, et sic præmia pertinent ad presentem vitam.” Quemadmodum enim *mali*, quamvis forte non temporalibus, tamen spiritualibus pœnis his in terris affliguntur, ita “ e converso *boni*, etsi in hac vita quandoque non habeant corporalia præmia, nunquam tamen deficient a spiritualibus etiam in hac vita, secundum illud (Matth. XIX, 29 et Marc. X, 30): *Centuplum accipietis...etiam in hoc sæculo* ” (*ibid.* resp. ad 2).

Conclusio 2^a.—OCTO BEATITUDES CONVENIENTISSIME IN EVANGELIO ENUMERANTUR CUM PROPORTIONATIS PRÆMIIS.—Id ex singulorum consideratione patebit.

1° Dominus, ut homines a *bonis mundanis vitæque voluptuosa*, quam nimis multi pro fine habent, retraheret, tres priores beatitudines promulgavit.

a) *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Prima hæc beatitudo ponitur ut refrænetur humana inclinatio ad *bona exteriora* et caduca, sive sint divitiæ, sive

honores, quorum quidem moderatum usum præscribit virtus, at quæ donum contemnere docet per sapientiæ humilitatisque progressum.—Hinc Christus pauperibus spiritu uti præmium repromisit *regnum cælorum*, per quod intelligitur excellentia et abundantia divinorum bonorum, quibus justus pro spiritualis profectus mensura *inchoate* fruitur in terris, sed quæ consummantur in cælis.—Hæc beatitudo respondet *dono timoris*, quatenus paupertas spiritus importat ut homo, Deo subjectus, refugiat magnificari in seipso vel in bonis hujus mundi, cuncta prospera expectans ab omnipotente cælorum Rege.

b) *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Altera hæc beatitudo inducitur ad retrahendum hominem a sequela *passionum appetitus irascibilis*, quas quidem ratio regulat, sed donum perfectius compescit.—Quapropter mitibus reppromittitur securæ et quietæ *terræ possessio*, per quam significatur soliditas æternorum bonorum, quorum hæreditas jam nunc firma animæ desiderantis confidentiâ præoccupatur.—Habet hæc beatitudo aliquam convenientiam cum *dono pietatis*; siquidem per mansuetudinem tolluntur impedimenta actuum pietatis et benevole disponitur animus erga proximum pietate dignum; quæ pietas hominum Deique favorem sibi conciliat.

c) *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Per hanc beatitudinem retrahitur homo a sequendis *passionibus appetitus concupiscibilis*, quæ et virtute, et maxime dono Sp. S. comprimuntur.—Ideo lugentibus Christus offert præmium *consolationis* tum in hac vita per Spiritum consolatorem, tum præsertim in futura.—Respondet hæc beatitudo *dono scientiæ* (etsi etiam *dono timoris*), in quantum scientia divina nos edocet rectam temporalium æstimationem facere et errata præterita luctu salutari deplorare.

2° Quatuor sequentes beatitudines eo pertinent ut homo *in bonis vitæ* sive *activæ* sive *contemplativæ* promoveatur.

d) *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Hæc quarta beatitudo spectat ad vitam activam, cujus habitudo ad proximum sæpius est sub ratione debiti, quæque per justitiæ desiderium ex dono Sp. S. ferventius exercetur.—Hinc esurientibus et sitientibus justitiam repromittit Dominus *saturitatem* bonorum, quorum prægus-

tatio quædam jam nunc habetur, sed quæ perfecta in cœlis futura sunt.—Respondet hæc beatitas non solum *dono pietatis*, sed etiam *dono fortitudinis*, quia nihil ad perferenda mala et ardua quæque suscipienda efficacius incitat quam insatiabile desiderium justitiæ.

e) *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequuntur.* Hæc est quinta beatitudo fundata in donis spontaneis, prout ista non solum liberalitate in propinquos fiunt, sed altius ex misericordia erga indigentes repetuntur.—Quæ de causa Dominus misericordibus repromittit *misericordiam*, sive *initialem* qua nunc peccata ipsis remittantur, sive *finalem* qua ab omni miseria liberentur.—Præfata beatitudo respondet simul tum *dono pietatis*, ut patet, tum *dono consilii* juxta illud *S. Aug.* (l. I de Serm. Dom. in monte, c. 4, n. 11): “Hoc enim remedium est evadendi de istis malis ut dimittamus, sicut nobis dimitti volumus, et adjuvemus in quo possimus alios, sicut et nos cupimus adjuvari.”

f) *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Sexta beatitudo adscribitur munditiæ cordis tanquam dispositioni qua mentis oculus, depuratus per virtutes et dona tum a passionum inquinamentis, tum a phantasmatum errorumque obscuritatibus, acuitur ad Deum contemplandum.—Quæ *Dei visio* seu contemplatio, mundis quasi præmium promissa, una est *imperfecta* et aliquantulum tantum ad Deum attingens in hac vita, alia vero *perfecta* et intuitiva in patria.—Respondet hæc beatitudo *dono intellectus*.

g) *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Septima hæc beatitudo dispositive et per modum *virtutis* pertinet ad *pacem*, qua quis in seipso et ad alios ordinate se habet.—Cum autem hæc pax secum ferat imitationem Ejus qui est Deus unitatis et pacis, ideo viro pacifico pro præmio redditur gloria, hic inchoata, sed in cœlis consummata, *divinæ filiationis*.—Ordinare autem proprium est sapientis. Quocirca septima beatitudo, secundum quam homo affectus habet bene ordinatos, respondet *dono sapientiæ*.

3° Postremo loco refertur hisce terminis octava beatitudo : h) *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*; de qua *S. Thomas* (I-II°, Q. LXIX, a. 3 ad 5): “Octava beatitudo est quædam confirmatio et manifestatio omnium præcedentium. Ex hoc

enim quod aliquis est confirmatus in paupertate spiritus, et mititate, et aliis sequentibus, provenit quod ab his bonis propter aliquam persecutionem non recedit. Unde octava beatitudo quodammodo ad septem præcedentes pertinet."

ARTICULUS II.

De fructibus Spiritus Sancti.

(I-II^æ, Q. LXX)

1° *Fructus* in spiritualibus dupliciter dici potest: vel *finis ultimus* quem homo per moralis culturæ industriam, seu per bona opera, cum delectatione adipiscitur; vel ipse *actus salutaris* quem anima, semine gratiæ fecundata, quasi arbor ferax progignit.—Secundum hunc postremum sensum, qui modo intenditur, *fructus Sp. S.* describi possunt, non habitus, sed *actus boni divinaque virtute elicitæ, in quibus justus delectatur*; quippe delectatio ad rationem fructus pertinet.

Inter fructus alii *ratione* tantum, *realiter* alii a beatitudinibus distinguuntur.—Etenim omnes actus, qui ob suam *excellentiã* beatitudines vocantur, rationem fructus habent propter suam spirituales *suavitatem*. At multa sunt virtuosa opera quæ ad eminentiam beatitudinum non attingunt, et tamen, quia morali quadam dulcedine condiuntur, fructus dici debent.—Nomina virtutum sumuntur quandoque pro earum *actibus*: id factum est in designandis fructibus Sp. Sancti.

Conclusio.—FRUCTUS SPIRITUS SANCTI CONVENIENTER AB APOSTOLO PONUNTUR ATQUE ENUMERANTUR.

1° Scribit B. Paulus (Gal. V, 22-23): *Fructus autem Spiritus est: charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.*—De quibus hæc loquitur Leo XIII (Eucycl. *Divinum*): "Felices denique sunt fructus ii, ab Apostolo enumerati, quos hominibus justis in hac etiam caduca vita Spiritus parit et exhibet, omni refertos dulcedine

et gaudio, cujusmodi esse debent a Spiritu, qui est in Trinitate genitoris genitique suavitas, ingenti largitate atque ubertate perfundens omnes creaturas." ¹

Tot reapse sunt fructus supernaturales quot sunt actus qui, operante Sp. S., per habitus virtutum et donorum cum suavitate exseruntur; tamen ad duodecim præcipua genera congrue reduci possunt, secundum quod *D. Thomas*, cujus verba exscribere pretium est, optima expositione instituit (art. 3): "Numerus, inquit, duodecim fructuum ab Apostolo enumeratorum conveniens est, et possunt significari per duodecim fructus de quibus dicitur (Apoc. ult., 2): *Ex utraque parte fluminis lignum vite, afferens fructus duodecim.*— Quia vero fructus dicitur quod ex aliquo principio procedit sicut ex semine vel radice, attendenda est distinctio horum fructuum secundum diversum processum Sp. Sancti in nobis. Qui quidem processus attenditur secundum hoc, ut *primo* mens hominis in *seipsa* ordinetur; *secundo* vero ordinetur ad ea quæ sunt *juxta*; *tertio* vero ad ea quæ sunt *infra*.

1° "Tunc autem bene mens hominis disponitur in *seipsa*, quando mens hominis bene se habet in *bonis* et in *malis*.— a) Prima autem dispositio mentis humanæ ad *bonum* est per amorem, qui est prima affectio et omnium affectionum radix, et ideo inter fructus Spiritus primo ponitur *caritas*, in qua specialiter Sp. Sanctus datur, sicut in propria similitudine, cum et ipse sit amor... Ad amorem autem caritatis ex necessitate sequitur gaudium; omnis enim amans gaudet ex conjunctione amati; caritas autem semper habet presentem Deum quem amat, secundum illud (1 Joan. IV, 16): *Qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo.* Unde sequela charitatis est *gaudium* ². Perfectio autem gaudii est pax quantum ad duo: *primo* quidem quantum ad quietem ab exterioribus conturbantibus; non enim potest perfecte gaudere de bono amato qui in ejus fruitione ab aliis perturbatur; et iterum qui perfecte cor habet in uno pacatum, a nullo alio molestari potest, cum alia quasi nihil reputet; unde dicitur (Ps. CXVIII, 165): *Pax multa diligentibus legem tuam, et non est illis scandalum*, quia scil. ab exte-

1.—S. August. de Trin. l. VI, c. 10.

2.—Vid. supra, Disp. VIII, Q. V, a. 2.

rioribus non perturbantur quin Deo fruantur. *Secundo* ad sedationem desiderii fluctuantis; non enim perfecte gaudet de aliquo, cui non sufficit id de quo gaudet. Hæc autem duo importat pax, scil. ut neque exterioribus perturbemur, et ut desideria nostra conquiescant in uno. Unde post caritatem et gaudium tertio ponitur *pax* ¹.—*b*) In *malis* autem bene se habet mens quantum ad duo: *primo* quidem, ut non perturbetur mens per imminentiã malorum, quod pertinet ad *patientiam*; *secundo* ut non perturbetur in dilatione bonorum, quod pertinet ad *longanimitatem*; nam carere bono habet rationem *negati*.

2° “ Ad id autem quod est *juxta* hominem, scil. proximum, bene disponitur mens hominis: *primo* quidem quantum ad voluntatem benefaciendi, et ad hoc pertinet *bonitas*; *secundo* quantum ad beneficentiæ expectationem, et ad hoc pertinet *benignitas*; dicuntur enim benigni quos bonus ignis amoris fervere facit ad benefaciendum proximis; *tertio* quantum ad hoc quod æquanimiter tolerantur mala ab eis illata, et ad hoc pertinet *mansuetudo* quæ cohibet iras; *quarto* quantum ad hoc quod non solum per iram proximis non noceamus, sed etiam neque per fraudem vel per dolum, et ad hoc pertinet *fides*, si pro fidelitate sumatur; sed si sumatur pro fide qua creditur in Deum, sic per hanc ordinatur homo ad id quod est supra se, ut scil. homo intellectum suum Deo subjiciat, et per consequens omnia quæ ipsius sunt.

3° “ Sed ad id quod *infra* est, bene disponitur homo primo quidem quantum ad exteriores actiones per *modestiam*, quæ in omnibus dictis et factis modum observat; quantum ad interiores concupiscentias, per *continentiam* et *castitatem*, sive hæc duo distinguantur per hoc quod castitas refrænât hominem ab illicitis, continentia vero a licitis; sive per hoc quod continens patitur concupiscentias sed non deducitur, castus autem neque patitur neque deducitur.”

1.—Cf. *ibid.* a. 3.

Tertium hoc operis nostri volumen, *de Reparatione*, absolvemus dirigendo ad lectores verba quæ scribebat S. Paulus (2 Cor. XIII, 13): *Gratia Domini Nostri Jesu Christi, et caritas Dei, et communicatio Sancti Spiritus sit cum omnibus vobis*; et alia ejusdem Apostoli (Gal. I, 3-5): *Gratia vobis et pax a Deo Patre et Domino nostro Jesu Christo, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de præsentis sæculo nequam, secundum voluntatem Dei et Patris nostri, cui est gloria in sæcula sæculorum.*

LÆUS

DEO, LUMINUM DATORI,
VIRGINI IMMACULATÆ
SANCTISQUE ECCLESIAE DOCTORIBUS.

INDEX RERUM

QUÆ IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR

	Pag.
Dedicatio	2
Epistola Em. Card. Satolli.....	3
Præfatio	5

PARS PRIMA

DE PECCATŌ ORIGINALI

DISPUTATIO PRIMA

Quæstio I.—DE TRADUCTIONE PECCATI ORIGINALIS

ART. 1.—Utrum et quomodo primi parentes peccaverint.....	8
ART. 2.—Utrum primum peccatum primi parentis traducatur per originem in posteros.....	13
ART. 3.—Utrum etiam alia peccata primi parentis vel proximo- rum parentum traducantur in posteros.....	27
ART. 4.—Utrum peccatum primi parentis transeat per originem in omnes homines.....	29

Quæstio II.—DE ESSENTIA ET SUBJECTO PECCATI ORIGINALIS

ART. 1.—Utrum originale peccatum sit habitus ...	32
ART. 2.—Utrum originale peccatum sit concupiscentia.....	35
ART. 3.—Utrum originale peccatum sit magis in carne quam in anima.....	40
ART. 4.—Utrum peccatum originale sit per prius in essentia animæ quam in potentiis.....	42

Questio III.—DE EFFECTIBUS PECCATI ORIGINALIS

	PAG.
ART. 1.—De vulneratione naturæ.....	46
ART. 2.—De macula peccati.....	50
ART. 3.—De reatu pœnæ in genere.....	52
ART. 4.—De pœna propria peccati originalis.....	54

PARS SECUNDA
DE GRATIA CHRISTI

Proœmium.....	61
Præcepta gratiæ notio ac divisio	
Errorum summa	
Lemma de libero arbitrio	

DISPUTATIO SECUNDA
Questio unica.—DE NECESSITATE GRATIÆ

ART. 1.—Utrum homo sine gratia aliquod verum cognoscere possit.....	71
ART. 2.—Utrum homo possit velle et facere bonum absque gratia.....	76
ART. 3.—Utrum homo possit diligere Deum super omnia ex solis naturalibus sine gratia.....	85
ART. 4.—Utrum homo sine gratia per sua naturalia legis præcepta implere possit.....	89
ART. 5.—Utrum homo possit consequi vitam æternam sine gratia.....	94
ART. 6.—Utrum homo possit seipsum ad gratiam præparare per seipsum absque exteriori auxilio gratiæ.....	97
ART. 7.—Utrum homo possit resurgere a peccato sine auxilio gratiæ.....	101
ART. 8.—Utrum homo sine gratia possit non peccare.....	104
ART. 9.—Utrum ille qui jam consecutus est gratiam per seipsum possit operari bonum et vitare peccatum absque auxilio gratiæ.....	110
ART. 10.—Utrum homo in gratia constitutus indigeat auxilio gratiæ ad perseverandum.....	114

DISPUTATIO TERTIA

DE ESSENTIA ET DIVISIONE GRATIÆ

Questio I.—DE ESSENTIA GRATIÆ

	PAG.
ART. 1.—Utrum gratia ponat aliquid in anima.....	117
ART. 2.—Utrum gratia sit qualitas animæ.....	119
ART. 3.—Utrum gratia sit idem quod virtus.....	127
ART. 4.—Utrum gratia sit in essentia animæ sicut in subjecto, an in aliqua potentiarum.....	134

Questio II.—DE DIVISIONE GRATIÆ

ART. 1.—Utrum gratia convenienter dividatur per gratiam gra- tum facientem et gratis datam.....	136
ART. 2.—Utrum gratia convenienter dividatur per operantem et cooperantem.....	138
ART. 3.—Utrum gratia convenienter dividatur in prævenientem et subsequentem	144
ART. 4.—De gratia sufficiente et efficaci.....	147
ART. 5.—Utrum gratia gratis data convenienter ad Apostolo dividatur	164
ART. 6.—Utrum gratia gratis data sit dignior quam gratia gra- tum faciens.....	167

DISPUTATIO QUARTA

DE CAUSA ET DISPENSATIONE GRATIÆ

Questio I.—DE CAUSA GRATIÆ

ART. 1.—Utrum solus Deus sit causa gratiæ.....	170
ART. 2.—Utrum requiratur aliqua præparatio ad gratiam ex parte hominis.....	174
ART. 3.—Utrum necessario detur gratia se preparanti ad gra- tiam vel facienti quod in se est.....	177
ART. 4.—Utrum gratia sit major in uno quam in alio.....	184
ART. 5.—Utrum homo possit scire se habere gratiam.....	186

Questio II.—DE DISPENSATIONE GRATIÆ

	Pag.
ART. 1.—De gratia justis concessa.....	193
ART. 2.—De gratiæ auxiliis per respectum ad peccatores communiter dictos.....	197
ART. 3.—De peccatoribus excocatis et obdormatis.....	201
ART. 4.—De infidelibus et infantibus sine baptismo decedentibus.....	205

DISPUTATIO QUINTA

DE EFFECTIBUS GRATIÆ

Questio I.—DE EFFECTIBUS FORMALIBUS GRATIÆ, PRÆSERTIM DE JUSTIFICATIONE

ART. 1.—Utrum ad justificationem impii requiratur gratiæ infusio.....	217
ART. 2.—Utrum ad justificationem impii requiratur motus liberi arbitrii.....	223
ART. 3.—Utrum et quomodo ad justificationem impii requiratur motus fidei.....	225
ART. 4.—Utrum ad justificationem impii requiratur motus liberi arbitrii in peccatum.....	233
ART. 5.—Utrum remissio peccatorum debeat numerari inter ea que requiruntur ad justificationem impii.....	235
ART. 6.—De proprietatibus justificationis.....	238

Questio II.—DE MERITO

ART. 1.—Utrum homo possit aliquid mereri a Deo.....	242
ART. 2.—Utrum aliquis sine gratia possit mereri vitam æternam.....	247
ART. 3.—Utrum homo in gratia constitutus possit mereri vitam æternam ex condigno.....	249
ART. 4.—Utrum gratia sit principium meriti principaliter per caritatem quam per alias virtutes.....	253
ART. 5.—Utrum homo possit sibi mereri primam gratiam.....	258
ART. 6.—Utrum homo possit alteri mereri primam gratiam.....	261
ART. 7.—Utrum homo possit sibi mereri reparationem post lapsum.....	263

	Pag.
ART. 8.—Utrum homo possit mereri augmentum gratiæ vel caritatis.....	265
ART. 9.—Utrum homo possit perseverantiam mereri.....	267
ART. 10.—Utrum temporalia bona cadant sub merito.....	271

PARS TERTIA

DE VIRTUTIBUS INFUSIS

Proœmium.....	276
Notio generica virtutis	
Virtutis partitiones	
De virtutibus theologicis in genere	
De virtutibus moralibus per se infusis	
De proprietatibus virtutum, maxime infusarum	

DISPUTATIO SEXTA

DE FIDE THEOLOGICA

Questio I.—DE OBJECTO FIDEI

ART. 1.—Utrum objectum fidei sit veritas prima.....	292
ART. 2.—Utrum fidei possit subesse falsum.....	301
ART. 3.—Utrum objectum fidei possit esse aliquid visum.....	304
ART. 4.—Utrum ea quæ sunt fidei possint esse scita.....	313
ART. 5.—Utrum articuli fidei secundum successionem temporum creverint.....	318

Questio II.—DE ACTU FIDEI

ART. 1.—Quid est credere seu actus fidei.....	326
ART. 2.—Utrum convenienter distinguatur actus fidei per hoc quod est credere Deo, Deum, et in Deum:—de analy-i actus fidei	329
ART. 3.—Utrum credere aliquid supra rationem naturalem sit necessarium ad salutem.....	332
ART. 4.—Utrum homo tenetur ad credendum aliquid explicito.	335
ART. 5.—Utrum credere sit meritorium.....	339
ART. 6.—Utrum ratio inductiva ad ea quæ sunt fidei minuat meritum fidei.....	342

Quæstio III.—DE IPSA FIDEI VIRTUTE

	PAG.
ART. 1.—Utrum hæc sit competens fidei definitio : Fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium.....	345
ART. 2.—Quomodo accipienda est distinctio fidei in fidem formatam et informem.....	349
ART. 3.—Utrum fides prima sit ordine et certitudine inter reliquas virtutes	351
ART. 4.—De habentibus fidem	354
ART. 5.—De causa fidei.....	358

Quæstio IV.—DE VITIIS FIDEI OPPOSITIS

ART. 1.—De infidelitate in communi.....	361
ART. 2.—De hæresi ;—de censuris theologis.....	363
ART. 3.—De apostasia ;—de massonismo.....	366

Quæstio V.—DE HABITU INTER FIDEM ET RATIONEM

ART. 1.—De rationis usu et officio ante fidem	369
ART. 2.—De consensu fidei et rationis.....	374
ART. 3.—De ope quam fides præstat rationi	378
ART. 4.—De ope quam ratio susceptæ fidei præstare potest....	384
ART. 5.—De limitibus quibus humana ratio contineri debet	389

DISPUTATIO SEPTIMA

Quæstio unica.—DE SPE THEOLOGICA

ART. 1.—Utrum spes sit virtus et quoniam motivo formali nititur	394
ART. 2.—Utrum beatitudo æterna sit objectum materiale proprium spei.....	398
ART. 3.—De distinctione spei ab aliis virtutibus theologis.....	402
ART. 4.—De subjecto spei.....	403
ART. 5.—De certitudine et necessitate spei	405
ART. 6.—De honestate spei ejusque composibilitate cum statu perfectionis.....	408

DISPUTATIO OCTAVA

DE CARITATE

Questio I.—DE CARITATE SECUNDUM SE

	PAG.
ART. 1.—Utrum caritas sit amicitia.....	413
ART. 2.—Utrum caritas sit virtus specialis :—de motivo ejus for- mali.....	418
ART. 3.—Utrum caritas sit excellentissima virtutum.....	422
ART. 4.—Utrum caritas sit forma virtutum.....	425

Questio II.—DE CARITATE IN COMPARATIONE AD SUBJECTUM

ART. 1.—De origine caritatis.....	428
ART. 2.—De augmento caritatis.....	430
ART. 3.—De diminutione caritatis.....	437
ART. 4.—De omissione caritatis.....	438

Questio III.—DE OBJECTO CARITATIS

ART. 1.—Utrum dilectio caritatis sistat in Deo, an se extendat etiam ad proximum.....	442
ART. 2.—Utrum homo debeat seipsum ex caritate diligere.....	445
ART. 3.—Utrum peccatores, inimici, necnon Angeli sint ex caritate diligendi.....	447

Questio IV.—DE ORDINE CARITATIS

ART. 1.—Utrum homo plus Deum diligere debeat quam proxi- mum et seipsum.....	451
ART. 2.—Utrum homo ex caritate magis debeat diligere seipsum quam proximum.....	453
ART. 3.—Utrum magis debeamus diligere meliores quam nobis conjunctiores et, inter istos, qui carnaliter nobis con- juncti sunt.....	455
ART. 4.—Utrum ordo caritatis remaneat in patria.....	458

Questio V.—DE ACTU CARITATIS

ART. 1.—De principali actu caritatis seu de dilectione... ..	460
ART. 2.—De gaudio.....	463
ART. 3.—De pace.....	465

DISPUTATIO NONA

DE QUIBUSDAM PERFECTIONIBUS VIRTUTES
ATTINENTIBUS**Quæstio I.**—DE DONIS SPIRITUS SANCTI

	PAG.
ART. 1.—De existentia donorum Sp. Sancti	467
ART. 2.—De propria donorum Sp. Sancti natura	470
ART. 3.—De numero donorum Sp. Sancti	473
ART. 4.—De proprietatibus donorum Spiritus Sancti	484

Quæstio II.—DE BEATITUDINIBUS ET FRUCTIBUS SPIRITUS
SANCTI

ART. 1.—De beatitudinibus	487
ART. 2.—De fructibus Spiritus Sancti	491

FINIS

CORRIGENDA

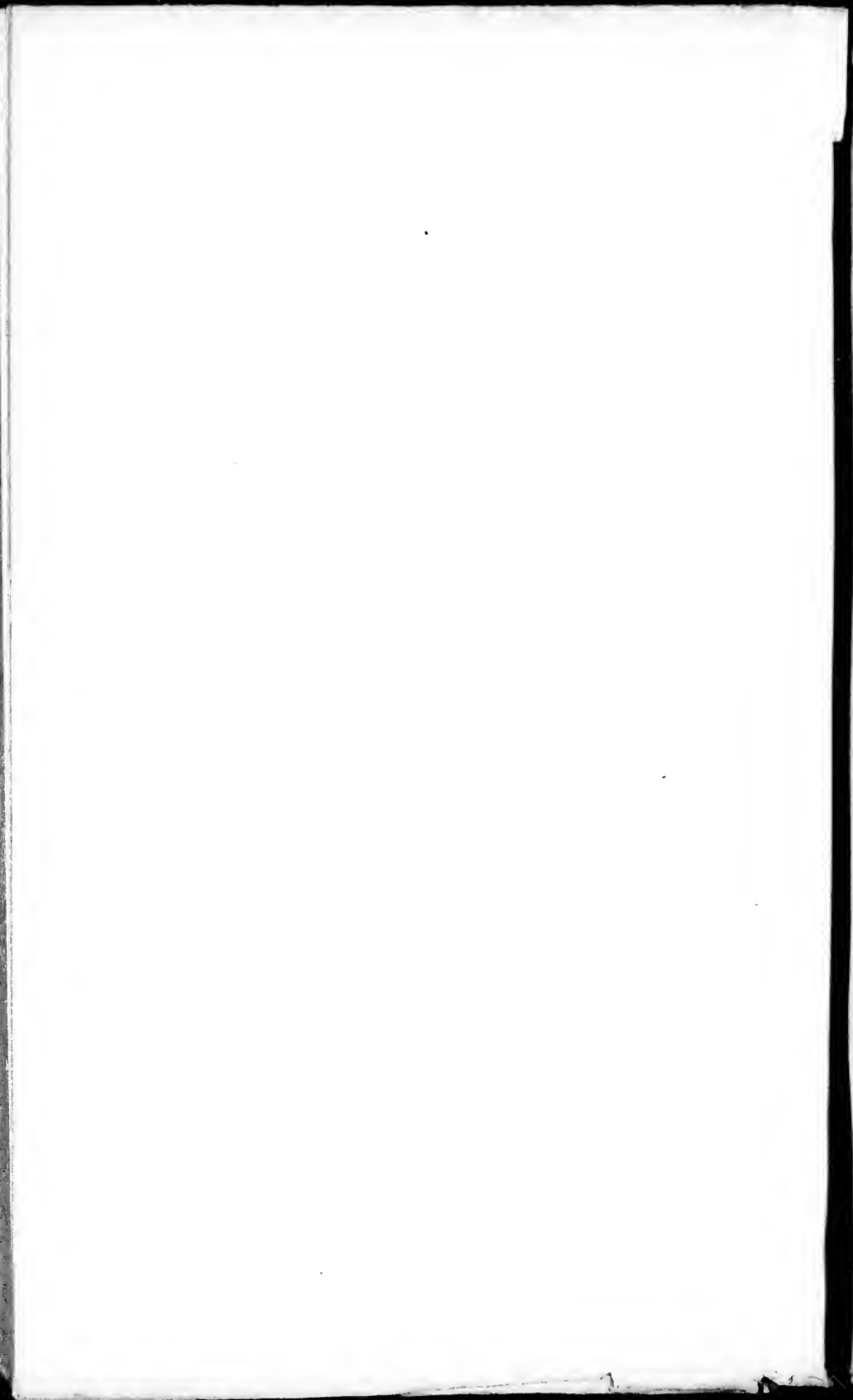
Pag.	lin.	errata	corrige
24	6-7	posterioribus	anterioribus
27	8	Aticulus..	Articulus
56	35	quo.	qua
120	24-25	initiaiter....	initialiter

PAG.
.... 467
.... 470
.... 473
.... 484

rus

.... 487
.... 491

OPERA EJUSDEM AUCTORIS

LA FOI ET LA RAISON en elles mêmes et dans leurs rapports	\$0 50
COMMENTARIA IN S. TH. D. THOMÆ :	
I.—DE DEO UNO ET TRINO	\$1 50
II.—DE CREATIONE	1 50

Alia Commentaria posterius in lucem edenda

- I.—DE INCARNATIONE.
  - II.—DE SACRAMENTIS (1^a Pars).
  - III.—DE SACRAMENTIS (2^a Pars) cum Appendice
de Novissimis.
-

\$0 50

\$1 50

1 50

da

endice

